Retsudvalget 2021-22
(Omtryk - 28-03-2022 - Nyt følgebrev og webtilgængelig beretning) REU Alm.del - Bilag 209
Offentligt

TIBETKOMMISSION II BERETNING

KAPITEL 1-8.4.4.4

2022

Kommissionen til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg

FORORD

Undersøgelseskommissionen til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg (Tibetkommission II) blev nedsat den 4. juli 2018.

Denne beretning indeholder Tibetkommission II's vurdering af dokumenter og forklaringer, som er fremkommet for kommissionen, herunder Tibetkommission II's vurdering af, om det fremkomne giver anledning til at ændre eller supplere Tibetkommission I's vurdering i beretning af 18. december 2017.

Tibetkommission II's beretning er systematisk inddelt i ti kapitler.

Tibetkommission II's samlede vurdering fremgår af kapitel 9, pkt. 9.7.

Den samlede vurdering i kapitel 9, pkt. 9.7, skal ses i sammenhæng med kapitel 8 og kapitel 9, pkt. 9.1-9.6.

…

TIBETKOMMISSION II
Kommissionen til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg

Tuk Bagger, Ole Spiermann, Michael Hansen Jensen

TIBETKOMMISSION II
BIND 1

FORORD

Undersøgelseskommissionen til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg (Tibetkommission II) blev nedsat den 4. juli 2018.

Denne beretning indeholder Tibetkommission II's vurdering af dokumenter og forklaringer, som er fremkommet for kommissionen, herunder Tibetkommission II's vurdering af, om det fremkomne giver anledning til at ændre eller supplere Tibetkommission I's vurdering i beretning af 18. december 2017.

Tibetkommission II's beretning er systematisk inddelt i ti kapitler.

Tibetkommission II's samlede vurdering fremgår af kapitel 9, pkt. 9.7.

Den samlede vurdering i kapitel 9, pkt. 9.7, skal ses i sammenhæng med kapitel 8 og kapitel 9, pkt. 9.1-9.6.

Derudover indeholder beretningens kapitel 1 en indledende beskrivelse af forløbet efter Tibetkommission I's beretning og tiden op til Tibetkommission II's nedsættelse.

I kapitel 2 er en uddybende beskrivelse af forløbet op til Tibetkommission II's nedsættelse.

Kapitel 3 indeholder en gengivelse af kommissoriet og afgrænsningen heraf. Kapitlet indeholder endvidere oplysninger om kommissionens sammensætning og en beskrivelse af kommissionens opgaver.

I kapitel 4 er en redegørelse for kommissionens arbejde med etableringen, herunder af fornøden it-understøttelse. Der er endvidere redegjort for blandt andet samarbejdet med Den Uafhængige Politiklagemyndighed, for retten til bisidder og bisidderens rolle og krav på honorar.

Kapitel 5 indeholder en redegørelse for reglerne for kommissionens indhentelse af materiale fra myndighederne, kommissionens anmodning til myndighederne om udlevering af materiale, den fulgte strategi til sikring af identificering og udlevering af alt materiale af relevans, afleveret materiale, søgninger i kommissionen og kommissionens kontrol af myndighederne vedrørende udlevering af relevant materiale.

Kapitel 6 indeholder oplysning om myndighedernes og kommissionens ressourceforbrug og økonomi.

I kapitel 7 er en gennemgang af det regelgrundlag, der har været relevant for kommissionens arbejde.

Kapitel 8 indeholder en samlet, kronologisk beskrivelse og gengivelse af de dokumenter og forklaringer, som kommissionen har fundet af betydning vedrørende de undersøgte myndigheders involvering i officielle kinesiske besøg i årene 1995 til 4. juli 2018.

Kapitel 9 indeholder kommissionens vurdering og en sammenfatning af de dokumenter og forklaringer, som kommissionen har lagt vægt på ved sin vurdering.

I kapitel 10 redegøres for Kommissionens overvejelse af, om der er grundlag for forslag til ændringer eller supplering af Tibetkommission I's beretning vedrørende eventuelle forslag til ændring af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, som undersøgelsen kan begrunde.

Som bilag er optrykt liste over folketingssvar i perioden efter Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017, oversigt over officielle kinesiske besøg i perioden fra 1995 til den 4. juli 2018, template til systemkortlægning ved myndighederne, overordnet søgestrategi, template til systemspecifik søgestrategi, template til logbog, erklæringer fra myndighederne om aflevering af alt relevant materiale, protokoller 1-125, bisiddernes høringssvar og kommissionens bemærkninger til bisiddernes høringssvar.

Marts 2022

Michael Hansen Jensen Tuk Bagger Ole Spiermann

INDHOLDSFORTEGNELSE

BIND 1

Forord 3

Kapitel 1
Indledning 13

Kapitel 2
Tiden efter Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017 17
2.1 Presseomtale 17
2.2 Folketingssvar og samråd 18

Kapitel 3
Kommissoriet, Tibetkommission II's sammensætning og kommissionens opgaver 27
3.1 Kommissoriet 27
3.2 Afgrænsning af kommissoriet 35
3.3 Kommissionens sammensætning 36
3.4 Tibetkommission II's opgaver og grundlaget for kommissionens arbejde 37
3.5 Undersøgte myndigheder 41

Kapitel 4
Kommissionens arbejde 43
4.1 Etableringsfasen 43
4.1.1 Lokaler 43
4.1.2 Sekretariatsbistand 44
4.1.3 Indkøb af it-søgeudstyr 44
4.1.4 Etablering af it-miljø og implementering af søgeløsningen Relativity 45
4.2 Perioden efter etableringsfasen 46
4.2.1 Kommissionens søgearbejde i perioden indtil implementeringen af Relativity 46
4.2.2 Kommissionens søgearbejde i perioden efter implementeringen af Relativity 46
4.2.3 Samarbejdet med Den Uafhængige Politiklagemyndighed 46
4.2.4 Afhøringer 47
4.2.5 Bisiddere 48
4.2.5.1 Retten til bisidder 48

4.2.5.2 Bisidderens rolle 49
4.2.5.3 Bisidderens ret til at overvære møderne og honorering herfor 50
4.2.5.4 Høring 51
4.2.6 Øvrige aktiviteter 52

Kapitel 5
Materiale fra myndighederne 53
5.1 Undersøgelseskommissionsloven 53
5.2 Kommissoriet 57
5.3 Anmodning om udlevering 57
5.4 Strategi til sikring af identificering og udlevering af alt materiale af relevans, jf. kommissoriets pkt. 5 60
5.5 Afleveret materiale 96
5.6 Søgning i kommissionen 97
5.7 Kontrol 99

Kapitel 6
Ressourceforbrug og økonomi 103
6.1 Myndighederne 103
6.2 Kommissionen 104
6.3 Overvejelser om ressourceforbrug og økonomi 105

Kapitel 7
Regelgrundlag 109
7.1 Ytringsfrihed 109
7.1.1 Grundloven 109
7.1.2 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) 110
7.1.3 Dansk praksis 114
7.2 Forsamlingsfrihed og ret til at demonstrere 115
7.2.1 Grundlovens § 79 115
7.2.2 EMRK artikel 11 118
7.2.3 Dansk praksis 123
7.3 Særligt om beskyttelse af statsrepræsentanters værdighed 123
7.3.1 Folkeret 123
7.3.2 Dansk ret 126
7.4 Fremmede nations- og områdeflag 131
7.5 Politiloven, PET, Forsvarets bistand til politiet, FE og Udenrigstjenesten 135
7.5.1 Politiloven 135

7.5.2 Politiets Efterretningstjeneste (PET) 140
7.5.3 Forsvarets bistand til politiet 144
7.5.4 Lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) 145
7.5.5 Udenrigstjenesten 148
7.6 Særligt om en myndigheds pligt til at orientere en anden myndighed 148
7.7 Generelt om offentligt ansattes pligter 149
7.7.1 Pligt til at overholde gældende ret 149
7.7.2 Loyalitetspligt 150
7.7.3 Lydighedspligt 150
7.7.4 Sandhedspligt 152
7.7.5 Advarselspligt 153
7.7.6 Undersøgelses- og tilsynspligt 153
7.8 Offentligt ansattes strafansvar 155
7.9 Offentligt ansattes disciplinære ansvar 155
7.9.1 Tjenestemænd 155
7.9.2 Overenskomstansatte mv. 161
7.10 Decorum 161

Kapitel 8
Hændelsesforløb og forklaringer 163
8.1 Indledning 163
8.1.1 Besøg af officiel karakter fra Folkerepublikken Kina i årene 1995 til 4. juli 2018, hvor Tibetkommission II blev nedsat 163
8.1.2 Baggrundsoplysninger vedrørende de kinesiske besøgendes status, om Tibet og Dalai Lama, om Støttekomitéen for Tibet og om Falun Gong 166
8.2 Om tiden før 1995 169
8.2.1 Forholdet Danmark – Kina 169
8.2.2 Løbende henvendelser til Udenrigsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste om besøg og demonstrationer 174
8.2.3 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Tian Jiyun's besøg 4. til 8. juni 1992 181
8.2.4 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Zhu Rongji's besøg 22. til 25. november 1992 181
8.2.5 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Zou Jiahua's besøg 14. til 18. oktober 1994 184
8.3 Statsbesøg, officielle besøg, besøg i forbindelse med internationale topmøder og enkelte private besøg fra Folkerepublikken Kina i årene 1995 til 2008 185
8.3.1 Forholdet Danmark – Kina 185
8.3.2 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1995 187

8.3.2.1 Verdenstopmødet om social udvikling (World Summit for Social Development Copenhagen) 6. til 12. marts 1995 187
8.3.2.2 Overvejelser i Udenrigsministeriet om Danmarks handelsrelationer med Folkerepublikken Kina 200
8.3.3 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1996 202
8.3.3.1 Dalai Lama's besøg 12. maj 1996 i forbindelse med Folketingets Tibethøring den 13. maj 1996 202
8.3.3.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 206
8.3.4 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1997 207
8.3.4.1 Viceudenrigsminister Wang Yingfan's besøg 6. til 8. marts 1997 211
8.3.4.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 212
8.3.5 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1998 214
8.3.5.1 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Li Lanqing's besøg 12. til 16. februar 1998 216
8.3.6 Officielle besøg fra Kina i 1999 220
8.3.6.1 Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Tang Jiaxuan's besøg 25. til 26. marts 1999 221
8.3.6.2 Shanghai's partisekretær Huang Ju's besøg 26. til 28. oktober 1999 227
8.3.7 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2000 228
8.3.7.1 Vicepremierminister og informationschef for det kinesiske kommunistparti Ding Guangen's besøg 2. til 4. juni 2000 229
8.3.7.2 General og chef for de væbnede styrker i Folkerepublikken Kina Zhang Wannian's private besøg i Danmark 4. til 6. juni 2000 231
8.3.7.3 Kinesisk statsråd Wu Yi's besøg 19. til 22. september 2000 233
8.3.7.4 Den kinesiske general Chi Haotian's besøg 10. til 12. november 2000 234
8.3.8 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2001 235
8.3.8.1 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 237
8.3.9 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2002 254

8.3.9.1 ASEM IV (Asia-Europe Meeting) 22. til 24. september 2002, EU-Kina Topmøde (M56) og besøg af Folkerepublikken Kina's premiereminister Zhu Rongji 22. til 26. september 2002 255
8.3.9.2 Besøg af Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Wang Zhongyu 26. til 29. november 2002 391
8.3.9.3 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 392
8.3.10 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2003 402
8.3.10.1 Dalai Lama's besøg i Danmark den 4. til 9. juni 2003 403
8.3.10.2 Folkerepublikken Kina's viceudenrigsminister Zhang Yesui's besøg 26. september 2003 406
8.3.11 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2004 408
8.3.11.1 Folkerepublikken Kina's parlamentsformand Wu Bangguo's besøg 31. maj til 2. juni 2004 408
8.3.11.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 432
8.3.12 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2005 433
8.3.12.1 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Hui Liangyu's besøg 13. til 16. april 2005 434
8.3.12.2 Den kinesiske forsvarsminister og viceformand for den centrale militærkommission Gangchuan Cao's besøg 19. til 21. april 2005 436
8.3.12.3 Folkerepublikken Kina's medlem af Centralkomiteen og borgmester i Beijing Liu Qi 11. og 12. juni 2005 439
8.3.13 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2006 440
8.3.13.1 Folkerepublikken Kina's viceformand Li Tieying's besøg 16. til 19. januar 2006 441
8.3.13.2 Folkerepublikken Kina's statsråd Chen Zhili's og undervisningsminiser Zhou Ji m.fl.'s besøg 23. til 26. september 2006 443
8.3.13.3 Folkerepublikken Kina's viceformand for Political Consultative Conference Liu Yandong's besøg 27. til 30. oktober 2006 445
8.3.14 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2007 447
8.3.14.1 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 447
8.3.15 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2008 448

8.3.15.1 Folkerepublikken Kina's 1. næstformand for Det Stående Udvalg i Folkerepublikken Kina's Folkekongres og medlem af Politbureauet Wang Zhaoguo's besøg 4. til 7. september 2008 449
8.3.15.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 454
8.4 Statsbesøg, officielle besøg, besøg i forbindelse med internationale topmøder og enkelte private besøg fra Folkerepublikken Kina i årene 2009 til 2018 459
8.4.1 Forholdet Danmark – Kina 459
8.4.2 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2009 460
8.4.2.1 Overvejelser i Udenrigsministeriet vedrørende Dalai Lama's besøg den 29. maj 2009 461
8.4.2.2 Verbalnoten af 10. december 2009 474
8.4.2.3 Klimakonferencen COP 15 7. til 18. december 2009 og besøg af premierminister Wen Jiabao 478
8.4.3 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2010 556
8.4.3.1 Folkerepublikken Kina's handelsminister Chen Deming's besøg 16. til 18. maj 2010 557
8.4.3.2 Folkerepublikken Kina's viceformand for Den Nationale Folkekongres' Stående Udvalg Hua Jianmin's besøg 26. til 30. maj 2010 564
8.4.3.3 Folkerepublikken Kina's viceformand for Folkekongressens Nationalkomite, Zheng Wantong's besøg 22. til 25. juni 2010 567
8.4.3.4 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen. 571
8.4.4 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2011 575
8.4.4.1 Folkerepublikken Kina's viceformand for Den Stående Komité i Folkekongressen Chen Changzhi's private besøg 29. til 31. marts 2011 576
8.4.4.2 Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Yang Jiechi's besøg 19. til 21. oktober 2011 577
8.4.4.3 Overvejelser i Udenrigsministeriet vedrørende besøg af Lobsang Sangay 601
8.4.4.4 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen 606

BIND 2

Kapitel 8
Hændelsesforløb og forklaringer fortsat fra bind 1

Kapitel 9
Kommissionens sammenfatning og vurdering 987

Kapitel 10
Kommissionens overvejelse af, om der er grundlag for forslag til ændringer eller supplering af Tibetkommission I's beretning vedrørende eventuelle forslag til ændring af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, som undersøgelsen kan begrunde 1131

BIND 3

Bilag 1-8 1139

BIND 4

Bilag 8-10 1655

KAPITEL 1
Indledning

Med denne beretning afsluttes arbejdet i Tibetkommission II.

Forud for nedsættelsen af Tibetkommission II den 4. juli 2018 havde Kommissionen til undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. (Tibetkommission I) afgivet sin beretning den 18. december 2017. Beretningen omhandlede baggrunden for politiets handlinger i forhold til demonstrationer og andre meningstilkendegivelser fra personer i forbindelse med den kinesiske præsidents besøg i København den 14. til den 16. juni 2012; et besøg fra formanden for det kinesiske parlaments overhus i København den 4. til den 7. juni 2013 og et besøg fra et medlem af det kinesiske politbureaus stående udvalg den 11. juni 2014. Tibetkommission I's undersøgelse byggede på det skriftlige materiale, som myndighederne havde vurderet relevant for kommissionens undersøgelse samt forklaringer fra 72 personer.

Tibetkommission I konkluderede, at Københavns Politi under de kinesiske besøg i Danmark i 2012 og 2013 handlede klart ulovligt og i strid med grundlovens §§ 77 og 79, EMRK artikel 10 og 11 og politiloven, da de forhindrede demonstranter i at komme med tilkendegivelser, der var kritiske i forhold til Kina, og i at være synlige for den kinesiske præsident.

Tibetkommission I fandt, at Københavns Politi handlede på baggrund af en stemning, der i 2012 havde bredt sig fra Udenrigsministeriet via Politiets Efterretningstjeneste til Københavns Politi blandt andet gennem gentagen videregivelse af informationer om de kinesiske bekymringer for demonstrationer.

Tibetkommission I fandt, at der vedrørende den kinesiske præsidents besøg i 2012 var fornødent grundlag for at søge disciplinært ansvar gjort gældende over for den operationsansvarlige vicepolitiinspektør og en politikommissær med funktion som indsatsleder. Tibetkommission I fandt det desuden kritisabelt, at en politiinspektør, der havde det overordnede operationelle ansvar, blandt andet ikke havde fundet anledning til at gøre sig bekendt med indholdet af operationsbefalinger og taktiske befalinger for 2012 og 2013.

Tibetkommission I konkluderede endvidere, at der blev givet urigtige, vildledende og ufyldestgørende oplysninger til Folketingets Retsudvalg vedrørende besøget i 2012, og at der var fornødent grundlag for at søge et disciplinært ansvar gjort gældende over for vicepolitiinspektøren og politikommissæren tillige vedrørende dette forhold.

Tibetkommission I fandt ikke grundlag for at antage, at ministre eller ansatte i Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Statsministeriet eller Hofmarskallatet og heller ikke den øverste ledelse i Københavns Politi, PET eller Rigspolitiet havde kendskab til generelle eller konkrete ordrer eller havde fremsat opfordringer, henstillinger, instruktioner eller lignende i eller til Københavns Politi, eller havde kendskab til, at der blev givet urigtige, vildledende eller ufyldestgørende oplysninger til Folketingets Retsudvalg.

Da der efterfølgende fremkom oplysning om forhold, som Tibetkommission I ikke var blevet gjort bekendt med, nedsattes Undersøgelseskommissionen til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg (Tibetkommission II). Tibetkommission II blev nedsat den 4. juli 2018 med et kommissorium, der rækker helt tilbage til 1995. Disse forhold og kommissoriet er uddybende omtalt i de følgende kapitler 2 og 3.

Efter Tibetkommission I's beretning rejste anklagemyndigheden tiltale mod vicepolitiinspektøren og politikommissæren for at have afgivet falsk forklaring for retten i en retssag om erstatning for uberettiget frihedsberøvelse under den kinesiske præsidents besøg i 2012.

En afgørelse af straffesagen mod vicepolitiinspektøren og politikommissæren afventer resultatet af Tibetkommission II's undersøgelse.

Tibetkommission II har til brug for undersøgelsen indhentet materiale fra Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Forsvarsministeriet, Hofmarskallatet, Rigspolitiet med tilhørende politikredse, Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste. Der er til kommissionen afleveret mere end 185 millioner dokumenter. Dokumenterne er afleveret elektronisk og opbevaret på harddiske i et pengeskab. Kommissionen har modtaget dokumenter af varierende størrelse, herunder adskillige på mere end 1.000 sider.

Kommissionens arbejde med indhentelse og undersøgelse af materiale er uddybende omtalt i de følgende kapitler 4 og 5.

Justitsministeriet har, sideløbende med Tibetkommission II's arbejde, den 1. marts 2019 etableret en whistleblowerordning for alle myndigheder under Justitsministeriet. Det følger af kommissoriet, der er nærmere omtalt nedenfor i kapitel 3, at Tibetkommission II kan inddrage oplysninger herfra i undersøgelsen. Kommissionen har dog ikke modtaget oplysninger hidrørende fra whistleblowerordningen.

Tibetkommission II har på sin hjemmeside opfordret personer, som måtte være i besiddelse af relevant viden, til at rette henvendelse til kommissionen. Kommissionen har modtaget henvendelser fra en journalist på Politiken og formanden for Støttekomitéen for Tibet. Kommissionen har endvidere modtaget henvendelse fra en pensioneret oberst i Hæren, der var tidligere operativ chef i Forsvarets Efterretningstjeneste. Henvendelserne fra journalisten på Politiken og den operative chef i Forsvarets Efterretningstjeneste gav anledning til indkaldelse af en række vidner med henblik på belysning af oplysningerne i deres henvendelser.

KAPITEL 2
Tiden efter Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017

Efter undersøgelseskommissionsloven har enhver pligt til at udlevere materiale til undersøgelseskommissionen, når kommissionen anmoder om det, jf. nærmere herom nedenfor i kapitel 5, pkt. 5.1. Med henvisning hertil havde Tibetkommission I anmodet alle undersøgte myndigheder om at aflevere alt materiale, som måtte være af relevans for kommissionens undersøgelse, herunder relevant mailkorrespondance fra og til relevante medarbejdere.

2.1 Presseomtale

I månederne efter Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017 fulgte en omfattende presseomtale vedrørende mails, der var oplyst slettet og ikke udleveret til kommissionen. I maj 2018 kom det til offentlighedens kendskab, at Udenrigsministeriet var i besiddelse af en datalagringsløsning, som Tibetkommission I ikke var gjort bekendt med, og som kunne indeholde relevante mails, som ikke var udleveret til kommissionen. Datalagringsløsningen er benævnt Enterprise Vault og nærmere omtalt nedenfor i kapitel 5, pkt. 5.4, underpunkt ad 11[1].

I juni 2018 kom det til offentlighedens kendskab, at også Rigspolitiet var i besiddelse af oplysninger, som Tibetkommission I ikke var gjort bekendt med, og som kunne være relevante. Der var efter det oplyste tale om en betydelig mængde mails, som var indeholdt i et system, der er nærmere omtalt nedenfor i kapitel 5, pkt. 5.4, underpunkt ad 11.

Endelig stod i juni 2018 fem tidligere og en nuværende politimedarbejder frem i pressen og oplyste om deres oplevelse af politiets håndtering af officielle besøg i Danmark med officiel kinesisk deltagelse i årene 1995, 2002, 2004 og 2011.

1 Ad 11: Mailbokse inkl. kalenderinvitationer og maillignende korrespondance for identificerede relevante medarbejdere og funktionspostkasser afleveres fuldt ud

2.2 Folketingssvar og samråd

I kølvandet på den efterfølgende omtale i pressen blev der fra Folketingets Retsudvalg stillet en række spørgsmål til Udenrigsministeriet, Statsministeriet og Justitsministeriet, der alle er besvaret. Blandt besvarelserne skal særligt nævnes følgende, som alle omhandler myndighedernes slettepolitik, backupsystemer og mulighed for genskabelse:

Justitsministeriets svar af 18. april 2018 på spørgsmål nr. 512, hvori der anmodes om en redegørelse for, hvorfor man i Københavns Politi slettede fire ledende medarbejderes e-mailkonti kort efter deres afgang i 2013. I redegørelsen fra Rigspolitiet, hvortil Justitsministeriet henviser, er oplyst, at Københavns Politi har oplyst, at:

> "…
>
> de personer, som udgjorde øverste ledelse i Københavns Politi i 2012, der omtales i den artikel, som der henvises til i spørgsmålet, alle forlod deres stillinger i løbet af 2013. Politidirektøren forlod sin stilling i Københavns Politi den 31. januar 2013 med henblik på tiltrædelse som direktør for Kriminalforsorgen. Chefpolitiinspektøren forlod sin stilling hos Københavns Politi den 1. marts 2013 med henblik på ansættelse hos Rigspolitiet. Chefanklageren fratrådte sin stilling den 31. august 2013 og blev herefter ansat i en midlertidig stilling som anklager i Københavns Politi fra den 1. september 2013 til den 31. august 2014. Vicepolitidirektøren forlod sin stilling hos Københavns Politi den 31. august 2013 for at blive administrerende direktør i Rådet for Sikker Trafik, og sekretariatschefen gik på pension den 30. april 2013.
>
> Disse personers e-mailkonti blev håndteret i overensstemmelse med Rigspolitiets standardprocedure, hvorefter der tidligere skete automatisk sletning efter 30 dage.
>
> Rigspolitiet kan om proceduren omkring sletning indledningsvis bemærke, at spørgsmålet om, hvor længe fratrådte medarbejderes e-mails, herunder e-mails med privat indhold, må opbevares, er reguleret af de databeskyttelsesretlige regler, idet der er tale om en behandling af personoplysninger. Politiet er som følge heraf forpligtet til at fastsætte en frist for, hvor længe mails fra fratrådte medarbejdere må opbevares, og sikre, at de opbevarede e-mails slettes efter udløbet af denne frist.
>
> I 2005 blev fristen for sletning på Rigspolitiets server, herunder af mails slettet fra nuværende medarbejderes mapper for slettet post og tidligere medarbejde-

res slettede mailkonti, fastsat til 30 dage af it-driftsmæssige årsager begrundet i begrænset serverplads. I 2011 blev personaleadministrationen i politiet centraliseret hos Rigspolitiets koncern HR. I forbindelse med centraliseringen blev der implementeret kontroller, som sikrer, at alle fratrådte medarbejdere rettidigt registreres som fratrådte i politiets personalesystem. Når Rigspolitiets koncern HR har markeret en medarbejder som værende fratrådt, igangsætter politiets it-systemer automatisk. Herefter slettes fratrådte medarbejderes mailboks i overensstemmelse med den fastsatte slettefrist, hvilket tidligere var 30 dage efter fratrædelse. Med centraliseringen af personaleadministrationen blev processen standardiseret og automatiseret.

Idet mail-systemet er serverbaseret og dermed delt af mange brugere, er det i praksis stort set umuligt at genskabe slettede e-mails, efter udløbet af de (daværende) 30 dage, idet data konstant overskrives på serverne.

Der foreligger en teoretisk mulighed for at genskabe e-mails eller dele heraf fra serveren, men muligheden for genskabelse afhænger bl.a. af tidsperspektivet. Jo længere tid, der er gået, siden mailkontoen er slettet, jo større sandsynlighed er der for, at samtlige data er blevet overskrevet. Hvis servermiljøet er blevet udskiftet eller opgraderet i den mellemliggende periode, reduceres muligheden for at genfremfinde e-mailen yderligere. I nogle tilfælde (afhængigt af mailsystemet) er der derudover mulighed for at genskabe e-mails via en lokal kopi af mailboksen, der løbende lagres på brugerens pc/laptop. Når en medarbejder fratræder i politiet, bliver dennes udstyr imidlertid renset, og der lægges et nyt image på, hvormed data overskrives. Umiddelbart vil det således heller ikke via denne tilgang være muligt at genskabe slettede e-mails.

På den baggrund er det Rigspolitiets koncern IT og Rigspolitiets nationale cyber crime centers (NC3) umiddelbare vurdering, at muligheden for at genskabe slettede e-mails er minimal, og der er på den baggrund ikke foretaget konkrete forsøg på genskabelse af slettede e-mails.

…"

Efter Tibetkommission II's nedsættelse har Folketingets Retsudvalg i spørgsmål 982 spurgt, hvordan Udenrigsministeriets oplysning i en mail af 25. januar 2017 til Tibetkommission I om, at Udenrigsministeriet "har afleveret alt materiale, som har kunnet identificeres til brug for Tibetkommissionens undersøgelse", kunne være sand. Udenrigsministeriet har i et svar af 1. august 2018 oplyst hertil, at:

"…

Da Udenrigsministeriet meddelte Tibetkommissionen, at alt materiale, som kunne identificeres til brug for Tibet-kommissionens undersøgelse, var afleveret, blev det meddelt med udgangspunkt i den fremgangsmåde for identifikation af relevant materiale, som blev aftalt med Tibetkommissionen på et møde i ministeriet den 2. maj 2016. Fremgangsmåden for Udenrigsministeriets identificering af relevant materiale er beskrevet i justitsministerens besvarelse af 22. maj 2018 af spørgsmål nr. 671 (alm. del) fra Folketingets Retsudvalg.

Vedrørende denne fremgangsmåde kan desuden henvises til Tibetkommissionens beretning (bind 2, kapitel 6.1, side 426), hvoraf fremgår: "Under besøget [den 2. maj. 2016] udpegede kommissionen, hvilke sager i en forevist journalplan som de af kommissionen foreslåede søgekriterier skulle anvendes på. Udenrigsministeriet fremsendte herefter den 23. maj 2016 materiale til kommissionen. I fremsendelsesbrevet blev det oplyst, at materialet bestod af de sager og mails, der var fremkommet ved en søgning i de elektroniske arkiver på de kriterier, der var angivet i kommissionens brev af 17. februar 2016, og i de sager som kommissionen udvalgte under kommissionens besøg i ministeriet den 2. maj 2016.

Kommissionen har i perioden 17. juni 2016 til 14. marts 2017 modtaget ydereligere materiale fra Udenrigsministeriet. […]

Kommissionen har været på kontrolbesøg i Udenrigsministeriet den 13. oktober 2016, men fandt ikke uafleveret materiale af interesse for kommissionens undersøgelse."

Som det fremgår oplyste man kommissionen om, at man havde søgt i "de elektroniske arkiver" [fremhævning indsat]. Det blev således ikke på noget tidspunkt i dialogen mellem Udenrigsministeriet og Tibetkommissionen fra ministeriets side overvejet, hvorvidt ministeriets backup-system, Enterprise Vault eller postkassen udenrigsministeren@um.dk skulle inddrages i identificeringen af relevant materiale. Ligesom det heller ikke blev taget op fra kommissionens side.

Da man den 25. januar 2017 derfor oplyste at have "afleveret alt materiale, som har kunnet identificeres til brug for Tibet-kommissionens undersøgelse" var det med udgangspunkt i denne dialog med kommissionen om hvordan og hvor, man skulle søge efter materiale.

Udenrigsministeriet identificerede og oversendte en meget betydelig samling af relevant materiale – dokumenter med et samlet omfang på ca. 20.500 sider – til brug for Tibetkommissionens undersøgelse.

Det kan hertil bemærkes, at Udenrigsministeriet ikke har praksis for at foretage generelle søgninger i backup-system i forbindelse med identifikation af materiale efter offentlighedsloven eller i lignende undersøgelser. Den praksis baserer sig på, at ministeriet antager, at dets medarbejdere overholder de forvaltningsretlige regler og principper, herunder journaliseringsforpligtelsen.

Hvis der derimod opstår en konkret mistanke om, at relevant materiale skulle eksistere i et andet system end arkivet, kan der være grund til at foretage bredere søgninger udover i arkivet. Dette var således tilfældet i ét enkelt tilfælde under kommissionens arbejde på baggrund af en henvendelse fra en af ministeriets medarbejdere om, at en mulig relevant mail ikke var blevet journaliseret. Der blev derfor foretaget en konkret søgning fra centralt hold i ministeriets mailprogram, Outlook, og mailkomprimeringssystem, Enterprise Vault. Der blev dog ikke identificeret relevant materiale i forbindelse med den pågældende sag.

Det kan oplyses, at Udenrigsministeriets backup-system er et led i ministeriets beredskabsplanlægning på IT-området. Systemet har til formål at muliggøre indlæsningen af en sikkerhedskopi af ministeriets data og systemer i tilfælde af systemnedbrud, terroranslag, brand, cyberangreb og lignende med henblik på at kunne genoprette systemer og data. En backup er et øjebliksbillede af ministeriets samlede IT-platform på et givent tidspunkt, og er ikke tiltænkt at have samme funktion som et arkivsystem.

Udover backup-systemet eksisterer ligeledes systemet "Enterprise Vault". Enterprise Vault er ikke et backup-system og ej heller et arkivsystem, og er heller ikke tiltænkt at have disse funktioner. Enterprise Vault er et mailkomprimeringssystem, der komprimerer e-mails i medarbejdernes mailbokse med henblik på at spare plads for medarbejdere med meget store antal mails i deres Outlookpostkasser.

For så vidt angår postkassen udenrigsministeren@um.dk er dette en såkaldt "funktionspostkasse". Mailkontoen bruges til at modtage mails fra borgere, virksomheder og andre landes ambassader. Disse henvendelser bliver fordelt til relevante modtagere til videre sagsbehandling. Når der modtages mails i postkassen af betydning for Udenrigsministeriets sagsbehandling, bliver disse journaliseret og indgår derfor i ministeriets arkiv.

> Det har således ikke været overvejet at foretage generelle søgninger i Udenrigsministeriets backup-system, Enterprise Vault og udenrigsministeren@um.dk i forbindelse med fremskaffelse af materialet til kommissionen. Når man i dag ser tilbage på den aftalte fremgangsmåde og den rejste kritik, kan man naturligvis godt ærgre sig over, at der ikke med Tibetkommissionen var en drøftelse – på deres eller ministeriets initiativ - om de tekniske muligheder og begrænsninger for at foretage generelle søgninger i disse systemer.
>
> …"

Udenrigsministeriets Vault-system er uddybende omtalt nedenfor i kapitel 5, pkt. 5.4, underpunkt ad 11.

I et svar den 5. november 2018 til Folketingets Retsudvalg på spørgsmål 32 oplyste Udenrigsministeriet, at:

> "…
>
> I februar 2016 var der adgang til backup-data fra Udenrigsministeriets tidligere backupløsning samt fra den på det tidspunkt nyimplementerede, nuværende backupløsning. Det vides ikke på nuværende tidspunkt, hvor langt tilbage der forelå data fra den tidligere backupløsning.
>
> Praksis for, hvor længe backupdata gemmes, har ændret sig over tid. Udenrigsministeriets nuværende ældste backup af mailsystemet er fra juni 2017. Udenrigsministeriet udarbejdede i foråret 2018 en politik for lagring af backups, der slår fast, at backups af mailsystemet skal gemmes i op til fem år. Det følger af politikken, at der tages dags-, uge-, måneds og års-backup af mailsystemet. Sidstnævnte backup bevares i fem år og vil indeholde alle de mails, der befandt sig i mailbokse på det tidspunkt, hvor backuppen blev taget. Det er således den nugældende backuppolitik, der henvises til i den nævnte artikel.
>
> …"

Udenrigsministeriet har i et svar af 5. november 2018 på spørgsmål 34 fra Folketingets Retsudvalg supplerende oplyst, at:

> "…
>
> I 2015 overgik ministeriet til et nyt backupsystem. I 2016 havde man fortsat adgang til det gamle backupløsning og data herfra.

> Da Udenrigsministeriet tog det nye backupsystem i brug, blev den gamle backupløsning bevaret med henblik på at sikre tilgængeligheden af en backup, indtil det nye system havde foretaget en backupkopiering i en passende periode til at sikre Udenrigsministeriets beredskab.
>
> Fra medio 2017 havde Udenrigsministeriet ikke længere adgang til den tidligere backupløsning, og ultimo 2017 blev de tidligere backupdiske genanvendt til lagring af anden data, hvorved de tidligere data blev overskrevet. I samarbejde med den gennedsatte Tibetkommission forventes det nærmere afklaret, hvorvidt tidligere data kan genskabes.
>
> …"

Statsministeriet har i en besvarelse af 6. november 2018 af spørgsmål 40 fra Folketingets Retsudvalg om ministeriets praksis for sletning af fratrådte embedsmænds mailbokse den 17. februar 2016, da Tibetkommission I bad om indsigt i e-mails m.m., og på spørgsmålstidspunktet oplyst, at:

> "…
>
> 1. …
>
> 2. …
>
> I forhold til Statsministeriets praksis for opbevaring og sletning af mailbokse kan Statsministeriet oplyse, at denne har varieret over tid. Statsministeriet besluttede imidlertid i 2016 i lyset af den oprindelige Tibetkommissions undersøgelse at sikre fortsat opbevaring af e-mailbokse fra fratrådte medarbejdere, der umiddelbart vurderedes at kunne have været involveret i spørgsmål af relevans for den oprindelige Tibetkommissions arbejde.
>
> …
>
> I forhold til Statsministeriets nuværende praksis for sletning af mailbokse kan det oplyses, at det ved kongelig resolution af 10. juli 2017 blev bestemt, at ansvaret for Statsministeriets basale it-drift skulle overgå fra statsministeren til ministeren for offentlig innovation den 15. august 2017. Baggrunden for ressortoverførslen var en principbeslutning truffet af Regeringens Økonomiudvalg i august 2016 om at gøre det obligatorisk for ministerområder og institutioner, der stod uden for et større it-fællesskab af overflytte deres basale it-drift til Statens It.

Statsministeriet har på den baggrund indhentet en udtalelse fra Statens It om praksis for sletning af mailbokse i dag. Statens It har i den forbindelse oplyst følgende:

> "Fratrådte medarbejderes postkasser bliver slettet 90 dage efter, at medarbejderen er fratrådt, jf. Statens It's "instruks for generel brugeroprettelse".
>
> Statens It har herefter administrativt mulighed for at gendanne den slettede postkasse i op til 90 dage efter sletningen. Dette betyder konkret, at fratrådte medarbejderes postkasser er til rådighed for Statens It med henblik på genskabelse i op til 180 dage. Mails kan kun genskabes i op til 180 dage, i de tilfælde hvor den fratrådte medarbejder ikke har slettet sine mails ved fratrædelsen. Hvis medarbejderen har slettet sine mails ved sin fratrædelse, kan de altså kun genskabes i 90 dage.
>
> For fratrådte ministre gælder den standardprocedure, at data ikke slettes for disse, men at de opbevares i Statens Its exchangemiljø. Der er på nuværende tidspunkt ikke fastsat en dato for evt. sletning af disse."

Det kan supplerende oplyses, at Statsministeriet – af hensyn til såvel Tibetkommissionens som Undersøgelseskommissionen om SKAT's undersøgelse – har indgået en aftale med Statens It om, at Statens It indtil videre ikke sletter mailbokse tilhørende Statsministeriets fratrådte medarbejdere og ministre. Dette gælder ligeledes for fratrådte medarbejdere og ministre, hvis mailbokse er blevet overført til Statens It i forbindelse med overgangen til Statens It.

3. Som det tillige fremgår af Statsministeriets besvarelse af 22. juni 2018 af spørgsmål nr. 797 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg, søgte Statsministeriet i forbindelse med Statsministeriets fremsøgning og udlevering af materiale til Tibetkommission I i 2016 ikke i ministeriets backupsystem, hvorfor Statsministeriet heller ikke foretog en nærmere undersøgelse af, hvilke backupsystemer mv., der fandtes i ministeriet på daværende tidspunkt. Statsministeriet er – på foranledning af den gennedsatte Tibetkommission – ved at undersøge, hvilke it-systemer mv., herunder backup-systemer, som ministeriet har haft siden 1995. I forhold til backup-systemer kan Statsministeriet oplyse, at ministeriet i 2016 ses bl.a. at have anvendt NetApp SAN-storage og løbende spejling af data til SAN på alternativt site. Herudover ses Statsministeriet at have kopieret materiale til NetApp Vault diskbackup. Herudover er backup via programmet Backup Exec 2012 udlæst fra diskbackuppen til bånd.

> Bl.a. i forbindelse med overgangen af ansvaret for Statsministeriets basale it-drift til Statens It har Statsministeriet foretaget en oprydning i backup-materiale. Statsministeriet er ikke bekendt med, om der i forbindelse med denne oprydning i backupmateriale er blevet slettet materiale, som kunne have været relevant for Tibetkommissionens undersøgelse. Statsministeriet har således ikke et præcist overblik over, hvilket materiale der var til stede, eller som det var muligt at genskabe, i februar 2016 sammenholdt med nu.
>
> Statsministeriet har dog – i forbindelse med udlevering af materiale til den gennedsatte Tibetkommission – identificeret forskelligt backup-materiale, ud over de mailbokse, som er omtalt under pkt. 2, som vedrører en del af den periode, som den gennedsatte Tibetkommission er blevet bedt om at undersøge. Statsministeriet er imidlertid ikke på nuværende tidspunkt nærmere bekendt med indholdet af dette materiale. Statsministeriet er i dialog med Tibetkommissionen om udlevering af materiale, herunder om reetablering af backup-materiale.
>
> …"

Siden Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017 er der svaret på i alt 88 folketingsspørgsmål, der relaterer sig til tibetkommissionerne. En liste er vedhæftet som bilag til denne beretning[2].

2 Bilag 1

KAPITEL 3
Kommissoriet, Tibetkommission II's sammensætning og kommissionens opgaver

3.1 Kommissoriet

På baggrund af forløbet efter, at Tibetkommission I havde afgivet beretning den 18. december 2017, besluttede justitsministeren den 4. juli 2018 at nedsætte Undersøgelseskommissionen til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg (Tibetkommission II).

Det endelige kommissorium for Tibetkommission II har følgende ordlyd:

> "…
>
> 1. Justitsministeren nedsætter herved i medfør af § 1, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner en kommission til gennemførelse af en supplerende undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. og til undersøgelse af håndteringen af visse andre officielle kinesiske besøg.
>
> 2. Undersøgelseskommissionen til undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv. (Tibetkommissionen) afgav beretning den 18. december 2017. Der er siden kommet oplysninger frem om eksistensen af materiale, der ikke tidligere er blevet identificeret og afleveret til Tibetkommissionen, og som muligvis kunne have været af relevans for kommissionens undersøgelse. Disse oplysninger har givet anledning til, at der er blevet sat spørgsmålstegn ved grundlaget for Tibetkommissionens arbejde og konklusioner.
>
> Undersøgelseskommissionen har på den baggrund til opgave at gennemføre en supplerende undersøgelse af de forhold, der er beskrevet i Tibetkommissionens

kommissorium af 11. november 2015, med henblik på at redegøre for og vurdere, om der er grundlag for at ændre eller supplere de konklusioner, der fremgår af Tibetkommissionens beretning af 18. december 2017. Der henvises til Tibetkommissionens kommissorium af 11. november 2015, der vedlægges som bilag, og til lov om undersøgelseskommissioner § 4, stk. 2-4.

3. Undersøgelseskommissionen skal endvidere i medfør af § 4, stk. 2, i lov om undersøgelseskommissioner undersøge og redegøre for politiets håndtering af demonstrationer og andre meningstilkendegivelser i forbindelse med officielle kinesiske besøg i Danmark siden 1995 til tidspunktet for kommissionens nedsættelse. Ved officielle kinesiske besøg i Danmark forstås statsbesøg og andre officielle besøg fra Kina til Danmark, herunder officielle besøg modtaget af Folketingets formand eller Præsidium, samt kinesisk højniveaudeltagelse i internationale møder afholdt i Danmark. Kommissionen kan, i det omfang den finder det relevant, også inddrage andre besøg, f.eks. kinesiske arbejdsbesøg og besøg i forbindelse med internationale konferencer. Undersøgelseskommissionen kan endvidere inddrage forhold, der tidsmæssigt ligger uden for den angivne periode.

Undersøgelsen og redegørelsen skal omfatte såvel politiets ageren i forbindelse med demonstrationer og andre meningstilkendegivelser, der blev gennemført under de pågældende besøg, som forberedelsen og planlægningen af besøgene.

Undersøgelseskommissionen skal i den forbindelse undersøge, om der på retsstridig måde blev grebet ind over for demonstrationer og andre meningstilkendegivelser under de pågældende besøg.

Undersøgelseskommissionen skal endvidere undersøge og redegøre for indholdet af de instruktioner mv. om politiets opgavevaretagelse, der blev givet til det politipersonale, som konkret udførte politiets opgaver i forbindelse med de pågældende besøg.

Undersøgelseskommissionen skal tillige undersøge og redegøre for tilblivelsen af sådanne instruktioner mv., herunder for de oplysninger, overvejelser og vurderinger, som lå til grund for indholdet af de pågældende instruktioner mv.

Undersøgelseskommissionen skal herunder undersøge og redegøre for, i hvilket omfang der forud for og under besøgene blev givet såvel generelle som konkrete instruktioner mv. i forhold til indgriben over for demonstrationer og andre meningstilkendegivelser fra personer, og om der i den forbindelse blev givet instruktioner, henstillinger, opfordringer mv. til at gribe ind på en måde, som er

retsstridig. I givet fald skal undersøgelseskommissionen undersøge og redegøre for, hvem der har udstedt instruktionerne, hvem der i øvrigt var bekendt med indholdet heraf samt hvordan, i hvilket omfang og af hvem de blev kommunikeret til det relevante politipersonale.

Undersøgelseskommissionen skal også – i forbindelse med undersøgelsen og redegørelsen for indholdet af de nævnte instrukser mv. – undersøge og redegøre for, i hvilket omfang andre statslige myndigheder end politiet har været involveret i forløbet omkring tilblivelsen af instruktioner om politiets opgavevaretagelse, herunder fremkommet med opfordringer, henstillinger, instruktioner mv. om, hvordan politiet burde agere i forhold til demonstrationer og andre meningstilkendegivelser. I givet fald skal undersøgelseskommissionen undersøge og redegøre for den nærmere karakter af en sådan involvering, herunder hvad der har været af møder, korrespondance og andre kontakter mellem statslige myndigheder om spørgsmålet, hvad formålet med disse kontakter har været, og hvad der nærmere er drøftet i den forbindelse.

Selv om undersøgelseskommissionen ikke har til opgave at undersøge og redegøre for, hvad menigt politipersonale har foretaget sig ved konkrete episoder, kan kommissionen dog undersøge og redegøre for sådanne forhold, i det omfang det er relevant til belysning af de forhold, som kommissionen har til opgave at undersøge og redegøre for.

På baggrund af den beskrevne undersøgelse og redegørelse skal undersøgelseskommissionen efter § 4, stk. 4, i lov om undersøgelseskommissioner foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for, at det offentlige søger nogen draget til ansvar. I det omfang kommissionen finder, at der ikke er grundlag herfor, herunder under hensyntagen til den forløbne tid, kan kommissionen dog afstå fra at foretage retlige vurderinger af forløbet vedrørende et eller flere af de officielle kinesiske besøg, der omfattes af undersøgelsen og redegørelsen.

4. I det omfang andre statslige myndigheder end politiet har bistået ved eller forestået politimæssige eller tilsvarende opgaver i forbindelse med de besøg, der er omfattet af pkt. 2 og 3, skal undersøgelseskommissionen undersøge og redegøre for disse myndigheders ageren samt foretage retlige vurderinger heraf i samme omfang som beskrevet for så vidt angår politiet.

Undersøgelseskommissionen skal på tilsvarende vis inddrage spørgsmålet om, hvorvidt der blev givet generelle eller konkrete instruktioner mv. om varetagel-

sen af sådanne opgaver, og i givet fald i hvilket omfang andre statslige myndigheder har været involveret heri, jf. herved beskrivelsen under pkt. 2 og 3.

5. Det er ifølge lov om undersøgelseskommissioner § 5, stk. 1, undersøgelseskommissionen, der tilrettelægger sit arbejde. Kommissionen kan i den forbindelse bl.a. kræve udlevering af materiale og skriftlige redegørelser efter lovens § 9 og indkalde vidner til afhøring efter lovens § 11. For så vidt angår den under pkt. 2 beskrevne del af undersøgelsen forudsættes det, at undersøgelseskommissionen i tillæg til det materiale, der indgik i Tibetkommissionens undersøgelse, indhenter alt yderligere materiale af relevans for undersøgelsen, og at oplysninger, som indhentes i forbindelse med den under pkt. 3 beskrevne del af undersøgelsen, inddrages i relevant omfang.

Kommissionen vil endvidere kunne inddrage oplysninger fra den whistleblowerordning, som forventes etableret på Justitsministeriets område.

Kommissionen vil blive tildelt fuld og omfattende sekretariatsbistand. Kommissionen vil navnlig blive tildelt den IT-mæssige sagkundskab, der er påkrævet for at sikre, at de myndigheder, hvis forhold undersøges, identificerer og afleverer alt materiale af relevans for undersøgelsen. Det bemærkes i den forbindelse, at de relevante myndigheder forudsættes at samarbejde med undersøgelseskommissionen, herunder ved at give kommissionen fuld adgang til at søge i e-mail-systemer, eventuelle andre IT-systemer og filservere mv. samt at iværksætte forsøg på genskabelse af e-mails mv., som ikke er umiddelbart tilgængelige. For så vidt angår materiale hos PET, forudsættes det dog, at de nærmere rammer for kommissionens adgang til PET's systemer fastsættes i samarbejde med PET og Tilsynet med Efterretningstjenesterne. Det skal i den forbindelse sikres, at hensynet til statens sikkerhed og til forebyggelse og efterforskning af lovovertrædelser ikke skades.

Undersøgelseskommissionen vil endvidere til sekretariatet eller som ekstern bistand kunne antage personer med de øvrige kvalifikationer, som kommissionen finder nødvendige for at gennemføre undersøgelsen og oplyse sagen på fuldt tilstrækkelig måde. Justitsministeriet vil løbende drøfte med kommissionen, om den har tilstrækkelige ressourcer, herunder for så vidt angår den sagkundskab, som er tilknyttet kommissionen gennem sekretariatet eller eksterne konsulenter mv.

6. Undersøgelseskommissionen bør tilrettelægge sit arbejde således, at den så vidt muligt kan afgive beretning om resultatet af sin undersøgelse senest to år, efter at kommissionen er nedsat.

Hvis kommissionen ikke kan afgive beretning inden det nævnte tidspunkt, anmodes kommissionen om at orientere justitsministeren skriftligt om baggrunden herfor, om fremdriften i undersøgelsen og om, hvornår kommissionen forventer at kunne afgive sin beretning.

Justitsministeren vil med passende mellemrum, og første gang et halvt år efter nedsættelsen af kommissionen, informere Folketingets Udvalg for Forretningsordenen og Folketingets Retsudvalg om fremdriften i arbejdet. Udvalget for Forretningsordenen vil i den forbindelse kunne anmode kommissionen om tillige at give udvalget en mundtlig orientering herom.

Når undersøgelsen er afsluttet, vil der på baggrund af kommissionens beretning, herunder navnlig eventuelle oplysninger om nyt materiale, der ikke blev udleveret til Tibetkommissionen, blive taget stilling til, om der er grundlag for at iværksætte en undersøgelse af de undersøgte myndigheders håndtering af udleveringen af materiale til Tibetkommissionen og samarbejdet med kommissionen herom.

…"

Kommissoriet knytter sig til og var vedhæftet kommissoriet for Tibetkommission I, Undersøgelseskommissionen i sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv., der havde følgende kommissorium:

"…

1. Justitsministeren nedsætter herved i medfør af § 1, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner en kommission til undersøgelse af sagen om politiets indgriben over for demonstrationer i forbindelse med kinesiske statsbesøg mv.

Undersøgelseskommissionen har efter § 4, stk. 2, i lov om undersøgelseskommissioner til opgave at undersøge og redegøre for dels begivenhedsforløbet, som knytter sig til politiets handlinger over for personer under det kinesiske statsbesøg i København i 2012 og ved to senere kinesiske besøg i København i 2013 og 2014, jf. pkt. 2 nedenfor, dels det efterfølgende forløb i forbindelse med besvarelser af spørgsmål fra Folketinget om politiets handlinger ved de pågældende besøg, jf. pkt. 3 nedenfor.

2. Undersøgelseskommissionen skal undersøge og redegøre for baggrunden for politiets handlinger i forhold til demonstrationer og andre meningstilkendegivelser fra personer i forbindelse med den kinesiske præsidents besøg i Køben-

havn den 14. til den 16. juni 2012, et besøg fra formanden for det kinesiske parlaments overhus i København den 4. til den 7. juni 2013 og et besøg fra et medlem af det kinesiske politbureaus stående udvalg i forbindelse med åbningen af det kinesiske kulturhus i København den 11. juni 2014.

Undersøgelseskommissionen skal i den forbindelse undersøge og redegøre for indholdet af de instruktioner mv. om politiets opgavevaretagelse, der blev givet til det politipersonale, som konkret udførte politiets opgaver i forbindelse med de pågældende besøg. Undersøgelseskommissionen skal tillige undersøge og redegøre for tilblivelsen af sådanne instruktioner mv., herunder for de oplysninger, overvejelser og vurderinger, som lå til grund for indholdet af de pågældende instruktioner mv.

Undersøgelseskommissionen skal herunder undersøge og redegøre for, i hvilket omfang der forud for og under besøgene blev givet såvel generelle som konkrete instruktioner mv. i forhold til indgriben over for demonstrationer og andre meningstilkendegivelser fra personer, og om der i den forbindelse blev givet instruktioner, henstillinger, opfordringer mv. til at gribe ind på en måde, som er retsstridig. I givet fald skal undersøgelseskommissionen undersøge og redegøre for, hvem der har udstedt instruktionerne, hvem der i øvrigt var bekendt med indholdet heraf samt hvordan, i hvilket omfang og af hvem de blev kommunikeret til det relevante politipersonale.

Undersøgelseskommissionen skal også – i forbindelse med undersøgelsen og redegørelsen for indholdet af de nævnte instrukser mv. – undersøge og redegøre for, i hvilket omfang andre statslige myndigheder end Københavns Politi har været involveret i forløbet omkring tilblivelsen af instruktioner om politiets opgavevaretagelse, herunder fremkommet med opfordringer, henstillinger, instruktioner mv. om, hvordan politiet burde agere i forhold til demonstrationer og andre meningstilkendegivelser fra personer. I givet fald skal undersøgelseskommissionen undersøge og redegøre for den nærmere karakter af en sådan involvering, herunder hvad der har været af møder, korrespondance og andre kontakter mellem statslige myndigheder om spørgsmålet, hvad formålet med disse kontakter har været, og hvad der nærmere er drøftet i den forbindelse.

Selv om undersøgelseskommissionen ikke har til opgave at undersøge og redegøre for, hvad menigt politipersonale har foretaget sig ved konkrete episoder, kan kommissionen dog undersøge og redegøre for sådanne forhold, i det omfang det er relevant til belysning af de forhold, som kommissionen har til opgave at undersøge og redegøre for.

Undersøgelseskommissionen skal desuden undersøge og redegøre for, i hvilket omfang der er afgivet urigtige eller vildledende oplysninger til Folketinget eller fortiet oplysninger, der er af væsentlig betydning for Folketingets bedømmelse af sagen.

Undersøgelseskommissionen skal i den forbindelse bl.a. undersøge og redegøre for sagsbehandlingen i Justitsministeriet, Rigspolitiet, Københavns Politi og andre involverede myndigheder i forbindelse med udarbejdelsen af besvarelser til Folketinget og for, hvad der har været af møder, korrespondance og andre kontakter mellem de respektive myndigheder. Undersøgelseskommissionen skal herunder undersøge og redegøre for, hvilke nærmere oplysninger som var urigtige, vildledende mv., og hvorfra de pågældende oplysninger hidrørte, samt hvilke bestræbelser de respektive myndigheder udfoldede for at sikre, at oplysningerne i besvarelserne var korrekte og fyldestgørende.

4. På baggrund af den beskrevne undersøgelse og redegørelse skal undersøgelseskommissionen efter § 4, stk. 3, i lov om undersøgelseskommissioner komme med forslag til sådanne ændringer af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, som undersøgelsen kan begrunde.

Undersøgelseskommissionen kan undlade at komme med forslag til ændringer af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, hvis undersøgelseskommissionen vurderer, at dette vil medføre, at resultatet af kommissionens arbejde først kan foreligge på et senere tidspunkt end de to år, som er forudsat under pkt. 5 nedenfor. Det bemærkes i den forbindelse, at undersøgelseskommissionen vil kunne komme med en mere overordnet beskrivelse af mulige ændringer af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, hvis en mere tilbundsgående beskrivelse heraf ikke er mulig inden for den forudsatte tidsramme.

Undersøgelseskommissionen skal endvidere efter lovens § 4, stk. 4, foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for, at det offentlige søger nogen draget til ansvar.

5. Den Uafhængige Politiklagemyndighed efterforsker på grundlag af en anmeldelse fra politidirektøren i Københavns Politi en række forhold med nær forbindelse til de spørgsmål, som undersøgelseskommissionen har til opgave at undersøge og redegøre for.

Det forudsættes, at undersøgelseskommissionen inddrager det materiale, som tilvejebringes i forbindelse med politiklagemyndighedens efterforskning, i

kommissionens undersøgelse. I det omfang kommissionen vurderer, at spørgsmål, som kommissionen har til opgave at undersøge og redegøre for, er tilstrækkeligt belyst af politiklagemyndighedens efterforskning, kan kommissionen basere sin undersøgelse og redegørelse på materiale udarbejdet som led i politiklagemyndighedens efterforskning.

Det forudsættes endvidere, at undersøgelseskommissionen og politiklagemyndigheden i fornødent omfang drøfter de spørgsmål, der løbende kan opstå om forholdet mellem undersøgelseskommissionens og politiklagemyndighedens arbejde, samt mere praktiske spørgsmål med henblik på bl.a. at sikre, at kommissionen og politiklagemyndigheden kan modtage det materiale, som er relevant for de respektive undersøgelser.

Endvidere forudsættes undersøgelseskommissionen at inddrage administrative afgørelser og domstolsafgørelser – herunder afgivne forklaringer i den forbindelse – i sin undersøgelse, i det omfang det er af betydning for de forhold, som undersøgelseskommissionen skal undersøge og redegøre for.

Undersøgelseskommissionen bør tilrettelægge og gennemføre sin undersøgelse på en sådan måde, at hensynet til statens sikkerhed og til forebyggelse og efterforskning af lovovertrædelser ikke skades.

Møder i undersøgelseskommissionen er som udgangspunkt offentlige. Dog kan kommissionen bestemme, at møder skal foregå for lukkede døre, hvis dette er påkrævet bl.a. af hensyn til sagens oplysning, jf. § 30, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner.

6. Undersøgelseskommissionen bør tilrettelægge sit arbejde således, at den så vidt muligt kan afgive beretning om resultatet af sin undersøgelse senest to år, efter at kommissionen er endeligt nedsat.

Hvis kommissionen ikke kan afgive beretning inden det nævnte tidspunkt, anmodes kommissionen om at orientere justitsministeren skriftligt om baggrunden herfor og om, hvornår kommissionen forventer at kunne afgive sin beretning.

…"

3.2 Afgrænsning af kommissoriet

Justitsministeriet har på formandens forespørgsel erklæret sig enig i, at undersøgelsen i henhold til kommissoriets pkt. 3 af de officielle besøg i perioden 1995 til Tibetkommission II's nedsættelse primært skal være rettet mod at belyse en mulig kultur i myndighederne og ikke nødvendigvis bestå i en minutiøs afdækning af de enkelte besøg.

Justitsministeriet har endvidere på formandens forespørgsel oplyst, at "tidspunktet for kommissionens nedsættelse" skal forstås som tidspunktet for Tibetkommission II's nedsættelse, dvs. den 4. juli 2018. Udtrykket "andre statslige myndigheder" i kommissoriets pkt. 3 og 4 omfatter efter Justitsministeriets tilkendegivelse også Hofmarskallatet.

Yderligere har Justitsministeriet på formandens forespørgsel bekræftet, at afgrænsningen af begrebet "menigt politipersonale" skal forstås på samme måde som i forbindelse med Tibetkommission I's undersøgelse, jf. herved Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017, side 16, hvorefter der ved "menigt politipersonale" skal forstås alle personer, der ikke var tillagt ledelsesansvar.

Endelig har formanden forespurgt Justitsministeriet om, hvorvidt kommissionen i en situation som den foreliggende, hvor kommissionen ifølge kommissoriet skal redegøre for, om der er grundlag for at ændre eller supplere den tidligere beretning fra Tibetkommission I, kan vælge at udtale kritik af embedsmænd, som er fratrådt på tidspunktet for Tibetkommission II's afgivelse af beretning, men som ikke var fratrådt på tidspunktet for Tibetkommission I's beretning. Kommissionen har endvidere forespurgt, hvorvidt kommissionen kan udtale kritik vedrørende forhold, som ved Tibetkommission II's afgivelse af beretning må anses for forældede, men som ikke ved Tibetkommission I's afgivelse af beretning med sikkerhed var forældede.

Justitsministeriet har i sit svar henvist til, at det af undersøgelseskommissionsloven med forarbejder følger, at en kommission, der har til opgave at udtale sig om, hvorvidt der er anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført, kan udtale sig om, hvorvidt der er begået fejl eller forsømmelser, selv om der ikke foreligger grundlag for at søge et disciplinært ansvar gjort gældende, og at det følger af forarbejderne, at der ikke kan rejses spørgsmål om disciplinært ansvar for fratrådte embedsmænd. Justitsministeriet har videre bemærket, at disciplinært ansvar i princippet er uforældeligt, og at forældelseslignende synspunkter blandt andet vil kunne indgå i en ansættelsesmyndigheds vurdering.

Tibetkommission I's kommissorium indeholdt udtrykkelig bestemmelse om, at materiale fra Den Uafhængige Politiklagemyndigheds samtidige efterforskning af en række forhold med nær forbindelse til de spørgsmål, som Tibetkommission I skulle undersøge og redegøre for, forudsattes inddraget i kommissionens undersøgelse. I forbindelse med fremkomsten af oplysninger fra Udenrigsministeriet og Rigspolitiet om materiale, som Tibetkommission I ikke var blevet gjort bekendt med, blev Den Uafhængige Politiklagemyndighed anmodet om at vurdere, om dette materiale giver anledning til ændringer i politiklagemyndighedens konklusioner vedrørende besøgene i 2012, 2013 og 2014. Kommissoriet af 4. juli 2018 for Tibetkommission II indeholder ikke en bestemmelse svarende til pkt. 5 om forholdet til Den Uafhængige Politiklagemyndighed i kommissoriet for Tibetkommission I. Da der i kommissoriet af 4. juli 2018 lægges vægt på, at Tibetkommission II har meget vide muligheder for at sikre, at alt relevant materiale indgår i undersøgelsen, og da kommissoriet desuden henviser til kommissoriet for Tibetkommission I, har kommissionens formand og direktøren for Den Uafhængige Politiklagemyndighed vurderet, at forholdet til Den Uafhængige Politiklagemyndighed skal fortsætte uændret.

3.3 Kommissionens sammensætning

Tibetkommission II blev nedsat af Justitsministeriet den 4. juli 2018, hvor justitsministeren udpegede kommissionsmedlemmerne fra Tibetkommission I. Justitsministeren udpegede således landsdommer Tuk Bagger, Østre Landsret, til formand for undersøgelseskommissionen og advokat Ole Spiermann og professor, dr. jur. Michael Hansen Jensen, Aarhus Universitet, som medlemmer af kommissionen.

Advokat Jakob Lund Poulsen, der var udspørger i Tibetkommission I, blev samtidig udpeget som udspørger for Tibetkommission II.

Dommer Harald Micklander, Københavns Byret, har fungeret som juridisk sekretær for kommissionen.

Sekretariatet har i øvrigt bestået af chefkonsulent Anne Damhus Kristensen, chefkonsulent Pia Blaabjerg Andersen, juridisk konsulent Marie Neerlin, søgespecialist, cand. mag. Thorbjørn Søndergaard Bornhøft, searchmedarbejder, cand. mag. Lars-Emil Nybo Nissen, searchmedarbejder, cand. mag. Jakob Linnet Schmidt, chefsekretær Camilla Vendelboe Thomsen, chefsekretær Carina Maria Hansen, der under sin barsel har været erstattet af barselsvikar chefsekretær Rikke Søndergaard Larsen, og kontormedarbejder Frederik Ulrik Friis. Advokatfuldmægtig Ida Sofie Køpke har deltaget i søgearbejdet i en periode som repræsentant for kommissionsmedlem, advokat Ole Spiermann, og lektor i strafferet ved Aarhus Universitet Nico-

laj Sivan Holst har bistået udspørger, advokat Jakob Lund Poulsen i udarbejdelsen af spørgetemaer og under afhøringerne.

Indkøb af it-søgeudstyr har nødvendiggjort foretagelse af et EU-udbud, jf. nærmere herom nedenfor i kapitel 4, pkt. 4.1.3 og 4.1.4. Kommissionen har i den forbindelse modtaget rådgivning fra Kammeradvokaten, der har været antaget af Justitsministeriet til at bistå kommissionen med indkøbet af it-søgeudstyr, og konsulentbistand til gennemførelse af udbudsprocessen fra it-projektleder Kenneth Studsgaard Pedersen, PA Consulting Group. Aftalen om projektlederbistand blev indgået med PA Consulting Group som vinder af et miniudbud iværksat af kommissionen via SKI - Staten og Kommunernes Indkøbsservice.

Kommissionen har modtaget konsulentbistand til løsning af de it-tekniske udfordringer fra it-arkitekt, konsulent Morten Ib Ingstrup og it-arkitekt, konsulent Dea Steenstrup, der blev afløst af it-arkitekt, konsulent Lennart Schou Jensen, alle PA Consulting Group. Aftalen om konsulentbistand blev indgået med PA Consulting Group som del af miniudbuddet om projektlederbistand iværksat af kommissionen via SKI.

Advokat Jens Harkov har ydet bistand som kommissionens DPO.

Undersøgelsen er i overensstemmelse med § 5, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner tilrettelagt i samråd med kommissionens medlemmer og udspørgeren, der derfor har deltaget i interne møder forud for, i forbindelse med og efter afhøringerne.

3.4 Tibetkommission II's opgaver og grundlaget for kommissionens arbejde

Efter kommissoriet er Tibetkommission II's hovedopgaver at:

- Gennemføre en supplerende undersøgelse af de forhold, der er beskrevet i Tibetkommission I's kommissorium af 11. november 2015 med henblik på at redegøre for og vurdere, om der er grundlag for at ændre eller supplere de konklusioner, der fremgår af Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017.
- Undersøge og redegøre for politiets og andre statslige myndigheders håndtering af demonstrationer og andre meningstilkendegivelser i forbindelse med officielle kinesiske besøg i Danmark siden 1995 til tidspunktet for kommissionens nedsættelse.

- Undersøge og redegøre for tilblivelsen og indholdet af de instruktioner mv. om politiets opgavevaretagelse, der blev givet til det politipersonale, som konkret udførte politiets opgaver i forbindelse med de pågældende besøg.
- Undersøge og redegøre for, i hvilket omfang andre statslige myndigheder end politiet har været involveret i forløbet omkring tilblivelsen af instruktioner om politiets opgavevaretagelse.
- Foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for, at det offentlige søger nogen draget til ansvar.

Grundlaget for kommissionens arbejde er kommissoriet og undersøgelseskommissionsloven:

En undersøgelseskommission er ikke en domstol med dømmende myndighed og dens virke afviger fra domstolsarbejdet på en række væsentlige punkter. Af forarbejderne til loven fremgår således, at den vigtigste opgave for en undersøgelseskommission i almindelighed vil være at undersøge og klarlægge et bestemt hændelsesforløb, og det fremgår af lovens § 4, stk. 1, at undersøgelseskommissionen ikke har dømmende myndighed. Der tilbydes heller ikke samme retsgarantier som ved domstolene, og det fremgår af forarbejderne til loven om undersøgelseskommissioner, at en undersøgelseskommission skal være forsigtig i sine vurderinger og i sine udtalelser. Således fremgår det af bemærkninger til § 4, stk. 2, at:

> "…
>
> Bevisvurderingen må foretages med den forsigtighed, der må følge af, at beviserne ikke er tilvejebragt ved en kontradiktorisk proces under en almindelig retssag.
>
> …"

Tibetkommission II har i overensstemmelse med § 4, stk. 4, i lov om undersøgelseskommissioner fået til opgave at "foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for, at det offentlige søger nogen draget til ansvar". Af forarbejderne til denne bestemmelse fremgår det, at kommissionens retlige vurderinger skal formuleres forsigtigt. Det hedder således:

> "…
>
> En undersøgelseskommission er hverken en domstol eller et anklagende organ. Kommissionens retlige vurderinger, herunder ... bevisvurderinger, bør – også under hensyn til, at de ikke hviler på en kontradiktorisk proces – formuleres

> forsigtigt og markere kommissionens begrænsede funktion. Naturligvis skal de retlige vurderinger, kommissionen måtte foretage, vedrøre spørgsmål om rækkevidden af relevante retsregler (fortolkning/udfyldning) og spørgsmål vedrørende faktiske forholds subsumption under de relevante retsregler. Men undersøgelseskommissionens opgave er ikke at 'afgøre' disse spørgsmål. Og hvis de nævnte spørgsmål giver anledning til tvivl, er undersøgelseskommissionens opgave – i stedet for at tage stilling til spørgsmålene – at præsentere tvivlen og beskrive, hvorpå den beror.
>
> …"

Kommissionen er ikke afskåret fra at udtale sig om, hvorvidt en embedsmand har udvist fejl eller forsømmelser, selv om det skønnes, at der ikke er grundlag for at søge et strafferetligt eller disciplinært ansvar gjort gældende, jf. forarbejderne til § 4, stk. 4, i lov om undersøgelseskommissioner, hvor det anføres:

> "…
>
> Det forudsættes som det typiske, at kommissoriet for undersøgelseskommissionen udformes således, at kommissionen har til opgave at udtale sig om, hvorvidt der må antages at være begået fejl eller forsømmelser, der kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført mod de pågældende embedsmænd. Har kommissionen fået et kommissorium af den nævnte karakter, kan kommissionen, selv om den ikke finder, at der foreligger grundlag for at søge strafansvar eller disciplinært ansvar gjort gældende mod en embedsmand, udtale sig om, hvorvidt det kan antages, at der foreligger fejl eller forsømmelser, og i forbindelse hermed at der efter kommissionens opfattelse foreligger grundlag for en tjenstlig tilkendegivelse.
>
> …"

I forarbejderne er videre udtalt om embedsmænd, der ikke længere er ansat i staten, at en undersøgelseskommission ikke bør udtale sig på en sådan måde, at det efterlader det indtryk, at der ville have været grundlag for at søge et ansvar gennemført, hvis vedkommende fortsat var ansat i den statslige forvaltning. Efter kommissionens opfattelse kan dette dog ikke være til hinder for, at en undersøgelseskommission i sin beskrivelse af det samlede begivenhedsforløb beskriver forhold, herunder kritisable forhold, som involverer personer, der ikke længere er offentligt ansatte. Men en undersøgelseskommission bør ikke forholde sig vurderende til fratrådte embedsmænds adfærd.

Det er Tibetkommission II's opfattelse, at denne beskrivelse af grundlaget for kommissionens arbejde efter undersøgelseskommissionsloven er i overensstemmelse med praksis i andre undersøgelseskommissioner. Der henvises tillige til Justitsministeriets ovenfor under pkt. 3.2 refererede svar på kommissionens forespørgsel vedrørende vurdering af fratrådte embedsmænd.

Herefter – og med det for kommissioner almindeligt gældende forsigtighedsprincip – finder kommissionen at måtte afstå fra at udtale kritik af embedsmænd, der er fratrådt på tidspunktet for Tibetkommission II's beretning, selv om de ikke var fratrådt på tidspunktet for Tibetkommission I's beretning.

Det følger ikke af kommissoriet for Tibetkommission I og II, at undersøgelsen omfatter en vurdering af, om decorumkravet, jf. tjenestemandslovens § 10, måtte være opfyldt. Tibetkommission II har derfor afholdt sig fra at udtale sig herom.

Det følger af kommissoriets pkt. 3, sidste afsnit, at kommissionen kan afstå fra at foretage retlige vurderinger af forløbet vedrørende et eller flere af de officielle kinesiske besøg, der er omfattet af undersøgelsen og redegørelsen, hvis kommissionen ikke finder grundlag herfor, herunder under hensyntagen til den forløbne tid. Da et muligt strafansvar må anses for forældet, og da det, henset til den tid, der er forløbet, må antages, at et disciplinæransvar ikke vil blive gjort gældende, jf. vejledningen i Moderniseringsstyrelsen (nu Økonomistyrelsen), KL og Danske Regioners "God adfærd i det offentlige", december 2017, og nedenfor i kapitel 7, må kommissionen som udgangspunkt afstå fra at vurdere, om der er fornødent grundlag for at søge et disciplinært ansvar gjort gældende over for enkeltpersoner.

Af kommissoriet for Tibetkommission II følger imidlertid, at kommissionen skal vurdere, om der er grundlag for at ændre eller supplere de konklusioner, der fremgår af Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017. Til opfyldelse heraf har Tibetkommission II fundet det nødvendigt i det omfang, det er begrundet i materiale og forklaringer, som ikke var afleveret til Tibetkommission I, at vurdere myndigheder og ikke fratrådte embedsmænd, som om vurderingen var foretaget på tidspunktet for Tibetkommission I's beretning af 18. december 2017. Dette har medført, at Tibetkommission II for så vidt angår ikke fratrådte embedsmænd har foretaget vurderinger af, om der har været grundlag for at rejse kritik vedrørende tjenstlige forhold, uanset hvornår de besøg, de tjenstlige forhold relaterer sig til, måtte have fundet sted. Kommissionen overlader det dermed til vedkommende ansættelsesmyndighed at afgøre betydningen af den tid, der er forløbet, siden forholdene blev begået.

En vurdering af decorumkravet, jf. tjenestemandslovens § 10, er ikke omtalt i kommissoriet for Tibetkommission I og II og indebærer da også en vurdering, som er

fremadrettet og dermed ikke naturligt omfattet af kommissoriet. Tibetkommission II har derfor afholdt sig fra at udtale sig herom.

3.5 Undersøgte myndigheder

Tibetkommission II har efter nedsættelsen rettet henvendelse til de myndigheder, der var inddraget i Tibetkommission I's undersøgelse, med henblik på at undersøge, om der måtte befinde sig yderligere materiale af relevans vedrørende besøgene i 2012, 2013 og 2014, men derudover også med henblik på at undersøge disse myndigheders mulige involvering i kinesiske besøg af officiel karakter fra 1995 til nedsættelsen af Tibetkommission II og udlevering af relevant materiale fra disse besøg. De myndigheder, der var omfattet af Tibetkommission I's undersøgelse, var Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Hofmarskallatet, Rigspolitiet med tilhørende myndigheder, herunder Københavns Politi, og Politiets Efterretningstjeneste.

Efter at Tibetkommission II havde indledt sit arbejde, fremkom der i Politiken den 8. oktober 2018 oplysning om, at Politiken havde søgt Forsvaret om aktindsigt i alle dokumenter, der kunne belyse, hvorfor Kastellets kronvold mod sædvane var afspærret for offentligheden under præsident Hu Jintao's besøg den 15. juni 2012. Forsvaret havde svaret, at der ikke fandtes dokumenter herom - et svar, som senere viste sig at være ukorrekt. Kommissionen besluttede på den baggrund, og efter møde med Forsvarsministeriet, at inddrage ministeriet med tilhørende myndigheder, herunder Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), i undersøgelsen.

Den af kommissionen valgte fremgangsmåde vedrørende indhentelse af relevant materiale er beskrevet i kapitel 5.

KAPITEL 4
Kommissionens arbejde

4.1 Etableringsfasen

4.1.1 Lokaler

Tibetkommission I, der blev nedsat den 23. december 2015, havde til huse i lokaler på Fremtidsvej 1 i Søborg. Denne ejendom ejedes ved lejemålets indgåelse af Bygningsstyrelsen, men blev under kommissionens arbejde overdraget til Gladsaxe Kommune. Efter afgivelsen af beretning den 18. december 2017 blev Tibetkommission I nedlagt og lokalerne på Fremtidsvej 1 i Søborg tømt og fraflyttet. Som følge heraf har Tibetkommission II måttet finde nye lokaler i en af Bygningsstyrelsen ejet ejendom.

Tibetkommission II blev nedsat den 4. juli 2018, og umiddelbart herefter blev der indgået aftale med Bygningsstyrelsen om leje af lokaler i Landgreven 4, København K, som opfyldte kravene til sikkerhed med videre. Lokalerne blev istandsat af Bygningsstyrelsen og stod klar til ibrugtagning den 15. august 2018, hvor kommissionens formand og den juridiske sekretær var frigivet fra deres ansættelser i henholdsvis Østre Landsret og Københavns Byret og dermed kunne tiltræde arbejdet i kommissionen.

På samme måde, som da Tibetkommission I blev nedsat og fik lokaler i Søborg, var lokalerne, som Tibetkommission II skulle have til huse i, tomme ved ibrugtagningen, hvorfor der også i Tibetkommission II gik tid med at anskaffe møbler og alt, hvad der i øvrigt er nødvendigt for driften af en arbejdsplads, herunder indkøb og installering af it til den daglige drift, printere mv. Kommissionen fik bistand af Justitsministeriet hertil, men etableringen involverede tillige formanden, den juridiske sekretær og den efterfølgende tiltrådte chefsekretær og vanskeliggjorde og forsinkede kommissionens mulighed for at udføre sit egentlige arbejde. Der blev etableret en midlertidig it-løsning til den almindelige daglige brug omkring 1. september 2018. Først primo oktober 2018 fik kommissionen udstyr som printer, scanner mv. i forbindelse med, at kommissionen blev fuldt opkoblet på Statens-IT, som kommissionen har været forpligtet til at benytte som leverandør og hoster af kommissionens

it. Lokalerne er derefter løbende opdateret med it-udstyr, ligesom der har pågået et større arbejde med den sikkerhedsmæssige indretning af lokalerne, således at kommissionen kunne godkendes til modtagelse af hemmeligt stemplede dokumenter. Lokalerne blev endeligt sikkerhedsgodkendt medio april 2019.

4.1.2 Sekretariatsbistand

Kommissionen har med bistand fra Justitsministeriet i perioden efter nedsættelsen den 4. juli 2018 og formandens og den juridiske sekretærs reelle tiltræden den 15. august 2018 løbende foretaget rekruttering og ansættelser til sekretariatet, jf. ovenfor i kapitel 3, pkt. 3.3.

4.1.3 Indkøb af it-søgeudstyr

Kommissoriet for Tibetkommission II forudsætter, at kommissionen indhenter data fra adskillige myndigheder for en periode på 23 år.

På forespørgsel fra kommissionen viste oplysninger fra de undersøgte myndigheder, at der i de 23 år har været mere end 200[1] kinesiske besøg af officiel karakter i Danmark. Der skulle udleveres mailbokse fra et betydeligt antal personer, og der skulle hentes data fra både aktive og inaktive systemer. Det stod derfor meget hurtigt klart, at indkøb af et større søgesystem var nødvendigt for håndtering af de meget store mængder data, der måtte forventes at skulle gennemgås og bearbejdes af kommissionen. I den indledende fase blev behovet og fremgangsmåden vedrørende indkøbet drøftet med Justitsministeriet, og mod slutningen af oktober 2018 blev Kammeradvokaten inddraget i disse drøftelser. Drøftelserne mundede ud i Kammeradvokatens vurdering af 29. oktober 2018, hvorefter der var tale om en udbudspligtig ydelse, der skulle udbydes i henhold til udbudslovens afsnit II.

Udbuddet blev offentliggjort den 1. november 2018. Udbuddet angik indkøb af en standard software løsning, idet tilbudsgiver samtidig skulle angive sine krav til den hardwareløsning, der skulle understøtte softwareløsningen. Udbuddet blev gennemført hurtigst muligt inden for de tidsgrænser, der følger af EU-reglerne og udbudsloven, og resultatet blev, at Justitsministeriet indgik kontrakt med BDO den 17. april 2019 vedrørende indkøb af søgeløsningen Relativity.

1 Se liste bilag 2

4.1.4 Etablering af it-miljø og implementering af søgeløsningen Relativity

I henhold til kontrakten, der var indgået med BDO, forestod der efter kontraktindgåelsen et arbejde for kommissionen med at etablere den nødvendige hardwareløsning. For at udnytte tiden optimalt indgik kommissionen med assistance af it-arkitekten imidlertid allerede primo november 2018, mens udbuddet pågik, aftale med Statens-IT om etablering af en hardwareløsning i et sikkert it-miljø til brug for den kommende store søgeløsning. Kontrakten og kontraktvilkår var selvsagt ikke kendt på det tidspunkt, hvorfor der alene kunne blive tale om en løsning, der måtte formodes at kunne opfylde de krav, som en kontraktpart ville stille.

Statens-IT klarmeldte den sikre hardwareløsning ultimo marts 2019, fire måneder efter aftaleindgåelsen.

Efter kontraktindgåelsen med BDO kunne det konstateres, at den etablerede sikre hardwareløsning opfyldte ca. 90 % af behovet for understøttelse til softwareløsningen - Relativity. De sidste 10 % blev færdigleveret af Statens-IT ultimo juni 2019, hvorefter arbejdet med implementeringen af Relativity kunne påbegyndes.

Relativity var implementeret og data indlæst og indekseret i et omfang, så kommissionens søgearbejde og bearbejdning af de indtil da afleverede data kunne påbegyndes primo september 2019.

Ved indledningen af udbudsprocessen den 1. november 2018 var det fra kommissionens side estimeret, at den ville modtage en datamængde på mellem 5 og 10 terabyte. I august måned 2019 kunne det imidlertid konstateres, at myndighederne ved deres foreløbige afleveringer havde afleveret 12 terabyte data. Estimatet blev derfor ændret til en forventning om aflevering af op mod 30 terabyte data, og der blev taget skridt til at forøge søgeløsningens kapacitet ved indkøb og installation af yderligere hardware i Statens-IT.

Søgeløsningen var herefter endeligt etableret i november 2019.

4.2 Perioden efter etableringsfasen

4.2.1 Kommissionens søgearbejde i perioden indtil implementeringen af

Kommissionen har løbende modtaget materiale fra myndighederne. Første leverance fandt sted den 19. september 2018, og i perioden indtil Relativity var endelig etableret, forelå der mere end 100 leverancer fra de involverede myndigheder. Søgninger i materialet blev påbegyndt ved anvendelse af midlertidige og begrænsede søgeløsninger i kommissionen, indtil datamængden på et tidspunkt var så stor, at det ikke længere var muligt.

4.2.2 Kommissionens søgearbejde i perioden efter implementeringen af Relativity

Relativity var som nævnt i kapitel 4, pkt. 4.1.4 implementeret i sin endelige udgave i november 2019. De modtagne data fra myndighederne er løbende blevet processeret ind i søgeløsningen parallelt med, at kommissionen har kunnet søge i de indlæste data. Kommissionen havde modtaget langt størstedelen af materialet fra myndighederne, inden afhøringerne blev påbegyndt i januar 2020, men myndighederne fortsatte med at oplyse om fremkomst af nye systemer at søge i og med at levere data helt frem til primo 2022. Se nærmere om kommissionens søgearbejde nedenfor i kapitel 5.

4.2.3 Samarbejdet med Den Uafhængige Politiklagemyndighed

Sideløbende med Tibetkommission I's undersøgelse efterforskede Den Uafhængige Politiklagemyndighed, om politipersonale havde begået noget strafbart ved at have givet urigtige oplysninger om de officielle kinesiske besøg i 2012, 2013 og 2014. Politiklagemyndighedens efterforskning havde dermed en nær forbindelse til de spørgsmål, som Tibetkommission I skulle undersøge og redegøre for. Kommissionen og politiklagemyndigheden indledte derfor et samarbejde, hvor der blandt andet blev udvekslet afhøringsprotokoller og afhøringsrapporter samt materiale fra Københavns Politi, ligesom der var løbende dialog om tilrettelæggelsen af arbejdet.

Den 23. april 2017 afleverede Den Uafhængige Politiklagemyndighed sin redegørelse i sagen til Statsadvokaten i København, og den 1. maj 2018 rejste statsadvokaten tiltale mod to politiledere for falsk forklaring for retten, jf. straffelovens § 158, stk. 1, under et retsmøde den 13. august 2013. Da det kom frem, at der hos flere myndigheder var fundet nye dokumenter, der muligt kunne have betydning for den strafferetlige vurdering af "Tibetsagen", genoptog politiklagemyndigheden den 15. juni 2018

sin efterforskning med henblik på en supplerende redegørelse til statsadvokaten. Københavns Byret har i efteråret 2018 afvist anklagemyndighedens anmodning om at beramme straffesagen med henvisning til, at efterforskningen af de i kommissoriet nævnte forhold ikke kunne afvises at have betydning for udfaldet af straffesagen. Når resultatet af Tibetkommission II's undersøgelse og Den Uafhængige Politiklagemyndigheds efterforskning foreligger, vil statsadvokaten på ny overveje tiltalespørgsmålet vedrørende de to politiledere.

Selv om Tibetkommission II's undersøgelse er væsentligt mere omfattende, idet den angår mere end 200 officielle besøg[2] i perioden fra 1995 til 2018, mens politiklagemyndighedens efterforskning fortsat centrerer sig om de tre besøg i henholdsvis 2012, 2013 og 2014, har kommissionens formand og direktøren for politiklagemyndigheden fundet det nyttigt at fortsætte samarbejdet, jf. herved tillige ovenfor i kapitel 3, pkt. 3.2. Kommissionen har således fået indsigt i politiklagemyndighedens rapporter vedrørende sagen, herunder rapporterne fra september 2018 i forbindelse med afhøringen af 3 af de betjente, som stod frem i pressen og oplyste om deres oplevelse af politiets håndtering af besøg fra Folkerepublikken Kina. Kommissionen og politiklagemyndigheden har desuden udvekslet materiale, som er modtaget fra myndighederne. Blandt andet har politiklagemyndigheden haft mulighed for at gennemse materiale leveret til kommissionens it-søgesystem, Relativity. Politiklagemyndigheden har desuden modtaget kommissionens protokoller fra afhøringerne.

4.2.4 Afhøringer

Det fremgår af undersøgelseskommissionslovens § 11, at enhver efter anmodning fra undersøgelseskommissionen er pligtig at afgive vidneforklaring for kommissionen. Kommissionen har i undersøgelsesperioden afhørt og genafhørt i alt 108 personer over i alt 39 dage. Referater af de afhørtes forklaringer er optrykt som bilag til beretningen.[3]

Tibetkommission II har ikke fundet anledning til at indkalde personer uden for de undersøgte myndigheder, der kunne forklare om deres mulige kontakt med myndighederne i forbindelse med de besøg, der er omfattet af undersøgelsen. Kommissionen har fundet tilstrækkeligt grundlag for at kunne vurdere hændelsesforløb og retligt ansvar i det udleverede skriftlige materiale i kombination med de politiansatte, embedsmændene og ministrenes forklaringer.

2 Se liste bilag 2

3 Bilag 8

4.2.5 Bisiddere

4.2.5.1 Retten til bisidder

Retten til bisidder fremgår af undersøgelseskommissionslovens § 21, stk. 1:

> "Den person, hvis forhold undersøges, har ret til en bisidder efter eget valg."

Af KBET 1996 nr. 1315 (bemærkninger til lovudkastets § 21, stk. 1, som gentaget i lovforslagets bemærkninger (LFF 1998-10-08 nr. 3)) fremgår, at retten til at vælge en bisidder gælder, selv om undersøgelseskommissionen ikke kan foretage politiske eller retlige vurderinger af ministres forhold, og selv om kommissionen ikke er blevet anmodet om at foretage retlige vurderinger, eller kommissionen finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at foretage sådanne vurderinger.

Videre fremgår det, at retten til bisidder efter eget valg gælder blandt andet for den minister, som i anledning af de forhold, undersøgelsen omfatter, kan risikere et politisk eller retligt ansvar. For en embedsmand vil retten til bisidder efter eget valg navnlig være aktuel, hvis den pågældende kan risikere et retligt ansvar.

Om den ordning, der gjaldt før undersøgelseskommissionsloven, er i betænkningen pkt. 2.10 anført, at:

> "…
> I praksis har de personer, hvis adfærd blev undersøgt, i almindelighed givet møde med en bisidder, der var advokat. Det drejer sig om personer, for hvem et strafansvar eller disciplinært ansvar i anledning af sagen ikke ville kunne udelukkes på afhøringstidspunktet.
>
> …
>
> Også ministre har mulighed for at lade sig bistå af en bisidder. Dette vil navnlig være aktuelt, hvis undersøgelsen angår ministerens forhold, herunder forhold, ministeren har været underrettet om eller taget stilling til.
> …"

Videre i betænkningens pkt. 3.4.3 anfører udvalget, at:

> "…
> Ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt er det efter udvalgets opfattelse nødvendigt, at de personer (ministre og embedsmænd), hvis adfærd under-

> søges, har ret til at få en bisidder, der kan varetage deres interesser. Det gælder, uanset om undersøgelseskommissionerne alene skal undersøge og klarlægge et begivenhedsforløb, eller om kommissionerne tillige skal foretage retlige vurderinger.
> …"

I U 1997.1004/2H stadfæstede Højesteret landsrettens afgørelse om ret til bisidder for en række menige politifolk, der var indkaldt som vidner i Nørrebrosagen, idet undersøgelsen omfattede de menige politifolks forhold. Opgaven var for kommissionen ikke at udtale sig om, hvorvidt der af menige politifolk var begået fejl eller forsømmelser, der kunne give anledning til retligt ansvar, men Højesteret lagde som landsretten vægt på, at undersøgelsen og klarlæggelsen af det samlede begivenhedsforløb også omfattede en beskrivelse af de menige politifolks forhold.

Kommissionen har på den baggrund besluttet at tilbyde beskikkelse af bisidder til de personer, der indkaldes til afhøring, uanset om de er i tjeneste eller ej, og uanset om de risikerer strafferetligt og/eller disciplinært ansvar, medmindre det klart fremgår, at afhøringen ikke indebærer, at de er under undersøgelse.

I forbindelse med afhøringerne er beskikket i alt 44 bisiddere for 89 personer, som er omfattet af undersøgelsen, og som har ønsket bisidder beskikket.

4.2.5.2 Bisidderens rolle

Om bisidderens rolle er i betænkningens[4] afsnit 3.3.4.6.1 anført:

> "…
> Man kan således forbedre bisidderens rolle og nærme den til den rolle, der tilkommer en advokat under opklaringen af en straffesag - men man må gøre sig klart, at situationen er væsensforskellig fra en straffesag.
>
> …
>
> Processen må derfor nødvendigvis foregå i to stadier. Først afdækning af de faktiske forhold, og herunder i et vist omfang indsamling af beviser mod personer, der senere skal drages til ansvar - og derefter den egentlige retlige proces, hvor anklagemyndighed og forsvarer fremlægger deres synspunkter over for den uafhængige dommer.
> …"

4 KBET 1996 nr. 1315

4.2.5.3 Bisidderens ret til at overvære møderne og honorering herfor

Det fremgår af undersøgelseskommissionslovens § 22, stk. 1, at:

> "Bisidderen har ret til at overvære møderne i undersøgelseskommissionen og i Københavns Byret."

Af bemærkninger til bestemmelsen i betænkningen fremgår blot, at:

> "…
> Udtrykket »møderne i undersøgelseskommissionen« omfatter ikke kommissionens interne møder, herunder rådslagninger, men de »eksterne« møder, hvis parallelitet i retsplejen er retsmøderne.
>
> Bisidderens ret til at overvære møderne i kommissionen og i retten er ubetinget.
> …"

Eneste undtagelse er, hvis bisidderen udviser en adfærd, der afgørende skader undersøgelsens gennemførelse.

Reglerne for salærfastsættelse til bisidderne fremgår af undersøgelseskommissionslovens § 24, stk. 1:

> "…
> Justitsministeren fastsætter salær og godtgørelse til bisidderen efter de takster, der gælder for beskikkede forsvarere i straffesager. Undersøgelseskommissionen afgiver indstilling til justitsministeren herom.
> …"

Med L 2021-04-19 nr. 671 om ændring af lov om undersøgelseskommissioner og retsplejeloven er kompetencen til at fastsætte salær tillagt undersøgelseskommissionen, men ændringen finder efter lovens § 3, stk. 2, ikke anvendelse for undersøgelseskommissioner", der som Tibetkommission II er nedsat før lovens ikrafttræden den 21. april 2021.

I betænkningen, der ligger til grund for undersøgelseskommissionsloven, er om § 24, stk. 1, alene anført:

> "…
> Efter bestemmelsen er det justitsministeren, der skal fastsætte salær og godtgørelse til bisidderen. Beløbet afholdes af statskassen.

> Fastsættelsen skal ske efter de takster, der gælder for salær og godtgørelse til forsvarere i straffesager. Undersøgelseskommissionen skal afgive en indstilling til justitsministeren herom. Det forudsættes, at justitsministeren i almindelighed følger undersøgelseskommissionens indstilling.
> …"

Statsløsekommissionen har i sin beretning side 63-66 omtalt den fremgangsmåde, der er fulgt over for bisidderne i forhold til vurderingen af relevansen af deres fremmøde til afhøringer:

> "…
> I forbindelse med beskikkelsen af bisiddere skrev kommissionen følgende: "Efter § 22 i lov om undersøgelseskommissioner har De ret til at overvære alle kommissionens møder (bortset fra interne møder). Den periode, som kommissionen undersøger, strækker sig over ca. 20 år. Kommissionen vil på baggrund af Deres oplysninger om, hvilke afhøringer De påregner at overvære, vurdere, om der er anledning til på forhånd at tilkendegive, at visse afhøringer skønnes klart eller åbenbart ikke at vedrøre Deres klient. Kommissionen vil i givet fald overveje at indstille til Justitsministeriet, at der alene ydes nedsat eller intet salær for deltagelse i de pågældende afhøringer."
>
> I berammelsesmødet med bisidderne den 25. oktober 2012 udleverede kommissionen en plan over afhøringerne. … I mødet oplyste kommissionen, at det i første omgang var op til bisidderne at skønne over, hvilke afhøringer bisidderne burde overvære af hensyn til varetagelse af klientens interesser, og at det måtte indgå i denne vurdering, hvilken periode klienten havde været ansat/udnævnt, og hvilken funktion klienten havde varetaget. Oplysninger fra bisidderne om, hvilke afhøringer de fandt at burde overvære, gav i det væsentlige ikke kommissionen anledning til bemærkninger.
> …"

Denne praksis vedrørende honorering af bisidderne i relation til deres overværelse af møderne, som formentlig blev etableret af Statsløsekommissionen, er tiltrådt af Justitsministeriet på et møde den 26. juni 2019 og er også fulgt af Tibetkommission II.

4.2.5.4 Høring

Det fremgår af kommissionslovens § 23, stk. 3, at kommissionen efter endt bevisførelse skal orientere de personer, hvis forhold undersøges, og deres bisidder om de faktiske og eventuelt retlige forhold vedrørende den pågældende, som kommissio-

nen overvejer at give udtryk for. Efter kommissionslovens § 23, stk. 4, har de undersøgte personer og deres bisiddere herefter ret til at komme med en skriftlig udtalelse.

I overensstemmelse hermed sendte kommissionen den 18. januar 2022 uddrag af udkast til bevisvurderinger af de faktiske forhold og uddrag af udkast til ansvarsvurderinger for personer, for hvem det kunne være relevant, til de pågældende bisiddere. Kommissionen meddelte samtidig de i øvrigt afhørte personer eller deres bisiddere, at kommissionen ikke havde fundet grundlag for at søge et ansvar gjort gældende over for dem.

Kommissionen fastsatte frist til den 1. februar 2022 for eventuelle skriftlige udtalelser vedrørende kommissionens udkast til bevismæssig og retlig vurdering.

Bemærkningerne fra de af de hørte bisiddere, der har valgt at udtale sig, er optaget som bilag 9 til beretningen, således som det er forudsat i forarbejderne til undersøgelseskommissionsloven.

Kommissionens bemærkninger til bisiddernes udtalelser fremgår af et notat, der er optaget som bilag 10 til beretningen.

4.2.6 Øvrige aktiviteter

Ifølge kommissoriets pkt. 6, 3. afsnit, skal justitsministeren med passende mellemrum, og første gang et halvt år efter nedsættelsen af kommissionen, informere Folketingets Udvalg for Forretningsordenen og Folketingets Retsudvalg om fremdriften i arbejdet. Kommissionen har i perioden fremsendt i alt 9 informationsskrivelser om fremdriften i kommissionsarbejdet til Justitsministeriet til brug herfor.

Kommissionens medlemmer har i perioden afholdt 36 møder.

Kommissionens sekretariat og kommissionens formand har derudover afholdt et meget stort antal møder med de enkelte myndigheder til tilrettelæggelse af og opfølgning på myndighedernes søgearbejde og afleveringsprocessen.

KAPITEL 5
Materiale fra myndighederne

5.1 Undersøgelseskommissionsloven

Efter loven har enhver pligt til at udlevere materiale til undersøgelseskommissionen, når kommissionen anmoder om det.

Endvidere har enhver pligt til skriftligt at redegøre for de forhold, hvorom kommissionen anmoder om redegørelser, og til skriftligt at besvare de spørgsmål, som kommissionen stiller.

De nævnte pligter gælder, uanset om de pågældende oplysninger er undergivet tavshedspligt. Det fremgår af undersøgelseskommissionslovens § 9, stk. 1, 1. pkt., stk. 2, 1. pkt. og stk. 3.

Pligten til at udlevere materiale til undersøgelseskommissionen og/eller skriftlige redegørelser, når kommissionen anmoder om det, gælder ifølge undersøgelseskommissionslovens § 9, jf. § 12, ikke for personer eller deres nærmeste i det omfang, der må antages at foreligge mulighed for straf- eller disciplinæransvar. Materiale udarbejdet af en minister eller embedsmand i embeds medfør er dog ikke omfattet af denne undtagelse.

Hvis pligten til at udlevere materiale ikke opfyldes, kan undersøgelseskommissionen give pålæg herom. Hvis pålægget ikke efterkommes, finder retsplejelovens § 178 om vidnetvang tilsvarende anvendelse. Der henvises til undersøgelseskommissionslovens § 10, stk. 1 og 2.

Enhver er efter anmodning fra undersøgelseskommissionen forpligtet til at afgive forklaring for kommissionen som vidne. Det fremgår af undersøgelseskommissionslovens § 11. Pligten gælder dog ikke, hvis det må antages, at der er mulighed for straf- eller disciplinæransvar for den pågældende.

Det er således undersøgelseskommissionslovens ordning, at kommissionen oplyser sagen ved hjælp af materiale, der udleveres til kommissionen af myndigheder, virk-

somheder og personer, som anmodes herom, samt ved skriftlige redegørelser, skriftlig besvarelse af spørgsmål og ved afgivelse af vidneforklaringer.

I lovforslagets bemærkninger (1998/1 LFS 3) til § 9 hedder det blandt andet:

> "…
>
> Undersøgelseskommissionen behøver ikke at specificere det materiale, der kræves udleveret. Kommissionen kan på samme måde som en undersøgelsesret ved undersøgelsens start anmode myndigheder, virksomheder eller personer om at udlevere alt relevant materiale til kommissionen. Hvis kommissionen bliver bekendt med, at der eksisterer materiale, som ikke er modtaget i henhold til den indledende udleveringsbegæring, vil kommissionen specifikt kunne anmode om at få udleveret det pågældende materiale.
>
> …"

Om den tidligere ordning for undersøgelsesretter fremgår følgende af Betænkning om undersøgelsesorganer (betænkning nr. 1315/1996) side 30:

> "…
>
> 2.8 Sagsoplysning
>
> Udlevering af materiale
>
> Undersøgelsesretten har i praksis typisk tilrettelagt sin undersøgelse således, at ministerierne og andre offentlige myndigheder straks efter nedsættelsen er blevet anmodet om at sende alt relevant skriftligt materiale til retten, herunder interne referatark, konceptudkast m.v.
>
> I praksis har myndighederne normalt frivilligt udleveret materialet til undersøgelsesretten. Det samme gælder for de private personer eller virksomheder, som undersøgelsesretten har måttet anmode om at udlevere relevant materiale til retten.
>
> …"

Af lovforslagets bemærkninger fremgår, at hvis offentligt ansatte undlader at opfylde pligten til at udlevere foreliggende materiale til kommissionen, vil der være tale om en tjenesteforsømmelse, der vil kunne medføre disciplinært ansvar og i grove

tilfælde strafansvar. Videre fremgår det, at for ministres vedkommende vil en sådan pligttilsidesættelse efter omstændighederne kunne indebære en overtrædelse af ministeransvarslovens § 5.

Det er således lovens ordning, at myndigheder, virksomheder og personer, der anmodes herom, har ansvar for og forestår arbejdet med at udlevere materialet til brug for undersøgelsen.

Retstilstanden på området er omtalt af Oliver Talevski, Jens Peter Christensen og Claus Dethlefsen i Undersøgelseskommissioner, Embedsmandsansvaret & Folketingets Rolle, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, s. 108-110 med note 10.

Lovens ordning er baseret på, at det er myndigheden, som kender dens sager, arbejdsgange, journaliseringssystemer og -praksis, og at omfanget af materiale, der kan være genstand for undersøgelse, kan være overordentlig omfangsrigt. Ordningen er således begrundet blandt andet i hensynet til undersøgelsens fremdrift. Undersøgelseskommissionen kan ved sin undersøgelse alene anvende de redskaber, som er udtrykkeligt hjemlet i undersøgelseskommissionslovens §§ 9, 10 og 11. En undersøgelseskommission har derimod ikke mulighed for at anvende andre efterforskningsredskaber som fx at foretage udenretlige afhøringer eller ransagninger.

Særligt vedrørende kommissionens adgang til mailbokse bemærkes, at det af forarbejderne fremgår, at udtrykket "materiale" i undersøgelseskommissionslovens § 9 skal forstås i meget vid betydning og således også omfatter mailkorrespondance og personlige eller private papirer som fx dagbøger eller lignende. Justitsministeriet har i et svar til Folketingets Retsudvalg på spørgsmål 15 af 28. januar 2019 oplyst, at:

> "…
>
> Efter Justitsministeriets opfattelse har en myndighed i almindelighed rådighed over mailkonti tilhørende ministre og medarbejdere i den pågældende myndighed, og sådanne mailkonti er derfor omfattet af udleveringspligten.
>
> …"

Kommissionen har overvejet, om pligten til at udlevere mailkonti også omfatter andre mailkonti tilhørende ministre end de mailkonti, som er knyttet til vedkommende ministerium, særligt folketings- og partimailbokse:

Det følger af § 9, stk. 1, i undersøgelseskommissionsloven og bemærkningerne til bestemmelsen, at kommissionen har en bred adgang til at anmode om at få udleveret

materiale – både i relation til hvem anmodningen fremsættes over for og i relation til karakteren af materialet. Det fremgår dog af forarbejderne til bestemmelsen, at det forudsættes:

> "…
>
> at kommissionen alene fremsætter anmodning om udlevering af materiale, hvis kommissionen finder, at det har betydning for undersøgelsen.
>
> …"

Af de specielle bemærkninger til § 9, stk. 1, fremgår, at kommissionen i en anmodning om udlevering af materiale ikke skal tage stilling til, hvorvidt den, som anmodningen er rettet imod, er forpligtet til at udlevere materialet.

Det følger af undtagelsesbestemmelsen i § 12, stk. 1, jf. tillige de specielle bemærkninger, at en minister, herunder en forhenværende, ikke er forpligtet til at afgive forklaring som vidne, hvis der er mulighed for strafansvar i anledning af de forhold, som undersøgelsen omfatter.

Uanset at kommissionen kan fremsætte anmodninger i alle tilfælde, hvor det er vurderet, at vedkommende er i besiddelse af oplysninger af betydning for kommissionens undersøgelse, må det tages i betragtning, at pligten til udlevering ikke gælder i det omfang, der efter § 12, stk. 1, ikke er pligt til at afgive vidneforklaring herom.

En begæring kan dog ikke nægtes med henvisning til § 12, stk. 1, hvis dokumenterne er udfærdiget af ministeren i "embeds medfør".

Af Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 23 af 23. april 1997 vedrørende forståelsen af begrebet "embeds medfør", fremgår blandt andet, at materiale, som ikke kan anses for udfærdiget i embeds medfør, er:

> "…
>
> breve, som ministeren – som partimedlem – har sendt til medlemmer af partiet m.v.
>
> …"

Når en minister kommunikerer via sin mailboks i Folketinget, må det antages helt overvejende at ske i dennes egenskab af folketingsmedlem – og ikke som minister.

Indholdet i mailboksen må derfor antages i helt overvejende grad ikke at være udfærdiget i "embeds medfør". Der er desuden ikke i forbindelse med kommissionens søgearbejde fremkommet oplysninger, som konkret har givet indikation af, at der kunne være relevant materiale for undersøgelsen i en ministers mailboks.

Kommissionen har på denne baggrund undladt specifikt at anmode om udlevering af ministres mailbokse i Folketinget.

Yderligere har kommissionen som omtalt andre steder i forbindelse med indkaldelsen af ministrene til afhøring i kommissionen opfordret dem til at aflevere materiale, som måtte være relevant. Dette har ikke ført til aflevering af mailkorrespondance fra ministres mailbokse i Folketinget

5.2 Kommissoriet

Undersøgelseskommissionslovens ordning om indhentelse af materiale er fulgt og uddybet ved det kommissorium, der er vedtaget af Folketinget, og som udgør grundlaget for kommissionens arbejde. Heri hedder det i pkt. 5 blandt andet:

> "…
>
> Kommissionen vil blive tildelt fuld og omfattende sekretariatsbistand. Kommissionen vil navnlig blive tildelt den IT-mæssige sagkundskab, der er påkrævet for at sikre, at de myndigheder, hvis forhold undersøges, identificerer og afleverer alt materiale af relevans for undersøgelsen. Det bemærkes i den forbindelse, at de relevante myndigheder forudsættes at samarbejde med undersøgelseskommissionen, herunder ved at give kommissionen fuld adgang til at søge i e-mail-systemer, eventuelle andre IT-systemer og filservere mv. samt at iværksætte forsøg på genskabelse af e-mails mv., som ikke er umiddelbart tilgængelige.
>
> …"

5.3 Anmodning om udlevering

Kommissionen har med baggrund i kommissoriets pkt. 5 den 10., 12. og 13. september 2018 afholdt indledende møder med myndighedscheferne i Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Hofmarskallatet, Rigspolitiet og Politiets Efterretningstjeneste med henblik på indgåelse af aftaler om udlevering af alt relevant ma-

teriale. Kommissionen har endvidere afholdt tilsvarende møder den 17. januar og 12. marts 2019 med Forsvarsministeriet og Forsvarets Efterretningstjeneste.

Kommissionen har derefter bistået af den antagne it-arkitekt løbende holdt et større antal møder med de pågældende myndigheder, herunder med de it-ansvarlige og it-medarbejdere, der i de undersøgte myndigheder har været allokeret til opgaven med at fremfinde materiale til kommissionen. Afdækning af den enkelte myndigheds systemer, hvori søgning kan være relevant, og fremfindelse af relevant materiale er i henhold til undersøgelseskommissionsloven den enkelte myndigheds ansvar, men afdækningen og afgrænsningen sker i tæt dialog med kommissionen og kommissionens it-arkitekt.

Særligt vedrørende PET og FE bemærkes, at kommissionen med PET og Tilsynet med Efterretningstjenesterne har indgået aftale om de nærmere rammer for kommissionens adgang til PET's systemer. I forbindelse hermed er det blandt andet aftalt, at PET og FE har stillet arbejdspladser hos PET og FE til rådighed for kommissionen, således at søgninger i PET's og FE's materiale er foregået i PET's og FE's lokaler, hvorved det sikres, at hensynet til statens sikkerhed og til forebyggelse og efterforskning af lovovertrædelser ikke skades.

Kommissionen har tilkendegivet over for myndighederne, at det er myndighedernes ansvar, at alt materiale af relevans for undersøgelsen bliver afleveret til kommissionen, således som det fremgår af undersøgelseskommissionsloven og kommissoriet.

Særligt vedrørende ministrenes folketings- eller partimailbokse bemærkes, at kommissionens gennemgang af de udleverede ministermailbokse sammenholdt med genstanden for kommissionens undersøgelse ikke har givet grundlag for at antage, at der deri kunne være materiale udfærdiget i embeds medfør af betydning for kommissionens undersøgelse. Gennemgangen af det øvrige mailmateriale har desuden ikke ført til fund af mailtråde, herunder indgående mails eller mails sendt cc., som har indikeret, at folketings- eller partimailbokse kunne være af relevans for kommissionens undersøgelse.

Kommissionen har på denne baggrund besluttet at undlade at anmode om udlevering af andre mailbokse tilhørende ministre end de mailbokse, som knytter sig til vedkommende ministerium.

Med hensyn til sms-korrespondance bemærkes, at kommissionen umiddelbart efter kommissionens nedsættelse indledte en dialog med de undersøgte myndigheder, hvorunder kommissionen bad myndighederne om at kortlægge og relevansvurdere *alle* deres digitale og analoge systemer. Se nærmere herom under punkt 5.4, under-

punkt ad 4[1] og ad 5 og 6[2]. Efter kortlægningen og udlevering af materiale til kommissionen har samtlige myndigheder erklæret at have udleveret alt relevant materiale til kommissionen. Kommissionen har derfor en forventning om, at også relevante sms'er er blevet afleveret, i det omfang der i myndighederne var/er bevaret sms'er af relevans for kommissionens undersøgelse.

Da Tibetkommission II's undersøgelse angår en periode, der går tilbage til 1995, er sandsynligheden for fortsat eksistens af relevante sms'er, som ikke er journaliseret eller på anden måde bevaret centralt, meget lille. Det bemærkes herved, at ingen af myndighederne har oplyst, at sms'er har været centralt bevaret data. Yderligere har kommissionens undersøgelse, som det fremgår nedenfor, afdækket, at tyngden i undersøgelsen ligger tilbage i årene 2012 og forud herfor. Kommissionen har derfor ikke fundet det formålstjenligt at anmode om en generel udlevering af sms'er. Kommissionens gennemgang af det udleverede materiale og kommissionens afhøringer har da heller ikke vist, at sms'er – i modsætning til e-mails – kunne være en kommunikationsplatform, som det var relevant at undersøge i et sådant omfang, at det nødvendiggjorde en bred og generel udlevering til kommissionen af medarbejderes og ministres sms-korrespondance.

Konkret kan det oplyses, at der under afhøringen af en politiassistent i Tibetkommission I kom oplysning om sms, som skulle være afsendt af en sikkerhedskoordinator i PET. Det fremgår af Tibetkommission I's beretning, at Tibetkommission I på baggrund heraf anmodede Københavns Politi og PET og den angivelige afsender og modtagers bisiddere om at forsøge at tilvejebringe data til belysning heraf. Begge bisiddere svarede, at deres klienter ikke var i besiddelse af sms-korrespondancen, og Københavns Politi oplyste, at både logninger og regningsdata fra 2012 af teleudbyderen var slettet fra politiassistentens daværende tjenestetelefon. Heller ikke PET kunne bidrage med oplysningerne.

Kommissionen har i forbindelse med indkaldelserne til afhøringer opfordret det enkelte vidne til at aflevere materiale, som kunne være af betydning for kommissionens undersøgelse, og som den indkaldte måtte være i besiddelse af, herunder fra diverse mailkonti, sms-korrespondance mv. Der er samtidig gjort opmærksom på, at der ikke var pligt til at aflevere materiale, som ikke var udarbejdet i embeds medfør, hvis der var mulighed for strafansvar for den pågældende i anledning af de forhold, som

1 Ad 4: Myndighederne udarbejder en oversigt over alle digitale og analoge systemer i de relevante dele af myndighedens organisation i perioden 1. januar 1995 til 4. juli 2018

2 Ad 5 og 6: Myndighederne kategoriserer systemerne som henholdsvis relevante og ikke relevante. Efter høring af og drøftelse med kommissionen udpeges de systemer, der vurderes relevante

undersøgelsen omfatter, jf. undersøgelseskommissionslovens § 9, stk. 1, og § 12. Se yderligere herom nedenfor under pkt. 5.4, underpunkt ad 5 og 6[3].

Justitsministeriet har, sideløbende med Tibetkommission II's arbejde, den 1. marts 2019 etableret en whistleblowerordning for alle myndigheder under Justitsministeriet. Det følger af kommissoriet, der er nærmere omtalt nedenfor i kapitel 3, at Tibetkommission II kan inddrage oplysninger herfra i undersøgelsen. Kommissionen har dog ikke modtaget oplysninger hidrørende fra whistleblowerordningen. Kommissionen har ikke modtaget henvendelser under whistleblowerordningen.

Fremgangsmåden vedrørende indhentelse og udlevering af materiale fremgår af det følgende.

5.4 Strategi til sikring af identificering og udlevering af alt materiale af relevans, jf. kommissoriets pkt. 5

Efter Tibetkommission I's afgivelse af beretningen af 18. december 2017 fremkom som omtalt ovenfor oplysninger om, at der hos nogle af de undersøgte myndigheder forelå ikke afleveret materiale, som potentielt kunne have været af relevans for undersøgelsen. På den baggrund har Tibetkommission II fundet det nødvendigt at tilrettelægge en særlig strategi for identificering og udlevering af materiale for med den størst mulige grad af sandsynlighed at sikre, at der er sket aflevering af alt relevant materiale. Kommissionen har i den forbindelse foretaget en afvejning af omfanget og karakteren af det arbejde, der har været nødvendigt for at opnå sikkerhed for, at alt relevant materiale er udleveret til kommissionen, sammenholdt med ressourceforbrug og tidsperspektiv.

Kommissionen har således ved vurderingen lagt vægt på det tidsmæssige perspektiv i kommissionens arbejde og de økonomiske- og personalemæssige ressourcer, der med rimelighed kan forventes anvendt i arbejdet med at søge efter og fremfinde materiale til en kommissionsundersøgelse i forhold til det forventelige udbytte. Undersøgelsen angår 23 år og over 200 besøg af officiel karakter fra Folkerepublikken Kina. Den har omfattet otte store myndigheders arbejde og medarbejdere. Hver myndighed arbejder på sin egen måde og med sine egne it-systemer, der i øvrigt er ændret og udskiftet mange gange siden indførelsen af it (EDB), der først for alvor skete omkring år 2000. En stor del af arkivmaterialet er arkiveret på papir og

3 Ad 5 og 6: Myndighederne kategoriserer systemerne som henholdsvis relevante og ikke relevante. Efter høring af og drøftelse med kommissionen udpeges de systemer, der vurderes relevante

findes ikke i elektronisk form. Papirmaterialet har derfor måttet rekvireres fra Rigsarkivet og scannes ind for at gøre det søgbart. Hvis kommissionen manuelt skulle undersøge hvert eneste dokument i hvert eneste system i hver eneste myndighed gennem disse 23 år, ville det kræve uendeligt mange årsværk, og tidshorisonten ville være uoverskuelig.

Den tekniske udvikling har medført, at det har været vanskeligt, forbundet med meget arbejde og i visse tilfælde har vist sig umuligt at åbne og udlæse ældre materiale. Det har derfor været en udfordring for myndighederne, at ældre og udfasede systemer ikke – eller kun med anvendelse af for længst udgået og derfor kostbar teknik og sagkundskab – har kunnet gøres tilgængelige, og det har i den forbindelse været en vanskelig og krævende proces at vurdere, hvorledes et sådant ældre og udfaset system var blevet anvendt i myndigheden, og om det med nogen grad af sandsynlighed kunne indeholde data af relevans for undersøgelsen.

Arbejdet med identifikation af materiale har endvidere været besværliggjort af, at nogle af myndighederne er meget store organisationer, som spreder sig over flere lokationer, og som i et vist omfang også har haft forskellige systemløsninger i forskellige dele af undersøgelsesperioden.

Kommissionen har ud fra disse overvejelser set det som sin opgave i et samarbejde med myndighederne at tilrettelægge processen for identificering og udlevering af alt relevant materiale under en ressourceanvendelse, som har understøttet bedst muligt, at alt relevant materiale blev afleveret, og samtidig, at der har været den nødvendige fremdrift, så kommissionens arbejde har kunnet afsluttes inden for rimelig tid. Kommissionen har i den forbindelse blandt andet udarbejdet templates (skabeloner) til styring af myndighedernes proces med afdækning af omfanget og karakteren af systemer, hvori der kunne og skulle søges, og templates til udarbejdelse af målrettede søgestrategier i den enkelte myndighed og inden for hvert af myndighedens systemer. Denne fremgangsmåde har ført til, at myndighederne har udført deres søgearbejde på en ensartet, systematisk og dokumenterbar måde, og - med største grad af sandsynlighed for - at alt relevant materiale er udleveret til kommissionen.

At alt relevant materiale afleveres er, som det fremgår ovenfor i kapitel 5, pkt. 5.1, ifølge undersøgelseskommissionsloven den enkelte myndigheds ansvar, men kommissionens it-arkitekter er indgået i den løbende dialog med myndighederne og har bistået kommissionen med at fastlægge en strategi for afdækning af myndighedernes systemer og myndighedernes identificering af relevant materiale, som myndighederne er foreslået at følge (Den overordnede søgestrategi). I arbejdet med udarbejdelsen af skabelonen for søgestrategi har bibliotekar og master i informationsvidenskab og kulturformidling Kirsten Lauritzen, Det kgl. Bibliotek, og professor Birger Hjør-

land, Institut for Informationsstudier, Københavns Universitet, på kommissionens anmodning, jf. undersøgelseskommissionslovens § 6, deltaget med råd og vejledning. Skabelonen er optrykt som bilag til beretningen[4].

Justitsministeriet har i juni 2018 opfordret de myndigheder, der var genstand for undersøgelse i Tibetkommission I, til at sikre relevant materiale for Tibetkommission II, herunder ved at undlade sletning, overskrivning mv.

Den fremgangsmåde, som myndighederne har fulgt i deres arbejde med at identificere relevant materiale, har efter anmodning fra kommissionen været, som det fremgår af følgende oversigtspunkter:

1. Myndighederne udarbejder oversigt over deres organisation
2. Myndighederne kategoriserer de enkelte dele af organisationen som henholdsvis relevant, måske relevant og ikke relevant
3. Efter høring af og drøftelse med kommissionen udpeges de dele af organisationen, der vurderes relevante
4. Myndighederne udarbejder en oversigt over alle digitale og analoge systemer i de relevante dele af myndighedens organisation i perioden 1. januar 1995 til 4. juli 2018
5. Myndighederne kategoriserer systemerne som henholdsvis relevante og ikke relevante
6. Efter høring af og drøftelse med kommissionen udpeges de systemer, der vurderes relevante
7. Myndighederne udarbejder konkrete, systemspecifikke søgestrategier ud fra den af kommissionen foreslåede overordnede søgestrategi for de i punkt 6 nævnte systemer
8. Myndighederne foretager søgning i de i punkt 6 nævnte systemer primært på dokumentindholdsniveau
9. De foretagne søgninger dokumenteres i en log, der afleveres til kommissionen
10. For hvert dokument, der identificeres ved søgningerne og af myndighederne vurderes "ikke åbenbart irrelevant", skal myndighederne aflevere den fulde sag/dokumentpakke til kommissionen
11. Mailbokse inkl. kalenderinvitationer og maillignende korrespondance for identificerede relevante medarbejdere og funktionspostkasser afleveres fuldt ud

4 Bilag 4

Bemærkninger til de enkelte punkter:

Ad 1-3: Myndighederne udarbejder oversigt over deres organisation. Myndighederne kategoriserer de enkelte dele af organisationen som henholdsvis relevant, måske relevant og ikke relevant. Efter høring af og drøftelse med kommissionen udpeges de dele af organisationen, der vurderes relevante

Hver af de undersøgte myndigheder består typisk af et større eller mindre antal myndigheder, styrelser og afdelinger i en intern orden. Nogle myndigheder har oplyst at have underliggende myndigheder, styrelser og afdelinger, som er åbenbart irrelevante for undersøgelsen.

Hverken Statsministeriet, Justitsministeriet eller Hofmarskallatet har oplyst om åbenlyst irrelevante underliggende myndigheder. Disse myndigheder er derfor i det hele indgået i undersøgelsen.

For så vidt angår Rigspolitiet med Københavns Politi og øvrige politikredse gælder, at også hele Rigspolitiet og Københavns Politi er indgået i undersøgelsen. De øvrige kredse, der er inddraget i undersøgelsen, er Fyns Politi, Københavns Vestegns Politi, Nordsjællands Politi, Sydsjælland og Lolland Falsters Politi, Midt- og Vestsjællands Politi og Syd- og Sønderjyllands Politi.

For så vidt angår Forsvarsministeriet og Udenrigsministeriet har det indledende arbejde bestået i at skille de dele af myndighederne fra, som det ville være åbenbart irrelevant at inddrage i kommissionsundersøgelsen. Myndighederne har til brug for vurderingen heraf udarbejdet en kortlægning af deres organisation med undermyndigheder, herunder styrelser og afdelinger, med angivelse af relevansgrad. Efter høring af- og drøftelse med kommissionen er følgende undermyndigheder og underafdelinger inddraget i undersøgelsen:

Forsvarsministeriet: Departementet, Hærens Operative Kommando (1995-2014), Søværnets Operative Kommando (1995-2014), Hærstaben (2014-), Marinestaben (2014-2018), Specialoperationskommandoen (2014-) Udviklingsstaben (2014-) Operationsstaben (2014-), Kommandantskabet i Kastellet (1995-2004), Forsvarets bygnings- og Etablissementstjeneste (2005-2014), Den kongelige Livgarde (1995-) og Frømandskorpset (2005-). Årstal i parentes angiver den periode, den pågældende enhed blev betegnet som anført.

Udenrigsministeriet: Departementet, herunder Direktionssekretariatet, Ministersekretariatet, Protokollen, Sikkerhedskontoret, ALO (Asien, Latinamerika og Oceanien), Asienkontoret, Kommunikation og Presse, COP 15-sekretariatet, Danmarks

Eksportråd/Trade Council, SikkerhedsPolitik (SP), Social Summit, Danmarks ambassade i Beijing, generalkonsulaterne i Chongqing, Guangzhou og Shanghai, Innovationscenteret i Shanghai og handelskontoret i Taipei.

Der er på tilsvarende vis foretaget relevansvurdering for så vidt angår undermyndigheder og afdelinger i Forsvarets Efterretningstjeneste (FE).

Politiets Efterretnings Tjeneste (PET): Hele myndigheden er inddraget i undersøgelsen.

Ad 4: Myndighederne udarbejder en oversigt over alle digitale og analoge systemer i de relevante dele af myndighedens organisation i perioden 1. januar 1995 til 4. juli 2018

Til brug for myndighedernes arbejde med at kortlægge deres systemer, har kommissionens IT-arkitekt udarbejdet en template (skabelon). Templaten er optrykt som bilag i beretningen.[5] Myndighederne har her ud fra redegjort for samtlige af deres systemer i de relevante dele af organisationen, herunder både nuværende, aktive systemer og tidligere anvendte systemer. Systemerne har overordnet kunnet inddeles i hhv. mailsystemer, drev og mapper, ESDH-systemer og øvrige systemer. Her eller senere i processen har myndigheden undersøgt, om der har eksisteret hele eller delvise backups af systemet, og om systemet har kunnet indeholde logisk slettet materiale. Et "system" har også omfattet materiale på andre medier såsom lydanlæg, kasserede harddiske, disketter, bånd, magnetbånd etc. Det har også omfattet analoge systemer som eks. papir eller hittegods. Myndighederne har i forbindelse med systemkortlægningen oplyst, om det er teknisk muligt at søge i de pågældende systemer, og om de er databærende. Hvis der er tale om materiale lagret i systemer eller på medier, som ikke længere er tilgængelige, har myndigheden beskrevet dette. Hvis der er tale om systemer eller medier, som kun er tilgængelige ved anvendelsen af uforholdsmæssige økonomiske og personalemæssige ressourcer, har myndigheden beskrevet dette, hvorefter det er drøftet med kommissionen, om søgning skulle foretages straks eller afvente, at der på baggrund af allerede gennemset materiale efter en konkret vurdering var en formodning for, at der kunne findes relevante oplysninger i det pågældende materiale eller på det pågældende medie.

Sammenlagt har myndighederne kortlagt over 2.500 systemer, hvoraf mere end 150 systemer har vist sig relevante at søge i.

5 Bilag 3

Ad 5 og 6: Myndighederne kategoriserer systemerne som henholdsvis relevante og ikke relevante. Efter høring af og drøftelse med kommissionen udpeges de systemer, der vurderes relevante

Statsministeriet har oplyst, at de har identificeret 83 systemer. 20 af disse systemer har det efter drøftelse med kommissionen vist sig relevante at søge i. Blandt de identificerede systemer er fire backup bånd, som er fundet efter afslutningen af Tibetkommission I's arbejde.

Statsministeriet har endvidere udleveret 110 stationære computere (heraf 5 uden harddisk) og 69 bærbare computere, som var opbevaret i Statens It. De fleste computere var forsynet med initialer, heraf nogle med navn. Kommissionens IT-medarbejdere katalogiserede og åbnede computerne samt udlæste mailboksene, hvorefter kommissionen vurderede materialet. Der blev ikke fundet noget af relevans for kommissionens undersøgelse.

Udenrigsministeriet har oplyst, at de har identificeret 228 systemer. 18 af disse har det efter drøftelse med kommissionen vist sig relevant at søge i. Blandt og i de identificerede systemer er den datalagringsløsning benævnt Enterprise Vault og det backup system, som Udenrigsministeriet fremkom med oplysning om til pressen efter afslutningen af Tibetkommission I's arbejde, samt Udenrigsministeriets officielle mailboks, udenrigsministeren@um.dk, som ligeledes har været omtalt i pressen. Der er endvidere materiale lagret på magnetbånd, som skulle have været destrueret. Magnetbåndene blev fundet i en container. Enterprise Vault og magnetbånd er nærmere omtalt nedenfor i bemærkningerne til underpunkt ad 11. Endelig har Udenrigsministeriet på arkiv fundet en kasse med påskriften "Tibet" tilhørende tidligere udenrigsminister Per Stig Møller. Kommissionen har gennemgået kassens indhold og ikke fundet materiale af relevans for undersøgelsen.

Justitsministeriet har oplyst, at de har identificeret 19 systemer. 10 af disse har det efter drøftelse med kommissionen vist sig relevant at søge i.

Forsvarsministeriet har kortlagt systemer på 4 niveauer og har oplyst, at de sammenlagt har identificeret 1.243 systemer[6]. De 64 af disse har det efter drøftelse med kommissionen vist sig relevant at søge i.

6 Det skal dog bemærkes, at der ved denne opgørelse - i modsætning til opgørelsen fra de øvrige myndigheder - ikke nødvendigvis er tale om unikke systemer, idet det samme system kan være kortlagt på flere niveauer.

I lyset af at Hofmarskallatet alene har været involveret i statsbesøg i 1995 og 2012 har kommissionen efter en konkret vurdering ikke fundet anledning til at anmode om en fuldstændig kortlægning af Hofmarskallatets systemlandskab. Der er i stedet foretaget en målrettet fastlæggelse af, hvilke sagsbehandlingssystemer og mailsystemer Hofmarskallatet anvender og anvendte i tidsrummene omkring besøgene i 2012. Hofmarskallatets materiale vedrørende besøget i 1995 forefandtes kun på papir.

Rigspolitiet (herunder Københavns Politi og de øvrige politikredse) har oplyst, at de har identificeret 830 systemer. 30 af disse er efter drøftelse med kommissionen fundet relevant at søge i. Blandt de identificerede systemer er politiets fælles radionetværk (SINE). Blandt de identificerede systemer er endvidere 23 disketter, som Københavns Politi har fundet under kommissionens arbejde. Radionetværket (SINE) og disse 23 disketter er nærmere omtalt nedenfor i bemærkningerne til underpunkt ad 10 og 11.

Oplysninger om Politiets Efterretningstjenestes systemer er hemmelige af hensyn til statens sikkerhed. Det kan dog oplyses, at der i Politiets Efterretningstjeneste forefandtes backups, som i det omfang, det har været muligt henset til alder og arten af det materiale, hvorpå backups har været lagret mv., i et vist omfang har suppleret oplysninger fra de aktive systemer.

Oplysninger om Forsvarets Efterretningstjenestes systemer er hemmelige af hensyn til statens sikkerhed.

Som omtalt ovenfor under pkt. 5.3 har Tibetkommission II i forbindelse med indkaldelserne til afhøringer opfordret det enkelte vidne til at aflevere materiale, som kunne være af betydning for kommissionens undersøgelse, og som den indkaldte måtte være i besiddelse af, herunder fra blandt andet sms-korrespondance, uden at dette dog har resulteret i udlevering af sms'er til kommissionen eller indikation af, at der kunne foreligge sms-korrespondance af betydning for undersøgelsen.

Som ligeledes omtalt ovenfor under pkt. 5.3 har Justitsministeriet, sideløbende med Tibetkommission II's arbejde, den 1. marts 2019 etableret en whistleblowerordning for alle myndigheder under Justitsministeriet. Kommissionen har ikke modtaget henvendelser under whistleblowerordningen.

Ad 7: Myndighederne udarbejder konkrete, systemspecifikke søgestrategier ud fra den af kommissionen foreslåede overordnede søgestrategi for de i underpunkt ad 6 nævnte systemer

Som nævnt er der væsentlige forskelle i myndighedernes systemer og måde at håndtere data og sagsmateriale på, ligesom der er store variationer i den anvendte terminologi fra myndighed til myndighed. Det har derfor været nødvendigt, at den enkelte myndighed for hvert enkelt system, der er vurderet relevant, har udarbejdet sin egen systemspecifikke søgestrategi, der skulle følge systematikken i skabelonen for den overordnede søgestrategi, men som tog højde for forholdene i den pågældende myndighed. I forbindelse med udarbejdelsen af den systemspecifikke søgestrategi har myndigheden for hvert enkelt system belyst, om der efter myndighedens opfattelse for hele eller dele af perioden var behov for at søge i materiale fra backups. Beslutning herom er herefter taget i dialog med kommissionen.

Kommissionen har udarbejdet en template (skabelon), som den enkelte myndighed har haft som udgangspunkt for udarbejdelsen af sin konkrete, systemspecifikke søgestrategi til det enkelte system. Templaten er optrykt som bilag til beretningen[7].

Ad 8: Myndighederne foretager søgning i de i underpunkt ad 6 nævnte systemer primært på dokumentindholdsniveau

Ved søgning på dokumentindholdsniveau opnås højeste grad af sikkerhed for, at alt relevant materiale identificeres. Kravet har derfor været, at der som altovervejende hovedregel skulle søges på dokumentindholdsniveau.

Hvis myndighedens systemer ikke understøttede søgning på dokumentindholdsniveau, er søgning sket på sagsniveau eller i metadata.

Ad 9: De foretagne søgninger dokumenteres i en log, der afleveres til kommissionen

Myndighedernes søgearbejde er dokumenteret ensartet, systematisk og struktureret ved hjælp af logbøger. Derved er det tillige sikret, at kommissionen i sit kontrolarbejde har kunnet gentage en søgning og vurdere, om samme resultat blev opnået. Templaten til logbogen er optrykt som bilag til beretningen[8].

7 Bilag 5
8 Bilag 6

Ad 10: For hvert dokument, der identificeres ved søgningerne og af myndighederne vurderes "ikke åbenbart irrelevant", skal myndighederne aflevere den fulde sag/dokumentpakke til kommissionen

Når et dokument er identificeret ved søgning i henhold til søgestrategien og fundet ikke åbenbart irrelevant, indikerer det, at den sag/dokumentsamling, som dokumentet tilhører, også kan være relevant. Kommissionen har derfor anmodet om at modtage hele sager eller dokumentpakker og ikke blot de udfundne dokumenter, idet det derefter har været overladt til kommissionen at vurdere, om der på sagen/i dokumentpakken i øvrigt måtte være relevant materiale. Desuden har kommissionen derved kunnet se den sammenhæng, hvori dokumentet er indgået. For dokumenter, der er vurderet ikke åbenbart irrelevante, men som ikke umiddelbart kunne henføres til en sag, gælder, at der blot er sket aflevering af dokumentet.

Ud over dokumenter har Rigspolitiet oplyst at være i besiddelse af lydoptagelser fra blandt andet det fælles radionetværk (SINE), som benyttes af alle vagtcentralerne i landets politikredse i en såkaldt vagtcentralløsning, når der modtages meldinger fra 112-alarmcentralerne, og når der skal kommunikeres mellem vagtcentralen og tjenestekøretøjerne. Systemet har efter det oplyste været i brug siden juli 2009 og er fortsat i brug. Rigspolitiet har ved anvendelse af søgestrategien identificeret relevante lydpassager, som er udleveret til kommissionen.

Ad 11: Mailbokse inkl. kalenderinvitationer og maillignende korrespondance for identificerede relevante medarbejdere og funktionspostkasser afleveres fuldt ud

Myndighederne har i dialog med kommissionen identificeret de relevante medarbejdere og ministre og udleveret deres fulde mailbokse inkl. kalenderinvitationer samt maillignende korrespondance (fx Skype) til kommissionen. Der er herunder afleveret aktive mailbokse og mailbokse eller dele af mailbokse fundet i backups, mailarkiver eller andet elektronisk lagringssystem.

a. Mailbokse, backups mv.

Backups har særlig betydning i forhold til mailkorrespondance, navnlig fordi mailkorrespondance tillige indeholder ujournaliseret materiale.

For de fleste af myndighederne gælder, at der indgår backups i deres systemoplysninger. Disse backups har i den periode, undersøgelsen dækker, ikke været udført som en kopi af et enkelt system eller en enkelt mailboks pr. en given dato, men typisk været en fuldstændig kopi af alle myndighedens systemer pr. en given dato. Back-

ups'ene er taget løbende og primært med henblik på at kunne genskabe myndighedens it-landskab, hvis et eller flere systemer skulle bryde sammen eller udsættes for destruktion. Disse backups er således ikke målrettet at kunne fremfinde enkeltdokumenter. Søgning efter enkelte medarbejderes mailkorrespondance, enkeltstående mails eller dokumenter i en sådan backup kan derfor indebære, at hele it-landskabet skal genskabes, hvorefter der skal foretages samme omfattende søgning som i det aktive system. Det har på denne baggrund været nødvendigt at foretage en konkret afvejning af ressourceforbruget i forhold til forventet udkomme, når der er taget stilling til, om en sådan backup har skullet genetableres.

Statsministeriet, Udenrigsministeriet og Justitsministeriet har i svar til Folketingets Retsudvalg, der er gengivet ovenfor i kapitel 2, pkt. 2.2 Folketingssvar og samråd, redegjort for myndighedernes slettepolitik og mulighed for genskabelse.

Kommissionen har generelt anmodet myndighederne om i første omgang at levere materiale fra de aktive systemer samt at kortlægge i hvilket omfang, der forefindes backups, og hvornår disse er taget. Kommissionen og den enkelte myndighed har herefter konkret taget stilling til, i hvilket omfang backups'ene skulle gendannes og materiale leveres til kommissionen.

Statsministeriet har i den forbindelse oplyst, at ministeriet:

> "…
>
> sletter hverken automatisk eller på anden vis nuværende medarbejderes e-mails. Ministeriets medarbejdere er tjenstligt forpligtede til at medvirke til at sikre, at journaliseringspligtigt materiale journaliseres i overensstemmelse med reglerne herom, og at der løbende ryddes op i mailbokse, herunder i overensstemmelse med databeskyttelseslovgivningen. Slettede e-mails vil ifølge Statens IT kunne gendannes i 90 dage efter, at e-mailen er slettet. Som en generel retningslinje har Statsministeriet siden efteråret 2016 slettet fratrådte medarbejderes mailbokse tre måneder efter fratrædelsen. Retningslinjen ses dog ikke at være blevet fulgt stringent, ligesom der ikke tidligere har været en fast praksis i forhold til sletning af fratrådte medarbejderes mailbokse. Ifølge Statens IT slettes fratrådte medarbejderes mailbokse efter 90 dage. Mailboksen vil – ligesom for slettede e-mails – kunne gendannes i indtil 90 dage efter, at mailboksen er slettet. Det bemærkes, at det er Statsministeriets vurdering, at de mailbokse tilhørende fratrådte medarbejdere, som Statsministeriet ikke er i besiddelse af, ikke vil kunne genetableres.
>
> …"

Yderligere har Statsministeriet om backup-bånd oplyst, at:

> "…
>
> I forbindelse med gennemgang af materiale til kassation er der identificeret en række backup-bånd i IT-sektionen fra 2013 og 2014 (dateret 5. januar 2013, 6. januar 2014, 7. november 2014 og 4. december 2014). Båndene er sikret og opbevares på MAS' kontor, men der er ikke igangsat en undersøgelse af, hvilke oplysninger der findes på båndene, og om disse vil kunne tilgås. Det er IT-sektionens vurdering, at båndene indeholder backup af mailserver, fildrev og F2.
>
> …"

Kommissionen har ud fra en konkret vurdering på baggrund af oplysninger i afleveret materiale sammenholdt med karakteren af de besøg, der har været i perioden, anmodet om at få udleveret de relevante mailbokse fra af backups af hhv. 5. januar 2013 og 4. december 2014.

Statsministeriet har oplyst, at ministeriet tillige var i besiddelse af backups fra perioden efteråret 2017 til sommer 2018, som kommissionen ud fra en vurdering af det modtagne materiale sammenholdt med karakteren af de besøg, der har været i perioden, ikke har fundet anledning til at foranledige udleveret.

Statsministeriet udleverede den 1. maj 2019 det relevante materiale fra backup af 4. december 2014.

Kommissionen fremsatte den 4. september 2020 anmodning om udlevering af materiale fra backupen af 5. januar 2013. Statsministeriet udleverede det relevante materiale svarende til i alt 10 mailbokse til kommission den 17. december 2021 – efter at kommissionen i sommeren 2021 havde afsluttet sine afhøringer. Kommissionen har herefter gennemgået materialet, der ikke gav anledning til yderligere afhøringer.

Det arkiv i Udenrigsministeriet, som blev omtalt i pressen efter, at Tibetkommission I havde afgivet beretning, og hvorfra der efter det oplyste ikke blev udleveret materiale til Tibetkommission I, er et såkaldt Enterprise Vault-arkiv.

Udenrigsministeriet har om Enterprise Vault oplyst, at det er en datalagringsløsning, som blandt andet kan bruges til at flytte mails fra Outlook-postkasser til et eksternt lagerområde uden for Exchange. Formålet hermed er at undgå, at Exchange "sander til" med store mængder maildata, hvilket ellers over tid vil påvirke systemets ydeevne og hastighed. Systemet er automatiseret og scanner efter et skema, som normalt

defineres af en it-administrator, en brugers postkasse i Exchange. Ved scanningen flytter systemet alle mails, der er ældre end en forud defineret periode, fx seks måneder, til Vault'en.

Vault'en blev implementeret i 2007 samtidig med indførslen af en maksimalstørrelse på 2GB for alle postkasser for at nedbringe behovet for lagringsplads. Enterprise Vault er ikke et backup system og er heller ikke tiltænkt at have denne funktion.

Udenrigsministeriet har i en mail af 31. oktober 2019 om Enterprise Vault videre oplyst blandt andet:

> "…
>
> 3. Mulige årsager til at en bruger ikke har et Vault-arkiv
>
> Enterprise Vault har aldrig været implementeret som én samlet løsning til alle medarbejdere, men som et pladsbesparende værktøj for UM-IT. Af samme årsag har der ikke været en struktureret udrulning og implementering, som normalt ville være tilfældet ifm. udrulning af nye it-løsninger.
>
> I stedet er enkelte medarbejdere og afdelinger blevet aktiveret i Enterprise Vault, typisk ud fra datamængden i de enkelte postkasser i Exchange.
>
> Enterprise Vault har, grundet tekniske omstændigheder, været under implementering i UM's udetjeneste over en længere periode. I enkelte tilfælde kan der have været tekniske fejl, som gør, at selve Vault-processen, hvor data overføres fra Exchange til Vault, ikke har fungeret korrekt - uden at dette er blevet opdaget eller løst.
>
> …
>
> 5. Risiko for at Vault-arkiver slettes
>
> Enterprise Vault-arkiver slettes ikke automatisk, når en Active Directory-bruger slettes. En bruger kan ikke selv slette i sit Vault-arkiv - hverken mails eller foldere.
>
> Når en medarbejder slettes fra Active Directory, vil Vault-arkivet fortsat være på serveren, blot uden reference til en aktiv AD-konto. Det oprindelige navn på medarbejderen vil fortsat findes i Vault, og vil fortsat kunne eksporteres, uagtet at der ikke længere findes en AD-konto.

Derfor; selv slettede konti vil stadig have et "Vault-arkiv", hvorfra data kan eksporteres, hvis et sådant findes.

5.1 Opgradering af Enterprise Vault i 2014

I 2014 blev Enterprise Vault-installationen udvidet med server- og databasekapacitet, og der blev samtidigt installeret en ny version af Enterprise Vault. Der forefindes ikke dokumentation vedr. denne proces til beskrivelse af, hvad der præcist blev udført. Men efter en grundig gennemgang af logs fra perioden, tyder alt på, at man at installererede en helt ny Enterprise Vault.

Før man installerede denne, "un-vaultede" man samtlige brugere. Dvs. at man førte al maildata i den gamle Enterprise Vault retur til de pågældende (aktive) brugeres Outlook-postkasser.

Efter den nye Enterprise Vault var installeret, aktiverede man derpå Vault igen for samtlige **aktive** brugere, hvorefter maildata igen blev overført til Vault, jf. de daværende gældende Vault-regler. Denne proces medførte bl.a., at inaktive brugeres data **IKKE** blev overført til den nye Enterprise Vault-installation, da disse brugere ikke længere fandtes i systemet.

6. Konklusion

Formålet med implementeringen af Enterprise Vault i Udenrigsministeriet har ikke været at skabe et mailarkiv, hvor man kan indhente en eller flere brugeres mailkorrespondance fra en given periode.

Hensigten med Enterprise Vault har været at aflaste Exchange, således at de samlede datamængder kan holdes nede i brugernes Outlook. Data har været håndteret omhyggeligt, og fokus har været på at sikre, at der ikke skete datatab for aktive brugere.

En væsentlig pointe er, at Vault-brugernes komplette postkasse består af både en .pst-fil fra Exchange samt en .pst-fil fra Vault. Hvis kun Vault .pst-filen forefindes, vil der mangle de første 12 måneder af postkassen. Dette skyldes, at Enterprise Vault er konfigureret til kun at flytte mails der er ældre end 12 måneder fra en pågældende dato.

Processen ved etableringen af den nye Enterprise Vault i 2014 har medført, at data fra inaktive brugere, dvs. de på dette tidspunkt ophørte og slettede brugere, ikke er blevet overført til den nye Vault. Desuden har de ændringer, som

de aktive brugere har foretaget i den mellemliggende periode i deres Outlook-postkasser, også påvirket den data, der er blevet overført til Vault efter den nye installation. Derfor omfatter UM's Vault-system ikke et komplet billede af historiske maildata, idet der vil være 'huller', både fsva. inaktive brugere såvel som aktive brugere, der mangler dele af deres datasæt.

…"

Udenrigsministeriet har for de personer, der er vurderet som relevante for undersøgelsen, udleveret data fra Vaulten til kommissionen, i det omfang der har været lagret data i Vaulten for de pågældende.

Om Udenrigsministeriets backupløsning har Udenrigsministeriet oplyst, at HP Data Protector siden januar 2011 har

"…

været den benyttede backupløsning i Udenrigsministeriets hjemmetjeneste. I udetjenesten har man benyttet Microsoft DPM til at tage lokale backups af repræsentationer, men en konkret dokumentation heraf forefindes ikke.

I 2015 overgik ministeriet til et nyt backupsystem (CommVault) gældende for både ude- og hjemmetjenesten. I 2016 havde man fortsat adgang til den gamle backupløsning og data herfra.

Efter implementeringen af CommVault blev den gamle backupløsning bevaret med henblik på at sikre tilgængeligheden af en backup, indtil det nye system havde foretaget en backupkopiering i en passende periode, jf. Udenrigsministeriets gældende beredskabspolitik.

Fra medio 2017 havde Udenrigsministeriet ikke længere adgang til den tidligere backupløsning og i løbet af ultimo 2017 blev de tidligere backupdiske genanvendt til lagring af anden data, hvorved de tidligere data blev overskrevet. Dermed er den ældste tilgængelige fulde backup fra juni 2017.

Backuppolitikker

Praksis for lagring af backupdata i Udenrigsministeriet har ændret sig over tid.

Før 2018:

Før 2018 havde Udenrigsministeriet ikke en formel, samlet backuppolitik.

I systemdokumentationen for den gamle backupløsning (HP Data Protector) fremgår det, at systemet var designet til at udføre dag-, uge-, måned- og årsbackups, samt at disse skulle opbevare data som følger:

- Dagsbackup: Syv dage
- Ugebackup: Fem uger
- Månedsbackup: 12 måneder.
- Årsbackup: Altid

…"

Udenrigsministeriet har oplyst, at ministermailbokse for de tidligere udenrigsministre Niels Helveg Petersen, Mogens Lykketoft, Villy Søvndal og Holger K. Nielsen, de tidligere ministre for udviklingsbistand Ulla Tørnæs, Poul Nielson, Jan Trøjborg og Anita Bay Bundegaard, tidligere minister uden portefeuille (Europaminister) Bertel Haarder, tidligere udviklings- og integrationsminister Søren Pind, tidligere europaminister Nick Hækkerup og Nicolaj Wammen, tidligere minister for eksport og udenrigshandel Pia Olsen Dyhr og tidligere udviklingsminister Rasmus Helveg Petersen i overensstemmelse hermed er slettet og ikke kan genfindes i backups eller andet elektronisk lagringsmedie eller genskabes.

Udenrigsministeriet har for de personer, der er vurderet relevante for undersøgelsen, udleveret data fra backup'en til kommissionen i det omfang, der har været lagret data på backup'en for de pågældende (jf. det oplyste om slettepolitik og sletninger).

Udenrigsministeriet har videre oplyst, at ministeriet var i besiddelse af en container med en stor mængde magnetbånd. Det drejer sig blandt andet om 353 databackupbånd, som har været anvendt i perioden 2000-2010. Ministeriet har herom blandt andet oplyst:

"…

Båndenes kapacitet og det relativt lave antal bånd (353 stk.), som har været anvendt over perioden 2000-2010 indikerer, at en stor del af disse må være dem, der blev destrueret.

…

> Af de 270 3M bånd er ingen indlæst, da det ikke har været muligt at fremskaffe en båndstation, der kan læse dem. Derfor har UM heller ikke kendskab til den evt. datatype (e-mails eller andet). De 83 stk. DLT bånd vil formodentlig kunne indlæses, da der er en båndstation tilgængelig. Det lille antal bånd (83 stk.) indikerer dog, at der formentlig har været flere bånd end de 83, som er destrueret.
>
> Der er stor usikkerhed omkring hvilket backupsystem, der er brugt til disse bånd, og dette er afgørende for, om data kan indlæses. For DLT-båndende er der en forventning om, at disse stammer fra uderepræsentationer rundt om i verden.
>
> …"

Videre har Udenrigsministeriet oplyst om 192 indlæste magnetbånd af samlet 1.720 magnetbånd, at:

> "…
>
> Ca. 36 stk. af de indlæste 182 stk. 400 GB-bånd har ikke været mulige at indlæse, eller har ikke indeholdt data. … Der har været indlæst få, ca. 10, af 1600 GB-båndene. Alle 1600 GB-bånd har vist sig at indeholde data irrelevant for kommissionens undersøgelse. Fokus har derfor været på 400 GB-båndene, hvor konklusionen er, at 1/5 af båndene ikke kan indlæses eller er formateret (bånd uden data).
>
> Hvis de ulæselige databånd har indeholdt ugebackup eller månedsbackup, vil det gøre det yderst vanskeligt at skabe et meningsgivende datagrundlag.
>
> Det er ikke 100% nødvendigt at have indlæst alle databånd for at kunne genskabe et databillede, men hvis der er sket ændringer i data, der kun er registreret på manglende daglige backupbånd - og som måske er slettet førend næste backup udføres, vil det mangle i det samlede sæt, og dermed vil en indeksering være ubrugelig.
>
> Hvis det er et månedsbackupbånd, der mangler, vil der også være et hul. Det er korrekt, at et enkelt bånd kan være en del af et båndsæt (eksempelvis ugesæt), men blandt alle bånd findes mange båndsæt (ugesæt).
>
> Eksempel:
>
> – Bånd 10 og 11 er en backup af en server på et given tidspunkt.

– Bånd 15, 16 og 17 er en backup af en anden server på et andet tidspunkt.

Hvis så bånd 11 er beskadiget eller tomt, er der ikke et komplet ugesæt, og dermed vil det være ubrugeligt. Dette har dog ingen betydning for bånd 15, 16 og 17, hvis de er en del af et andet backupsæt.

…"

Yderligere har Udenrigsministeriet oplyst om de 1.720 magnetbånd:

"… De 1720 backupbånd er fordelt på følgende typer:

8 stk. 200 GB

1.584 stk. 400 GB

12 stk. 800 GB

116 stk. 1.600 GB

Data kan inddeles i tre kategorier:

1. Backup af Oracle- og SQL-databaser
2. Incremental backup af fildata. Dette kunne være brugernes fildrev, eller fildata generelt på en server.
3. Backup af Exchange databaser fra København. Disse backups vil indeholde postkasser fra brugere, der er placeret på Asiatisk Plads.

Som nævnt i tidligere fremsendt materiale, er der 1.584 stk. 400 GB-bånd, der har relevans. Men hvis 1/5 af disse er tomme eller beskadigede, vil der være backupsæt, der er ubrugelige, og der vil derfor kun være et fragmenteret datagrundlag.

…"

Endelig har Udenrigsministeriet oplyst, at der er anvendt specialister i processen vedrørende genskabelse af data, og om disse specialisters faglige vurdering:

"…

UM har anvendt specialister til genskabe data, og UM har tidligt i forløbet, før der blevet etableret et internt system, undersøgt muligheden for at bruge eksterne specialister. Da databåndene ikke er beskyttet af kryptering, var det vigtigt at arbejdet med båndene blev foretaget fysisk hos ministeriet, og at båndene ikke blev behandlet uden for ministeriet. Der blev indhentet tilbud fra en ekstern leverandør, der kunne indeksere båndene i løbet af 9 – 12 mdr., med en forventet omkostning på ca. 1.000.000 kr.

B) Af følgende skema fremgår en samlet oversigt over båndene efter båndtype, samt en nærmere beskrivelse af de givne muligheder ift. en evt. datagenskabelse.

Type	**Antal**	**Beskrivelse**	**Labels**	**Anslået tidsperiode**	**Indhold**
3M ½ tape catridge 3480 compatible	270	Ældste backupbånd UM har - hvilket backup system der er brugt, vides ikke.	Angivelse af navn for backup samt dato (fx TOTBKUP0 24-3-97).	1997-1999	Ukendt
DLTTape (40/80GB) og SuperDLT	83	Hvornår disse bånd har været brugt er ikke sikkert, men det er i tidsrummet mellem typerne 3M og LTO.	Diverse fortløbende numre.	2004 og frem	HP Dataprotector Backups af T-Miljøet.
Ultrium LTO-1, Ultrium LTO-2, Ultrium LTO-3, og Ultrium LTO-4	1.720	Nyeste bånd, og bånd som der bruges i dag. Båndene har typisk været installeret i båndrobotter.	Diverse fortløbende numre.	2010 og frem	HP Dataprotector backups af UM's systemer.

<u>3M ½ tape Cartridge konklusion.</u>

Backupsystemet er ukendt. Det er ikke muligt, at man kan anskaffe en funktionsdygtig båndstation via gængse eller anbefalede indkøbskanaler, ligesom forespørgsler hos bl.a. Statens IT heller ikke har givet resultat. Det er derfor usandsynligt, at videre arbejde med disse bånd vil generere data.

DLT Tape og Super-DLT konklusion.

En mindre procentdel (10%) af båndene har været indlæst, jf. aftale med kommissionen. Båndene indeholder backup der er udført med HP Dataprotector. Der er tale om backup af T-Miljøet (Klassificeret miljø). Disse stammer fra omkring 2005. T-miljøet indeholder en meget lille datamængde (~1%) af den samlede datamængde i Udenrigsministeriet. Det, sammenholdt med de søgninger der allerede er foretaget, samt mængden af bånd, gør det meget lidt sandsynligt, at der findes data, der er relevant. De data der vil kunne genskabes, vil være brudstykker uden en direkte sammenhæng.

Ultrium LTO 1 – 2 – 3 – 4

LTO 1 – 2 – 3 – 4 udgør størrelsen på båndene, hvoraf LTO 4 kan indeholde en samlet datamængde på 1600GB, og derved er det største båndtype, fsva. potentielt omfang. Størstedelen af båndene, omkring 1584, er af typen LTO 2. Ydermere er der omkring 116 LTO 4 bånd, og endeligt en mindre del LTO 1- (8 stk.) og 3-bånd (12 stk.).

Mest relevant er sandsynligvis LTO 2-båndene, da mængden af bånd er væsentlig ift. sandsynligheden for at finde sammenhængende data. Disse bånd stammer fra backups med HP Dataprotector, og er incremental og full backup af det uklassificerede system. Tidsestimatet for disse backups er omkring 2010 og 2011. Der har været indlæst omkring 190 af disse LTO 2-bånd, og omkring 10% procent af disse har været tomme. De bånd der har kunnet læses, indeholder incremental fil-backup, full Exchange-backup og full Oracle-backup. Konklusionen på disse bånd er, at UM er i besiddelse af en betydelig mængde Exchange-backups fra tidsrummet 2010-2011. Restore af Exchange 2010 kræver et stykke software der sælges af virksomheden Ibas. Denne software kobles op imod HP Dataprotector (UM's backup software), og gør det muligt at genskabe Exchange 2010 fra LTO-båndene. Denne løsning er UM-IT i skrivende i stund i gang med at installere. Dette betyder konkret, at der først skal etableres et isoleret domæne, hvor der kan emuleres Exchange 2010-data til, således at vi forhindrer at data blandes sammen med det aktuelle produktionsmiljø. Processen er således ikke ukompliceret, men UM forventer at være i gang med konkret datagendannelse i løbet af de kommende uger, hvorefter data løbende vil blive overleveret til kommissionen.

Omkring 10% af LTO 4-båndene har også været indlæst ud fra samme forventning; at mængden af bånd gør det sandsynligt at finde sammenhængende data. Som med LTO 2-båndene er der en mindre del af disse bånd, der ikke indehol-

> der data. De bånd der indeholder data, indeholder backups fra 2013 – 2015 af DMZ-systemer. Et eksempel på et sådan system kunne eksempelvis være UMX. Der er tale om incremental og enkelte sporadiske full backup. Ingen af LTO 1- eller LTO 3-båndene har været indlæst, da mængden af disse bånd er så lille, at det ikke er sandsynligt, at der kan findes sammenhængende data.
>
> …"

På kommissionens opfordring har Udenrigsministeriet anskaffet det nødvendige udstyr og ved anvendelse af dette genskabt data fra båndene. Udenrigsministeriet har oplyst, at der efter katalogisering af båndene var henholdsvis 23 DLT-bånd og 353 LTO-bånd, der indeholdt Exchange data (mailbokse). De resterende bånd indeholder ifølge Udenrigsministerieriet ikke Exchange data.

Af de 23 DLT-bånd viste to bånd sig ikke at indeholde data, mens de øvrige 21 bånd er gendannet og gennemgået af kommissionen.

Af de 353 LTO-bånd har 75 bånd vist sig ikke at indeholde data, 141 bånd er fejlet i forbindelse med gendannelse og 137 bånd er gendannet.

Udenrigsministeriet afleverede de sidste relevante data fra disse gendannede bånd den 8. november 2021 – efter at kommissionen havde afsluttet afhøringerne i sommeren 2021. Kommissionen har herefter gennemgået materialet, der ikke gav anledning til yderligere afhøringer.

Justitsministeriet har oplyst, at departementet ikke anvender separate backups af mails og medarbejdernes mailbokse ud over en 21 dages databasebackup. Der er tale om en databasebackup, der som udgangspunkt kun er tænkt som en "disaster recovery"-backup i tilfælde af hændelser, hvor der sker uoprettelig skade på Exchange-miljøets centrale infrastruktur.

Forsvarsministeriet har oplyst, der løbende tages backup af ministeriets mailsystem. Forsvarsministeriet har endvidere oplyst, at Forsvaret og andre centrale myndigheder er tilsluttet et lokalt netværk kaldet REGNEM (Regeringens krisestyringsnetværk til hemmeligt), som blandt andet består af et mailsystem (Exchange) og fildrev (fælles og personlige). Det er de enkelte myndigheder, som har adgang til systemet. Systemet er fra 2005. Det er videre oplyst, at der i dag er ca. 500 brugere, som har adgang til systemet. Systemet driftes af Forsvarsministeriet. De nedlagte brugerprofiler gemmes i 30 dage, og der tages regelmæssigt backups. Forsvarsministeriet har oplyst, at de ikke har backups længere tilbage end 5 år. De enkelte myndigheder har givet oplysning om, hvilke personer tilknyttet myndigheden der er eller har været

brugere af REGNEM, og givet tilladelse til, at kommissionen har kunnet søge i deres postkasser. Nogle af myndighederne har efter ønske haft en repræsentant til stede under kommissionens søgning.

Forsvarsministeriet har oplyst, at der gennemføres backup i REGNEM miljøet, der gemmes i:

> "…
>
> cyklusser af fire år plus løbende år, hvilket giver backup tilbage fra årsskiftet 2013/14. Disse backups inkluderer mails og fildrev, såvel organisatoriske drev tilknyttet den enkelte myndighed, som personlige drev tilknyttet enkelt medarbejdere.
>
> …"

Forsvarsministeriet har videre oplyst, at der derudover fra REGNEM findes:

> "…
>
> enkelte ældre bånd (spredt i perioden 2008-2012), men FMI KAKI har i dag ikke den nødvendige hardware i miljøet til at genskabe disse bånd. Det udstyr/hardware, der kræves, vurderes at udgøre en udgift på ca. 600.000 kr. Endeligt er det usikkert, hvilken kvalitet det evt. genskabte data vil få.
>
> …"

Kommissionen har ikke under sine søgninger i REGNEM og tilgængelige backups fundet materiale, der kunne pege på, at der med sandsynlighed findes relevante data på disse ældre bånd. Efter en vurdering heraf i forhold til det oplyste forventede ressourceforbrug og usikkerheden omkring kvaliteten af evt. genskabte data har kommissionen ikke anmodet Forsvarsministeriet om at gøre forsøg på genskabelse af data fra disse ældre backupbånd.

Forsvarsministeriet har endvidere oplyst, at Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse, Kapacitetsansvarlig Koncern IT, har oplyst, at de ti værnepligtige, der var på vagt på Kastellet den 15. juni 2012 under præsident Hu Jintao's besøg ikke har haft egne postkasser, men at de har været brugere af en fælles postkasse, som er afleveret til kommissionen. Forsvarsministeriet har supplerende oplyst, at det er Forsvarsministeriets indtryk, at værnepligtigt personel i perioden generelt ikke har haft egne mailbokse.

Hofmarskallatet har om marskallatets mailsystem oplyst, at det:

> "…
>
> bliver først en anvendt del af kongehusets kommunikation efter årtusindeskiftet. På arkivet kan identificeres begyndende mailkorrespondance i år 2001 og 2002, idet det dog kan konstateres at den helt foretrukne skriftlige kommunikationsform var almindelige breve samt FAX.
>
> …"

Om muligheden for udlevering af mailbokse og backups har Hofmarskallatet oplyst:

> "…
>
> Det kan konstateres at kongehuset efter migrering [i sommeren 2018] til Office 365 alene vil have mulighed for udlevering af mailbokse fra nuværende ansatte. I forhold til gældende opsætning kan en mailboks genskabes op til 30 dage efter brugeren er slettet eller gjort inaktiv. Derefter vil data være væk. ITADEL har kontrolleret dette med "back-up team" såvel som migreringsprojektet knyttet hertil for at kunne levere retvisende respons til Kongehuset. Det bekræftes over for Kongehuset, at der ikke vil være historiske data gemt (back-up eller lignende) andre steder.
>
> …"

Rigspolitiet har forud for nedsættelsen af Tibetkommission II og efter Tibetkommission I's beretning, i en mail af 6. juni 2018, oplyst Justitsministeriet om, at Sikkerhedssektionen i Rigspolitiets Koncern IT ved en rutinemæssig kontrol af servere på politiets netværk havde fundet et større antal personlige mailarkiver (såkaldte .pst-filer). Rigspolitiet har oplyst om fundene, at:

> "…
>
> Mailarkiverne indeholder de dele af medarbejdernes mailbokse, som medarbejderne aktivt har flyttet fra egne mailbokse til mailarkiverne. Mailarkiverne er oprettet frem til juli 2014.
>
> Samlet set er der fundet 678 gigabyte mailarkiver fordelt på 1.658 filer og 826 brugere. Mailarkiverne har således ikke karakter af en systematisk back-up af politiets mailsystem.

> Mailarkiverne blev oprettet, da størrelsen på de enkelte brugeres mailbokse i det tidligere mailsystem var begrænset til 50 megabyte. Det medførte, at medarbejdere, som overskred denne grænse, var nødt til at slette mails fra mailboksen for igen at kunne afsende mails. Alternativt blev medarbejderne tilbudt at flytte mails fra mailboksen over i et personligt arkiv, der blev gemt på en server uden for selve mailsystemet (i en .pst-fil).
>
> I 2012 blev databegrænsningen på medarbejdernes mailbokse fjernet, men det var muligt at lægge mails i det personlige mailarkiv frem til en omlægning af mailsystemet i juli 2014, hvorefter alle mails fra mailarkiverne blev kopieret ind i selve mailsystemet.
>
> Brugernes adgang til mailarkiverne blev samtidig fjernet, men mailarkiverne blev ved en beklagelig menneskelig fejl ikke slettet. Rigspolitiet har ikke været opmærksom på disse mailarkiver, idet den server, de er placeret på, ligger uden for mailsystemet. Endvidere er mailarkiverne navngivet på en måde, så de ikke umiddelbart fremstår som mailarkiver.
>
> …"

Kommissionen har modtaget 263 relevante mailbokse fra disse mailarkiver.

Rigspolitiet har i et notat af 21. marts 2019 oplyst, at politiets aktuelle mailsystem er baseret på Microsoft Exchange og anvendes af ca. 16.000 brugere, og at Rigspolitiet har valgt ikke at foretage konventionel backup, men at anvende Microsofts anbefalede backup strategi for Exchange, der sikrer, at det er muligt at genskabe data 14 dage tilbage. Valget er truffet, fordi det for større virksomheder med mange brugere er tidskrævende at foretage en fuld backup af store datamængder, og fordi tiden for en eventuel genindlæsning vil være uforholdsmæssigt lang.

Rigspolitiet har i et notat af 21. marts 2019 generelt om muligheden for at genskabe slettede e-mails oplyst, at:

> "…
>
> mailsystemet er serverbaseret og dermed delt af mange brugere, hvilket i praksis gør det stort set umuligt at genskabe slettede e-mails, idet data konstant overskrives på serverne.
>
> … der foreligger en teoretisk mulighed for at genskabe e-mails eller dele heraf fra serveren, men muligheden for genskabelse afhænger bl.a. af tidsperspekti-

vet. Jo længere tid, der er gået, siden mailkontoen er slettet, jo større sandsynlighed er der for, at samtlige data er blevet overskrevet.

På den baggrund var det Rigspolitiets Koncern ITs og Rigspolitiets Nationale Cyber Crime Centers (NC3) umiddelbare vurdering, at muligheden for at genskabe slettede e-mails var minimal, og der blev på den baggrund ikke foretaget konkrete forsøg på genskabelse af slettede e-mails.

På baggrund af Direktionssekretariatets forespørgsel om genskabelse af mailbokse har Koncern IT anmodet om NC3's vurdering af muligheden for hel eller delvis genskabelse af slettede mailbokse fra Exchange Database filer (.edb filer) fra politiets mailsystem, hel eller delvis genskabelse af slettede mailbokse fra fysiske harddiske samt et estimat på tids- og ressourceforbruget i forbindelse hermed.

Med henblik på at understøtte vurderingen af muligheden for genskabelse af slettede e-mails har NC3 modtaget en maildatabase fil (.edb fil) kopieret fra en server i det kørende Exchange mailsystem samt en fysisk harddisk fra mailsystemet.

Til brug for estimering af den samlede opgave har Koncern IT endvidere bistået NC3 med oplysninger om politiets Exchange miljø. Exchange miljøet består af 14 servere med 252 harddiske, hvoraf de 224 er 8 TB diske. Endvidere eksisterer der 65 harddiske på hver 500 GB fra det tidligere Exchange miljø.

Data på serverne er lagret i et antal .edb filer med ca. 75 .edb filer på hver server. Det er teknisk ikke muligt at identificere på hvilke servere, de pågældende brugeres postkasser har været lagret.

NC3 har efter undersøgelse af det udleverede materiale oplyst følgende om muligheden for at genskabe slettede e-mails, …:

- Det er NC3's vurdering, at det på grund af Exchange mailsystemets opbygning *ikke* er muligt at genskabe hele mailbokse, der er slettet i 2017 eller tidligere.
- Muligheden for at gendanne mails eller fragmenter af mails, der er slettet i 2017 eller tidligere, vurderes som værende minimal på grund af den vedligeholdelse af data, som Exchange mailsystemet foretager automatisk.
- Det *vil* imidlertid være muligt – i et ikke nærmere kendt omfang – at genskabe slettede mails eller fragmenter af sådanne, såfremt disse er gemt i html-format *og* har været sendt som en vedhæftet fil i en anden mail.

Vedrørende tids- og ressourceestimat for forsøg på genskabelse har NC3 oplyst følgende:

- Forsøg på at gendanne mails eller fragmenter af mails kræver en fuld forensic datasikring af hele Exchange servermiljøet. Dette kræver en nedlukning af alle 14 servere og en efterfølgende sikring af samtlige tilkoblede harddiske.
- Det samlede tidsforbrug til datasikring af Exchange servermiljøet skønnes at være ikke under 250 døgn ved anvendelse af én maskine. Ved eksempelvis brug af 10 maskiner vil den faktiske datasikringstid skønsmæssigt være ca. 25 døgn. Der bør maksimalt anvendes én maskine pr. harddisk.
- Den maskinelle søgning af den samlede mængde sikrede data med de angivne søgeord med henblik på at forsøge at gendanne mails eller fragmenter af mails vurderes at ville vare ca. 450 dage. Hvis der opsættes 10 maskiner, vil den faktiske søgetid skønsmæssigt være ca. 45 døgn.

NC3's vurdering forudsætter etablering af et særskilt datasikringsmiljø. Koncern IT anslår etableringsomkostningerne til et sådant datasikringsmiljø til at være i spændet 15-18 mio. kr. afhængig af hardware og servertype.

Samlet estimeres der at være behov for 4-6 årsværk til gennemførsel af den forensic undersøgelse, der ville skulle gennemføres efter den maskinelle søgning, herunder opsætning af storage, netværk og efterfølgende gennemgang af søgeresultaterne for identifikation af potentielt relevante slettede mails. Dertil kommer et endnu ikke estimeret antal interne årsværk til at understøtte arbejdet.

Ifølge NC3's vurdering vil det være nødvendigt at lukke for serverne i mailsystemet i minimum 25 døgn med henblik på at foretage datasikring af miljøet.

Det følger af Rigspolitiets overordnede risikovurdering af it-anvendelsen i politiet, at en sådan nedlukning vil være uacceptabel i forhold til politiets alarmberedskab og rolle som del af det nationale beredskab.

…

Et nyt mailsystem vil, på det foreliggende grundlag, kunne etableres i løbet af 10 arbejdsdage, når den nødvendige hardware er anskaffet. Der skal tilkøbes rådgivning til dele af denne opgave og denne rådgivningsydelse vil forventeligt skulle i udbud. For så vidt angår den nødvendige hardware, vil dette forvente-

ligt ligeledes skulle i udbud. Omkostninger til servere og storage til ny mailløsning skønnes at være ca. 11 mio. kr.

Sammenfattende er det Koncern ITs vurdering, at et forsøg på genskabelse af enkelte mails eller fragmenter heraf vil forudsætte konsulentressourcer svarende til 4-6 årsværk, etableringsomkostninger i størrelsesordenen 26-29 mio. kr. (inklusiv omkostninger til udbud, men eksklusiv omkostningerne til etablering af de fysiske rammer herfor og eksklusiv interne årsværk) samt have en tidshorisont på ikke under 80 arbejdsdage fra tidspunktet, hvor den nødvendige hardware er til stede. Det bemærkes, at disse estimater ikke er blevet markedstestet hos mulige leverandører, hvorfor de alene er baseret på interne vurderinger og erfaringer.

Samtidig er det vurderingen, at det ikke vil være muligt at genskabe hele slettede mailbokse fra det eksisterende mailsystem, ligesom muligheden for at gendanne mails eller fragmenter af mails, der er slettet i 2017 eller tidligere vil være minimal.

…"

Rigspolitiet har i et notat af 25. juni 2019 oplyst, at Rigspolitiets Koncern IT i forbindelse med fejlretning i politiets centrale mailsystem den 1. maj 2019 blev bekendt med, at der frem til denne dato var sket utilsigtet permanent sletning af mails fra postkasser i politiet, såvel fra brugernes egne postkasser som fra funktionspostkasserne. Dette er sket uanset, at Justitsministeriet den 7. juni 2018 anmodede Rigspolitiet om straks at iværksætte de nødvendige tiltag for at undgå, at muligt relevant materiale for Tibetkommissionens arbejde gik tabt, herunder tage skridt til at sikre at materiale af eventuel relevans for Tibetkommission II's undersøgelse blev bevaret navnlig ved at undlade sletning, overskrivning mv.

Rigspolitiets notat af 25. juni 2019 indeholder følgende beskrivelse af de utilsigtede sletninger, konsekvenserne heraf og de tiltag, der er gjort:

"…

Utilsigtet permanent sletning af mails i politiet

…

a. …

b. Utilsigtet sletning af mails fra postkasser i politiet

Når en bruger sletter en mail, mødeindkaldelse mv. i politiets centrale mailløsning, placeres filen i en mappe kaldet *"Deleted Items"*. Brugeren har stadig adgang til mails placeret i mappen.

Hvis brugeren herefter sletter mailen, placeres denne i en skjult mappe kaldet *"Recoverable Items"*. Efter sletningen er mailen ikke længere synlig for brugeren, men kan om nødvendigt tilgås af medarbejdere i Koncern IT.

Mappen *"Recoverable Items"* styres af to parametre:

"RecoverableItemsQuota", der i Rigspolitiet er sat til "Unlimited", hvilket betyder, at der som udgangspunkt ikke er et loft over, hvor stor mappen må være.

"RecoverableItemsWarningQuota". Denne funktionalitet skriver en advarsel i Rigspolitiets Exchangelog, når mappen *"Recoverable Items"* nærmer sig begrænsningen – i dette tilfælde på 20 GB.

Den 1. maj 2019 bliver Koncern IT opmærksom på, at andennævnte funktionalitet "*RecoverableItemsWarningQuota*" overstyrer førstnævnte funktionalitet *"RecoverableItemsQuota"*. Overstyringen medfører, at mails i *"Recoverable Items"* slettes automatisk, hvis mappen overstiger 20 GB. De ældste mails i mappen er således frem til 1. maj 2019 automatisk blevet permanent slettet i det tilfælde, at mappens størrelse har oversteget 20 GB. Ved *ældste mails* forstås tidspunktet for brugerens sletning af mailen og ikke tidspunktet for modtagelse/afsendelse af mailen.

c. Konsekvenser af den utilsigtede permanente sletning af mails

I perioden efter den 1. maj 2019 gennemfører Koncern IT en undersøgelse af omfanget af den utilsigtede permanente sletning af mails fra politiets postkasser.

Koncern IT er ved at opbygge centraliseret logning i infrastrukturen, hvor logkilder løbende bliver tilføjet. Der er tale om en log for så vidt angår politiets centrale rettighedssystem (punkt 1) samt om tre forskellige logs for så vidt angår politiets centrale mailsystem (punkt 2, 3 og 4):

1. AD-log (Active Directory), der sørger for rettighedsstyring samt administration af politikker. Loggen indeholder bl.a. registreringer af oprettelse/sletning af brugere og objekter f.eks. funktionspostkasser.
2. MSExchangeManagement, der bl.a. viser hvilke funktionspostkasser, der er slettet/oprettet.
3. Exchange_Msg_track, der viser hvilke mails, der er sendt/modtaget fra postkasser.

Ovenstående logs blev anvendt i en undersøgelse for at konstatere, om der havde været sendt/modtaget-aktivitet i forhold til specifikke slettede funktionspostkasser for at verificere funktionspostkassens slettedato, jf. redegørelsen af 19. marts 2019 om slettede funktionspostkasser.

4. Exchange_applicationlog, der viser "warnings" i forhold til *"RecoverableItemsWarningQuota"*.

Denne applikationslog er relevant i forhold til nærværende redegørelse.

Applikationslogs (punkt 4) fra politiets centrale mailsystem er først tilføjet den 5. april 2019, hvorfor disse logdata ikke er tilgængelige før denne dato. Dette medfører, at Koncern IT ikke har mulighed for at vurdere omfanget af den automatisk permanente sletning.

På baggrund af en loggennemgang for perioden 5. april 2019 – 1. maj 2019 kan Koncern IT imidlertid konstatere, at der *er* sket automatisk permanent sletning af mails i politiets Exchangemiljø. I den undersøgte periode er der sket sletning af mails fra i alt 51 postkasser, der dog i disse tilfælde er sikret i mailarkiveringsløsningen.

Problemstillingen er således afgrænset til perioden fra den 8. juni 2018 til medio august 2018, hvor synkroniseringen mellem e-mailsystemet og mailarkiveringsløsningen, jf. afsnit a, er tilendebragt.

Koncern IT kan på den baggrund ikke udelukke, at der i perioden fra 8. juni 2018 til medio august 2018, er sket utilsigtet og automatisk permanent sletning af mails fra et ukendt antal postkasser, når mappen *"Recoverable Items"* har oversteget 20 GB.

d. Tiltag i Rigspolitiets Koncern IT for at bringe den utilsigtede permanente sletning af mails fra postkasserne til ophør

Den 1. maj 2019 tager Koncern IT de nødvendige foranstaltninger for at standse den utilsigtede og automatiske permanente sletning af mails. Konkret sætter Koncern IT parameteret i *"RecoverableItemsWarningQuota"* til "Unlimited" i lighed med *"RecoverableItemsQuota"*. Microsoft har en anvendelse af begrebet *"Warning"*, som adskiller sig fra standarden[9], hvorfor Koncern IT ikke ændrede på standardparameteret *"RecoverableItemsWarningQuota"* i april 2018, hvor retentionperioden blev sat op til 365 dage.

Koncern IT har i tiden efter, at Koncern IT blev bekendt med den utilsigtede permanente sletning af mails fra postkasser, løbende arbejdet på at afdække de forhold, der resulterede i denne sletning.

Koncern IT har med bistand fra konsulentfirmaet Globeteam gennemført en ekstern gennemgang af politiets Exchangemiljø med henblik på at få afklaret funktionaliten af de ovennævnte parametre samt for at sikre, at opsætningen af parametrene fremadrettet understøtter, at der ikke sker utilsigtet tab af mails fra systemet.

Den 13. juni 2019 modtager Koncern IT Globeteams endelige rapport vedrørende gennemgangen af Exchangemiljøet. Rapporten konkluderer, at funktionaliteten i Microsoft Exchange medfører, at der med Koncern ITs opsætning af parametrene er sket automatisk permanent sletning af mails ved anvendelse af *"RecoverableItemsWarningQuota"*. Rapporten konkluderer samtidig, at Koncern ITs opsætning af parameteret i *"RecoverableItemsWarningQuota"* til "Unlimited" i lighed med *"RecoverableItemsQuota"* sikrer, at der ikke sker yderligere automatisk permanent sletning af mails fra *"Recoverable Items"*.

På baggrund af ovenstående har Koncern IT rettet henvendelse til Microsoft med henblik på at modtage Microsofts officielle forklaring vedrørende funktionaliterne, således at det sikres, at Koncern ITs opsætning af parametrene fremover er korrekt. Koncern IT har den 18. juni 2019 modtaget svar fra Microsoft. Microsoft Danmark kan ikke udtale sig officielt, men understøtter Globeteams vurdering af funktionaliten af de ovennævnte parametre og henviser i øvrigt til artiklen af Ross Smith IV fra Exchange Produkt Teamet hos Microsoft vedrø-

9 Artikel af Ross Smith IV fra Exchange Produkt Teamet hos Microsoft fra https://techcommunity.microsoft.com/t5/Exchange-Team-Blog/Single-Item-Recovery-in-Exchange-Server-2010/ba-p/598426

> rende, at Microsoft har en anvendelse af begrebet *"Warning"*, som adskiller sig fra standarden.
>
> …"

Kommissionen har efter yderligere drøftelser med Rigspolitiet taget dette ad notam. Kommissionen har derved lagt vægt på det oplyste om forventet tidsforløb og ressourceforbrug i forhold til forventet udkomme af forsøg på genskabelse sammenholdt med, at Rigspolitiet til kommissionen har udleveret data fra mailarkiver oprettet frem til juli 2014, jf. ovenfor.

Rigspolitiet har yderligere oplyst, at Rigspolitiet medio 2019, i forbindelse med Rigspolitiets gennemførelse af søgestrategien for dets landsdækkende backupsystem, blev opmærksom på en større mængde mailarkiver og mails. Rigspolitiet har oplyst, at der var tale om:

> "…
>
> mailarkiver og mails, der fx er gemt af brugeren uden for mailsystemet og som dermed ikke nødvendigvis har indgået i de mailbokse og mailarkiver, der tidligere er udleveret for de undersøgte knap 1.400 nuværende og tidligere medarbejdere i politiet.
>
> …"

Efter en nærmere angivet søgestrategi identificerede Rigspolitiet 190 mailarkiver og 1.988.369 enkeltmails, som blev udleveret til kommissionen.

I forbindelse med Rigspolitiets arbejde med søgestrategien for dets landsdækkende backupsystem, har Rigspolitiet den 14. februar 2018 desuden oplyst kommissionen om, at der ved gennemsyn af en brandboks er:

> "…
>
> identificeret 215 backupbånd, 13 bånd med installationssoftware samt 22 stk. 5 ¼ floppy disketter.
>
> Backup båndene ses at være af forskellig format og størrelse samt navngivet med forskellige systemnavne. …
>
> …

> Båndene har i årevis ligget i brandskabet. Det kan ikke udelukkes at bånd er blevet beskadiget af denne opbevaring, så data helt eller delvis er ulæselige. Der kan være behov for specialkompetencer, hvor de ikke kan dækkes internt, vil der være behov for at indhente viden udefra.
>
> Koncern IT er ikke længere i besiddelse af båndstationer som kan indlæse disse bånd. Ud over det manglende hardware er der er en række udfordringer som vanskeliggøre udlæsning af data fra disse bånd.
>
> I nedenstående tabel er listet materiale, som skal gennemgås og udlæses med henblik på undersøgelse om det er relevant for yderligere søgning.
>
> …"

Rigspolitiet har herefter oplistet en tabel med alle identificerede elementer.

Rigspolitiet har oplyst, at man har scannet og analyseret indholdet af de oplistede elementer i tabellen og:

> "…
>
> Opsummeret, så er det lykkes at scanne materiale for ca. 27 servere … hvoraf det er lykkes at restore og genskabe data for 12 servere.
>
> Analysen angiver følgende:
>
> GUL: Lister elementer hvor der ved scanning identificeres forskellige typer af fejl, og hvor det ikke er muligt at arbejde videre med en restore af data.
>
> RØD: Lister elementer, hvor der ikke er en båndstation tilgængelig, som kan aflæse data.
>
> GRØN: Lister elementer, som er scannet og gennemløbet med positivt resultat.
>
> GRÅ: Lister elementer identificeret som installationsfiler.
>
> ORANGE: Omfatter andet materiale.
>
> LILLA: Omfatter andet materiale, ukendt eller ubrugt
>
> …"

Rigspolitiet har gennemgået, relevansvurderet og udleveret materiale til kommissionen fra den grønne kategori, hvor båndene blev scannet og gennemløbet med positivt resultat.

Rigspolitiet og kommissionen har i fællesskab gennemgået oplysningerne om båndene i de øvrige kategorier. Ved gennemgangen indgik parametrene sandsynlighed for relevans, ressourceforbrug og det tidsmæssige perspektiv. Kommissionen har i denne forbindelse haft for øje samt tilkendegivet over for Rigspolitiet, at Exchangesystemet (mailbokse) har særlig betydning for kommissionens undersøgelse, og at eksempelvis tidsperioden for den mulige eksistens af mails kan være væsentlig for, hvor betydningsfuld eventuelt mailmateriale kan være.

Der blev på denne baggrund lagt en strategi for de videre undersøgelser. Det blev blandt andet besluttet, at Rigspolitiet skulle fokusere på 6 bånd fra et backupsystem benævnt "Backup Exec".

Rigspolitiet har efterfølgende oplyst kommissionen om følgende, der kunne indikere noget om tidsperioden for det eventuelle dataindhold på båndene:

> "…
>
> 1. Systemet vurderes at have været i brug fra 1993, hvorefter det indtil ca. 2015 har været benyttet i dansk politi i forskellige/opdaterede versioner. Der findes desværre ikke en oversigt over tidspunkter for opdatering eller udskiftning til de respektive versioner.
>
> 2. Der er desværre ikke skrevet dato på båndene. Båndtypen blev lanceret i 1984. Rigspolitiets Koncern IT vurderer, at programmet "Backup Exec" blev introduceret i dansk politi omkring 1993, hvorfor det formodes, at backup er fra ca. 1993 eller kort derefter.
>
> …"

Rigspolitiet har desuden om forsøget på at genskabe data på båndene oplyst følgende:

> "…
>
> Rigspolitiets Koncern IT rettede henvendelse til IBAS, som er internationalt kendt for at kunne genskabe tabte datamedier. IBAS har med utal af tapedrives

> og software programmer forsøgt at læse og genskabe båndene. IBAS kan kun bekræfte, at teknologien er fra 1984, men de kan ikke identificere data på nogle af båndene og derfor ej heller datere eventuelle filer på båndene, på trods af de mange gentagne forsøg. Båndene forekommer at være helt tomme.
>
> …"

Rigspolitiet har yderligere oplyst, at IBAS har oplyst, at det med såkaldt "Ferrofluids" vil være muligt at teste, om der er data på båndene, men ikke, om der kan læses noget brugbart fra båndene. Testen kan indebære en risiko for at båndene kan tage varig skade, og hvis der identificeres data på båndene, vil der fortsat skulle findes en brugbar tapestation og software til udlæsning.

IBAS har i en erklæring bekræftet disse oplysninger, herunder at:

> "…
>
> Ibas har forsøkt utallige HW kombinasjoner, men har ikke lykkes å få noen av kombinasjonene til å lese tapene.
>
> …"

På kommissionens forespørgsel har Rigspolitiet oplyst, at der er gennemført "en grundig afdækning for videnspersoner og materiel i Rigspolitiet" i forbindelse med Rigspolitiets egne forsøg på at åbne og udlæse båndene. Rigspolitiet har oplyst, at Koncern IT – henset til båndenes alder på omtrent 25 år – har vurderet det som usandsynligt, at tidligere medarbejdere med denne viden kan identificeres.

På grundlag af IBAS's erklæring, og da en test med "Ferrofluids" for konstatering af, om der findes data på båndene, ikke synes at have nogen værdi, når det ikke vil være muligt at udlæse eventuelle data, har kommissionen taget Rigspolitiets oplysninger til efterretning.

Som nævnt indeholder de på de fundne backupbånd personlige mailbokse. Personlige mailbokse indgår som en del af et landsdækkende backupsystem, hvorfra Rigspolitiet har udleveret materiale til kommissionen. De dokumenter, som det har været muligt at udlæse fra dette landsdækkende backupsystem, har ikke givet anledning til relevante fund, og der er ikke fundet mails, som er fundet relevante for kommissionens undersøgelse. Kommissionen har på denne baggrund og ud fra en vurdering af sandsynlighed for relevans, ressourceforbrug og det tidsmæssige perspektiv ikke

fundet anledning til at anmode Rigspolitiet om at foretage sig yderligere vedrørende forsøg på at genskabe mere data fra de fundne backupbånd.

b. Funktionspostkasser

Endvidere er alle myndigheders funktionspostkasser afleveret til kommissionen i det omfang, de er vurderet relevante for kommissionens undersøgelse. Statsministeriet har afleveret 1 funktionspostkasse, Justitsministeriet har ikke kortlagt funktionspostkasser af relevans for kommissionens undersøgelse, Udenrigsministeriet har afleveret 248[10] funktionspostkasser, og Forsvarsministeriet har afleveret 163[11] funktionspostkasser. Også Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste har afleveret et større antal funktionspostkasser.

Rigspolitiet med tilhørende myndigheder har lokaliseret 158 flerbrugerpostkasser og 2.150 funktionspostkasser, som i samarbejde med kommissionen er blevet relevansvurderet. Der er herefter afleveret 100 flerbrugerpostkasser og 118 funktionspostkasser til kommissionen.

I en redegørelse af 19. marts 2019 oplyste Rigspolitiets Koncern IT, at man frem til medio august 2018 havde nedlagt funktionspostkasser i politiets centrale e-mailsystem, som det ikke var muligt at genskabe. Rigspolitiet har herom oplyst:

> "…
>
> **Baggrund**
>
> *a. Sikring af data til brug for Tibetkommissionens undersøgelse*
>
> Den 7. juni 2018 anmoder Justitsministeriet Rigspolitiet om straks at iværksætte de nødvendige tiltag for at undgå, at muligt relevant materiale for Tibetkommissionens arbejde går tabt. Herunder at tage skridt til at sikre at materiale, der kan være af relevans for Tibetkommissionens undersøgelse, bevares navnlig ved at undlade sletning, overskrivning mv. Koncern IT orienteres herom af Rigspolitiets Direktionssekretariat den 8. juni 2018.
>
> …

10 144 relevante mailbokse er fremsøgt på 6 forskellige systemer/backups

11 126 relevante mailbokse fordelt på 3 forskellige systemer

Den 13. juli 2018 ibrugtager Koncern IT en mailarkiveringsløsning, hvor arkivering af brugerpostkasser og funktionspostkasser bliver aktiveret. Synkroniseringen mellem e-mailsystemet og mailarkiveringsløsningen afsluttes medio august 2018. Fra dette tidspunkt vurderer Koncern IT, at alle e-mails sendt til og fra politiet, herunder mails som ligger i funktionspostkasserne, vil kunne genskabes.

b. Utilsigtet sletning af funktionspostkasser i politiet

Den 22. februar 2019 bliver Direktionssekretariatet bekendt med, at der med overvejende sandsynlighed er slettet funktionspostkasser fra politiets mailsystem, og Koncern IT anmodes om straks at standse yderligere sletning.

Den 25. februar 2019 anmoder Direktionssekretariatet Koncern IT om en fuldstændig oversigt over alle funktionspostkasser i politiet. I forbindelse med besvarelse af anmodningen – og i forlængelse af anmodningen af 22. februar 2019 – konstaterer Koncern IT, at det har været muligt at slette funktionspostkasser, hvorfor der straks iværksættes en undersøgelse af baggrunden for sletning af funktionspostkasser og omfanget heraf.

Undersøgelsen viser indledningsvis, at det har været teknisk muligt at slette funktionspostkasser og indeholdte e-mails i det kørende mailsystem frem til den 22. februar 2019.

…

Koncern ITs undersøgelse viser således, at:

- Funktionspostkasser, der er slettet i perioden fra den 8. juni 2018 til den 13. juli 2018, ikke er omfattet af en backup-løsning og dermed vurderes ikke at kunne genskabes.

- Funktionspostkasser, der er slettet i perioden fra den 13. juli 2018 til medio august 2018, muligvis kan genskabes, såfremt de har været synkroniseret ind i mailarkiveringsløsningen.

- …

c. Politiets e-mailsystem og retentionperioder

I 2005 får politiet ét landsdækkende e-mailsystem. Før 2005 havde hver enkelt politikreds deres eget mailsystem, som kun kunne sende mails internt i kredsen. Politiets e-mailsystem administreres centralt af Rigspolitiets Koncern IT.

E-mailsystemet indeholder to typer af postkasser; Brugerpostkasser, der er knyttet til den enkelte medarbejder og funktionspostkasser, der er knyttet til organisatoriske enheder. Funktionspostkasser er udbredt, og der er således på nuværende tidspunkt ca. 2.150 funktionspostkasser i politiet.

…

Undersøgelse af slettede funktionspostkasser og e-mails i perioden 8. juni til den 31. august 2018

Med henblik på nærmere at kunne redegøre for, om der i forbindelse med sletning af funktionspostkasser ligeledes er slettet e-mails indeholdt i funktionspostkassen, har Koncern IT undersøgt funktionspostkasser, der er slettet i perioden fra den 8. juni 2018 til den 31. august 2018.

…

På baggrund heraf konstaterer Koncern IT, at der i perioden fra den 8. juni 2018 til den 31. august 2018 er slettet i alt 44 funktionspostkasser.

d. Undersøgelsen af de 44 funktionspostkasser viser, at:

- 21 af funktionspostkasserne vurderes ikke at have indeholdt mails ved sletning. Koncern IT drager konklusionen på baggrund af en gennemgang af loggen for e-mailssystemet, beskrivelserne i de indmeldte bestillinger samt drøftelser med rekvirenterne.
  - Heraf er 15 funktionspostkasser aldrig taget i brug og har været skjult fra adresselisten.
  - Heraf er fire funktionspostkasser kontrolleret inden sletning. De få mails, der var, er flyttet til den ansvarlige afdelings sikker mail postkasse.
  - For de to resterende funktionspostkasser er vurderingerne foretaget på baggrund af dialog med rekvirenterne, der har oplyst, at der ikke har været mailaktivitet i funktionspostkasserne over længere tid. Tilbage-

meldingerne er sammenholdt med loggen for mailsystemet, der har underbygget dette.

- 23 af funktionspostkasserne indeholdt mails ved sletning.
  - Heraf er 13 funktionspostkasser identificeret og udtrukket som .PST filer fra mailarkiveringsløsningen og dermed bevaret.
  - Heraf er mails fra ti funktionspostkasser uigenkaldeligt slettet og kan ikke genskabes, …

e. Muligheder for at genskabe indholdet af slettede funktionspostkasser

Funktionspostkasser, der er slettet fra medio august 2018 og frem, kan udtrækkes fra den etablerede mailarkiveringsløsning. …

For de … funktionspostkasser, hvor selve postkassen er uigenkaldeligt slettet, er der mulighed for at foretage en søgning i e-mailsystemet efter brugere, der har sendt mails til de nu slettede funktionspostkasser og af den vej muligvis sikre e-mails fra de enkelte brugeres "Sendt post" mapper.

Søgningen i e-mailsystemet gennemføres forventelig som led i sikringen af de funktionspostkasser, der måtte være relevante i forhold til Tibetkommissionens undersøgelse.

…"

Kommissionen har på baggrund heraf og efter yderligere drøftelse med Rigspolitiet vurderet, at de slettede funktionspostkasser med meget ringe sandsynlighed ville have indeholdt korrespondance, som ville have været relevant for undersøgelsen, og som ikke ville komme frem på anden vis. Der er derfor efter aftale med Rigspolitiet ikke forsøgt genskabelse heraf.

5.5 Afleveret materiale

I alt har kommissionen indsamlet over 24 terabyte data svarende til cirka 185 millioner dokumenter. Alle myndigheder har erklæret, at alle relevante dokumenter, alt relevant materiale og alle relevante informationer i myndighedernes besiddelse, så vidt dem bekendt, er blevet udleveret til brug for kommissionsundersøgelsen. Erklæringerne er optrykt som bilag 7 til beretningen.

Som led i kommissionsundersøgelsen har kommissionen haft adgang til mailkonti tilhørende nuværende og tidligere ministre i de undersøgte ministerier, i det omfang de ikke var slettet og ikke kunne genfindes i backups, jf. ovenfor. Kommissionen har endvidere haft adgang til mailkonti tilhørende relevante nuværende og tidligere medarbejdere i de respektive myndigheder og funktionspostkasser/flerbrugerpostkasser, i det omfang de ikke var slettet og ikke kunne genfindes i backups, jf. ovenfor under pkt. 5.4. Kommissionen har haft adgang til over 8.000 mailbokse, som kommissionen har gennemsøgt med henblik på at finde relevante oplysninger.

Kommissionen har endvidere modtaget 26.416 lydfiler fra Politiets kommunikation mellem politiets vagtcentral og politiets køretøjer (SINE). Til disse lydfiler knytter sig meldeblanketter, der på skrift gengiver meldinger til og fra vagtcentralen, hvoraf 71 er afleveret til kommissionen. Rigspolitiet har oplyst, at SINE har været i brug siden juli 2009 og fortsat er aktivt, og at der er søgt i data fra ibrugtagningen til datoen for nedsættelsen af Tibetkommission II. Der er efter det oplyste søgt i meldeblanketters tekstindhold med henblik på at identificere relevante lydpassager, hvorefter de udvalgte lydperioder er blevet gennemlyttet.

Statsministeriet har desuden udleveret 110 stationære computere (heraf 5 uden harddisk) og 69 bærbare computere, som var opbevaret i Statens It.

Som omtalt i indledningen har kommissionen ikke modtaget oplysninger hidrørende fra den whistleblowerordning, som Justitsministeriet har etableret for alle myndigheder under Justitsministeriet med virkning fra 1. marts 2019.

Som ligeledes omtalt i indledningen har kommissionen på sin hjemmeside opfordret personer med relevant viden til at henvende sig. Kommissionen har modtaget uopfordrede henvendelser fra en journalist på Politiken og formanden for Støttekomitéen for Tibet. Kommissionen har endvidere modtaget henvendelse fra en pensioneret oberst i Hæren, der var tidligere operativ chef i Forsvarets Efterretningstjeneste.

Vedrørende sms'er henvises til pkt. 5.3 ovenfor.

5.6 Søgning i kommissionen

Kommissionen har derefter i sit arbejde med at identificere relevant materiale i det afleverede materiale fulgt en søgestrategi, der har taget udgangspunkt i den samme overordnede søgestrategiskabelon, som er anbefalet og fulgt af myndighederne.

Særligt for så vidt angår ministres mailbokse har ministerierne med henvisning til den særlige offentlige interesse, der er for materiale, herunder navnlig af privat karakter, i ministres mailbokse, anmodet om, at den enkelte minister eller den pågældende ministers repræsentant kunne være til stede på det tidspunkt, hvor kommissionen ønskede at foretage søgning i ministerens mailboks, og kommissionen har besluttet at efterkomme anmodningen.

De tidligere statsministre Lars Løkke Rasmussen, Helle Thorning Schmidt, Anders Fogh Rasmussen og Poul Nyrup Rasmussen, de tidligere justitsministre Morten Bødskov, Brian Mikkelsen, Lene Espersen og Lars Barfoed, de tidligere udenrigsministre Anders Samuelsen, Kristian Jensen og Per Stig Møller, tidligere forsvarsminister Nikolai Wammen samt tidligere minister for udviklingssamarbejde Ulla Tørnæs har været repræsenteret under kommissionens åbning af deres ministermailbokse.

De tidligere justitsministre Søren Pape Poulsen, Karen Hækkerup, Søren Pind og Mette Frederiksen, tidligere udenrigsminister Martin Lidegaard, tidligere handels- og udviklingsminister Mogens Jensen og tidligere udviklingsminister Christian Friis Bach har ikke ønsket at være til stede eller repræsenteret under åbningen af deres ministermailbokse.

Som omtalt ovenfor under pkt. 5.4, underpunkt ad 11, har Udenrigsministeriet oplyst, at ministermailbokse for øvrige tidligere udenrigsministre, ministre for udviklingsbistand og europaministre samt en minister uden portefeuille, en udviklings- og integrationsminister og en udviklingsminister er slettet, og at de ikke har kunnet genfindes i backups eller andet elektronisk lagringsmedie.

Søgningerne i såvel det relevante materiale som i mailboksene blev planlagt og udført med både brede og specifikke søgeord for at identificere oplysninger af relevans for kommissionsundersøgelsen. De således identificerede muligt relevante dokumenter og mails er derefter blevet manuelt gennemgået og vurderet med henblik på at fastslå deres relevans for undersøgelsen.

Kommissionen har til brug for sine søgninger anvendt søgesystemerne Relativity og dtSearch.

Kommissionen har ved søgninger udtaget 1,7 millioner dokumenter[12] til videre gennemgang. Heraf er ca. 620.000 dokumenter blevet manuelt screenet/relevansvurderet. Ca. 1.600 dokumenter er vurderet muligt relevante for undersøgelsen, og er der-

12 Inkl. eventuelle duplikater

for blevet eksporteret fra søgesystemet og journaliseret. Til kommissionens endelige bilagssamlinger er der udtaget ca. 500 dokumenter (i alt ca. 3.000 sider), som ved den endelige vurdering blev fundet relevante.

Som en kontrol og som et redskab til identifikation af eventuelt overset relevant materiale har kommissionen endvidere anvendt Artificial Intelligence (AI).

Der er søgt efter relevant materiale for så vidt angår de afleverede fulde mailbokse ved søgninger i kommissionen. For så vidt angår det øvrige afleverede materiale, er der foretaget søgning i to tempi: Dels ved myndighedernes egne søgninger, dels ved kommissionens søgninger.

Særligt for så vidt angår materiale fra Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste har en stor del af det materiale, der var relevant for kommissionens undersøgelse, været klassificeret. Det har derfor af sikkerhedsmæssige årsager ikke været muligt at håndtere dette materiale i kommissionens etablerede it-systemer. Kommissionen fik i stedet indrettet arbejdspladser hos Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste, hvorfra der løbende blev foretaget søgninger i det klassificerede materiale, som blev udleveret her. En stor del af efterretningstjenesternes data har således ikke kunnet indlæses i Relativity, og kommissionen har ikke, for så vidt angår dette materiale, kunnet drage fordel af Relativity's samstilling af data samt de analysemuligheder, der er mulighed for i Relativity. Kommissionen har hos efterretningstjenesterne i stedet benyttet det ældre og mere simple søgesystem dtSearch. Kommissionen har i dette søgesystem kunnet gennemføre de samme søgestrategier som i Relativity, men søgeprocessen har medført et større manuelt indtastningsarbejde og væsentligt flere enkeltsøgninger, ligesom arbejdet med at udfylde logbøger også har været mere omfattende.

Når kommissionen har haft behov for at arbejde med udvalgt materiale i kommissionens lokaler, er dette i første omgang foregået ved at hjemtage, opbevare og arbejde med materialet analogt og sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Dernæst har der på konkret anmodning fra kommissionen pågået en afklassificeringsproces hos efterretningstjenesterne. I det omfang udvalgt materiale har kunnet afklassificeres, er det blevet indlæst og behandlet elektronisk i kommissionens it-systemer – herunder i Relativity.

5.7 Kontrol

Kommissionen har løbende og afslutningsvis udført kontroller i de enkelte myndigheder, hvor alle myndighederne har givet kommissionen fuld adgang til at søge i

alle deres analoge og digitale systemer, herunder mailbokse. Kontrollerne er foretaget i et udsnit af de relevante systemer under anvendelse af den samme søgestrategi, som myndighedernes søgninger er foretaget efter, og også ved fuldstændig kontrol af myndighedernes logs og stikprøvevis efterprøvelse af oplysningerne i myndighedernes søgestrategier og logs.

Statsministeriet

Under kommissionens kontrolbesøg i Statsministeriet kontrollerede kommissionen blandt andet, om alt relevant mailmateriale var udleveret fra Exchange. Under kontrolbesøget blev også Exchange-miljøer, der ikke længere var i drift, kontrolleret, og på en restore-database blev der derved fundet yderligere mailbokse, som kommissionen ønskede udlevering af. Kommissionen fik derfor en liste over ejere af mailboksene og har efterfølgende fået udleveret og søgt i mailbokse for relevante medarbejdere.

Udenrigsministeriet

Under kommissionens kontrolbesøg i Udenrigsministeriet kontrollerede kommissionen blandt andet, om alt relevant mailmateriale fra det klassificerede Exchangemiljø var udleveret. I den forbindelse fandt kommissionen, at der eksisterede materiale fra en personlig mailboks fra 2017, som ikke var blevet udleveret, selvom den pågældende person var kategoriseret som værende relevant for kommissionens undersøgelse. Den manglende udlevering skyldtes en stavefejl i navnet. Mailboksen blev efterfølgende udleveret til kommissionen. Efter Udenrigsministeriets slutaflevering af data fra magnetbånd har kommissionen endvidere foretaget en kontrol af Udenrigsministeriets arbejde med at fremfinde relevante data herfra.

Justitsministeriet, Forsvarsministeriet, Hofmarskallatet, PET og FE

Der blev ikke ved kommissionens afsluttende kontrol hos Justitsministeriet, Forsvarsministeriet, Hofmarskallatet, PET og FE fundet relevant materiale, som ikke allerede var afleveret til kommissionen.

Rigspolitiet

Under kommissionens kontrolbesøg i Rigspolitiet kontrollerede kommissionen blandt andet, om alt relevant materiale var udleveret fra mailsystemet ekstern.politi.dk. Rigspolitiet har oplyst, at der er tale om en webmail, der frem til juni 2013 blev benyttet til mailkommunikation med eksterne, og at webmailen fra 2006, hvor der blev etableret en ny samlet mailløsning i politiet, fortsat blev benyttet særligt af ledere. Rigspolitiet har videre oplyst, at:

> "…
>
> Der foregik ikke en automatiseret synkronisering mellem de to mailsystemer, men mange brugere fik videresendt alle deres mails fra domænet politi.dk til det underliggende domæne ekstern.politi.dk.
>
> På daværende tidspunkt var der ikke specifikke retningslinjer for anvendelse af webmailen, hvorfor anvendelse varierede i politiet. Ligeledes var der ikke specifikke driftsinstrukser om f.eks. brugeradministration mv., hvorfor der ikke kan gives entydige forklaringer på, hvorfor enkelte brugerkonti er slettede, mens andre fortsat er tilstede.
>
> …"

Rigspolitiet havde ved afleveringen af materiale oplyst, at der for 87 tidligere medarbejdere, som kommissionen har vurderet relevante for undersøgelsen, ikke forelå en mailkonto på ekstern.politi.dk. Ved kontrolbesøget blev det oplyst for kommissionen, at søgning i ekstern.politi.dk forudsatte kendskab til medarbejderes mailadresse, og at Rigspolitiet ikke havde kunnet fremsøge mailbokse for disse 87 medarbejdere, heriblandt politidirektør Johan Reimanns, da deres mailadresse ikke var kendt.

Under kontrolbesøget forsynede kommissionen Rigspolitiet med politidirektør Johan Reimanns mailadresse, og der viste sig at være mailkorrespondance til og fra politidirektøren på ekstern.politi.dk. En gennemgang af dette materiale har dog ikke vist materiale af interesse for kommissionens undersøgelse.

Under kontrolbesøget viste det sig endvidere, at der i ekstern.politi.dk var mailkorrespondance til og fra vicepolitikommissær Kim Lykke Østergaard. En menneskelig tastefejl i Rigspolitiet var årsag til, at dette materiale ikke var fundet ved tidligere søgninger. Der var ikke i korrespondancen materiale af interesse for kommissionens undersøgelse.

Kommissionen har efter kontrolbesøget og i samarbejde med Rigspolitiet fremskaffet mailadresser på yderligere 54 af de 87 tidligere medarbejdere. Af disse 54 tidligere medarbejdere havde 15 en mailkonto i ekstern.politi.dk, som efterfølgende er udleveret til kommissionen. Der er heller ikke i deres mailkorrespondance på ekstern.politi.dk fundet materiale af interesse for kommissionens undersøgelse.

KAPITEL 6
RESSOURCEFORBRUG OG ØKONOMI

6.1 Myndighederne

Myndighederne har om omfanget af anvendte ressourcer til identifikation og udlevering af materiale til kommissionen oplyst følgende:

Statsministeriet har om sin ressourceanvendelse oplyst, at medarbejderne i Statsministeriet ikke foretager tidsregistrering, og at udlevering af materiale over en periode fra 2018 til 2021 og udskiftning i personalet vanskeliggør en estimering af det samlede tidsforbrug. Det er dog Statsministeriets umiddelbare opfattelse, at der er tale om et omfattende tidsforbrug i navnlig Statsministeriets sagsunderstøttelsesenhed og IT- og informationssikkerhedsenhed. Statsministeriet har afholdt udgifter til ekstern konsulentbistand med 237.750 kr. ekskl. udgifter til advokatbistand i forbindelse med gennemgang af statsministres mailbokse. Nødvendig bistand af Statens IT beløber sig ifølge oplysninger fra Statens IT til ca. 176.000 kr. for udførelse af 206,4 timers faktureret arbejde, hvortil kommer et skønnet forbrug på 35 timer vedrørende blandt andet koordinering og diverse møder, som Statens IT ikke har faktureret til Statsministeriet. Statsministeriet har bemærket, at dette skøn er behæftet med en vis usikkerhed. Endelig har Statens IT oplyst, at Statens IT har viderefaktureret udgifter for i alt 22.415 kr. til Statsministeriet, som vedrører fremsøgning og udlevering af materiale til Tibetkommissionen.

Udenrigsministeriet har om ressourceanvendelsen oplyst, at Udenrigsministeriet ved Tibetkommission II's nedsættelse etablererede en taskforce, der i perioden fra den 1. september 2018 til den 30. november 2019 var fast bemandet med 2,5 årsværk. Herudover har medarbejdere fra JTK, IT og andre kontorer i Udenrigsministeriet tillige deltaget i arbejdet. Det samlede personaleforbrug i ministeriet skønnes at udgøre ca. 7,5 årsværk. Hertil kommer omkostninger af driftsmæssig karakter særligt til IT-relaterede udgifter, fx licenser til IT-søgeprogrammer, scanning af dokumenter, udtræk af data fra mail- og ESDH-systemer, samt udgifter til specialiserede konsulentydelser. Det samlede forbrug er opgjort til ca. 3,7 mio. kr. fordelt over hele undersøgelsesperioden.

Justitsministeriet skønner at have anvendt 2-3 årsværk fordelt over flere kontorer.

Forsvarsministeriet har om den samlede ressourceanvendelse estimeret at have anvendt omkring 10 årsværk. Hertil kommer, at der har været udgifter for ca. 2,3 mio. kr. til konsulentbistand, hardware og licenser. Der er manuelt gennemgået ca. 23 hyldemeter arkiver alene fra ét arkiv. Der er kortlagt og relevansvurderet over 1.400 individuelle systemer. Fra backups er der genskabt ca. 281,5 TB, hvoraf der er søgt i ca. 97 TB, og afleveret ca. 400.000 filer fra drev samt ca. 4 TB mails.

Hofmarskallatet har oplyst et samlet ressourceforbrug på ca. 475 timer svarende til knap 0,25 årsværk samt 16.406,25 kr. til IT-bistand.

Rigspolitiet har oplyst om et samlet ressourceforbrug hos politiet på ikke under 22,8 årsværk fordelt på administrative, juridiske og politifaglige personalegrupper. Hertil kommer udgifter på ca. 9,6 mio. kr. til indkøb af blandt andet software, hardware, IT-konsulentydelser og ekstern teknisk bistand i forbindelse med gennemførelse af søgestrategierne.

Politiets Efterretningstjeneste har oplyst et samlet ressourceforbrug på ikke under 4,5 årsværk.

Forsvarets Efterretningstjeneste har oplyst et samlet ressourceforbrug på ikke under 1,2 årsværk.

6.2 Kommissionen

Kommissionen har til den daglige drift, herunder vederlag til medlemmer, vederlag til udspørger, løn til medarbejderne i kommissionens sekretariat, lokaler og kontorhold og øvrigt, afholdt udgifter på i alt 33.750.428 kr.

Til IT-konsulenter og til IT og telefoni, herunder primært indkøb og drift af søgesystemet Relativity, jf. herom ovenfor i kapitel 4 og 5, er afholdt udgifter på i alt 14.141.329 kr.

Salær til bisidderne er pr. 31. december 2021 afregnet med i alt 9.662.258 kr.

Udgifterne til Tibetkommission II's arbejde i perioden fra kommissionens nedsættelse den 4. juli 2018 frem til den 31. december 2021 beløber sig således samlet til 57.554.015 kr.

6.3 Overvejelser om ressourceforbrug og økonomi

Det har ved nedsættelsen af Tibetkommission II været et krav, at der blev foretaget en tilbundsgående undersøgelse. Som omtalt ovenfor er det i sig selv en udfordring henset til, at undersøgelsen omfatter 23 år med mere end 200 kinesiske besøg af officiel karakter. Dette i en periode, hvor dataindsamling i det offentlige gik fra papirbaseret til elektronisk, og den it-mæssige udvikling medførte adskillige udskiftninger i de elektroniske systemer over årene.

For at sikre en så vidt muligt tilbundsgående undersøgelse og afdækning af forholdene i den givne periode har det været nødvendigt for kommissionen at etablere et sikkert it-miljø gennem Statens IT, indkøbe et avanceret søgeredskab og at anvende it-faglig konsulentbistand dels til dette indkøb, dels til bistand i forhold til de krav, der har måttet stilles til myndighederne vedrørende afdækning af deres systemlandskaber, søgestrategier mv. It-konsulenterne har endvidere ydet it-teknisk bistand til kommissionen og myndighederne i forbindelse med udførelsen heraf. Juridisk bistand har været nødvendig i forhold til udbudsprocessen i forbindelse med indkøb af det avancerede søgeudstyr, jf. ovenfor i kapitel 4, pkt. 4.1.3. I kommissoriet for Tibetkommission II er under pkt. 5, jf. ovenfor i kapitel 3, pkt. 3.1, taget højde herfor, idet det fremgår, at:

> "…
>
> Kommissionen vil navnlig blive tildelt den IT-mæssige sagkundskab, der er påkrævet for at sikre, at de myndigheder, hvis forhold undersøges, identificerer og afleverer alt materiale af relevans for undersøgelsen.
>
> …"

Lovkrav vedrørende databeskyttelse har endvidere nødvendiggjort bistand af en såkaldt DPO (Data Protection Officer).

For så vidt angår Politiets Efterretningstjeneste, fremgår det af kommissoriets pkt. 5, at:

> "…
>
> For så vidt angår materiale hos PET, forudsættes det dog, at de nærmere rammer for kommissionens adgang til PET's systemer fastsættes i samarbejde med PET og Tilsynet med Efterretningstjenesterne. Det skal i den forbindelse sikres,

at hensynet til statens sikkerhed og til forebyggelse og efterforskning af lovovertrædelser ikke skades.

…"

Som beskrevet ovenfor i kapitel 5, pkt. 5.6 om søgning i kommissionen, har der, af hensyn til statens sikkerhed, været tilrettelagt en særlig søgeproces, hvor kommissionen har haft arbejdspladser hos Politiets Efterretningstjeneste og – da forsvaret blev inddraget i undersøgelsen – også Forsvarets Efterretningstjeneste. For en kortere periode har kommissionen også haft en arbejdsplads hos Forsvarsministeriet. Der har desuden været tilrettelagt en særlig proces for, hvorledes kommissionen har kunnet hjemtage klassificerede dokumenter til kommissionens lokaler. Endeligt har der været tilrettelagt en særlig proces vedrørende afklassificering af dokumenter. Disse særlige forhold har forudsætningsvis skabt nogle tungere og mere komplicerede arbejdsgange for kommissionen og har trukket større veksler på personaleressourcerne. Hertil kommer, angående indretningen af kommissionens lokaler, som nævnt i kapitel 4, pkt. 4.1.1., at der i etableringsfasen er pågået et større arbejde med at kommissionslokalerne kunne godkendes til at modtage og opbevare hemmeligt stemplede dokumenter. Kommissionslokalerne blev først endeligt sikkerhedsgodkendt omkring 8 måneder efter, at lokalerne var færdigrenoveret og klar til at blive taget i brug. Sikkerhedsgodkendelsen har tillige krævet særindkøb af forskellig materiel, blandt andet et særligt sikret skab og installation af sikringsdøre, ligesom det har stillet særlige krav til alarmforholdene i kommissionen.

Den lange periode og de mange besøg, som undersøgelsen i henhold til kommissoriet har skullet omfatte, har endvidere nødvendiggjort et meget stort antal afhøringer og genafhøringer.

Tidsmæssigt har den lange periode og de mange besøg endvidere betydet, at myndighedernes arbejde med fremsøgning af materiale har trukket ud, og kommissionens arbejde med bearbejdning heraf har været tidskrævende og nødvendiggjort ansættelse af et større antal medarbejdere end under Tibetkommission I.

I forhold til myndighederne har det ligget forudsætningsvist i kommissionens opdrag om at gennemføre en tilbundsgående undersøgelse, at myndighederne i forbindelse med kommissionsundersøgelsen ville blive pålagt en meget stor arbejdsopgave. Kommissionen har samtidig med foretagelsen af denne grundige undersøgelse også set det som sin opgave, i et samarbejde med myndighederne, at tilrettelægge processen for identificering og udlevering af alt relevant materiale under en ressourceanvendelse, som har understøttet bedst muligt, at alt relevant materiale blev afle-

veret, og samtidig, at der har været den nødvendige fremdrift, så kommissionens arbejde har kunnet afsluttes inden for rimelig tid. Kommissionen har således ved indsamlingen af relevant materiale fra myndighederne også lagt vægt på det tidsmæssige perspektiv i kommissionens arbejde samt de økonomiske- og personalemæssige ressourcer, der med rimelighed kan forventes anvendt i arbejdet sammenholdt med det forventelige udbytte.

Som omtalt ovenfor i kapitel 5, pkt. 5.4, underpunkt ad 4, havde myndighederne ikke et samlet overblik over deres data og systemer, da Tibetkommission II indledte sit arbejde. På kommissionens anmodning indledte myndighederne et stort arbejde med at kortlægge alle de systemer, der har været i anvendelse i undersøgelsesperioden. Der er i forbindelse med kommissionens undersøgelse blevet kortlagt mere end 2.500 systemer i myndighederne. I forbindelse med dette arbejde har myndighederne blandt andet skabt sig et overblik over gamle backups herunder fysiske bånd, hvor der har været lagret data, som myndighederne ikke nødvendigvis var nærmere bekendt med indholdet af. Der har i nogle tilfælde vist sig indhold, som myndigheden skulle have slettet. Dette kortlægningsarbejde samt genskabelsen af backups har hos myndighederne medført et betydeligt ressourceforbrug.

Det er kommissionens indtryk, at dette arbejde, udover at afdække relevant materiale til kommissionen, også har bidraget til myndighedernes eget overblik over deres data og systemer – i øvrigt et arbejde, der er i tråd med initiativer, som Datatilsynet efter kommissionens oplysninger også har iværksat. Myndighedernes arbejde med fremfinding og aflevering af materiale til kommissionen synes således at have medvirket til, at der er blevet skabt et godt overblik over de undersøgte myndigheders systemlandskaber og gamle backups.

KAPITEL 7
Regelgrundlag

Kommissionens retlige vurdering af de beviser, kommissionen har fundet at kunne lægge til grund, jf. kapitel 8, er foretaget ud fra det retsgrundlag, som fremgår nedenfor.

7.1 Ytringsfrihed

Ytringsfrihed er sammen med forsamlings- og foreningsfrihed en nødvendig og selvfølgelig forudsætning for et demokrati. Beskyttelse af ytringsfrihed, foreningsfrihed og forsamlingsfrihed findes navnlig i grundloven og også i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), der er gennemført i dansk ret.

7.1.1 Grundloven

Grundlovens § 77 lyder således:

> "Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføres."

Under henvisning til bestemmelsens ordlyd har der i den statsretlige litteratur været sondret mellem såkaldt formel og såkaldt materiel ytringsfrihed.

Med formel ytringsfrihed tænkes på beskyttelse mod censur og andre forebyggende forholdsregler. Begrebet "censur" dækker enhver godkendelse forud for offentliggørelsen fra en offentlig myndighed af en ytrings indhold. "Andre forebyggende forholdsregler" omfatter censurlignende foranstaltninger, der kan hindre eller forsinke offentliggørelsen af ytringer.

Uanset ordlyden i grundlovens § 77, 2. pkt., er det antaget i den statsretlige teori og accepteret i retspraksis, at domstolene efter omstændighederne kan nedlægge fogedforbud og foretage beslaglæggelse.

Beskyttelsen af den formelle ytringsfrihed indebærer ikke, at lovgivningsmagten er afskåret fra at fastsætte regler for udøvelsen af ytringsfriheden for så vidt angår tid, sted og måde. Sådanne regler må dog ikke reelt lægge hindringer i vejen for at ytre sig, ligesom reglerne skal være neutrale i forhold til ytringernes indhold.[1]

Under overskriften materiel ytringsfrihed behandles spørgsmålet, om grundlovens§ 77 sætter grænser for, at der i retsordenen gøres ansvar gældende i anledning af offentliggjorte ytringer, fx i form af straf. Bestemmelsens ordlyd henviser til "ansvar for domstolene", og det har været almindeligt at slutte, at grundloven ikke i § 77 beskytter materiel ytringsfrihed.

Samtidig antages, at andre bestemmelser i grundloven end § 77 indeholder en beskyttelse af den materielle ytringsfrihed på det politiske og religiøse område. I forhold til politiske ytringer henvises til grundlovens § 13, der fastslår, at ministrene er ansvarlige for regeringens førelse, og § 31, stk. 2, der fastsætter krav om sikring af en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser og anvendelse af forholdstalsvalgmåde ved valg til Folketinget. Religiøse ytringer nyder beskyttelse efter grundlovens § 67.[2]

Grundlovens beskyttelse af den materielle politiske og religiøse ytringsfrihed er ikke absolut.

Efter grundlovens ordlyd medfører ytringsfrihedsbeskyttelsen, at man er berettiget til "*på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker*". Formuleringen forstås ud fra formålet med grundlovens § 77 bredt[3], og det smitter også af på beskyttelsen af den materielle politiske og religiøse ytringsfrihed. Således må det antages, at ytringer kan være beklædningsgenstande med en åbenbar symbolværdi eller graffiti, der udtrykker en meningstilkendegivelse, og det kan også være fremvisning og hejsning af flag mv.

7.1.2 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK)

EMRK artikel 10 lyder således:

1 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 375-378

2 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 378-379

3 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 386. Endvidere Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer, 1973, p. 373-376, og Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udgave ved Ole Espersen, bind 2, 1980, p. 724-730

> ”Stk. 1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser. Denne artikel forhindrer ikke stater i at kræve, at radio-, fjernsyns- eller filmforetagender kun må drives i henhold til bevilling.
>
> Stk. 2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formaliteter, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, territorial integritet eller offentlig tryghed, for at forebygge uorden eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden, for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder, for at forhindre udspredelse af fortrolige oplysninger, eller for at sikre domsmagtens autoritet og upartiskhed.”

Beskyttelsen omfatter ”enhver”. Således er fysiske personer omfattet uanset statsborgerskab eller opholdstilladelse, ligesom juridiske personer er omfattet, heriblandt foreninger.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) udtalte i 1976[4], at artikel 10 beskytter

> ”not only ”information” or ”ideas” that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also … those that offend, shock or disturb the State or any sector of the population.”

Domstolen tilføjede:

> “Such are the demands of that pluralism, tolerance and broadmindedness without which there is no “democratic society”.”

Ytringer, der er af politisk karakter, eller som er rettet mod politiske enheder, nyder en særlig beskyttelse. I Lingens mod Østrig[5] udtalte EMD generelt om politiske ytringer:

> “More generally, freedom of political debate is at the very core of a democratic society which prevails throughout the Convention.”

4 Handyside mod Storbritannien, EMD 5493/72

5 EMD 9815/82

Domstolen anførte om ytringer rettet mod politikere:

> "The limits of acceptable criticism are accordingly wider as regards a politician as such than as regards a private individual. Unlike the latter, the former inevitably and knowingly lays himself open to close scrutiny of his every word and deed by both journalists and the public at large, and he must consequently display a greater degree of tolerance."

Dette er gentaget og udviklet i en række senere domme.[6]

Ytringsbegrebet er i praksis defineret bredt og omfatter blandt andet symbolske ytringer og nonverbale udtryk, fx i form af demonstrationer. EMD fastslog i Oberschlick mod Østrig[7], at beskyttelsen i artikel 10

> "protects not only the substance of the ideas and information expressed, but also the form in which they are conveyed."

I efterfølgende afgørelser har EMD fastholdt, at deltagelse i demonstrationer nyder beskyttelse efter konventionens artikel 10, således Taranenko mod Rusland.[8] Også beklædning og beklædningsgenstande kan udgøre ytringer, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskommission (EMK) i Stevens mod Det Forenede Kongerige.[9]

I Donaldson mod Det Forenede Kongerige[10] fandt EMD, at det var en politisk ytring i artikel 10's forstand, at en indsat i et fængsel iførte sig en påskelilje, der symboliserede støtte til faldne irske republikanere, og i Vajnai mod Ungarn[11] fandt EMD, at det udgjorde en beskyttet ytring, at en politiker under en demonstration havde påført sig en rød stjerne med den hensigt at symbolisere en international arbejderbevægelse.

I sagen Fáber mod Ungarn[12] fastslog EMD, at en moddemonstrants fremvisning af et historisk og symbolsk flag i nærheden af en demonstration var en ytring.

---

6 Se eksempelvis Oberschlick v. Austria (no. 1), EMD 11662/85, og Incal mod Tyrkiet, EMD 22678/93, Storkammeret sagsnr. 41/1997/825/1031

7 EMD 11662/85

8 EMD 19554/05

9 EMK 11674/85

10 EMD 56975/09

11 EMD 33629/06

12 EMD 40721/08

Ytringsfriheden efter stk. 1 er ikke en absolut rettighed.

Et indgreb i ytringsfriheden skal efter stk. 2 have lovhjemmel i national ret og være rimeligt tilgængeligt og forudsigeligt.[13] Et indgreb skal være nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til et presserende samfundsmæssigt behov, eksempelvis den offentlige tryghed eller for at forebygge uorden. Der foretages en proportionalitetsafvejning, og det anerkendes i sammenhængen, at nationale myndigheder har en skønsmargin. Indgreb i den politiske ytringsfrihed kræver særligt stærke grunde.[14]

I den allerede nævnte sag Fáber mod Ungarn[15] udtalte EMD:

> "For the Court, the display of a symbol associated with a political movement or entity, like that of a flag, is capable of expressing identification with ideas or representing them and falls within the ambit of expression protected by Article 10 of the Convention. When the right to freedom of expression is exercised in the context of political speech through the use of symbols, utmost care must be observed in applying any restrictions, especially if the case involves symbols which have multiple meanings. In this connection the Court emphasizes that it is only by a careful examination of the context…, that one can draw a meaningful distinction between shocking and offensive language which is protected by Article 10 and that which forfeits its right to tolerance in a democratic society..."

I Colombani mod Frankrig fandt EMD[16], at straf af journalister for angivelig fornærmelse af et fremmed statsoverhoved var en krænkelse af ytringsfriheden. I den forbindelse anførte menneskerettighedsdomstolen:

> "The Court notes that the effect of a prosecution under section 36 of the Act of 29 July 1881 is to confer a special legal status on heads of State, shielding them from criticism solely on account of their function or status, irrespective of whether the criticism is warranted. That, in its view, amounts to conferring on foreign heads of State a special privilege that cannot be reconciled with modern practice and political conceptions. Whatever the obvious interest which every State has in maintaining friendly relations based on trust with the leaders

13 Lorentzen m.fl.: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, 3. udgave, 2011, p. 820

14 Se fx. EMD-afgørelserne Wingrove mod det Forenede Kongerige, EMD 17419/90, Sürek (nr. 1) mod Tyrkiet, 26682/95 og Fedchenko (nr. 2) mod Rusland, 48195/06

15 EMD 40721/08

16 EMD 51279/99

> of other States, such a privilege exceeds what is necessary for that objective to be attained."

Ytringsfriheden påberåbes undertiden sammen med andre bestemmelser, fx art.11, forenings- og forsamlingsfrihed.

7.1.3 Dansk praksis

I praksis har domstolene i fortolkning af dansk lovgivning de seneste årtier sikret en beskyttelse af den materielle ytringsfrihed, der rækker ud over den grundlovsmæssige beskyttelse og muligt også ud over beskyttelsen efter EMRK.

Domstolene har således foretaget en afvejning af på den ene side interessen i at sikre ytringsfriheden og på den anden side de hensyn, der efter pågældende lovgivning kan begrunde indskrænkninger i ytringsfriheden. I denne afvejning indgår væsentligheden af det emne, som ytringen vedrører, karakteren af det (mod)hensyn, der efter pågældende lovgivning kan tale for begrænsning af ytringsfriheden, og graden af krænkelse af dette hensyn. Hensynet til ytringsfrihed tillægges i politiske spørgsmål og andre emner af offentlig interesse stor vægt i afvejningen.

En af de første domme, hvor den beskrevne afvejning blev foretaget, er U 1980.1037/2 H (den såkaldte Svineplakat-sag).

Senere praksis har i høj grad været påvirket af EMD's fortolkning af EMRK artikel 10. EMRK blev inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 285 af 29. april 1992 (med senere ændringer).

Højesteret bemærkede således generelt i U 1997.259/2, at EMRK var blevet inkorporeret i dansk ret, og at bestemmelserne i straffelovens §§ 267-269 således måtte "læses i lyset af ytringsfrihedsbestemmelsen i konventionens artikel 10" med den følge, at

> "[b]egrænsninger i ytringsfriheden – herunder i form af straffebestemmelser – kan derfor kun ske i det omfang, de "er nødvendige i et demokratisk samfund". "

Der kan endvidere henvises til U 1994.988 H (Svend Aukens have-sagen), hvor Højesteret blandt andet fastslog, at pressen med sin rolle som kontrol- og informations-

organ har en særligt vidtgående ytringsfrihed, i hvilken forbindelse der blev henvist til EMD's afgørelse af 23. september 1994 i sagen Jersild mod Danmark.[17]

Der kan også henvises til U 2003.2044 H (Karen Sunds-sagen), hvor Højesteret frifandt for injurier blandt andet med henvisning til, at den omstridte udtalelse var

> "sket i en politisk debat om vigtige samfundsmæssige anliggender."

I den forbindelse fremhævede Højesteret, at det måtte antages, at et modsat resultat ville være i strid med EMRK artikel 10, således som denne bestemmelse fortolkes af EMD. Højesteret henviste til dom af 26. februar 2002 i sagen Unabhängige Initiative Informationsvielfalt mod Østrig.[18]

I U 2015.3106 H (den såkaldte Dragsdahl-sag) bekræftede Højesterets flertal, at straffelovens § 267 skal forstås i lyset af EMRK artikel 8 og 10. Højesterets flertal anvendte kriterierne formuleret af EMD i Springer mod Tyskland.[19]

7.2 Forsamlingsfrihed og ret til at demonstrere

Ligesom beskyttelse af ytringsfriheden bidrager beskyttelse af forsamlingsfriheden til, at borgerne kan fremkomme med meningstilkendegivelser. Således giver forsamlingsfriheden borgerne mulighed for at forsamle sig med henblik på at udtrykke fælles holdninger. Sammen med beskyttelse af ytringsfriheden og foreningsfriheden bidrager beskyttelsen af forsamlingsfriheden til sikring af den demokratiske styreform.

7.2.1 Grundlovens § 79

Grundlovens beskyttelse af forsamlingsfriheden følger af grundlovens § 79, der lyder således:

> "Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befrygtes fare for den offentlige fred."

17 EMD 15890/89
18 EMD 28525/95
19 EMD 39954/08

En forsamling kan defineres som flere mennesker, der er samlet samtidigt på samme sted med et fælles formål. En forsamling vil ofte have en ledelse og følge en i forvejen lagt plan, men det antages i nyere statsretlig teori, at disse forhold næppe kan betragtes som nødvendige betingelser for, at en forsamling er omfattet af beskyttelsen i grundlovens § 79.[20]

Forsamlinger, der tilkendegiver meninger om samfundsforhold, er utvivlsomt omfattet af grundlovens § 79.

Optog og andre demonstrationer, hvor deltagerne bevæger sig, må anses for omfattet af grundlovsbeskyttelsen.[21]

Grundlovens § 79 beskytter den såkaldte formelle forsamlingsfrihed, idet det fremgår af bestemmelsen, at borgerne kan forsamle sig uden forudgående tilladelse, og den såkaldte materielle forsamlingsfrihed, idet bestemmelsen udstyrer borgerne med en ret til at forsamle sig.

Hverken den formelle eller materielle forsamlingsfrihed er absolut.

Det følger af grundlovens § 79, 2. pkt., at politiet har ret til at overvære offentlige forsamlinger, og af grundlovens § 79, 3. pkt., fremgår, at forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befrygtes fare for den offentlige fred.

Det antages, at en betingelse for at forbyde en forsamling under åben himmel efter grundlovens § 79, 3. pkt., er, at den trussel fra forsamlingen, der gør et forbud aktuelt, skal rette sig mod vægtige almene interesser, mens fare for mindre forstyrrelser af den offentlige orden ikke kan begrunde et forbud eller opløsning.

I betænkningen om politilovgivning[22], hvis udkast til bestemmelser om indgriben over for forsamlinger blandt andet blev lagt til grund for lov om politiets virksomhed § 7, stk. 4 og 5, siges, at grundlovens udtryk "den offentlige fred" indebærer, at det er en betingelse for at nedlægge forbud, at

20 Henrik Zahle, Dansk forfatningsret 3, 3. udgave, 2003, p. 123, Jens Elo Rytter: Individets grundlæggende rettigheder, 2. udgave, 2019, p. 348-349, og Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 414. Sammenhold Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer, 1973, p. 392-393, og Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udgave ved Ole Espersen, bind 2, 1980, p. 766

21 Bl.a. Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udgave ved Ole Espersen, bind 2, 1980, p. 769, Peter Germer, Statsforfatningsret, 5. udgave, 2012, p. 408-409, og Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 415

22 Betænkning nr. 1410-2002 om politilovgivning, p. 55-56. Om politiloven henvises til pkt. 7.3.2 nedenfor

> "der er tale om fare for krænkelser af almene interesser af betydelig værdi, dvs. trusler mod borgernes liv eller velfærd, omfattende tingsødelæggelser, angreb på offentlige bygninger og kontorer eller på samfundsvigtige institutioner, transportvæsen, telefon-, telegraf, radio- eller edb-anlæg, energiforsyningsværker, broer, havne, lufthavne m.v."

Det antages endvidere, at den fare, der skal afværges ved forbud, skal være af konkret og nærliggende karakter, ligesom det er antaget, at forbud skal være nødvendigt for at afværge faren.[23]

Den fare, der kan begrunde et forbud eller opløsning, skal udgå fra forsamlingen som sådan.

Hvis enkelte deltagere i forsamlingen optræder voldeligt eller lignende, må problemet søges løst ved, at disse uroelementer fjernes fra forsamlingen, idet der undtagelsesvis kan gribes ind over for en hel gruppe, jf. herved U 2012.1439 Ø og U 2018.1690 H. Tilsvarende gælder det, at hvis tilskuere til en forsamling begynder at optræde voldeligt eller på lignende farefremkaldende måde, må politiet sørge for, at disse pacificeres, og forsamlingen beskyttes, idet en opløsning af forsamlingen dog undtagelsesvis kan begrundes i nødretslignende betragtninger.[24]

Endvidere er det almindeligt antaget, at der efter omstændighederne kan gribes ind over for en forsamling, når dette ikke sker for at modvirke forsamlingen som sådan eller dens øjemed, men for at beskytte andre i retsordenen anerkendte offentlige og private interesser.[25]

Vurderingen af, om et indgreb i den materielle forsamlingsfrihed er berettiget, beror på en afvejning af på den ene side hensynet til sikring af forsamlingsfriheden og på den anden side de modstående hensyn, der taler for at begrænse forsamlingsfriheden. Forsamlingsfrihedens karakter af en grundlæggende politisk frihedsrettighed medfører, at hensynet til sikring af forsamlingsfriheden navnlig vedrørende politiske

og andre holdningsprægede manifestationer er udgangspunktet i denne afvejning, og at der derfor skal være tungtvejende grunde til at begrænse forsamlingsfriheden.

23 Bl.a. Henrik Zahle, Dansk forfatningsret 3, 3. udgave, 2003, p. 130-131

24 Jens Elo Rytter: Individets grundlæggende rettigheder, 2. udgave, 2019, p. 356-357, og Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 418-419

25 Bl.a. Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 419-421

Endvidere skal begrænsningen af forsamlingsfriheden være nødvendig for at tilgodese de modstående hensyn.[26]

I U 1999.1978 H (den såkaldte rockerlovsag) tog Højesteret stilling til, om lov om forbud mod ophold i bestemte ejendomme var i strid med beskyttelsen i grundlovens § 79. Loven giver under nærmere angivne betingelser politiet adgang til at forbyde en person at opholde sig i en ejendom, der tjener som tilholdssted for en rockergruppe, som den pågældende person tilhører eller har tilknytning til. Efter at have gengivet grundlovens § 79 udtalte Højesteret generelt:

> "Denne bestemmelse om forsamlingsfrihed er ligesom bestemmelserne om ytringsfrihed i § 77 og foreningsfrihed i § 78 en nødvendig og selvfølgelig forudsætning for et demokrati. Af hensyn til muligheden for gennem forsamlinger at befordre meningstilkendegivelser sikrer bestemmelsen, at forsamlinger kan afholdes uden forudgående tilladelse fra en offentlig myndighed og ikke vilkårligt kan forbydes. Bestemmelsen hindrer imidlertid ikke, at der ved lov fastsættes regler, som - uden at være rettet mod en forsamlings meningstilkendegivelser - begrænser forsamlingsfriheden, når dette sker til beskyttelse af andre væsentlige interesser, herunder andres liv og velfærd. Sådanne begrænsninger må dog ikke gå videre end, hvad der er nødvendigt for en sådan beskyttelse, jf. herved også Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 11."

Højesteret fandt efter en konkret vurdering, at loven om forbud mod ophold i bestemte ejendomme ikke var i strid med grundlovens § 79.

Bestemmelsen i grundlovens § 79 om, at borgerne har ret til at forsamle sig "uden forudgående tilladelse", er ikke til hinder for, at der stilles krav om, at en forsamling på forhånd skal anmeldes til politiet. Tilsidesættelse af sådanne krav kan sanktioneres, men der kan ikke gribes ind over for forsamlingen af den grund, og forsamlingen bliver heller ikke ulovlig af den grund.[27]

7.2.2 EMRK artikel 11

EMRK artikel 11 lyder således:

26 Henrik Zahle, Dansk forfatningsret 3, 3. udgave, 2003, p. 130-131, Peter Germer, Statsforfatningsret, 5. udgave, 2012, p. 408-409, og Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 419-421

27 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 416

> "Stk. 1. Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.
>
> Stk. 2. Der må ikke gøres andre indskrænkninger i udøvelsen af disse rettigheder end sådanne, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed eller den offentlige tryghed, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder. Denne artikel skal ikke forhindre, at der pålægges medlemmer af de væbnede styrker, politiet eller statsadministrationen lovlige begrænsninger i udøvelsen af disse rettigheder."

Ganske som ytringsfriheden gælder beskyttelsen "enhver", idet konventionen har sit eget forsamlingsbegreb, jf. Tatár og Fáber mod Ungarn.[28]

EMD udtalte generelt i Djavit An mod Tyrkiet[29], at

> "the right to freedom of assembly is a fundamental right in a democratic society and, like the right to freedom of expression, is one of the foundations of such a society."

Bestemmelsen i artikel 11 er nært knyttet til og skal fortolkes i lyset af artikel 10 om ytringsfrihed. I Ezelin mod Frankrig[30] udtalte EMD:

> "The protection of personal opinions, secured by Article 10 …, is one of the objectives of freedom of peaceful assembly as enshrined in Article 11."

En lignende formulering findes i Ouranio Toxo med flere mod Grækenland[31], hvori EMD udtalte:

> "As the Court has often reiterated, the protection of opinions and the freedom to express them is one of the objectives of the freedom of association as enshrined in Article 11."

28 EMD 26005/08 og 26160/08
29 EMD 20652/92
30 EMD 11800/85
31 EMD 74989/01

Bestemmelsens kerneområde er den bevidste, formålsbestemte forsamling af personer med henblik på at diskutere eller manifestere bestemte synspunkter. Bestemmelsen beskytter også demonstrationer, hvis budskaber irriterer eller vækker anstød, jf. Plattform "Ärzte fur das Leben" mod Østrig[32], hvor EMD udtalte:

> "A demonstration may annoy or give offence to persons opposed to the ideas orclaims that it is seeking to promote."

Forsamlingen kan som ytringsform antage forskellige former, fx ved brug af flag eller iførelse af særlig påklædning og farver, med henblik på at kommunikere et fælles budskab.[33]

Artikel 11 beskytter mod forudgående, samtidige og efterfølgende indgreb. Der kan være tale om både fysiske og retlige hindringer, eksempelvis hvis staten kun tillader en demonstration, på betingelse af, at deltagerne ikke benytter bannere og slogans.[34]

Det er en betingelse for beskyttelsen, at forsamlingen er fredelig i sin fremfærd. Enhver demonstration, der afholdes i det offentlige rum, indebærer en vis forstyrrelse af dagligdagen. At en demonstration nødvendigvis indebærer en overtrædelse af færdselslovgivningen, ordensreglementer og lignende, gør dog ikke i sig selv demonstrationen ufredelig.[35]

Statslige myndigheder kan i visse tilfælde have en positiv handlepligt til at sikre borgerne den effektive virkning af forsamlingsfriheden.[36]

EMD udtalte i 1988 i den allerede nævnte sag Plattform "Ärzte für das Leben" mod Østrig[37], hvor en demonstration gentagne gange var blevet hindret af en moddemonstration:

> "Genuine, effective freedom of peaceful assembly cannot, therefore, be reduced to a mere duty on the part of the State not to interfere: … Article 11 … sometimes requires positive measures to be taken, even in the sphere of relations between individuals, if need be."

32 EMD 10126/82
33 Peer Lorenzen m.fl.: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, 3. udgave, 2011, p. 878-879
34 Jon Kjølbro, "Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere", 4. udgave, 2017, p. 1088
35 Caroline Lucas mod det Forenede Kongerige, EMD 39013/02
36 Djavit An mod Tyrkiet, EMD 20652/92
37 EMD 10126/82

Positiv handlepligt for statslige myndigheder kan i visse tilfælde betyde, at der skal stilles egnede områder til rådighed og foretages trafikregulering for at sikre, at forsamlingen ikke hindres, og at der er fri adgang til denne.

Omvendt garanterer bestemmelsen i artikel 11 i almindelighed ikke en ret til at opholde sig helt bestemte steder, eller hvor som helst forsamlingen måtte ønske det. Dette er fastslået af EMK i Anderson med flere mod Storbritannien[38]:

> "The right to freedom of assembly is one of the foundations of a democratic society and should not be interpreted restrictively ... The right is applicable to private meetings and to meetings in public thoroughfares …, marches … and sit-ins … There is, however, no indication in the above case-law that freedom of assembly is intended to guarantee a right to pass and re-pass in public places, or to assemble for purely social purposes anywhere one wishes."

Beskyttelsen af forsamlingsfriheden efter artikel 11, stk. 1, er ikke en absolut rettighed, men indgreb kan alene ske, såfremt betingelserne i stk. 2 er opfyldt, herunder skal indgrebet være "nødvendigt i et demokratisk samfund".

I forhold til fredelige demonstrationer, der agiterer for et bestemt politisk budskab, har de statslige myndigheder derudover kun et lille råderum.[39]

Det er anerkendt, at der kan stilles krav om fx anmeldelse af demonstrationer, jf. EMK i Rassemblement Jurassien og Unité Jurassienne mod Schweiz.[40] I særlige tilfælde kan det udgøre en overtrædelse, hvis en ikke-anmeldt demonstration hindres, jf. Bukta og andre mod Ungarn[41]:

> "The Court reiterates that the subjection of public assemblies to a prior-authorisation procedure does not normally encroach upon the essence of the right (see Rassemblement Jurassien and Unité Jurassienne v. Switzerland, no. 8191/78, Commission decision of 10 October 1979, Decisions and Reports 17). However, in the circumstances of the present case, the failure to inform the public sufficiently in advance of the Prime Minister's intention to attend the reception left the applicants with the option of either foregoing their right to peaceful assembly altogether, or of exercising it in defiance of the administrative requirements.

38 EMK 33689/96

39 Se EMD-afgørelserne Stankov and the United Macedonian Organisation Iliden mod Bulgarien, EMD 29221/95, Oya Ataman mod Tyrkiet, EMD 74552/01, og Bukta m.fl. mod Ungarn, EMD 25691/04

40 EMK 8191/78

41 EMD 25691/04

> In the Court's view, in special circumstances when an immediate response, in the form of a demonstration, to a political event might be justified, a decision to disband the ensuing, peaceful assembly solely because of the absence of the requisite prior notice, without any illegal conduct by the participants, amounts to a disproportionate restriction on freedom of peaceful assembly."

Hvorvidt en begrænsning i muligheden for at opholde sig på bestemte steder er i strid med artikel 11, skal vurderes efter, om denne begrænsning er proportional.[42] EMD har fastslået, at begrænsninger i form af dato, tidspunkt og adfærd skal kunne retfærdiggøres i overensstemmelse med artikel 11, stk. 2, jf. Primov m.fl. mod Rusland[43]:

> "In the Court's opinion, even though a park is, a priori, a "public space" suitable for mass gatherings, its size is a relevant consideration, since overcrowding during a public event is fraught with danger. It is not uncommon for State authorities in various countries to impose restrictions on the location, date, time, form or manner of conduct of a planned public gathering (see Berladir and Others, cited above, § 54). The Court is therefore prepared to accept that such restrictions, in principle, pursue a legitimate aim. Furthermore, it is not disputed that the domestic law permitted the authorities to regulate the manner, timing and location of public events, depending on the characteristics of the specific area at issue.
>
> That being said, the Court does not consider that the size of the park was sufficient reason for a total ban on the demonstration. The situation in the present case is comparable to that in the case of Barankevich v. Russia (no. 10519/03, § 33, 26 July 2007), where the Court found that "instead of considering measures which could have allowed the ... assembly to proceed peacefully, the authorities imposed a ban on it. They resorted to the most radical measure denying the applicant the possibility of exercising his rights to freedom of ... assembly". The Court considers that in the present case it was the authorities' duty to reflect on the possible alternative solutions and propose another venue to the organisers. However, the head of the district administration decided to take the "most radical measure". Thus, a fair balance between the legitimate aim and the means for attaining it was not attained."

42 Eksempelvis Milan Rai, Gill Almond and "Negotiate Now" mod Storbritannien, EMK 25522/94

43 EMD 17391/06

Myndighederne har således en pligt til så vidt muligt at foretage foranstaltninger, der gør det muligt at gennemføre demonstrationen.

7.2.3 Dansk praksis

Beskyttelsen af forsamlingsfriheden har fundet udtryk i dansk retspraksis, således som det navnlig fremgår af den ovenfor i pkt. 7.2.1 omtalte højesteretsdom U 1999.1978 H (den såkaldte rockerlovsag).

Et andet nyere eksempel fra dansk retspraksis er U 2012.1439 Ø, hvor landsretten vurderede, at frihedsberøvelsen af demonstranter under COP 15 var i strid med EMRK artikel 11.

7.3 Særligt om beskyttelse af statsrepræsentanters værdighed

7.3.1 Folkeret

Det er fast antaget i folkeretten, at udenlandske regeringschefer, statsoverhoveder og udenrigsministre nyder immunitet og tillige i deres embedsperiode er ukrænkelige.[44] Det samme gælder udenlandske diplomater, hvorom der foreligger en nærmere regulering i Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser, jf. lov nr. 252 af 18. juni 1968.

Der er i sin kerne tale om en beskyttelse af udenlandske repræsentanter mod tvangsmidler i værtsstaten.[45]

Ukrænkelighed går i nogen grad hånd i hånd med beskyttelse af personens værdighed.

I forhold til diplomater fastsætter artikel 22, stk. 1, i Wienerkonventionen, at repræsentationens område er ukrænkeligt, og hertil knyttes i stk. 2 følgende bestemmelse:

44 Arrest Warrant of 11 April 2000 (Den Demokratiske Republik Congo v. Belgien), afgørelse, I.C.J. Reports 2002, p. 3, præmis 51-55. Se også Ole Spiermann, Moderne folkeret, 3. udgave, 2006, p. 308-312 og 318-324

45 Certain Questions of Mutual Assistance in Criminal Matters (Djibouti v. France), Judgment, I.C.J. Reports 2008, p. 177, præmis 170, samt Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment, I.C.J. Reports 2002, p. 3, præmis 51-54

> "Modtagerstaten har en særlig pligt til at træffe enhver passende foranstaltning til beskyttelse af repræsentationens område mod enhver indtrængen eller beskadigelse og til at forhindre enhver forstyrrelse af ro og orden på repræsentationens område eller krænkelse af dens værdighed."

Artikel 29 om diplomaters person lyder:

> "En diplomatisk repræsentants person er ukrænkelig. Han skal ikke kunne underkastes nogen form for anholdelse eller tilbageholdelse. Modtagerstaten skal behandle ham med skyldig respekt og skal træffe enhver rimelig forholdsregel for at forhindre ethvert angreb på hans person, frihed og værdighed."

Artikel 29 i konventionen om særlige missioner er tilsvarende.[46]

I sagen Djibouti mod Frankrig[47] anførte Den Internationale Domstol:

> "The court recalls that the rule of customary international law reflected in Article 29 of the Vienna Convention on Diplomatic Relations, while addressed to diplomatic agents, is necessarily applicable to Heads of State. …
>
> This provision translates into positive obligations for the receiving State as regards the actions of its own authorities, and into obligations of prevention as regards possible acts by individuals. In particular, it imposes on receiving States the obligation to protect the honour and dignity of Heads of State, in connection with their inviolability."

Domstolen tilføjede, at såfremt det kunne godtgøres, at franske myndigheder havde lækket indkaldelsen af et fremmed statsoverhoved som vidne, ville det udgøre et brud på Frankrigs internationale forpligtelser.

Beskyttelsen af værdighed har historisk været stærkere, når der var tale om beskyttelse over for fremmede stater og deres offentligt ansatte, end når der var tale om beskyttelse over for de fremmede staters borgere. Dertil kommer, at beskyttelsen over tid er blevet indskrænket og tilpasset ikke mindst udviklingen af den internationale beskyttelse af menneskerettigheder, jf. herved også artikel 10 og 11 i EMRK.

---

46 FN's Konventionen om Særlige Missioner, 8. december 1969; ikke tiltrådt af Danmark

47 Certain Questions of Mutual Assistance in Criminal Matters (Djibouti v. France), Judgment, I.C.J. Reports 2008, p. 177, præmis 174

Tilbage i en folkeretsfremstilling redigeret af Max Sørensen i 1968[48] stod:

> "While the law is far from settled, there is some authority under international law that a visiting Head of State or of Government is to be given special protection against libel and slander. This is a sensitive issue because libel and slander inevitably raise the difficult question of where the right of free speech and free press, now including radio and television, extends beyond rightful criticism of governments and public officials. Provided special protection would encounter serious obstacles in common law countries in view of the attitude of their courts toward libel and slander actions. Nevertheless, it may be argued that protection against libel and slander at least during an official visit is part of the special protection owed to a foreign Head of State or of Government. While the Soviet Criminal Code (Art. 58) extends protection only to socialist states, an authoritative source states, "During visitis abroad a Head of State is protected against verbal and written insult. The non-observance of this condition is considered *a gross infringement of International Law*" (Soviet Textbook of International Law, p. 289 …). Whether international law in the interest of a better international atmosphere ought to extend this protection to heads of states or of governments is a more controversial issue."

I en central folkeretsfremstilling[49] står i seneste udgave fra 1992:

> "But while a government of a state, its organs, and its servants are bound in this matter by duties of respect and restraint, it is doubtful whether, apart from obligations in such matters as the protection of diplomatic and consular property, a state is bound to prevent its subjects from committing acts which violate the dignity of foreign states, and so punish them for acts of that kind which it was unable to prevent. There is, of course, nothing to prevent a state from enacting legislation calculated to ensure respect for the dignity of other states, and many have done so."

Sidste sætning skal læses i sammenhæng med det følgende afsnit:

> "Mere criticism of policy, judgment concerning the past attitude of states and their rulers, or utterances of moral indignation condemning immoral acts of foreign governments and their Heads of State, need neither be suppressed nor punished."

48 Max Sørensen (red.), Manual of Public International Law (1968), p. 390, (kapitel skrevet af Francis Deák)

49 "Oppenheim's International Law", 9. udgave ved Sir Robert Jennings og Sir Arthur Watts, 1992, p. 379-380

Den ene af redaktørerne af fremstillingen, Arthur Watts, har i 2010 i en artikel om

"Heads of State"[50] skrevet:

> "Formerly the publication of offensive material about a foreign Head of State, or insulting conduct directed against a foreign Head of State, was treated as a violation of his dignity and as such an international wrong. But State practice has become more tolerant of such conduct and pays less regard to such abstract notions as dignity, and the proscription of conduct inconsistent with a Head of State's dignity has now to be balanced against the public's entitlement to freedom of expression."

Der er ikke i dag i folkeretten støtte for, at den ukrænkelighed, der tilkommer fremmede stater og deres officielle repræsentanter, nødvendiggør forbud mod ytringer fx foran en ambassadebygning eller uden for det hotel, hvor et fremmed statsoverhoved eller regeringsmedlem bor under et officielt besøg.

Da den kinesiske præsident Jiang Zemin i 1999 besøgte Storbritannien, blev han afskærmet fra protibetanske demonstranter af politiets køretøjer, og politiet fratog demonstranterne flag og bannere. Under et retligt efterspil anerkendte britisk politi, at adfærden havde været ulovlig, idet den ikke havde haft andre formål end at skærme den kinesiske præsident.[51]

I en anden sag har britiske domstole fundet, at Sultanen af Brunei ikke kunne kræve henvisninger til ham anonymiseret i en sag anlagt af hans tidligere hustru angående påstået svindel udført mod hende af en "spåkone".[52]

7.3.2 Dansk ret

Afvejningen af navnlig forsamlingsfriheden over for fremmede staters og deres officielle repræsentationers ukrænkelighed og værdighed har været behandlet i dansk ret i forskellige sammenhænge.

Efter politilovens § 7, stk. 1, har politiet til opgave at beskytte borgernes ret til at forsamle sig. Det er i lovbemærkningerne til bestemmelsen fra 2003 lagt til grund, at

50 Sir Arthur Watts, "Heads of State", Max Planck Encyclopedia of Public International Law, oktober 2010, tilgængelig på: http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1418?prd=EPIL

51 R v Commissioner of the Police for the Metropolis, CO/129/2000 og hertil omtalen hos Eileen Denza, "Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Rights", 4. udgave, 2016, p. 144

52 Aziz v. Aziz, intervention fra Sultanen af Brunei, 2007, EWCA Civ 712

demonstrationsfriheden også gælder i forhold til demonstrationer foran ambassader mv. I lovbemærkningerne[53] siges:

> "Bestemmelsen i § 7 bygger på de principper og den praksis, som inden for rammerne af grundlovens § 79 har udviklet sig med hensyn til beskyttelse af forsamlingsfriheden. Bestemmelsen skal således forstås og administreres i overensstemmelse med disse principper mv.
>
> § 7, stk. 1, fastslår, at politiet har til opgave at beskytte borgernes ret til at forsamle sig. Bestemmelsen er en hensigtserklæring, og det understreges hermed, at politiet i dets virksomhed skal værne om den grundlovssikrede forsamlingsfrihed. Politiet skal endvidere i forbindelse med iværksættelse af indgreb over for en forsamling tage hensyn til forsamlingsfriheden. Hvis politiet f.eks. forud for en demonstration mod en ambassade afspærrer et område for at holde demonstranterne i en vis afstand hertil, skal dette således ske under hensyntagen til demonstrationens mulighed for at give sin mening til kende."

Eksemplet viser, at lovgivningsmagten ikke har anset en "mulighed for at give sin mening til kende" under en demonstration for stridende mod den værdighed, som er knyttet til en ambassade, jf. ovenfor under pkt. 7.3.1.

Grundlovsmæssigheden af begrænsninger af forsamlingsfriheden af hensyn til fremmede staters og deres officielle repræsentationers ukrænkelighed har tidligere tiltrukket sig en vis opmærksomhed.

I U 1966.194 Ø idømte landsretten en demonstrationsleder en bøde for overtrædelse efter politivedtægten, idet deltagere i en demonstration foran den amerikanske ambassade havde båret plakater med tekster, som byretten anså for anstødelige og fornærmelige og egnet til at fremkalde forstyrrelse af den offentlige orden. Endvidere traf retten beslutning om konfiskation af de plakater, der var blevet beslaglagt af politiet under demonstrationen. Det fremgår af domsreferatet, at det muligvis var aftalt med demonstrationsledelsen, at plakater, som politiet fandt anstødelige, blev udleveret efter henvendelse til demonstrationsledelsen.

I 1967 afviste justitsminister Knud Axel Nielsen et forslag om generelt at forbyde offentlige demonstrationer ved udenlandske ambassader blandt andet med henvisning

53 LFF 2004-02-04 nr. 159

til, at et forbud mod forsamlinger foran eller i nærheden af fremmede ambassader ikke ville være grundlovsmæssigt.[54]

Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser, herunder artikel 22 og 29, blev inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 252 af 18. juni 1968. I lovens motiver[55] anføres, at modtagerstatens

> "pligt til beskyttelse af repræsentationens område opfyldes i dansk praksis ved, at politiet efter anmodning eller, såfremt politiske demonstrationer er nærliggende, selv sørger for, at diplomatiske repræsentationer får den fornødne politibeskyttelse. Det samme gælder for beskyttelsen af vedkommende diplomaters person, frihed og værdighed, jfr. nærmere under artikel 29."

Under Folketingets forhandlinger[56] udtalte Per Federspiel, at konventionen

> "fastslår også noget, som måske har været draget lidt i tvivl her i landet, nemlig at diplomatiske repræsentationer ikke alene skal beskyttes mod direkte forulempelse, men at også deres værdighed skal beskyttes. Der har jo været en vis tilbøjelighed til at drive udenrigspolitik ved hjælp af demonstrationer, og jeg tror, det er rigtigt, at der fastsættes regler om dette. Jeg går ud fra, at justitsministeren er enig i de bestemmelser, der på den måde vil indgå i lovgivningen, og som måske vil ændre den fremgangsmåde, der hidtil har været anvendt, hvor man vel nok har ladet demonstrationer gå lidt for vidt i mange tilfælde."

Udenrigsminister Poul Hartling svarede hertil, at

> "jeg kan sige både på egne og på justitsministerens vegne, at vi er opmærksom på det, der blev nævnt fra artikel 22 om ro, orden og værdighed for repræsentationerne."

I forbindelse med en forespørgselsdebat[57] efter en demonstration mod Vietnamkrigen ved den amerikanske ambassade i foråret 1968 udtalte justitsminister Knud Thestrup, at

54 F.T. 1967/68, 1. samling, Folketingets forhandlinger, sp. 820 ff.
55 F.T. 1967/68, 1. samling, Folketingets forhandlinger, sp. 1087
56 F.T. 1967/68, 1. samling, Folketingets forhandlinger, sp. 1087, 2328 og 3691
57 F.T. 1967/68, 2. samling, Folketingets forhandlinger, sp. 3086 f. og 3094, og F.T. 1967/68, tillæg A, sp. 2002

> ”man skal have lov til ved demonstrationer at tilkendegive sine meninger, ja, selv over for fremmede landes ambassader, men betingelsen er, at den offentlige fred og orden overholdes.”

og Folketinget konstaterede, at

> ”retten til at afholde fredelige demonstrationer, hvorved der gives udtryk for en bestemt stillingtagen til aktuelle udenrigspolitiske eller indenrigspolitiske spørgsmål, hører til de umistelige borgerrettigheder i et folkestyret samfund.”

I sin statsretsfremstilling fra 1969[58] gjorde Max Sørensen gældende, at hensynet til fremmede staters og deres officielle repræsentationers ukrænkelighed må kunne begrunde et forbud mod forsamlinger eksempelvis foran en ambassadebygning, besøgende krigsskibe eller det hotel, hvor et fremmed statsoverhoved eller regeringsmedlem bor under officielt besøg.

Max Sørensens synspunkt var muligt inspireret af en bestemt opfattelse af folkeretlige regler på sin tid, jf. ovenfor under pkt. 7.3.1, og som det fremgår af ovenstående, blev synspunktet fremsat på et tidspunkt, hvor retten til at demonstrere foran ambassader blev diskuteret. Max Sørensens synspunkt havde ikke støtte i regerings- og folketingspraksis, og det har heller ikke vundet tilslutning i senere statsretlig teori.

Således skrev Peer Lorentzen i sin anmeldelse af Max Sørensens statsretsfremstilling[59]:

> ”Mere betænkeligt er det efter anmelderens opfattelse, at forfatteren ud fra en formålsfortolkning anser forsamlingscensur for grundlovsmæssig af hensyn til fremmede staters og deres officielle repræsentanters ukrænkelighed, således at f. eks. demonstrationer foran fremmede ambassader, krigsskibe o.s.v. på forhånd kan forbydes, selvom der ikke måtte kunne befrygtes fare for den offentlige fred. Retten til at fremføre meningstilkendegivelser i anledning af begivenheder i udlandet, anses utvivlsomt i toneangivende politiske kredse for en fundamental politisk frihedsrettighed, der ville tabe i værdi om ikke meningstilkendegivelsen kunne rettes direkte mod vedkommende lands officielle repræsentation her i landet.”

58 Max Sørensen, Statsforfatningsret, 1. udgave, 1969, p. 376 -377 (og 2. udgave ved Peter Germer, 1973, p. 395-396)

59 Juristen, 1972, p. 432

I Alf Ross' statsretsfremstilling[60] anførtes, at Max Sørensens standpunkt "går for vidt".

I Peter Germers statsretsfremstilling[61] omtales Max Sørensens synspunkt som "kritisabelt", idet forsamlingsfriheden ikke blot skal kunne bruges til indenrigspolitiske meningstilkendegivelser, men også til meningstilkendegivelser om udenrigspolitiske spørgsmål. Peter Germer anførte herved, at retten

> "til gennem forsamlinger at fremføre meningstilkendegivelser i anledning af begivenheder i udlandet ville tabe væsentligt i værdi, hvis tilkendegivelserne ikke kunne rettes direkte mod vedkommende lands repræsentanter her i landet."

I seneste statsretsfremstilling[62] er anført, at hvis en demonstration mod et fremmed lands forhold ønskes afholdt uden for dets ambassade i Danmark, taler dette for, at politiet skal strække sig langt, for at demonstrationen kan afholdes på det ønskede sted.

Fra nyere lovgivningspraksis kan henvises til lovbemærkningerne til politilovens § 7, stk. 1, der er omtalt ovenfor i nærværende afsnit. Om indgriben over for forsamlinger efter politiloven, se i øvrigt nedenfor under pkt. 7.5.1.

I seneste teori[63] er endvidere blandt andet til den føromtalte U 1966.194 Ø anført, at grænserne for indgreb over for forsamlinger siden da utvivlsomt har rykket sig, og at man i dag næppe kunne gå så tæt på en forsamlings ytringsformål. Videre er anført, at efter omstændighederne vil Danmarks folkeretlige forpligtelser

> "nok kunne være et argument for en lidt lavere tærskel for indgreb, end der i en del andre sammenhænge vil gælde for beskyttelse af den offentlige sikkerhed og orden,"

men at der dog samtidig må

60 Alf Ross, Statsforfatningsret, 3. udgave ved Ole Espersen, bind 2, 1980, p. 773

61 Peter Germer, Statsforfatningsret, 5. udgave, 2012, p. 415. Se endvidere Henrik Zahle, Dansk forfatningsret 3, 3. udgave, 2003, p. 125, og Henning Koch i Henrik Zahle (red): Grundloven – Danmarks Riges Grundlov med kommentarer, 2. udgave, 2006, p. 585

62 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 416

63 Ole Terkelsen, Folkeret og dansk ret, 2017, s. 83 ff.

> ”tages hensyn til den symbolske værdi, som det kan have at demonstrere foran en ambassade mv., og man må (i hvert fald i dag) i alle tilfælde respektere den grænse, at der ikke kan rettes indgreb mod en forsamlings meningstilkendegivelse.”

Det må herefter antages, at hvor en demonstration ønskes afholdt eller afholdes foran en udenlandsk repræsentation eller det sted, hvor en officiel udenlandsk repræsentant befinder sig, giver grundloven og dermed heller ikke politiloven ikke mulighed for at forbyde en forsamling eller væsentligt begrænse forsamlingsdeltagernes adgang til at fremkomme med – navnlig bestemte – politiske tilkendegivelser mv. alene med henvisning til hensynet til fremmede staters og deres officielle repræsentanters værdighed.

Det må yderligere antages, at hvor det af sikkerhedshensyn er påkrævet at gribe ind over for en demonstration foran en udenlandsk repræsentation eller det sted, hvor en officiel udenlandsk repræsentant befinder sig, må politiet så vidt muligt sikre, at hensynet til forsamlingens adgang til at fremkomme med meningstilkendegivelser iagttages.

7.4 Fremmede nations- og områdeflag

Den 24. september 1907 blev der nedsat en kommission til udarbejdelse af forslag til lov om rigets flag og dets brug. Kommissionen fremkom i 1908 med et lovudkast med bemærkninger, der imidlertid aldrig blev fremsat i Rigsdagen. Følgende fremgår af lovforslagets § 6:

> ”Denne Lov omfatter Flaghejsning til Lands og til Søs …
>
> Ved at hejse Flag forstaas i denne Lov at lade Flag vaje fra fast Ejendom, derunder Bygning, eller fra Skib eller Fartøj, uden Hensyn til hvilken Stilling Flaget indtager og uden Hensyn til, hvilke Midler der er anvendte til at fastholde det paa dets Plads.
>
> Udenfor Loven falder Faner, Bannere og Flag, der er Dele af Dekorationer, forsaavidt de ikke hejses paa den i andet Stykke omhandlede Maade …”

Af kommissionens bemærkninger til lovforslagets § 6 fremgår følgende om forslagets sammenhæng til dagældende ret:

> ”Dette sidste ord [Flaghejsning], der kan give Anledning til nogen Tvivl, har man fundet det rettest at bestemme nærmere. Den givne Bestemmelse stemmer med, hvad Domstolene tidligere har antaget … og med Justitsministeriets Skrivelse til Amtmanden over Frederiksborg Amt 15. August 1887; Tilføjelsen ”uden Hensyn til hvilke Midler, der er anvendte til at fastholde Flaget paa dets Plads” er indsat for at afskære mere eller mindre haartrukne Fortolkninger af Ordet ”hejse” Flag.
>
> At Faner, Bannere m.v., der ikke ”hejses” paa den i første Stykke omhandlede Maade, falder udenfor Lovgivningens Bestemmelser om Flagføring, stemmer med, hvad Justitsministeriet har udtalt i Skr. Af 29. September 1890 til Indenrigsministeriet og i Skr. Af 20. Juni 1896 til Kirke- og Undervisningsministeriet.”

Henvisningen til, hvad ”Domstolene tidligere har antaget”, angik Kriminal- og Politirettens dom af 18. juli 1896, der er gengivet i U 1896.1154, og hvor retten fandt, at et flag påført en stang, der i vandret stilling var stukket ud af en luge i en ejendom, udgjorde flagning i strid med forbuddet mod flagning.

Ved bekendtgørelse nr. 103 af 10. april 1915 om forbud mod at benytte fremmede nationsflag blev der af Justitsministeriet fastsat regler i en bekendtgørelse om flagning i Danmark, der begrænser adgangen til at ”hejse” andre flag end Dannebrog.[64]

Af bekendtgørelsen fremgår følgende:

> ”I Tilslutning til de gældende Bestemmelser, jfr. kgl. Resolution af 7de Juli 1854, bekendtgjort ved Justitsministeriets Cirkulære af 2den August 1854, forbydes det her i Landet af hejse andet Flag end Dannebrog, ligesom det forbydes under aaben Himmel, samt i Gæstgiverier, Beværtninger og andre offentligt tilgængelige Lokaler at benytte Krigsførende Magters Flag, være sig til Udsmykning eller paa anden Maade.
>
> Forbudet omfatter ikke:
>
> a. Fremmede Staters Gesandter, Konsuler og Vicekonsuler. Disse er berettigede til at hejse vedkommende fremmede Stats Flag fra Embedskontoerer her i Landet samt for Gesandternes Vedkommende tillige fra deres Boliger.

64 Retsudvalget 2012-13, Alm. Del, endeligt svar på spørgsmål 815

> b. Personer, der har faaet Tilladelse af Justitsministeriet til at hejse fremmed Nationsflag.
>
> Overtrædelse af nærværende Bekendtgørelse straffes efter Lov Nr. 200 af 9de September 1914, Tillæg til almindelig borgerlig Straffelov af 10de Februar 1866.…
>
> Den, der overtræder Bekendtgørelsen, er pligtig til paa Opfordring af vedkommende Politimyndighed at udlevere det ulovlig benyttede Flag, og dette kan da tages i Forvaring af det offentlige, indtil den Sag, som snarest vil være at anlægge i Anledning af Overtrædelsen, er endelig afsluttet."

Ved skrivelse af 12. august 1915 til Politidirektøren i København[65] svarede Justitsministeriet på Københavns Politis spørgsmål, om forbuddet var

> "at forstaa saaledes, at det er tilladt at benytte neutrale Landes Flag til Udsmykning f. Eks. som Led i en Flagallé, som delvis Udsmykning af Tribuner, Mure omgivende Idrætspladser, eller Badhuse omgivende Svømmebassiner…"

at

> "…forbudet imod Anvendelse af neutrale Magters Flag til Lands maa anses for at omfatte enhver Anvendelse af disse, hvorved de vajer fra Stang, være sig i lodret eller vandret Stilling, være sig alene eller i Forbindelse med danske Flag, saavel som deres Anbringelse i frit vajende Tilstand paa Liner."

Den 19. juli 1927 nedsatte Statsministeriet en kommission "til Undersøgelse af den her i Landet bestaaende Flaglovgivning samt til Forberedelse af et Forslag til en Lov omfattende alle herhen hørende Regler". Flaglovskommissionen afgav betænkning af 31. juli 1929 tillige med et udkast til flaglov, der blev fremsat i Folketinget den 9. oktober 1930. Følgende fremgår af bemærkningerne[66]:

> "Loven omfatter efter den givne Definition enhver Visning af Flag synlig for alle og enhver, hvad enten det sker ved at lade Flag vaje fra fast Ejendom eller fra Sti, Vej, Gade eller Plads eller derover …

65 Ministerialtidende A, 1915, skrivelse nr. 160

66 Rigsdagstidende, Ordentlige Samling 1930-31, sp. 2447

> Naar man har foreslaaet, at Loven skal omfatte enhver Visning af Flag, medens de hidtil gældende Bestemmelser kun omhandler Flaghejsning (og fri Vajen fra Liner, jfr. Justitsministeriets Skrivelse af 12. august 1915 - Min. Tid. A. Nr. 160) … skyldes dette, at alle Tilfælde, hvor Flag stilles til Skue, formentlig principielt bør bedømmes ud fra de samme Synspunkter."

Lovforslaget blev ikke vedtaget, hvorfor forbuddet vedrørende flag alene omfatter flaghejsning.

Ved senere bekendtgørelser har Justitsministeriet fastsat regler om, at det er tilladt private at flage med blandt andet de nordiske landes flag og det europæiske flag uden særlig tilladelse.

Der foreligger også flere cirkulærer. I cirkulæreskrivelse nr. 11013 af 8. januar 1996 stilet til landets politimestre og Politidirektøren i København har Justitsministeriet således tilkendegivet at være af den opfattelse, at forbuddet mod flaghejsning i 1915-bekendtgørelsen også omfatter fremmede nationers områdeflag.

Fremvisning af flag i forbindelse med demonstrationer og andre meningstilkendegivelser falder herefter uden for området for flagreglerne.

De nævnte bekendtgørelser angiver at være udstedt i tilslutning til kongelig resolution af 7. juli 1854, bekendtgjort i cirkulære af 2. august 1854, hvori det lyder:

> "Kongen paa Justitsministeriets derom nedlagte allerunderdanigste Forestilling « har bestemt, at det "for Fremtiden tillades Alle og Enhver i Kongeriget at heise Dannebrogsflaget uden Split fra deres Eiendomme eller Boliger". "

Resolutionen ændrede kongelig resolution af 21. december 1833, der indeholdt et forbud mod at

> "lade noget Flag vaie fra sine Eiendomme i Kjøbstæderne eller paa Landet."

Højesteret fastslog herom i U 1934.1042 H, at flagning med Sovjetunionen's flag måtte anses at være

> "i Strid med den endnu delvis gældende Lovregel i den kgl Resol af 21 December 1833."

I senere teori er det anført[67], at hjemlen (også) kan søges i en retssædvane.

Fra praksis kan nævnes:

I føromtalte U 1934.1042 H fandt Højesteret, at en person havde overtrådt gældende flagregler ved at flage med Sovjetunionen's flag ud for en bestemt fast ejendom.

I U 1944.667/1 Ø frifandt landsretten en person for på lykønskningskort stilet til Kongen i anledning af dennes fødselsdag at have påført Dannebrog som udsmykning i form af et splitflag. Landsretten udtalte blandt andet, at anbringelse af splitflaget på lykønskningskort "næppe kunne ligestilles med en flagning."

I U 1997.353 Ø fandt landsretten, at forbuddet omfattede flagning fra bopæl med et flag tilhørende Den Tyske Demokratiske Republik (DDR), uanset at DDR på flagningstidspunktet var ophørt med at eksistere som stat.

Såvel flagfremvisning som flaghejsning vil typisk have karakter af en symbolsk ytring, som må anses for omfattet af grundlovens henholdsvis EMRK's beskyttelse af den materielle ytringsfrihed. Og som anført ovenfor har Højesteret med henvisning til EMRK artikel 10 som fortolket af EMD i en lang række domme fastslået, at hensynet til ytringsfriheden må tillægges betydelig vægt ved fortolkningen af lovbestemmelser, der begrænser den materielle ytringsfrihed. Jens Peter Christensen har i denne forbindelse anført, at det er svært at se, at det skulle stille sig anderledes, hvis det i dag skulle komme til en sag om overtrædelse af flagbekendtgørelsens flagningsforbud og det tilhørende straffebud i straffelovens § 110 c, stk. 1.[68]

7.5 Politiloven, PET, Forsvarets bistand til politiet, FE og Udenrigstjenesten

7.5.1 Politiloven[69]

Politiets opgaver er beskrevet blandt andet i politilovens §§ 2 og 5. Efter § 2, nr. 1 og 2, og § 5, stk. 1, har politiet til opgave at forebygge og afværge fare for "forstyrrelse af den offentlige fred og orden samt fare for enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed."

67 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 2. udgave, 2016, p. 189

68 Jens Peter Christensen i Festskrift i Henrik Udsen m.fl. (red): festskrift til Mads Bryde Andersen, 2018, s. 752.

69 Lovbkg. 956 af 20. august 2015 og tidligere

I § 5, stk. 2, er beskrevet, at politiet kan

> "foretage indgreb over for den eller de personer, der giver anledning til faren."

Bestemmelsens foretager en ikke udtømmende opregning af politiets indgrebsmuligheder. Af bestemmelsens nr. 1 og 3 fremgår, at politiet kan udstede påbud og fratage personer genstande.

De politiindgreb, som politiloven hjemler, skal ske inden for rammerne af reglerne i grundloven og EMRK.

Politiet har efter loven "til opgave" at afværge fare. Dette indebærer, at politiet har mulighed for at foretage en konkret afvejning af, om navnlig ordenshensyn er så tungtvejende, at der bør gribes ind over for en konkret forstyrrelse.

Indgreb forudsætter, at der er konstateret en konkret og nærliggende fare for forstyrrelse af den offentlige orden eller fare for enkeltpersoners eller den offentlige sikkerhed. Det afgørende er sandsynligheden for, at faren vil blive realiseret, hvis ikke politiet griber ind.

Politiet skal om muligt anvende det mindst indgribende middel i en given situation, hvor der er behov for at afværge fare. Vurderingen af, hvilke indgreb der bør iværksættes, afhænger af en konkret vurdering af situationen.

Det almindelige forvaltningsretlige proportionalitetsprincip indebærer, at politiet alene må foretage indgreb i det omfang, et indgreb er proportionalt i forhold til den fare, der truer de politiretlige beskyttelsesinteresser (orden og sikkerhed).

Et "påbud" efter § 5, stk. 2, nr. 1, er en ordre om at foretage eller undlade en bestemt adfærd, fx om at "passere gaden" eller at fjerne sig fra et bestemt sted. Det er en forudsætning for at anvende bestemmelsens stk. 2, nr. 3, om fratagelse af genstande, at fratagelsen - eventuelt sammen med andre indgreb - kan medvirke til at afværge fare for ordensforstyrrelser eller sikkerheden.

Af § 7, stk. 1, fremgår, at politiet

> "har til opgave at beskytte borgernes ret til at forsamle sig"

og i §7, stk. 3, der vedrører politiets muligheder for at gribe ind over for en forsamling som sådan, inden forsamlingen afholdes, bestemmes, at politiet kan give påbud

om, at en forsamling skal afholdes et andet sted end det påtænkte, eller fastsætte andre vilkår for forsamlingens afholdelse,

> "når der er begrundet frygt for fare for betydelig forstyrrelse af den offentlige orden, herunder betydelig forstyrrelse af færdslen, eller fare for enkeltpersoners eller den offentlige sikkerhed."

Som nævnt i pkt. 7.3.2 hedder det i bemærkningerne til § 7, stk. 1, at

> "[b]estemmelsen er en hensigtserklæring, og det understreges hermed, at politiet i dets virksomhed skal værne om den grundlovssikrede forsamlingsfrihed."

I lovforslagsbemærkningerne til § 7, stk. 3, anføres blandt andet[70]:

> "Politiet kan give påbud, når der er "begrundet frygt" for fare. Politiets indgreb skal således bygge på en konkret vurdering, hvori hensynet til forsamlingens mulighed for at ytre sig skal indgå med betydelig vægt.
>
> Udtrykket "betydelige forstyrrelser" indebærer, at bestemmelsen ikke kan anvendes i anledning af de ordensforstyrrelser, der normalt må accepteres fra forsamlinger. Betydelig forstyrrelse kan f.eks. foreligge ved afspærring eller blokering af veje til gene for trafikken, medmindre afspærringen eller blokeringen er en naturlig følge af, at der afholdes et møde på en offentlig plads, eller at et demonstrationstog passerer gennem byen. Der stilles derimod ikke skærpede krav til de farer for sikkerheden, der kan begrunde et indgreb efter bestemmelsen. Fare for sikkerheden kan f.eks. opstå, fordi politiet på en given rute ikke vil være i stand til at forebygge sammenstød med moddemonstranter, eller fordi den valgte lokalitet i sig selv udgør en fare for forsamlingens deltagere.
>
> Politiets forpligtelse er at gøre en indsats for at forebygge bl.a. uroligheder, og bestemmelsen kan således ikke anvendes, alene fordi en given rute ikke er den mest hensigtsmæssige ud fra et politimæssigt synspunkt, eller fordi det valgte tidspunkt for forsamlingens afholdelse er ubelejligt for politiet.
>
> Politiet kan efter bestemmelsen bl.a. anvise et andet mødested. Det er en forudsætning, at forsamlingens ytringstilkendegivelse ikke herved udelukkes. Dog kan der altid anvises et andet mødested, hvis en forsamling afholdes eller påtænkes afholdt i strid med rettigheder af privat karakter, f.eks. ejendomsretten

70 LFF 2004-02-04 nr. 159 (Folketingstidende 2003-04, tillæg A, s. 5921)

> til det areal eller den lokalitet, der udgør forsamlingsstedet. Derimod kan forsamlingen ikke flyttes til et andet sted, alene fordi den valgte rute ikke er den mest hensigtsmæssige ud fra et politimæssigt synspunkt. Politiet kan heller ikke give påbud om afholdelse af forsamlingen på et andet tidspunkt, fordi det valgte tidspunkt er ubelejligt for politiet. Flytning af rute eller tidspunkt må være begrundet i de i bestemmelsen angivne forhold.
>
> Politiet kan fastsætte vilkår for forsamlingens afholdelse. Politiets vilkår kan ikke medføre indskrænkninger i, hvad der er tilladt efter lovgivningen i øvrigt, bl.a. politivedtægten eller færdselsloven."

I seneste statsretsfremstilling er anført følgende om politilovens § 7[71]:

> "Politiet skal derfor udvise så stor imødekommenhed som muligt over for arrangørers ønsker om tid og sted for mødeafholdelse, således at forsamlingen får størst mulig gennemslagskraft i overensstemmelse med sit formål. Politiet vil således kun helt undtagelsesvis kunne flytte en demonstration, der tænkes afholdt på f.eks. Christiansborg Slotsplads eller en kommunal rådhusplads, mens omvendt politiet lettere må kunne skride ind over for en demonstration, som tænkes afholdt på en stærkt befærdet motorvej.
>
> Ved sin afgørelse af, om der skal udstedes påbud eller fastsættes vilkår skal politiet som et væsentligt hensyn lægge vægt på, at forsamlingen kan opfylde sit formål. Hvis forsamlingen tænkes afholdt et sted, der har en naturlig sammenhæng med dens formål (f.eks. en demonstration mod et fremmed lands forhold uden for dets ambassade i Danmark), taler dette for, at politiet skal strække sig langt, for at demonstrationen kan afholdes på det ønskede sted.
>
> Hvis politiet vurderer, at en flytning af en demonstration er nødvendig, må politiet samtidig anvise en alternativ lokalitet, som i videst muligt omfang giver mulighed for, at demonstrationen kan opfylde sit formål. En demonstration kan således ikke forvises til et sted, hvor ingen vil bemærke demonstrationen, medmindre alle andre muligheder er udtømt."

Om kørsel ad andre ruter end den, hvor en demonstration har taget opstilling med eller uden tilladelse, kan være en krænkelse af ytrings- og forsamlingsfriheden, er ikke omtalt i forarbejderne eller litteraturen, men det må antages, at der også i denne situation skal tungtvejende grunde til at begrænse ytrings- og forsamlingsfriheden.

---

71 Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen Jensen, Dansk Statsret, 3. udgave, 2020, p. 415-416

Et hensyn til at undgå, at udenlandske staters repræsentanter ser demonstrationer, er ikke i sig selv tungtvejende. Kørsel ad en alternativ rute alene ud fra et hensyn til at undgå at se demonstrationer er således ikke et lovligt hensyn.

Politilovens § 8 regulerer politiets adgang til at gribe ind over for forsamlingsdeltagere.

Stk. 1 har følgende ordlyd:

> "Politiet kan ved offentlige forsamlinger under åben himmel gribe ind over for forsamlingsdeltagere, der giver anledning til fare for betydelig forstyrrelse af den offentlige orden eller fare for enkeltpersoners eller den offentlige sikkerhed."

I lovens § 8, stk. 3 og 4, hedder det:

> "Stk. 3. Med henblik på at afværge fare som nævnt i stk. 1 og 2 kan politiet foretage indgreb over for den eller de personer, der giver anledning til faren. Politiet kan herunder
>
> 1) udstede påbud,
>
> 2) besigtige en persons legeme samt undersøge tøj og andre genstande, herunder køretøjer, i den pågældendes besiddelse, når vedkommende formodes at være i besiddelse af genstande bestemt til at forstyrre den offentlige fred eller orden eller bestemt til at udgøre fare for enkeltpersoners eller den offentlige sikkerhed, samt
>
> 3) fratage personer genstande.
>
> Stk. 4. Findes mindre indgribende midler, jf. stk. 3, ikke tilstrækkelige til at afværge faren, kan politiet om nødvendigt frihedsberøve den eller de personer, der giver anledning til faren. Frihedsberøvelsen skal være så kortvarig og skånsom som muligt og må så vidt muligt ikke udstrækkes ud over 12 timer."

Det hedder i lovforslagsbemærkningerne til § 8, stk. 1, blandt andet:

> "Efter bestemmelsen kan alene fare for "betydelige" ordensforstyrrelser danne grundlag for et indgreb. Der må således accepteres visse gener fra forsamlingsdeltagere, f.eks. råben, højrøstet sang og kortvarige færdselshindringer, som po-

> litiet ellers vil kunne gribe ind overfor, hvis de var forvoldt af enkeltpersoner eller af tilfældigt sammenstimlede personer.
>
> Betydelige forstyrrelser kan efter omstændighederne omfatte fx brug af sirener, kast med genstande mod bygninger eller skilte samt beskadigelser af beplantninger på veje eller i anlæg.
>
> Der stilles ikke skærpede krav til, hvornår politiet kan gribe ind af hensyn til enkeltpersoners eller den offentlige "sikkerhed"…
>
> Et indgreb over for den enkelte forsamlingsdeltager forudsætter, at der foreligger en konkret og nærliggende fare for orden eller sikkerhed."

Betingelserne for indgreb i § 8, stk. 1, fandtes ikke opfyldt i U 2011.716 Ø angående demonstranters afspærring af indgangen til Integrationsministeriet og råb i den forbindelse.

Efter politilovens § 22 kan politiet lade foranstaltninger udføre, blandt andet – jf. § 22, stk. 1, nr. 2 – når øjeblikkelig indgriben er nødvendig til beskyttelse af enkeltpersoners eller den offentlige sikkerhed eller for at undgå betydelige forstyrrelser af den offentlige orden.

Politiets selvhjælpsforanstaltninger efter § 22, stk. 1, nr. 2, sigter navnlig til situationer, hvor der er overhængende fare for personers sikkerhed eller ordensforstyrrelser af en vis kvalificeret karakter. Det kan f.eks. være lukning af en gashane, kemikalieudslip fra en virksomhed eller slukning af et bål på kørebanen.

Det er ikke i lovens forarbejder omtalt, om § 22, stk. 1, nr. 2, giver hjemmel til politiets fjernelse af graffiti mv. Dog anføres[72], at der efter den tidligere gældende normalpolitivedtægt var hjemmel til at fjerne ærekrænkende skilte.

7.5.2 Politiets Efterretningstjeneste (PET)

Med PET-loven blev der indført en samlet regulering af PET's virksomhed. Loven trådte i kraft den 1. januar 2014.

72 Bet. 1410/2002, p. 241f.

Oplistningen af PET's opgaver i PET-lovens § 1 antages at være en kodificering af hidtil gældende regler om PET's opgaver. Disse regler fandtes blandt andet i interne instrukser.

Om den retstilstand, der gjaldt før 2014-loven, er i lovforslagets bemærkninger[73] anført blandt andet:

> "3. Politiets Efterretningstjenestes opgaver
>
> 3.1. Gældende ret
>
> PETs opgaver er i dag ikke fastlagt i nogen samlet lov, men fremgår i stedet i det væsentlige af administrative bestemmelser udstedt af Justitsministeriet.
>
> I Justitsministeriets instruks af 7. december 2009 (2009-instruksen) til chefen for PET fastlægges således de væsentligste arbejdsopgaver, som PET har i dag.
>
> Efter denne instruks har PET overordnet til opgave at forebygge, efterforske og modvirke foretagender og handlinger, der udgør eller vil kunne udgøre en fare for Danmark som et selvstændigt, demokratisk og sikkert samfund. PET skal således gennem sin virksomhed skabe grundlaget for, at trusler af den nævnte karakter kan identificeres og håndteres så tidligt og effektivt som muligt.
>
> PET skal i den forbindelse til stadighed sikre et fyldestgørende billede af de aktuelle sikkerhedsmæssige trusler mod landets indre sikkerhed, sådan at tjenesten på relevant og afpasset måde kan gribe ind over for de pågældende trusler.
>
> I 2009-instruksens inddeles PETs arbejdsopgaver i følgende hovedkategorier: forbrydelserne i straffelovens kapitel 12 og 13; den alvorligste organiserede kriminalitet; trusselsvurderinger; personbeskyttelse og andre sikkerhedsopgaver; bistand til det øvrige politi (operativ støtte til politiet); samt forebyggende sikkerhed.
>
> …

73 LFF 2013-02-27 nr. 161

> 3.1.3. Trusselsvurderinger
>
> Det følger også af 2009-instruksen, at PET har til opgave løbende - og efter omstændighederne med kort varsel - at identificere og vurdere sikkerhedsmæssige trusler mod Danmark og den nationale sikkerhed, mod danske interesser i udlandet samt i forhold til konkrete begivenheder, steder, personer og organisationer.
>
> Trusselsvurderinger skal i form og indhold kunne danne grundlag for konkrete beslutninger, og herunder f.eks. kunne indgå i overvejelser om iværksættelse af konkrete modforanstaltninger og i tilrettelæggelsen og prioriteringen af den videre efterretningsindhentning.
>
> I den forbindelse udarbejder PETs Center for Terroranalyse (CTA), der blev etableret i 2007, løbende en samlet vurdering af terrortruslen mod Danmark.
>
> …
>
> 3.1.7. Øvrige opgaver
>
> PET udgør organisatorisk en del af Rigspolitiet, men chefen for PET refererer i forhold til løsningen af sine opgaver i medfør af 2009-instruksen direkte til Justitsministeriet."

PET er underlagt kontrol af en række organer:

Tilsynet med Efterretningstjenesterne fører kontrol med, at PET behandler personoplysninger i overensstemmelse med PET-lovens regler.

Justitsministeren udøver generelt tilsyn med PET, hvis chef refererer direkte til justitsministeren.

Folketinget udøver kontrol med PET dels gennem Udvalget Vedrørende Efterretningstjenesterne, der løbende orienteres om PET's virksomhed, dels gennem Folketingets Ombudsmand.

Den Uafhængige Politiklagemyndighed undersøger og træffer afgørelse i sager, hvori der klages over PET's politipersonales adfærd i tjenesten.

Domstolene skal godkende PET's processuelle indgreb på samme måde, som hvis der havde været tale om et indgreb fra politiets side. PET er endvidere underlagt den generelle regel i grundlovens § 63 om domstolsprøvelse af forvaltningen.

Det er i Justitsministeriets instruks af 7. december 2009 til chefen for PET[74] anført, at PET's virksomhed "skal gennemføres i overensstemmelse med dansk ret…". PET-ansatte skal således agere inden for rammerne af lovgivningen, herunder reglerne i EMRK, jf. herom pkt. 7.1.2 og 7.2.2.

PET-lovens § 1 lyder således:

> **"§ 1.** Politiets Efterretningstjeneste har til opgave at
>
> 1) forebygge, efterforske og modvirke forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed samt forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v., jf. straffelovens kapitel 12 og 13,
>
> 2) forebygge, efterforske og modvirke andre alvorlige forbrydelser, der truer den nationale eller internationale samfundsorden[75],
>
> 3) udarbejde trusselsvurderinger,
>
> 4) bistå det øvrige politi,
>
> 5) holde justitsministeren underrettet om forhold af betydning for landets indre sikkerhed, om forhold af væsentlig betydning inden for efterretningstjenestens virksomhed og om vigtige enkeltsager,
>
> 6) være national sikkerhedsmyndighed og rådgive og bistå offentlige myndigheder og private i sikkerhedsspørgsmål, herunder at bistå ved personsikkerhedsundersøgelser,
>
> 7) beskytte personer, organisationer og myndigheder og
>
> 8) udføre øvrige opgaver, som efter gældende ret er henlagt til tjenesten.

74 JM j. nr. PO 2006-4-244, Dok. nr. 40544

75 Ved lovændringen i 2016 blev denne bestemmelse ophævet, idet området overgik til Rigspolitiets nationale beredskab

Stk. 2. Justitsministeren kan bestemme, at andre opgaver, der har sammenhæng med de i stk. 1, nr. 1-8, nævnte, henlægges til Politiets Efterretningstjeneste."

7.5.3 Forsvarets bistand til politiet

Hjemlen til politiets anmodning om forsvarets bistand med varetagelse af politimæssige opgaver til søs og i luften har fra 2001 været forsvarslovens § 7, der indtil en lovændring i 2018 beskrev, at forsvaret efter forsvarsministerens nærmere bestemmelse og efter forhandling med vedkommende minister kunne løse andre opgaver end sine kerneopgaver. Af bemærkningerne til lovforslaget[76] fremgår, at "andre opgaver" tillige omfattede bistand til politiet efter anmodning.

I en kundgørelse udstedt af Rigspolitiet[77] sondredes mellem "almindelig hjælp" og "særlig hjælp", hvor "almindelig hjælp" omfattede den bistand, der ikke påregnedes at indebære risiko for, at forsvarets personale vil skulle foretage indgreb eller anvende magt over for civile, og "særlig hjælp" omfattede bistand til politiets myndighedsudøvelse med henblik på opretholdelse af sikkerhed, fred og orden eller forhindring og efterforskning af strafbare forhold, når der kunne blive tale om at bistå politiet direkte med indgreb eller magtanvendelse over for civile, eller når der forventedes mulighed for konfrontationer, som politiet vurderede kunne bringe forsvarets personale i fare.[78] Anmodning om almindelig hjælp skulle fremsættes af politidirektøren over for de militære myndigheder, mens særlig hjælp krævede indhentelse af bemyndigelse fra forsvarsministeren og justitsministeren.

Forsvarets bistand til politiet til søs og i luften var reguleret i en bekendtgørelse udstedt med hjemmel i forsvarslovens § 15.[79] Det fulgte af bekendtgørelsen, at forsvaret var bemyndiget til at bistå politiet med at varetage politimæssige opgaver til søs til

"*Stk. 2.* …

1) forebyggelse og afværgelse af fare for forstyrrelse af den offentlige fred og orden samt fare for enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed

…

76 FT 2000-01, tillæg A, sp. 2808-9

77 Rigspolitiets kundgørelse LB nr. 008 af 9. september 2015 om politiets samarbejde med forsvaret og hjemmeværnet

78 LFF 2018 nr. 159

79 Bekg. 2008-03-10 nr. 178 om forsvarets varetagelse af politimæssige opgaver til søs, der afløste den ophævede An 1940 513 angående politimyndighed for søværnets skibe og luftfartøjer

> *Stk. 3.* Varetagelsen af de i stk. 2 nævnte opgaver sker i overensstemmelse med de regler, der gælder for politiets varetagelse af de pågældende opgaver. Forsvarets gældende tekniske, operative og sikkerhedsmæssige bestemmelser finder i øvrigt anvendelse."

Af bekendtgørelsens § 2 fremgik, at udførelsen af de politimæssige opgaver til søs skete under politiets ledelse.

Politiets mulighed for at anmode om og modtage bistand fra Forsvaret blev med ikrafttræden pr. 1. juli 2018 indført i politilovens § 24 a ff.[80]

Forsvarslovens § 7 er sprogligt tilpasset efter vedtagelsen af politilovens § 24 a ff.[81]

Der er ikke med den ændrede formulering tilsigtet indholdsmæssige ændringer.

I en bekendtgørelse[82] er i § 1 bestemt, at anmodning om bistand fra Hjemmeværnet til politikredsene fremsættes af den stedlige politidirektør, og at anmodning om maritim bistand, bistand fra Forsvarets flyvende enheder og om bistand fra Forsvarets øvrige ressourcer fremsættes af Rigspolitiet. Anmodning om bistand fra Forsvaret til Politiets Efterretningstjeneste fremsættes af Politiets Efterretningstjeneste. Det fremgår videre, at Rigspolitiet eller Politiets Efterretningstjeneste skal orientere Justitsministeriet om anmodninger om bistand.

7.5.4 Lov om Forsvarets Efterretningstjeneste (FE)

FE's organisatoriske placering og opgaver blev lovfæstet i 2001 ved indførelsen af § 13 i forsvarsloven:

> "Forsvarets Efterretningstjeneste er underlagt og virker under ansvar over for forsvarsministeren.
>
> *Stk. 2.*

80 Indsat ved L 2018 nr. 708 og LFF 2018 nr. 159 om ændring af politiloven mv.

81 L 2018-06-08 nr. 708 og LFF 2018 nr. 159 om ændring af politiloven mv., i kraft 1. juli 2018

82 Bekg. 2018-06-26 om Forsvarets bistand til politiet og etablering af midlertidige militære områder

> Forsvarets Efterretningstjenestes opgave er at indsamle, bearbejde og formidle informationer om forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed, herunder for danske enheder m.v. i udlandet."[83]

I 2006 blev § 13 suppleret med et stk. 3 om, at FE ved den i stk. 2 nævnte virksomhed kunne medtage oplysninger om danske statsborgere og personer, der opholdt sig i Danmark, og et stk. 4 om, at

> "Forsvarets Efterretningstjeneste kan videregive oplysninger til Politiets Efterretningstjeneste, i det omfang videregivelsen kan have betydning for varetagelse af tjenesternes opgaver."[84]

Af forarbejderne fremgår, at hensigten med tilføjelsen af stk. 4 var at tilvejebringe et særligt lovgrundlag for FE's udveksling af oplysninger, når videregivelsen kunne have betydning for varetagelsen af tjenesternes opgaver, og oplysningerne var relateret til terror, spredning af masseødelæggelsesvåben og anden grænseoverskridende kriminalitet.[85]

Ved lov nr. 602 af 12. juni 2013 om Forsvarets Efterretningstjeneste gennemførtes en selvstændig lovregulering af FE. Beskrivelsen af FE's opgaver findes i lovens § 1: [86]

> "Forsvarets Efterretningstjeneste er Danmarks udenrigsefterretningstjeneste og militære efterretningstjeneste. Denne efterretningsmæssige virksomhed er rettet mod forhold i udlandet, og tjenesten har til opgave at
>
> 1. tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik,
>
> 2. medvirke til at forebygge og modvirke trusler mod Danmark og danske interesser og
>
> 3. i den forbindelse indsamle, indhente, bearbejde, analysere og formidle oplysninger om forhold i udlandet af betydning for Danmark og danske interesser, herunder for danske enheder m.v. i udlandet.

83 L 2001-02-27 nr. 122
84 L 2006-06-09 nr. 568
85 LFF 2006-03-31 nr. 218
86 L 2013-06-12 nr. 602

Stk. 2.

Forsvarets Efterretningstjeneste er ansvarlig for at lede og kontrollere den militære sikkerhedstjeneste og varetage funktionen som national sikkerhedsmyndighed inden for Forsvarsministeriets område.

Stk. 3.

Forsvarets Efterretningstjeneste er national it-sikkerhedsmyndighed, militær varslingstjeneste for internettrusler m.v. (MILCERT) og statslig varslingstjeneste for internettrusler (GovCERT). Opgaver i medfør heraf er ikke omfattet af kapitel 2-7, men reguleres særskilt.

Stk. 4.

Forsvarets Efterretningstjeneste skal udføre øvrige opgaver, som efter gældende ret er henlagt til tjenesten.

Stk. 5.

Forsvarsministeren kan bestemme, at andre opgaver, der har sammenhæng med de i stk. 1-4 nævnte, henlægges til Forsvarets Efterretningstjeneste."

Forsvarslovens bestemmelse i § 13, stk. 3, om anvendelsen af oplysninger om danske statsborgere og personer, der opholder sig i Danmark, blev overført til FE-lovens § 3.

Bestemmelse om videregivelse af oplysninger blev overført til § 7, der svarer til den tidligere gældende bestemmelse i forsvarslovens § 13, stk. 4. Bestemmelsen i § 7 hjemler alene videregivelse af oplysninger til PET – ikke andre politimyndigheder – og vil kunne anvendes dels i relation til PET's egentlige antiterrorvirksomhed mv., dels i relation til andre opgaver i tjenesten.

Af lovforslagets særlige bemærkninger til § 7 fremgår, at bestemmelsen alene regulerer, hvornår FE er berettiget til at videregive oplysninger til PET, men det følger af forvaltningslovens § 31[87], at FE dermed også er forpligtet til på begæring at videregive oplysninger til PET.

87 LBKG 2014-04-22 nr. 433

7.5.5 Udenrigstjenesten

Det følger af grundlovens § 19, at kompetencen til at handle på Kongeriget Danmarks vegne i udenrigspolitiske anliggende ligger hos regeringen. Kompetencen efter bestemmelsen udøves normalt af udenrigsministeren (og af ministeriet på ministerens vegne).

Lov nr. 150 af 13. april 1983 om udenrigstjenesten (som senest ændret ved lov nr. 63 af 28. januar 2020) angiver i tilslutning til grundlovens § 19 og hertil knyttet praksis i § 1 udenrigstjenestens almindelige formål og tjenestens hovedopgaver. Lovens § 1, stk. 1 og 2, lyder således:

> "§ 1. Udenrigstjenesten har til formål at varetage rigets mellemfolkelige anliggender.
>
> Stk. 2.Udenrigstjenesten forestår og koordinerer udenrigspolitiske og udenrigsøkonomiske forbindelser til udlandet, herunder Danmarks deltagelse i samarbejdet inden for Den Europæiske Union, internationale organisationer, det internationale udviklingssamarbejde samt behandlingen af folkeretlige spørgsmål."

Lovens § 1, stk. 3-5, fastlægger udenrigstjenestens opgaver i forbindelse med konsulær bistand.

7.6 Særligt om en myndigheds pligt til at orientere en anden myndighed

Grundloven forudsætter, at statsligt udøvende magt som almindeligt udgangspunkt varetages gennem det såkaldte ministerialsystem, der blandt andet indebærer, at hver enkel minister har kompetencen og er retlig ansvarlig inden for sit eget ressortområde, jf. herved grundlovens §§ 12-14.

Ressortfordelingen mellem ministrene betyder samtidig, at en minister og ministerens ministerium og herunder hørende myndigheder i vidt omfang må samarbejde med andre ministre og deres ministerier og underordnede myndigheder.

En myndighed kan handle retsstridigt ikke alene inden for eget kompetenceområde (ressort), men også ved medvirken til en anden myndigheds retsstridige handlinger inden for denne myndigheds kompetenceområde.

Uden for tilfælde af medvirken kan der efter omstændighederne være en pligt for en myndighed til at give oplysning til en anden myndighed med henblik på at forebygge retsstridige handlinger inden for denne myndigheds kompetenceområde.

Det må i særdeleshed gælde, hvor en myndighed agerer eller i øvrigt forholder sig på en sådan måde, at det kan indebære en konkret og nærliggende risiko for, at en anden myndighed vil administrere eller handle i strid med gældende ret.

I vurderingen af, om en myndighed har pligt til at gøre en anden myndighed opmærksom på forhold, som indebærer en risiko for, at den anden myndighed handler retsstridigt, må antages at indgå blandt andet omfanget og karakteren af myndighedens involvering i den anden myndigheds opgavevaretagelse, myndighedernes sagkundskab og organisatoriske placering, karakteren af myndighedernes kommunikation samt forholdenes og den bagvedliggende regulerings væsentlighed.

7.7 Generelt om offentligt ansattes pligter

7.7.1 Pligt til at overholde gældende ret

Af tjenestemandslovens § 10 fremgår, at

> "Tjenestemanden skal samvittighedsfuldt overholde de regler, der gælder for hans stilling."

En tjenestemand har pligt til at overholde gældende retsregler. Pligten gælder alle retsregler inden for tjenestemandens arbejdsområde, herunder lovgivning, almindelige retsgrundsætninger og interne regler såvel som tjenestebefalinger. Omfattet er også internationale forpligtelser som eksempelvis EMRK og Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser, der er gennemført i dansk ret.

Samme pligt til at overholde gældende ret påhviler offentligt ansatte på overenskomst og individuel kontrakt mv. [88]

Der kan herom henvises til de brede bestemmelser i straffelovens §§ 156 og 157, der gælder for alle offentligt ansatte uanset ansættelsesform.

88 Jf. i øvrigt Jens Teilberg Søndergaard og Babara Bertelsen, Kodex VII – overvejelser om pligternes grundlag og konsekvenser ved overtrædelse af dem, i Børge Dahl m.fl., Festskrift til Jens Peter Christensen, 2016, p. 502

7.7.2 Loyalitetspligt

Ligesom ansatte i private virksomheder antages offentligt ansatte at have en loyalitetspligt over for arbejdsgiveren. Der er tale om en bred forpligtelse til generelt inden for rammerne af gældende ret at arbejde i overensstemmelse med den pågældende myndigheds interesser og målsætninger.[89]

7.7.3 Lydighedspligt

Offentligt ansatte er undergivet en lydighedspligt, idet de skal efterkomme de overordnedes tjenestebefalinger.

Lydighedspligten er ikke ubegrænset.

Hvis en tjenestebefaling er i strid med gældende ret og dermed ulovlig, står to hovedhensyn over for hinanden: på den ene side står kravet om lovmæssig forvaltning, og på den anden side står hensynet til forvaltningens effektivitet (ledelsens bestemmelsesret).

Det antages i almindelighed, at de to hovedhensyn skal afvejes sådan, at den offentligt ansatte har ret og pligt til at følge en ulovlig tjenestebefaling, medmindre tjenestebefalingen er klart ulovlig.

Såfremt tjenestebefalingen er klart ulovlig, har den offentligt ansatte såvel ret som pligt til ikke at efterkomme tjenestebefalingen. En ansat, der følger en klart ulovlig ordre, vil kunne blive mødt med et strafferetligt eller ansættelsesmæssigt ansvar for at have fulgt ordren.

En tjenestebefaling er klart ulovlig, hvis der er et sikkert retskildemæssigt grundlag for at anse tjenestebefalingen for retsstridig.

De beskrevne antagelser vedrørende offentligt ansattes pligter i forhold til ulovlige og klart ulovlige ordrer er i den forvaltningsretlige litteratur beskrevet med forskellige nuancer.

89 Karsten Revsbech, Forvaltningspersonalet, 3. udgave, 2011, p. 32-34

Således er det antaget, at selv hvor tjenestebefalingen ikke er klart ulovlig, er der ikke lydighedspligt over for tjenestebefalinger til en strafbar handling, tjenestebefalinger fra en inkompetent myndighed eller tjenestebefalinger, som er behæftet med åbenbare formelle mangler.

Endvidere antages, at en offentligt ansat kan se bort fra en tjenestebefaling, der – uden at være klart ulovlig – strider mod retsregler, som beskytter den ansattes egne interesser.

Omvendt er det gjort gældende, at hensynet til ledelsens bestemmelsesret i visse situationer kan have særlig vægt. Således har Bent Christensen[90] anført blandt andet, at

> "[d]et er ingen tilfældighed, at de militære regler begrænser de underordnedes adgang til selv at tage stilling til en tjenestebefalings lovlighed."

Han fortsatte med at bemærke, at noget

> "lignende vil gælde politiet, f.eks. under gadeuroligheder, for brandvæsenet under en brand og på en operationsstue under en operation. Men selv i mindre klare situationer kan hensynet til målrettet samvirke være betydelig, f.eks. i et departement under forberedelsen af en i situationen væsentlig afgørelse."

Med henvisning hertil skrev Hans Gammeltoft-Hansen[91]:

> "I særlige tilfælde er det antaget at der kan stilles yderligere krav til ulovlighedens karakter før den ansatte har ret og pligt til ikke at efterkomme ordren, f.eks. hvis en gruppe ansatte skal fungere samlet i en presset situation, eksempelvis under en politiaktion, en brand eller en operation".

Karsten Revsbech anførte[92], at pligten og retten til at sige fra i disse situationer formentlig forudsætter, at ulovligheden er særligt klar.

Endvidere har Hans Gammeltoft-Hansen anført[93], at

90 Bent Christensen, Forvaltningsret – Opgaver, Hjemmel, Organisation, 1991, p. 381
91 Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, p. 192
92 Karsten Revsbech, Forvaltningspersonalet, 3. udgave, 2011, p. 38
93 Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, p. 192

> "[d]e omtalte retningslinjer for de ansattes retsstilling i forhold til klart ulovlige ordrer må antages at være sikrest i de tilfælde, hvor en efterkommelse af den klart ulovlige ordre indebærer krænkelse af væsentlige retlige interesser, f. eks. direkte krænkelse af enkeltpersoners retskrav."

Er tjenestebefalingen ulovlig uden at være klart ulovlig, antages det, at den ansatte almindeligvis skal gøre sin foresatte opmærksom på ulovligheden. Er ordren klart ulovlig, antages det tilsvarende, at den ansatte – så vidt muligt – først utvetydigt skal rådgive sin foresatte om den klare ulovlighed med henblik på at få den foresatte til at tilbagekalde den klart ulovlige ordre.[94]

7.7.4 Sandhedspligt

Offentligt ansatte er i deres virke underlagt en sandhedspligt.

Sandhedspligten er omtalt blandt andet p. 34-36 i betænkning nr. 1557/2015 om opfølgning på Christiania-sagen særligt med henblik på rådgivning og bistand i forbindelse med afgivelse af oplysninger til Folketinget. Heri anførtes blandt andet:

> "Udgangspunktet er således det enkle, at den offentligt ansatte ikke, bevidst eller uagtsomt, må videregive oplysninger, der er urigtige eller, eventuelt på grund af fortielser, vildledende, eller medvirke til, at andre gør det.
>
> Denne forpligtelse til sandhed følger af tjenesteforholdet, og pligten gælder derfor principielt i alle forhold, hvor de pågældende optræder i deres egenskab af offentligt ansatte.
>
> Som nævnt … ovenfor giver selve afgrænsningen af begrebet sandhed anledning til en række spørgsmål.
>
> I snæver sammenhæng med disse spørgsmål rejser der sig spørgsmål om, i hvilket omfang der indtræder pligt til at korrigere misforståelser i tilfælde, hvor det er klart, at oplysninger, som i sig selv er korrekte, er blevet opfattet forkert. Ud fra hensynet til offentlige myndigheders troværdighed er det antaget, at der generelt påhviler offentligt ansatte en pligt til at korrigere åbenbare misforståelser, uanset om det i det konkrete tilfælde ville være mere belejligt for myndigheden at lade den anden myndighed, forhandlingspartneren eller borgeren forblive i vildfarelsen.

94 Karsten Revsbech, Forvaltningspersonalet, 3. udgave, 2011, p. 35-36

> Det er endvidere antaget, at der efter omstændighederne vil kunne foreligge en pligt til at korrigere meddelte oplysninger i tilfælde, hvor oplysningerne vel var korrekte på det tidspunkt, hvor de blev afgivet, men hvor senere indtrådte omstændigheder på væsentlig måde har ændret forudsætningerne for den pågældende udtalelse, og dette ikke kan forventes at være bekendt for adressaten.
>
> Tilsidesættelse af sandhedspligten kan medføre sanktioner af såvel ansættelsesretlig som strafferetlig karakter."

7.7.5 Advarselspligt

Hvis en minister involveres i en beslutning, herunder en afgørelse, er det de offentligt ansattes – navnlig de øverstes og helt særligt departementschefens – pligt at informere og rådgive ministeren korrekt og fyldestgørende om de faktiske og juridiske forhold. Denne rådgivning kan inden for visse grænser have en politisk-taktisk karakter.

De offentligt ansatte, navnlig de øverste, i et ministerium har også en pligt til i visse situationer at advare ministeren, hvor det retlige eller faktiske grundlag for ministerens politik forekommer tvivlsomt. Det gælder også i situationer, hvor de offentligt ansatte må formode, at ministeren allerede er bekendt med, hvorledes tingene forholder sig.

Advarselspligten tjener det formål, at det sikres, at ministeren faktisk er bekendt med, hvordan tingene forholder sig, at der lægges pres på ministeren for at ændre beslutningen, og at der sikres bevis for, at ministeren har modtaget den nødvendige rådgivning. Pligten hertil påhviler i første omgang departementschefen, men lavere placerede kan have pligt til at presse på i forhold til overordnede for at få disse til at advare ministeren.[95]

7.7.6 Undersøgelses- og tilsynspligt

Det er almindeligt antaget, at en offentlig ansat chef som udgangspunkt må kunne gå ud fra, at underordnede følger gældende ret, og at den overordnede ikke har pligt til konkret at sikre sig, at dette også er tilfældet, med mindre vedkommende har særlig anledning dertil. For så vidt den overordnede selv tager konkret del i sagsbehandlingen, har vedkommende et ansvar for, at sagen søges oplyst tilstrækkeligt. Det fore-

95 Jf. nærmere Jens Peter Christensen i Oliver Talevski, Jens Peter Christensen og Claus Dethlefsen, Undersøgelseskommissioner, Embedsmandsansvaret og Folketingets rolle, 2002, p. 289-292 Embedsmandsansvaret og Folketingets rolle, 2002, p. 289-292

kommer nærliggende at antage, at en offentligt ansat chef som almindeligt udgangspunkt må kende de allermest centrale retsregler på sit forvaltningsområde, i hvert fald hvis disse er enkle.[96]

Interessen samler sig herefter blandt andet om, hvorvidt der kan siges noget nærmere om, hvornår en leder har en særlig anledning – og dermed en pligt – til at undersøge/sikre sig, at underordnedes handlinger mv. er lovlige.

Det er her nærliggende at tage udgangspunkt i, at en overordnets pligt til at undersøge lovligheden af underordnedes handlinger mv. grundlæggende relaterer sig til, at offentlige myndigheder efter legalitetsprincippet er forpligtet til at overholde gældende ret, og efter undersøgelsesprincippet er forpligtet til at sørge for, at en sag er tilstrækkeligt oplyst – og en sammenkædning af disse to principper.[97]

Det er nærliggende at antage, at en leder har en særlig anledning til at spørge ind til/undersøge underordnedes handlinger mv., hvis foreliggende oplysninger mv. med en vis grad af sandsynlighed tyder på, at der er begået ulovligheder, som ikke er af uvæsentlig betydning.

En pligt til at spørge ind/undersøge nærmere må – alt andet lige – være klarere, hvor de regler, som med en vis grad af sandsynlighed er tilsidesat, er klare og/eller vedrører spørgsmål af væsentlig betydning.

Pligten til at spørge ind/undersøge nærmere kan udvides i kraft af særlig sagkundskab/ kendskab til de omhandlede regler.

En pligt til at spørge ind kan i almindelighed næppe være afhængig af, hvordan den pågældende overordnede er blevet opmærksom på et forhold, som med en vis sandsynlighed tyder på, at der er begået væsentlige ulovligheder.

Hvis det på baggrund af konkrete oplysninger kan forudses, at der vil kunne være en konkret og nærliggende risiko for, at der vil blive administreret/handlet i strid med gældende ret vedrørende væsentlige forhold, må der være en pligt for den overordnede til at give – præciserende – instrukser.

96 Jf. nærmere Jens Peter Christensen i Oliver Talevski, Jens Peter Christensen og Claus Dethlefsen, Undersøgelseskommissioner, Embedsmandsansvaret og Folketingets rolle, 2002, p. 276-284

97 Jf. herved generelt Karsten Revsbech m.fl., Forvaltningsret – Sagsbehandling, 7. udgave, 2014, p. 150

De ovennævnte pligter til at spørge ind til/undersøge underordnedes handlinger henholdsvis til at give præciserende instrukser kan støttes på stillingens beskaffenhed.

7.8 Offentligt ansattes strafansvar

Straffeloven indeholder i kapitel 16 en række bestemmelser om strafansvar i offentlig tjeneste eller hverv, herunder § 156 om tilsidesættelse af lydighedspligt mv. og § 157 om grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenesten.

Bestemmelserne har en straframme fra bøde til fængsel i indtil 4 måneder. Strafansvar forældes derfor efter 2 år, jf. straffelovens § 93, stk. 1, nr. 1.

Strafansvar forudsætter både, at det objektive gerningsindhold – tilsidesættelse af lydighedspligten mv. henholdsvis grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i overholdelse af tjenestens pligter – er opfyldt, og at handlingen eller undladelsen subjektivt kan tilregnes den offentligt ansatte som forsætlig eller groft skødesløs (uagtsom).

Strafansvar er ikke betinget af, at den pågældende fortsat er ansat som embedsmand.

Ved mindre pligtforsømmelser må det antages, at et disciplinært ansvar vil være en tilstrækkelig reaktion.

7.9 Offentligt ansattes disciplinære ansvar

7.9.1 Tjenestemænd

I tjenestemandslovens § 24[98] er det bestemt, at der som disciplinærstraf for tjenstlig forseelse kan anvendes advarsel eller irettesættelse, bøde der ikke må overstige ½ måneds løn, overførelse til andet arbejde eller andet arbejdssted eller anden stilling inden eller uden for ansættelsesområdet og degradation, herunder helt eller delvis bortfald af anciennitetsbestemte løndele eller afsked.

98 Lovbkg. nr. 511 af 18. maj 2017 og tidligere

Det fremgår af bemærkningerne i forslaget til lov om undersøgelseskommissioner[99] blandt andet til § 4, stk. 4, at der for forhenværende embedsmænd ikke kan rejses spørgsmål om disciplinæransvar.

Disciplinærstraf er således knyttet til funktionen som tjenestemand og kan derfor ikke anvendes efter tjenestemandsforholdets ophør.

For disciplinæransvar gælder der ikke en forældelsesregel, men det ses i praksis, at den tid, der er forløbet, siden et forhold blev begået, bliver tillagt betydning.

Statsløsekommissionen skrev i sin beretning[100]:

> "I modsætning til det strafferetlige ansvar er der ikke fastsat regler om forældelse af det disciplinære ansvar. Det disciplinære ansvar er således principielt uforældeligt. Det er dog almindeligt antaget, at den omstændighed, at der er gået lang tid siden den tjenstlige forseelses fuldbyrdelse, efter et skøn kan medføre straffrihed eller anvendelse af en sanktion, der er mildere, end det ellers ville være tilfældet."

I en note henviste Statsløsekommissionen til vejledningen "God adfærd i det offentlige" fra Personalestyrelsen, KL og Danske Regioner, juni 2007:

> "I lyset af bl.a. hidtidig praksis skal der … i almindelighed foreligge særlige grunde for, at der søges gjort ansvar gældende i anledning af forhold, der ligger mere end ca. 5 år tilbage i tiden."

Skattesagskommissionen skrev i sin beretning[101] ganske kort:

> "Det disciplinære ansvar forældes principielt ikke, men det antages, at den tid, der er forløbet siden forseelsen, kan have betydning for bedømmelsen af, om der er grundlag for at gøre et ansvar gældende."

Uanset at der ikke er fastsat regler om forældelse af det disciplinære ansvar, er det imidlertid almindeligt antaget, at den omstændighed, at der er gået lang tid siden den tjenstlige forseelses fuldbyrdelse, efter et skøn kan medføre straffrihed eller anvendelse af en sanktion, der er mildere, end det ellers ville være tilfældet.

---

99 LFF 1998-10-08 nr. 3

100 Statsløsekommissionens beretning p. 197

101 Skattesagskommissionens beretning p. 92

Anvendelse af disciplinærstraf over for en tjenestemand forudsætter, at den pågældende har gjort sig skyldig i en tjenstlig forseelse, jf. tjenestemandslovens § 24, 1. pkt.

Dette har både en objektiv og en subjektiv side. Der skal objektivt foreligge en tjenesteforseelse, og forholdet skal endvidere subjektivt kunne tilregnes tjenestemanden som forsætligt eller uagtsomt. Er ikke såvel den objektive som den subjektive betingelse opfyldt, kan der ikke anvendes disciplinærstraf over for den pågældende tjenestemand.

Objektivt

En tjenesteforseelse forudsætter pligtstridig adfærd (handling eller undladelse), jf. pkt. 7.6.

Subjektivt

Om de subjektive krav for, at en offentligt ansat kan ifalde et disciplinært ansvar, skal fremhæves følgende:

Ukendskab til tjenestemandens pligter efter straffelovens §§ 156 og 157 eller tjenestemandslovens § 10 kan ikke fritage for ansvar. En tjenestemand vil således ikke kunne undskylde sig med, at pågældende ikke vidste, at man havde pligt til at udføre lovlige tjenstbefalinger og til at overholde gældende regler (egentlige retsvildfarelser).

Træffer en tjenestemand imidlertid en afgørelse, der strider mod en retligt bindende regel, i den tro, at afgørelsen er lovlig, har embedsmanden ikke forsæt til at begå en tjenesteforseelse. Det gælder uanset, om vildfarelsen skyldes, at den pågældende ikke var bekendt med et faktisk forhold, der gjorde afgørelsen ulovlig (faktisk vildfarelse), eller om vildfarelsen skyldes en misforståelse af den regel, som sagen blev afgjort efter (uegentlig retsvildfarelse). I begge tilfælde vil tjenestemanden kunne ifalde ansvar for uagtsomhed, hvis det kan bebrejdes den pågældende som faglig udygtighed i tilstrækkelig kvalificeret grad, at vedkommende traf afgørelse ud fra en vildfarelse. Et eksempel herpå findes i beretningen fra den tjenstlige undersøgelse i anledning af Tamilsagen[102], hvor forhørsledelsen fandt, at departementschefen og den involverede afdelingschef ved ikke at have erkendt (og advaret ministeren om) en klart ulovlig tilstand, alvorligt havde fejlbedømt situationen og derved havde udvist

102 Undersøgelsesretten af 10. juli 1990 vedrørende "Tamilsagen"

"betydelig uagtsomhed." Ved vurderingen af, om der foreligger uagtsomhed, anlægges en individuel bedømmelse af, om den pågældende tjenestemand med den viden og de kvalifikationer, som den pågældende havde, burde have handlet anderledes.

Særligt om de subjektive betingelser for at pålægge en tjenestemand ansvar for at følge klart ulovlige ordrer bemærker kommissionen følgende:

I en situation, hvor en tjenestemand følger en ordre fra en overordnet, kan vedkommende kun ifalde et tjenstligt ansvar, hvis ordren er klart ulovlig. Kravet om tilregnelse – i form af forsæt eller (grov) uagtsomhed – indebærer i en sådan situation, at den pågældende har eller burde have forstået, at ordren var klart ulovlig.

Et tjenstligt ansvar for uagtsomhed i en sådan ordresituation vil således forudsætte, at man har at gøre med en person, som har de tilstrækkelige forudsætninger for at vurdere spørgsmålet om ordrens (klare) ulovlighed.

Selv om det antages, at der må anlægges en individuel vurdering af, om den pågældende burde have handlet anderledes, må der tages udgangspunkt i en mere objektiv målestok for tilregnelsesspørgsmålet. En sådan målestok vil være baseret på, hvad der må forventes af en person i den pågældende stilling med de pågældende kvalifikationer i form af uddannelse, erfaring mv.

Særligt vedrørende en overordnets ansvar for underordnedes tjenesteforseelser bemærkes, at hvis sådanne fejl og forsømmelser skal medføre tjenstlige sanktioner, må det kræves, at fejlene eller forsømmelserne kan bebrejdes den overordnede. Det forhold, at en overordnet har været den formelt ansvarlige for de fejl, der er begået af en underordnet, kan ikke i sig selv udløse et disciplinært ansvar.

En overordnets manglende opfyldelse af en undersøgelses- eller tilsynspligt kan derimod i sig selv være en tjenesteforseelse, når den overordnede vidste eller burde vide, hvad den underordnede foretog sig. Det gælder især, når det er åbenbart, at der kan stilles spørgsmål om lovligheden af den underordnedes handlinger. Den overordnede har en pligt til at holde sig orienteret inden for sit område, og det fritager ikke en overordnet for ansvar, at han eller hun bevidst har holdt sig i uvidenhed om bestemte forhold inden for sit ansvarsområde.

Ansvaret kan også ifaldes, såfremt der ikke i tilstrækkelig grad er fastsat instrukser for et givet sagsområdes behandling.

Om den overordnede har haft eller burde have haft kendskab til et bestemt forhold, beror også på, hvorvidt den pågældende handling har været et nødvendigt eller naturligt led i gennemførelsen af en beslutning, som den overordnede var ansvarlig for.

Grovhed

Der stilles i praksis krav om, at tjenesteforseelsen er af en vis grovhed.

På baggrund af en analyse af praksis har Jens Peter Christensen anført [103], at

> "grovhedskravet er ... et udtryk for, at man ved vurderingen af, om begåede fejl og forsømmelser burde give anledning til, at et disciplinært ansvar blev søgt gennemført, har foretaget en helhedsorienteret vurdering af grovheden af såvel den subjektive som objektive side af de begåede forseelser. Begrebsmæssigt fremstår grovhedskravet nærmest som et konglomerat af proportionalitetsprincipper, opportunitetsbetragtninger, en vis prøvelsestilbageholdenhed samt almindelige strafudmålingshensyn."

Omstændighederne i forbindelse med de handlinger eller undladelser, som udgør en fejl, har betydning for, om fejlen har karakter af en tjenesteforseelse. Disse omstændigheder kan i nogen grad påvirke vurderingen af fejlens grovhed. I den forbindelse kan fremhæves det forhold, at en tjenestemand har handlet under tidspres. Er det uklart, hvilken rolle en tjenestemand skal varetage i en given arbejdssituation, har dette ligeledes betydning for vurderingen, navnlig hvis den pågældendes arbejdsopgave ligger uden for vedkommendes normale opgaver. Hvis der er tale om tilsidesættelse eller fejlfortolkning af regler, og tjenestemanden ikke vidste dette, kan det påvirke vurderingen, at der er tale om et område med betydelig retlig usikkerhed.

Afgørelser, der hviler på tekniske vurderinger, faglige afvejninger, hensigtsmæssighedsbetragtninger og lignende vil som hovedregel ikke være tjenstlige forseelser.

Fejlskøn og fejlprioriteringer vil sjældent have en sådan grovhed, at det vil kunne være ansvarspådragende, medmindre fejlskønnet skyldes utilstrækkelige undersøgelser. At en tjenestemand på grund af manglende dygtighed eller uegnethed har skønnet forkert eller på anden måde udført dårligt arbejde, begrunder i praksis normalt heller ikke tjenstlig forseelse. Det måtte forudsætte, at der var tale om en betydelig udygtighed, ofte karakteriseret som "kvalificeret udygtighed".

---

103 Undersøgelseskommissioner, Embedsmandsansvaret og Folketingets Rolle, 2002, p. 263

Vedrørende ansvar for lavere placerede tjenestemænd fastslog undersøgelsesretten i Tamil-sagen følgende[104]:

> "For så vidt angår **fuldmægtig [xx]**, Direktoratet for Udlændinge (på hvis kontor sagerne blev lagt, når de var klar til afgørelse), og **fuldmægtig [YY, ZZ og VV]**, Justitsministeriet, finder undersøgelsesretten **ikke grundlag for et disciplinært ansvar**. Der lægges herved vægt på de pågældendes underordnede stilling i direktoratet og ministeriet sammenholdt med det forhold, at de som fuldmægtige måtte gå ud fra, at deres overordnede – som var bekendt med sagen i alle væsentlige detaljer – havde fundet, at man var nødt til at handle i overensstemmelse med ministerens beslutning."

Hans Gammeltoft-Hansen skrev følgende om resultatet i Tamil-beretningen[105]:

> "Dette kan muligvis udlægges således at fuldmægtige efter omstændighederne er ansvarsfri når chefer forestår styringen af sagsbehandlingen … Undersøgelsesrettens synspunkter kan dog næppe udstrækkes så vidt at det i almindelighed kan anses for berettiget at fuldmægtige i en sådan situation forholder sig fuldstændig passive over for en åbenbart ulovlig ordre om at undlade handlinger, selv om den nærmeste overordnede har set sig nødsaget til at efterkomme ordren. Udgangspunktet må også her være en vis reaktions – og rådgivningspligt over for den ansattes nærmeste chef."

Statsløsekommissionen anførte i sin beretning[106]:

> "Det er almindeligt antaget, at en placering på lavere niveau i det tjenstlige hierarki i sig selv kan medføre, at der ikke kan eller bør rejses nogen tjenstlig sag mod den pågældende. Dette gør sig særlig gældende, hvor der ikke har været nogen selvstændig medvirken, således at den pågældendes andel i den begåede fejl eller ulovlighed i højere grad har haft karakter af rutinepræget sagsekspedition eller lignende."
>
> Om forholdet mellem overordnede og underordnede gælder i øvrigt mere generelt, at hvis den underordnede embedsmand loyalt har informeret sine foresatte om de af ham eller hende påtænkte eller foretagne dispositioner og bag-

104 Beretning fra Undersøgelsesretten af 10. juli 1990 vedrørende "Tamilsagen", p. 2204

105 Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, p. 193

106 Beretning fra undersøgelseskommissionen til undersøgelse af sagen om indfødsret til statsløse personer født i Danmark i henhold til kommissorium af 25. maj 2011, p. 201

grunden herfor, og den overordnede har sanktioneret beslutningerne, vil der normalt ikke være grundlag for et disciplinært ansvar mod den underordnede embedsmand. Dette gælder ikke kun embedsmænd på lavere niveau, men også i forholdet mellem eksempelvis afdelingschefer og departementschefer og efter omstændighederne også i forholdet mellem embedsmænd og ministeren."

7.9.2 Overenskomstansatte mv.

Spørgsmålet om disciplinæransvar over for overenskomstansatte og ansatte på individuel kontrakt som følge af tilsidesættelse af den ansattes pligter er ikke reguleret ved bestemmelser i lovgivningen, men derimod med udgangspunkt i gældende overenskomster og individuelle ansættelseskontrakter samt forvaltningens ledelsesret i kraft af dens stilling som arbejdsgiver. Ledelsesbeføjelsen indebærer en ret for forvaltningen til at træffe afgørelser af disciplinær karakter over for en ansat, hvis den pågældende har tilsidesat sine tjenstlige pligter.

De pligter, der påhviler ansatte på overenskomst eller individuel kontrakt, svarer i alt væsentligt til de pligter, som gælder for tjenestemænd. I praksis anvendes sanktioner af disciplinær karakter da også typisk i tilfælde, hvor tilsidesættelsen af tjenstlige pligter for den overenskomstansatte mv. svarer til, hvad der udgør en tjenesteforseelse, hvis der var tale om en tjenestemand.

De sanktioner af disciplinær karakter, der kan blive tale om i forhold til overenskomstansatte mv., kan fx være advarsel, løntilbageholdelse i tilfælde af udeblivelse mv., ændring af arbejdsopgaver, forbigåelse ved avancement, anvisning af andet arbejdssted, afskedigelse med sædvanligt varsel og bortvisning.

7.10 Decorum

Det følger af tjenestemandslovens § 10, at en tjenestemand skal "såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver". Et tilsvarende værdighedskrav antages at gælde for overenskomstansatte.

Manglende opfyldelse af værdighedskravet adskiller sig grundlæggende fra strafansvar og disciplinært ansvar derved, at det ikke er en sanktion i anledning af en retsstridig eller anden handling eller undladelse, men en selvstændig vurdering af fremadrettet karakter.

Spørgsmålet om, hvorvidt en offentlig ansat opfylder værdighedskravet, opstår navnlig, hvis den ansatte har begået strafbare handlinger eller undladelser, men spørgsmålet kan også melde sig uden, at der foreligger strafbare forhold.

Det beror på en konkret vurdering, om en offentligt ansats handling eller undladelse indebærer, at værdighedskravet ikke er opfyldt. Det er væsentligt, om handlingen eller undladelsen har relation til eller betydning for det arbejde, som den ansatte skal udføre, eller den myndighed, hvor den pågældende er ansat, ligesom forholdets grovhed indgår. Det centrale er, om den pågældende fortsat vil nyde den agtelse og tillid, som kræves for at bestride stillingen på en hensigtsmæssig og fyldestgørende måde. Værdighedskravet varierer efter arten og indholdet af den stilling, som den offentligt ansatte indtager.[107]

107 Jf. generelt Karsten Revsbech m.fl., Forvaltningspersonalet, 4. udgave, 2019, p. 40-43

KAPITEL 8
Hændelsesforløb og forklaringer

8.1 Indledning

Tibetkommission II har ved kommissoriet fået til opgave at undersøge, om der, efter at Tibetkommission I afgav beretning, er fremkommet oplysninger, der giver Tibetkommission II anledning til en ændret vurdering i forhold til Tibetkommission I's konklusioner vedrørende de tre besøg i henholdsvis 2012, 2013 og 2014. Tibetkommission II har derudover fået til opgave at undersøge for hele perioden 1995 til 4. juli 2018, om der er grundlag for at antage, at tilsidesættelsen af reglerne i grundloven om ytrings- og forsamlingsfrihed er udtryk for en generel kultur i politiet og andre myndigheder og i givet fald forsøge at placere et ansvar. For mere detaljeret oplysning om kommissoriet, se ovenfor i kapitel 3.

8.1.1 Besøg af officiel karakter fra Folkerepublikken Kina i årene 1995 til 4. juli 2018, hvor Tibetkommission II blev nedsat

De undersøgte myndigheder har på Tibetkommission II's forespørgsel om officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i årene 1995 til 4. juli 2018 indberettet i alt 239 besøg fra Folkerepublikken Kina. En opgørelse over besøgene og de enkelte myndigheders involvering er vedlagt som bilag til beretningen.

Størstedelen af de indberettede besøg har officiel karakter, men i forskellig grad. Tibetkommission II har modtaget et omfattende materiale fra myndighederne blandt andet vedrørende samtlige af disse besøg og gennemgået dette, jf. nærmere herom og om fremgangsmåden ovenfor i kapitel 5. Efter en gennemgang af materialet har kommissionens interesse og fokus navnlig samlet sig om de besøg, der har involveret samtlige eller størstedelen af de undersøgte myndigheder, men der er også i nogle tilfælde fundet materiale af betydning for undersøgelsen vedrørende besøg med involvering af færre myndigheder og vedrørende forløb, som ikke var direkte forbundet til besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter. Endelig er der for visse år fundet materiale, som ikke relaterer sig til specifikke besøg, men som kan have betydning for undersøgelsen.

Det foreligger oplyst fra Udenrigsministeriet[1], at besøg fra udlandet kan kategoriseres og håndteres således:

> "…
> **Indgående statsbesøg, officielle besøg og arbejdsbesøg**
> Besøgskategorier:
> Der arbejdes med fire besøgskategorier:
> 1) Statsbesøg
> 2) Officielle besøg
> 3) Arbejdsbesøg
> 4) Private besøg
>
> **Ad 1) Statsbesøg**
> Et **statsbesøg** er et besøg af et statsoverhoved, hvor dronningen er vært, og hvor STM gennemfører den del af programmet, der vedrører politiske konsultationer. Det indgår typisk også besøg hos Folketingets formand/Præsidium.
>
> **Hoffet** har det overordnede ansvar for planlægningen og udfærdigelse og afvikling af program ved statsbesøg, og STM/UM/FT evt. andre involverede myndigheder deltager i arbejdet.
>
> Et ikke-kongeligt statsoverhoved kan også aflægge andre typer af besøg i Danmark med Statsministeren som vært.
>
> **Ad 2) Officielle besøg**
> **Protokollen** har det overordnede ansvar for planlægningen og den protokollære del af afviklingen af indgående officielle besøg af statsoverhoveder, regeringschefer, udenrigsministre og ledere af en række internationale organisationer.
>
> Klassificeringen af hhv. officielle og arbejdsbesøg besluttes i en dialog mellem Protokollen og STM eller ressortkontoret i Udenrigsministeriet.
> …
> Selvom udenlandske statsoverhoveder og/eller regeringschefer undertiden aflægger besøg i Danmark, der har karakter af et kort arbejdsbesøg, betegnes og behandles de normalt som officielle besøg. Dette fører automatisk til ledsagelse af Protokollen gennem hele programmet, hvilket med besøg på dette niveau oftest forventes. Angivelsen "officielt besøg" indebærer således ikke automatisk, at der eks. bliver audiens hos HM Dronningen, eller at der skal arrangeres

1 Oplysningerne er tiltrådt af Hofmarskallatet og Statsministeriet

regeringsfrokost/-middag. Personbeskyttelsesbehov oplyst fra PET kan også i sig selv føre til, at besøg behandles som et officielt besøg.

Besøg af udenlandske ressortministre med danske ressortministre som værter planlægges og gennemføres af de pågældende danske ministerier. PRO vil efter omstændighederne kunne yde den fornødne rådgivning. Disse besøg betegnes ikke som officielle besøg, men som arbejdsbesøg.

Program
Programlægningen afhænger af besøgets kompleksitet. Ved enkle/mindre besøg udarbejdes programmet i et samarbejde mellem PRO og STM eller ressortkontoret i UM. Ved større besøg sker programlægningen med inddragelse af TC og KOM (eksport- og kommunikationskyndige kolleger), ministersekretariat, den danske repræsentation og den herværende ambassade for det pågældende land, og indebærer herudover kontakter til en række myndigheder og institutioner samt til PRO's faste samarbejdspartnere med hensyn til praktik/logistiske arrangementer. Ved officielle besøg udarbejder PRO et trykt program til fordeling.
…
Presse
KOM er i samarbejde med landekontoret ansvarlig for udarbejdelse af evt. presseprogram og kontakt til dansk presse samt praktik i forbindelse med afvikling af interviews. Derudover står KOM for logistik for deltagende udenlandske journalister og følger disse under opholdet i Danmark. KOM deltager i det besøgende lands fortropsbesøg til Danmark og sikrer kontakt til International Press Center (IPC), som varetager akkreditering af såvel danske som udenlandske pressefolk.

Sikkerhed
PET og politimyndighederne er ansvarlige for sikkerhed. Der ydes kun politieskorte, såfremt PET vurderer, at det ud fra et sikkerhedsmæssigt hensyn er nødvendigt.

Ad 2) Arbejdsbesøg
Program og praktik
Lande-/ressortkontoret står for planlægning og gennemførelse af besøget i samarbejde med den tilrejsende delegation/herværende ambassade og evt. STM, med råd og vejledning fra PRO. Lande/ressortkontoret er ansvarligt for programlægningen. Det trykkes og fordeles ikke program.

Det er overladt til herværende diplomatiske eller konsulære repræsentationer for det besøgende land at varetage de traditionelle logistiske funktioner i forbindelse med modtagelse og afhentning/afrejse i lufthavn, transport, indkvartering etc. Hvor gæsternes hjemland eller organisation ikke er diplomatisk eller konsulært repræsenteret i Danmark, kan PRO dog bistå ifm. varetagelsen af disse funktioner (etablering af kontakt til relevante danske myndigheder, institutioner, hotel, limousineselskaber mv.).
…
Presse
KOM er i samarbejde med landekontoret ansvarlig for kontakt til dansk presse samt praktik i forbindelse med afvikling af interviews samt eventuelle pressemøder i samarbejde med ministersekretariaterne.

Ad 3) Private besøg
Private besøg i Danmark af højtstående udenlandske personligheder involverer som udgangspunkt ikke danske myndigheder.

Såfremt PET vurderer, at der er særlige sikkerhedsbehov, sikrer PET selv VIP i lufthavnen og den fornødne beskyttelse og information til relevante personer/besøgssteder.

Desuden kan medlemmer af det danske, norske og svenske kongehus og nærmeste familie til europæiske kongelige statsoverhoveder, statsoverhoveder og regeringschefer få VIP i lufthavnen ved ankomst og afrejse, selvom der er tale om et privat besøg eller transit. Ved private besøg og transit afholdes udgiften til VIP i lufthavnen af den tilrejsende delegation /ambassaden.
…"

8.1.2 Baggrundsoplysninger vedrørende de kinesiske besøgendes status, om Tibet og Dalai Lama, om Støttekomitéen for Tibet og om Falun Gong

Om det kinesiske statsstyre

Kommissionen har modtaget et udateret "Idékatalog For Centraladministrationen (ministerier, styrelser), regioner, kommuner og andre offentlige institutioner til brug i forbindelse med indkommende besøg af delegationer fra Kina" udfærdiget af Udenrigsministeriet. Heraf fremgår om Folkerepublikken Kina's interne struktur blandt andet:

> "…
> Kina's centrale regering i Beijing har på væsentlige områder stor og ultimativ magt, men er i antal af ansatte meget lille. Cirka 50.000 ansatte. Kina's provinser har 30 millioner offentligt ansatte. Hurtigt sagt kan man sammenligne Kina's centralregering med EU Kommissionen og Kina's provinser med europæiske nationer. Selvom Kina's centralregering har større magt sammenlignet med EU Kommissionen, så har kinesiske provinser – og større kinesiske byer – et udstrakt selvstyre og besluttende myndighed over egne store budgetter. Over tyve af Kina's større byer og ca. tre fjerdedele af Kina's provinser har f.eks. et BNP større end Vietnams. Der er tale om væsentlige økonomiske enheder, der kan indgå økonomiske aftaler med betydning for danske interesser.
> …"

Danmark har i perioden omfattet af kommissionsundersøgelsen modtaget besøg fra både medlemmer af Folkerepublikken Kina's Kommunistiske Parti, Politbureauet og Politbureauets Stående Komité. Politbureauet er den ca. 25 mand store ledende kreds i kommunistpartiet, der udgør den absolutte top i det kinesiske statssystem, idet Politbureauets Stående Komité er Kommunistpartiets og Folkerepublikken Kina's absolutte magtcentrum, hvis størrelse varierer, men oftest udgør 7 rangordnede medlemmer.

Danmark har endvidere i perioden modtaget besøgende fra Folkerepublikken Kina's parlament, Folkekongressen.

Yderligere har Danmark i perioden modtaget besøgende fra CPPCC – Chinese People's Political Consultative Conference, som er den rådgivende parlamentsforsamling.

Der har også i perioden været besøgende fra Statsrådet, det vil sige Folkerepublikken Kina's regering anført af premierministeren og med et varierende antal vicepremierministre, oftest fire, og en række statsråder.

Endelig var Folkerepublikken Kina's præsident på statsbesøg i Danmark i 2012.

I det følgende er myndighedernes behandling af de enkelte besøg omtalt som

"relativt lav prioritet" – hverken dronningen eller statsministeren har taget imod

"relativt høj prioritet" – statsministeren, men ikke dronningen har taget imod

"høj prioritet" – både dronningen og statsministeren har taget imod

Om Tibet og Dalai Lama

Det tibetanske imperium[2] opstod i det syvende århundrede. Fra 1720 blev Tibet en del af Qing-dynastiet, administrativt under vicekongen i Sichuan. Efter Xinhai-revolutionen mod Qing-dynastiet i 1912 deklarerede Tibet i 1913 sin selvstændighed, men det blev ikke anerkendt af regeringen, efter at kejserdømmet i Kina var blevet afløst af Folkerepublikken Kina i 1949. Tibet bevarede dog sin autonomi indtil 1950, hvor Tibet blev besat og annekteret af Folkerepublikken Kina. Efter et fejlslagent oprør flygtede den tibetanske regering og dets leder Dalai Lama i 1959 til Indien. Der har siden været store spændinger mellem Dalai Lama og den tibetanske eksil-regering i Indien på den ene side og Folkerepublikken Kina's styre på den anden side.

Dalai Lamaerne har siden 1642 været Tibets verdslige og religiøse ledere. Den nuværende Dalai Lama er den 14. reinkarnation og overtog styret i 1950. Dalai Lama var frem til 2011 både spirituel leder af det buddhistiske Tibet og politisk leder og betragtes af tibetanere som symbolet på et frit Tibet. I 2011 overdrog Dalai Lama det politiske lederskab til et parlament valgt af eksil-tibetanere. Parlamentet ledes i dag af premierminister Lobsang Sangay.

Om Støttekomitéen for Tibet

Af Støttekomitéen for Tibets hjemmeside og Wikipedia fremgår, at foreningen har ca. 300 medlemmer opgjort i 2008. Foreningens offentlige Facebook-gruppe har 950 følgere.

Foreningen arbejder "… for at forbedre vilkårene for den tibetanske befolkning ved at støtte deres ikke-voldelige kamp for frihed, menneskerettigheder, demokrati og uafhængighed…". Dette sker gennem formidling til den danske offentlighed om forholdene i Tibet, med et særligt fokus på politisk lobbyarbejde. Desuden agerer gruppen værter under besøg fra det eksiltibetanske samfund.

Foreningen afholder jævnligt demonstrationer mod undertrykkelsen af tibetanere, blandt andet hvert år den 10. marts foran den kinesiske ambassade.

2 Kilde: Wikipedia og Den Store Danske.lex.dk

Om Falun Gong

Af Falun Dafa's hjemmeside og Wikipedia fremgår, at Falun Dafa, også kaldet Falun Gong, er en spirituel praksis, der blev grundlagt i Folkerepublikken Kina i 1992 af Li Hongzhi. Falun Dafa er centreret omkring en række fysisk-meditative øvelser i den kinesiske qigong-tradition, men involverer ligeledes en religiøs doktrin, der er udsprunget af Li Hongzhi's skrifter.

Falun Dafa har ingen formel struktur eller formelt medlemskab, men ledes i praksis af Li Hongzhi, som er bosiddende i USA. Falun Dafa's danske facebook-side har 42 følgere, og den danske "gren" må formodes at være meget lille.

Mod slutningen af 1990erne opgjorde den kinesiske regering antallet af Falun Dafa-udøvere til at være ca. 70 millioner, mens Li Hongzhi selv proklamerede mere end 100 millioner følgere.

Falun Dafa Danmark organiserer ugentlige demonstrationer imod den kinesiske regerings forfølgelser foran den kinesiske ambassade i Hellerup. De er ligeledes tilstedeværende under talrige kinesiske højniveaubesøg, hvor udøvere fra hele Nordeuropa samles for at demonstrere.

8.2 Om tiden før 1995

8.2.1 Forholdet Danmark – Kina

Efter afslutningen af den kinesiske borgerkrig (1946-1949) udråbte Kina's Kommunistiske Parti i 1949 Folkerepublikken Kina. Diplomatiske forbindelser mellem Danmark og Folkerepublikken Kina blev grundlagt allerede i 1950, hvor Danmark sammen med Storbritannien og de skandinaviske lande var blandt de første vestlige lande, der anerkendte den nye regering. Op gennem 1950'erne støttede Danmark ifølge litteratur og forskning op om Folkerepublikken Kina's ønske om repræsentation i FN og landets territoriale krav på de omstridte områder Taiwan, Tibet og Xinjiang. Disse to aspekter, anerkendelse af Folkerepublikken Kina i international politik og anerkendelse af Folkerepublikkens territoriale krav, har efter almindelig opfattelse været kernen i den såkaldte ét-Kinapolitik.[3]

3 Brødsgaard, "Danish-Chinese Relations: The Collapse of a Special Relationship", 2–4; Midtgaard, "Kina", 382-383; Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 53–54.

Med det kinesisk-sovjetiske brud i 1960 styrkedes ifølge litteratur og forskning Folkerepublikken Kina's ønske og behov for at bygge tættere relationer med Vesteuropa og øge samhandlen med andre lande. Folkerepublikken Kina fik en ny strategisk placering i international politik, og fra begyndelsen af 1970'erne blev Folkerepublikken Kina's tilknytning til Vesteuropa og USA større. I slutningen af 1960'erne havde USA politisk nærmet sig Folkerepublikken Kina, og i 1972 blev der oprettet diplomatiske forbindelser mellem USA og Folkerepublikken Kina. Støttet af amerikanerne overtog Folkerepublikken Kina i 1971 det kinesiske sæde i FN fra Taiwan, herunder den permanente plads i FN's Sikkerhedsråd. I den periode øgedes Folkerepublikken Kina's interesse angiveligt i et partnerskab også med Danmark. Det tættere forhold kunne ses i statsminister Poul Hartlings officielle besøg i Folkerepublikken Kina i 1974, hvor statsministeren som den første vesteuropæiske regeringsleder blev modtaget af Mao Zedong og andre kinesiske toppolitikere. Besøget blev i 1979 fulgt op af H.M. Dronning Margrethe II's besøg til Folkerepublikken Kina og et intensivt besøgsdiplomati i 1980'erne.[4] Siden Poul Hartlings besøg i Folkerepublikken Kina har alle danske statsministre frem til i dag besøgt landet.

Siden det første danske handelsskib anløb Kina i 1600-tallet, har handel ifølge litteratur og forskning været vigtig for Danmarks forhold til Kina. Den tidlige diplomatiske kontakt til Folkerepublikken Kina i 1950 sikrede angiveligt, at Danmark kunne fortsætte handlen med Folkerepublikken Kina, som gradvis blev udbygget. I de første årtier efter den kinesiske borgerkrig forblev handlen dog relativt sparsom. Med indgåelsen af en bilateral handelsaftale i 1957 øgedes samhandelen, og flere danske virksomheder etablerede sig i Folkerepublikken Kina og på det kinesiske marked op gennem 1960'erne og 70'erne. Efter Mao Zedong's død og med Deng Xiaoping's indledning af den kinesiske reformpolitik i anden halvdel af 1970'erne trådte det økonomiske og handelsmæssige samarbejde for alvor i forgrunden, og mellem 1979 og 1987 tidobledes den danske eksport til Folkerepublikken Kina. I samme periode blev Folkerepublikken Kina et nyt modtagerland af dansk udviklingsbistand, som især blev ydet i form af eksportkreditter, der også kom dansk erhvervsliv til gavn.[5]

Folkerepublikken Kina's militære intervention over for demonstrationerne på og omkring Den Himmelske Freds Plads (Tiananmen-pladsen) i Beijing i 1989 blev en alvorlig belastning for Folkerepublikken Kina's ellers gode forhold til de vestlige lan-

4 Østergaard, "Kinesisk sikkerhedspolitik i forhold til Danmark: stabilitet og friktioner", 215–16; Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 54–57; Brødsgaard, "Danish-Chinese Relations: The Collapse of a Special Relationship", 3–4; Midtgaard, "Kina", 383-384.

5 Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 42–45; Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 56–57; Midtgaard, "Kina", 384.

de og resulterede i indførelse af sanktioner mod Folkerepublikken Kina, herunder en europæisk våbenembargo, der fortsat er gældende. Også den danske regering reagerede ved blandt andet at trække udviklingsstøtte og statslån til Folkerepublikken Kina, stille besøgsdiplomatiet i bero og støtte op om våbenembargoen. Mange vestlige lande normaliserede dog relativt hurtigt relationerne til Folkerepublikken Kina, USA allerede i efteråret 1989 og EF i efteråret 1990. Danmark og Folkerepublikken Kina genoptog de diplomatiske relationer i 1992.[6]

Genoptagelsen af de udenrigspolitiske relationer i 1992 faldt sammen med Folkerepublikken Kina's genoptagelse af de kinesiske markedsreformer, der for alvor satte skub i økonomien. Danske virksomheder forstærkede deres repræsentationer og investeringer i landet. De danske investeringer steg markant, og i 1994 åbnede Danmark et generalkonsulat i Shanghai, blandt andet for at understøtte danske virksomheders aktiviteter i Folkerepublikken Kina.[7]

I forlængelse af interventionen på Den Himmelske Freds Plads blev politikere, organisationer og civilsamfundet i Danmark og andre vestlige lande mere opmærksomme på menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina. Fra 1990'erne fulgte skiftende danske regeringers Kinapolitik ifølge litteratur og forskning således to spor i lighed med andre europæiske lande: Danmark ønskede stadig at udbygge det økonomiske samarbejde og understøtte danske virksomheders handel med Folkerepublikken Kina, men ønskede også at føre en politisk dialog med Folkerepublikken Kina om blandt andet menneskerettigheder.[8]

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at Danmark og Norge var de første lande, der i 1950 anerkendte Folkerepublikken Kina parlamentarisk og diplomatisk. Den kinesiske leder Deng Xiaoping, der kom til magten i 1978, åbnede op for den kinesiske økonomi og indledte en mere pragmatisk periode.

I 1980'erne vidste man ikke, hvor stor en betydning åbningen af Folkerepublikken Kina ville få, og man forventede ikke, at der ville blive tale om en stormagt. Fra midten af 1990'erne, og da Folkerepublikken Kina blev medlem af WTO, accelererede Folkerepublikken Kina's økonomiske vækst voldsomt.

6 Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 57; Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 45.

7 Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 46-47.

8 Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 58–60; Ulbæk, "Kina og Indien", 214-15, 217.

I 1990'erne havde Danmark et fornuftigt samarbejde med Folkerepublikken Kina, men samarbejdet havde en vis kant. Danmark vidste, at Folkerepublikken Kina's voksende økonomi ville få stor betydning for Danmarks udenrigshandel, økonomi og fremdrift og samtidig havde Danmark haft en mangeårig tradition for at arbejde for menneskerettighederne i FN- og EU-regi. Danmark var involveret i en række mindre projekter i Tibet, herunder et projekt som gav støtte til efteruddannelse af tibetanske skolelærere. Det var et eksempel på, at Danmark kunne ændre lidt for en lille gruppe.

Europa blev også tidligt opmærksom på Folkerepublikken Kina's enorme udvikling. Det gik så hurtigt, at Danmark kom lidt bagud i sit forhold til Folkerepublikken Kina. Danmark opgraderede derfor sit fokus på de økonomiske interesser i Folkerepublikken Kina og den danske tilstedeværelse i landet. Der blev talt om kulturelle besøg i Folkerepublikken Kina og om at optage bredere forbindelser. Danmark skulle være mere synlig i Folkerepublikken Kina. Folkerepublikken Kina's økonomiske vækst, men også Folkerepublikken Kina's politiske betydning var stærkt accelererende.

Han vidste ud fra flere eksempler fra 1990'erne, at Folkerepublikken Kina var ømskindet i forhold til Tibet, og at Folkerepublikken Kina i stigende omfang reagerede skarpt i takt med, at selvbevidstheden blev større.

Adspurgt om hvorvidt han af Udenrigsministeriet eller udenrigsråden blev inddraget i kinesiske tilkendegivelser om, hvorvidt Danmark skulle afstå fra at støtte Tibet, modtage besøg af Dalai Lama med videre, har han forklaret, at disse overvejelser først nåede frem til ham i forbindelse med konkrete besøg, herunder af Folkerepublikken Kina's udenrigsminister, af Folkerepublikken Kina's vicestatsminister og hans eget besøg i Folkerepublikken Kina i år 2000. Han forholdt sig alene til Folkerepublikken Kina's sensibiliteter i forhold til de samtaler, han havde med kinesiske ledere. Han havde ikke en stor mødeaktivitet eller lignende med støtteforeninger for Tibet, men han kendte til foreningernes eksistens.

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har for Tibetkommission II forklaret, at Danmark fik nærmere kontakter med Folkerepublikken Kina i midten af hans udenrigsministerperiode. Han besøgte sammen med sin kone den kinesiske udenrigsminister omkring 1985 ved markeringen af en årsdag for Danmarks etablering af den diplomatiske forbindelse med Folkerepublikken Kina. Der var voksende handelsinteresser mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, men Folkerepublikken Kina udviklede sig på det tidspunkt ikke i samme hast, som det blev tilfældet i 1990'erne. Han var ikke på officielt besøg i Folkerepublikken Kina under sin tid som udenrigsminister. Der var en vis interesse for Hong Kong som følge af forhandlingerne mel-

lem Storbritannien og Folkerepublikken Kina om Hong Kong. Der var diskussioner om at tilbyde et antal Hong Kong-kinesere asyl i Danmark, men dette kom dog ingen vegne. Danmark interesserede sig også meget for Folkerepublikken Kina's nabolande, herunder Bhutan, Japan og Indien.

I 1989 skete massakren på Den Himmelske Freds Plads, og Danmark lagde Folkerepublikken Kina på is som følge heraf. De talte i den daværende EF-kreds meget om forholdet til Folkerepublikken Kina og om reaktionerne på begivenhederne. Der var ikke en truffet egentlig beslutning om linjen over for Folkerepublikken Kina, men det lå i sagens natur, hvordan forholdet til Folkerepublikken Kina var. Danmark gik ikke op i, at kineserne var ømskindede, og han tog imod Dalai Lama i Udenrigsministeriet i 1991, selvom kineserne blev meget fornærmede. Det kom ikke som en overraskelse, og han tog sig ikke heraf. Folkerepublikken Kina's sanktioner som følge af Dalai Lama's besøg var han ikke involveret i, da reaktionerne først kom efter hans tid som udenrigsminister.

Når man talte med kineserne, tog man hensyn til, hvordan man skulle gebærde sig, men han husker ikke, at der derudover blev taget hensyn til kinesiske sensibiliteter. De ansatte i Udenrigsministeriet kendte ham så godt, at de vidste, at de ikke skulle fortælle ham, hvordan han skulle opføre sig over for kineserne.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han beskæftigede sig med Folkerepublikken Kina, allerede fra han var i Udenrigsministeriets ministersekretariat fra 1986 til 1993. Folkerepublikken Kina var også i de år en relativt vigtig spiller på den internationale scene og et væsentligt emne ikke mindst i 1989, hvor Danmark reagerede meget stærkt på Folkerepublikken Kina's krænkelse af menneskerettighederne på Den Himmelske Freds Plads. I 1997 reagerede Danmark for anden gang stærkt over for Folkerepublikken Kina som følge af Danmarks vurdering af, at der ikke var den ønskede fremgang for menneskerettighederne.

Set fra et dansk synspunkt havde Folkerepublikken Kina udviklet sig fra at være et udviklingsland fra 1986, hvor han første gang besøgte Folkerepublikken Kina sammen med udenrigsministeren, til det væsentligt ændrede Folkerepublikken Kina, som han forlod i 2015, hvor Folkerepublikken Kina havde udviklet sig på stort set alle områder. Denne udvikling er fortsat frem til i dag. Problemet set fra dansk side er, at udviklingen på menneskerettighedsområdet og demokratiet ikke har nået det ønskede udviklingsniveau.

Over de 71 år siden oprettelsen af Den Kinesiske Folkerepublik i oktober 1949 har Folkerepublikken Kina og Danmarks bilaterale forhold ændret sig fra at være et

emne, der alene havde interesse for det danske Udenrigsministerium til at være et emne, som har betydning for mange andre ministerier. Samtidig har Folkerepublikken Kina's globale stilling ændret sig, således at det er dækkende at tale om, at der er to stormagter i verden, Folkerepublikken Kina og USA.

Der var mange fælles træk mellem, hvad Sovjetunionen/Rusland og Folkerepublikken Kina bød Danmark/Europa i forhandlinger, herunder i forhold til kultur og selvforståelse. Den kinesiske indstilling havde ændret sig fra at være mere ydmyg og underspillet til, at de var trådt mere og mere i karakter.

8.2.2 Løbende henvendelser til Udenrigsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste om besøg og demonstrationer

Af det materiale, som er udleveret til Tibetkommission II, fremgår, at der løbende pågår og gennem alle årene omfattet af undersøgelsen har pågået et samarbejde mellem medarbejdere i Udenrigsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og medarbejdere på den kinesiske ambassade i Danmark navnlig omkring besøgsudvekslinger. Det fremgår videre, at medarbejdere i Udenrigsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste gennem årene har modtaget talrige henvendelser og opfordringer fra medarbejdere på den kinesiske ambassade i Danmark vedrørende blandt andet besøg og demonstrationer, som man fra kinesisk side har fundet og finder uønskede. De første oplysninger om sådanne henvendelser fra den kinesiske ambassade, som kommissionen har fået udleveret, går tilbage til 1990:

Udenrigsministeriets interne notitser om henvendelser fra den kinesiske ambassade i 1990 om uønskede demonstrationer og besøg af tibetansk dansegruppe

I en notits af 8. marts 1990 udfærdiget af Mette Kjuel Nielsen, Udenrigsministeriet, er redegjort for en opringning samme dag fra 1. ambassadesekretær Wang Jinsheng fra den kinesiske ambassade i Danmark. Det fremgår af notitsen, at 1. ambassadesekretæren blandt andet ringede:

> "…
> for at gøre opmærksom på en demonstration, der ifølge dagspressen ville finde sted lørdag, den 10. marts 1990 (kl. 16.30-18) foran den kinesiske ambassade. Demonstrationen ville vedrøre Tibet og – hvad man fra kinesisk side fandt bekymringsværdigt – formanden for Folketingets udenrigsudvalg, Viggo Fischer, ville deltage.

> Hr. Wang understregede, at Tibet var en del af Kina, og at demonstrationen var en indblanding i indre kinesiske anliggender. Man ville derfor gerne fra kinesisk side have Udenrigsministeriet til at bruge sin indflydelse til at forhindre demonstrationen. …
>
> Endvidere refererede hr. Wang til den Radio-båd, der ifølge dagspressen med en besætning fra internationale nyhedsmedier, herunder det danske magasin Press, havde til hensigt fra internationalt farvand at sende radioudsendelser ind over Kina. Hr. Wang så gerne, at udenrigsministeriet betydede Press, at det ikke var noget det burde deltage i.
>
> Jeg refererede til den danske ytrings-, forsamlings- og pressefrihed, som jeg formodede velkendt for hr. Wang. Det var hverken ønskeligt eller muligt for Udenrigsministeriet at blande sig i nævnte fuldt ud lovlige aktiviteter. Idet jeg gik udfra, at demonstrationen var behørigt anmeldt, ville politiet automatisk sikre den nødvendige beskyttelse af ambassaden. Jeg lovede dog at nævne det for rette vedkommende.
>
> Jeg har efterfølgende informeret protokollen, der for alle tilfældes skyld ville ringe til PET.
> …"

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har set notitsen før. Han formoder, at *"rette vedkommende"* var en henvisning til Protokollen. Han blandede sig ikke i, hvad formanden for Folketingets Udenrigsudvalg foretog sig.

Den 24. april 1990 skrev udenrigsråd Hans Henrik Bruun, Udenrigsministeriets P-afdeling[9], en notits om, at han samme dag var blevet opsøgt af den kinesiske chargé d'affaires, som efter instruktion meddelte ham, at en organisation "Front for a Democratic China", i januar 1990 skulle have etableret en afdeling i Danmark og planlagde en række aktiviteter i Danmark i forbindelse med årsdagen for begivenhederne på Den Himmelske Freds plads. Ifølge notitsen tilkendegav den kinesiske chargé d'affaires over for Hans Henrik Bruun blandt andet:

9 Udenrigsministeriets politiske afdeling

> "…
> Man håbede, at den danske regering i overensstemmelse med folkeretten og princippet om ikke-indblanding i indre anliggender ville tage skridt til at forbyde eller forhindre disse aktiviteter, der udgjorde en brug af dansk territorium med det formål at påvirke forholdet til en anden stat i negativ retning.
> …"

Ifølge notitsen sagde Hans Henrik Bruun hertil:

> "…
> den danske regering havde ikke nogen mulighed for eller noget ønske om at skride ind over for lovlige aktiviteter af den omhandlede art af privatpersoner eller organisationer. Ytringsfriheden var et centralt element i grundlaget for dansk demokrati.
> …"

Udenrigsråd Hans Henrik Bruun har for Tibetkommission II forklaret, at han skrev notitsen, som blev renskrevet af hans sekretær og underskrevet af ham. Kinesernes forhåbning i forhold til Front for a Democratic China's aktiviteter i Danmark var ikke noget, som gav anledning til, at P-III, som hørte under ham som chef for den politiske afdeling, eller højere niveauer skulle foretage sig yderligere. I så fald ville han have skrevet dette i notitsen. Henvendelsen fra den kinesiske chargé d'affaires var sket efter instruktion hjemmefra, og derfor var der en smule mere vægt bag det hr. Zhu sagde, end hvis hr. Zhu alene havde henvendt sig til Udenrigsministeriet på egen foranledning. Han vurderede det som en forventelig eller rutinemæssig henvendelse fra kineserne.

I en notits af 29. maj 1990 udfærdiget af J. Munk Rasmussen, P.III, og sendt til blandt andre chefen for 1. dept.[10], P-chefen[11] og Protokollen er anført blandt andet:

> "…
> Nr. to på den herværende kinesiske ambassade opsøgte dags dato undertegnede for at drøfte nedennævnte spørgsmål.
> …
> Tibetansk kulturmanifestation.
> Hr. Zhu oplyste, at den tibetanske opera- og dansetrup "Tipa" ville aflægge besøg i Danmark den 21. og 22. juni … Fra kinesisk side var man bekymret over,

10 departement
11 protokolchefen

at besøget ville give anledning til nationale manifestationer i form af flagning med tibetansk flag m.v.
…
Demokratibevægelsen.
… Fra kinesisk side håbede man fortsat, at danske myndigheder ville gribe ind over for sådanne aktiviteter.

Da hr. Zhu er udmærket bekendt med den danske holdning for så vidt angår Tibet og Taiwan, indskrænkede jeg mig til at sige, at udenrigsministeriet ville søge at opnå mere konkrete oplysninger om de pågældende arrangementer.

For så vidt angik eventuelle aktiviteter udført af Demokratibevægelsen … erindrede jeg – som ligeledes kendt for hr. Zhu – på ny om den demokratiske danske tradition for ytringsfrihed og for afholdelse af lovligt anmeldte demonstrationer m.v
…"

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer notitsen. Han interesserede sig ikke for sagen og fik ikke forelagt spørgsmålet om brug af tibetanske flag.

Udenrigsråd Hans Henrik Bruun har for Tibetkommission II forklaret, at det var P-III, der havde besluttet, at notitsen skulle fordeles i kopi til ham, til chefen for 1. departement, som han mener var Benny Kimberg, til Protokollen og til P-kult, som var Kulturkontoret. Notitsen blev endvidere fordelt til R.II, som var et kontor i Retsafdelingen. Fordelingen til Retsafdelingen var formentlig begrundet i, at hr. Zhu også påberåbte sig folkeretten, hvilket var noget, som Retsafdelingen kunne tage stilling til. En notits om en henvendelse på højere niveau end kontorniveauet blev typisk kun sendt til ét kontor, som herefter bestemte håndteringen heraf. Om kinesernes bekymring for flagning med tibetanske flag under den tibetanske opera- og dansetrup Tipa's besøg har udenrigsråd Hans Henrik Bruun forklaret, at Udenrigsministeriet var bekendt med, at Tibet var et følsomt emne for kineserne. Folkerepublikken Kina brød sig ikke om, at Danmark tog imod en tibetansk dansetrup, som ifølge kineserne talte for Tibets uafhængighed. Danmark kunne dog ikke gøre så meget ved det.

I en opfølgende notits af 14. juni 1990 sendt til DS.I.[12], D.Inf.[13] og P-kult[14] skrev Liselotte Simonsen blandt andet:

> "…
> Efter instruktion opsøgte ambassaderåd Zhu på den herværende kinesiske ambassade g.d. fg. P.III-chef[15], Jens Færkel, for at drøfte …
>
> Tibetansk dansegruppe i Danmark.
> Ambassaderåd Zhu oplyste, at han nu var i besiddelse af yderligere oplysninger om besøget … Sagen havde politisk karakter, da gruppen var etableret af den tibetanske "eksilregering" og optrådte som stærk fortaler for Tibets selvstændighed.
>
> "Tipa" ville komme til Danmark i forbindelse med Copenhagen International Dancing Festival, der arrangeres af Københavns Sommerunderholdning og Københavns Internationale Teater. Zhu oplyste, at arrangementet havde modtaget støtte fra Kulturministeriet, Danida og Københavns Kommune.
>
> Zhu fremførte sine myndigheders krav om, at Udenrigsministeriet tog skridt til at forhindre "Tipa"'s besøg i Danmark. I modsat fald kunne der indtræde en forværring af de dansk/kinesiske relationer. Såfremt gruppen alligevel kom, bad Zhu om, at man ville "keep it low", altså ingen officiel dansk involvering og ingen flagning med "tibetansk flag".
>
> Fm. Færkel anførte … I øvrigt syntes der at være tale om et privat kulturbesøg, som Udenrigsministeriet næppe kunne blande sig i. … Han ville dog selvsagt viderebringe de kinesiske bekymringer.
> …
> Idet opmærksomheden henledes på det forestående møde i den dansk-kinesiske blandede komité den 25.-29. juni 1990 henstilles det, hvorvidt Udenrigsministeriet bør rette henvendelse til arrangørerne af dansefestivalen med henblik på at undgå flagning med "tibetansk flag".
> …"

Notitsen er forsynet med følgende håndskrevne påtegninger:

12 D = Danida. S.I = Kontoret for bistandspolitiske spørgsmål og policykoordinering mv.
13 Danida Information
14 Presse og Kultur (Kommunikationsafdelingen)
15 Fmtl. protokolchef

"Forelægges 14/6 Jens Færkel"

"Enig i indstillingen (men hold henvendelsen med lav profil og på teknisk basis (flagreglementet) 14/6 H. H. Bruun"

"Bedt p.fm. (?) [ulæseligt navn] Kristoffersen, Københavns Politi, erindre [ulæseligt] om flagreglementet. L.S. … 15/6 Jens Færkel"

"Ditto meddelt vicepolitimester Villy Sørensen, Aarhus Politi og vicepolitimester Jacob Skov, Odense Politi 20/6-90 Liselotte Simonsen"

"Set, tak. [ulæselig signatur] 21/6"

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke fik forelagt notitsen, da der var tale om et møde på embedsmandsniveau. Han ved ikke, hvilke overvejelser der blev gjort om flagning med det tibetanske flag.

Udenrigsråd Hans Henrik Bruun har for Tibetkommission II forklaret, at Liselotte Simonsen formentlig var referent under mødet mellem ambassaderåd hr. Zhu og fungerende P-III chef Jens Færkel, der optrådte som stedfortræder for kontorchef Jørgen Munk Rasmussen, og hun har derfor skrevet notitsen af 14. juni 1990 om den tibetanske dansegruppes besøg i Danmark. Det er korrekt, at notitsen ikke blev fordelt til Retsafdelingen eller til Protokollen. Håndteringen og fordelingen beroede på konkrete overvejelser i det udstedende kontor, i dette tilfælde P-III, medmindre han selv vurderede, at fx Retsafdelingen skulle involveres. Notitsens indstilling vedrørte ikke Protokollen, hvilket formentlig var årsagen til, at notitsen ikke blev sendt i kopi til den.

Om notitsens bemærkning om det forestående møde i den dansk-kinesiske blandede komité, har han forklaret, at han ikke var involveret heri. De blandede komiteer var organer til drøftelse af fælles handelsmæssige spørgsmål.

Det giver mening, at Jens Færkel indstillede, at der blev rettet henvendelse til arrangørerne af dansefestivalen med henblik på at undgå, at der blev flaget med det tibetanske flag. Kontoret havde på kort tid modtaget tre henvendelser fra hr. Zhu på vegne af kineserne med de samme opfordringer og krav, hvilket Udenrigsministeriet havde besvaret med, at Udenrigsministeriet ikke kunne blande sig heri. Ministeriet kunne derfor alene sørge for, at der blev rettet henvendelse til arrangørerne af dansefestivalen, idet man måtte søge at undgå, at flagspørgsmålet blev inddraget i drøftelserne i den blandede komité. Når Jens Færkel skrev *"… henstilles det, hvorvidt …"*,

var det primært blot en indstilling til overvejelse, hvilket var et svagere diplomatisk udtryk, end hvis der var skrevet *"… henstilles det, at …"*.

Hvis kineserne havde gjort deres hjemmearbejde, havde de kendt til flagreglementet, som indebar, at der ikke uden tilladelse måtte flages med tibetanske flag i Danmark. Kineserne kunne derfor blot have henvist til, at flagreglementet skulle overholdes.

Det var Jens Færkel, der havde lavet påtegningen om, at notitsen skulle forelægges for ham som P-chef. Da han havde fået notitsen forelagt den 14. juni 1990, påførte han med håndskrift *"Enig i indstillingen (men hold henvendelsen med lav profil og på teknisk basis (flagreglementet))"*. Med "*teknisk basis*" mente han, at der ikke var tale om en stor sag. Der kunne være en interesse i, at arrangørerne stilfærdigt blev mindet om flagbekendtgørelsen fra 1989. De var i kontoret utvivlsomt klar over, at flagreglementet ville lægge begrænsninger for, hvad man kunne gøre med det tibetanske flag. Jens Færkels påtegning den 15. juni 1990 betød, at Jens Færkel skulle konferere med Liselotte Simonsen. Det er korrekt håndteret, når Liselotte Simonsen, som opfølgning på hans håndskrevne påtegning, tog kontakt til Københavns Politi, Aarhus Politi og Odense Politi, da politiet administrerede bekendtgørelsen om flagreglerne. Dette havde også den fordel, at det herefter var politiet, der kontaktede arrangørerne herom, og ikke Udenrigsministeriet. Kontorchef Jørgen Munk Rasmussen noterede den 20. juni 1990, at han havde set notitsen og de håndskrevne noter.

Det var dengang ikke usædvanligt, at et kontor i Udenrigsministeriet selv rettede henvendelse til politiet, når det var relevant. Han ved ikke, hvor ofte Udenrigsministeriets kontorer havde kontakt med politiet, men det kunne være fornuftigt, hvis det var måden, som den konkrete sag skulle håndteres på. Han tror ikke, at Politisk Afdeling lå i, hvad man vil betegne som hyppig kontakt med politiet. Det har snarere været Retsafdelingen, der har været det.

Vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallov har for Tibetkommission II forklaret blandt andet, at det hen over årene var en almindelig indforstået opfattelse mellem politifolkene, at kineserne ikke ønskede at se demonstrationer, og at ønsket så vidt muligt skulle imødekommes. Denne forståelse kan føres helt tilbage til starten af 1990'erne. Når kineserne kom til Danmark for at indgå handelsaftaler, ville man gerne gøre det så godt som muligt for alle parter. Ønsket om ikke at se demonstranter var særligt for kineserne.

8.2.3 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Tian Jiyun's besøg 4. til 8. juni 1992

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Tian Jiyun aflagde i dagene 4. til 8. juni 1992 Danmark et besøg, hvor han blandt andet havde samtaler med statsminister Poul Schlüter, med Folketingets formand H. P. Clausen og med udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen, og hvor han deltog i en reception med repræsentanter for Dansk Industri, besøgte virksomhederne FLS Industries A/S, I. Krüger A/S, Novo-Nordisk A/S og A. P. Møller og underskrev en kontrakt med Kampsax A/S. Vicepremierministeren var under opholdet indlogeret på Hotel Royal.

Tian Jiyun rangerede som 2. vicepremierminister ud af 5, og han var medlem af Politbureauet. Besøget blev behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

I en skrivelse af 25. maj 1992 udfærdiget af kriminalkommissær Bent Bruun og vicekriminalkommissær Arne Hansen og sendt til politidirektør i København Poul Eefsen, vicepolitidirektør Annemette Møller, chefpolitiinspektør Einer Lind, Københavns Kriminalpoliti afd. E, og Politiets Efterretningstjeneste er anført blandt andet:

> "…
> Trusselsvurdering
>
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af aktuelle trusler mod Kina's Vicepremierminister Tian Jiyun eller mod dennes besøg i Danmark.
> …"

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har for Tibetkommission II forklaret, at han havde meget travlt i den periode, hvor der blandt andet var folkeafstemning om Maastricht-traktaten den 2. juni 1992. Han mødtes kun med Tian Jiyun i rent høflighedssammenhæng. Han husker ikke, om der gjorde sig særlige sikkerhedsmæssige forhold gældende ved Tian Jiyun's besøg.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.2.4 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Zhu Rongji's besøg 22. til 25. november 1992

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Zhu Rongji aflagde i dagene 22. til 25. november 1992 Danmark et besøg, hvor han blandt andet havde samtaler med stats-

minister Poul Schlüter, med finansminister Henning Christophersen og med udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen. Han mødtes tillige med repræsentanter for Dansk Industri. Under opholdet var vicepremierministeren indlogeret på SAS Hotel Scandinavia.

Zhu Rongji rangerede på daværende tidspunkt som 3. vicepremierminister ud af 5, og han var samtidig 5. medlem i Politbureauets Stående Komité. Zhu Rongji havde således høj rang i Folkerepublikken Kina's hierarki, og besøget blev behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

Referat af møde 28. oktober 1992 i Udenrigsministeriet med en viceafdelingschef fra Folkerepublikken Kina's ambassade om uønskede demonstrationer

I et referat udfærdiget af William Friis-Møller, Udenrigsministeriet, sendt til Michael Zilmer-Johns m. fl., Udenrigsministeriet, og påtegnet "Kopi sendt til protokollen, til finansmin & D.I[16]." af 28. oktober 1992 om et møde i Udenrigsministeriet med viceafdelingschef Wang Yanyi, der havde til formål at overrække programudkastet for Folkerepublikken Kina's vicepremiereministers besøg, er blandt andet anført:

> "…
> 4. sikkerhed.
>
> vicepremierministerens vigtighed blev understreget og det blev nævnt, at demonstrationer o.lign. ikke ville være befordrerne for vicepremierministerens positive bedømmelse af Danmark.
>
> ambassaden oplyste, at det danske system ikke giver mulighed for at forbyde demonstrationer eller andre manifestationer.
>
> fra kinesisk side henstillede man til, at detaljer omkring tidspunkter i programmet ikke ville blive offentliggjort. desuden haabede man paa, at der ville blive foretaget passende afspærringer, saa vicepremierministeren ikke ville blive stillet overfor at skulle bane sig vej fra bil til mødelokale gennem evt. demonstranter.
> …"

16 Finansministeriet og Dansk Industri

Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har for Tibetkommission II forklaret, at kineserne vidste, at Danmark ikke tidligere havde rettet ind efter deres ønsker. Zhu Rongji var på vej op i systemet og hans embedsmænd var formentlig bange for, at Zhu Rongji ville blive sur over noget under besøget i Danmark. Han husker, at der efter frokosten i Eigtveds Pakhus var pressemøde udenfor. Det var under pressemødet, at en filmfotograf forsøgte at filme ham nedefra, hvilket han ikke ville have. Pressen var interesseret i at vide, om han havde talt med Zhu Rongji om menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina. Han havde talt med Zhu Rongji herom, og Zhu Rongji tog emnet meget alvorligt.

Under de kinesiske besøg i 1992 var der ikke nogen, der fortalte ham, at kineserne ikke skulle se demonstranter under deres besøg. Det ville overraske ham, hvis Udenrigsministeriet havde aftalt med politiet, at demonstranter stod steder, hvor den kinesiske delegation ikke kom og således ikke kunne se dem. Hans medarbejdere var ekstremt forsigtige og korrekte, og de ville ikke tilskynde til noget, der var på kant med grundloven. Hvis det havde foregået, var ansvaret formentlig ført over på en minister. Det er utænkeligt, at en medarbejder ville løbe en sådan risiko.

Adspurgt om hvorvidt den danske udenrigspolitik var bedst tjent med at have et tåleligt forhold til Folkerepublikken Kina for på den måde at påpege Folkerepublikken Kina's menneskerettighedshåndtering på bekostning af, at der ville være eksiltibetanere, der ikke ville få lov til at flage med det tibetanske flag under kinesiske besøg, har han forklaret, at en sådan proportionalitetsafvejning ikke var aktuel, da han var udenrigsminister. Kineserne var i "bad standing" efter begivenhederne i 1989, og på det tidspunkt var Folkerepublikken Kina endnu ikke en så interessant samhandelspartner for Danmark.

Trusselsvurdering af 16. november 1992

I en skrivelse af 16. november 1992 udfærdiget af fg. vicepolitimester Finn Ravnborg og fg. kriminalkommissær Arne B. Hansen, Rigspolitiet, og sendt til politidirektøren i København, vicepolitidirektør Annemette Møller, chefpolitiinspektør Einer Lind og Københavns Kriminalpoliti afd. E er anført blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod den kinesiske vicepremierminister eller mod besøget i øvrigt.

> Der har under tidligere besøg fra Kina været flere demonstrationer afholdt af herboende tibetanere, hvorfor det anbefales, at der iværksættes passende politimæssige sikkerhedsforanstaltninger.
> …"

København Politis dokument af 18. november 1992 om kriminalpolitimæssige foranstaltninger

I et dokument benævnt *"Kriminalpolitimæssige foranstaltninger i forbindelse med det officielle besøg …"* af 18. november 1992 udfærdiget af fg. kriminalinspektør Ib Lindberg Vedøe og vicekriminalkommissær John Olsen, Kriminalpolitiet i København afdeling E, er anført blandet andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af trusler mod Vicepremierministeren eller mod nogen i delegationen, men med baggrund i Vicepremierministerens status, og den generelle situation i Kina, er det besluttet …
>
> Det bemærkes, at der ved tidligere besøg i 1992 blev afholdt flere demonstrationer og gjort flere forsøg på at få kontakt med gæsterne.
> …"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.2.5 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Zou Jiahua's besøg 14. til 18. oktober 1994

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Zou Jiahua aflagde i dagene 14. til 18. oktober 1994 Danmark et besøg, hvor han blandt andet besøgte NESA's vindmøllepark på Avedøre Holme, A. P. Møller, Novo-Nordisk, Steff-Houlberg Slagteriet og Danisco A/S, og hvor han var til reception i Dansk Industri og havde samtaler med statsminister Poul Nyrup Rasmussen, med økonomiminister Marianne Jelved og med udenrigsminister Niels Helveg Petersen. Under opholdet var vicepremierministeren indlogeret på Royal Hotel.

Zou Jiahua rangerede som 2. vicepremierminister ud af 4, og han var medlem af Politbureauet. Besøget blev behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

Rigspolitiets trusselsvurdering af 10. oktober 1994

I en skrivelse af 10. oktober 1994 udfærdiget af politimester Birgitte Stampe og kriminalinspektør Manfred Seitner, Rigspolitiet, og sendt til politidirektør Poul Eefsen, Københavns Politi, er anført blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om trusler mod vicepremierministeren eller besøget i øvrigt, …
> …"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3 Statsbesøg, officielle besøg, besøg i forbindelse med internationale topmøder og enkelte private besøg fra Folkerepublikken Kina i årene 1995 til 2008

8.3.1 Forholdet Danmark – Kina

I 1997 var Danmark på USA's foranledning forslagsstiller til et kritisk resolutionsforslag i FN's Menneskerettighedskommission om Folkerepublikken Kina's håndtering af menneskerettigheder og situationen i Tibet. Resolutionsforslaget havde de foregående år været en tilbagevendende begivenhed. Resolutionsforslaget blev i lighed med de tidligere år ikke vedtaget, men fik alligevel konsekvenser for det politiske forhold mellem Danmark og Folkerepublikken Kina. Folkerepublikken Kina aflyste ellers aftalte højniveaubesøg, og den danske eksport faldt med en halv milliard kr.[17]

I årene efter 1997 tilnærmede Danmark sig EU's udenrigspolitiske linje over for Folkerepublikken Kina, hvormed EU varetog dialogen med Folkerepublikken Kina vedrørende menneskerettigheder og demokrati.[18]

17 Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 60; Ulbæk, "Kina og Indien", 218-20; Brødsgaard, "Danish-Chinese Relations: The Collapse of a Special Relationship", 9–10.

18 Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 61-62; Østergaard, "Kinesisk sikkerhedspolitik i forhold til Danmark: stabilitet og friktioner", 218.

Spørgsmålet vedrørende menneskerettigheder er siden løbende blevet bragt op i Folketinget, i den danske offentlighed og på bilaterale møder med Folkerepublikken Kina. Spørgsmålet blev eksempelvis aktuelt igen, da Folkerepublikken Kina forbød den nyreligiøse bevægelse Falun Gong[19] i 1999, som siden da har demonstreret i Danmark såvel som udlandet for at gøre opmærksom på menneskerettighedskrænkelser i Folkerepublikken Kina. Også urolighederne i Tibet op til OL i Folkerepublikken Kina i 2008 fik diskussionerne i Danmark om menneskerettighedskrænkelser i Tibet til at blusse op.

Samarbejdet mellem EU og Folkerepublikken Kina blev for alvor intensiveret i begyndelsen af 00'erne og førte i 2008 til indgåelsen af et strategisk partnerskab og til, at Folkerepublikken Kina i starten af 00'erne blev en af EU's vigtigste handelspartnere. Angiveligt på baggrund blandt andet af USA's holdning opgav EU dog at ophæve våbenembargoen mod Folkerepublikken Kina og at udvikle et tættere strategisk samarbejde med Folkerepublikken Kina.[20] Sideløbende med EU's Kinapolitik blev Danmarks Kinapolitik i stigende grad centreret om økonomisk og politisk samarbejde. Dette fokus var angiveligt muliggjort blandt andet af, at den kritiske dialog med Folkerepublikken Kina delvist var uddelegeret til EU.[21]

Nedtoningen af Danmarks kritik skete samtidig med, at dansk erhvervsliv udviste stigende interesse for Folkerepublikken Kina og udbyggede sine aktiviteter i landet.[22] Samhandlen mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, der havde taget et kortvarigt dyk som følge af resolutionsforslaget i 1997, voksede langsomt i årene omkring årtusindskiftet, og tog for alvor fart efter Folkerepublikken Kina's optagelse i Verdenshandelsorganisationen (World Trade Organization, WTO) i 2001. Danske virksomheder forøgede sine investeringer i Folkerepublikken Kina, og i 2004 var over 250 virksomheder registreret som værende aktive i Folkerepublikken Kina, hvilket var en tidobling på 10 år. Fra 2000 til 2008 tredobledes handlen mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, og i 2008 var Folkerepublikken Kina blevet Danmark største samhandelspartner uden for Europa målt på varehandel.23

Ifølge litteratur og forskning blev der fra starten af 00'erne udvist tiltagende danske bestræbelser på at udvikle et tættere dansk-kinesisk forhold, og man udviklede grad-

19 Om Falun Gong, se kapitel 8.2.2 ovenfor

20 Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 63–64; Østergaard, "Kinesisk sikkerhedspolitik i forhold til Danmark: stabilitet og friktioner", 218-20.

21 Forsby, "Førsteviolinist i det nordiske ensemble? Danmarks forhold til Kina", 6-7.

22 Brødsgaard, "Danish-Chinese relations: The Collapse of a Special Relationship", 5-6; Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 62.

23 Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 45-48.

vist det diplomatiske samarbejde sideløbende med danske virksomheders stigende tilstedeværelse i Folkerepublikken Kina. Samtidig udbyggede Danmark det bilaterale forhold til Folkerepublikken Kina i takt med, at det fælles europæiske samarbejde med Folkerepublikken Kina aftog. Danmark åbnede således i 2005 et konsulat i Chongqing og i 2007 et innovationscenter i Shanghai, begge vigtige handels- og industriområder. Styrkelsen af det bilaterale forhold mellem Danmark og Folkerepublikken Kina kulminerede i 2008 med indgåelsen af et "omfattende strategisk partnerskab". Partnerskabet sigtede på at udbygge det politiske samarbejde mellem Danmark og Folkerepublikken Kina inden for blandt andet klima, energi og miljø, forskning og innovation samt uddannelse.[24]

8.3.2 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1995

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 1995:

- Folkerepublikken Kina's miljøminister Xie Zhenhua og en kinesisk delegation under ledelse af Gan Ziyu

- Verdenstopmødet om social udvikling (World Summit for Social Development Copenhagen), der involverede Hofmarskallatet, Udenrigsministeriet, Statsministeriet og Københavns Politi. Der er i det afleverede materiale dokumenter og korrespondance af interesse for undersøgelsen.

I det materiale, som kommissionen har modtaget fra myndighederne, er der alene oplysning om, at Københavns Politi var involveret i disse besøg. Der er ikke fundet dokumenter eller korrespondance af interesse for undersøgelsen i dette materiale.

8.3.2.1 Verdenstopmødet om social udvikling (World Summit for Social Development Copenhagen) 6. til 12. marts 1995

Verdenstopmødet var arrangeret af Commission for Social Development under United Nations Economic and Social Council (ECOSOC) og blev holdt i København med deltagelse fra 187 lande. Der blev under topmødet, der blev afholdt i Bella Center, afgivet indlæg af stats- og regeringschefer fra omkring 2/3 af deltagerlandene. Præsident for topmødet var statsminister Poul Nyrup Rasmussen. Sideløbende med

24 Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 61-65; Østergaard, "Kinesisk sikkerhedspolitik i forhold til Danmark: stabilitet og friktioner", 219-21; Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 7-48; Ulbæk, "Kina og Indien", 216-17.

det officielle topmøde blev der fra 3. marts 1995 afholdt en alternativ konference på Holmen af NGO'er.

Kontorchef Hugo Østergaard-Andersen har for Tibetkommission II forklaret, at der under Udenrigsministeriet blev nedsat et særligt sekretariat for værtskabet med ham som chef, og at sekretariatet i efteråret 1994 rykkede ud til International House i Bella Center. Sekretariatet bestod af 10-12 medarbejdere, men lige op til topmødet var de lidt flere, hvorefter sekretariatet blev gradvist afviklet i løbet af 1995.

Sekretariatet var krumtappen i Danmarks værtskab for topmødet, som var en FN-konference og derfor blev afviklet efter retningslinjer fra FN. Sekretariatets opgave var at formidle til de danske aktører, hvad det forventedes, at de gjorde. Der var derfor et bredt samarbejde med danske myndigheder, herunder med PET om sikkerheden, med Københavns Politi om blandt andet færdsel, og med blandt andre Udenrigsministeriet og Socialministeriet. Der var også samarbejde med private aktører, herunder hoteller, Nokia og Volvo.

Udenrigsministeriets protokol havde en række opgaver i forbindelse med topmødet, herunder varetagelsen af forbindelsen til lufthavne og luftfarsselskaber i forbindelse med planlægning af korteger etc.

Udenrigsministeriets notits af 14. februar 1995 om tibetansk deltagelse i NGO Forum

I en notits udfærdiget af udenrigsråd Ole Lønsmann Poulsen den 14. februar 1995 og sendt til S.6[25] og Socsum og forsynet med modtagerstempel H. Østergaard-Andersen, der var chef i Udenrigsministeriets fællessekretariat, er anført blandt andet:

> "…
> Den herværende kinesiske ambassadør opsøgte mig d.d. for … dels at berøre et problem i forbindelse med det sociale topmøde.
> …
> 2. Den egentlige årsag til besøget var imidlertid at gøre opmærksom på, at bl.a. Taiwa Alliance Association og en tibetansk gruppe ifølge kinesiske oplysninger forventedes at deltage i NGO forum'et i forbindelse med det sociale topmøde. Ambassadøren havde ikke endelige oplysninger, men forudså, at dette kunne bringe den officielle kinesiske delegation i forlegenhed og forespurgte, om man

25 Udenrigsministeriets Asienkontor

> fra dansk officiel side havde mulighed for at modsætte sig disse organisationeres deltagelse.
>
> Jeg svarede, at dette måtte anses for udelukket, og at det i øvrigt var NGO-erne selv, som arrangerede mødet. Såfremt der ikke var sikkerhedsmæssige risici, havde man fra dansk side ingen mulighed for – eller interesse i – at modsætte sig deltagelse fra specifikke organisationer.
>
> … jeg stod uforstående overfor, at f.eks. de østrigske myndigheder på den nævnte baggrund skulle have nægtet særlige NGO-er indrejsetilladelse, men at jeg ville få det undersøgt. Deri lå ingen indikation fra danske side om, at vi i givet fald ville gøre noget tilsvarende.
> …"

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at det sociale topmøde i 1995 (World Summit for Social Development) var et stort gennembrud for Danmark og for arbejdet med social retfærdighed i verden. Der deltog i nærheden af 150 stats- og regeringschefer og flere tusinde delegerede og NGO'ere. Der var et NGO forum, som arbejdede parallelt med det politiske forum. NGO forummet drøftede også spørgsmål om Tibet. Han erindrer ikke at være blevet orienteret om drøftelserne med ambassaden, men er glad for, at Udenrigsministeriet afviste kinesernes ønske og vejledte om Danmarks regler.

Chef for Udenrigsministeriets sydgruppe Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at den mulige risiko for at blive bragt i *"forlegenhed"* var en kinesisk standard bekymring, uanset om det drejede sig om et kinesisk besøg i Danmark eller i et andet land. Kineserne var bange for at blive konfronteret med demonstrationer, Falun Gong, Taiwan mv. Han svarede imidlertid, som det fremgår af notitsen. Han husker ikke, om man fra Udenrigsministeriets side undersøgte, hvordan de østrigske myndigheder som omtalt af den kinesiske ambassadør *"… i forbindelse med menneskerettighedskonferencen i Wien 93 havde akkomoderet de kinesiske myndigheder i en lignende situation…"*. Uanset om det blev undersøgt, ville det ikke have ændret på hans svar, der som gengivet i notitsen var, at der ingen indikation var "… *fra dansk side om, at vi i givet fald ville gøre noget tilsvarende…"*.

Kontorchef og chef for Verdenstopmødesekretariatet Hugo Østergaard-Andersen har for Tibetkommission II forklaret, at han har modtaget notitsen og ville have sagt det samme til den kinesiske ambassadør, som det fremgår af notitsen, at Ole Lønsmann Poulsen sagde.

Han tror ikke, at han lagde noget særligt i, at den kinesiske ambassadør ifølge notitsen gjorde opmærksom på, *"… at bl.a. Taiwa Alliance Association og en tibetansk gruppe ifølge kinesiske oplysninger forventedes at deltage i NGO forum'et i forbindelse med det sociale topmøde. Ambassadøren havde ikke endelige oplysninger, men forudså, at dette kunne bringe den officielle kinesiske delegation i forlegenhed…".* Han husker det i givet fald ikke. I øvrigt var det almindelig kendt, at det "at redde ansigt" er en væsentlig del af kinesisk kultur, og det var sandsynligvis det, som det anførte i notitsen drejede sig om.

Han har ingen erindring om, at notitsen skulle have givet anledning til overvejelser eller undersøgelser fra hans side. Umiddelbart mener han ikke, at det var tilfældet, idet notitsen fra Ole Lønsmann Poulsen, som var hans chef, indeholder en besked om, at uanset hvad sådanne undersøgelser måtte munde ud i, ville det ikke have nogen konsekvenser. Han ville derfor ikke på dette tidspunkt tre uger inden topmødet, hvor de havde travlt med andre ting, have iværksat en undersøgelse af, hvad man gjorde i Rio i 1992 og i Wien i 1993. Efter hans opfattelse var det således alene af høflighed, at Ole Lønsmann Poulsen som gengivet i notitsen afslutningsvis havde sagt til den kinesiske ambassadør, at man ville undersøge det. Det var ikke tanken, at man faktisk skulle gøre det. Hvis man havde iværksat en undersøgelse, ville der have været sagsakter om henvendelser til de danske ambassader i Brasilien og Østrig.

Københavns Politis hovedplan for politimæssige foranstaltninger af 22. februar 1995 og befaling af 23. februar 1995

Der foreligger en Hovedplan for politimæssige foranstaltninger i anledning af "World Summit for Social Development" … samt "NGO Forum 95" dateret 22. februar 1995 udfærdiget af vicepolitidirektør Annemette Møller, Københavns Politi. Det fremgår heraf blandt andet, at der var anmeldt en del demonstrationer m.v., og om politiets håndtering heraf er anført blandt andet:

> "…
> Enhver politimæssig indsats skal på sædvanlig vis udøves med en rolig og besindig optræden, og det kan forventes, at der i forbindelse med demonstrationer og lignende vil ske provokationer på en sådan måde, at der vil blive stillet ekstraordinære krav til personalets dømmekraft – og indstilling til løsning af opgaverne.
> …"

Af en befaling af 23. februar 1995 fremgår blandt andet, at:

"…
16. PET har udsendt en trusselsvurdering, der siger, at der ikke er kendte trusler mod selve topmødet. Men som verden er skruet sammen i dag, hvor der er krig i store dele af verden, hvor minoritetsgrupper fører krige mod magthavere, hvor terrorhandlinger på ny florerer i den vestlige verden, vil der være en latent trussel mod et topmøde, hvor så mange statsoverhoveder er samlet.
…
Det er nu fastlagt, at flere små grupper fra det autonome miljø arbejder i dyb hemmelighed med forskellige "indslag".

Der vil blive udarbejdet en liste over de forventede begivenheder.
…"

Politikommissær Torben Juel Eriksen har til Den Uafhængige Politiklagemyndighed forklaret blandt andet, at han i 1995 var leder af Beredskabet på Station Bellahøj og deltog som objektleder på det daværende Hotel Sheraton (nuværende Hotel Scandic) i Vester Søgade, hvor den kinesiske premierminister var indlogeret under topmødet i 1995. Videre har han forklaret, at:

"…
Det var PET-manden, som havde kontakten til det ministerium, som var vært ved besøget. Afhørtes "pipe-line" til ministeriet var via den PET-mand, og han deltog ikke selv i møder med ministeriet.
…
PET-manden gav udtryk for, at der var indgåede handelsaftaler og mulige kommende handelsaftaler med Kina, som kunne komme i fare, hvis kineserne rejste hjem med en opfattelse af, at de var blevet fornærmet. Det var noget han refererede fra møder med ministeriet, at der var disse bekymringer fra handelsdelegationer. Han sagde ikke direkte til afhørte, at det var noget afhørte skulle tage højde for, men det lå i kortene – At man fra ministerielt hold gerne så, at delegationen ikke så demonstranter.

Afhørte blev forespurgt, om han så rent faktisk planlagde ud fra, at demonstranter ikke måtte være synlige for kineserne.

Afhørte forklarede, at han med sin afspærring og poster lagde en sikkerhedsring rundt om hotellet, så stor, at eventuelle demonstranter måtte være så langt fra hotellet, at de ikke umiddelbart var synlige. Der hvor de kunne komme tættest på hotellet var omme bag planetariet, hvor de ikke umiddelbart var synlige.

> Demonstranterne forblev altså ude af syne for den kinesiske delegation, men det var pga. deres placering uden for den sikkerhedsmæssige afspærring.
> …
> Forespurgt oplyste afhørte, at øverste ledelse fra Københavns Politi deltog i disse møder, men det var PET, som fortalte det med kineserne og deres frygt for at blive fornærmet. Der kom ikke noget sådant fra lederne i Københavns Politi.
> …
> Afhørte forklarede, at det blev en konsekvens af afhørtes måde at lægge sin sikkerhedsring på, at demonstrationen kom til at stå bag planetariet. Det var ikke på grund af synligheden, at de blev placeret, hvor de gjorde, men det var en ekstra bonus. Placeringen blev hvor den blev ud fra en sikkerhedsmæssig vurdering.
> …
> Det var specielt ved besøg fra Kina, at der var oplysninger om, at demonstrationer ikke måtte være synlige. Det er ikke noget, som afhørte har hørt om i forbindelse med besøg fra andre nationer.
> …
> Afhørte følte ikke direkte, at det var hans opgave at sørge for, at Kina-kritiske demonstranter var ude af syne. Ingen havde sagt til ham, at det var en del af opgaven, men han havde opfattet de ting, som PET sagde, som et vink med en vognstang.
> …"

Chefkriminalinspektør Per Larsen har for Tibetkommission II forklaret, at han arbejdede tæt sammen med chefpolitiinspektør Einer Lind i forbindelse med Københavns Politis håndtering af Det Sociale Verdenstopmøde i 1995. Einer Lind var chef for Københavns Politis operation i forbindelse med topmødet, men de stod for planlægningen sammen.

Københavns Politi havde et tæt samarbejde med Udenrigsministeriet i forbindelse med topmødet, herunder med protokolchef Søren Haslund og chefen for værtskabssekretariatet for topmødet, kontorchef Hugo Østergaard-Andersen.

I planlægningen af topmødet indgik blandt andet personbeskyttelse, herunder af VIP'er fra Folkerepublikken Kina, hvilket han var meget involveret i. Det var normalt, at der kom en fortrop fra de forskellige lande for at høre nærmere om sikkerheden, og i den forbindelse kunne de have nogen ønsker. Kineserne kom med en pænt stor fortrop. De gennemgik operationen med dem på et møde, hvor der også var andre lande repræsenteret. Da de var ved at være færdige, sagde lederen af den kinesiske delegation, at de skulle huske at tage hensyn til, at premierministeren ikke havde det godt med at se demonstranter. Det medførte, at han holdt et længere fore-

drag om den danske grundlov, herunder om forsamlings- og ytringsfriheden, for lederen af den kinesiske delegation. Kineserne kommenterede herefter ikke yderligere på det, hvilket kunne skyldes, at de nu formentlig havde gjort det, som de var blevet bedt om hjemmefra. Det var første gang, at han blev bekendt med kinesernes ønsker i forhold til demonstrationer.

Han ved ikke, om der generelt i Københavns Politi havde været kendskab til de kinesiske sensibiliteter før topmødet i 1995, men der var en hel del medarbejdere fra Københavns Politi, herunder fra ledelseslaget, til stede på det møde, hvor han holdt foredraget om grundloven for den kinesiske leder af fortroppen, og de var i hvert fald herefter bekendt med det.

Han husker ikke, om PET i forbindelse med møder under planlægningen af Københavns Politis operation kom med oplysninger om de kinesiske sensibiliteter. Det er muligt, at Einer Lind havde fået viden om det i forbindelse med tidligere kinesiske besøg.

Han mindes ikke, at der under topmødet var problemer med demonstrationer i forhold til den kinesiske delegation, herunder at der skulle være sket indgreb for at imødekomme de kinesiske ønsker. Hans viden herom skal ses i lyset af, at han havde været med til at udarbejde den overordnede operationsplan, mens detaljerne vedrørende de enkelte indsatser blev uddelegeret til de ansvarlige indsatsledere, herunder ansvaret for bevogtning af de hoteller, hvor gæsterne boede. Det var dog ikke hans indtryk, at der blev taget særlige hensyn til den kinesiske delegation.

Han har en erindring om, at der i forbindelse med bevogtningen af Hotel Sheraton, hvor den kinesiske premierminister var indlogeret, blev flyttet lidt på en anti-kinesisk demonstration. Det var en helt naturlig foranstaltning, idet demonstranterne var placeret lige i nakken af politiet. De blev derfor flyttet op på "Svineryggen". Med den placering var demonstranterne fortsat ikke usynlige for premierministeren. Formålet med flytningen var ikke at gemme demonstranterne af vejen. Flytningen skete for at være sikker på, at man kunne få premierministeren ind på hotellet, uden at der skete ham noget. Det var et standardmæssigt tiltag, som gjaldt for beskyttelsen af alle objekter, og det var ikke begrundet i en konkret trussel.

Efter at chefpolitiinspektør Kai Vittrup senere samme år afløste Einer Lind, var han ikke tilsvarende dybt involveret i større besøg fra udlandet.

Politikommissær Torben Juel Eriksen har for Tibetkommission II forklaret, at han kun var involveret i planlægningen af indsatsen ved Sheraton Hotel og således ikke i

den overordnede planlægning af operationen. Planlægningen af indsatsen ved Sheraton Hotel betød, at han deltog i flere bredere planlægningsmøder.

I forbindelse med planlægningen havde han 2-3 uger inden topmødet et møde med kinesiske embedsmænd, og de forklarede, hvordan de gerne så, at besøget forløb. Herunder blev han gjort opmærksom på, at kineserne opfattede det som en form for hån og ydmygelse og som noget skamfuldt, hvis lederen af den kinesiske delegation, premierminister Li Peng, måtte lide den tort at se demonstrationer eller blev udsat for anden kritik rettet mod Folkerepublikken Kina. Han ved ikke, om embedsmændene var fra den kinesiske ambassade. Der deltog også en medarbejder fra PET, Rigspolitiets afdeling G, i mødet.

Inden mødet med de kinesiske embedsmænd havde PET-medarbejderen fortalt ham om de kinesiske sensibiliteter. PET-medarbejderen fik sine oplysninger fra Udenrigsministeriet eller Statsministeriet. Det var det ministerium, der havde værtskabet. PET-medarbejderen sagde, at man fra ministeriets side gerne så opgaven løst således, at den kinesiske premierminister ikke blev forulempet ved demonstrationer eller på anden måde og måske rejste hjem i utide. Det står helt klart i hans erindring. I ønsket lå efter informationerne fra PET-medarbejderen en hensyntagen til den danske samhandel med Folkerepublikken Kina.

Ved udtrykket *"at den kinesiske premierminister ikke blev forulempet"* forstod han, at den kinesiske premierminister ikke måtte konfronteres med mishagsytringer. Det var ikke fysisk forulempelse, som kineserne frygtede.

Han så ikke på tryk i en operationsbefaling eller andet steds, at der stod, at det skulle undgås, at den kinesiske delegation blev forulempet.

Han kan vedstå sin forklaring gengivet i afhøringsrapport fra Den Uafhængige Politiklagemyndighed om PET-mandens og kinesernes udtalelser på mødet. På mødet med de kinesiske embedsmænd sagde han til dem, at han ikke kunne love noget i forhold til at afskærme demonstranter, idet der i Danmark gjaldt nogle grundlovssikrede rettigheder til at ytre sig. Han kunne derfor ikke stille dem i udsigt, at de ikke ville kunne se demonstranter i området. Det var de kinesiske embedsmænd noget uforstående over for. Efter deres opfattelse burde det være muligt for politiet at forhindre den slags. De omtalte *"forridere"* var de kinesiske embedsmænd, som han havde talt med. De beskrev ikke, hvilke *"konsekvenser"* det ville få for dem, *"hvis de vendte hjem uden at have fået det som de ville…"*. Han, hans kollega fra kriminalpolitiet og PET-medarbejderen var efterfølgende uforstående over for, at man kunne have et system som det kinesiske. Han var berørt af, at de kinesiske embedsmænd var så ihærdige for at løse den opgave, som de havde fået, for at undgå repressalier.

Det førte imidlertid ikke til, at han tilgodeså deres interesser ved sin planlægning af aktionen.

Han drøftede ikke med Einer Lind, hvor grænserne gik for, hvad man kunne gøre for at imødekomme ønskerne fra ministeriet og de kinesiske embedsmænd.

Der var et udbredt kendskab i Københavns Politi til ønsket om, at man undgik episoder, der kunne bringe den kinesiske premierminister i forlegenhed, ligesom det var alment kendt, at der generelt skulle tages hensyn, når kinesere var involveret i et arrangement. Det var hans opfattelse, at informationerne herom kom fra PET. Han ved ikke, om der i andre tilfælde end i forbindelse med Det Sociale Verdenstopmøde var informationer, der blev videreformidlet af PET fra Udenrigsministeriet eller Statsministeriet.

I forbindelse med planlægningen var han ude at rekognoscere området ved hotellet for at vurdere, hvor der på sædvanlig vis skulle lægges en afspærring i en vis afstand til hotellet, således at der var et område foran indgangspartiet, hvor man kunne have fuldstændig styr på, hvem der opholdt sig. Af geografiske årsager blev afspærringen lagt således, at eventuelle demonstranter og andre ikke kunne ses fra hotellet.

Han kan ikke udelukke, at han ud fra, hvad han i øvrigt var kommet under vejr med i planlægningsfasen, men ikke efter de kinesiske embedsmænds tilkendegivelser, fortsat ville have placeret afspærringen således, at det ikke var muligt at se demonstranter fra hotellet, selv om geografiske forhold ikke havde været til hinder for en anden placering, men det er et hypotetisk spørgsmål. Han havde ikke noget at gøre med indsatsen uden for afspærringen, herunder placeringen af demonstrationer, hvorfor han ikke er sikker, men så vidt han ved, blev demonstranterne anvist en plads bag ved Planetariet, hvor demonstrationen kunne stå.

Efter hans opfattelse er det i strid med grundlovens frihedsrettigheder at placere en demonstration således, at den ikke kan ses og høres af den, som demonstrationen er rettet mod, men han gjorde sig ikke den gang tanker om eventuel krænkelse af ytringsfriheden i forbindelse med løsningen af opgaven ved Sheraton Hotel.

Vicepolitikommissær Jørgen Hedegaard Thomsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var bekendt med ønsket om, at *"… man undgik episoder, der kunne bringe den kinesiske premierminister i forlegenhed, ligesom det var alment kendt, at der generelt skulle tages hensyn, når kinesere var involveret i et arrangement…"*, som forklaret af Torben Juel Eriksen. Han havde ikke noget kendskab til, om der *"… i andre tilfælde end i forbindelse med Det Sociale Verdenstopmøde var informationer, der*

blev videreformidlet af PET fra Udenrigsministeriet eller Statsministeriet…", som forklaret af Torben Juel Eriksen.

Stort set alle på Politigården var bekendt med, at kineserne ikke måtte tabe ansigt, hvori lå, at der ikke måtte være demonstrationer, som var synlige for dem. Det florerede således rundt, at de kinesiske delegationer ikke måtte blive konfronteret med anti-kinesiske demonstranter. Han ved ikke, hvor denne viden oprindeligt stammede fra. Det var ikke noget, som man snakkede om. Det lå ligesom hen over det hele, at sådan var det. Det dækker nok meget godt at kalde det en uskreven regel. For hans vedkommende indebar det ikke noget i praksis henset til de opgaver, som han havde. Han ved ikke, hvordan hans kollegaer forholdt sig til reglen. Han ved ikke konkret, hvem i Københavns Politi der kendte til reglen.

Årsagen til, at man ikke snakkede om det, var, at det var noget politisk, som ikke havde politimæssig interesse. Det var ikke, fordi man oplevede det som noget kontroversielt eller forkert. Han ved ikke, hvad man skulle gøre i Københavns Politi, hvis der var en generel opfattelse, som stred mod reglerne, men han gjorde ikke noget vedrørende den generelle opfattelse i forhold til behandling af kinesiske delegationer, idet det ikke vedrørte hans arbejde. Han ved ikke, hvordan ledelsen burde have reageret, hvis den generelle opfattelse vedrørende behandling af kinesiske delegationer stred mod reglerne.

Han måtte i hvert fald have været med til et indledende stabsmøde i forbindelse med topmødet, men han husker ikke dette møde eller andre møder, herunder den afsluttende briefing op til topmødet.

Chefpolitiinspektør Einer Lind har for Tibetkommission II forklaret, at han havde kommandoen over samtlige uniformerede politifolk i København under topmødet og var med i styregruppen. Han har endvidere forklaret blandt andet, at han vidste allerede før besøget i 1995, at kineserne ikke kunne tåle at se andet, end det de ønskede. Det havde han vidst i mange år. Denne viden kom ind i politiet via PET. Ved besøg som dette, begyndte det altid med, at udenlandske delegationer henvendte sig til Udenrigsministeriet med henblik på planlægning. Derefter ville bodyguards og medarbejdere fra den udenlandske delegation tale med PET om planlægningen. PET gik derefter til KSN med ønskerne. Det var ikke bare den kinesiske delegation, der havde problemer eller ønsker. Flere af ønskerne gik på forbud mod demonstrationer, men han måtte skuffe dem alle ved at forklare, at der var ytrings- og forsamlingsfrihed i Danmark.

Han var ved den kinesiske delegations besøg ved Sheraton Hotel. Han mener at have set 10-12 demonstranter. De stod til højre for Planetariet på hjørnet og var fuldt syn-

lige også for den kinesiske delegation. Han gav ikke ordre til noget i den anledning. Nu 23 år efter besøget er han gennem pressen blevet opmærksom på, at nogle demonstranter var gemt bag ved hotellet. Det anede han intet om.

Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var indsatsleder/objektleder ved Eigtveds Pakhus under Det Sociale Topmøde i 1995, og der var ikke nogen, som i den forbindelse sagde, at der ikke måtte være synlige Falun Gong eller Tibet-demonstranter. Han har ikke i øvrigt været indsatsleder i forbindelse med store besøg.

Kriminalkommissær Carsten Holder har for Tibetkommission II forklaret, at han ledede politiaktionen vedrørende demonstrationer, men ikke havde ansvaret for tilsynet med demonstrationerne. Han var ikke bekendt med, at PET viderebragte ønsker og bekymringer fra kineserne til KSN i Københavns Politi som forklaret af chefpolitiinspektør Einer Lind. Ham bekendt foretog Københavns Politi i 1995 ikke særlige foranstaltninger i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina. Der blev udarbejdet operationsplaner, ligesom der gjorde i forbindelse med besøg fra andre lande. Der var ikke en særlig hensyntagen til de besøgende fra Folkerepublikken Kina. Der var på sædvanlig vis adgang til at demonstrere.

Kontorchef i Udenrigsministeriet Hugo Østergaard-Andersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har noget indtryk af, i hvilket omfang PET og det almindelige politi var opmærksom på kinesiske sensibiliteter. Nogle af sekretariatets vigtigste samarbejdspartnere i Københavns Politi var chefkriminalinspektør Per Larsen og vicepolitidirektør Annemette Møller. Han mindes ikke, at de drøftede noget om enkeltdelegationer med dem, herunder vedrørende sikkerhed. Det skal ses i lyset af, at politiets holdning hertil ret tydeligt var, at politiet nok skulle tage sig af sikkerheden. Han husker ikke chefpolitiinspektør Einer Lind, Københavns Politi, men han kan ikke udelukke, at han havde kontakt til ham.

Einer Linds beskrivelse af forberedelserne ved "… *besøg som dette*" minder efter hans opfattelse mere om fremgangsmåden ved et enkelt bilateralt besøg end ved et topmøde med deltagelse af 192 lande, hvoraf 118 var på stats- og regeringschefniveau. Ved operationer af en sådan størrelse blev der ikke taget så meget hånd om de enkelte delegationer, medmindre der var konkret anledning til det, men som notits om "*Samtale med kinesiske ambassadør*" af 14. februar 1995 fra Ole Lønsmann Poulsen viser, var der nogle lande, som henvendte sig med ønsker.

Han husker ikke at have haft kontakt med vagthavende under topmødet i Københavns Politis færdselsafdeling, vicepolitiinspektør Ole Kahr, men det er muligt, at han havde det i forbindelse med de sidste møder inden topmødet. Et af emnerne var

således den transport- og færdselsmæssige store operation, som skulle sørge for, at alle stats- og regeringscheferne lørdag morgen med 1 ½ minuts mellemrum skulle ankomme til Bella Center, hvor de ville blive modtaget af statsministeren og frue, hvorefter de samledes, indtil dronningen kom og åbnede topmødet. Blandt andet medarbejdere fra Udenrigsministeriets protokol havde under drøftelserne nogle synspunkter vedrørende planlægningen af denne operation.

Efter hans erindring forløb topmødet fredeligt og alle roste organisationen og faciliteterne. Det eneste incident var den 11. marts 1995, hvor der dels var middag på Christiansborg med dronningen som vært og dels var en middag på Rådhuset med regeringen som vært. I den forbindelse var der på Rådhuspladsen nogle autonome, som under middagen kom i karambolage med politiet. Som deltager i middagen mærkede han ikke noget til det, hvorfor det formentligt var en kortvarig episode.

Udenrigsministeriets notits af 3. marts 1995 om tibetanske organisationers deltagelse i NGO Forum

I en notits udfærdiget af Christian Kønigsfeldt den 3. marts 1995 og sendt til Udenrigsministeriets direktør Henrik Wøhlk, sydchefen, den bilaterale chef Ellen Margrethe Løj og den multilaterale chef Peter Brückner er anført blandt andet:

> "…
> Den kinesiske ambassadør i København havde anmodet om et møde af hastende karakter med den bilaterale chef.
> …
> 2. Ambassadøren nævnte, at tre tibetanske organisationer … deltog i NGO Forum. Fra kinesisk side befrygtede man, at disse organisationer ville udøve antikinesisk propaganda. Det ville ikke være befordrende for de bilaterale relationer. Der måtte være grænsen for ytringsfriheden i et demokrati. Man kunne også befrygte en sikkerhedsrisiko.
>
> Ellen Margrethe Løj redegjorde for formålet med afholdelsen af NGO Forum og udtrykte tillid til, at NGO forum ikke måtte øve nogen negativ indflydelse på de gode bilaterale relationer. Såfremt man fra kinesisk side havde indikationer om konkrete sikkerhedsrisici ville Udenrigsministeriet selvsagt straks videregive sådanne oplysninger til politiet.
> …"

Chef for Udenrigsministeriets sydgruppe Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker notitsen, men at ministeriet flere gange var inde over spørgsmålet om NGO Forum, og at linjen var klar: Det var NGO'ernes arrangement, og ministeriet hverken kunne eller ville gribe ind i dette.

Kontorchef og chef for Verdenstopmødesekretariatet Hugo Østergaard-Andersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker, at de havde drøftelser om det af den kinesiske ambassadørs bemærkning i notitsen om, at *"… Der måtte være grænsen for ytringsfriheden i et demokrati…"*. Udenrigsministeriet støttede generelt ytringsfrihed både i Danmark og udlandet, ligesom det var en hovedgrundsætning i FN, som han arbejdede med i mange år.

Han var ikke involveret i drøftelser om eskorteruter eller placering af demonstrationer under topmødet. Der var 192 delegationer, og sekretariatet havde trygt overladt det til politiet at planlægge, hvordan de skulle transporteres gennem København.

Sikkerhed, herunder i forhold til demonstrationer, havde de drøftet med politiet på nogle tidlige møder. Demonstrationerne blev drøftet blandt andet i lyset af begivenhederne ved årsmødet i Verdensbanken/Den internationale Valutafond i København i 1970, som var endt i nærmest borgerkrigslignende tilstande, hvilket man ønskede at undgå en gentagelse af. Vurderingen var allerede inden, at Danmark påtog sig værtskabet for Det Sociale Verdenstopmøde, at der ikke var noget, som tydede på, at det igen ville gå sådan.

FN stod for den indre sikkerhed under konferencen, mens PET og det almindelige politi stod for den ydre sikkerhed.

Han hørte ikke om delegationer, som henvendte sig om særlige forholdsregler vedrørende demonstrationer. Der var mange delegationer, som henvendte sig om andre ting, såsom at se faciliteterne på forhånd, antal hotelværelser mv.

For så vidt angår demonstrationer under verdenstopmødet er det eneste yderligere, han husker, at politiet på et tidspunkt oplyste, at hvis der blev anmeldt demonstrationer ved Bella Center, ville de blive anvist en plads lige over for centeret på Lossepladsvej, hvilket var relativt tæt på Bella Center.

Han er ikke bekendt med, om politiet tog særlige hensyn til den kinesiske delegation i forbindelse med eskortekørsel, bevogtning af delegationens hotel eller i øvrigt. Både PET og Københavns Politis færdselspoliti var meget deltagende og oplysende på møder vedrørende topmødet, men det var åbenbart, at man ikke skulle prøve at

fortælle dem, hvordan de skulle løse deres opgaver. Han oplevede, at nogen fik ret kraftige smæk over fingrene, da de prøvede.

Intern mail fra udenrigsråd Ole Lønsmann Poulsen af 18. juni 2018 om Hugo Østergaard [H. Østergaard-Andersen]

Udenrigsråd Ole Lønsmann Poulsen skrev i en intern mail af 18. juni 2018 til Vibeke Rovsing Lauritzen:

> "…
> Kære Vibeke,
>
> Forsøgte at ringe til dig i fredags, men løste problemet på anden vis.
>
> Det jeg vill spørge om var om UM havde et telefonnummer på Hugo Østergaard. Via Krak fandt jeg med lidt besvær hans ægtefælles nummer og fik således kontakt,
>
> Baggrunden var Tibetsagen, hvor Hugo jo var administrator for det sociale topmøde ii 1995 og jeg hans chef som Sydchef. Politiken forsøgte at kontakte mig telefonisk, men jeg begrænsede mig til at sige at jeg ikke ønskede at deltage i "debatten". Hugo var ikke blevet kontaktet af journalister, men må jo nok belave sig på at få en indkaldelse fra den nyetablerede kommission. Vi får se.
> …"

Kontorchef og chef for sekretariatet for værtsskabet for Det Sociale Verdenstopmøde i 1995 Hugo Østergaard-Andersen har for Tibetkommission II forklaret, at sekretariatet var krumtappen i Danmarks værtskab for topmødet. Da Tibetkommission II blev nedsat i 2018 med et kommissorium, som gik tilbage til 1995, tænkte han, at det nok hang sammen med, at Det Sociale Topmøde med officiel kinesisk deltagelse fandt sted i 1995. Det ringede imidlertid ingen klokker hos ham, at der skulle have været nogle skelsættende begivenheder i forbindelse med den kinesiske deltagelse i topmødet.

8.3.2.2 Overvejelser i Udenrigsministeriet om Danmarks handelsrelationer med Folkerepublikken Kina

Ambassadør Christopher Bo Bramsens orientering af 17. november 1995 til Udenrigsministeriets direktør om mulige konsekvenser af en Tibethøring

Ambassadør Christopher Bo Bramsen, Beijing, skrev den 17. november 1995 til Udenrigsministeriets direktør Henrik Wøhlk blandt andet:

> "…
> under dit nylige besøg i kina droeftede vi, hvorledes en raekke lande maalbevidst udbygger deres erhvervsrelation med kina paa den maade, som erfaringsmaessigt giver de bedste resultater, nemlig en kontinuerlig besoegsudveksling paa hoejt niveau, tilsat erhvervs- og kulturarrangementer samt undertegnelse af diverse aftaler af forskellig karakter. … der er naeppe noget andet land, hvor de officielle kontakter er saa vigtige for de bilaterale erhvervsmaessige relationer.
>
> blandt de lande, som har markeret sig staerkt i denne henseende i relation til kina, skal naevnes …
>
> fra dansk side har indsatsen vaeret noget mere sporadisk. udenrigsministeren var her i 1993, miljoeministeren i 1994, og landbrugsministeren i 1995, alle med erhvervsdelegationer. det er noget, men slet ikke nok, hvis vi vil vaere med paa vognen herude. bliver der ivaerksat en tibet-hoering i danmark, vil det selvsagt traekke i den modsatte retning. som bekendt er to kinesiske ministerbesoeg i danmark blevet aflyst. om der er nogen sammenhaeng med tibet-hoeringen, er ikke til at sige. men forstemmende er det at konstatere, hvor lidt danmark er med, naar man ved, hvor vigtige disse rejser er for de kinesiske beslutningstagere.
>
> under dit ophold herude aftalte vi, at vi herfra ville komme med nogle tanker om, hvordan vi kunne styrke den danske erhvervsindsats herude. ikke mindst i lyset af planerne om en tibet-hoering, vil jeg allerede nu komme med en foerste melding.
>
> for det første er det slaaende, hvor behaendigt man i 1991 tilrettelagde en hoering, der med samme tibet-udgangspunkt alligevel tog et bredere sigte i en proces, der baade omfattede et besoeg i kina, inkl. tibet, og en kina-hoering i folketinget. dengang spillede kineserne med. situationen er i dag langt mere konfrontationsagtig. det burde efter vores opfattelse overvejes, om man ikke kunne forbedre klimaet ved ogsaa denne gang at organisere en rejse til kina.
> …"

8.3.3 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1996

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, oplyst om følgende besøg i 1996:

- Folkerepublikken Kina's viceparlamentsformand Tian Jiyun i 1996 var på privat besøg i Danmark, hvilket alene involverede Københavns Politi.
- Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi har oplyst om et besøg af Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Li Lanqing i 1996. Dette besøg blev dog formentlig først effektueret i 1998, jf. nedenfor.
- Det er yderligere oplyst fra Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi, at Dalai Lama besøgte Danmark i 1996.

Kommissionen har ikke i det afleverede materiale vedrørende besøgene udover vedrørende Dalai Lama's besøg fundet dokumenter eller korrespondance af interesse for undersøgelsen, men i materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, er fundet oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen.

8.3.3.1 Dalai Lama's besøg 12. maj 1996 i forbindelse med Folketingets Tibethøring den 13. maj 1996

Folketingets Udenrigsudvalg besluttede i november 1995 at arrangere en høring om menneskerettigheder i Tibet i 1996 med deltagelse af Dalai Lama. Dalai Lama aflagde i den forbindelse Danmark et besøg i dagene 12. til 16. maj 1996.

Kontorchef Ove Ullerup, Udenrigsministeriets afdeling S.6[26], skrev den 26. februar 1996 i en notits til blandt andre S-chefen[27], Bil-chef[28], Pol.dir.[29], om en samtale med ambassadør Wu samme dag:

> "…
> Wu nævnte tillige, at man fortsat så med stor bekymring på den forestående Tibethøring, som skulle afholdes på Christiansborg.
> …"

26 Udenrigsministeriets Asienkontor
27 Chef for Sydgruppen, der omfattede Asienkontoret
28 Fmtl. Chefen for den bilaterale afdeling
29 Politidirektøren (Københavns Politi)

I et brev af 19. marts 1996 skrev Støttekomitéen for Tibet til statsminister Poul Nyrup Rasmussen:

> "…
> Vi henvender os til dig for at høre, om du er interesseret i at møde Dalai Lama under hans besøg i Danmark. Dalai Lama var i Danmark sidste gang i december 1991, hvor daværende udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen modtog den tibetanske leder.
> …"

Statsministerens ministersekretær Paul Mollerup videresendte den 21. marts 1996 Støttekomiteens henvendelse til udenrigsministerens ministersekretær Liselotte Simonsen med anmodning om Udenrigsministeriets bemærkninger. Internt i Udenrigsministeriet blev henvendelsen ifølge håndskreven påtegning videresendt til afdeling S.6 (Asienkontoret) med kopi til "Morgenmødekreds, bil. chef".

I en notits til udenrigsminister Niels Helveg Petersen dateret 27. marts 1996, udfærdiget af S.6 og videregivet til udenrigsministeren m.fl. i gult omslag signeret af bilateral chef Birger Riis-Jørgensen og kontorchef Ove Ullerup indstilledes det blandt andet at foreslå Statsministeriet at svare Støttekomitéen, at udenrigsministeren ville være rede til at mødes med Dalai Lama, hvilket udenrigsministeren var enig i, hvorefter dette samme dag blev meddelt ministersekretæren i Statsministeriet.

Den 11. april 1996 udarbejdede bilateral chef Birger Riis-Jørgensen, Udenrigsministeriets sydgruppe[30], en notits til Udenrigsministeriets direktør Henrik Wøhlk, sydchefen, den multilaterale chef Peter Brückner, den politiske direktør Per Poulsen-Hansen, S.6[31]-chefen, Ministersekretariatet og ambassaden i Beijing om en henvendelse fra Folkerepublikken Kina's ambassadør samme dag med en kinesisk demarche vedrørende Udenrigsudvalgets Tibethøring. Det er heri anført blandt andet:

> "…
> Hans budskab var enkelt og blev formuleret meget ligefremt: Den danske regering havde ikke hidtil … trods den kinesiske ambassadørs forestillinger herom forbudt folketingsudvalgets Tibet-høring. … Fra kinesisk side anså man, at der med det program, der var lagt op til …, ville være tale om grov indblanding i Kina's indre anliggender, som aldrig ville kunne accepteres. … Såfremt den

30 Der omfatter Asienkontoret

31 Asienkontoret

> danske regering tillod høringen at finde sted og Dalai Lama at indrejse, ville det virke imod de langsigtede dansk-kinesiske relationer.
> …
> Den kinesiske ambassadør ønskede at slå helt fast, at såfemt Dalai Lama blev modtaget af "government officials", ville dette have meget alvorlige virkninger ("very serious effects") for de dansk-kinesiske bilaterale forhold.
> …
> Under samtalen af 3 kvarters varighed antydede ambassadøren, at det dansk-kinesiske forhold ikke var så godt som Kina's forhold til en lang række andre europæiske lande i lys af en række – ikke nærmere specificerede – begivenheder. På vej ud af døren, hvor jeg mere uformelt vendte tilbage til dette tema, udtrykte han påny ønsket om, at den danske regerings holdning til Tibet-høringen ikke ville forværre vore forbindelser "even further".
> …"

Kontorchef i Asienkontoret Ove Ullerup har for Tibetkommission II forklaret, at reaktionen fra den kinesiske ambassadør var forståelig og forventet ud fra kinesernes politik. Udenrigsministeriet tog kinesernes holdning seriøst og forsøgte at vurdere, hvad der var realiteten bag det, som de gav udtryk for. Kineserne lod Danmark forstå, at såfremt Danmark gjorde som andre lande, når de modtog Dalai Lama, ville det få alvorlige konsekvenser for forholdet mellem Folkerepublikken Kina og Danmark, men hvis Danmark gjorde noget andet end de andre lande, ville dette blive modtaget af Folkerepublikken Kina endnu mere krigerisk. Danmark skulle ifølge ambassadøren gøre, hvad der blev sagt. Han husker ikke situationen præcist. Han ved ikke, hvilke andre situationer ambassadøren tænkte på, da ambassadøren, ifølge notitsen, refererede til, at det dansk-kinesiske forhold ikke var så godt. Han husker ikke, at Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina var ringere end andre landes på det tidspunkt. Han erindrer ikke længere, hvordan Dalai Lama blev modtaget under sit besøg i Danmark.

Støttekomitéen for Tibet skrev den 19. april 1996 til udenrigsminister Niels Helveg Petersen blandt andet:

> "…
> Støttekomiteen for Tibet har netop modtaget besked fra statsminister Poul Nyrup Rasmussen om, at han ikke har mulighed for at møde Dalai Lama men i stedet foreslår et møde med indenrigs- og kirkeministeren.
>
> I fraværet af et møde med statsministeren finder vi det imidlertid særlig vigtigt, at Dalai Lama modtages af udenrigsministeren. Vi kan oplyse, at den tibetanske leder ifølge Dalai Lamas repræsentant i London, Mrs. Kesang Y. Takla, skal

møde både den svenske og den norske udenrigsminister under sin rundrejse i Norden i maj.
…"

Den 22. april 1996 anmodede Støttekomiteen statsminister Poul Nyrup Rasmussen om at tage beslutningen om at:

"…
lade indenrigs- og kirkeministeren repræsentere den danske regering ved et møde med Dalai Lama op til fornyet overvejelse. Vi håber, at den tibetanske leder vil blive modtaget på statsminister- eller udenrigsministerniveau i Danmark og gør opmærksom på, at han ifølge oplysning fra Dalai Lamas repræsentant for Nordeuropa, fru Kesang Y. Takla, skal møde både den svenske og den norske udenrigsminister under sin rundrejse i Norden i maj.
…"

Den 23. april 1996 skrev chairman of Tibetan Community T. D. Lakha Lama til statsminister Poul Nyrup Rasmussen med kopi til Folketinget blandt andet, at det tibetanske samfund i Danmark var meget skuffet over, at statsministeren ikke var villig til at møde Dalai Lama under hans besøg i Danmark.

Den 7. maj 1996 svarede statsministeren begge. Han skrev blandt andet:

"…
Der lå ikke i den oprindelige beslutning om at lade kirke- og indenrigsministeren modtage Dalai Lama nogen ændring af den danske holdning. Jeg har imidlertid modtaget oplysninger om, at Dalai Lama i Norge og Sverige vil blive modtaget af udenrigsministeren, og da de nordiske lande har samme menneskerettighedssyn, har jeg aftalt med udenrigsministeren, at han modtager Dalai Lama på samme måde, som han blev modtaget i 1991 af den daværende regering.
…
Regeringen vil fortsat nøje følge udviklingen med henblik på at opretholde presset på Kina både bilateralt og inden for rammerne af EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.
…"

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at det var Folketingets Udenrigsudvalg, som havde taget initiativet til besøget, hvorfor det var naturligt, at hele Dalai Lama's besøg foregik i Folketingets regi. Han havde peget på indenrigs- og kirkeministeren, mest i sin egenskab af kirkeminister, fordi Da-

lai Lama blev modtaget som religiøst overhoved. Det var også naturligt, hvis det var udenrigsministeren, der mødte Dalai Lama, da tilsvarende var sket i de nordiske lande, og fordi det var udenrigsministerens ansvarsområde, og det var udenrigsminister Niels Helveg Petersen enig i. Dette blev den endelige beslutning.

Hele korrespondancen blev af Karina Stampe, Statsministeriet, den 8. maj 1996 tilsendt fm. Kim Vinthen, Udenrigsministeriets afdeling S.6.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med Tibethøringen.

8.3.3.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Udenrigsministeriets notits af 26. februar 1996 vedrørende kinesisk anmodning i relation til en kommende Tibet-fredsmarch i Bruxelles

Kontorchef Ove Ullerup, Udenrigsministeriets afdeling S.6[32], skrev den 26. februar 1996 i en notits til blandt andre S-chefen[33], Bil-chef[34], Pol.dir. følgende:[35]

> "…
> Under et møde d.d. oplyste ambassaderåd Wu, at EU-Parlamentet, i samarbejde med en række Tibet-støttekommiteer i europæiske lande ville arrangere en såkaldt Tibet-fredsmarch i Bruxelles den 10. marts. … Samtidig ville arrangørerne opfordre større europæiske byers styrer til den 10. marts at flage med "det tibetanske flag".
>
> Wu henvendte sig efter instruktion fra Beijing med en anmodning om, at den danske regering ikke støttede sådanne splittelses-tendenser i forhold til Kina … sikre, at der ikke ville blive tale om officiel deltagelse i marchen, og at man forhindrede eventuel "flag-hejsning" i større danske byer.
> …

32 Udenrigsministeriets Asienkontor
33 Chef for Sydgruppen, der omfattede Asienkontoret
34 Fmtl. Chefen for den bilaterale afdeling
35 Politidirektøren (Københavns Politi)

> Jeg … redegjorde kort for den danske politik vedrørende Tibet, herunder at man dårligt kunne forestille sig officiel dansk deltagelse i fredsmarchen, samt om det kommunale selvstyre i Danmark
> …"

Kontorchef i Asienkontoret Ove Ullerup har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke var usædvanligt, at kineserne henvendte sig, når det drejede sig om Tibet eller andre eksilgrupper fra Folkerepublikken Kina. Der var derfor ikke noget uventet i henvendelsen. Udenrigsministeriet havde ikke været opmærksom på fredsmarchen inden henvendelsen fra ambassaden. Henvendelsen gav ikke Udenrigsministeriet anledning til overvejelser, da der fra dansk side ikke var intention om at deltage i marchen. Kineserne var endvidere meget opmærksomme på, om der i den anledning ville være en national manifestation af Tibet i Danmark. Hvis der havde været tibetanske meningstilkendegivelser i Danmark i forbindelse med marchen, havde det officielle Danmark formentlig ikke foretaget sig noget herved. Ét-Kinapolitikken medførte, at der kun var ét flag, der repræsenterede Folkerepublikken Kina, hvorfor der ikke måtte flages med andre flag. Der blev ham bekendt ikke lavet et notat om flagning med det tibetanske flag som følge af henvendelsen fra ambassaden.

8.3.4 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1997

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet følgende besøg i 1997:

- Folkerepublikken Kina's viceudenrigsminister Wang Yingfan besøgte Danmark i 1997. Involverede myndigheder var Udenrigsministeriet, Justitsministeriet og Københavns Politi.

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at da Danmark i april 1997 valgte at fremlægge EU's resolutionsforslag om menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina i FN var det primært udenrigsministerens beslutning, og han fandt som statsminister ikke grundlag for at sætte en stopper herfor. Det var USA, der gennem Udenrigsministeriet bad Danmark om at fremlægge resolutionen, efter at Frankrig havde trukket sig. Danmark havde en god relation til præsident Bill Clinton.

Folkerepublikken Kina tog Danmarks fremlæggelse af resolutionen ilde op, og Folkerepublikken Kina fastfrøs relationen til Danmark i 6-9 måneder herefter. Selvom Folkerepublikken Kina reagererede stærkere og stærkere på menneskerettighedsspørgsmål i takt med, at de følte sig mere magtfulde, var det samtidig tydeligt, at det

gik hurtigt over igen. Et lille års tid efter var forholdet til Folkerepublikken Kina normaliseret. Danmark indså, at det ikke var muligt at påvirke menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina alene, men at det krævede stærke allierede i Europa og USA for at få indflydelse.

Efter fremlæggelsen havde han formentlig en drøftelse med udenrigsminister Niels Helveg Petersen om, hvad Danmark nu skulle gøre, da resolutionsforslaget ikke blev vedtaget. Danmark valgte at tilslutte sig EU-linjen, anført af Frankrig og Tyskland, hvor man opgav at fremlægge resolutionsforslag om menneskerettighedssituationen, og i stedet tilsluttede sig dialogstrategien i forhold til Folkerepublikken Kina. Det var først og fremmest udenrigsministerens beslutning, men han var enig i denne linje.

Finansminister og senere udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at i 1997 blev det tydeligt, hvor vanskeligt det var at påvirke Folkerepublikken Kina's politik. Amerikanerne ønskede, at Danmark fremlagde EU's resolutionsforslag om menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina. Danmark havde dog ikke gjort sig klart, at der kun var ganske få lande, der ville støtte op om forslaget, og forslaget blev ikke vedtaget. Det havde spillet med i den danske regerings beslutning om at fremlægge resolutionsforslaget, at der var en god personlig relation til den amerikanske præsident. Kineserne blev meget vrede over Danmarks rolle.

Det var endnu et eksempel på, at hvis man ikke førte en fuldstændig fælles kurs i Europa over for Folkerepublikken Kina, ville Folkerepublikken Kina indføre handelssanktioner mod det ene land, der havde gjort dem sure, men det ville ikke føre til forbedrede forhold for den enkelte i Folkerepublikken Kina. Han har ikke forsøgt at gøre op, om fremlæggelsen af resolutionsforslaget var Folkerepublikken Kina's reaktioner værd, og han sad ikke i 1997 i de fora i regeringen, hvor sådanne eventuelle drøftelser ville have fundet sted, men fremlæggelsen viste, at det krævede en pragmatisk holdning at få hul igennem til Folkerepublikken Kina. Det havde en større effekt på menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina, at Institut for Menneskerettigheder kom i dialog med Folkerepublikken Kina om deres anvendelse af tortur, dødsstraf og den manglende ret til retfærdig rettergang. Han var ikke involveret i de konkrete drøftelser herom, da han ikke havde med udenrigspolitik at gøre på det tidspunkt.

Danmarks repræsentant i FN's Menneskerettighedskommission Tyge Lehmann har for Tibetkommission II forklaret, at EU i 1990 eller 1991 efter massakren på Den Himmelske Freds Plads i 1989 besluttede at fremlægge en resolution vedrørende menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina, hvilket blev gentaget hvert år i de følgende år.

Der var tradition for, at EU-formandskabet fremlagde resolutionerne, men i 1997 ønskede Frankrig pludselig ikke længere at stå som medforslagsstiller ved fremlæggelsen, der fandt sted i midten af april måned. Frankrig skulle i juni samme år have statsbesøg fra Folkerepublikken Kina, hvor man blandt andet skulle indgå kontrakt om salg af Airbus fly. Det var en vanskelig situation, da de øvrige EU-lande var enige om, at resolutionen skulle fremlægges, men ingen af medlemslandene ønskede at fremlægge den. Til sidst blev der peget på Danmark. Det var op til regeringen at beslutte, om det var hensynet til menneskerettighederne eller hensynet til de handelspolitiske interesser, der vægtede tungest. Han var involveret i drøftelser og flere møder i Udenrigsministeriet, hvor der blev talt for og imod fremlæggelsen af resolutionsforslaget, men det endte på ministerens bord og med, at regeringen tiltrådte, at resolutionen skulle fremlægges af Danmark. Han blev udpeget til at fremlægge og motivere resolutionen, som dog aldrig blev vedtaget, da Folkerepublikken Kina fremlagde en "motion of no action" mod resolutionen, som der viste sig at være flertal for.

Han havde i den forbindelse et sammenstød med en kinesisk kollega, som kom med ubehagelige udtalelser om Danmarks beslutning om fremlæggelsen. Det generede kineserne, at det var Danmark, og ikke EU, der fremlagde resolutionen. Dette var især, fordi Danmark som et af verdens første lande i 1950 havde anerkendt Folkerepublikken Kina, og fordi kineserne generelt var glade for Danmark og dets kultur.

Han troede, at Danmark havde forudset, at Folkerepublikken Kina ville reagere på fremlæggelsen af resolutionen, og det handelspolitiske samarbejde blev lagt på is i en kortere periode. Han mindes dog ikke, at der var tale om en voldsom reaktion. Det påvirkede heller ikke Danmarks venskabelige forhold til Folkerepublikken Kina. En positiv konsekvens af resolutionsfremlæggelsen i 1997 var, at uanset at resolutionen ikke blev vedtaget, blev den kritiske dialog mellem Folkerepublikken Kina og EU genoptaget, og der blev ikke fremlagt flere resolutioner af den karakter, som alligevel ikke førte til noget. Han mener ikke, at Folkerepublikken Kina's reaktion førte til, at Udenrigsministeriet fremadrettet ændrede sin politik over for Folkerepublikken Kina. Han har ikke kendskab til daværende Asienchef Friis Arne Petersens holdning til resolutionsfremlæggelsen.

FN-ambassadør Hans Henrik Bruun har for Tibetkommission II forklaret, at han var involveret i Danmarks fremlæggelse af Kina-resolutionen i FN's Menneskerettighedskommission i 1997. Fremlæggelsen af Kina-resolutionen var en årligt tilbagevendende begivenhed i Menneskerettighedskommissionen, og der var dette år diskussioner om, hvem der skulle fremlægge resolutionsforslaget.

Tyge Lehmann var delegationschef, og han selv var chef for FN-repræsentationen og sad ved siden af Tyge Lehmann, da Tyge Lehmann fremlagde resolutionsforslaget. Han husker ikke detaljerne længere, men han husker, at hr. Wu blev meget skinger, da han skulle kommentere den danske forelæggelse, og sagde om Danmark, "*at det søm, der stikker op, skal bankes ned*".

Han var ikke involveret i drøftelser for og imod fremsættelsen af resolutionsforslaget, efter at det var blevet nedstemt. Der kunne altid stilles spørgsmål ved, om et resolutionsforslag var den bedste fremgangsmåde over for Folkerepublikken Kina, men der var i det mindste tale om et kvalificeret forum til at diskutere menneskerettighedsspørgsmål i, og det ville have været mærkeligt, hvis et land som Danmark, der trods alt havde noget at komme med, ikke ville prøve at komme igennem ad den vej.

Kontorchef i Asienkontoret Ove Ullerup har for Tibetkommission II forklaret, at da Danmark i 1997 fremlagde et resolutionsforslag i FN's menneskerettighedskommission på vegne af EU om menneskerettighedssituationen i Folkerepublikken Kina, var kineserne stærkt utilfredse over Danmarks rolle i sagen. Da Frankrig ikke længere ønskede at fremlægge forslaget, håbede kineserne nok, at ingen andre lande ville påtage sig opgaven. Folkerepublikken Kina forventede måske, at det ville være lettere at presse et lille land som Danmark til at følge kinesernes politik end Frankrig. Dette holdt dog ikke stik. Han husker ikke, om Folkerepublikken Kina indførte sanktioner mod Danmark som følge af resolutionsfremlæggelsen, men det førte helt sikkert til en mere kompliceret politik mellem landene. Fremlæggelsen havde derfor konsekvenser for Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina. Han mindes dog ikke, at disse konsekvenser varede særligt længe. Han kender ikke Frankrigs bevæggrunde for deres håndtering af situationen.

Det var en politisk afvejning, hvorvidt Danmark, ved at fremlægge resolutionsforslaget, var villig til at betale en for høj pris i forholdet til Folkerepublikken Kina. Han fornemmede, at et flertal i Folketinget støttede beslutningen om at fremlægge resolutionsforslaget, og der var en bred opbakning fra andre EU-regeringer og i USA. Han tror ikke, der var drøftelser i Udenrigsministeriet om, hvorvidt Danmark havde gjort det rigtige.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han tiltrådte den 1. september 1997 som kontorchef i Asienkontoret, som den gang hed S.6, nogle få måneder efter, at Danmark havde fremlagt et kritisk resolutionsforslag mod Folkerepublikken Kina i FN's Menneskerettighedskommission. Tidligere havde det normalt været EU, som havde fremsat tidligere lignende forslag, men der var sket noget, således at det blev Danmark, som gjorde det. Kineserne

var meget utilfredse med, at Danmark havde fremsat forslaget, og der blev reageret stærkt på det, herunder med indførelse af sanktioner mod Danmark. Blandt andet blev nogle danske udviklingsprojekter i Folkerepublikken Kina lukket, og Folkerepublikken Kina ville ikke have besøg af danske ministre. I kommunikationen med Folkerepublikken Kina i tiden herefter fremhævede kineserne som et fast punkt, at hele den kinesiske befolkning var såret over, at Danmark havde fremsat forslaget.

Det var situationen, da han kom til S.6. Hans opgave var derfor at medvirke til at få retableret det gode forhold til Folkerepublikken Kina og til at få fastlagt en samlet dansk Kinapolitik med bred støtte i Folketinget. Hensynene bag ønsket om at retablere det gode forhold til Folkerepublikken Kina var blandt andet, at Folkerepublikken Kina var en meget stor spiller i international politik, udviklingssamarbejdet med Folkerepublikken Kina, og at Danmark havde et omfattende og voksende økonomisk samkvem med Folkerepublikken Kina. Gennem hans tid i Udenrigsministeriet voksede Folkerepublikken Kina's betydning for Danmark år for år.

8.3.4.1 Viceudenrigsminister Wang Yingfan's besøg 6. til 8. marts 1997

Viceudenrigsminister Wang Yingfan aflagde i dagene 6. til 8. marts 1997 Danmark et uofficielt arbejdsbesøg, hvor han blandt andet mødtes med udenrigsministeren og Udenrigsministeriets direktør. Viceudenrigsministeren var inviteret af Folkerepublikken Kina's ambassade. Under opholdet var viceudenrigsministeren indlogeret på Radisson SAS Royal Hotel.

Wang Yingfan var som viceudenrigsminister relativt lavt placeret i det kinesiske hierarki, idet udenrigspolitiske beslutninger træffes i andre organer, navnlig Politbureauets Stående Komité. Besøget blev behandlet med relativt lav prioritet af de danske myndigheder.

Rigspolitiet har oplyst, at politiet ikke var operativt involveret i besøget, og Københavns Politi har tilført en anmeldelsesblanket, at der ikke var politimæssige foranstaltninger i anledning af besøget.

I en intern meddelelse af 3. marts 1997 har kriminalassistent Erich Torenholt, Københavns Politi, citeret fra Politiets Efterretningstjeneste, at:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod besøget eller den kinesiske viceudenrigsminister.
> …"

Der er ikke i dokumenter udleveret til Tibetkommission II fundet oplysninger af interesse for undersøgelsen.

8.3.4.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Kinesisk demarche af 3. september 1997 om uønsket Tibetudstilling på Nationalmuseet

Den 3. september 1997 modtog Udenrigsministeriets chef for S.6[36] og Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen referat af et møde mellem ambassadør Christopher Bo Bramsen, Beijing, viceafdelingschef Guan Chengyuan og kontorchef Cui Jianchao samt kontorchef Franz-Michael Skjold Mellbin blandt andet om en "kinesisk demarche i anledning af nationalmuseets tibet-udstilling". Heraf fremgår blandt andet:

> "…
> krav om at den danske regering griber ind overfor tibet-ugens anti-kinesiske indslag og stoetter til tibetansk selvstaendighed. bl.a. med henvisning til direktoerens invitation til et besoeg i kina i oktober 1997.
> …
> 1. hr. guan oplyste indledningsvist, at foruden for at modtage invitationen til direktoeren var ambassadoeren blevet bedt om at komme for at modtage en kinesisk demarche i anledning af afholdelsen af tibet-ugen i københavn.
> …
> 2. den kinesiske regering saa meget alvorligt paa sagen og var baade bekymret og vred over, at den danske regering aktivt og oekonomisk havde stoettet tibetugen, herunder anti-kinesiske og separatistiske aktiviteter.
>
> forholdet mellem kina og danmark var allerede belastet paa grund af resolutionsforslaget i geneve. kina havde netop vist sin vilje til et bedre forhold ved at invitere udenrigsministeriets direktoer.
> …
> paa denne baggrund anmodedes den danske regering om oejeblikkeligt at tage skridt til at standse de anti-kinesiske aktiviteter paa dansk territorium for at vise sin vilje til at arbejde for et godt bilateralt forhold mellem danmark og kina.

36 Asienkontoret

> 3. ambassadoeren oplyste, at han ville videregive de danske synspunkter til udenrigsministeriet. han ville gerne goere opmaerksom på, at man fra dansk side traditionelt stoettede mindretal og oprindelige folk over hele verden. det var et led i danmarks generelle prioritering af menneskerettighedsspoergsmaalet.
> …
> 4. afslutningsvis naevnte chefen for det nordiske kontor, hr. cui, at regeringen burde vaere paa vagt overfor dalai lamas klike, som var meget aktiv i danmark.
> …"

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at den kinesiske demarche i anledning af Nationalmuseets Tibet-udstilling, herunder med "… *krav om at den danske regering griber ind overfor tibet-ugens antikinesiske indslag og stoetter til tibetansk selvstaendighed …",* der omtales i meddelelsen, vil have givet anledning til at svare, hvad man i ministeriet mente, var det nødvendige svar. Henvendelsen er et eksempel på en klassisk kinesisk reaktion. Det har derfor ikke givet anledning til stor nervøsitet i ministeriet, at Folkerepublikken Kina gjorde, som de altid gjorde. Der har dog været særlig opmærksomhed om henvendelsen, idet forholdet til Folkerepublikken Kina var i en svær periode, da Danmark i 1997 efter inspiration fra og i samarbejde med USA forsøgte at få vedtaget en kinakritisk menneskerettighedsresolution i FN. Der var således på dette tidspunkt et lavpunkt i det bilaterale forhold til Folkerepublikken Kina.

Kontorchef Ove Ullerup har for Tibetkommission II forklaret, at den kinesiske ambassade, selv i sager af mindre betydning, var meget opmærksom på, hvad der foregik i Danmark vedrørende Tibet. Det var derfor ikke overraskende, at ambassaden henvendte sig. Med demarchen ville kineserne påpege, at hvis Tibet-udstillingen modtog officiel støtte, ville de være ekstra opmærksomme herpå. Udstillingen, som var støttet af Danida, udgjorde dog ikke en national manifestation af Tibet, men var med til at belyse træk i det tibetanske samfund. Den kinesiske bekymring var derfor ikke korrekt baseret.

Ledelsen i Udenrigsministeriet fik ganske mange henvendelser på dette tidspunkt, mange blot til orientering, men der var også henvendelser, der kunne føre til et efterspil. Denne henvendelse var mest blot til orientering, og årsagen til, at den hastede, kunne være, at ledelsen ikke først skulle få kendskab til demarchen efter åbningen af udstillingen.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han modtog telemeddelelsen som chef for S.6. Den invitation til Udenrigsministeriets direktør til at besøge Folkerepublikken Kina, der omtales i telemed-

delelsen, var nogle tilbagevendende konsultationer i Folkerepublikken Kina, som man ellers kunne have frygtet, at kineserne ville have aflyst. Han husker ikke selve telemeddelelsen, eller hvordan de håndterede den kinesiske demarche. Af påtegning på den fremlagte telemeddelelse fremgår, at den også tilgik Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen. Han husker ikke, om han drøftede håndteringen med Friis Arne Petersen.

I november 1997 var han med Friis Arne Petersen til en af de tilbagevendende konsultationer i Beijing. Kineserne ville gerne have, at de undskyldte for det fremsatte resolutionsforslag, hvilket man naturligvis ikke gjorde. Kineserne fremførte under konsultationerne, hvor stor skade fremsættelsen af resolutionsforslaget havde gjort på det bilaterale forhold mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, og man sagde fra dansk side på grundlag af de allerede fastlagte talepunkter, at det ikke var meningen at fornærme nogen, at det var sket i en god sags tjeneste, og at man var ked af, hvis de følte sig krænkede. Man sagde således ikke fra dansk side, at man var ked af at have fremsat forslaget.

8.3.5 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 1998

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 1998:

- Beijings overborgmester Jia Qinglin, der involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- En kinesisk militærdelegation, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Ifølge oplysninger fra Rigspolitiet har der muligvis også været et studiebesøg af kinesiske polititjenestemænd, men der foreligger ikke oplysning om andre myndigheders involvering heri.
- Besøg på Folkerepublikken Kina's ambassade, som alene involverede Nordsjællands Politi.
- Vicepremierminister Li Lanqing, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.

Der er i det afleverede materiale alene vedrørende Li Lanqing's besøg fundet dokumenter af interesse for undersøgelsen.

Protokolchef Søren Haslund har for Tibetkommission II forklaret, at han var viceprotokolchef i 1992 til 1997, hvorefter han var protokolchef til 2001, og at officielle

udenlandske besøg blev gennemført ud fra en fast skabelon. Ved arbejdsbesøg fra udlandet var Protokollen i et vist omfang involveret i koreografi og protokollære spørgsmål, som fx kontakter til indkvartering, leje af limousiner mv. De sikkerhedsmæssige aspekter tog politiet og PET sig af, men koordinationen heraf foregik i Protokollen.

Der var forud for et besøg altid møder med politiet om praktiske og logistiske ting. Protokollen var en lille enhed, der var afhængig af politiet og PET som deres samarbejdspartnere. PET udarbejdede en trusselsvurdering for besøget, som herefter dannede grundlag for den politimæssige indsats. Det var ikke noget, som Protokollen beskæftigede sig med, og han blandede sig ikke heri.

Han husker ikke, at politiet eller PET videregav kinesiske bekymringer om demonstranter til Protokollen. Han kan ikke udelukke, at Asienkontoret videregav kinesiske bekymringer til Protokollen, som Protokollen herefter orienterede politiet om, men han husker det ikke. Protokollen videregav altid deres informationer til PET, uanset om PET allerede kendte til dem, og Protokollen vurderede således ikke relevansen eller betydningen af informationerne. Som protokolchef var han næsten ugentligt i kontakt med PET og med ledelsen i Københavns Politi. Der var omkring 200 udenlandske besøg i løbet af de 9 år, han var i Protokollen, og under mange af besøgene var der sikkerhedsmæssige eller trafikale aspekter, som Protokollen drøftede med politiet og PET, da disse kunne få betydning for Protokollens tilrettelæggelse af besøgsprogrammerne. Der var kontakt til politiet på alle niveauer, fra politidirektøren og nedefter.

Viceprotokolchef Annette Lassen der blev viceprotokolchef i 1998, har generelt om sit arbejde i Protokollen og forholdet til PET og Københavns Politi forklaret, at i hendes 18 år i Protokollen havde de lidt over 730 indgående besøg, og hun var herunder involveret i omkring 18 besøg fra Folkerepublikken Kina. Hun stod for logistikken under officielle besøg. Når Protokollen blev bekendt med et besøg, begyndte de forberedelserne med at holde møde med det kontor, som landet hørte under. Landekontoret stod for det politiske, og Protokollen stod alene for det logistiske. Hvis statsministeren var vært, holdt de møde med Statsministeriet. Desuden underrettede de altid som det første PET om, at der var et besøg under opsejling. Det logistiske omfattede alt fra modtagelsen i lufthavnen, arrangement af biler, kørsler, kontakt til politiet om antal motorcykler i lyset af den foreliggende trusselsvurdering, hotelindkvartering etc.

I hendes tid i Protokollen var der stort set næsten daglig kontakt med PET, idet Protokollen holdt PET underrettet om, hvad der var i pipelinen, således at PET kunne fordele sine ressourcer. Københavns Politi havde Protokollen knap så meget direkte

kontakt med, idet kontakten hertil gik via PET. Protokollen havde dog en del kontakt til Københavns Politis færdselsafdeling i tilfælde, hvor der var behov for motorcykeleskorte. Først i hendes periode var det Ole Kahr fra færdselsafdelingen, som de havde kontakt til, og senere blev det Mogens Bendiks Knudsen. Som udgangspunkt var Københavns Politi ikke med til de forberedende møder, idet kontakten gik via PET, men hun har oplevet, at det skete i forbindelse med store besøg. Det var i givet fald Protokollen, der inviterede politiet med. Når der havde været holdt interne møder, blev der efterfølgende holdt møde med besøgslandets ambassade, således at alle var enige om programmet.

Det var meget tilfældigt, om politiet sendte politimæssige foranstaltninger/operationsplaner for besøgene til Protokollen. I Protokollen tænkte man ikke over, om man fik dem. Protokollen kunne ikke bruge dem til noget, da Protokollen ikke blandede sig i de sikkerhedsmæssige foranstaltninger. Hun har aldrig selv brugt dem til noget og er ikke bekendt med, om andre i Protokollen brugte dem. Der var aldrig udkast til operationsbefalinger på de forberedende møder.

8.3.5.1 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Li Lanqing's besøg 12. til 16. februar 1998

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Li Lanqing aflagde den 12. til 16. februar 1998 Danmark et besøg, hvor han blandt andet var i audiens hos Dronning Margrethe og havde samtaler med statsminister Poul Nyrup Rasmussen, udenrigsminister Niels Helveg Petersen, landbrugsminister Henrik Dam Kristensen, økonomiminister Marianne Jelved og repræsentanter for Dansk Industri, og hvor han mødte repræsentanter for A. P. Møller, Novo-Nordisk, Coloplast og Danfoss. Under besøget var vicepremierministeren indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Li Lanqing rangerede som 1. vicepremierminister ud af 4, og han var 7. medlem af Politbureauets Stående Komité. Besøget blev behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han mødtes med vicepremierminister Li Lanqing under hans besøg i Danmark fra den 12. februar til den 16. februar 1998. Folkerepublikken Kina havde op imod 20 vicepremierministre. Li Lanqing var ansvarlig for Folkerepublikken Kina's udenrigshandel. På grund af vicepremierministerens tætpakkede program i Danmark, mødtes de kun i cirka 20 minutter, så det var ikke en samtale, han forberedte sig meget på. Han fik fremlagt en håndakt med talepunkter og baggrundsorientering. De talte på hans foranledning om menneskerettighederne og derudover om WTO og den økonomiske udvikling i Folkerepublikken Kina.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at højniveaubesøget af den kinesiske vicepremierminister Li Lanqing viste, at forholdet mellem Danmark og Folkerepublikken Kina var på vej op igen. Det blev yderligere bestyrket af, at Udenrigspolitisk Nævn samme år besøgte Folkerepublikken Kina. Han var med nævnet i Folkerepublikken Kina, hvor de blandt andet var i Tibet og Hong Kong. I lyset af udviklingen blev der i 1998/99 udarbejdet en samlet dansk Kinapolitik, som blandt andet indeholdt gensidige besøg, fortsatte meningsudvekslinger, herunder om menneskerettigheder, konsultationer på mange niveauer, erhvervssamarbejde og bistandsarbejde, herunder som noget nyt en menneskerettighedsindsats i Tibet.

Li Lanqing's besøg var vellykket, blandt andet fordi det markerede en slutning på den periode, hvor kineserne var uvillige til at tale med Danmark på ministerniveau. Op til et sådant besøg var landekontorets vigtigste opgave at udarbejde de politiske baggrundspapirer, talepunkter til ministrene og foretage afrapportering til Udenrigspolitisk Nævn mv. Desuden var kontoret med til den indledende fastlæggelse af programmet for besøget. Derfra tog andre over, herunder med hensyn til planlægningen af transport mellem de forskellige steder og varetagelse af sikkerhed. Udenrigsministeriets protokol stod for den nærmere planlægning. Han husker ikke, hvem fra Protokollen, der var involveret i besøget.

I forbindelse med besøget var der de sædvanlige kinesiske bekymringer for demonstrationer. Det var almen viden i S.6, at kineserne helst var fri for at se demonstrationer. Han vil tro, at Protokollen havde samme viden om kinesernes holdning til demonstrationer blandt andet fra de referater, som S.6 sendte til Protokollen. Han drøftede ikke håndteringen af henvendelserne med Protokollen. Kineserne havde to indsigelser mod demonstrationer. Dels var det, at de mente, at demonstrationer udgjorde en sikkerhedsrisiko, og dels var det, at demonstranterne ønskede at skade det dansk-kinesiske forhold. Imidlertid fortalte man fra dansk side ligesom mange gange før og senere, at demonstrationer er tilladt i Danmark, og at man naturligvis ville tage sig af de besøgendes sikkerhed.

Københavns Politis operationsbefaling af 5. februar 1998

I en operationsbefaling af 5. februar 1998 udfærdiget af kriminalkommissær Carsten Holder og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

> "…
> **1.0 SITUATION**
> …

> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod ministeren, dennes hustru eller besøget i øvrigt.
> …
> **1.1.Strategi**
> Det er den strategiske hensigt, at besøget gennemføres under høje sikkerhedsforanstaltninger med det formål, at forhindre at der tilstøder vicepremierministeren eller den øvrige delegation noget under opholdet i Danmark. Det er endvidere den strategiske hensigt at begrænse eventuelle forstyrrelser i form af demonstrationer.
> …"

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har set en operationsbefaling før, da det lå langt uden for, hvad en statsminister skulle interessere sig for. Han ved derfor heller ikke, hvordan de forskellige formuleringer blev til. Han kender ikke til procedurerne for politiets arbejde ved kinesiske eller andre besøg. Han har ikke kendskab til, hvad Udenrigsministeriet kan have gjort sig af overvejelser om håndteringen af kinesiske gæster.

Kriminalkommissær Carsten Holder har for Tibetkommission II forklaret, at strategien for besøget, herunder "*…at begrænse eventuelle forstyrrelser i form af demonstrationer…*" som gengivet i de politimæssige foranstaltninger, kom fra den operative chef chefpolitiinspektør Kai Vittrup. Det var den øverste ledelse, som var Kai Vittrup og chefkriminalinspektør Per Larsen, der havde forfattet strategien. Han fik teksten til strategien i forbindelse med, at han fik opgaven med at udarbejde de politimæssige foranstaltninger. Hans underskrift på de politimæssige foranstaltninger var således ikke udtryk for, at han havde forfattet det hele. Det var i vidt omfang hans medarbejdere, der havde forfattet indholdet ud fra de oplysninger, som de var blevet præsenteret for.

Det anførte om "*…at begrænse eventuelle forstyrrelser i form af demonstrationer…*" betød, at det skulle sikres, at ingen led overlast. Det var således alene sikkerhedsmæssige hensyn, som lå bag. Efter hans opfattelse lå der ikke heri, at man skulle begrænse demonstranternes synlighed.

Udenrigsministeriets protokol modtog altid en kopi af de politimæssige foranstaltninger ved besøg som dette af Folkerepublikken Kina's vicepremierminister. Det er derfor, at Protokollen er på fordelingslisten på forsiden af de politimæssige foranstaltninger. Ham bekendt var Protokollen også med til møder med Københavns Politis ledelse, herunder Kai Vittrup, om besøg af den karakter. Han husker ikke selv at have været med til møder med Protokollen eller andre medarbejdere fra Udenrigsministeriet.

Gentofte Politis befaling af 12. februar 1998

Vicepremierministeren aflagde under opholdet besøg på Folkerepublikken Kina's ambassade den 15. februar 1998, og i den anledning udfærdigede fg. politiinspektør Niels Jørgen Møller, Gentofte Politi, den 12. februar 1998 en befaling vedrørende de lokale politimæssige foranstaltninger, hvori blandt andet er anført:

> "…
> **Situation**
> …
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod ministeren, dennes hustru eller besøget i øvrigt, men på baggrund af Kinas rolle i menneskerettighedsspørgsmålet samt besøgets politiske betydning,
> …
> **Strategi**
> Det er Gentofte politis strategiske hensigt, at besøget ved Kinas ambassade gennemføres under høje sikkerhedsforanstaltninger med det formål, at forhindre at der tilstøder vicepremierministeren eller den øvrige delegation noget under opholdet i Gentofte politikreds. Det er endvidere den strategiske hensigt, at begrænse eventuelle forstyrrelser i form af demonstrationer, hærværk og lignende i perioden op til og under besøget på ambassaden.
>
> **Udførelse**
>
> Vagthavende ved Gentofte politi er ansvarlig for at der … føres lejlighedsvise tilsyn ved Kinas ambassade med henblik på at afdække tiltag til hærværk eller demonstrationer og lign.
> Fra søndag den 15. februar 1998 kl. 1200 og frem til besøget er vagthavende ansvarlig for, at der føres mindst to tilsyn i timen ved og omkring ambassaden med det ovennævnte formål.
> …
> **Assistancemuligheder og meldeveje**
>
> Det er telefonisk aftalt med kk. Carsten Holder, Københavns Politi, Regionsafdelingen, at der i perioden op til besøget meldes om usædvanlige hændelser, hærværk og tiltag til demonstrationer m.v. til den centrale vagtleder
> …"

Kriminalkommissær Carsten Holder har for Tibetkommission II forklaret, at når han havde aftalt med Gentofte Politi, at der i perioden op til besøget skulle "…*meldes*

om usædvanlige hændelser, hærværk og tiltag til demonstrationer m.v. til den centrale vagtleder…", var det som et led i hans ansvar for sikkerheden.

Af en udskrift af Gentofte Politis døgnrapport fremgår om tilsyn ved ambassaden 15. februar 1998 kl. 15.30-17.30, at:

> "…
> Alt forløb roligt. Ingen demonstrationer/ingen trafikale problemer.
> …"

Der er ikke i materiale afleveret af Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste fundet dokumenter af interesse for undersøgelsen.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.6 Officielle besøg fra Kina i 1999

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 1999:

- Folkerepublikken Kina's kommunikationsminister og Deputy Director General Wu Zhiming m. fl., der ifølge det oplyste involverede Politiets Efterretningstjeneste henholdsvis Rigspolitiet og ingen andre myndigheder.
- Udenrigsminister Tang Jiaxuan, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Shanghais partisekretær Huang Ju, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Udenrigsminister Tang Jiaxuan, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Nordsjællands Politi.

Kun vedrørende partisekretær Huang Ju's og udenrigsminister Tang Jiaxuan's besøg, var der i det afleverede materiale oplysninger af interesse for undersøgelsen.

8.3.6.1 Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Tang Jiaxuan's besøg 25. til 26. marts 1999

Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Tang Jiaxuan aflagde den 25. til 26. marts 1999 Danmark et besøg, hvor han blandt andet var i audiens hos Dronning Margrethe og havde samtaler med statsminister Poul Nyrup Rasmussen, udenrigsminister Niels Helveg Petersen og miljøminister Svend Auken. Folkerepublikken Kina's udenrigsminister var under opholdet indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Tang Jiaxuan rangerede som udenrigsminister, og han var ikke medlem af Politbureauet. Folkerepublikken Kina's udenrigspolitik fastsættes som udgangspunkt i kommissioner og af Politbureauets Stående Komité. Hans rang i det kinesiske system var således relativt lav, men besøget synes desuagtet at være behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Københavns Politis operationsbefaling af 19. marts 1999

I en operationsbefaling af 19. marts 1999 udfærdiget af kriminalkommissær Carsten Holder og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

> "…
> **SITUATION**
> …
> **Politiets Efterretningstjeneste** er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod udenrigsministeren eller selve besøget.
> **2.0 OPGAVE**
> Sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forbindelse med besøget, herunder sikre, at eventuelle demonstranter ikke unødigt forulemper den kinesiske udenrigsminister eller personer i følget.
> …"

Det er endvidere oplyst i operationsbefalingen, at der muligt kan være demonstration ved udkørslen fra Kastrup Lufthavn og ved ambassaden.

Kriminalkommissær Carsten Holder har for Tibetkommission II forklaret, at han var ansvarlig for udarbejdelsen af operationsbefalingen. Han havde ikke direkte kontakt med Protokollen i forbindelse med udarbejdelsen af de politimæssige foranstaltninger. Han fik alle oplysninger til brug for udarbejdelsen fra ledelsen i Københavns Politi. Ledelsen var i denne forbindelse chefpolitiinspektør Kai Vittrup. Han gjorde sig ikke selvstændige overvejelser i forbindelse med sin udarbejdelse, idet de politimæssige foranstaltninger indeholdt faste punkter, som han udfyldte med informa-

tioner, som han havde fået, og det resterende, herunder taktiske planer, overlod han til de ansvarlige herfor at skrive. Han blev ikke inddraget i udformningen af de konkrete taktiske befalinger. Hans opgave var at sikre sig, at de blev udfærdiget af de enkelte enheder.

Angivelsen, at opgaven var at forestå "*Sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forbindelse med besøget, herunder sikre, at eventuelle demonstranter ikke unødigt forulemper den kinesiske udenrigsminister eller personer i følget…",* var efter hans opfattelse alene et udtryk for varetagelse af sikkerhedsmæssige hensyn. Han drøftede aldrig med Kai Vittrup, om politiet kunne tage andre hensyn end rent sikkerhedsmæssige. På stabsmøderne drøftede de alene, om det var korrekt, hvad de havde skrevet i de politimæssige foranstaltninger.

Som han husker det, kom oplysningerne om mulige demonstrationer ved udkørsel fra Københavns Lufthavn og ved ankomst til Folkerepublikken Kina's ambassade fra PET. Oplysningerne var til brug for varetagelsen af sikkerheden under besøget. Som han husker det, fik han ikke oplysninger, som dem der fremgår af interne mails af 22. marts 1999 i Udenrigsministeriet [jf. nedenfor] mellem blandt andre Lisbeth Jespersen, protokolchef Søren Haslund og Carsten Nilaus Pedersen, om, at Lirong ønskede demonstrationerne holdt på afstand.

Protokolchef Søren Haslund har for Tibetkommission II forklaret, at de i Protokollen var klar over, at kineserne var sensible over for blandt andet Taiwan og Tibet. Hvis der kom kinesiske henvendelser herom, henviste Protokollen til Asienkontoret, som stod for de bilaterale forhold. Han har ingen direkte erindring om henvendelser fra den kinesiske ambassade med bekymringer for Danmarks modtagelse af en kinesisk gæst, men han kan ikke udelukke, at det er sket. Hvis ambassader henvendte sig til Protokollen, handlede det ofte om logistiske forhold. Det kunne være en anmodning om flere limousiner, større værelser, bedre hoteller mv., eller en anmodning om, at den kinesiske gæst ønskede at møde statsministeren eller dronningen.

Han mindes ikke, at Protokollen fik henvendelser om Falun Gong-tilhængere. Han hørte først om Falun Gong længe efter sin tid ved Protokollen, og han kendte således ikke til tilhængerne, mens han var Protokolchef. Generelt husker han mest, at Taiwan var et issue.

Han mener, at Protokollen modtog politiets operationsbefalinger forud for et besøg som en naturlig del af deres samarbejde om udenlandske besøg. Når der i Københavns Politis operationsbefaling stod, at *"Sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forbindelse med besøget, herunder sikre, at eventuelle demonstranter ikke unødigt forulemper den kinesiske udenrigsminister eller personer i følget",* vil han mene, at *"ikke unø-*

digt forulemper" udelukkende refererede til et sikkerhedsaspekt. Han har ikke indtryk af, at der i bemærkningen også gjaldt et afstandskrav til demonstranterne, som ikke var sikkerhedsmæssigt begrundet.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at til et sådant besøg var der fællesmøder med deltagelse af den kinesiske ambassade og politiet/PET.

Hun forstår det sådan, at *"Sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forbindelse med besøget, herunder sikre, at eventuelle demonstranter ikke unødigt forulemper den kinesiske udenrigsminister eller personer i følget"*, må betyde, at besøget skal afvikles værdigt og pænt. Hendes gæt er, at *"forulemper"* sigter til nogen, der vil skade den kinesiske udenrigsminister på den ene eller anden måde. Vedrørende kinesernes sensibiliteter har kineserne igennem hele hendes periode i Protokollen i forbindelse med besøg fremført, at de efter instruktion fra Beijing skulle bede om, at der under besøgene var så lidt forstyrrelser som muligt. Forstyrrelser kan være demonstrationer, og det kan være nogen, som står og larmer. Kineserne vidste imidlertid godt, at det ikke var noget, som Protokollen havde indflydelse på, og at Protokollen blot videregav oplysningerne. Det var "business as usual". Alle involverede vidste, at der blev bedt om det, og kineserne vidste, hvad de fik, og hvad de ikke fik. Der har således til flere højniveaubesøg været både Tibet- og Falun-Gong-demonstrationer fx foran Udenrigsministeriet.

Oplysningerne om kinesernes ønsker om så lidt forstyrrelser som muligt videregav Protokollen til PET. Ønskerne blev ikke videregivet internt i Udenrigsministeriet, idet ministeriet ikke havde beføjelser over for PET/politiet. Når Protokollen og PET/politiet svarede, var svaret altid, at det var en grundlovssikret ret at demonstrere, hvorfor demonstrationer ikke kunne forbydes. PET/politiet har både mundtligt og skriftligt svaret Protokollen i overensstemmelse hermed, når svaret er gået til Protokollen. Svaret har været, at hvis der ikke var nogen trusler, så kunne de ikke gøre noget. Hun har ikke været ude for, at PET/politiet har meldt tilbage, at der var konkrete trusler i forbindelse med de kinesiske besøg, som hun har været involveret i. Protokollen drøftede blandt andet indkvartering med politiet, men Protokollen var ikke involveret i planlægning af eskorteruter eller placering af demonstrationer for den sags skyld.

Helsingør Politis befaling af 24. marts 1999

Folkerepublikken Kina's udenrigsminister aflagde under opholdet besøg på Kronborg den 25. marts 1999, og i den anledning udfærdigede fg. politikommissær Jør-

gen Bolvig Hansen, Helsingør Politi, en befaling vedrørende de lokale politimæssige foranstaltninger, hvori blandt andet er anført:

> "…
> **SITUATIONEN**
> …
> Der foreligger ingen trusler mod gæsterne.
>
> **OPGAVEN**
>
> Det er Helsingør Politis opgave at iværksætte udvendig og indvendig bevogtning i forbindelse med besøget og om nødvendigt skride ind, hvis noget sker.
> …"

Intern mailkorrespondance i Udenrigsministeriet af 22. marts 1999 om henvendelse om uønskede demonstrationer

Den 22. marts 1999 skrev Lisbeth Jespersen en mail til protokolchef Søren Haslund og kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontor Carsten Nilaus Pedersen, cc. Lars Faaborg-Andersen og Sophie Kisling med emnet "Demonstrationer i forb. med besøg fra Kina" med følgende indhold:

> "…
> Ambassaderåd Lirong har netop pr. telefon bl.a. gjort opmærksom på, at der forventes demonstrationer under Tangs besøg i DK. Det bekymrer ham, dels af sikkerhedsmæssige grunde og dels fordi demonstranterne under Li Lanquings besøg fik lov til at komme meget tæt på Lanqing – det var ikke behageligt. Derfor ville han gerne have demonstranterne holdt på afstand. Jeg forsikrede ham, at der ville blive taget alle mulige sikkerhedsmæssige hensyn og lovede at lade hans bekymring gå videre.
> …"

Protokolchef Søren Haslund svarede hertil alle samme dag:

> "…
> Jeg orienterer PET's sikkerhedsafdeling om den kinesiske bekymring, (som har udpræget karakter af "déjà entendu", hvis dette begreb ellers eksisterer!).
>
> Sikkerhedsmæssigt har kineserne ingen grund til bekymring, hvad de i øvrigt udmærket ved fra tidligere besøg. For dem er hovedproblemet, at Umer Tang

> kan risikere at opleve demonstrationer, hvilke – selv på relativt lang afstand, som der i øvrigt var tale om under Li's besøg – ikke huer dem. På dette punkt må de imidlertid lære at leve med, at Danmark er et demokratisk land… Kineserne nægter at tro på/kan ikke begribe forskellen mellem anmeldelse og tilladelse, selv om jeg meget pædagogisk har forsøgt at forklare dem forskellen ved flere lejligheder.
> …"

Kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontor Carsten Nilaus Pedersen skrev herefter til samme kreds:

> "…
> Under LL-besøget i Odense var der en tibetansk kernefamilie der fik lov at komme ret tæt hen på bussen, hvor de så stod lidt betuttet og småsmilende med deres lille skilt, men kan man smile truende??
> …"

Hvortil protokolchef Søren Haslund svarede:

> "…
> Utvivlsomt i kinesisk optik, hvis smilet af tibetanere rettes mod kinesere!
> …"

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han som direktør i Udenrigsministeriet med sikkerhed må have kendt til den problemstilling i forbindelse med besøget af den kinesiske udenrigsminister Tang i 1999, der fremgår af mailen fra protokolchef Søren Haslund. Han har imidlertid ikke kendt til den konkrete mail og de videre betragtninger heri, men han er enig i, at kineserne måtte lære at leve med, at Danmark er et demokratisk land, hvor alle har ret til at give deres mening til kende, også i demonstrationsform.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at bemærkningen i hans mail havde sit udspring i en situation under Li Lanqing's besøg, hvor en demonstration var afsluttet, og der var nogle personer fra demonstrationen, som var på vej hjem. Pludselig stod personerne i et fodgængerfelt, som kortegen passerede på vej ud af Odense, og personerne så ud til ikke rigtig at vide, hvad de skulle stille op med sig selv. Han husker ikke, om han havde set den forudgående demonstration.

Protokolchef Søren Haslunds mail beskriver fint den rituelle dans, der var gennem årene, hvor kineserne efter instruks hjemmefra fremsatte deres bekymringer, selv

om de godt vidste, hvad svaret ville blive, og fra dansk side svarede man det sædvanlige. Hvis det var tilfældet, at politiet gennem årene på trods af de danske udmeldinger imødekom de kinesiske ønsker om ikke at se demonstranter, ved han ikke, hvordan det skulle være gået til. I sit arbejde i Udenrigsministeriet havde han ikke kontakt til politiet.

Han har ikke kendskab til, at den kinesiske henvendelse om bekymringerne omtalt i Søren Haslunds mail gav anledning til andre foranstaltninger end orienteringen til PET.

Protokolchef Søren Haslund har for Tibetkommission II forklaret, at han gav udtryk for en generel viden i Udenrigsministeriet, da han skrev, at de havde hørt om lignende kinesiske bekymringer før. Der var ikke under besøget noget sikkerhedsmæssigt at bekymre sig for. Han husker ikke, hvornår han havde drøftelser med kineserne om forskellen mellem at anmelde en demonstration og give tilladelse til en demonstration. Der var også mange andre besøgende nationer, der ikke forstod forskellen.

Hans kommentar i sin efterfølgende mail til fuldmægtig Lisbeth Jespersen og kontorchef Carsten Nilaus Pedersen om *"Utvivlsomt i kinesisk optik, hvis smilet af tibetanere rettes mod kinesere!"* var alene ment som en spøgefuld bemærkning som svar på Carsten Nilaus Pedersens mail om, at *"Under LL-besøget i Odense var der en tibetansk kernefamilie der fik lov til at komme ret tæt hen på bussen, hvor de så stod lidt betuttet og småsmilende med deres lille skilt, men kan man smile truende ??"*.

Han har intet kendskab til, om Protokollen har talt med politiet eller PET om, hvor Udenrigsministeriet gerne så demonstranter placeret i forhold til kinesiske besøgende. Han er ikke blevet mødt af en tilkendegivelse fra politiet eller PET om, at de kinesiske gæster ville blive skærmet for demonstranter. Han ved ikke, hvor politiets opfattelse om, at gæsterne skulle skærmes, i så fald kom fra.

Døgnrapport 25. marts 1999 for Helsingør Politi

En døgnrapport for Nordsjællands Politi er tilført følgende oplysning om tidsrummet den 25. marts 1999 kl. 11.30 og 13.45:

> "…
> Undersøgelse af området omkring Kronborg i forbindelse med statsbesøget, bl.a. for at komme evt. demonstranter i forkøbet … Erik H.
> …"

Kriminalkommissær Carsten Holder har for Tibetkommission II forklaret, at dette efter hans opfattelse er udtryk for sikkerhedsmæssige foranstaltninger for at sikre, at ingen skulle lide overlast.

Der er ikke i materiale afleveret af Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste fundet yderligere dokumenter af interesse for undersøgelsen.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.6.2 Shanghai's partisekretær Huang Ju's besøg 26. til 28. oktober 1999

Shanghai's partisekretær Huang Ju aflagde den 26. til 28. oktober 1999 Danmark et officielt arbejdsbesøg, hvor han blandt andet mødtes med statsminister Poul Nyrup Rasmussen, udenrigsminister Niels Helveg Petersen og repræsentanter for Dansk Industri og Landbrug og besøgte blandt andet Mærsk Uddannelses Center. Partisekretæren var under besøget indlogeret på Radisson SAS Royal Hotel.

Som Shanghai's partisekretær havde Huang Ju den mest magtfulde position i byen Shanghai. Han var endvidere medlem af Politbureauet og tæt på præsident Jiang Zemin og havde således en relativt magtfuld position. Besøget blev behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

København Politis operationsbefaling af 22. oktober 1999

I en operationsbefaling af 22. oktober 1999 udfærdiget af fg. kriminalkommissær René Hallin og kriminalassistent Morten Andersen er anført blandt andet:

> "…
> **1.0 SITUATION**
> …
> Der er ikke anmeldt demonstrationer i forbindelse med partisekretærens besøg. **Politiets Efterretningstjeneste** er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Huang Ju, Shanghais partisekretær eller selve besøget.
> …"

Protokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at når der var højniveaubesøg som dette, der inkluderede MC-eskorte og livvagter, samledes de altid i god tid inden gæstens ankomst i Kongeværelset i Lufthavnen, hvorefter hun selv eller besøgskoordinatoren gav en briefing om hele besøget. Der har aldrig været

briefet om forventede demonstrationer og lignende under disse samlinger. Protokollen deltog ikke i politiets briefinger.

Der er ikke i dokumenter og korrespondance modtaget fra Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste fundet oplysninger af betydning for undersøgelsen.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.7 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2000

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2000:

- Den kinesiske statsråd madam Wu Yi, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi, Fyns Politi og Nordsjællands Politi.
- Vicestatsanklager Zhao Hong, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Vicepremierminister Ding Guangen, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- General Zhan Wannian, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Formanden for Folkekongressen Hainan Du Qinglin, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- General Gao Gangchuan, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Statsanklager Han Zhubin, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- General Xu Caihou m.fl., der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Viceguvernør for Shandong Provinsen Chen Kangfu, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- En kvindedelegation, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Viceformanden for Den Nationale Folkekongres Fr. Peng Peiyn, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Chief Immigration Officer Lee Kamman, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- En delegation fra den kinesiske Højesteret, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.

- Dalai Lama, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- General Chi Haotian, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Chi Haotian figurer med et yderligere besøg i 2000, hvor han benævnes forsvarsminister Chi Haotian og eneste involverede myndighed var Forsvarsministeriets departement.
- En kinesisk delegation på høflighedsvisit, hvor Forsvarsministeriets departement var eneste involverede myndighed.
- Et besøg på Folkerepublikken Kina's ambassade, hvor Nordsjællands Politi var eneste involverede myndighed.

Der er i det afleverede materiale fundet dokumenter og korrespondance af interesse for undersøgelsen vedrørende et besøg af den kinesiske statsråd madam Wu Yi, men også materiale vedrørende vicepremierminister Ding Guangen's, general Zhang Wannian's og general Chi Haotian's besøg, som ikke på samme måde involverede myndigheder på tværs, kan have betydning for kommissionens undersøgelse.

8.3.7.1 Vicepremierminister og informationschef for det kinesiske kommunistparti Ding Guangen's besøg 2. til 4. juni 2000

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister og informationschef for det kinesiske kommunistparti Ding Guangen aflagde den 2. til 4. juni 2000 Danmark et besøg, hvor han blandt andet besøgte Ekstra Bladet, Danmarks Radio og Storebæltsforbindelsen. Folkerepublikken Kina's ambassade var vært ved besøget. Under besøget var vicepremierministeren indlogeret på Radisson SAS Royal Hotel.

Ding Guangen var chef for Folkerepublikken Kina's Kommunistiske Partis propagandaafdeling og medlem af Politbureauet. Ifølge oplysninger fra Udenrigsministeriet var han nr. 8 i partiets interne rangorden. Folkerepublikken Kina's ambassade var vært ved besøget og derfor tilrettelægger af besøget.

Trusselsvurdering af 31. maj 2000

I en meddelelse fra Politiets Efterretningstjeneste, KF 1061, af 31. maj 2000 til Københavns Politi, kriminalkommissær René Hallin er anført blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod besøget. Det skal dog bemærkes, at den 4. Juni er årsdagen for mas-

sakren på den Himmelske Freds plads i Beijing, og at dagen normalt markere med en demonstration udenfor ambassadens…
…"

Københavns Politis operationsbefaling af 1. juni 2000

I en operationsbefaling af 1. juni 2000 udfærdiget af kriminalkommissær René Hallin og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

"…
1.0 SITUATION
En af Kinas ca. 20 vicepremierministre Ding Guangen, 65 år, som samtidig er informationschef for det kinesiske kommunistparti, aflægger besøg i Danmark fra fredag den 2. juni til søndag den 4. juni 2000. Ding Guangen følges af en delegation …
…
Hele delegationen indlogeres under opholdet i Danmark på Radisson SAS Royal Hotel.
…
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af trusler rettet mod vicepremierministeren eller besøget i øvrigt, …

1.1 - Strategi
Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en offensiv indsats**,** sørger for sikkerheden omkring den kinesiske vicepremierminister og dennes besøg i Danmark.

2.0 OPGAVE
Det er opgaven at
– …
– den kinesiske vicepremierminister og den medfølgende delegation ikke forulempes under opholdet i Danmark.
…

3.4 APV
Attentatforsøg – Der foreligger ikke aktuelle oplysninger om trusler rettet mod den kinesiske
premierminister eller selve besøget...
…"

Kriminalkommissær René Hallin har for Tibetkommission II forklaret, at udtrykket, at vicepremierministeren og delegationen "*ikke forulempes*" under opholdet var meget bredt, og der var ikke tænkt på specifikke situationer. Meningen med udtrykket var blot, at besøget skulle afvikles under trygge rammer og former. Det handlede primært om det sikkerhedsmæssige. Udtrykket dækkede således alle de situationer, der kunne forekomme under besøget, herunder fx færdselsmæssige forhold, der kunne medføre, at tidsplanen ikke kunne overholdes. Han mindes ikke, at udtrykket var en hentydning til, at kineserne ikke skulle blive udsat for noget, som de kunne finde uværdigt. Han har ikke kendskab til, at kineserne ville føle sig krænkede, hvis de så tibetanske demonstranter, bannere, gule t-shirts eller flag.

Han mindes ikke, at indsatslederne, livvagter eller andre spurgte ind til, hvad udtrykket "*ikke forulempes*" dækkede over. De enkelte taktiske ledere valgte selv ud fra operationsbefalingen, hvordan de ville løse opgaven. Adspurgt om han skrev udtrykket ind i operationsbefalingen med henblik på, at politiet skulle forhindre, at gæsterne så demonstranter under deres besøg, har han forklaret, at dette ikke var tilfældet. Opgaven skulle alene løses ud fra sikkerhedsmæssige hensyn. Han husker ikke, hvor formuleringen kom fra. Udtrykket blev også brugt ved andre besøg end de kinesiske, og det var en gennemgående formulering i operationsbefalingerne. Han husker ingen konkrete eksempler på andre besøg, hvor udtrykket blev anvendt.

De taktiske ledere fik besked om, hvad der stod i operationsbefalingen, og de skulle føle sig klædt på til opgaven. Han drøftede ikke detaljer om de kinesiske forhold med de taktiske ledere, med mindre det var aktuelt. Han husker dog ikke, at dette har været tilfældet.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.7.2 General og chef for de væbnede styrker i Folkerepublikken Kina Zhang Wannian's private besøg i Danmark 4. til 6. juni 2000

Uanset at den kinesiske general og chef for de væbnede styrker i Folkerepublikken Kina Zhang Wannian's besøg i Danmark den 4. til 6. juni 2000 er omtalt som et privat besøg, har de afleverende myndigheder valgt at betragte det som et officielt besøg og afleveret oplysninger herom til kommissionen, der derfor har inddraget besøget i undersøgelsen.

Folkerepublikken Kina's ambassade var vært ved besøget. Under besøget var generalen indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Zhang Wannian var medlem af Politbureauet og 1. viceformand for den Centrale Militærkommission og rangerede som sådan over forsvarsministeren. Formand for den Centrale Militærkommission var præsident Jiang Zemin, hvorfor Zhang Wannian i praksis var øverstbefalende for det kinesiske forsvar.

Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering og anbefalinger af 23. maj 2000

Den 23. maj 2000 sendte Rigspolitiet en orientering om besøget til Regionsafdelingen Plan- og Sikkerhedssektionen, att. kriminalkommissær René Hallin, Københavns Politi, ved videresendelse af en besked fra KF 1061, Politiets Efterretningstjeneste, der skrev blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af trusler mod General Wannian eller besøget i øvrigt.
>
> Det skal dog bemærkes, at den 4. juni er årsdagen for massakren på den Himmelske Freds Plads i Beijing, og at dagen normalt markeres med en demonstration udenfor ambassaden.
> …"

Sikkerhedschef KF 1061 har for Tibetkommission II forklaret, at faxen var udarbejdet af medarbejderne i Koordinatorkontoret og efter aftale underskrevet elektronisk af ham. Selve trusselsvurderingen var udarbejdet af analyseafdelingen. Han forestiller sig, at det enten var KF 0764, KF 0765 eller KF 0766, der havde skrevet faxen.

Københavns Politis operationsbefaling af 1. juni 2000

I en operationsbefaling af 1. juni 2000 udfærdiget af kriminalkommissær René Hallin og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af trusler rettet mod generalen eller besøget i øvrigt, …
>
> **1.1 – Strategi**
>
> Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en offensiv indsats, sørger for sikkerheden omkring den kinesiske general og dennes besøg i Danmark.

2.0 OPGAVE

Det er opgaven at
– …
– den kinesiske general og den medfølgende delegation ikke forulempes under opholdet i Danmark.
…"

Kriminalkommissær René Hallin har om udtrykket *"ikke forulempes"* forklaret, at han ikke vil tro, at der var forskel på, hvad udtrykket dækkede over i de operationsbefalinger, hvor udtrykket blev anvendt.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.7.3 Kinesisk statsråd Wu Yi's besøg 19. til 22. september 2000

Den kinesiske statsråd Wu Yi aflagde den 19. til 22. september 2000 Danmark et besøg, hvor hun blandt andet var i audiens hos Dronning Margrethe, havde samtaler med statsminister Poul Nyrup Rasmussen, erhvervsminister Pia Gjellerup, udenrigsminister Niels Helveg Petersen og fødevareminister Ritt Bjerregaard, mødtes med en repræsentant for Danfoss A/S og besøgte Dansk Industri, A. P. Møller Gruppen, Danisco A/S og Odense Stålskibsværft A/S. Den kinesiske statsråd var under besøget indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Wu Yi var statsråd med ansvar for udenrigshandlen og rangerede under de 5 vicepremierministre, men over ressortministrene. Hun var desuden suppleant i Politbureauet. Hendes besøg blev behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Københavns Politis operationsbefaling af 15. september 2000

I en operationsbefaling af 15. september 2000 udfærdiget af kriminalkommissær René Hallin og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

"…
1.0 SITUATION
…
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod den kinesiske statsråd, …

1.1 – Strategi
Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en afpasset offensiv indsats, sørger for sikkerhed omkring den kinesiske statsråd og dennes besøg i Danmark.

2.0 OPGAVE

Det er opgaven at
- …
- den kinesiske statsråd ikke forulempes under opholdet i Danmark,
…"

Kriminalkommissær René Hallin har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer, om der var demonstranter til stede under besøget.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.7.4 Den kinesiske general Chi Haotian's besøg 10. til 12. november 2000

Den kinesiske general Chi Haotian aflagde den 10. til 12. november 2000 Danmark et besøg, der er betegnet som "privat", men som vurderes at have officiel karakter. Folkerepublikken Kina's ambassade var vært ved besøget. Generalen var under besøget indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Chi Haotian var forsvarsminister, statsråd og 2. viceformand i den Centrale Militærkommission. Han var endvidere medlem af Politbureauet og nr. 2 i de kinesiske væbnede styrker, PLA, og dermed umiddelbart under general og chef for de væbnede styrker Zhang Wannian, jf. ovenfor under pkt. 8.3.7.2.

Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering af 2. november 2000

Rigspolitichefen, afd. G – Politiets Efterretningstjeneste, KF 1061, skrev den 2. november 2000 til Københavns Politi, Plan & Sikkerhed blandt andet:

"…
Politiets Efterretningstjeneste kan oplyse, at der ikke på nuværende tidspunkt er nogle konkrete trusler rettet mod forsvarsminister HOTIAN eller besøget i øvrigt, men ministerens position i Kina gør ham til et potentielt mål, …
…"

Københavns Politis operationsbefaling af 7. november 2000
I en operationsbefaling af 7. november 2000 udfærdiget af kriminalkommissær René Hallin og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod den kinesiske general, men grundet hans position i Kina, …
>
> **1.1 - Strategi**
>
> Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en afpasset offensiv indsats, sørger for sikkerheden omkring den kinesiske general og dennes besøg i Danmark.
>
> **2.0 OPGAVE**
>
> Det er opgaven at
> - …
> - den kinesiske general ikke forulempes under opholdet i Danmark,
> …"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.8 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2001

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2001:

- Viceudenrigsminister Ma Canrong, der har involveret Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Formanden for Folkerepublikken Kina's Kommission for Udviklingsplanlægning Zeng, der alene har involveret Politiets Efterretningstjeneste.
- Viceformanden for Det Kinesiske Folks Konsultative Konference Bai, der alene har involveret Politiets Efterretningstjeneste.
- Statsrådgiver Ismail Amat, der alene har involveret Politiets Efterretningstjeneste.
- Deputy director of the foreign affairs, der alene har involveret Forsvarsministeriets Departement og Forsvarskommandoen.

- Viceministeren for offentlig sikkerhed og orden, der alene har involveret Københavns Vestegns Politi.
- En, der betegnes som "ukendt", der alene har involveret Københavns Vestegns Politi.

Der er ikke i det afleverede materiale oplysninger af interesse for undersøgelsen vedrørende disse besøg.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at det var hans oplevelse, mens han var i Beijing som ambassadør fra 2001 til 2004, at man kunne tale åbent med kineserne, herunder om menneskerettighedsspørgsmål, når man var alene med dem, men lige så snart, at det var offentligt, var tonen en anden. Det bekymrede kineserne, hvis de offentligt blev udsat for noget, som de følte fornærmende, eller de blev udsat for offentlig kritik. Det var det, som de igen og igen gav udtryk for, og det var om det, man fra dansk side gang på gang forklarede, at det kunne man ikke gøre noget ved.

Som ambassadør i Beijing stødte han på det alment kendte begreb "at tabe ansigt", "loss of face". Der ligger i udtrykket, at kineserne er meget følsomme over for kritik. Det er nok noget, som ligger i den kinesiske kultur og deres måde at tænke på, mens man i Vesten ikke er lige så følsomme med hensyn til kritik. Hvis en kinesisk delegation var på besøg i et fremmed land og blev konfronteret med en demonstration, ville de gøre gode miner til slet spil, men de ville ikke have det godt. Det ville også give anledning til intern bølgegang i delegationen, idet de yngre embedsmænd i hierarkiet ville føle, at de havde svigtet deres chef. Det var også derfor, at man fra dansk side konstaterede, at det største pres for at imødekomme de kinesiske ønsker ofte kom fra kinesiske juniormedarbejdere.

Han drøftede ikke som ambassadør i Beijing begrebet "at tabe ansigt" med Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, men han er ret sikker på, at Friis Arne Petersen kendte til begrebet. Der var ikke anledning til at drøfte begrebet, idet det lå som en del af grundlaget for omgangen med kineserne, at de var følsomme. Fra ambassaden i Beijing indrapporterede man løbende oplysningerne om de kinesiske tilkendegivelser om deres følsomheder, selv om man i ministeriet godt var bekendt hermed.

Der er i materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, fundet oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen, og som derfor beskrives nedenfor.

8.3.8.1 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Udenrigsministeriets notitser og mailkorrespondance i perioden januar til juli 2001 om en fodboldkamp Grønland-Tibet og uønsket flagning

I en notits af 11. januar 2001 udarbejdet af Udenrigsministeriets afdeling S.6 og stilet til Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, cc. sydchefen[37], bilaterale chef m. fl. og med emnet "Fodboldkamp Grønland-Tibet. Kinesisk demarche" er anført blandt andet:

> "…
> Den 15. december 2000 rejste den kinesiske ambassade i anden anledning spørgsmålet … den kinesiske regering så med bekymring på planerne om at gennemføre en fodbold "landskamp" mellem Grønland og Tibet. Man ønskede derfor, at Danmark – såfremt arrangementet blev gennemført – officielt tilkendegav at Tibet er en del af Kina. Endvidere burde danske myndigheder sikre at arrangementet gennemførtes på acceptabel vis, dvs. under hensyntagen til Kina vedr. flag, nationalsang m.v.
>
> Ved den lejlighed gjorde S.6 opmærksom på, at arrangementet ikke involverede danske myndigheder eller på anden måde kunne udlægges som et officielt arrangement. Gennemførelsen af arrangementet kunne derfor ikke på nogen måde tolkes som en ændret dansk politik i forhold til Kina.
>
> Den 9. januar 2001 tog den kinesiske ambassade igen sagen op ved en telefonisk henvendelse til S.6 (Sus Ulbæk) fra ambassaderåden. Fra kinesiske side fandt man nu, at den danske regering måtte tage skridt til at sikre, at denne fodboldkamp ikke fandt sted. … S.6 tog de kinesiske bekymringer ad notam og henviste igen til, at arrangementet ikke involverede de danske myndigheder og derfor ikke kunne tages som et udtryk for en markering eller ændring af dansk politik. I modsat fald ville Kina se det som et anslag mod de gode dansk-kinesiske forbindelser … S.6 tog de kinesiske bekymringer ad notam og henviste igen til, at arrangementet ikke involverede de danske myndigheder og derfor ikke kunne tages som et udtryk for en markering eller ændring af dansk politik. … Det ville være uhørt i et system som det danske, at regeringen tog kontakt til en fodboldorganisation og forbød gennemførelsen af en fodboldkamp. Det ville give me-

37 Omfatter Asienkontoret

gen dårlig presseomtale – også for Kina. Samtidig var det klart, at dansk lovgivning skulle overholdes f.eks. med hensyn til anvendelse af flag.
…
Ovennævnte har været drøftet med N.7 (Ole Samsing) som har gjort opmærksom på, at Grønland i 2000 opnåede vigtige toldkoncessioner på eksport af rejser til Kina, samt at der er stor interesse i Grønland for at opnå yderligere koncessioner. Det kan ikke udelukkes, at disse koncessioner – eller mulighederne for at udvide disse – kan blive berørt af fodboldkampen.

Spørgsmålet om flagning med ikke-anerkendte landes flag har været drøftet med Justitsministeriet, som oplyser, at flagning i Danmark med ikke-anerkendte landes flag kræver dispensation fra Justitsministeriet, som træffe beslutning efter forelæggelse for Udenrigsministeriet. Justitsministeriet oplyste også, at der er praksis for, at Grønland ved internationale sportsstævner … flager alene med det grønlandske flag.

Det indstilles, at

- Hjemmestyret orienteres om de kinesiske henvendelser i sagen og Udenrigsministeriets reaktion herpå …;
- At den hidtidige linje fastholdes ved evt. nye henvendelser fra Kina af samme karakter - i tone, niveau og sprogbrug;
- Sagen overvejes på ny, hvis Kina igen demarcherer på et højere niveau, med en skarpere sprogbrug og mere formelt …;
- Udenrigsministeriet afviser en eventuel ansøgning om flagning med tibetansk flag.

…"

Der foreligger i materialet en udgave af mailen af 11. januar 2001, der med håndskrift ved afsnittet "Ovennævnte har været drøftet med N.7[38] …" er påtegnet:

"…
Ja. Godt set. Vigtigt at Grønland også finder ud af at det kan være både farligt og dyrt at føre udenrigspolitik. Friis
…"

I forbindelse med indstillingen er endvidere med håndskrift påført "enig Friis 1/2".

38 Nordgruppen, omfatter Grønland

Mailen af 11. januar 2001 blev den 15. januar 2001 tillige sendt fra Udenrigsministeriet, Søren Kelstrup, til Christian Lotz, Ambassaden i Beijing.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han anser det for udtryk for rettidig omhu, at man på forhånd forestillede sig den situation, at der kom en ansøgning. Når han har skrevet "*Enig Friis*" under indstillingen på notitsen af 11. januar 2001, herunder om, at "*Udenrigsministeriet afviser en eventuel ansøgning om flagning med tibetansk flag*" …", har han tiltrådt indstillingen. Mogens Lykketoft var relativt nystartet som udenrigsminister, og han vil derfor gætte på, at han forelagde indstillingen for Mogens Lykketoft, men han husker det ikke.

Den 15. februar 2001 skrev Kira Sindbjerg, Udenrigsministeriets afd. S.6, men afsendt fra Udenrigsministeriets Kommunikationscenter 1, til ambassaden i Beijing m. fl. blandt andet:

> "…
> Den 14. februar vendte den kinesiske ambassade (ambassaderåd Wang Canfen) i anden anledning tilbage til sagen. Hun oplyste, at Kina accepterede den danske politik vedr. Tibet-Grønland fodboldkampen. Hun understregede samtidig … måtte Danmark sikre, at det tibetanske flag ikke blev anvendt i forbindelse med fodboldkampen. S.6[39] oplyste, at arrangørerne af fodboldkampen ville skulle ansøge Justitsministeriet om tilladelse til at flage med det tibetanske flag. JM ville skulle forelægge sagen for Udenrigsministeriet. Hvis vi modtog en sådan ansøgning, ville den ikke blive imødekommet. Wang Canfen var tilfreds hermed.
> …"

Den 27. februar 2001 skrev Peter Navntoft, Kulturministeriet, til Udenrigsministeriet, S.6[40], og oplyste om, at Kaospiloterne havde opfordret kulturministeren til at støtte den påtænkte landskamp i fodbold mellem Grønland og Tibet. Karakteren af den støtte, Kaospiloterne forestillede sig, er beskrevet i brevet, der fortsatte:

> "…
> Forinden Kulturministeriet foretager sig videre i sagen, bedes Udenrigsministeriet meddele, hvorvidt det vil være i overensstemmelse med retningslinierne for

39 Asienkontoret
40 Asienkontoret

> Danmarks samarbejde med fremmede stater, hvis kulturministeren medvirker til gennemførelsen af det påtænkte arrangement.
> …"

I en notits til udenrigsminister Mogens Lykketoft udarbejdet af Udenrigsministeriets afdeling S.6[41] den 9. marts 2001 om blandt andet flagning under en fodboldkamp mellem Tibet og Grønland er anført blandt andet:

> "…
> vurdering af en forespørgsel fra "Kaospiloterne" om støtte fra kulturministeren til en planlagt fodboldkamp mellem Tibet og Grønland i Danmark.
>
> 1. Baggrund
> Foranlediget af en artikel i Politiken om en planlagt fodboldkamp i Danmark til juni d.å. mellem Tibet (eksiltibetanere) og Grønland demarcherede Kina den 9. januar for at søge udvirket, at den danske regering modsatte sig gennemførelsen af denne fodboldkamp. Udenrigsministeriet noterede sig det kinesiske synspunkt, men afviste muligheden af at udvirke en aflysning af kampen og henviste til kampens uofficielle karakter. En gennemførelse af kampen kunne derfor ikke tolkes som en ændring af den danske ét-Kinapolitik. Samtidig blev det gjort klart, at dansk lovgivning skulle overholdes f.eks. med hensyn til anvendelse af flag.
>
> Den 14. februar vendte den kinesiske ambassade i anden anledning tilbage til sagen. Det oplystes, at Kina accepterede den danske holdning vedr. Tibet-Grønland fodboldkampen, men det blev samtidig understreget, at den danske regering måtte sikre, at det tibetanske flag ikke blev anvendt i den forbindelse. S.6 oplyste, at arrangørerne af fodboldkampen skulle ansøge om tilladelse til at flage med det tibetanske flag hos Justitsministeriet, som i givet fald herefter ville skulle forelægge sagen for Udenrigsministeriet. Såfremt Udenrigsministeriet modtog en sådan forelæggelse, ville den ikke blive imødekommet, jf. indstilling i vedlagte notits af 11. januar 2001 tiltrådt af Direktøren. Fra kinesisk side udtrykte man tilfredshed hermed.
> …
> 2. Henvendelse fra Kulturministeriet
> Kulturministeriet har den 27. februar anmodet om Udenrigsministeriets vurdering af, hvorvidt det vil være i overensstemmelse med retningslinierne for Dan-

41 Asienkontoret

marks samarbejde med fremmede stater, hvis Kulturministeriet eller kulturministeren medvirker til gennemførelse af den påtænkte fodboldkamp.

Anmodningen kommer efter en henvendelse fra Kaospiloterne …
…
3. Det indstilles, at Kulturministeriets henvendelse besvares departementalt, og at der gøres opmærksom på,
- at en fodboldkamp mellem Grønland og Tibet – lanceret som en landskamp – vil have klare politiske undertoner, samt
- at enhver form for officiel dansk støtte til gennemførelsen af det planlagte arrangement derfor vil kunne give anledning til tvivl om Danmarks ét-Kinapolitik, hvilket bør undgås.
…"

Udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer, at han fik forelagt noget om fodboldkampen mellem Grønland og Tibet, men han husker kampen. Han erindrer ikke, at han var involveret i selve sagsbehandlingen i forbindelse med ansøgninger om flagning med det tibetanske flag under kampen. Han mindes dog at have set tibetanske flag under kampen.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han med sikkerhed har læst notitsen dengang. Da Mogens Lykketoft var nystartet som udenrigsminister og havde stor interesse for Danmarks Kinapolitik, havde han orienteret udenrigsministeren. Når der ikke er påtegning på notitsen om andet, har det formodningen for sig, at udenrigsministeren tiltrådte indstillingen, men det kan ikke siges med sikkerhed på det foreliggende grundlag.

I en notits udarbejdet af Udenrigsministeriets afdeling S.6[42] til Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, sydchefen, nordchefen, eksportdirektøren, bilateral chef, multilateral chef og politisk direktør Michael Zilmer-Johns af 1. maj 2001 er under emnet "Kinesisk demarche vedr. … samt fodboldkamp Grønland-Tibet" anført blandt andet:

"…
4. Wang rejste afslutningsvis sagen om fodboldkampen mellem Grønland og Tibet, der ifølge forlydender i pressen planlagdes gennemført den 30. juni d.å. Som man tidligere havde fremført i flere møder med S.6, var det en sag, som man fra kinesisk side så med stor alvor på. Det ville være et alvorligt problem,

42 Asienkontoret

hvis eksempelvis det tibetanske flag blev hejst i forbindelse med kampen, der måtte ses som en politisk manifestation. Det ville ligeledes være et stort problem, hvis kampen blev fremstillet som en landskamp mellem to nationer ("national teams"). Sådanne politiske tilkendegivelser, som der ikke var belæg for jf. Tibet som en del af Kina, måtte undgås.

Sydchefen henviste til arrangementets private karakter, som bl.a. gjorde, at man fra officiel dansk side havde begrænset indflydelse på afviklingen. Udenrigsministeriet havde via Grønlands Hjemmestyre gjort arrangørerne opmærksom på, at der ville skulle søges om tilladelse til at flage med tibetansk flag. Såfremt en sådan ansøgning kom, ville den blive afslået. Men generelt gav dansk lovgivning ikke grundlag for officiel indblanding, man kunne eksempelvis ikke forhindre folk i at afspille (national)sange eller medbringe bannere til en fodboldkamp, hvis den i øvrigt var arrangeret inden for lovens rammer. For så vidt angik "national teams" skabte den danske oversættelse "landshold" ikke nødvendigvis associering med uafhængige stater, eksempelvis havde udover Grønland også Færøerne, Skotland og Wales landshold.

Sammenfattende ville Danmarks politik overfor Kina uanset forløbet af dette private arrangement være uændret, men Udenrigsministeriet overvejede løbende, om der evt. var behov for at sikre, at dansk lovgivning blev overholdt i forbindelse med afviklingen af fodboldkampen.
…"

Udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at såfremt han havde fået forelagt spørgsmålet om flagning, vil han antage, at han havde fulgt sædvanen herfor på baggrund af Danmarks anerkendelse af ét-Kinapolitikken, hvorfor en ansøgning ville blive afvist. Juridisk set var der dog ikke tale om en landskamp. Det er derfor svært at se det anstødelige i, at der blev flaget med tibetanske flag under en sådan kamp.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at man ikke kan karakterisere Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina som værende inde i en anstrengt periode i 2000 til 2001, men han vil gætte på, at notitsen af 1. maj 2001 alligevel har været drøftet med Mogens Lykketoft, idet Mogens Lykketoft havde en særlig interesse i kinesiske forhold og det dansk-kinesiske forhold. Som det fremgår af notitsen, ville Justitsministeriet efter reglerne på flagområdet skulle høre Udenrigsministeriet i tilfælde af en eventuel ansøgning om at flage med det tibetanske flag.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han var involveret i behandlingen af sagen om flagning med det tibetanske flag i forbindelse med en fodboldkamp i Danmark mellem Grønland og Tibet. Henset til de danske flagregler, som han undersøgte i forbindelse med behandlingen af sagen, var det klart, at der skulle gives afslag, hvis der kom en anmodning om tilladelse til at flage med det tibetanske flag i forbindelse med kampen. Flagreglementet var Justitsministeriets ressort, og ministeriet havde oplyst, at der ville blive nedlagt forbud. Han var bekendt med, at flagreglerne gav mulighed for at tillade, at der ved bestemte lejligheder blev flaget med fremmede nationers flag.

Notitsen af 1. maj 2001 var formentlig skrevet af en referent. Han husker det ikke, men han var inde over en notits som denne. Han husker ikke, hvem sydchefen var på det tidspunkt, men han mener, at det var Carsten Staur. Når det i notitsen er anført, at sydchefen under møde med den kinesiske ambassadør blandt andet oplyste, at "… *Udenrigsministeriet havde via Grønlands Hjemmestyre gjort arrangørerne opmærksom på, at der ville skulle søges om tilladelse til at flage med tibetansk flag. Såfremt en sådan ansøgning kom, ville den blive afslået…*", vil han ikke tro, at det var sydchefen selv, der havde undersøgt reglerne om flagning. Oplysningen var formentlig baseret på S.6's sagsbehandling.

Efter fodboldkampen ringede man fra den kinesiske ambassade til ham og var meget utilfreds med, at Politiken i forbindelse med kampen havde opsat en flagstang uden for stadion med det tibetanske flag. Han svarede, at han var helt sikker på, at flagstangen var så lav, at den ikke var officiel.

I en intern mail fra Lykke Sørensen til Jakob Scharf, cc. fuldmægtig Rikke Ladefoged, alle Justitsministeriet, af 3. maj 2001 videregav Lykke Sørensen oplysninger fra "UM, S.6[43] (Søren Kelstrup)" om, at Carsten Staur på et møde med den kinesiske ambassadør havde tilkendegivet, at Udenrigsministeriet ville kontakte Justitsministeriet vedrørende flagningen i anledning af fodboldkampen mellem Tibet og Grønland, idet det tibetanske landshold ønskede at flage med det tibetanske flag. Lykke Sørensen skrev videre:

43 Asienkontoret

> "…
> Jeg forstod på Søren Kelstrup, at UM har kontaktet civ.kt.[44], og efter UM's opfattelse er der enighed mellem UM og civ.kt. om, at det tibetanske landshold i givet fald ikke skal have tilladelse til flagning med det tibetanske flag.
> …"

Den interne mail er med håndskrift påført blandt andet "Sus Ulbæk".

Den 7. maj 2001 fremsendte Kira Smith Sindbjerg, Udenrigsministeriets afdeling S.6[45], til Birthe Rasmussen, Justitsministeriet, cc. blandt andre Carsten Nilaus Pedersen og Sus Ulbæk, Udenrigsministeriet, under henvisning til en telefonsamtale d.d. en henvendelse fra flagmesteren på P. Carl Petersens Kollegium vedrørende flagning i forbindelse med Grønland/Tibet fodboldkampen, idet hun imødeså et svarudkast fra Justitsministeriet hurtigst muligt.

En fuldmægtig i Justitsministeriets civilkontor, udarbejdede den 27. maj 2001 en notits om flagning med det tibetanske flag på foranledning af en henvendelse af P. Carl Petersens Kollegium af 2. maj 2001, med følgende indstilling:

> "…
> **5. Indstilling**
>
> På baggrund af ovennævnte regler og praksis på området indstilles det, at der meddeles P. Carl Petersens kollegium og eventuelt andre, der måtte søge om tilladelse til at flage med det tibetanske flag i forbindelse med fodboldkampen mellem Grønland og Tibet, afslag herpå.
> …"

Fuldmægtigen udarbejdede endvidere et udkast til afgørelse.

I et udateret håndskrevet notat om denne indstilling og udkastet til afgørelse underskrevet med ulæselig signatur til fuldmægtigen er konkluderet:

> "…
> Konkret tror jeg, at vi skal svare som foreslået og lade Tibet-sagen være en meget konkret efter omstændighederne afgørelse.
> …"

44 Justitsministeriet, Civilkontoret

45 Asienkontoret

Udkastet blev den 28. maj 2001 af fuldmægtigen i Justitsministeriets civilkontor med anmodning om eventuelle bemærkninger snarest forelagt Kira Smith Sindbjerg, Udenrigsministeriets afdeling S.6[46], der meddelte fuldmægtigen, at hun ikke havde bemærkninger.

Udkastet blev derefter forelagt afdelingschefen, direktøren/departementschefen og justitsministeren, der ikke havde bemærkninger.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han er ikke tilstrækkelig inde i flagreglerne til at kunne forholde sig til indholdet af notatet mv. Hvorvidt Justitsministeriet ville følge Udenrigsministeriets høringssvar, måtte være op til Justitsministeriet som ressortmyndighed. Det var op til Justitsministeriet, hvordan de inden for lovgivningens rammer ville vægte Udenrigsministeriets høringsvar. Kompetencen til legalitetsprøvelsen lå ikke hos Udenrigsministeriet, men hos Justitsministeriet. Udenrigsministeriet varetog de udenrigspolitiske aspekter af sagen. De konkrete aspekter var han ikke inde i. Det var Asienkontoret, som stod for sagsbehandlingen. Realiteten var, at den danske regering var nødt til at tage den kinesiske holdning til det tibetanske flag alvorligt. Både Udenrigsministeriet og Justitsministeriet var i forbindelse med sagsbehandlingen klar over, at det tibetanske flag opfattes som et politisk og nationalt meget ladet symbol.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke blev orienteret om, at en medarbejder i Justitsministeriet, som det fremgår af det udaterede, interne håndskrevne stykke papir fra fuldmægtigen i Justitsministeriet, fandt afgørelsen om afslag på at flage med det tibetanske flag tvivlsom.

Justitsministeriet afslog derefter den 18. juni 2001 ansøgningen fra P. Carl Petersens Kollegium om tilladelse til at flage med det tibetanske flag i forbindelse med fodboldkampen mellem Grønland og Tibet.

I en notits til udenrigsminister Mogens Lykketoft udarbejdet af Udenrigsministeriets afdeling S.6. og DE.2.[47] den 22. juni 2001 og ifølge oplysningerne på gult omslag sendt tillige til blandt andre Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, chefen for Sydgruppen, bilateral chef, multilateral chef og politisk direktør Michael Zilmer-Johns er anført blandt andet:

46 Asienkontoret

47 S.6 = Asienkontoret, DE = Handelsafdelingen (Danmarks Eksportråd). Handelsafdeling 2 = Kontoret for investeringsfremme i Danmark

"…
1. Baggrund
Den planlagte fodboldkamp mellem det grønlandske landshold og et "landshold" af eksiltibetanere d. 30. juni 2001 har som bekendt givet anledning til stor opmærksomhed, herunder forskellige pro-tibetanske manifestationer og skarpe kinesiske reaktioner over for diverse aktører i Danmark og Grønland.

Herværende kinesiske ambassade har de seneste måneder henvendt sig i udenrigsministeriet, primært på fuldmægtig-/souschefniveau i S.6. og givet udtryk for utilfredshed med arrangementet og for ønsket om regeringens medvirken til at hindre arrangementet eller begrænse hvad man fra kinesisk side ser som dets mulige skadevirkninger. Fra ministeriets side har man bekræftet den danske Kina-politik og fremført at gennemførelsen af fodboldkampen ikke på nogen måde satte spørgsmålstegn ved regeringens politik. Videre har man forklaret om de danske flagregler og stillet i udsigt at en evt. ansøgning om brug af det tibetanske flag ville blive afvist.

Der havde i nogen tid været ro om sagen i relation til de kinesiske myndigheder, indtil presseomtale af Hummels fodbolddragter bragte den kinesiske ambassade på banen igen. D. 15. juni foretog ambassaden efter instruktion fra Beijing en formel demarche hos S.6.-chefen. Man var stærkt utilfreds med brugen af det tibetanske flag på de af Hummel leverede spilledragter og ønskede den danske regerings medvirken til at hindre brug af disse dragter. S.6.- chefen gentog de tidligere budskaber om dansk Kina-politik. Brugen af flagsymboler på spilledragterne var ikke i strid med dansk lovgivning (oplyst af justitsministeriet), hvorfor regeringen ikke havde noget legalt grundlag for at agere i sagen. Ambassaden anmodede om at regeringen alligevel foretog sig noget for at hindre brug af symbolerne. S.6.-chefen anførte hertil at det næppe ville være klogt af den danske regering at forsøge noget sådant.

2. Hummels henvendelse til ministeriet
D. 18. juni modtog udenrigsministeriet en e-mail fra Hummels direktør Søren Schriver hvori han oplyser at være blevet kontaktet telefonisk af herværende kinesisk ambassade. Ambassaden havde ifølge Schriver truet med at Hummels forretningsmæssige virke i Kina ville blive blokeret hvis firmaet vedblev med at producere spilledragter til det tibetanske fodboldhold. Hummel importerer for omkring 40 mio. kr. om året fra Kina.

Schriver bad i sin e-mail om information om Kina og Kina/Tibet, det dansk-kinesiske forhold, en vurdering af den kinesiske "trussel" og generelle og specifikke råd om hvad firmaet burde gøre. S.6. har telefonisk givet de ønskede op-

lysninger om de overordnede, politiske aspekter, men henvist til at de øvrige spørgsmål krævede nærmere overvejelser, herunder forelæggelse for ambassaden i Beijing. Dette har Schriver haft fuld forståelse for. Desuden har ministeriet rådet ham til ikke at mødes med den kinesiske ambassade i mellemtiden, hvilket han også har været enig i.

3. Ambassaden Beijings vurdering
…
Efter ambassadens opfattelse er den kinesiske "trussel" mod Hummel således reel.
…
Ambassaden vurderer at Hummels langsigtede samarbejde med det tibetanske fodboldforbund i hvert fald på sigt vil vanskeliggøre firmaets forretninger med Kina. Hvis Hummel derimod vælger at meddele den kinesiske ambassade at man har til hensigt at afvikle dette samarbejde inden for en given periode, vil man fra kinesisk side formentlig vise forståelse…

4. Sagens videre behandling
Ministeriet vil indbyde direktør Schriver til et møde med deltagelse af S.6. og DE.2..[48] Her vil man i nødvendigt omfang igen opridse de politiske parametre i sagen (Kina/Tibet, flagregulativ mv.). Man vil generelt undgå at give direkte råd til firmaet om hvad det bør gøre i den konkrete situation, men opridse de forskellige elementer der bør indgå i overvejelserne på kort og lang sigt og fremlægge de ovenfor nævnte overvejelser fra ambassaden i Beijing. Det må overlades til Hummel selv at træffe afgørelse i sagen.
…"

Udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at have fået notitsen forelagt. Han har formentlig haft en lidt humoristisk holdning til sagen og til de kinesiske henvendelser. Han erindrer ikke Hummels henvendelse af 18. juni 2001 om, at Folkerepublikken Kina havde truet med at blokere Hummels virke i Folkerepublikken Kina, såfremt Hummel fortsatte med at producere spilledragter til det tibetanske fodboldhold. Folkerepublikken Kina's reaktion var meget symptomatisk for, hvordan Folkerepublikken Kina i øvrigt reagerede, og det har altid stået klart, at kineserne var meget følsomme over for Tibet og samtidig uforstående over, at den danske regering ikke kunne bestemme alt, hvad der foregik i Danmark.

48 S.6 = Asienkontoret, DE = Handelsafdelingen (Danmarks Eksportråd). Handelsafdeling 2 = Kontoret for investeringsfremme i Danmark

Ledende ministersekretær Ulrik Vestergaard Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at han eller en ministersekretærkollega formentligt har forelagt notitsen for udenrigsministeren. Han gjorde en dyd ud af at læse gule omslag, også hvis han ikke selv skulle forelægge dem. Det var naturligt at orientere udenrigsministeren om, at kinesiske myndigheder lagde pres på danske virksomheder. Set med nutidens øjne er kinesernes pres ikke overraskende for ham, men hvordan det var for ham dengang, kan han ikke sige i dag. Han havde på det tidspunkt kun været ministersekretær i ca. 6 måneder, så han var nok overrasket over kinesernes pres.

Viceudenrigsråd og bilateral chef for udviklingsbistand Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker henvendelsen fra Hummel. Efter 1997, hvor Danmark havde været bannerfører i FN's menneskerettighedskommission ved fremlæggelse af menneskerettighedsresolutionen mod Folkerepublikken Kina, som afstedkom kinesiske sanktioner mod Danmark, var der en klar sammenhæng mellem den politiske og kommercielle udvikling. Det var derfor forventeligt, at firmaer, som engagerede sig i en fodboldkamp mellem Tibet og Grønland, blev mødt af kinesiske reaktioner. Det var Udenrigsministeriets opgave at vejlede virksomhederne om kinesernes mulige reaktioner i situationer som denne, hvilket også var det, Udenrigsministeriet gjorde i notitsen. Han har ingen erindring om, hvad der efterfølgende skete i sagen.

Den 3. juli 2001 skrev kontorchef Carsten Nilaus Pedersen, Asienkontoret, til udenrigsråd Carsten Staur blandt andet:

> "…
> 1. Som forventeligt rettede den kinesiske ambassade henvendelse til UM/S.6 efter fodboldkampen. Mandag formiddag (2. juli) ringede chargé d'affaires Wang med et budskab modtaget fra myndighederne i Beijing. Heri udtryktes stærk utilfredshed med afviklingen af fodboldkampen og skuffelse over at den danske regering "ikke havde opfyldt sine løfter" om at undgå flagning med det tibetanske flag. Både den kinesiske regering og befolkning (sic) var meget skuffede over dette.
>
> Jeg tog afstand fra påstanden om at vi skulle have svigtet nogen løfter og mindede om at vi alene havde lovet at afvise evt. ansøgninger om brug af det tibetanske flag og havde orienteret arrangørerne og andre om de gældende regler for flagning. Der var ikke modtaget sådanne ansøgninger. Det var naturligvis beklageligt, hvis flagregulativet var overtrådt. I følge mine oplysninger var dette ikke tilfældet, i og med at de "officielle" stadionflagstænger ikke var blevet anvendt, men alene nogle interimistiske og mindre flagstænger anbragt af andre

end arrangørerne (vistnok dagbladet Politiken). Dette førte til nogen diskussion af flagstængers højde, u-/officielle karakter mv. …
…"

Udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at den fornyede henvendelse fra den kinesiske ambassade kom efter hans rejse til Folkerepublikken Kina i foråret 2001, og at han ikke erindrer, at han blev orienteret om den. En sådan skuffelse og kritik, som kineserne gav udtryk for, ville kunne løses på embedsmandsniveau. Fodboldkampen blev ikke bragt op af kineserne under hans besøg i Folkerepublikken Kina, men han tog selv initiativ til at tale om menneskerettighedssituationen i Tibet. Han kan ikke udelukke, at Friis Arne Petersen eller en anden embedsmand nævnte sagen for ham, men han husker ikke noget herom.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at set med nutidens briller illustrerer mailen meget fint forskellighederne mellem Danmark og Folkerepublikken Kina. Danmark har et demokrati, hvor civilsamfundet får lov til at bevæge sig inden for de danske retlige rammer, og man går fra myndighedernes side ikke ud og påser, at der ikke bliver flaget, for det er ikke væsentligt for det danske samfund, hvilket de må acceptere i Folkerepublikken Kina.

Ham bekendt førte flagsagen ikke til drøftelser i Udenrigsministeriet om mulighederne fremadrettet for at benytte det tibetanske flag. Det kan i den forbindelse bemærkes, at Carsten Nilaus Pedersen ikke fandt, at det angivne i mailen af 3. juli 2001 var så vigtigt, at mailen skulle sendes til ham. Det betyder også med stor sikkerhed, at kinesernes utilfredshed ikke blev fundet vigtig nok til at blive nævnt for ham.

Viceudenrigsråd og bilateral chef for udviklingsbistand Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersens mail af 3. juli 2001 til ham, cc. flere. Han forstår kontorchef Carsten Nilaus Pedersens lille bemærkning "*(sic)*" ved oplysningen om kinesernes skuffelse som en indikation af, at kinesernes reaktion var forventelig og en del af spillet mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, hvor de klagede, og Danmark svarede med faste argumenter. Det var selvfølgelig ikke kun et spil, hvis man som Hummel kom i klemme, men hvis man manøvrerede inden for spillets rammer, blev alle parter tilgodeset.

I en notits udarbejdet af Udenrigsministeriets sydgruppe til Udenrigsministeriets afdeling S.6[49], cc. Ambassaden i Beijing og dateret 3. juli 2001 vedrørende dagsordenspunkt "Ad. 4. Tibet" på et COASI[50] møde den 5. juli 2001 er anført blandt andet:

> "…
> **Emner:** På dagsordenen er en udveksling af informationer vedr. … Danmark vil desuden skulle orientere om Tibet-Grønland Fodboldkampen …
> …
> **Informationspunkt vedr. Tibet-Grønland fodboldkampen:**
> Fra dansk side kan man orientere om afholdelse af fodboldkampen mellem et hold eksiltibetanere og Grønland i København (Vanløse stadion) den 30. juni 2001.
>
> Forud for afholdelse af kampen havde den herværende kinesiske ambassade demarcheret adskillige gange med opfordring til, at man fra officiel dansk side fik stoppet kampen.
>
> Udenrigsministeriet noterede sig det kinesiske synspunkt, men afviste at arbejde for en aflysning af kampen med henvisning til kampens private og uofficielle karakter. En gennemførelse af kampen kunne derfor ikke tolkes som en ændring af den danske ét- Kinapolitik. Samtidig blev det gjort klart, at dansk lovgivning skulle overholdes f.eks. med hensyn til anvendelse af flag. Fodboldkampen blev således afholdt som forudset og under fredelige forhold. (Grønland vandt 4-1).
> …
> Fra kinesisk side har man udtrykt stærk utilfredshed med afviklingen af fodboldkampen og skuffelse over, at den danske regering "ikke havde opfyldt sine løfter" om at undgå flagning med det tibetanske flag. Fra dansk side tog man afstand fra påstanden om, at vi skulle have svigtet nogen løfter og mindede om, at man alene havde lovet at afvise evt. ansøgninger om brug af det tibetanske flag og havde orienteret arrangørerne om de gældende regler for flagning.
> …"

Politisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at det gennem hele perioden var en balance at fastholde de danske principper om menneskerettigheder over for de kinesiske ønsker. Der var med mellemrum møder i Sydgruppen og også i chefgruppen, hvor det kom op, og det blev

49 Asienkontoret
50 Det Europæiske Råd, Gruppen vedrørende Asien og Oceanien

også omtalt i pressen, så den grundlæggende problematik var velkendt for de fleste. Han husker ikke nærmere omkring flagene. Det var altid lidt vanskeligt at have kinesiske besøg i forhold til demonstrationer og ytringer.

Udenrigsministeriets notits af 22. maj 2003 i anledning af forstående fremvisning af en dokumentarfilm om fodboldkampen Grønland-Tibet

Der blev i forbindelse med fodboldkampen lavet en dokumentarfilm, der var klar til fremvisning i maj 2003. I en notits af 22. maj 2003 fra Asienkontoret til sydchefen[51], cc. bilateral chef og multilateral chef, under emnet "Dokumentarfilm om det tibetanske "landsholds" kamp mod Grønland den 30. juni 2001" er anført blandt andet:

> "…
> 1. … Danidas oplysningsudvalg besluttede i oktober 2002 at støtte filmen … til brug for redigeringsarbejdet. Filmen er nu færdig …
>
> 2. I forbindelse med bevilling af støtte til filmen lagde S.ASIA, der … fik forelagt sagen, vægt på den i ansøgningen til Danidas oplysningsudvalg fremsendte drejebog, hvoraf det fremgik, at filmen ville fokusere på det sportslige og menneskelige … og at der ikke ville blive tale om en politisk orienteret film.
>
> 3. Asien-kontoret har d.d. gennemset filmen og må konstatere, at visse sekvenser formentlig fra kinesisk side vil blive anset for kontroversielle. …
>
> 4. Det er vurderingen, at filmen vil kunne give anledning til protester fra kinesisk side,
> …
> **Indstilling**
> Det indstilles,
> – at den kinesiske ambassade underrettes om filmen og dens indhold forud for den planlagte forpremiere …
> – at henvendelser fra pressen i forbindelse med filmen i første omgang besvares af formanden for oplysningsudvalget …
> –
> …"

51 Omfatter Asienkontoret

En notits til udenrigsminister Mogens Lykketoft udarbejdet af Udenrigsministeriets afdeling S.6 den 22. februar 2001 om "Eventuel anmodning om visum til Taiwans præsident."

I en notits til udenrigsminister Mogens Lykketoft udarbejdet af Udenrigsministeriets afdeling S.6[52] den 22. februar 2001 om "Eventuel anmodning om visum til Taiwans præsident Chen Shui-bian i forbindelse med modtagelsen af en liberal fredspris" (i København) er anført blandt andet:

> "…
> 2. Sagen er ikke ny. Ministersekretariatet fik allerede den 21. januar d.å. en uformel forespørgsel fra et radikalt medlem af Folketinget om, hvorvidt Danmark i givet fald kunne forventes at udstede visum til præsident Chen Shui-bian i forbindelse med en eventuel overrækkelse af ILS fredsprisen i København. Udenrigsministeriets svarede, at Danmark på baggrund af sin ét-Kina politik, EU's retningslinier og hidtidig praksis formentlig ikke ville kunne udstede visum. …
>
> 3. De nugældende retningslinjer for udveksling af besøg mellem Taiwan og Danmark – tiltrådt af den daværende udenrigsminister i 1992 - indebærer, at der efter en konkret vurdering gives tilladelse til udveksling af uofficielle besøg med kommercielt sigte mellem ressortministre, og at der ikke forudses besøgsudveksling på præsident-, stats- eller udenrigsministerniveau. Udenrigsministeren har senest orienteret Det Udenrigspolitiske Nævn om den danske ét-Kina politik og denne praksis, som er en konsekvens heraf, ved et nævnsmøde den 19. august 1999.
>
> Med baggrund i gældende retningslinier blev der i september 1997 givet afslag på visum til et privat besøg af Taiwans vice-præsident og premierminister med henvisning til, at "selv et privat besøg af Taiwans vicepræsident og premierminister vil kunne opfattes som en væsentlig ændring i Danmarks forhold til Taiwan. Det er ikke ønskeligt at rejse tvivl om Danmarks officielle politik overfor Kina."
>
> Denne danske politik tager udgangspunkt i retningslinierne fra det europæiske politiske samarbejde (EPS-erklæring) fra 1988, som dog kun omtaler "official encounters". Der er blandt EU-landene derfor fælles praksis, idet der dog er enkelte tilfælde for, at nogle lande fortolker retningslinierne mindre restriktivt, når det gælder private besøg. …

52 Asienkontoret

…
5. En afvisning af visumansøgning fra præsident Chen Shui-bian vil være at betragte som en videreførelse af Danmarks hidtidige linie, hvorefter et besøg - uagtet det erklærede private sigte - ville kunne så tvivl om den danske ét-Kina politik. Ambassaden Beijing vurderer, at der eksisterer en reel risiko for, at det vil kunne føre til kinesiske aflysninger af såvel kulturministerens som udenrigsministerens besøg i Beijing i år, hvis man ikke hurtigt fra dansk side afviser muligheden af et besøg af Chen. En dansk beslutning om at afvise visumansøgning fra Chen Shui-bian må forventes at kunne give anledning til kritik, herunder fra partier i Folketinget, som bl.a. vil kunne henvise til Chens nylige bemærkning om, at han formentlig ikke vil få "frihed til at modtage frihedsprisen".
…
7. Det indstilles, at sydchefen i forbindelse med mødet med Assistant Minister Ma Canrong den 26. februar meddeler, at en eventuel kommende visumansøgning fra Chen Shui-bian vil blive afvist fra dansk side, samt at der tages underhåndskontakt til relevante politiske aktører m.h.p. at skabe opbakning til den valgte linie.
…"

Udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at den fælles europæiske holdning var, at man på regeringsplan hverken modtog eller gav visum til de øverste ledere i Taiwan. Ét-Kinapolitikken var tiltrådt af store dele af verden, og et afslag på indrejse ville være en videreførelse af den kurs, der allerede var lagt.

Han kender ikke årsagen til, at Sverige, som det fremgår af notitsen, udstedte visum til Taiwan's forsvarsminister under et privat besøg i Sverige.

Han tror ikke, at beslutningen om ikke at imødekomme en visumansøgning havde noget at gøre med hans besøg i Folkerepublikken Kina senere på året. Han gjorde sig ingen overvejelser om, hvorvidt det ville have påvirket hans besøg til Folkerepublikken Kina, såfremt Danmark havde valgt at give visum til Taiwan's præsident.

Intern mail af 28. august 2001 om Falun Gong sultestrejke foran den kinesiske ambassade

I en intern mail af 28. august 2001 sendt fra Ann Winther Allers mailadresse, men underskrevet "Sus", til bilateral chef Peter Lysholt Hansen, udenrigsråd Carsten Staur, kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontor Carsten Nilaus Pedersen, Pernille Dahler Kardel og viceprotokolchef Annette Lassen, alle Udenrigsministeriet, samt pph@stm.dk er oplyst:

> "…
> Annette Lassen har talt med PET om Falun Gong sultestrejken foran den kinesiske ambassade.
>
> PET oplyser, at der er anmeldt en demonstration af 48 timers varighed. Gentofte Politi er til stede som ved tidligere demonstrationerne. Demonstrationerne plejer at være fredelige – ca. 10 personer. Der er ofte nogen der sultestrejker i forbindelse med disse demonstrationer. Så ifølge PET var situationen nærmest normal.
> …"

Vicekontorchef Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker mailen og ikke ved, hvorfor hun var involveret, for viceprotokolchef Annette Lassen kunne selv have viderebragt informationen fra PET.

8.3.9 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2002

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2002:

- Det internationale topmøde under Danmarks EU-formandskab ASEM IV, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- EU-Kina topmødet (M56), der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Premierminister Zhu Rongji's besøg, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- ASEM ECOFIN, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- ASEM/EMM (M42), der alene involverede Københavns Politi.
- ASEM Topmøde, Bella Center–Samvirke 7/2002, der alene involverede Forsvarsministeriets departement, og ministerpræsidentens hustru, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Fyns Politi.
- Viceformanden for Folkerepublikken Kina's Peoples National Congress (NPC) He Luli, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Viceformanden for The Chinese Peoples Political Consultative Conference, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Viceudenrigsminister Shao Jinjin, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- "Deltagere i ASEM–Venstreekstremister", der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.

- Vicestatsminister Wang Zhongyu, der involverede Statsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Fyns Politi.
- Den kinesiske ambassadør Zhen Jiangou, der alene involverede Forsvarsministeriets departement.

Kommissionen har i det afleverede materiale fundet dokumenter og korrespondance af interesse for undersøgelsen vedrørende ASEM IV topmødet, EU-Kina topmødet (M56) og premierminister Zhu Rongji's besøg, og som behandles samlet nedenfor, samt vicestatsminister Wang Zhongyu's besøg.

8.3.9.1 ASEM IV (Asia-Europe Meeting) 22. til 24. september 2002, EU-Kina Topmøde (M56) og besøg af Folkerepublikken Kina's premiereminister Zhu Rongji 22. til 26. september 2002

Statsminister Anders Fogh Rasmussen var den 23. til 24. september 2002 vært for det fjerde i rækken af ASEM-topmøder (Asia-Europe Meetings). ASEM-topmøderne har til formål at udvide samarbejdet mellem medlemslandene, som er EU, Australien, Bangladesh, Cambodia, Filippinerne, Indien, Indonesion, Laos, Malaysia, Mongoliet, Myanmar, New Zealand, Norge, Pakistan, Rusland, Schweiz, Singapore, Thailand, Vietnam, Japan, Kina og Sydkorea.

ASEM IV i København samlede stats- og regeringschefer fra 25 lande samt EU-Kommissionens formand.

Folkerepublikken Kina's premierminister Zhu Rongji besøgte Danmark i dagene 21. til 26. september 2002, hvorunder han deltog i topmødet. Under besøget mødte han endvidere statsminister Anders Fogh Rasmussen, Folketingets formand, medlemmer af præsidiet i Folketinget, Mærsk Mc-Kinney Møller og repræsentanter for Dansk Industri. Han deltog endvidere i en frokost på Amalienborg Slot.

Under opholdet var premierminister Zhu Rongji indlogeret på Hotel Radisson SAS Scandinavia.

Zhu Rongji var på daværende tidspunkt tillige 2. medlem af Politbureauets Stående Komité og dermed rangeret umiddelbart under præsident Jiang Zemin. Besøget blev behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Orienteringer fra ambassaden i Beijing og Udenrigsministeriet til medarbejdere i Udenrigsministeriet og i visse tilfælde også Statsministeriet i perioden 23. maj til 12. september 2002 om blandt andet uønskede Falun Gong-demonstrationer under premierministerens besøg

Forud for ASEM IV og premierminister Zhu Rongji's besøg blev der fra Folkerepublikken Kina's ambassade gentagne gange over for Udenrigsministeriet og den danske ambassade i Beijing udtrykt bekymring for, at Zhu Rongji skulle møde blandt andet Falun Gong-demonstrationer under sit besøg i Danmark.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at i september 2002, hvor Danmark havde formandskabet for EU, var han til FN's generalforsamling og som formand for EU i den forbindelse havde et møde med Folkerepublikken Kina's udenrigsminister, som bad om, at EU løftede sanktionerne, der var blevet indført efter Tiananmen massakren. Det, sagde han, at man gerne ville, så snart Folkerepublikken Kina havde løsladt alle fanger, der sad fængslet som følge af demonstrationerne ved Tiananmen. I dag ville en europæisk udenrigsminister nok ikke være i en position til at give et lige så barskt svar, hvilket illustrerer den udvikling i forholdet til Folkerepublikken Kina, der har været siden.

Han havde ikke nogen erindring om, at han inden ASEM IV topmødet i København i slutningen af september 2002 blev orienteret om henvendelserne fra kineserne om deres følsomhed i forhold til demonstrationer i forbindelse med premierminister Zhu Rongji's kommende bilaterale besøg i Danmark samtidig med topmødet, men det forekom ham naturligt, at man efter indholdet ikke ulejligede ham med dem. Han havde meget travlt som udenrigsminister, og hvis han skulle orienteres om henvendelser af denne karakter, kunne han stort set ikke lave andet. Det var det relevante kontor i Udenrigsministeriet, som skulle sikre, at kineserne, som alle andre gæster, fik en ordentlig behandling og ikke kom ud for ubehageligheder, hvilket ikke var en opgave, som udenrigsministeren skulle involveres i.

Det standardmæssige svar fra dansk side om, at *"… det, inden for Grundlovens rammer, i Danmark er enhver person eller bevægelse tilladt at give udtryk for deres holdning, bl.a. gennem lovligt anmeldte demonstrationer…"* og lignende, var den danske politik, og det behøvede embedsmændene ikke at gå til ham for at få bekræftet. Af de bilag, som er blevet forevist ham, kunne han se, at der ikke var noget rysten på hånden hos embedsmændene, der fastholdt det danske svar uanset de gentagne kinesiske henvendelser. Han satte stor pris på samarbejdet med Friis Arne Petersen, som var fremragende og meget dygtig. Det var en meget travl periode, hvor han var ude at rejse, og Friis Arne Petersen, som var med på rejserne, var godt klar over, at han ikke skulle ulejlige ham med oplysninger om kinesiske ønsker, hvor man fra dansk side fulgte den sædvanlige linje. Den nærmere afgrænsning af "*Grundlovens rammer*" lå uden for, hvad han skulle involvere sig i som minister. Det blev ikke problematiseret over for ham, hvad demonstrationsfriheden nærmere gik ud på. Det var ikke et spørgsmål, som han som minister skulle spekulere på. Han går ud fra, at de fleste jurister, herunder dem i Udenrigsministeriet, kender grundloven, herunder

bestemmelserne om forsamlings- og ytringsfrihed. Det er en forudsætning for, at de kan rådgive ministeren, at de er inde i reglerne.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han var involveret i planlægningen af ASEM IV, og at han deltog i to møder i Sydkorea i forbindelse hermed. Han husker ikke, at han var særligt involveret i selve ASEM IV i Bella Center. Han husker ikke meget om selve forhandlingsforløbet, ligesom han heller ikke har nogen klar erindring om sin deltagelse i selve topmødet i Bella Center.

Han husker endvidere ikke, hvor meget han blev orienteret om Asienkontorets forberedelse af den kinesiske deltagelse i topmødet. Han havde et generelt indtryk af, at kineserne var sensible over for at blive konfronteret med Falun Gong og tibetanere. Det var et velkendt kulturelt fænomen, at kinesiske gæster ikke skulle udsættes for ubehageligheder, men han kan ikke tidsfæste denne opfattelse.

Der er i Asien en anden opfattelse af det "at tabe ansigt" og en anderledes måde at kommunikere med hinanden på. Det var velkendt i Udenrigsministeriet, at disse forskelle indgik i den diplomatiske kommunikationsform, og at man skulle være respektfuld over for andre kulturer.

Han er ikke overrasket over oplysningen om, at kineserne rettede henvendelse til Asienkontoret mange gange med deres bekymringer. Der var nogle koreograferede roller, hvor man fra kinesisk side skulle gøre opmærksom på sensibiliteter, og hvor man fra dansk side skulle henvise til grundloven, og måden tingene blev gjort på i Danmark. Fordi det ikke var muligt at finde et punkt i midten, var det mere "*stated opinons*" fra begge sider. Det indtryk har han stadig.

Under sin tid som sydchef blev han engang imellem inviteret til middag hos den kinesiske ambassadør, men han erindrer ikke, at kineserne var konfrontatoriske eller lignende over for Asienkontorets linje. Den kinesiske ambassade kunne protestere mod Asienkontorets svar i konkrete sager, men kineserne kendte til rollefordelingen og kunne derefter fortælle deres bagland, at deres bekymringer med videre var videregivet.

I det følgende redegøres for en række af de kinesiske henvendelser, som er kommet til Tibetkommission II's kundskab

1. Ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, skrev den 8. april 2002 til Udenrigsministeriet, afdeling S.6[53]., ASEM-sekretariatet, Svend Boje Madsen, Pernille Dahler Kardel, Bjørn Blau, ambassadør Ole Lønsmann Poulsen, Beijing, ambassaderåd Christian Lotz og Mikael Erbs-Jørgensen og orienterede om den danske ambassadør Ole Lønsmann Poulsens møde samme dag med fungerende generaldirektør i Folkerepublikken Kina's Udenrigsministeriums afdeling for internationale organisationer og konferencer Chen Weixiong. Det er heri anført blandt andet:

> "…
> Hr. Chen udtrykte … Man så fra kinesisk side frem til ASEM 4 i København og var overbevist om, at eksterne faktorer ikke ville spille negativt ind på mødet (herunder uheldige NGO-aktiviteter).
> …"

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han i forbindelse med planlægningen af ASEM IV og premierminister Zhu Rongji's besøg i Danmark i 2002 havde løbende møder med medarbejdere i det kinesiske udenrigsministerium og andre kinesiske repræsentanter. På nogle af møderne med kineserne kom de specifikt ind på de kinesiske bekymringer for at se anti-kinesiske demonstrationer, og han gjorde det i de situationer klart, at man fra dansk side hverken kunne eller ønskede at gribe ind i lovlige demonstrationer. Som han sagde i en samtale med vicegeneraldirektør Ma [jf. pkt. 2 nedenfor om referat af 9. maj 2002], kunne man fra dansk side ikke garantere, at Zhu Rongji ikke hverken kunne se eller høre demonstrationer. Der var ingen slinger i valsen i forhold til den danske holdning, og det vidste kineserne godt.

Hvis der var substans i møderne med kineserne, udarbejdede ambassaden en notits og orienterede ministeriet ved fremsendelse af notitsen. Det foregik således ikke telefonisk, når der skulle fastlægges linjer eller ske andet substantielt. I givet fald skete det via indberetninger.

Søren Jacobsen, som sendte mail af 8. april 2002 med emnet "*Zhu Rongji's deltagelse i ASEM IV, EU-Kina topmøde samt bilateralt besøg i Danmark*" cc. blandt andre ham, S.6 og ASEM-sekretariatet, var nr. 3 på ambassaden i Beijing med ansvar for politik og økonomi. Christian Lotz var souschef og dermed nr. 2 på ambassaden. Når Søren Jacobsen sendte et referat ud af en samtale mellem ham og en kinesisk repræsentant, som det var tilfældet med mailen af 8. april 2002, havde han normalt altid gennemset referatet, inden det blev sendt. I andre tilfælde var det op til den enkelte medar-

53 Asienkontoret

bejder, om det skulle forelægges for ham, inden det blev sendt. Det afhang af en konkret vurdering af vigtigheden af det, der skulle sendes.

Det var ren psykologi, når kineserne sagde som gengivet i mailen af 8. april 2002 fra Søren Jacobsen, at "*… Man så fra kinesisk side frem til ASEM 4 i København og var overbevist om, at eksterne faktorer ikke ville spille negativt ind på mødet (herunder uheldige NGO-aktiviteter)…*". Det er muligt, at kineserne havde håbet på, at han bekræftede det, men det gjorde han ikke.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at der var en løbende dialog med kineserne om, at kineserne ønskede, at Danmark gik på kompromis med de danske principper om forsamlings- og ytringsfrihed. Udenrigsministeriet gav hver gang helt klar og entydig besked om, at den danske grundlov skulle overholdes, og at danske rettigheder ville blive opretholdt også i forbindelse med kinesiske besøg. Det var tydeligt, at kineserne havde fået instruks om at rette henvendelse om disse emner, selvom de allerede kendte de danske svar. De gik hurtigt videre til at drøfte andre praktiske ting. Hun opfattede det som en del af dramaturgien omkring samtalerne. Formuleringen om, at kineserne var overbevist om, at eksterne faktorer ikke ville spille ind, kunne være oversat fra det engelske udtryk "convinced that" som mere udtrykker en ønskeform, men hun ved ikke, hvordan det blev sagt på mødet.

2. I et referat af 9. maj 2002 udfærdiget af ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, vedrørende en frokostsamtale samme dag mellem den danske ambassadør Ole Lønsmann Poulsen og vicegeneraldirektør i Folkerepublikken Kina's Udenrigsministeriums Vesteuropa-afdeling og sendt til Udenrigsministeriet, afdeling S.6., Pernille Dahler Kardel, Bjørn Blau, ambassaderåd Christian Lotz og Mikael Erbs-Jørgensen er anført blandt andet:

> "…
> Ambassadøren spurgte, om der var nyt vedrørende Zhu Rongji's deltagelse i ASEM-IV, EU-Kina topmødet samt det bilaterale besøg i forlængelse af ASEM-IV. …
>
> Man rejste imidlertid fra kinesisk side spørgsmål om sikkerheden … Fru Ma nævnte, at man ikke havde været tilfreds med sikkerheden i forbindelse med Jiang Zemins nylige besøg i Tyskland. Ambassadøren forsikrede, at for så vidt angik den fysiske sikkerhed for Zhu Rongji og den kinesiske delegation, ville politiet gøre alt, hvad de kunne for at sikre denne under besøget i Danmark.

> Fra kinesisk side nævnte man, at udover den fysiske sikkerhed ønskede man vished for, at eventuelle demonstrationer ville blive holdt på en afstand, hvor premierministeren hverken kunne se eller høre disse. Dette spørgsmål var givetvis – snarere end spørgsmålet om fysisk sikkerhed – det centrale i relation til besøget i København i september. Ambassadøren påpegede, at i Danmark var det ikke forbudt at demonstrere, hvis demonstrationen var anmeldt og foregik fredeligt. Man kunne derfor ikke fra dansk side garantere, at premierministeren ikke ville kunne hverken se eller høre eventuelle demonstrationer.
>
> Det er ambassadens vurdering, at spørgsmålet om "sikkerhed" i forbindelse med Zhu Rongji's eventuelle besøg i Danmark vil blive et stort og vanskeligt spørgsmål. Det bemærkes, at i forbindelse med Zhu Rongji's besøg i Belgien i forbindelse med EU-Kina topmødet i september 2001 nægtede Zhu Rongji at forlade sit værelse i 1½ time, idet han havde fået efterretninger om, at der var en demonstration langs den rute, som hans kortege skulle køre.
> …"

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker, hvad fru Ma's ønske om *"vished for, at eventuelle demonstrationer ville blive holdt på en afstand, hvor premierministeren hverken kunne se eller høre disse"* gav anledning til. I Udenrigsministeriet var de generelt ikke bekymrede for sikkerheden under besøget. Den kunne Danmark godt håndtere. Det var ikke nyt, at kineserne fremkom med bekymringer om demonstrationer under besøget. Danmarks svar blev ved med at være det samme. Om mailens henvisning til en episode i Belgien, hvor Zhu Rongji havde nægtet at forlade sit værelse i 1½ time, idet Zhu Rongji have fået efterretninger om, at der var en demonstration langs den rute, som hans kortege skulle køre, har hun forklaret, at det, der var sket i Belgien, ikke behøvede at ske i Danmark, hvorfor de formentlig alene tog oplysningen om episoden i Belgien til efterretning. Udenrigsministeriet forsøgte ikke at undgå demonstrationer, og hun husker ingen interne drøftelser om, at kineserne ikke skulle se demonstranter. Hun mindes ikke, at kinesernes bekymringer mundede ud i konkrete initiativer.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, hvad mailen af 9. maj 2002 gav anledning til i Udenrigsministeriet. Han sad med ansvaret for det indholdsmæssige til møderne under Zhu Rongji's besøg, og i forhold til denne opgave havde han noteret sig bekymringerne, men det anførte vedrørende sikkerhed var ikke noget, som han skulle agere på. Det var relevant for Asienkontoret at vide, at der var fremført disse synspunkter, ligesom det var relevant for ambassaden i Beijing at få oplysninger om, hvad den kinesiske ambassade sagde i forbindelse med demarcher i Udenrigsministeriet, samt hvad der blev svaret

fra dansk side, således at der kunne sikres konsistens i svarene til kineserne fra henholdsvis Udenrigsministeriet og ambassaden i Beijing.

I forberedelserne til topmødet og det bilaterale besøg havde Asienkontoret en regelmæssig dialog med kineserne, og i den forbindelse var det nødvendigt, at han vidste, hvad ambassaden i Beijing drøftede med kineserne. Der var mange oplysninger i mailen, som var vigtige for ham, herunder om Taiwan og WHO, som var en del af den bilaterale diskussion, som de havde med kineserne. Der var således mange af disse oplysninger, han skulle have i baghovedet, når Asienkontoret havde drøftelser med kineserne.

Det anførte i mailen om, at *"… Det er ambassadens vurdering, at spørgsmålet om "sikkerhed" i forbindelse med Zhu Rongji's eventuelle besøg i Danmark vil blive et stort og vanskeligt spørgsmål…"*, var mest et operationelt aspekt om placeringen af demonstrationer og således ikke noget, som han skulle agere på, idet han arbejdede med det indholdsmæssige og koreografien af selve møderne. Han var ikke involveret i nogen spørgsmål vedrørende placeringen af demonstrationer eller andre af de forhold, som hørte under begrebet "sikkerhed" i denne mail.

Han ved ikke, hvem der skulle agere på oplysningerne om spørgsmålet om "sikkerhed". Han ved ikke, om UM-Komcenteret, som mailen var stilet til, videreformidlede mailen til nogen, som skulle agere herpå. Ambassaden havde allerede sat dem på cc., som ambassaden mente, skulle have oplysningerne i mailen. Han kunne som fuldmægtig i sektionen ikke tage stilling til, om oplysningerne om "sikkerhed" skulle videreformidles og i givet fald til hvem. Han ville ikke, som relativt nytilkommen til kontoret, af egen drift foranledige oplysningerne videreformidlet.

Mailen var cc. blandt andre S.6., hvilket var Asienkontorets funktionspostkasse. Ledelsen i kontoret så de mails, som kom til funktionspostkassen. Antageligvis så kontorchef Carsten Nilaus Pedersen og souschef Sus Ulbæk derfor mailen, selv om den ikke blev sendt direkte til dem. Dem, der var cc. på mailen, herunder ham selv og hans nærmeste foresatte, sektionschef Pernille Dahler Kardel, var dem ud over ledelsen i kontoret, som ambassaden ville være sikre på så mailen.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at have deltaget i frokostmødet med fru Ma. Når ambassaden i referatet omtalte, at det var ambassadens vurdering, at *"spørgsmålet om "sikkerhed" … vil blive et stort og vanskeligt spørgsmål"*, var det begrundet i kinesernes krav om, at demonstranter blev holdt på en sådan afstand, at de ikke kunne ses eller høres. Kineserne lagde på den måde op til et udvidet sikkerhedsbegreb, hvilket kunne være årsagen til, at sikkerhed var skrevet i anførselstegn.

Om mailens henvisning til en episode i Belgien har han forklaret, at han formentlig har kendt til dette, men han husker det ikke længere. En sådan oplysning i mailen til Udenrigsministeriet virker som et forsøg på at illustrere, hvad der kunne ske under et besøg. Der kunne selvfølgelig også være andre årsager til, at Zhu Rongji ikke ville forlade hotelværelset.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at der med "sikkerhed" var tænkt på alt det, der ikke havde med den fysiske sikkerhed at gøre, herunder værdighed. Det vanskelige bestod formentlig i, at kineserne ville bringe emnet op flere gange.

Om mailens henvisning til episoden i Belgien har han forklaret, at det ikke var noget, vicegeneraldirektør Ma havde forklaret, men noget, som de efterfølgende satte ind i referatet som kontekst til det, fru Ma sagde. De havde ikke forventninger om, at oplysningen om episoden i Belgien blev brugt af Asienkontoret eller andre til noget bestemt. Alle havde en interesse i, at et besøg blev vellykket, og derfor beskæftigede de sig med de oplysninger, som kunne betyde, at besøget ikke gik så godt. Det var ikke skrevet som et signal til Udenrigsministeriet om, at der skulle gøres noget specifikt ud fra oplysningerne, eller fordi en lignende situation skulle undgås. Det ville være underligt ikke at viderebringe den viden, de sad inde med. De gjorde blot som led i god planlægning opmærksom på, hvad konsekvensen af en given situation kunne være. Det ville selvfølgelig ikke være godt, hvis premierministeren nægtede at forlade sit hotelværelse i 1½ time under et besøg. Når man planlagde et besøg fra Folkerepublikken Kina, indgik værdighed som element i planlægningen, da det var noget kineserne lagde stor vægt på.

3. Pernille Dahler Kardel, Udenrigsministeriet, underrettede i en intern mail af 23. maj 2002 Protokollen, kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontor Carsten Nilaus Pedersen, Anette Susan Ulbæk (Sus Ulbæk) og Bjørn Blau om, at hendes afdeling, S.6[54], dagen før var blevet kontaktet af den kinesiske ambassade, som oplyste, at:

> "…
> en gruppe Falun Gong-udøvere fra Taiwan, formentlig ca. 10, på vejen til Island, hvor den kinesiske premierminister aflægger besøg i næste måned, ville gøre ophold i København omkring den 10. juni. Man var bekymret for, at om dette skulle føre til yderligere demonstrationer foran ambassaden, hvorfor man anmodede om udenrigsministeriets assistance.
> …"

54 Asienkontoret

Mailen er med håndskrift tilført:

> "…
> Til P.E.T. Til foranstaltn. M.v.h. [ulæselig underskrift]
> …"

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke ved, hvem der har påtegnet mailen med "*Til PET. Til foranstaltn.*". Underskriften kunne være Jørgen Ilfeldts, samme navn som var påstemplet mailen, men hun ved ikke præcist, hvem han er.

Den kinesiske ambassade kontaktede Udenrigsministeriet flere gange om demonstrationer foran ambassaden og om ambassadens sikkerhed. Hun videreformidlede oplysningerne til Protokollen, som herefter måtte vurdere, om der skulle handles ud fra henvendelserne.

4. Af notits af 9. juli 2002 sendt fra Udenrigsministeriets Asienkontor og ASEM-sekretariat til Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, cc. sydchefen[55], den bilaterale chef Peter Lysholt Hansen og ambassaden i Beijing, fremgår blandt andet:

> "…
> 1. Den kinesiske chargé d'affaires afleverede den 5. juli 2002 en telefonisk demarche om NGO-aktiviteter i forbindelse med ASEM-topmødet først til Pernille Dahler Kardel og senere på dagen til Sus Ulbæk.
>
> Demarchen vedrørte:
> - Krav om, at den danske regering skred ind over for Asia-Europe Peoples' Forums temadrøftelse med titlen: "Tibet – Self Determination through Political Dialogue", arrangeret af Støttekomitéen for Tibet.
> - Opfordring til at nægte visum til exil-tibetanernes premierminister, som tilsyneladende er inviteret til København i slutningen af september af Støttekomiteen for Tibet for at deltage i ovenstående arrangement.
> - Begrænsninger på indrejse af Falun Gong tilhængere og hindring af demonstrationer.
>
> … Man accepterede ikke, at der ar tale om NGO-aktiviteter i traditionel forstand, idet NGO-forum var knyttet tæt til ASEM-topmødet. Man truede end-

55 Omfatter Asienkontoret

videre med udviklingen i de dansk-kinesiske forbindelser og opfordrede Danmark til at vise imødekommenhed i disse spørgsmål. …

Fra dansk side tog man de kinesiske bekymringer ad notam, men pegede samtidig på, at den danske regering hverken ville eller kunne kontrollere Asia-Europe Peoples' Forum. Man beklagede, at der var en aktivitet med den omtalte titel på dette forum. Mht. begrænsninger i indrejsen og hindring af demonstrationer/aktiviteter, var det ikke dansk visumpraksis at afvise udstedelse af visum til deltagere i NGO-aktiviteter. Endelig ville man ikke kunne skride ind over for aktiviteter eller demonstrationer, som fandt sted i overensstemmelse med dansk lov.

***

ASEM-sekretariatet blev ligeledes den 5. juli kontaktet af Holger Hansen, CARE Danmark, om en tilsvarende henvendelse fra herværende kinesiske chargé d'affaires. Holger Hansen repræsenterer … som arrangerer Asia-Europe Peoples' Forum 19.-22. september 2002. Han oplyste, at chargé d'affairen ønskede et møde med ham om ovennævnte planlagte seminar… Den kinesiske charge d'affaires skulle over for Holger Hansen have gjort gældende, at afholdelsen af et sådant seminar kunne bringe kinesisk deltagelse i ASEM 4-topmødet i fare.

…

Holger Hansen har efter mødet den 8. ds. med Kinas chargé d'affaires oplyst, at denne havde ønsket seminaret aflyst, hvilket Holger Hansen havde forklaret ikke var muligt, så længe seminaret ikke var i modstrid med dansk lovgivning. …

Chargé d'affairen havde under mødet ikke truet med kinesisk udeblivelse fra ASEM 4, men sagt, at Kina hidtil havde forsøgt at hjælpe Danmark med at planlægge et konstruktivt topmøde, men at dette kunne ændre sig…

Det blev mellem Holger Hansen og chargé d'affairen aftalt, at førstnævnte ville sætte sig i forbindelse med Støttekomitéen for Tibet og holde kontakt til herværende kinesiske ambassade.

***

Der er ingen tvivl om, at det kinesiske udenrigsministerium og ambassade i stigende grad er bekymret over udsigten til, at premiereministeren under besøget i København konfronteres med emner som Tibet og Falun Gong, og at dette kan få indflydelse på forberedelsen af ASEM-topmødet og niveauet for Kinas deltagelse i dette.

Det indstilles, at

- Udenrigsministeriet følger den skitserede linje i spørgsmålet.
- At den nye kinesiske ambassadørs tiltrædelsessamtale benyttes til en drøftelse på højt niveau af disse spørgsmål med henblik på at forklare Danmarks politik på området.

…"

Dokumentet er forsynet med en påtegning 23. juli "enig. Friis Vist UMen[56] – som også er enig", "Set CS" [Carsten Stauer] og med en pil oplysning om, "S.ASIEN + S.ASEM".

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker notitsen af 9. juli 2002. Når der står, at den var vist for ham, har det formentlig bestået i, at Friis Arne Petersen havde åbnet det gule omslag og gengivet essensen af notitsen for ham, og han havde tilkendegivet, at han var enig i linjen. Hvis han havde læst og godkendt notitsen, ville der også have været håndskrevne bemærkninger og understregninger fra ham på notitsen, hvilket der ikke er. Det har derfor formentlig været en mundtlig gennemgang samtidig med tilsvarende gennemgang af en masse andre sager.

Han husker ikke samtalen med Friis Arne Petersen om notitsen, herunder om, at "*… det kinesiske udenrigsministerium og ambassaden i stigende grad er bekymret over udsigten til, at premierministeren under besøget i København konfronteres med emner som Tibet og Falun Gong, og at dette kan få indflydelse på forberedelsen af ASEM-topmødet og niveauet for Kina's deltagelse i dette...",* men indholdet svarer til, hvordan det sædvanligvis var med Folkerepublikken Kina, og det er da givet, at kineserne truede her. Formentlig blev det nævnt for ham, som det også skulle, for at gøre opmærksom på, at der kunne opstå problemer, men han husker det ikke. Det var korrekt at nævne for ham, således at han kunne tage stilling til, om man skulle skifte politik i forhold til Tibet og Falun Gong, hvilket man i øvrigt ikke kunne forestille sig, at Danmark ville gøre. Ét-Kinapolitikken lå fast, ligesom det efter hans grundopfattelse ikke var en mulighed at imødekomme de øvrige kinesiske ønsker som angivet i den i notitsen omhandlede kinesiske demarche.

Notitsen havde desuden til formål at orientere ham, således at man ikke risikerede, at kineserne meldte afbud til ASEM IV topmødet af grunde, som han ikke var bekendt med på forhånd. Hvis det havde været meget alvorligt, havde han skullet orientere statsministeren om det, men det var ikke tilfældet.

56 Per Stig Møller

I forhold til Friis Arne Petersens forklaring om, at "*... En forelæggelse af en sådan sag for ministeren foregik ved, at han gik ind til ministeren gerne sammen med kontorchefen og fuldmægtigen, der havde behandlet sagen, og grundigt forelagde ministeren alle sagens elementer…*", er det givetvis korrekt, at Friis Arne Petersen forelagde ham alle sagens vigtige elementer, og at proceduren var som beskrevet af Friis Arne Petersen.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at en forelæggelse af en sådan sag for ministeren foregik ved, at han gik ind til ministeren gerne sammen med kontorchefen og fuldmægtigen, der havde behandlet sagen, og grundigt forelagde ministeren alle sagens elementer. Det er formentlig ham, der havde den tiltrædelsessamtale med den nye kinesiske ambassadør, der er nævnt i indstillingen i notitsen.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at det er hans signatur nederst på notitsen af 9. juli 2002. Han mindes dog ikke at have set teksten før. Oplysningen i notitsen om, at *"Der er ingen tvivl om, at det kinesiske udenrigsministerium og ambassaden i stigende grad er bekymret over udsigten til, at premierministeren under besøget i København konfronteres med emner som Tibet og Falun Gong, og at dette kan få indflydelse på forberedelsen af ASEM-topmødet og niveauet for Kina's deltagelse i dette…*", skal ses i lyset af, at charge d'affairen ikke bragte spørgsmålet om kinesisk deltagelse i ASEM IV op. I sidste instans var det kineserne, der bestemte betingelserne for deres deltagelse i ASEM IV, og de vidste, at de danske værter gerne ville have kinesisk deltagelse på et højt niveau. Det forhold, at kineserne ikke bragte spørgsmålet om deres deltagelse op, indikerede, at de stadig ville deltage, men at de samtidig holdt bolden i spil. Det var "fedtspil på midtbanen". Kineserne havde synspunkter, som Danmark ikke kunne imødekomme, og det var Danmarks opgave at sikre, uden at blive kompromitteret, at relationen til Folkerepublikken Kina fungerede.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at hvis man ikke på forhånd havde drøftet indholdet af en notits som den af 9. juli 2002 fra Asienkontoret og ASEM-sekretariatet til direktøren cc. ambassaden i Beijing med direktøren selv, havde man en forventning om, at direktøren læste hele notitsen og ikke bare indstillingen til sidst i notitsen. Han ved naturligvis ikke, om Friis Arne Petersen læste hele denne notits eller måske baserede sin tiltrædelse af indstillingen alene på ledsagende ord.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at ambassaden alene ville modtage en notits som denne til orientering. Der var ikke generelle retningslinjer for samarbejdet mellem ambassaden og Udenrigsministeriet om udarbejdelsen af notitser, men da der var tale om en demarche modtaget i København,

formoder han, at ambassaden ikke har været involveret i udarbejdelsen. Notitser med et indhold som denne var ikke sædvanlige.

Kinesernes udtalelse om Tibet og Falun Gong var alvorligt ment, hvilket erfaringerne fra andre lande også viste. Han vil mene, at det kunne få konsekvenser, hvis kinesernes ønsker og bekymringer ikke blev fulgt. Denne opfattelse tror han, at de alle havde, og det var årsagen til, at emnet blev berørt i ambassadens indberetninger.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han var inde over udarbejdelsen af notitsen, men ikke husker notitsen eller den omtalte demarche.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke var en del af ASEM-sekretariatet, men sikkert har deltaget i overvejelserne om substansen i de diskussioner, der skulle være. Hun husker ikke notitsen af 9. juli 2002, men Asienkontoret lod sig ikke skubbe rundt af Folkerepublikken Kina, og NGO'erne kunne planlægge NGO-forummet, som de ville. Der var ingen af de emner, som demarchen vedrørte, herunder temadrøftelsen om Tibet, nægtelse af visum til eksiltibetanernes premierminister eller begrænsningen i indrejsen af Falun Gong-tilhængere, som Udenrigsministeriet kunne eller skulle gøre noget ved. Det var vigtigt at forklare Folkerepublikken Kina dette på en ordentlig måde, da man gerne ville have, at Folkerepublikken Kina deltog i topmødet.

Sektionschef Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker, at hun har skrevet notitsen, og heller ikke, hvorfor de efterfølgende valgte at orientere Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen og udenrigsminister Per Stig Møller, men hun kan forestille sig, at de to telefoniske demarcher gjorde, at de tænkte, at det var tid til at lægge det op til ministeren for at sikre, at ledelsen og ministeren var bekendt med, at de fortsat fulgte linjen i Udenrigsministeriets politik. Der var bestemt ikke tvivl om den brede linje på noget tidspunkt, og selve indstillingen var mest af alt en formssag. Hun deltog ikke i forelæggelsen for udenrigsministeren.

Fuldmægtig Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at sektionschef Pernille Dahler Kardel var hans umiddelbare chef. Pernille Dahler Kardels opgave var blandt andet at have overblik over forberedelserne til EU/Kinatopmødet og EU/Sydkorea-topmødet, som også lå i sektionen, og at varetage det løbende bilaterale forhold til de lande, som sektionen havde ansvar for. Det var således ofte efter hendes instruks, at han skrev, og ellers var hun involveret i, hvad han skrev.

Sus Ulbæk var mindre involveret i det bilaterale kinesiske besøg end Carsten Nilaus Pedersen var. Carsten Nilaus Pedersen var meget fokuseret på EU/Kina-topmødet, som nok var det vigtigste det år i Asienkontoret. Carsten Nilaus Pedersen deltog i samarbejdet om EU/Kina-topmødet med ham, Pernille Dahler Kardel og øvrige involverede i huset, hvor Sus Ulbæk i højere grad koncentrerede sig om den øvrige drift i kontoret.

Han ved ikke, hvem der udarbejdede notitsen. Hvis det var en fuldmægtig, der gjorde det, ville dennes udkast være gået gennem flere hænder, inden notitsen blev sendt videre fra kontoret. Når noget gik videre fra kontoret til nogen på et niveau over kontorchefen i kontoret, skulle ledelsen i kontoret godkende det, inden det gik videre op. Arbejdsgangen var sædvanligvis, at fuldmægtigen sendte sit udkast til sektionschefen, souschefen eller kontorchefen, som herefter selv skrev videre på det eller kom med input til fuldmægtigen om, hvad der skulle ske af ændringer og tilføjelser.

5. Ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, sendte den 17. juli 2002 en mail til Udenrigsministeriet, Asienkontoret, Pernille Dahler Kardel, Bjørn Blau, Svend Boje Madsen, Mikael Erbs-Jørgensen og ambassaderåd Christian Lotz med referat af ambassadør Ole Lønsmann Poulsens samtale med Zhao Jun fra det kinesiske udenrigsministerium under en frokost samme dag.

Af referatet fremgår blandt andet:

> "…
> Man udtrykte fra kinesisk side tilfredshed med forberedelserne til både EU-Kina topmødet samt ASEM-IV og understregede, at man lagde vægt på, at møderne blev en succes. Man gav dog udtryk for bekymring vedrørende tre forhold (de samme forhold, som man fra kinesisk side har gennemført demarche vedrørende i København den 5. juli):
> – Afholdelsen af en temadrøftelse arrangeret af Støttekomiteen for Tibet vedrørende "Tibet – Self Determination through Political dialogue" i forbindelse med ASEM-NGO forumet;
> – Besøg i Danmark af eksil-tibetanernes premierminister, der efter det oplyste skulle besøge København på samme tid som ASEM-IV og EU-Kina topmødet;
> – Indrejse af Falun Gong tilhængere samt Falun Gong demonstrationer.
>
> For så vidt angik ASEM-NGO forumet sagde hr. Zhao, at man fra kinesisk side fandt, at afholdelsen af et sådant seminar med det angivne indhold var en åben provokation mod kineserne samt skadeligt for EU's forhold til Folkerepublikken Kina. Han opfordrede den danske regering til at gribe ind med henblik

på at sikre, at seminaret ikke blev afholdt. Et besøg i Danmark af eksil-tibetanernes "såkaldte" premierminister ville efter hr. Zhaos opfattelse yderligere påvirke EU-Kina forholdet negativt. Man opfordrede Danmark til ikke at udstedte visum til ham, idet han blot var ude på at lave så meget ballade som muligt. Endelig blev der opfordret til at nægte tilrejsende Falun Gong tilhængere visum samt hindre Falun Gong demonstrationer.

Det var den kinesiske vurdering, at disse eksterne forhold kunne påvirke ASEM-IV og EU-Kina topmødet negativt, og man håbede, at den danske regering ville tage de nødvendige skridt til at sikre, at dette ikke skete.

Ambassadøren nævnte, at man fra dansk side havde noteret sig de kinesiske bekymringer. Man kunne ikke og ville ikke fra dansk side gribe ind i planlægningen af ASEM-NGO forummet. Ambassaden havde imidlertid forstået, at den kinesiske ambassade i København var i kontakt med arrangørerne med henblik på at finde en løsning, som kunne tilfredsstille begge parter. For så vidt angik lovlige demonstrationer, havde man fra dansk side ingen mulighed for at gribe ind over for disse, idet det var en grundlovssikret ret, at man i Danmark kunne give udtryk for sin mening. Man ville naturligvis fra dansk side sikre den kinesiske delegations sikkerhed og gribe ind, såfremt denne kom i fare. Det blev oplyst, at det ikke var dansk politik at undersøge, hvorvidt folk var medlem af Falun Gong eller lignende i forbindelse med visumansøgninger eller ved indrejse i Danmark fra lande uden visumpligt.
…"

Sektionschef Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at mailen, som hun erindrer det, ikke gav anledning til initiativer fra Udenrigsministeriets side. Ambassadørens svar med henvisning til grundloven fulgte Udenrigsministeriets politik på området.

6. I et referat af 23. juli 2002 af en samtale med den kinesiske udenrigsminister Tang under en EU middag sendt fra ambassadør Ole Lønsmann Poulsen, ambassaden i Beijing, til Udenrigsministeriets Asienkontor, ambassaderåd Christian Lotz og ambassaderåd Søren Jacobsen (Beijing) er oplyst blandt andet:

"…
Vedrørende ASEM mødet så Tang dette som en mulighed for yderligere samarbejde med EU. Tang fandt imidlertid anledning til i denne sammenhæng at udtrykke bekymring over ASEM-NGO drøftelserne om Tibet, deltagelsen af den såkaldte premierminister for exil-tibetanerne samt planlagte Falun Gong demonstrationer. Han udtrykte håb om, at den danske regering ville foretage

> sig det fornødne for at sikre, at det egentlige ASEM møde ikke blev negativt påvirket.
>
> Her fandt jeg anledning til at påpege at vi fra dansk side havde forståelse for de kinesiske sensitiviteter, men at man fra kinesisk side tilsvarende måtte have forståelse for de begrænsninger de danske myndigheder har for at gribe ind. Myndighederne hverken kunne eller ville gribe ind overfor lovlige demonstrationer, ligesom man ikke kunne diktere NGO'er hvilke emner de måtte drøfte. Dette betød imidlertid ikke at mødedeltagernes fysiske sikkerhed ville blive kompromitteret. For Danmark var de sikkerhedsmæssige aspekter naturligvis en maksimal prioritet.
> …"

Sektionschef Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke erindrer at have modtaget og set mailen, men at det ville være naturligt, at hun gjorde det. De betragtede ikke oplysningen om Tangs bekymring som noget nyt eller særligt, og Tangs udtrykte håb medførte ikke, at Asienkontoret foretog sig noget. Det var blot endnu en måde for kineserne at fremføre deres bekymringer på. Det var ASEM-sekretariatet, der eventuelt måtte handle herpå.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at have modtaget mailen, men at det formentlig er tilfældet. Tangs bekymring over NGO-drøftelserne om Tibet med videre var et udtryk for kinesernes opfattelse af virkeligheden, og det viste, hvordan kineserne arbejdede, og hvordan de udtrykte deres bekymringer. Der var ikke noget overraskende i det, kineserne udtrykte.

7. Den 24. juli 2002 skrev ambassaderåd Christian Lotz fra ambassaden i Beijing til Udenrigsministeriets Asienkontor, Pernille Dahler Kardel, Bjørn Blau, ambassadør Ole Lønsmann Poulsen og ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, om en såkaldt "courtoisie samtale" samme dag mellem ambassadør Ole Lønsmann Poulsen og den nye assistant minister for Vesteuropa Zhao Jinjun, der skulle ledsage Zhu Rongji under besøget i Danmark. Det oplystes heri, at:

> "…
> Under samtalen kom Zhao ind på spørgsmålet om risikoen for forstyrrende demonstrationer under Zhus besøg, og gav udtryk for de samme bekymringer, som udenrigsminister Tang havde gjort under EU-middagen med EU ambassadørerne den

> 22. juli og generaldirektør Zhao Jun også tidligere havde givet udtryk for overfor ambassadøren.[57] Ambassadøren gentog det svar, han havde givet ved de tidligere møder jvf. indberetningerne om dette.
>
> Zhao bemærkede, at man ikke forestillede sig, at Falungong og tibetanske demonstrationer skulle forbydes, men at man i forbindelse med andre besøg i Europa - f.eks. Frankrig - havde værdsat, når værterne havde holdt demonstranterne uden for synsvidde af den officielle kinesiske delegation. Dette lagde man meget stor vægt på. Man ønskede generelt, at de kinesiske bekymringer blev taget alvorligt, og at der blev gjort en indsats for at imødekomme dem, så vidt det nu var muligt.
> …"

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mindes at have modtaget Zhao's oplysning om, hvordan værterne havde ageret i andre europæiske lande. Hvis der havde været problemer, fx med demonstrationer, der udviklede sig ustyrligt, ville han godt have været orienteret herom, men det forekommer ham, at der er tale om en bonusoplysning mellem embedsmænd.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at det efter hans opfattelse var en politiopgave at tage stilling til ønsker fra kineserne om at holde demonstranter "*uden for synsvidde af den officielle kinesiske delegation …",* som kineserne ønskede i mail af 24. juli 2002 om "*Zhu Rongjis besøg i Danmark*" fra Christian Lotz, ambassaden i Beijing. Han hverken havde eller har kompetence eller ekspertise til at vurdere, hvorvidt det fremsatte ønske var i overensstemmelse med dansk lovgivning. Placering af og tilladelse til demonstrationer hørte under politiet. Den slags afgørelser overlod han altid til politiet og Justitsministeriet, som Udenrigsministeriet havde et tæt og godt samarbejde med.

I en supplerende afhøring[58] har direktør Friis Arne Petersen forklaret, at han aldrig har følt, at de i Udenrigsministeriet kunne foretage afgræsningen af grundloven. Adspurgt har han forklaret, at han derfor heller ikke har gjort sig tanker om, hvor grænserne nærmere går. Hans opfattelse har været, at det i sidste ende er Højesteret, som afgør, hvor grænserne går. Hvis han skulle have overvejet, hvor grænserne går, ville han have bedt Udenrigsministeriets juridiske tjeneste om at tage kontakt til statsretseksperter for at få det belyst.

57 Se ovenfor referat af samtale 17. juli 2002 med Zhao og referat af 23. juli 2002

58 Protokol nr. 117

Embedsmændene i Udenrigsministeriet havde et sådant indblik i grænserne for retten til at demonstrere, at de vidste, at det ikke var Udenrigsministeriet, som havde ansvaret for at forvalte reglerne herom. Adspurgt har han forklaret, at han ikke havde forventning om, at embedsmændene i Udenrigsministeriet skulle gøre sig tanker om, hvor grænserne for de danske frihedsrettigheder går. Han har aldrig oplevet en situation, hvor der var behov for, at man i Udenrigsministeriet fastlagde disse grænser. Udenrigsministeriets opgave i den løbende dialog med Folkerepublikken Kina var at få dem til at forstå, acceptere og respektere det danske system med grundlovssikrede frihedsrettigheder. Hvis nogen havde spurgt ind til grænserne, ville han trygt have overladt det til statsretseksperter og Justitsministeriet at besvare dette, men han er ikke bekendt med, at det blev aktuelt med en afgrænsning. Der var ikke ham bekendt opstået situationer, der havde givet anledning til afklaring af, hvor grænserne går. I Udenrigsministeriet anså man kinesernes gentagne anmodninger over årene om fjernelse af demonstranter mv. for fuldt besvaret med henvisningen til, at det "… *indenfor Grundlovens rammer, i Danmark er enhver person eller bevægelse tilladt at give udtryk for deres holdning, bl.a. gennem lovligt anmeldte demonstrationer…",* som blandt andet nævnt i formålsnotits fra Asienkontoret til Statsministeriet af 24. juli 2002 om "*EU-Kina-topmøde den 24. september 2002*"[Se nedenfor]. For ham at se var man i dialogen med Folkerepublikken Kina ikke i nærheden af at have et behov for en nærmere afklaring af grænserne for retten til at demonstrere. Problemet var et helt andet. Det var, at kineserne ikke ville og ikke kunne forstå de danske demokratiske frihedsrettigheder. Udenrigsministeriets opgave i dialogen med Folkerepublikken Kina var derfor konsistent og kontinuerligt at fastholde den danske grundlov og dens kerneværdier.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke havde en speciel viden om Frankrigs eller andre landes håndtering af kinesiske besøg.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at når der i mail af 24. juli 2002 fra Christian Lotz med emnet "*Zhu Rongjis besøg i Danmark*" ikke var gengivet mere af hans samtale med den nye assistant minister for Vesteuropa, Zhao Jinjun, skyldes det givetvis, at der ikke har været grund til det, idet det interessante for ministeriet på dette tidspunkt var Zhu Rongji's kommende besøg i Danmark. Det kan også tænkes, at de fra ambassaden udarbejdede selvstændige indberetninger om øvrige emner, herunder i relation til det kommende ASEM IV topmøde. Hans holdning til det fremførte af Zhao Jinjun fremgår af henvisningen i mailen til, at han gentog det svar, som han havde givet ved tidligere møder, jf. indberetningerne om disse. Det var blandt andet hans indberetning i mail af 23. juli 2002 om hans samtale med udenrigsminister Tang. Han er sikker på, at Zhao Jinjun på forhånd vidste, at han tidligere havde givet udtryk for, at det ikke kunne garanteres,

at Zhu Rongji hverken ville kunne komme til at se eller høre demonstranter under sit besøg i Danmark. Han husker ikke, om det var baggrunden, men det er muligt, at han refererede, at Zhao Jinjun sagde, at "*… man ikke forestillede sig, at Falungong og tibetanske demonstrationer skulle forbydes, men at man i forbindelse med andre besøg i Europa - fx Frankrig - havde værdsat, når værterne havde holdt demonstranterne uden for synsvidde af den officielle kinesiske delegation…*", idet der heri kunne ligge en opblødning fra kinesisk side. Uanset om det var tilfældet, gav det ikke anledning til, at han overvejede, om man kunne imødekomme dette ønske.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker, hvad der i øvrigt blev talt om under mødet. Det var en courtoisie-samtale i anledning af, at Zhao Jinjun var ny assistant minister for Vesteuropa, og en sådan høflighedssamtale er altid normalt en kort samtale, hvor man bevidst undlader at gå i dybden med substandsmæssige emner. Han husker ikke, om ambassaden havde kendskab til, hvordan Frankrig havde håndteret demonstranter under et kinesisk besøg, og således heller ikke, om de gjorde noget for at få det bekræftet af Frankrig. Der var en løbende udveksling af informationer mellem EU-landene og de nordiske ambassader, hvor det ville være muligt at få oplysningerne bekræftet.

Ledende ministersekretær Ulrik Vestergaard Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mener, at han har set mailen før. Spørgsmålet om synsvidden af demonstranter er et velkendt tema for ham i dag i forhold til kineserne. Udenrigsministeriet har altid forsøgt at videregive ønsker fra de besøgende lande til de relevante myndigheder, som herefter måtte håndtere sikkerhed og demonstranter. Han har aldrig oplevet, at Udenrigsministeriet har blandet sig i, hvordan politi og andre myndigheder forvaltede opgaven med demonstrationer. Hvis det besøgende land videregav et ønske, som Udenrigsministeriet ikke havde kompetence til at håndtere, var ministeriet nødsaget til at videregive et sådant ønske til de relevante myndigheder. Det har formentlig været S.6. og Protokollen, der videregav de besøgende landes ønsker. Hvis ønsket vedrørte politiets område, ville det nok primært være Protokollen, der videregav ønsket til politiet.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han normalt ville modtage en sådan mail fra Christian Lotz. Et ønske fra kineserne, som det gengivne, herunder oplysningerne om Frankrig, ville ikke give anledning til overvejelser i Asienkontoret om iværksættelse af tiltag for, at den kinesiske delegation under Zhu Rongji's besøg ikke skulle se demonstranter. Han har aldrig været inde i overvejelser om, hvordan man konkret skulle forholde sig til den politimæssige håndtering af demonstrationer. Det var Protokollen, som havde kontakten til politiet. Hvis Asienkontoret videregav oplysninger af denne karakter til Protokollen, havde han ingen forventninger om, at Protokollen skulle foretage sig

noget bestemt. Det, som optog Asienkontoret i forbindelse med besøg, var de bilaterale samtaler, herunder talepunkterne til ministrene og ikke, hvordan selve besøget skulle afvikles, herunder modtagelsen ved kinesernes ankomst og kortegekørsel, hvilket kontoret ikke var involveret i.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker mailen. Asienkontoret fik oplysninger om de kinesiske bekymringer gennem ambassaden i Beijing og den kinesiske ambassade i København. Standardsvaret til kineserne var en henvisning til Danmarks grundlovssikrede ret til forsamlingsfrihed. Alle i Udenrigsministeriet vidste, at der var en ret til at demonstrere. Hun har ikke tænkt over, om demonstranter kunne flyttes, eller om demonstranter skulle være synlige, men det er indlysende for hende, at for at en demonstration virker, skal den kunne ses. Hun var ikke involveret i håndteringen af demonstrationerne. Det var politiets opgave. Asienkontoret gik ikke ind i diskussionen om synlighed, men var optaget af substans. Ambassadesekretær Christian Lotz svarede ikke på de kinesiske ønsker, men noterede dem blot, hvilket var almindelig praksis.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ingen viden har om de hændelser under et kinesisk besøg i Frankrig, som assistant minister Zhao Jinjun beskrev i sin samtale med ambassadøren. Han kan ikke forestille sig, at ambassaden i Beijing forsøgte at indhente oplysninger om rigtigheden af Zhao Jinjun's oplysning om, at *"… man i forbindelse med andre besøg i Europa - fx Frankrig - havde værdsat, når værterne havde holdt demonstranterne uden for synsvidde af den officielle kinesiske delegation"*. Han ville nærmere tro, at ambassadøren kunne have talt uformelt om det med ambassadøren i Frankrig, hvis de tilfældigt var mødtes. Det ville i øvrigt undre ham, hvis man havde ageret på denne måde i Frankrig. Det var ikke noget, som Udenrigsministeriet eller ambassaden ville eller skulle lade sig inspirere af.

Ambassaden indrapporterede alene oplysningerne til Udenrigsministeriet, hvorefter det formentlig var Protokollen, der tog sig af informationerne. Ambassaden var ikke involveret i politiets håndtering af demonstranter. Han ved ikke, hvordan politiet i 2002 havde fået viden om, at kineserne ikke kunne lide at se demonstranter, og hvorfor politiet forsøgte at undgå det. Denne viden kom ikke fra ambassaden.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at det, at man ikke svarede fra Udenrigsministeriets side, ikke betød, at man var enig i det fremførte. Det betød nok nærmere, at man ikke ønskede at tage diskussionen i den sammenhæng.

Han tror ikke, at ambassaden forventede et svar fra Udenrigsministeriet på mailen, og han ved ikke, hvem i Udenrigsministeriet der eventuelt skulle have ageret på den, men bolden lå ikke på hans bord henset til, at aspekterne i mailen var af mere operationel karakter i forhold til placering af demonstranter. Hans anvendelse af oplysningerne i mailen ville være i forbindelse med, at kineserne fremkom med samme bekymringer over for Udenrigsministeriet.

Hvis der havde skullet ageres på en mail som denne, ville det være af nogen uden for Asienkontoret. Som fuldmægtig i kontoret ville han ikke af egen drift videreformidle mailen til nogen uden for kontoret. Det skulle være nogen højere oppe, der tog beslutning om det. Han har ingen erindring om det, men han kan ikke udelukke, at nogen blev bedt om at videreformidle mailen eller bekymringerne heri, ligesom han ikke kan udelukke, at nogen videreformidlede kinesernes tilsvarende bekymringer fremsat over for Asienkontoret.

Den eventuelle manglende videreformidling af mailen og bekymringerne heri skal ses i lyset af, at informationerne om kinesernes synspunkter ikke var nye.

8. I en formålsnotits udarbejdet af Udenrigsministeriets Asienkontor den 24. juli 2002, ifølge metadata af Bjørn Blau, og stilet til Statsministeriet er anført blandt andet:

> "…
> **1. Formål**
>
> Det femte EU-Kina-topmøde finder sted den 24. september 2002 efter afslutningen på ASEM
> 4 med efterfølgende arbejdsmiddag.
> …
> **7. Forventede vanskeligheder**
>
> Man har fra kinesisk side ved flere lejligheder udtrykt bekymring for indrejse til Danmark af Falun Gong tilhængere, det planlagte besøg i Danmark af den eksil-tibetanske "premierminister" (samtidig med ASEM 4 og EU-Kina-topmødet) samt de demonstrationer som i den forbindelse måtte finde sted. Der er endvidere fra kinesisk side udtrykt forhåbning om at eventuelle demonstrationer holdes udenfor synsvidde af den officielle kinesiske delegation.
>
> Det er fra dansk side fremført, at det ikke er dansk politik ved visum-udstedelse eller ved indrejse fra lande uden visumpligt at undersøge hvorvidt personer er medlem af Falun Gong eller det tibetanske eksilsamfund. Derudover er frem-

> ført, at det, indenfor Grundlovens rammer, i Danmark er enhver person eller bevægelse tilladt at give udtryk for deres holdning, bl.a. gennem lovligt anmeldte demonstrationer. Samtidig understreges dog, at man fra dansk side vil garantere for den kinesiske delegations fysiske sikkerhed.
> …"

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han næppe er blevet gjort bekendt med formålsnotitsen og ikke husker at være blevet orienteret om kinesernes udtrykte bekymring. Med Danmarks formandskab for EU skulle han lede møderne i ASEM IV, og det var det primære fokuspunkt. Alt andet, herunder denne formålsnotits, husker han ikke, skulle være blevet lagt op til ham.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at når Udenrigsministeriet udarbejdede en notits til et andet ministerium, herunder Statsministeriet, foregik det normalt uden om ham. Der kom dog justeringer heri i forbindelse med Muhammed krisen, hvor der blev anledning til at præcisere, at notitser om politisk brandbare emner skulle rundt om ham og ikke blot gå fra en embedsmand i Udenrigsministeriet til en embedsmand i det andet ministerium.

Han var ikke dengang bekendt med det anførte i formålsnotitsen om, at *"… Der er endvidere fra kinesisk side udtrykt forhåbning om at eventuelle demonstrationer holdes uden for synsvidde af den officielle kinesiske delegation… "*.

Han kan se, at der blev svaret helt korrekt på sædvanlig vis fra ministeriets side, og det var derfor ikke noget, som de behøvede at gå til ham med. Hvis Protokollen havde haft tanker om at imødekomme de kinesiske ønsker, ville forretningsgangen have været, at Protokollen skulle have forelagt det for Udenrigsministeriets direktør, der skulle overveje, om ministeren skulle inddrages, men Protokollen kunne ikke drømme om at udløse et retligt problem. Hvis der ikke var overvejelser om at imødekomme de kinesiske ønsker, var der ingen grund til at involvere ham, og det fremgår af det danske svar videre i notitsen, at der var således lagt op til en helt korrekt besvarelse på sædvanlig vis, og der var ingen grund til at forelægge det for ham, idet man fulgte den sædvanlige praksis i forhold til de kinesiske ønsker.

Principielt set var alt, hvad der foregik i Udenrigsministeriet i forbindelse med håndtering af kinesiske besøg ministerens ansvar. Han stolede på, at Protokollen kørte håndteringen af besøg fuldkommen straight, hvilket stemmer overens med hans erfaringer fra hans tid som udenrigsminister. Han oplevede aldrig problemer som følge af svigt i Protokollen. Der var ingen indikationer på, at Protokollen ikke gjorde deres arbejde ordentligt. Han mindes ikke at have haft drøftelser med Protokollen om, hvordan de skulle forholde sig, hvis der kom et ønske fra kineserne om, at de

skulle sørge for, at den kinesiske delegation ikke så demonstranter. Som det fremgår af kommissionens bilag, svarede embedsmændene helt korrekt, når kineserne fremsatte deres ønsker, og han havde derfor ingen anledning til at tage en drøftelse om det. Han gjorde selv en hel del for at markere over for kineserne, hvor grænsen gik.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at notitsen er udtryk for de klassiske grundlæggende forskellige opfattelser i Danmark og Folkerepublikken Kina af, hvad der er tilladt i et samfund. De danske tilkendegivelser viser, at danske embedsmænd var godt skolet i, at alt skal holdes inden for grundloven og dansk rets rammer. Han kan ikke forklare, hvis der så i realiteten skete noget andet på gaden i forbindelse med kinesiske besøg i Danmark. Embedsmændene mente det, som de har skrevet om overholdelse af grundloven mv. i de fremlagte bilag.

Ved en supplerende afhøring[59] har direktør Friis Arne Petersen forklaret, at han er enig med Carsten Staur i, at det var centralt at forklare kineserne, at man i Danmark havde et andet samfundssystem, og det var en god måde, hvorpå kineserne kunne gå tilbage til deres bagland og oplyse, at danskerne siger, at de har en grundlov.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at Udenrigsministeriet viderebragte det kinesiske ønske til Statsministeriet, og at notitsen beskriver de kinesiske forventninger og det danske svar herpå meget godt. Når der blev henvist til "*indenfor Grundlovens rammer*", var det et udtryk for, at Danmark var et frit liberalt vestligt demokrati, og at der heri lå, at Danmark ikke lod sig presse til at bryde grundloven eller de almindelige spilleregler i demokratier som det danske. Han har alene tænkt, at henvisningen til grundloven var en smart måde at sammenfatte et samfundssystem på, og at det var noget, som kineserne også kunne bruge som argument over for deres bagland. Han er ikke gået nærmere ind i nærlæsningen af grundloven eller det juridiske grundlag for bemærkningen.

Han går ud fra, at politiet under den almindelige færdselslov og under henvisning til den offentlige ro og orden har mulighed for at flytte rundt på folk, hvis de generer, hvilket også er årsagen til, at demonstrationer skal anmeldes. Han har ikke nærmere kendskab til reglerne herfor. Han har aldrig været involveret i overvejelser om, hvorvidt lovlige demonstrationer havde krav på at blive set og hørt af dem, som budskabet var rettet imod. Han har aldrig været involveret i drøftelser om, hvilken vej en præsident skulle køre, eller om demonstranter skulle skærmes.

59 Protokol nr. 117

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han tvivler på, at han så formålsnotitsen, idet ambassaden i Beijing ikke stod som modtager. De i formålsnotitsen gengivne kinesiske bekymringer og den danske holdning hertil svarer helt til det sædvanlige.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, om ambassaden modtog denne formålsnotits, men at han ikke kan udelukke det. Om de forventede vanskeligheder, der omtales i notitsens punkt 7, har han forklaret, at det nok var gængs viden på ambassaden på dette fremskredne tidspunkt af planlægningen af topmødet, at kineserne helst så, at demonstranter blev holdt uden for den kinesiske delegations synsvinkel.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han var inde over udarbejdelsen af formålsnotitsen. Når man i notitsen beskrev de forventede vanskeligheder, var det for at give Statsministeriet den bedst mulige orientering om situationen. Vedrørende den kinesiske forhåbning angivet i notitsen om, "*... at eventuelle demonstrationer holdes udenfor synsvidde af den officielle kinesiske delegation…",* kunne man ikke svare, at det skulle de ikke have nogen forhåbninger om. Man måtte give det diplomatiske svar om grundlovens rammer. Han ved ikke, hvordan de kinesiske forhåbninger har kunnet finde vej til at indgå i politiets operationsbefalinger. Hvad der skete i de efterfølgende led, efter at Asienkontoret havde afleveret en notits som denne, ved han ikke.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker, om hun var involveret i formålsnotitsen. En notits gik typisk igennem sektionschef Pernille Dahler Kardel og herefter til kontorchefen eller souschefen. Hun har helt sikkert set notitsen, inden den tilgik Statsministeriet. Den ville samtidig være sendt i kopi til alle i Asienkontoret.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker, om hun var involveret i tilblivelsen af notitsen, men at den formentlig har været diskuteret på kontoret og med kontorets ledelse, før den blev sendt til Statsministeriet. Hun vil mene, at notitsens punkt 7 om forventede vanskeligheder blev medtaget for fuldstændighedens skyld, da den illustrerede den løbende dialog med Folkerepublikken Kina, hvor Danmark stod fast på sine principper om grundlovssikrede rettigheder.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, om formålsnotitsen blev sendt i udkast til ambassaden i Beijing, men det kan den meget vel være blevet. Ambassaden havde et godt og tæt samarbejde med Asienkontoret. Han mener ikke, at der i notitsen var indlagt et ønske om, at det

skulle føre til en bestemt ageren fra myndighedernes side. Notitsen understregede, hvad der ikke kunne gøres noget ved. For at besøget skulle blive så succesfuldt som muligt, orienterede man om forhold, der kunne blive en udfordring under besøget.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer notitsen. Når det af metadataene til dokumentet med formålsnotitsen fremgår, at dokumentet med formålsnotitsen senest blev ændret og gemt af ham den 1. august 2002, ved han ikke, om det har været i forbindelse med en arkivering af dokumentet.

Når man udarbejdede en formålsnotits, der skulle videre til Statsministeriet, var det mere gennemarbejdet end andre produkter fra kontoret i den forstand, at kontorets ledelse ofte ville have været inde over ad flere omgange, og notitsen kunne have været rundt i andre kontorer i Udenrigsministeriet for at sikre, at indholdet var, som det skulle være.

9. Den 25. juli 2002 skrev ambassaderåd Søren Jacobsen til Udenrigsministeriet, cc. Pernille Dahler Kardel, Svend Boje Madsen, Bjørn Blau, Mikael Erbs-Jørgensen og ambassaderåd Christian Lotz om en samtale mellem ambassaderåd Christian Lotz, der som chargé d'affaires samme dag var kaldt til samtale med vicegeneraldirektør i Udenrigsministeriets afdeling for internationale organisationer og konferencer Wang Min. Af referatet fra samtalen fremgår blandt andet:

> "…
> Wang oplyste som indledning til samtalen, at han talte under instruktion.
> …
> Man var imidlertid fra kinesisk side særdeles bekymret over tre forhold, som man mente kunne påvirke stemningen og forløbet af ASEM IV negativt:
>
> – Afholdelse af temadrøftelse under ASEM-NGO forummet vedrørende tibetansk selvbestemmelse samt deltagelse af pro-tibetanske NGO'er i ASEM-NGO forummet og i de planlagte kulturelle aktiviteter;
> – Besøget i Danmark af eksil-tibetanernes såkaldte premierminister;
> – Deltagelse af Wei Jingshen som taler ved ASEM-NGO forummet
>
> I forhold til tidligere kontakter er bekymringen vedrørende NGO forummet hermed udvidet til også at omfatte deltagelsen af pro-tibetanske NGO'er i de planlagte kulturelle aktiviteter. Det er endvidere første gang, at Wei Jingshen nævnes.

> Wang nævnte, at man fra kinesisk side var bekendt med, at 7-8 pro-tibetanske NGO'er var inviteret til at deltage i NGO-forummet samt i de planlagte kulturelle aktiviteter, hvilket man fandt uacceptabelt. Man fandt ikke, at planlægningen af NGO-forummet havde foregået på en fair måde, idet de kinesiske NGO'er ikke var blevet inddraget i planlægningen af den omtalte temadrøftelse. Såfremt disse var blevet inddraget, kunne man måske have undgået at bringe sig i en situation, hvor man trådte på det kinesiske folks følelser. …
>
> Wang tilføjede, at også Falun Gong demonstrationer var en kinesisk bekymring. Man havde dog ikke for indeværende efterretninger om planlagte demonstrationer, men hvis man fik det, ville man gøre opmærksom herpå. Jiang Zemings besøg i Tyskland, hvor en Falun Gong tilhænger var kommet ganske tæt på præsidenten, blev nævnt som et eksempel på, at Falun Gong udelukkende var ude på at skabe ballade.
>
> Wang opfordrede den danske regering til at tage de kinesiske bekymringer alvorligt. Han mente, at den danske regering burde øve indflydelse på NGO'erne, samt at dette var muligt, hvis den politiske vilje var tilstede. Han kunne dog ikke nærmere redegøre for præcist, hvad den danske regering burde gøre.
>
> Lotz … gentog, at man fra dansk side forstod de kinesiske argumenter men at man ikke kunne eller ville gribe ind i henholdsvis planlægningen af ASEM-NGO forummet eller afholdelsen af lovlige demonstrationer og håbede på forståelse herfor. Man ville naturligvis sikre den kinesiske delegations fysiske sikkerhed og gribe ind, såfremt denne kom i fare. Lotz fastslog, at den danske ét-Kina politik var uændret.
> …"

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker sit møde med generaldirektør Wang Min om de kinesiske bekymringer i forbindelse med ASEM IV som refereret i ambassadesekretær Søren Jacobsens mail. Grunden til at han deltog i mødet som chargé d'affaires, må have været, at ambassadør Ole Lønsmann Poulsen ikke kunne deltage den dag. Ambassadesekretær Søren Jacobsen var referent. Kinesernes bekymringer skulle tages alvorligt. Det ville kunne påvirke forløbet af ASEM IV negativt, hvis NGO-delen blev gennemført som planlagt. Om Wang's bemærkning om, at man ikke havde *"… efterretninger om planlagte demonstrationer, men hvis man fik det, ville man gøre opmærksom herpå*", har han forklaret, at han ikke ved, om der var en kinesisk efterforskningsvirksomhed, der gav ambassaden informationer. Genereldirektøren har formentlig forklaret, som det står i referatet. Det var en normal opgave for en ambassade at følge med i, hvad der skete i opholdslandet. Bemærkningen forekommer derfor ikke odiøs. Det ville have væ-

ret mærkeligt, hvis ambassaden i Beijing havde givet den kinesiske side oplysninger om anti-kinesiske demonstrationer i København, og han har ingen erindring om, at dette skete. Det var en fast del af deres dialog med kineserne, at ambassaden tilkendegav, at Danmarks ét-Kinapolitik var uændret. Han har formentlig sagt det for at berolige kineserne. Det var ambassadens opgave at indberette en sådan samtale til Udenrigsministeriet.

10. Den 30. juli 2002 skrev Udenrigsministeriets Asienkontor med emneangivelsen "Kinesisk demarche om aktiviteter og tilrejsende i forbindelse med ASEM 4" stilet til sydchefen[60], cc. blandt andre Protokollen og ambassaden i Beijing et referat af et møde mellem kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontor ASI Carsten Nilaus Pedersen og Bjørn Blau, og chargé d'affaires a.i. Wang Canfen og Lin Jian fra Folkerepublikken Kina's ambassadens politiske sektion. Af referatet fremgår blandt andet:

> "…
> Fru Wang læste en medbragt tekst op og udtrykte i den forbindelse beklagelse over følgende:
>
> – Asia-Europe People's Forums planlagte temadrøftelse vedrørende "Tibet – self determination through political dialogue" i margen af ASEM 4;
> – Den eksil-tibetanske "premierministers" planlagte besøg i København under ASEM 4 og EU-Kina-topmødet;
> – Pro-tibetanske NGO'ers deltagelse i ASEM-NGO forum og planlagte kulturelle aktiviteter.
>
> Fru Wang udtrykte beklagelse over at Kina ikke havde været inddraget i planlægningen af ovennævnte arrangementer. Det blev fremført, at de ovennævnte arrangementer var sårende for den nationale stolthed og i modstrid med hensynet til Kinas suverænitet. Derudover fremhævedes, at aktiviteterne ikke var i overensstemmelsen med ASEM's principper om ikke-indblanding og i modstrid med danske interesser.
>
> Fru Wang opfordrede til at aflyse temadrøftelsen og det kulturelle arrangement samt at hindre indrejse af den eksiltibetanske "premierminister" og systemkritikeren Wei Jingshen (som man fra kinesisk side mente også var inviteret i forbindelse med ASEM 4). Endelig udtryktes håb om at man fra dansk side aktivt ville hindre Falun Gong-tilhængeres "undergravende aktiviteter", herunder den daglige (morgen og aften) demonstration af en håndfuld Falun Gong udøvere

60 Omfatter Asienkontoret

> foran den kinesiske ambassade. Især var demonstranternes lejlighedsvise brug af megafoner generende.
>
> Carsten Nilaus Pedersen udtrykte … at Danmark var bekendt med Kinas bekymringer, som også var blevet fremført overfor ambassaden i Beijing, herunder af den kinesiske udenrigsminister. Det blev fremhævet, at man fra dansk side tog de kinesiske bekymringer meget alvorligt, men at enhver person eller bevægelse i Danmark, indenfor Grundlovens rammer, kan planlægge arrangementer eller give udtryk for meninger – også sådanne som ikke er i overensstemmelse med den siddende regerings holdninger. Endvidere blev fremført, at det ikke er dansk politik at lade visumudstedelse afhænge af hvorvidt visumansøger er medlem af Falun Gong, det tibetanske eksil-samfund eller lignende. Afslutningsvist blev det understreget, at man fra dansk side vil gøre alt for at sikre den kinesiske delegations fysiske sikkerhed.
> …"

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke er bekendt med, om der skete tiltag til begrænsning af Falun Gong's demonstrationer ved den kinesiske ambassade i forbindelse med Zhu Rongji's besøg i Danmark, som det fremgår af referatet, at man ønskede fra kinesisk side. Hverken han selv eller ambassaden i Beijing i øvrigt var involveret i et sådant spørgsmål. Generelt blev praktiske og politiske spørgsmål i forbindelse med et besøg behandlet af ministeriet. Hvor i ministeriet de forskellige spørgsmål blev behandlet, varierede alt efter spørgsmålet. Det kunne fx være i Asienkontoret eller i Protokollen, som altid ville være involveret i et besøg på det foreliggende niveau.

Han har ikke hørt om tilfælde, hvor Falun Gong-demonstranter har været voldelige. Det, som oprindeligt havde skræmt den kinesiske magtelite ved Falun Gong, var, at Falun Gong havde organiseret sig på tværs af de kinesiske provinser og slutteligt havde været i stand til at holde en stor demonstration foran den enklave, hvor den kinesiske topledelse boede. Den kinesiske ledelse var forskrækket over, at der her var en systemkritisk bevægelse, som var i stand til at organisere sig i et omfang, som andre bevægelser ikke havde været i stand til.

Med hensyn til om Falun Gong-demonstrationer udgjorde en sikkerhedsmæssig risiko, havde han ikke hørt om konkrete situationer hverken i udlandet eller i Danmark, men ambassaden var ikke involveret i sikkerhedsmæssige vurderinger i forbindelse med demonstrationer, og han ved derfor ikke nærmere herom. Tilsvarende havde han ikke hørt om, at Tibet-demonstrationer konkret har udgjort en sikkerhedsrisiko. Problemet for kineserne var, at efter den kinesiske kultur, var det et problem at blive konfronteret i det offentlige rum med systemkritiske demonstranter.

Det kunne de ikke tåle på samme måde, som man kan det efter dansk kultur. Det var her i, at frygten for demonstrationer lå, og det var således ikke en frygt for, at der kunne ske noget voldeligt, eller der kunne opstå en sikkerhedsrisiko. Problemet med at blive konfronteret med systemkritikere i det offentlige rum under et besøg var, at pressen ville tage billeder af det, og et foto af en højtstående kineser, der blev mødt af systemkritikere, var ikke velset fra kinesisk side.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at hans svar til den kinesiske chargé d'affaires om grundlovens rammer var den måde, man sagde det diplomatisk. Man kunne ikke sige, at nu gad man ikke høre mere om deres bekymringer. Det ville ikke fungere i diplomatiet. Han mener, at det forekommer spekulativt, om samtaler som den refererede i referatet af 30. juli 2002 og mange andre sammenholdt med, at politiet gennem årene skærmede demonstranter, skulle have skabt en forventning hos kineserne om, at man fra dansk side ville imødekomme ønsket om at skærme de kinesiske delegationer fra at se demonstranter. Han var ikke bekendt med, at politiet skærmede demonstranter, og han kan ikke se, at de meget faste svar fra Udenrigsministeriet om grundloven skulle kunne give kineserne en forventning i strid med det. Han anså de beskrevne grundlovsrettigheder som reelle, og det var således ikke alene en formel henvisning til grundloven, når Udenrigsministeriet som her og mange andre gange over for kineserne henviste til de grundlovssikrede frihedsrettigheder. Han kender ikke den nærmere juridiske teori og praksis vedrørende de relevante grundlovsbestemmelser. Han havde ikke anledning til at drøfte det nærmere omfang af bestemmelserne med jurister i ministeriet. Efter hans opfattelse var det ikke et landekontors opgave at afklare omfanget i denne sammenhæng.

Han har ikke en sådan indsigt i reglerne om demonstrationer, at han ved, om det var et brud på grundloven, hvis man placerede demonstranterne således, at de ikke kunne ses af de kinesiske gæster, eller hvis man skærmede demonstranterne, således at kineserne ikke kunne se dem, men ud fra almindelig logik vil han tro, at demonstranter har ret til at kunne ses af dem, som demonstrationen er rettet mod. Det var ikke noget, som han dengang gjorde sig overvejelser om.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har ved en supplerende afhøring[61] i Tibetkommission II forklaret, at det er hans refleksion, at det hverken dengang eller nu vil være god embedsmandsskik eller politisk musikalsk, hvis man som følge af den kinesiske kritik af den grundlovssikrede ret til at demonstrere begyndte at undersøge, hvordan man kunne begrænse retten hertil. Han vurderede, at det vil-

61 Protokol nr. 117

le blive opfattet som et forkert signal, hvis man begyndte at kalibrere de danske frihedsrettigheder for at akkommodere kineserne. Udenrigsministeriets opgave var at få kineserne til at forstå og respektere de danske grundlovssikrede frihedsrettigheder, og til brug herfor var det ikke nødvendigt at afklare de nærmere grænser herfor.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker, hvem der deltog i samtalen eller skrev notitsen.

11. Under et møde den 13. august 2002 i Udenrigsministeriets protokol fik viceprotokolchef Annette Lassen overrakt et "Memoranda for Security Arrangements for Chinese Premiere Zhu Rongji" udfærdiget af defence attache Col. Fangming Chen fra Kina's ambassade i Danmark den 12. august 2002. Heri anføres blandt andet:

> "…
> 3. Dealing with Fa Lun Gong Practioners and other demonstrators: Chinese side requires Danish side tries its best to ban potential demonstrations and other political interference activities slanting to Premiere Zhu and his delegation.
>
> Demonstrators, including Fa Lun Gong, politically-motivated cult organization, must be put at least 500 meters away from Radisson SAS Hotel and all places where Premiere Zhu and his delegation members present so that the security of Premiere and his wife could be ensured and his official visit to Denmark smoothly implemented.
>
> To avoid potential trouble-making from Fa Lun Gong practioners and other anti-Chinese government persons any Fa Lun Gong practioner and other anti-Chinese government persons must not be allowed to live in Radisson SAS Hotel during Premiere Zhu's staying inside it.
>
> Danish police are required to check and stop potential Fa Lun Gong practioners and other anti-government trouble-makers at the entrance of the place where Premiere Zhu meets press and visitors.
>
> In case Fa Lun Gong practioners and other potential demonstrators are found living in Radisson SAS Hotel Danish police should remove them from the hotel. In case Fa Lun Gong practioners and other potential demonstrators making trouble close to Premiere Zhu and his wife, such as showing their signs Fa Lun Da Fa Hao and etc. Danish police should remove them out immediately.
> …"

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at Protokollen overlod det til PET at håndtere kinesernes ønske om, at demonstranter inklusive Falun Gong skulle stå mindst 500 m fra hotellet. Protokollen var involveret i besøget, fordi udenrigsministeren og statsministeren skulle deltage i nogle af møderne under besøget. Protokollen havde derfor ansvaret for logistikken i forbindelse hermed, men alle spørgsmål om sikkerhed, som det foreliggende memorandum, blev videresendt til EU-Formandsskabssekretariatet til videre foranstaltning. Personligt opfattede hun henvendelsen som business as usual. Det var kinesernes sædvanlige ønsker forud for et besøg. Kineserne var både bekymrede for sikkerhed og værdighed. Protokollen kommenterede ikke på memorandummet ved modtagelsen. Det blev sendt til PET, således at PET havde det fulde billede.

Alt, hvad Protokollen modtog fra ambassaderne om sikkerhed i forbindelse med indgående besøg, sendte de altid videre til PET, selv om de nogle gange godt vidste, at ambassaderne selv havde været i kontakt med PET og sendt noget til PET. Konkret var PET repræsenteret i ASEM-sekretariatet og fik også derfra orientering om memorandummet, men for at sikre, at Protokollens kontakt i PET var fuldt orienteret, sendte de altid også kopi af notitser og memoranda som dette til PET. Når der var indgående besøg, som Protokollen havde ansvaret for, havde de telefonisk kontakt med PET og holdt også møder med PET, hvor det blev aftalt, hvem der gjorde hvad. I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt Protokollen kun sendte materiale med operationelt indhold videre til PET, var det sådan, at de hellere sendte for meget end for lidt til PET, og derfor videresendte de al information fra ambassaderne til PET. Det var efter ønske fra PET, der altid ville have så meget information som muligt. Kineserne ville aldrig overlevere et memorandum som dette i en større forsamling. De ville overrække det personligt og kigge én i øjnene, mens de sagde, at de havde de og de ønsker eller informationer. Det ville kineserne aldrig gøre under et stort møde, hvor der sad repræsentanter fra andre kontorer i Udenrigsministeriet. Denne fremgangsmåde lå i kinesernes kultur.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, om memorandaet blev sendt til ambassaden, men det ville være usædvanligt, hvis det var, da det ikke vedrørte ambassaden. Han har ingen erindring om, at kineserne krævede, at demonstranter skulle placeres 500 meter væk fra den kinesiske delegation. Han mener ikke, at memorandaet i øvrigt berørte noget, som ambassaden ikke allerede vidste.

Rigspolitichef Torsten Hesselbjerg har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var involveret i premierminister Zhu Rongji's besøg, og at memorandaet ikke ville tilgå ham som rigspolitichef, selv om PET, der dengang hørte under ham, havde modtaget kopi heraf. Håndteringen beskrevet i memorandaet er udtryk for en sy-

stemfejl hos politiet og viser, at det hele kørte i alt for lang tid på et alt for lavt niveau i politiet.

12. I en meddelelse af 4. september 2002 fra ambassaderåd Christian Lotz til Udenrigsministeriets Asien-kontor, Protokollen, kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontor Carsten Nilaus Pedersen, Pernille Dahler Kardel, Bjørn Blau, ambassaderåd Søren Jacobsen (Beijing) og ambassadør Ole Lønsmann Poulsen om en samtale samme dag mellem Danmarks ambassadør Ole Lønsmann Poulsen og generaldirektør i Folkerepublikken Kina's Udenrigsministeriums Vesteuropaafdeling Zhao Jun vedrørende Zhu Rongji's sikkerhed under besøget i København, er anført blandt andet:

> "…
> Zhao indledte med … Man ønskede at samarbejde om at sikre at besøget blev vellykket. Fra kinesisk side havde man allerede henvendt sig flere gange vedrørende Zhu Rongjis sikkerhed under besøget. Dette var helt bevidst, da man anså sikkerhedsspørgsmålet for at være fundamentalt for besøgets succes.
>
> Under tidligere besøg af kinesiske ledere i Europa og Vesten havde anti-kinesiske elementer haft held til at forstyrre disse. Fra kinesisk side vidste man, at både Falungong, tibetanske grupper og demokratigrupper alle havde planlagt aktiviteter under Zhus kommende besøg i Danmark. Disse gruppers formål var at forhindre en positiv udvikling i forholdet mellem Danmark og Kina.
>
> Under tidligere besøg i Vesten havde demonstranter, der på forhånd havde lovet at forholde sig fredeligt, i praksis altid overskredet de linier, som politiet havde markeret og havde råbt meget fornærmende ting til kinesiske ledere. I nogle tilfælde var de kommet meget tæt på. Under et besøg i USA af en kinesisk leder var en falungong-tilhænger trængt ind i hans soveværelse på hotellet med magt og var komme i slagsmål med en kinesisk sikkerhedsvagt. Den hyppige brug af højtalere med høj musik og taler i nærheden af hoteller havde også været generende under flere af de tidligere besøg.
>
> Efter den 11/9 var der større international vilje til at samarbejde om at bekæmpe terrorisme. De anti-kinesiske gruppers aktiviteter havde et klart voldeligt præg.
>
> Man håbede derfor, at der fra dansk side ville blive taget yderligere skridt for at beskytte den kinesiske delegations sikkerhed og premierminister Zhu Rongjis værdighed.

> Danmark måtte forhindre anti-kinesiske personer i at rejse ind i Danmark før og under besøget.
>
> Det måtte forhindres, at anti-kinesiske personer fik mulighed for at indlogere sig på det hotel, hvor delegationen ville overnatte, og at demonstranter fik mulighed for at komme i nærheden af Zhu Rongji eller delegationen. Hvis det blev opdaget, at anti-kinesiske personer opholdt sig på hotellet burde de fra dansk side fjernes straks for at forhindre trusler mod Zhu Rongji og delegationen.
> …
> Delegationen burde hverken kunne høre eller se anti-kinesiske demonstrationer under besøget.
>
> Ambassadøren svarede til dette, at man fra dansk side prioriterede besøget meget højt. Man ville gøre alt for at sikre delegationsmedlemmerne fysisk. Med hensyn til premierministerens værdighed måtte man nødvendigvis henholde sig til dansk lov, der tillod fredelige demonstrationer. Hvis sådanne demonstrationer udviklede sig voldelig retning ville der naturligvis blive skredet ind.
> …"

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at der ikke var grund til at forelægge ham mailen, idet det fremgår, at den danske ambassadør havde svaret på sædvanlig vis.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke var et anliggende for Udenrigsministeriet at" *beskytte den kinesiske delegations sikkerhed og premierminister Zhu Rongjis værdighed*". Det var et anliggende for politiet, og der ville derfor blive kommunikeret herom til politiet gennem Protokollen. Han vil tro, at der ikke var bemærkninger fra Udenrigsministeriet i forhold til politiets håndtering af oplysningerne. Set fra dansk side var demonstrationer ikke et spørgsmål om værdighed. Det var det kun set fra kinesisk side. Fra dansk side blev demonstrationer opfattet som en demokratisk ret til at give sine meninger til kende.

Ved en supplerende afhøring[62] for Tibetkommission II har direktør Friis Arne Petersen forklaret, at det er hans opfattelse, at en eventuel skadevirkning var en af de omkostninger, som Danmark måtte betale. Danmark hverken kunne eller skulle gå ind i en forhandling om at imødekomme det kinesiske ønske. I øvrigt tror han ikke, at den kinesiske ledelse ville være gået så langt som til at lade det få indflydelse på for-

62 Protokol nr. 117

holdet, men det var et spil, som kineserne kørte, hvorfor man ikke ved det. Han tror, at alle de udenrigsministre, som han har arbejdet sammen med i 21 år, ville være enige i, at man fra dansk side ikke skulle tænke over, hvad det ville betyde, hvis Zhu Rongji så eller hørte demonstranter, og at alle i Danmark ville kunne forstå denne holdning. Man så tilsvarende holdning ved Danmarks fremsættelse af den Kina-kritiske resolution i FN i 1997, at man politisk er klar til at tage omkostningerne ved at stå op mod Folkerepublikken Kina for at forsvare Danmarks syn på menneskerettighederne.

Når han tidligere for Tibetkommission II har forklaret, at det, at "*… Delegationen burde hverken kunne høre eller se anti-kinesiske demonstrationer under besøget…*" var "*… et anliggende for politiet, og der ville derfor blive kommunikeret herom til politiet gennem Protokollen...*", var det, fordi det lå uden for Udenrigsministeriets kompetence. Forvaltning af demonstrationer var et anliggende for politiet eller Justitsministeriet, hvis politiet var i tvivl. Udenrigsministeriet kunne ikke have en mening om, hvordan politiet skulle håndtere demonstranter, og skulle ikke præjudicere politiets vurdering ved at sige, at Udenrigsministeriet ikke havde nogen forventning om, at man fra politiets side gjorde noget for at undgå, at Zhu Rongji så eller hørte demonstranter. For ham at se ville det være korrekt at videreformidle det neutralt til politiet, og man kan bemærke sig, at der ikke er tegn på, at Udenrigsministeriet lagde pres på politiet for at imødekomme de kinesiske ønsker, ligesom han heller ingen andre steder i de bilag, som er foreholdt ham, har set tegn på, at ministeriet gjorde noget sådant.

Efter hans opfattelse havde Danmark ikke interesse i at opfylde de kinesiske ønsker, og det ville ikke have været i overensstemmelse med den linje, han havde lagt som øverste chef i ministeriet. Uanset risikoen for et tilbageslag i forhold til de opnåede fremskridt i relation til Folkerepublikken Kina efter de kinesiske sanktioner som følge af Danmarks fremsættelse af den Kina-kritiske resolution i FN i 1997 var der ikke nogen, herunder de ansvarlige politikere, som ønskede at ændre på den danske holdning, heller ikke i forbindelse med Zhu Rongji's besøg i 2002.

Det var ikke Protokollen, som havde ansvaret for juridiske vurderinger, herunder af grænserne for frihedsrettighederne. Ansvaret for det juridiske lå i Udenrigsministeriets juridiske tjeneste. Han havde ikke en forventning om, at medarbejderne i Protokollen havde et nærmere kendskab til grænserne for de grundlovssikrede rettigheder. Protokollens hovedopgave var at arrangere og tilrettelægge det praktiske i forbindelse med besøg.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at det fremgår af hans svar i referatet af hans samtale med Zhao Jun, at synet af ikke voldelige demonstrationer efter kinesisk opfattelse var et spørgsmål om værdighed.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at når kineserne gentog de samme synspunkter, var svaret det samme. Værdighedsbegrebet er et relativt flydende begreb, som i høj grad handler om kineserne selvopfattelse. Det er meget individuelt, hvordan begrebet fortolkes, men selvfølgelig handler det om at blive behandlet med, hvad man selv opfatter som respekt, og ikke blive udsat for noget, som man ikke ønsker. Den løbende dialog med kineserne om demonstranter og eksiltibetanere var med til at belyse, hvad kineserne betragtede som værdigt. Den danske holdning blev ved at være den samme, og det var ikke Udenrigsministeriets opgave at finde et kompromis med kineserne om, hvor og hvordan der måtte demonstreres i Danmark. Udenrigsministeriets opgave var at svare på en måde, der sikrede fortsat dialog med kineserne.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han ingen erindring har om, hvad man i Asienkontoret gjorde i anledning af mailen fra Christian Lotz. Han ved ikke, om der lå noget operativt i mailen.

Adspurgt om det ikke ville være en katastrofe, hvis man fra dansk side undlod at reagere på de kinesiske bekymringer, og det eventuelt medførte, at Zhu Rongji blev på sit hotelværelse eller var rejst hjem som følge af, at Zhu Rongji havde fået efterretningen om, at der var demonstrationer, ville det efter hans opfattelse være en rigtig skidt afslutning på besøget. Adspurgt om ikke nogen i Udenrigsministeriet tog hånd om bekymringerne for at undgå en sådan katastrofe, vil han antage, at der givetvis var nogen som gjorde det, men han ved ikke, hvem, der skulle agere på det. En af modtagerne af mailen af 4. september 2002 var Protokollen. Adspurgt om Protokollen havde noget med sikkerhed og værdighed at gøre, ved han ikke, hvilken dialog der var direkte mellem kineserne og andre kontorer end Asienkontoret i Udenrigsministeriet, men det nævnte "Memoranda for Security Arrangements for Chinese Premiere Zhu Rongji" af 12. august 2002 kan ses udleveret af kineserne direkte til Protokollen.

Viceprotokolchef Annette Lassen har under en genafhøring[63] i Tibetkommission II forklaret, at det er svært for hende at sige, hvad Christian Lotz tænkte på som mulige "*yderligere skridt*". Protokollen ville på sædvanlig vis sende en mail som denne videre til PET uden bemærkninger. Der var ikke grund til at skrive bemærkninger,

63 Protokol nr. 118

idet PET kendte kineserne og deres ønsker fra mange års samarbejde. Det anførte i mailen ville ikke give anledning til særbehandling af kineserne fra Protokollens side. Som hun husker det, kunne man i øvrigt ikke undgå demonstrationer i nærheden af kinesernes hotel.

Når der på akteringsbilaget vedrørende mailen af 4. september 2002 var angivet "… *KOPI TIL/FRA: F.PRO…*", var F'et bogstavbetegnelsen for Protokollen, som dengang var en del af fællessekretariatet. Af det håndskrevne på akteringsbilaget i kommissionens bilagssamling fremgår, at hun videregav mailen til Annelise Wern, som sendte kopi af mailen til PET. Det var hende, der havde skrevet påtegningen "aa", hvilket var en forkortelse af "ad acta", hvilket betød, at mailen skulle sendes til aktering.

Det var også hende, der havde skrevet to udråbstegn ud for sætningen *"… Delegationen burde hverken kunne høre eller se anti-kinesiske demonstrationer under besøget…"* i mailen af 4. september 2002. Hun satte udråbstegnene, fordi ønsket var så typisk for kineserne. Hun lagde ikke i øvrigt noget specielt i udråbstegnene. De gik ikke højt op i det kinesiske ønske, idet det ikke var usædvanligt, at kineserne fremsatte ønske om, at der ikke var demonstrationer i nærheden af den kinesiske delegation. Det var business as usual. Kineserne vidste godt, at de ikke kunne opfylde alle deres ønsker. Hvis Danmark skulle imødekomme de kinesiske ønsker, skulle alle demonstrationer forbydes, og det vidste man naturligvis godt, at Danmark ikke ville gøre, men kineserne havde instruktion om at meddele Udenrigsministeriet, at de ikke ønskede demonstrationer.

Når PET modtog en mail som mailen af 4. september 2002, vidste PET godt, at de skulle se efter, om der var nogen sikkerhedsmæssige spørgsmål. Da det ikke var hende, som sendte mailen til PET, kan hun ikke sige, om hun satte udråbstegnene før eller efter, at mailen blev sendt til PET. Hun kan have haft mailen liggende, inden den blev akteret. Hun tror ikke, at hun havde nogen særlig hensigt med at sætte udråbstegnene. Det var blot en registrering af, at her var det sædvanlige ønske igen.

Hun havde ikke samtaler med PET om, hvordan PET skulle håndtere oplysningerne i memorandummet af 12. august 2002, mailen af 4. september 2002 og øvrige lignende indberetninger mv., eller hvad PET skulle bruge oplysningerne til. Protokollen blandede sig ikke i PET's og politiets håndtering.

13. I en notits udfærdiget 10. september 2002 af Udenrigsministeriets Asienkontor, Bjørn Blau, til Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen er anført blandt andet:

"…
Emne: Direktørens samtale med Kinas nye ambassadør til Danmark, Zhen Jianguo, den 12. september 2002.
…

Det må påregnes at ambassadøren vil benytte mødet med direktøren til at give udtryk for kinesisk bekymring for sikkerhedsaspektet i forbindelse med besøget, herunder demonstrationer af Falun Gong-udøvere og eksiltibetanere. Fra dansk side fremhæves i den forbindelse at enhver person eller bevægelse i Danmark kan give udtryk for egne meninger indenfor Grundlovens rammer. Samtidig understreges, at man vil tage fornødne foranstaltninger med henblik på at sikre den kinesiske delegations sikkerhed. Det synes som om Kina har accepteret at Danmark ikke vil hindre lovlig anmeldte demonstrationer. Der er indledt et konstruktivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politi og den kinesiske ambassade med henblik på at sikre at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted, hvor de ikke generer den kinesiske delegation.

…"

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han i dag læser notitsens bemærkninger om, at *"Der er indledt et konstruktivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politi og den kinesiske ambassade*", således, at Udenrigsministeriet naturligvis havde videregivet kinesernes bemærkninger om afstand til demonstrationer mv. til politiet, og indgået i en drøftelse primært via Protokollen med ambassaden og politiet herom. Han ved ikke, hvordan politiet forvaltede, " *… at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…*", eller hvilke juridiske problemer det eventuelt indebar. Det er hans gæt, at det konkret har været protokolchefen eller viceprotokolchefen, der videregav de kinesiske ønsker til politiet. Han tror ikke, at han drøftede det anførte i notitsen med udenrigsministeren. Notitsen var en orienteringsnotits, idet der ikke var en indstilling nederst i notitsen.

Ved en supplerende afhøring[64] i Tibetkommission II har direktør Friis Arne Petersen forklaret, at med sit kendskab til dansk myndighedsudøvelses høje standard antog han naturligvis, at samarbejdet foregik inden for dansk rets rammer. Han kan ikke se, at det anførte om "*… at sikre at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…*", skulle handle om at reducere de danske grundlovssikrede frihedsrettigheder. Efter hans opfattelse var der ingen i ministeri-

64 Protokol nr. 117

et, som kunne drømme om, at det skulle ske. Overordnet handlede det hele om, at hvis politiet fik de kinesiske ønsker gennem Protokollen, havde politiet adgang til at gøre det, som politiet skønnede bedst på deres ressortområde. Han ser ikke det citerede som en afsøgning af grænserne for grundlovens rammer. Der var ikke noget ønske om at afsøge grænserne. Han tror ikke, at man i Udenrigsministeriet så det som sin opgave at afsøge de juridiske grænser for politiets udførelse af sit arbejde. Udenrigsministeriet havde efter hans opfattelse ingen adkomst til at have synspunkter om grænsedragningen. Ministeriets opgave var at forsvare rettighederne, ikke at afsøge de juridiske grænser.

Som han husker det, fik han ikke yderligere oplysninger om det omtalte samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade, end hvad der fremgår af notitsen af 10. september 2002. Han bad ikke om yderligere oplysninger herom.

Det omtalte samarbejde skal ses i lyset af, at Danmark og Folkerepublikken Kina i mange årtier havde talt med hinanden om stort set alt følsomt og besværligt mv., men derfra kunne der godt være langt til, at der var konsensus om et emne.

I forhold til vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæks forklaring for Tibetkommission II om, at "*… Det lyder helt forfærdeligt med et sådant samarbejde…*", har han ikke tilsvarende opfattelse, idet han antager, at samarbejdet naturligvis altid skete inden for grundlovens rammer. Det skal i vurderingen medtages, at den kinesiske ambassadør med sin lange karriere og viden om det danske demokrati godt vidste, at det var umuligt og omsonst at prøve at påvirke Danmark til at indskrænke frihedsrettighederne i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender til det samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade, som der refereres til. Ambassaden var ikke involveret heri. De tre nævnte parter, herunder Udenrigsministeriet inklusive Protokollen, var dem, der sædvanligvis stod for forberedelsen af et sådant besøg. Han ved det ikke, men det ville overraske ham, hvis det anførte skulle forstås sådan, at samarbejdet skulle sikre, at Zhu Rongji ikke så eller hørte demonstrationer.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender til et sådant samarbejde, som omtales i notitsen, og at han på intet tidspunkt har talt med politiet om kinesiske forhold. Han er heller ikke blevet orienteret om særlige politimæssige aspekter ved relationen til Folkerepublikken Kina og kinesiske besøg. En notits fra Asienkontoret til Udenrigsministeriets direk-

tør ville blive lagt til ham før eller samtidig med, at den gik til direktøren. Det kom an på tidspresset i sagen.

Han erindrer ikke at have spurgt ind til det samarbejde, der omtales i notitsen. På det tidspunkt repræsenterede han udenrigsministeren i mange henseender i internationale sammenhænge. Der var i september 2002 mange forskellige aktiviteter, og det er ikke umuligt, at han primært har set på udkastet til ministerens besvarelse af 18. september 2002 uden nødvendigvis at have læst notitsens tekst meget detaljeret. Hvis han var tidspresset den dag, bemærkede han formentlig kun, at udenrigsministeren i sit brev afslog at mødes med Falun Gong med henvisning til CKU (Center for Kultursamarbejde med Udviklingslandene). Selvom han havde læst notitsens tekst, ville han nok ikke have studset over oplysningen om samarbejdet, men han erindrer ikke henvendelsen eller ekspeditionen heraf.

Hvis han havde hørt om et samarbejde mellem politiet og Udenrigsministeriet, ville han formentlig have spurgt ind hertil. Han har enten ikke læst notitsen, eller også har han ikke bidt mærke i oplysningen, eller også har han ikke fundet oplysningen usædvanlig. Adspurgt oplyste han, at det ikke ville være diplomatiet fremmed, hvis man forsøgte at forene modsatrettede synspunkter i en mere overordnet metafortælling, så det er da en mulighed, at de danske interesser kunne forsøges forenet med hensynet til ikke at genere den kinesiske delegation under deres besøg.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at formuleringen om, at demonstrationer ikke måtte "*genere*" den kinesiske delegation, synes upræcis, men det kunne være i tråd med kinesernes gentagne ønsker om, at demonstranter ikke var i synlig nærhed af den kinesiske delegation. Han ved ikke, hvad det konkret ville betyde.

Kontorchef Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker notitsen, men at han som chef for kontoret havde ansvaret for en sådan notits. Oplysningen om *"et konstruktivt samarbejde"* må være kommet fra Protokollen, idet Asienkontoret ikke havde et samarbejde med politiet. Det må ud fra den normale arbejdsfordeling i Udenrigsministeriet have været Protokollen, som indgik i det omtalte samarbejde. Han husker det ikke, men han kan ikke forestille sig, at nogen af hans medarbejdere fra Asienkontoret indgik i samarbejdet, idet det lå uden for kontorets ressort. Han husker ikke, hvordan han havde fået oplysningen fra Protokollen. Det har formentlig været den sagsbehandler, der udarbejdede notitsen, som havde haft kontakt til Protokollen. Han husker ikke i dag, hvem der var sagsbehandler på notitsen. Af sagsbehandlere i kontorets Kinasektion i 2002 kan han umiddelbart kun huske Pernille Dahler Kardel og Bjørn Blau. På dette tidspunkt var souschefen i Asienkontoret Susan Ulbæk. Hun kan også have været inde over notit-

sen og kontakten til Protokollen. Susan Ulbæk var hans souschef i omtrent det sidste år af hans tid som kontorchef i kontoret. Hvis man gjorde det godt som souschef, var der en forventning om, at man efterfølgende kunne blive kontorchef.

Han husker ikke efterfølgende at have hørt om forløbet af det i notitsen af 10. september 2002 omtalte samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade eller andet om samarbejdet. Han har ingen erindring om det nærmere praktiske indhold af, at *"… demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…"*. Det er muligvis en formulering, som kom fra Protokollen. Han havde med sikkerhed ikke selv fundet på formuleringen. Friis Arne Petersen vendte ikke tilbage og bad om yderligere oplysninger om det omtalte samarbejde. Han gjorde sig i forbindelse med udarbejdelsen af notitsen ikke overvejelser om, hvorvidt det kunne være i strid med grundloven at placere demonstranter, hvor de ikke kunne ses af den kinesiske delegation.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke er sikker på, om hun har set notitsen. Hun kender ikke noget til *"et konstruktivt samarbejde"* mellem Udenrigsministeriet, politiet og Folkerepublikken Kina's ambassade som omtalt i notitsen. Hun kan ikke forestille sig, hvad et sådan samarbejde skulle handle om, eller hvad der ligger i ordvalget om, at den kinesiske delegation ikke skulle generes. Det var ikke noget, som Asienkontoret var involveret i. Det lyder helt forfærdeligt med et sådant samarbejde. Hun kan ikke forestille sig, at nogen i Udenrigsministeriet ville indgå i et samarbejde, som ville gå ud over lovens rammer. Det kan være en gråzone, det handler om. Der må være en gråzone, hvor nogen synes, at man kan flytte demonstrationer. Hun husker ikke drøftelser om, hvorvidt dette er muligt.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker notitsen, men at hun sagtens kan have set den før. Notitsen blev skrevet kort før besøget, og tingene gik hurtigt på det tidspunkt. Hun ved ikke, hvem der har skrevet passagen om det konstruktive samarbejde, eller hvor den kom fra, men den undrer hende da, når hun ser den i dag. Der var et fornuftigt og konstruktivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og ambassaden om praktiske forhold, hvilket var vigtigt for at kunne gennemføre et vellykket besøg. Hun ved ikke, hvad "*generer*" henviser til. Udenrigsministeriet oplevede, at kineserne havde taget de danske synspunkter til sig om, at grundloven skulle overholdes, og at der ville være demonstrationer under besøget. Hun har ingen erindring om, at Udenrigsministeriet skulle have ændret sin politik på området.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker det, men at det er sandsynligt, at han udarbejdede et udkast til notitsen til Udenrigsministeriets direktør.

Han husker ikke baggrunden for notitsen. Den ville som andre notitser have været gennem flere hænder i Asienkontoret, inden den gik til direktøren.

For så vidt angår det i notitsen anførte om, at *"… Samtidig understreges, at man vil tage fornødne foranstaltninger med henblik på at sikre den kinesiske delegations sikkerhed…"*, tænker han umiddelbart, at opgaven med at *"… tage fornødne foranstaltninger med henblik på at sikre den kinesiske delegations sikkerhed…"* hørte under PET og politiet. Som han husker det, havde han ikke direkte kontakt med PET og politiet om sikkerhed. Han mener, at han var sammen med PET og politiet ved nogle lejligheder. Det var, da man var ude at se hotellet, hvor den kinesiske delegation skulle indlogeres, og da man besigtigede Eigtveds Pakhus, som udgjorde rammen for EU/Kina-topmødet. Han mindes ikke, at han i øvrigt var til møder, hvor PET og politiet var til stede, men han kan ikke udelukke det.

Han kender ikke baggrunden for, at det i notitsen blev anført, at *"… Det synes som om Kina har accepteret at Danmark ikke vil hindre lovlig anmeldte demonstrationer"*, herunder om oplysningen stammede fra et møde på højere niveau med kineserne, fra en indberetning eller andetsteds fra.

Vedrørende det i notitsen anførte om, at *"… Der er indledt et konstruktivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politi og den kinesiske ambassade med henblik på at sikre at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…"*, erindrer han ikke det omtalte samarbejde, eller hvem der deltog for Udenrigsministeriet, herunder om det var en repræsentant fra Asienkontoret eller et andet kontor. Han husker heller ikke, hvor oplysningen kom fra, herunder om det var noget, som han var blevet bedt om at skrive ind, eller han havde fået den fra andre dokumenter, eller om andre havde skrevet den ind, efter at han havde sendt sit udkast videre. Oplysningen kan være kommet fra et andet kontor end Asienkontoret, men præcis hvad kilden til oplysningen var, det ved han ikke. Han vil tro, at nogen fra ledelsen i Asienkontoret må have kendt til det på tidspunktet for notitsen, idet de var nødt til at vide nærmere om det anførte, inden notitsen gik til direktøren.

Når han udarbejdede udkast til en notits eller et referat af fx en demarche, var arbejdsgangen, at han oprettede et dokument til det, og når han var færdig med udkastet, sendte han det elektronisk til mødedeltageren eller kontorets ledelse og bad dem om at godkende det. De kunne skrive i dokumentet eller skrive på en udskrift af udkastet og bede ham om at rette til. Hvis det var et dokument, som skulle højere op

eller ud af huset, havde han typisk en samtale med sin overordnede om rammerne for indholdet, inden han begyndte at skrive udkastet. I processen kunne det ske, at han indhentede bidrag fra andre kontorer i ministeriet. Ved udarbejdelsen af notitser brugte man ofte fortilfælde i den forstand, at man så på, hvordan noget tidligere var gengivet, hvorefter man kunne bruge formuleringen herfra. Man fandt dengang formuleringer til genbrug ved at kigge i tidligere dokumenter.

Alle i Asienkontorets ledelse var meget "hands on" i forhold til selv at skrive ændringer ind i de udkast, som han sendte til dem, hvilket også var nødvendigt som følge af det tidspres, der var. Det var således sædvanligt, at ledelsen selv gik ind og ændrede i dokumenterne, herunder sprog, indhold og yderligere oplysninger. Det var den endelige udgave, som blev arkiveret. Han ved ikke, om man teknisk set kan følge ændringsprocessen via de elektroniske oplysninger i den endelige udgave.

Han er enig i, at det ikke umiddelbart var et anliggende for Udenrigsministeriet, hvor *"lovlig anmeldte demonstrationer finder sted"*.

Adspurgt om han selv deltog i møder med ambassaden omfattet af det konstruktive samarbejde omtalt i notitsen, har han ingen erindring om at have gjort det og tror ikke, at han gjorde det. Adspurgt om han har kendskab til, om Susan Ulbæk kunne have indgået i det omtalte konstruktive samarbejde, har han som nævnt ingen erindring om, at der var et samarbejde, og han ved ikke, hvem fra Udenrigsministeriet, der i givet fald deltog i det, eller hvilket kontor i Udenrigsministeriet, som var involveret i det.

I forhold til Pernille Dahler Kardels forklaring for Tibetkommission II om, at *"… Hun ved ikke, hvem der har skrevet passagen om det konstruktive samarbejde, eller hvor den kom fra, men den undrer hende da, når hun ser den i dag"*, blev han også overrasket, da han læste passagen hos sin bisidder op til sin forklaring i dag. Hvor en demonstration skal placeres, er ikke et anliggende for Udenrigsministeriet.

Han ved ikke, om Friis Arne Petersen vidste, hvad der lå i *"… et konstruktivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politi og den kinesiske ambassade med henblik på at sikre at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…",* som nævnt i notitsen, eller om Friis Arne Petersen op til mødet med ambassadøren den 12. september 2002 eller i øvrigt bad om yderligere oplysninger om det.

Adspurgt om, hvorvidt det kunne være en snild diplomatisk løsning, hvis *"det konstruktive samarbejde"* gik ud på, at demonstrationerne var et andet sted end den kinesiske delegation, tror han ikke, at man fra Udenrigsministeriets side havde en for-

ventning om, at den kinesiske delegation ikke skulle se demonstranter under opholdet i Danmark. Han kan ikke umiddelbart pege på, at nogen af hans overordnede var mere snilde end andre til at finde en sådan løsning. Løsningen ville skulle sanktioneres oppefra, og han ved ikke, på hvilket niveau det skulle have været. Han ved ikke, om oplysningen om "det konstruktive samarbejde" blev sat ind i notitsen af 10. september 2002 til direktøren for at blive sanktioneret af direktøren, men det kan man forestille sig.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender til det omtalte samarbejde. Det konstruktive samarbejde måtte handle om selve planlægningen af besøget. Det væsentlige er, at Folkerepublikken Kina synes at have accepteret, at lovlige demonstrationer ikke kunne forhindres. Det var politiet, der havde ansvaret for demonstrationerne. Han er enig i, at politiet ikke skal drive udenrigspolitik, men handle ud fra en politifaglig vurdering.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker at have set notitsen, og at hun ikke kender noget til et *"konstruktivt samarbejde"* som nævnt i notitsen. Hun var ikke involveret i et sådant samarbejde.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har hørt om et *"konstruktivt samarbejde"* mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade med henblik på at sikre, at lovligt anmeldte demonstrationer fandt sted, hvor de ikke generede den kinesiske delegation. Hvis der havde været et sådan konstruktivt samarbejde, var det foregået på et langt højere niveau end hans.

14. I en notits udfærdiget den 11. september 2002 af Udenrigsministeriets Asienkontor, ifølge metadata udarbejdet af Bjørn Blau og Sus Ulbæk, og lagt til udenrigsminister Per Stig Møllers resolution den 12. september 2002 med kopi til Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, cheferne for henholdsvis Nord- og Sydgruppen[65], politisk direktør Michael Zilmer-Johns m.fl. er omtalt en henvendelse fra Falun Gong, der den 9. september 2002 havde anmodet om et møde med udenrigsminister Per Stig Møller, idet man angiveligt ønskede at orientere ministeren om blandt andet forfølgelsen af Falun Gong-udøvere i Folkerepublikken Kina og om Folkerepublikken Kina's forsøg på at sprede forfølgelsen til demokratiske lande. I notitsen hedder det blandt andet:

65 Omfatter Grønland og Asienkontoret

> "…
> Det må forventes at Falun Gong i forbindelse med Kinas deltagelse i ASEM og Kina-topmødet og det bilaterale besøg vil søge at skabe så stor opmærksomhed som muligt om bevægelsen. Kina er fortsat stærkt bekymret over udsigten til at den kinesiske premierminister konfronteres med Falun Gong-udøvere under sit ophold i Danmark. Men Kina synes at have accepteret, at Danmark ikke vil/har mulighed for at afvise tilrejsende Falun Gong-udøvere og forbyde demonstrationer. I stedet er der indledt et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade som tager sigte på at Falun Gongs lovlige aktiviteter finder sted, hvor de ikke generer den kinesiske delegation.
> …"

Notitsen indeholder endvidere en indstilling om, at henvendelsen fra Falun Gong besvaredes med et vedlagt brev fra udenrigsminister Per Stig Møller. Svarudkastet er dateret den 18. september 2002 og har følgende indhold:

> "…
> Kære Lingnan Wu,
>
> Tak for brev af 9. september 2002 vedrørende kulturprogrammet Asian Comments, som finder sted i forbindelse med ASEM.
>
> Tilrettelæggelsen og gennemførelsen af kulturprogrammet forestås af Center for Kultursamarbejde med Udviklingslandene (CKU) i samarbejde med Københavns Internationale Teater (KIT). Eventuelle forespørgsler vedrørende arrangementet, herunder mulighed for deltagelse, bedes derfor rettet til CKU. Men jeg forstår, at CKUs koncept for kulturprogrammet har været at invitere kunstnere og enkeltpersoner til at deltage i programmet, hvorimod det ikke er forudset at organisationer, foreninger, og stater m.v. deltager.
>
> Jeg ser således ikke noget behov for et møde.
> …"

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker at have haft drøftelser med udenrigsministeren eller embedsmænd fra Udenrigsministeriet om Falun Gongs deltagelse i Asian Comments. Han mindes overhovedet ikke, at Falun Gong blev bragt op på hans niveau, og det var ikke hans ansvar. De sikkerhedsmæssige foranstaltninger måtte håndteres af andre. Han mindes heller ikke at have hørt om det samarbejde, som omtales i notitsen.

Justitsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke kan forestille sig, at Udenrigsministeriets protokol havde kontakt til Københavns Politi eller PET, uden at Justitsministeriets departement blev inddraget. Det var hendes opfattelse af arbejdsfordelingen mellem ministerierne, at hvis Udenrigsministeriet involverede PET eller Københavns Politi, blev Justitsministeriets departementet også involveret. Et ministerium ville ikke gå ind på et andet ministeriums ressortområde uden forudgående aftale. Hun mindes i hvert fald ikke at have hørt om, at det skete.

Hun husker ikke at have haft kendskab til et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade som beskrevet i notitsen. Hun ville ikke som justitsminister nødvendigvis selv være blevet orienteret om et sådant samarbejde, men typisk ville der have været kontakt til Justitsministeriet om det som minimum i form af information, idet det vedrørte Justitsministeriets ressortområde. Både politiet og Udenrigsministeriet kunne have orienteret Justitsministeriets departement.

Hun mindes ikke at have haft drøftelser med udenrigsminister Per Stig Møller om forhold af den karakter som beskrevet i notitsen.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han normalt fik en notits som denne i et gult omslag, der blev forelagt mundtligt eller skriftligt. Typisk skrev han ved skriftlig forelæggelse på det gule omslag, om han var enig i indstillingen, ikke enig eller ønskede uddybende oplysninger. Når han fik en notits, var det vigtige for ham, om han var enig i indstillingen, som han derfor læste som det første. Hvis han ikke umiddelbart var enig i indstillingen, eller det ikke var soleklart, så kiggede han op i teksten i notitsen for yderligere information. Det var således en konkret vurdering, om der var behov for, at han læste selve teksten i notitsen. Indstillingen i notitsen af 11. september 2002 var helt oplagt.

Han husker ikke den konkrete sag, men ud fra påtegningerne på omslaget til notitsen af 11. september 2002 vil han antage, at den blev forelagt for ham den 18. september 2002, hvor han netop var kommet hjem til Danmark efter et travlt program, idet han havde været bortrejst til FN's Generalforsamling siden den 11. september 2002. Når der på omslaget med håndskrift er skrevet "*gul akt-kopi mangler*", drejer det sig formentlig om det gule omslag, hvor hans eventuelle bemærkninger ville have stået, hvis sagen ellers var blevet forelagt skriftligt.

Han husker ikke at have hørt om, at der var "*… indledt er samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade som tager sigte på at Falun Gongs lovlige aktiviteter finder sted, hvor de ikke generer den kinesiske delegation…",* som nævnt i notitsen af 11. september 2002. Han husker derfor heller ikke at have haft drøftelser med Friis Arne Petersen om, hvad samarbejdet mellem Udenrigsministe-

riet, politiet og den kinesiske ambassade gik ud på. I bagklogskabens lys kunne man godt have boret i det, men hvis han læste om det i notitsen den gang, studsede han formentlig ikke over det, idet der sædvanligvis var et samarbejde mellem Protokollen og politiet til gennemførelsen af besøg, men det er hypotetisk. I øvrigt skal man være opmærksom på, at "*generer*" kan betyde mange ting. Han har ikke tænkt andet, end at man sørgede for, at tingene gik ordentligt til.

Set fra hans stol ville det være usandsynligt, at medarbejdere i Udenrigsministeriet i hans tid som udenrigsminister havde indgået aftale med politiet om at placere demonstranter, hvor den kinesiske delegation ikke ville komme. Hvis der skulle indgås en aftale med politiet vedrørende håndteringen af besøg, ville det sædvanligvis have været Protokollen, som indgik aftalen. De enkelte kontorer indgik ikke deres egne separate aftaler med politiet. I hans tid som udenrigsminister bestod Protokollen af meget dygtige og strikse medarbejdere, hvorfor det vil overraske ham, hvis de havde foretaget sig noget, som ikke var snorlige. Det protokollære er også, at man ikke bringer sig på kant med sit eget lands love, og medarbejderne var helt inde i det protokollære. Han havde fuld tillid til Protokollen.

Hvis han havde fået forelagt en indstilling om, at man skulle indgå en aftale med politiet om placering af demonstranter således, at de ikke kunne ses af den kinesiske delegation, med angivelse af, at det ville være i strid med grundloven, ville han være blevet overrasket over, at man kunne finde på at komme med en sådan indstilling, og han ville selvfølgelig være gået imod den.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han normalt havde godkendt en sådan notits, inden den blev lagt til udenrigsministeren. Det var normal fordelingspraksis, at en notits som denne blev sendt til så mange forskellige modtagere, som det fremgår af omslaget til den, at den gjorde. Af omslaget kan han se, at det var Carsten Staur, som havde godkendt notitsen, inden den gik til ministeren. Det var således ikke ham selv, der havde godkendt den. Han havde altså ikke fået notitsen på forhånd, hvilket kan skyldes, at han måske ikke var i København, men han modtog kopi af den. På omslaget kan han yderligere se, at ministersekretær Lone Wisborg den 18. september 2002 på vegne af ministeren har skrevet "*OK*".

Ved en supplerende afhøring[66] i Tibetkommission II har direktør Friis Arne Petersen forklaret, at han ikke var involveret i en drøftelse med Pernille Dahler Kardel eller andre medarbejdere om "*deres egen forståelse*" af grundloven. Efter hans opfattelse

66 Protokol nr. 117

skulle Udenrigsministeriet ikke give sig i kast med fortolkninger, som måtte være andre myndigheders ressort. Hvis han skulle have forfulgt spørgsmålet, ville han være gået til Justitsministeriet som ansvarlig for det statsretlige. Efter hans opfattelse ville det som nævnt have været en koncession til kineserne, hvis Udenrigsministeriet havde taget initiativ til at henvende sig til Justitsministeriet om spørgsmålet.

Han tvivler på, at han i forbindelse med forelæggelse af notitsen for ministeren eller i øvrigt gav ministeren en orientering om samarbejdet, som nævnes i notitsen. I øvrigt er det ikke sikkert, at han var med til den eventuelle forelæggelse af sagen for ministeren. Idet ministersekretæren har skrevet "*OK*" på det gule omslag til notitsen, vil han tro, at ministeren fik sagen til gennemlæsning i en stak med andre sager, og at der ikke skete en forelæggelse af sagen. Det var altid et skøn ud fra væsentlighed og tid, hvilke sager der skulle forelægges for ministeren efter fremgangsmåden som beskrevet i relation til notitsen af 9. juli 2002.

Politisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han modtog omslaget i kraft af sin position som politisk direktør. Han var i øvrigt ikke involveret i topmødet eller i Zhu Rongji's besøg, og han ville alene blive orienteret, hvis topmødet udviklede sig til en krise, som han skulle orientere EU om.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han er jurist, men ikke umiddelbart kunne forholde sig til, om det omtalte samarbejde *"med sigte på at Falun Gongs lovlige aktiviteter finder sted, hvor de ikke generer den kinesiske delegation"* ville være i overensstemmelse med grundloven. Det er en meget elastisk formulering, som det er svært at fortolke nærmere indhold af. Der kan ligge alt muligt i ordet *"generer"*. Han ved ikke, om der har været tænkt på den blotte synlighed af en demonstration. Der kan være tænkt på mange andre ting fx kastning med æg. Han studsede ikke den gang over formuleringen, hvilket blandt andet skulle ses i lyset af, at notitsen blev sendt til ambassaden i Beijing hovedsageligt til orientering.

Efter hans umiddelbare og helt personlige opfattelse ville det være en form for begrænsning af ytringsfriheden, hvis man sikrer, at en demonstration ikke kan ses af dem, som demonstrationen er rettet mod. Han har ikke en fornemmelse af, hvad den almindelige opfattelse i Udenrigsministeriet var. Han har aldrig haft en drøftelse med kollegaer af, hvor grænserne for indgreb i ytringsfriheden i praksis går.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at have set notitsen. Han husker ikke at have været involveret i drøftelser om grundlovens grænse vedrørende retten til at demonstrere, eller hvad bestemmelsen præcist indebar. Ambassadens grundlag for at udtale sig om emnet, kom fra Uden-

rigsministeriet. Han husker ikke at have set nogen instruktion fra udenrigstjenesten til ambassaden eller deltaget i møder med Udenrigsministeriets chefer, hvor det blev drøftet, hvordan de kinesiske anmodninger i forhold til demonstranter skulle besvares.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han tvivler på, at han selv skrev notitsen, idet han som kontorchef sjældent skrev notitserne selv. Han husker ikke notitsen eller sagsgangen i dag, men det fremgår af det gule omslag til notitsen, at den gik til udenrigsminister Per Stig Møller til resolution, og at han selv havde påtegnet omslaget, inden han lagde notitsen videre til ministeren. Han husker ikke, om der ud over påtegningerne på omslaget var tilbagemeldinger fra udenrigsministeren eller ministersekretær Lone Dencker Wisborg. Påtegningerne på omslaget betød, at blandt andre ministeren var enig i indstillingen i notitsen. Det var indstillingen om, at *"… henvendelsen fra Falun Gong besvares med vedlagte brev, hvori anmodningen om et møde afslås, og hvor der med hensyn til Falun Gongs ønske om deltagelse i Asian Comments henvises til CKU og centerets beslutninger vedr. deltagelse…",* som blev tiltrådt ved påtegningerne. Der ligger således ikke i påtegningerne en tilbagemelding om det i notitsen anførte om, at *"… I stedet er der indledt et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade som tager sigte på at Falun Gongs lovlige aktiviteter finder sted, hvor de ikke generer den kinesiske delegation…".*

Han ved ikke, hvad det rent praktisk indebar, at der skete indførsel i ministerprotokollen, som det fremgår af omslaget til notitsen af 11. september 2002, at der gjorde. Ministerprotokollen var formentlig en oversigt over, hvilke gule omslag der var blevet lagt op til ministeren, men han ved det ikke. Han husker ikke, om der var overvejelser om at sætte Protokollen på som modtager af kopi af notitsen på omslaget.

Asienkontoret lagde tit og oftere end en gang om måneden spørgsmål op til udenrigsministeren til resolution, hvilket blandt andet skal ses i lyset af, at kontoret havde ansvaret for mange andre lande end Kina. Han gennemgik nøje oplæggene til ministeren, inden de blev lagt op til resolution.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke erindrer notitsen. Fuldmægtig Bjørn Blau kan have skrevet det, og hun kan have tilgået O-drevet for at læse det. Idet kontorchef Carsten Nilaus Pedersen havde underskrevet notitsens gule omslag, var han den ansvarlige. Oplysningerne om samarbejdet ligner en gentagelse af notitsen af 10. september 2002. Hun husker ikke, at Falun Gong bad om et møde med udenrigsministeren. Hun ved ikke, hvorfor udenrigsministeren skulle have oplysning om samarbejdet mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker, men at det meget vel kan være, at hun var involveret i udarbejdelsen af notitsen af 11. september 2002 fra Udenrigsministeriets Asienkontor til udenrigsministeren om en henvendelse fra Falun Gong, hvoraf fremgår blandt andet, at Folkerepublikken Kina fortsat var stærkt bekymret over udsigten til, at den kinesiske premierminister blev konfronteret med Falun Gong-udøvere under hans besøg, men at det virkede som om, at Folkerepublikken Kina havde accepteret, at Danmark ikke ville/kunne afvise tilrejsende Falun Gong-udøvere eller forbyde demonstrationer, og at der i stedet var etableret et samarbejde for at sikre, at demonstrationerne ikke generede den kinesiske delegation. Hun læser det som et samarbejde om det praktiske, og i så fald ville det være Protokollen, der indgik i samarbejdet. Notitsen var et oplæg til udenrigsministeren vedrørende besvarelse af en henvendelse fra Falun Gong. Hun ved ikke, hvor meget udenrigsministeren satte sig ind i baggrunden for indstillingen, men det var antagelsen, at han gjorde det.

Grundloven var ikke noget, de i Udenrigsministeriet betragtede som en hindring. Grundloven var en realitet, der som en selvfølge skulle overholdes. Hun husker ikke drøftelser i Udenrigsministeriet om placering af demonstranter eller om deres synlighed i forhold til grundloven. De gik ikke ind i en detaljeret fortolkning af grundlovens bestemmelser. De gik formentlig ud fra, at andre tog sig af det. Deres samtaler om grundloven handlede mere om nysgerrighed og deres egen forståelse. Hun husker ikke, om de var i kontakt med Juridisk Tjeneste, eller om de selv undersøgte dette. De kom frem til, at demonstrationer skulle kunne ses og høres, men det var ikke noget, de skulle forholde sig til. De overvejede ikke, om man kunne omlægge en rute for at hindre møde med demonstranter, for de havde ikke med det praktiske at gøre, og det ville også kunne komme til at handle om overvejelser om kompromiser, og det var ikke det, de ønskede. Hun vil tro, at Carsten Nilaus Pedersen deltog i drøftelserne om grundloven. Hun har en erindring om, at de var tre, der havde en snak om det ved kaffemaskinen, og at det mere var nysgerrigheden, der drev det.

Hun erindrer besøget af premierminister Zhu Rongji i september 2002 som et succesfuldt besøg med gode drøftelser. Hun husker ikke at have fået underretninger om, hvad der var foregået på gaden under besøget.

Hun var ikke i dialog med Københavns Politi forud for besøget, så hun ved ikke, hvorfor politiet muligvis havde en opfattelse af, at premierminister Zhu Rongji ikke skulle se demonstranter under besøget, eller om politiet ville handle på egen hånd. Det er ikke noget, hun kan nikke genkendende til.

Hun husker ikke, hvem der var leder af Protokollen under besøget i 2002. Hun har svært ved at forestille sig, at Protokollen selv skulle have besluttet at afvige fra Udenrigsministeriets linje.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker, hvorfra oplysningerne om Falun Gong i notitsen stammer, herunder om det var fra den kinesiske ambassade. Ligeledes erindrer han ikke, hvorfra oplysningen i notitsen af 11. september 2002 om, at *"… I stedet er der indledt er samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade som tager sigte på at Falun Gongs lovlige aktiviteter finder sted, hvor de ikke generer den kinesiske delegation…"*, kom. Han ville dengang have vidst, hvem der havde tilføjet oplysningen, hvis nogen gjorde det, og hvis nogen havde bedt ham om at skrive det ind, eller hvis han havde taget det fra et andet dokument, ville han vide det, men han husker det ikke i dag.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at det af det gule omslag fremgår, at notitsen af 11. september 2002 passerede kontorchefen og derefter gik videre til den bilaterale chef og herefter til ham som sydchef, hvorfra det blev givet videre til ministeren med kopi til direktøren og nordchefen. Et gult omslag kunne også ekspederes via direktøren til ministeren. Chefen for DE (Dansk Erhvervsråd) var formentlig Birger Riis Jørgensen på det tidspunkt. Kvalitetssikringen var således høj på grund af de mange led, som omslagene kom igennem, men i praksis måske ikke altid så høj alligevel, fordi alle regnede med, at andre havde læst det, hvilket ikke nødvendigvis var tilfældet, hvis man var under tidspres.

Han har formentlig givet dette gule omslag til ministersekretæren, samtidig med at direktøren og nordchefen fik en kopi. Der var et system med farvede mærkater på omslaget, hvorigennem man indikerede, hvor vigtig en sag var. Hvis ministeren var ude at rejse, kunne omslaget blive sendt som telefax til ministeren. Omslaget kunne også vente på, at ministeren kom tilbage, og i så fald var det typisk ministersekretæren, der forelagde sagen for ministeren og herunder vejledte om, hvorvidt ministeren skulle læse grundigt på indholdet i omslaget, eller om det var en sag, som ministeren kunne gå let hen over.

Protokolchef Søren Haslund har om det omtalte samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade og formålet hermed forklaret, at der ikke i hans tid som protokolchef blev taget sådanne hensyn.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han kender til samarbejdet mellem Udenrigsministeriet og ambassaderne i Danmark,

men han kender ikke til et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade, som omtales i notits af 11. september 2002 fra Udenrigsministeriets Asienkontor til udenrigsministeren om en henvendelse fra Falun Gong. Han vil tro, at han så notitsen, men husker det ikke konkret. Hvis et sådant samarbejde har været etableret, vil han tro, at Udenrigsministeriet i så fald har orienteret om, hvad man vidste om den politiske situation i Folkerepublikken Kina. Han kan ikke forestille sig, at Udenrigsministeriet var med til at planlægge, hvor demonstrationerne skulle placeres. "*Generer*" kan betyde "ikke se", men kan også være noget voldeligt eller andre ting.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke kender til et sådant samarbejde, som er omtalt i notitsen. Hun ved ikke, hvilke medarbejdere i Udenrigsministeriet, herunder i Asienkontoret, der må antages at have haft kendskab til det nævnte samarbejde. Det eneste, hun kan slå fast, er, at Protokollen ikke deltog i et samarbejde med det beskrevne formål. Idet hun aldrig har hørt om et fænomen som det beskrevne samarbejde, ved hun ikke, hvor i Udenrigsministeriet det naturligt ville ligge. Hvis der fandtes et sådant samarbejde, ville Udenrigsministeriet være repræsenteret i samarbejdet af en medarbejder over hendes niveau.

Protokollen har i andre sammenhænge samarbejdet med PET og den kinesiske ambassade, men ikke med Københavns Politi. Hun mindes ikke et forum, hvor Protokollen, PET og den kinesiske ambassade mødtes og drøftede emner som det beskrevne i notitserne af 10. og 11. september 2002, og hun kan heller ikke se det for sig.

Hun ved ikke, hvad Asienkontorets hensigt var med at nævne det konstruktive samarbejde i notitsen af 10. september 2002 til direktøren, herunder om det var for at få godkendt samarbejdet af direktøren.

Personligt er hun forundret, hvis der var etableret et samarbejde med det beskrevne formål, hvor det gik ud på *"… at sikre at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…",* for det er noget andet end det samarbejde, som de altid havde haft med PET og ambassaden. Hun er heller ikke bekendt med, at andre skulle have haft et samarbejde med dette formål. Det er hendes opfattelse, at samarbejdet med politiet lå i ASEM-sekretariatet. Hun er ikke bekendt med, i hvilket omfang Asienkontoret havde direkte samarbejde med politiet.

Hun husker, at fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau deltog i nogle møder i ASEM-sekretariatet. Hun mindes ikke i øvrigt at have haft et samarbejde med ham om ASEM IV-topmødet og Zhu Rongji's besøg. De møder, der var om topmødet og besøget, blev holdt i ASEM-sekretariatet. Politiet og PET havde medarbejdere indstationeret i sekretariatet, og i sekretariatet vil de løbende have haft drøftelser om sik-

kerhed. Der blev ikke drøftet værdighed i forhold til kineserne under de møder i sekretariatet, som hun deltog i.

Der var ikke et forum, hvor Protokollen samarbejdede med PET og ambassaden. Protokollen havde derimod en løbende dialog med PET og ambassaden. Hun har aldrig hørt, at der i denne dialog skulle have været drøftet placering af demonstrationer og lignende. Protokollen blandede sig aldrig i, hvor demonstranterne skulle stå. Det var en ren politiopgave.

Spørgsmålet er, om der faktisk var tale om et formaliseret samarbejde med det beskrevne indhold. Efter hendes opfattelse kan "*… et konstruktivt samarbejde*" også have været en reference til det helt almindelige daglige samarbejde mellem Udenrigsministeriet, PET og ambassaden. Hun læser det som en oplysning om, at der er en dialog mellem de tre nævnte parter. Det overrasker hende imidlertid, hvis man tolkede det, som et formelt forum. Derimod overrasker det hende egentlig ikke, at man skrev, at det var et samarbejde om *"… at sikre at lovlig anmeldte demonstrationer finder sted hvor de ikke generer den kinesiske delegation…*". Det var inden for skiven i forhold til den løbende dialog med kineserne og bare en måde at sige til PET på, at "her er de igen". Det ville overraske hende, hvis andre i Udenrigsministeriet havde haft en fast dialog med ambassaden og politiet, uden at Protokollen havde været bekendt med det.

Hun erindrer en situation, som kunne karakteriseres som *"et konstruktivt samarbejde"*. Det var i forbindelse med, at en kinesisk minister skulle besøge den kinesiske ambassade for at hilse på medarbejderne på ambassaden. Her talte man med kineserne om, at hvis de ikke ønskede, at ministeren skulle se Falun Gong-demonstranterne ved ambassaden, måtte de invitere ambassadens medarbejdere ind til det hotel, hvor ministeren opholdt sig under besøget i Danmark, i stedet for at ministeren blev kørt ud til ambassaden. Hun husker ikke konkret, hvilket besøg det var. De oplevede den beskrevne situation mange gange. På den måde undgik de også at skulle arrangere motorcykeleskorte og belaste bybilledet med kortegen.

Dialogen i forbindelse med forberedelse af besøg foregik ofte ved, at ambassadens repræsentanter kom til møde i Protokollen, hvor også landekontoret, pressekontoret, PET og Statsministeriet deltog i mødet, hvis statsministeren var vært. På sådanne møder drøftede man program og logistik. Indberetninger, som tilgik PET før og efter møderne, tog PET op med ambassaden, hvis det drejede sig om sikkerhed. Hun erindrer ikke, at de drøftede værdighedsspørgsmål fra indberetningerne. Spørgsmål om værdighed ændrede næppe på PET's forberedelse af sikkerheden. Værdighed var ikke et separat emne, når de forberedte kinesiske besøg.

Hun erindrer ikke at have haft et samarbejde med Sus Ulbæk om besøget fra Folkerepublikken Kina. Protokolchefen i 2002 var Niels Dyrlund. Det er svært at sige, om Niels Dyrlund indgik i det omtalte konstruktive samarbejde og havde givet oplysninger herom til Asienkontoret, men hun kan ikke forestille sig, at han indgik i et mere formelt samarbejde uden at have givet hende besked. Hun er næsten overbevist om, at hun ville være blevet orienteret, idet det var hende, som sad med meget af det praktiske vedrørende de kinesiske besøg. Som nævnt tror hun, at det konstruktive samarbejde var en overfortolkning af den løbende dialog mellem Protokollen, ambassaden og PET i forbindelse med alle besøg. Der var således aldrig et kinesisk besøg, hvor der blev henvist til et fast samarbejde. Hun ved ikke, hvordan Asienkontoret i givet fald fik den fejlagtige opfattelse af samarbejdets karakter.

I forhold til vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæks forklaring om, at *"… Det lyder helt forfærdeligt med et sådant samarbejde..."*, er det sådan, at hun underviste i 13 år på politiskolen. Der underviste hun blandt i, hvordan man forberedte indgående besøg fra diplomater. I den forbindelse kom hun ind på demonstrationer, så hun ved om nogen, hvilke muligheder der skal være for at demonstrere i forhold til de grundlovssikrede rettigheder. Hun kan derfor med sikkerhed sige, at Protokollen ikke var involveret i et samarbejde som beskrevet og heller ikke kendte til det.

Hun har ikke haft nogen fast opfattelse af, hvad "grundlovens rammer" indebærer i forhold til lovligheden af at afskærme demonstranter. I hendes optik ligger der i udtrykket en forståelse af, at lovligt anmeldte demonstrationer er beskyttede. Hvor demonstrationerne så kunne foregå, det måtte politiet afgøre. Hun har ikke tænkt over, hvor grænsen med hensyn til skærmning går i forhold til grundloven. I hendes optik kan man ikke gøre noget ved lovligt anmeldte demonstrationer, men hvor de skal stå, og om de skal være synbare, har hun ingen idé om. De asiatiske lande lagde generelt meget vægt på værdighed i forbindelse med deres besøg. Det særlige ved besøg fra Folkerepublikken Kina var, at kineserne altid blev instrueret fra Beijing om at sige til de danske myndigheder, hvad de ønskede. Når der var besøg fra fx Sydkorea eller Vietnam, var disse lande ikke tilsvarende vedholdende med hensyn til deres ønsker. Hun ved ikke, om andre medarbejdere i Protokollen og Asienkontoret delte hendes opfattelse. Protokollen blandede sig aldrig i, hvor demonstrationer skulle stå. Efter hendes opfattelse er det et grundelement i en demonstration, at de demonstrerende skal have mulighed for at fremkomme med deres ytringer over for den, demonstrationen er rettet mod. Uden at kende de konkrete situationer ved hun ikke, om det ville have været i overensstemmelse med grundloven at *"… tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses…"* fx ved at placere demonstrationerne, hvor Zhu Rongji ikke kom eller omlægge eskorteruter.

I og med at hun aldrig blandede sig i, hvor demonstrationer skulle placeres, tænkte hun i sin tid i Protokollen ikke over, om man kunne placere en anti-kinesisk demonstration, hvor kineserne ikke kom, med den hensigt, at kineserne ikke skulle se den. Desuden havde hun ikke anledning til sådanne overvejelser, da hun oplevede, at de så demonstranter, når de kørte i kortege med kineserne. Hun berørte heller aldrig spørgsmålet om, hvorvidt det ville være et problem i forhold til grundloven at placere anti-kinesiske demonstranter et sted, hvor de ikke var synlige for kineserne. For hende at se ville det ikke give mening, at placere demonstranter, hvor de ikke kunne ses eller høres.

Når hun underviste på politiskolen, fortalte hun blandt andet om muligheden for, at der var demonstrationer i forbindelse med besøg fra udlandet, og at det var politiet, der besluttede, hvor de lovligt anmeldte demonstrationer skulle placeres. Hun kom i undervisningen ikke nærmere ind på grundlovens rammer for regulering af demonstrationer i forbindelse med udenlandske besøg. Hun holdt undervisningen om demonstrationer på et generelt plan. Dog fortalte hun dem vedrørende demonstrationer foran ambassaderne, at diplomaterne skulle have fri ud- og indgang. Hovedformålet med hendes undervisning var at tage berøringsangsten fra politifolkene i forhold til at håndtere udenlandske diplomater, som overtrådte dansk lov. Hun fortalte dem, hvad de kunne og skulle gøre i sådanne situationer.

For så vidt angår en lang række politifolk fra Københavns Politis forklaring for Tibetkommission II om, at det var almindelige kendt, at det så vidt muligt skulle undgås, at kineserne så demonstranter, og sådan havde det altid været, var det hendes opfattelse, at demonstranterne i hvert fald ikke skulle stå så tæt på, at de var til gene for bilkorteger. Politiet ville sjældent kunne stille demonstranterne et sted, hvor de ikke kunne ses.

Rigspolitichef Torsten Hesselbjerg har for Tibetkommission II forklaret, at et samarbejde som det beskrevne ville høre hjemme på et relativt højt niveau i politiet, og det burde være kommet op til politidirektøren, vicepolitidirektøren eller ham, så det var blevet håndteret på en anden og mere principiel og officiel måde og ikke med den følgagtighed, som florererede i flere årtier. Han har ikke hørt noget om et sådant samarbejde, og der var heller ingen folketingsspørgsmål herom eller henvendelser til ham herom.

Chefpolitiinspektør Kai Vittrup har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender til et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade, der skulle tage sigte på, at Falun Gongs lovlige aktiviteter *"ikke generer"* den kinesiske delegation som beskrevet i notitsen. Et sådant samarbejde ville være foregået på et højere niveau end hans. Det måtte som minimum være på enten politidi-

rektør- eller på rigspolitichefniveau. Det rigtige ville nok være politidirektør Hanne Bech Hansen, for hun havde som politidirektør ansvaret for operationen. Vicepolitidirektør Mogens Kjærgaard Møller ville have fortalt ham, hvis han vidste, at et sådant samarbejde eksisterede, og det ville Hanne Bech Hansen nok også.

Politikommissær Bent Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var bekendt med notitsen, men at han ved, at der var et generelt samarbejde mellem Udenrigsministeriet og PET. Han læser derfor *"politi"* i notitsen som "PET". Det undrer ham ikke, hvis der var et samarbejde som nævnt i notitsen. Der var formaliserede samarbejder i forbindelse med alle store besøg, og i forhold til kinesiske besøg var det at sikre, at demonstrationer ikke "generer", hele mantraet.

Sikkerhedschef KF 1061 har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender til indgåelsen af et samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade om at sikre, at demonstranter blev placeret, hvor de ikke *"generede"* de kinesiske gæster. Han kender kun til det almindelige samarbejde, hvor Udenrigsministeriet oplyste PET om et forestående besøg. Han har heller ingen viden om, hvorvidt KF 0765 indgik i et sådant særligt samarbejde. Han har ingen viden om, hvorvidt Udenrigsministeriet kommunikerede fast med PET. Han blev ikke inddraget i oplysningerne, der kom fra Protokollen. Et sådant samarbejde mellem Udenrigsministeriet og PET ville være med Koordinatorkontoret. Han ved ikke, om et samarbejde kunne foregå på et højere niveau hos PET. Det ville ikke undre ham, hvis han ikke var blevet orienteret om et sådant samarbejde.

15. I et referat af Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersens samtale med Folkerepublikken Kina's nye ambassadør Zhen Jianguo den 12. september 2002 er anført blandt andet:

> "…
> … Endelig udtrykte ambassadøren bekymring for Falun Gong-udøveres eventuelle demonstrationer under den kinesiske delegations ophold i Danmark. Afslutningsvis forsikrede ambassadøren om at ville arbejde for øgede relationer og bilateralt samarbejde.
>
> Direktøren gav udtryk for enighed om behovet for yderligere samarbejde og nævnte i den forbindelse vigtigheden af at gennemføre den erhvervsrelaterede del af det officielle besøg. Premiereministeren og den kinesiske delegations ophold i Danmark var en vigtig lejlighed til at styrke de kommercielle forbindelser mellem Danmark og Kina og derigennem øge den generelle gensidige interesse og forståelse for det bilaterale forhold. Ambassadøren nævnte muligheden for

> at Dansk Industri og A.P. Møller kunne komme på den kinesiske delegations hotel til et arrangement af mellem 30-45 minutters varighed.
>
> Direktøren understregede afslutningsvis Danmarks høje prioritering af EU-Kina-topmødet og det officielle besøg.
> …"

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke gjorde sig tanker om, hvad han skulle svare, hvis Folkerepublikken Kina's nye ambassadør på mødet den 12. september 2002 spurgte ind til, hvad det var for et konstruktivt samarbejde, der var blevet indledt, idet han ikke kunne drømme om at indvie den kinesiske ambassadør i interne danske overvejelser. Han havde derfor ikke brug for yderligere oplysninger om samarbejdet. Hvis det under samtalen mod alt forventning skulle vise sig nødvendigt med yderligere oplysninger, ville han kunne sige, at han ville undersøge det nærmere og vende tilbage herom.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han mener, at han var med til samtalen med den kinesiske ambassadør refereret i referatet. Han fulgte den kinesiske ambassadør op til direktør Friis Arne Petersen, og han mener ikke, at der var lejlighed til, at han drøftede notitserne af 10. og 11. september 2002 med Friis Arne Petersen, ligesom han ikke tror, at Friis Arne Petersen inden mødet havde bedt ham om at uddybe dem.

Udateret dokument om "Elementer til besøg af Zhu Rongji"

Tibetkommission II har i det afleverede materiale modtaget et udateret dokument, der ifølge metadata ses @last modified@ 13. juli 2000 af ambassaderåd Christian Lotz. Dokumentet har følgende indhold:

> "…
> Elementer til besøg af Zhu Rongji i Danmark baseret på vellykkede besøg i Tyskland, Luxembourg, Holland, Belgien og Italien i juli 2000:
>
> Mange møder - også med andre end statsministeren. Formanden for Folketinget.
>
> Frokost eller middag hos Dronningen og gerne andre medlemmer af den kongelige familie. Der lægges stor vægt på dette.
>
> Offentlig tale. Zhu taler godt.

> Separate møder med vigtige erhvervsledere - evt. af helt kort varighed.
>
> Undgå Tibet-demonstranter i Zhus synsfelt. Ødelagde besøget i Luxembourg.
> …"

Dokumentet fremtræder som udfærdiget på neutralt "papir" og bærer ikke oplysning om udstederen. Dokumentet er fundet på Udenrigsministeriets såkaldte O-drev, der i Udenrigsministeriets søgestrategi er beskrevet som "Udenrigsministeriets 'offentlige' drev struktureret efter kontorer, hvor alle medarbejdere har fuld adgang", men knytter sig ikke til mailkorrespondance, der har kunnet tjene til oplysning om udsteder og eventuelle modtagere.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke tidligere har set dokumentet. Det er hans gæt, at det er en huskeliste, som forfatteren af dokumentet har skrevet efter at have talt med kollegaer, eventuelt fra de pågældende lande. Huskelisten har formentlig været inspiration til kontorets håndtering af arbejdet med besøget. Betragtningerne ville blive givet videre til de relevante myndigheder, og det anførte ville således skulle gå til politiet via Protokollen. Protokollen ville formentlig videregive det med besked om, at kineserne igen, igen ville komme med deres klassiske synspunkter, uagtet at kineserne godt vidste, at man ikke fra dansk side kunne imødekomme dem, men det var et opmærksomhedspunkt. Det var kun politiet, der vidste, om man lovligt kunne skærme demonstranterne. Han er ikke bekendt med, at politiet i hans tid som direktør i Udenrigsministeriet ulovligt skulle have begrænset demonstrationer i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina. Den eneste fejl, han kender til, er fratagelsen af flag i 2012, og det var en stor overraskelse for ham.

Politisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker at have set dokumentet, men at det er korrekt, at erhvervsfremme og kommercielle interesser er kommet til at fylde mere i Udenrigsministeriets og ambassadørernes arbejde end tidligere. Ambassadørerne bruger nu meget af deres tid på at fremme danske virksomheder i udlandet. Under statsbesøg er der derfor både fokus på politiske drøftelser og på erhvervsmæssige interesser. Man skal kun gennemføre besøg, hvis man har en forventning om, at de vil blive vellykkede. Det er derfor ikke irrelevant at indhente erfaringer og anbefalinger fra andre lande herunder den, at man skulle undgå Tibet-demonstranter i Zhu's synsfelt, men måden, det står på, er selvfølgelig noget, man ikke kunne levere i Danmark.

Ambassaderåd Christian Lotz har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke genkender dokumentet, men at oplysningerne tyder på, at han skrev dokumentet på sin computer og gemte det på et fællesdrev i Udenrigsministeriet. Han husker ikke bag-

grunden for dokumentet, men han går ud fra, at det må have været et tidligt oplæg til Zhu Rongji's besøg i 2002. Oplysningerne var formentlig baseret på samtaler med andre europæiske landes ambassader. En stor del af hans arbejde på ambassaden bestod i at have en sådan kontakt og indberette informationerne til Udenrigsministeriet. Han ved ikke, hvorfor han både beskrev besøget i Luxembourg som vellykket og som ødelagt. Han husker intet om besøget i Luxembourg, men han kan have fået oplysningerne fra en kollega fra Luxembourg eller gennem samtaler med andre vestlige diplomater.

Hans viden om kinesiske sensibiliteter udviklede sig løbende i hans tid på ambassaden. Da han skrev dokumentet i 2000, havde han haft et år til at sætte sig ind i stoffet og tale med kolleger fra andre ambassader, så han må på det tidspunkt have haft en klar idé om, at kineserne ikke ville se tibetanske demonstranter under besøg i udlandet. Han har en generel, men vag erindring om, at kinesernes bekymring i forhold til demonstranter var et stående emne på dagsordenen under møderne i fx EU-kredsen med repræsentanter fra ambassaderne. Ambassaderne orienterede hinanden om besøg og om, hvor vellykket besøg havde været, og de forsynede hinanden med konkrete oplysninger. Der var eksempler på, at kinesiske besøg i andre lande ikke var gået godt. Der blev også lavet indberetninger på det, men han husker i dag ingen konkrete eksempler herpå.

Han kan ikke udelukke, at man kunne imødekomme kinesernes ønsker om ikke at se Falun Gong-tilhængere med videre under besøg. Det har han jo også selv skrevet. Han husker ikke at have delt denne opfattelse med nogen i Udenrigsministeriet, da kontakten med Udenrigsministeriet sjældent var direkte. Han kan have talt om det med nogen på ambassaden eller med EU-kolleger på andre ambassader.

Udenrigsministeriets formålsnotits af 23. august 2002 til Statsministeriet

I en formålsnotits af 23. august 2002 udarbejdet af Udenrigsministeriets Asienkontor, ifølge metadata af Bjørn Blau og Pernille Dahler Kardel, og stilet til Statsministeriet er anført blandt andet:

> "…
> **1. Formål**
> Det femte EU/Kina-topmøde, som er et centralt led i det omfattende samarbejde mellem EU og Kina, finder sted den 24. september 2002 efter afslutningen på ASEM4 med efterfølgende arbejdsmiddag.
>
> …

3. Kinesiske prioriteter
Kinas væsentligste interesse i topmødet er at understrege landets rolle som en seriøs, aktiv og væsentlig aktør i verdenssamfundet. Samtidig er det for Kina vigtigt, at der i forbindelse med topmødet ikke kommer omfattende kritik af og opmærksomhed omkring den kinesiske menneskerettighedssituation. Kina ønsker at undgå demonstrationer af Falun Gong-udøvere og eksiltibetanere. Man anser det for et protokollært problem, som skal løses af værtslandet.

4. Danske prioriteter
…
Med hensyn til de kinesiske bekymringer for demonstrationer, etc., vil man fra dansk side fremhæve, at enhver person eller bevægelse i Danmark kan give udtryk for egne meninger indenfor Grundlovens rammer. Samtidig vil man tage de fornødne foranstaltninger med henblik på at sikre den kinesiske delegations sikkerhed.
…"

Formålsnotitsen af 23. august 2002 blev med mail af 26. august 2002 tillige sendt fra Udenrigsministeriet, Bjørn Blau, til den danske ambassade i Beijing, ambassaderåd Christian Lotz, Johan Sørensen og Pernille Dahler Kardel.

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mindes at have drøftet med departementschefen eller andre embedsmænd, hvad de kinesiske prioriteter, som er nævnt i formålsnotits om "*EU-Kina-topmøde den 24. september 2002*" af 23. august 2002 fra Udenrigsministeriet til Statsministeriet, i forbindelse med det kommende topmøde, var. De i notitsen nævnte prioriter kan ikke have overrasket nogen. Han mindes ikke, at de talte om Falun Gong, der også nævnes i notitsen. Hans fokus var på overordnede politiske prioriteter og ikke emner som Falun Gong og sikkerhed, der ikke sorterede under ham. I øvrigt skal man være opmærksom på, at det ville være undtagelsen, at en notits som denne fra Udenrigsministeriet gik til ham. En sådan notits var til brug for embedsmændene og et grundlag for det arbejde, som de lagde op til ham. Det var således oplæg fra Statsministeriet, som han sædvanligvis tog udgangspunkt i.

Han blev ikke orienteret af embedsværket om mulige konsekvenser, hvis den kinesiske delegation blev mødt med demonstranter eller ikke blev behandlet værdigt, herunder om det kunne betyde, at delegationen ville rejse hjem etc. Det brugte de ikke tid på at diskutere. Det var slet ikke det, som han var optaget af i forbindelse med topmødet.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, hvad der menes med *"et protokollært problem"*. Det kunne være et protokollært spørgsmål, hvem der modtog gæsterne i lufthavnen, eller hvem der førte delegationen fra hotellet med videre, men det kunne også ses som en lidt nyere måde for kineserne at argumentere for at undgå demonstrationer på.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at notitsen er udtryk for business as usual. Ønskerne er, hvad kineserne er instrueret i at bede om. For hende at se er det naturligt, at det er sat ind i notitsen, som en del af orienteringen af Statsministeriet. Med orienteringen var Statsministeriet forberedt, hvis kineserne fremsatte tilsvarende ønsker over for Statsministeriet. Den danske indstilling til ønskerne er helt på linje med, hvad hun har oplevet gennem årene.

Sektionschef i Asienkontoret Pernille Dahler Kardel har for Tibetkommission II forklaret, at hun formentlig har været med til at udforme notitsen, men hun husker det ikke. Hun læser det ikke som et udtryk for Udenrigsministeriets holdning, men som en reference til, hvad kineserne udtrykte under mødet. Protokollen har formentlig fået tilsendt indholdet af notitsen i kopi, men hun ved ikke af hvem eller hvordan. De kinesiske prioriteter, der er gengivet, handlede mere om værdighed, nok fordi den del hørte under Danmark som vært, og ikke om selve indholdet af drøftelserne på topmødet, som, hun går ud fra, blev varetaget af EU.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker formålsnotitsen, men sikkert har modtaget en kopi. Hun forstår indholdet som en videregivelse af informationer. Statsministeriet kiggede sikkert på notitsens formål og problemstillinger, men hun vil ikke mene, at Statsministeriet også tænkte, at de skulle agere på det. Det var en overflødig oplysning, at Folkerepublikken Kina var bekymret, og notitsen behøvede ikke at betyde, at de skulle gøre noget ved det. Der var ikke en indstilling til en løsning. Som det også fremgår af notitsen, fremhævede man fra dansk side, at der var en grundlovssikret ret til at demonstrere i Danmark.

1. ambassadesekretær Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke var Protokollen, men politiet, der havde ansvaret for et sådan protokollært problem, da det var politiet, der tog sig af sikkerheden. Da der var tale om et internationalt topmøde, hvor også EU og ikke kun formandsskabet var inde over, var indholdet af de politiske samtaler ikke beskrevet i de *"Kinesiske prioriteter"*. De *"Kinesiske prioriteter"* handlede derfor mere om værdighed, respekten for Folkerepublikken Kina og om kineserne generelt, og han kan godt forestille sig, at substansen ikke var så vigtig i randen af et sådant EU-møde.

Internt omslag af 26. august 2002 til statsministeren om invitation til deltagelse i Dansk Ungdoms Fællesråds konference

I Statsministeriet foreligger udarbejdet et omslag af 26. august 2002 vedrørende en invitation fra Dansk Ungdoms Fællesråd. Omslaget blev lagt til departementschef Nils Bernstein og områdechefen til videregivelse efter godkendelse til statsminister Anders Fogh Rasmussen til underskrift og resolution. Omslaget indeholdt endvidere et forslag til en anmodning fra statsminister Anders Fogh Rasmussen til undervisningsminister Ulla Tørnæs med blandt andet følgende indhold:

> "…
> Udenrigsministeriet har oplyst, at udenrigsministeren[67] har modtaget et tilsvarende brev fra Dansk Ungdoms Fællesråd. Udenrigsministeriet har videresendt invitationen til Undervisningsministeriet med anmodning om at lade departementschefen eller en anden embedsmand deltage i Dansk Ungdoms Fællesråds konference. Baggrunden herfor er, at aktiviteterne under konferencen ifølge Udenrigsministeriet falder under Undervisningsministeriets ressort (ASEF mv.). Eftersom regeringen allerede vil være repræsenteret på embedsmandsniveau ser Område 1 ingen grund til at statsministeren deltager[68] i arrangementet.
>
> Det *indstilles* på den baggrund at Undervisningsministeriet anmodes om også at repræsentere statsministeren i forbindelse med konferencen og at dette meddeles Dansk Ungdoms Fællesråd, jf. vedlagte breve.
>
> Til orientering kan det oplyses at udenrigsministeren skal holde tale i forbindelse med LO's faglige forum og al europaministeren vil repræsentere Danmark ved AEBF (europaministeren for ASEM- udenrigsøkonomi ministermøde i København forud for ASEM 4). For så vidt angår det største NGO-forum "People 's Forum " er der ikke kontakt på ministerniveau, men alene på embedsmandsniveau. Dette skyldes primært, at People 's Forum har inviteret en tibetansk eksilminister til København i forbindelse med ASEM-topmødet. Det er p.t. usikkert om eksilministeren kommer, men sagen har desuagtet givet anledning til kraftig protest fra kinesisk side på embedsmandsniveau, og af hensyn til kineserne vil der således ikke være kontakt med People 's Forum på ministerniveau.
> …"

67 Per Stig Møller

68 Anders Fogh Rasmussen

Omslaget indeholdt endvidere et forslag til statsminister Anders Fogh Rasmussens anmodning til undervisningsminister Ulla Tørnæs blandt andet med følgende:

> "…
> Eftersom jeg i dagene op til og under selve ASEM-topmødet ikke har mulighed for at afsætte tid til at deltage i arrangementet, vil jeg anmode dig eller departementschef Henrik Nepper-Christensen om at mødes med repræsentanter for Dansk Ungdoms Fællesråd.
> …"

Endelig indeholdt omslaget et forslag til et svar fra statsminister Anders Fogh Rasmussen til People's Forum, hvor afslaget begrundes således:

> "…
> Jeg må desværre meddele, at min kalender er optaget hele ugen op til ASEM-topmødet og som det formentlig er jer bekendt, er der et meget stramt program under selve ASEM-topmødet. Programmet indledes allerede søndag den 22. september med en uformel middag for de tilrejsende stats- og regeringschefer. Det er derfor vanskeligt for mig at afsætte tid at overvære ceremonien, men jeg har videresendt jeres invitation til undervisningsministeren med anmodning om, at ministeren eller en repræsentant deltager i arrangementet.
> …"

Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering og anbefalinger af 2. september 2002

I trusselsvurdering og anbefalinger fra Politiets Efterretningstjeneste af 2. september 2002 underskrevet af KF 1061 er anført blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om trusler rettet mod viceformanden, men på grund af den for tiden igangværende polemik med Falun Gong sympatisører, der demonstrerer foran ambassaden i Gentofte politikreds, anbefales det, at der føres politimæssig tilsyn, efter konkret behov, med hotellet under viceformandens ophold der.
> …"

Sikkerhedschef KF 1061 har for Tibetkommission II forklaret, at trusselsvurderingen er underskrevet elektronisk af ham, men skrevet af KF 1182.

Københavns Politis operationsbefaling af 2. september 2002 vedrørende ASEM IV topmødet

Den samlede operation blev gennemført som en regionsopgave og ledet af chefpolitiinspektør Kaj Vittrup, Københavns Politi.

I en operationsbefaling, 2. udgave af 11. september 2002 vedrørende ASEM IV topmødet udfærdiget af politiinspektør Mogens Lauridsen og vicepolitikommissær Ole Pagh Andreasen/kriminalassistent Morten Andersen er anført blandt andet:

> "…
> **1.1 Strategi**
> Det er den strategiske hensigt at sikre, at gennemførelsen af EU møderne finder sted som planlagt med politiet i en afpasset offensiv rolle, som gennem dialog og et troværdigt beredskab fastholder initiativet og på den måde begrænser eller forhindrer optøjer eller større uroligheder. Det sker ved, at politiets synlighed som udgangspunkt er minimal og tolerancen høj i relation til fredelige demonstrationer, at civil ulydighed, som f.eks. "sit down" aktioner mødes med afpassede politimæssige reaktioner medens politiets tyngde generelt koncentreres om de grupper, som planlægger eller udviser viljen til at foranstalte uroligheder med en konsekvent reaktion over for de, der deltager i uroligheder, herunder forøver vold, hærværk eller maskerer sig, og hvis det sker, da at sikre, at gerningsmændene anholdes, sigtes og gøres strafferetligt ansvarlige.
> …
> **2.0 OPGAVE**
>
> Det er operationens primære mål at gennemføre en afpasset offensiv indsats således, at politiet gennem fastholdelse af initiativet har kontrol med situationen og med, at møderne gennemføres som planlagt, herunder at,
> - …
> - deltagerne ikke unødigt forstyrres eller forulempes under opholdet,
> - eventuelle demonstrationer eller uroligheder ikke griber forstyrrende ind,
> …
> - anmeldte demonstrationer, der erfaringsmæssigt giver anledning til uroligheder, udelukkes fra at anvende andre ruter end de, der er aftalt med politiet,
> - anmeldte demonstrationer får mulighed for at gennemføre demonstrationerne som anmeldt, uden forstyrrelser fra andre, der har modsat opfattelse af EU,
> …
> **Politiaktion 1 - Demo 1**
> **Indsatsledere: Pk. Bent Olsen, Regionsafdelingen**

Der opstilles en politiaktion med støttefunktioner til ledsagelse af den anmeldte demonstration torsdag 19-09-02 kl. 1700-2100, Reclaim Initiativet fra Blågårds Plads til Israels Plads. De anmeldte og fredelige demonstrationer ledsages alene af meget få enheder og eventuel anvendelse af optisk føring sker ved, at enkelte enheder placeres i rimelig afstand fra demonstrationen. Politiaktionernes øvrige enheder forskydes samtidig parallelt med demonstrationstoget og uden for demonstranternes synsfelt. Ledsagelse af andre anmeldte demonstrationer afpasses den aktuelle trusselsvurdering, men udgangspunktet er fortsat et beskedent antal synlige enheder og en større skjult taktisk reserve.
Ved optræk til uroligheder i demonstrationerne som helhed, herunder ved happenings, tages skridt til iværksættelse af de operationelle teknikker … med det formål at forhindre, at urolighederne opstår - eller hvis de er opstået - da at kunne bevare initiativet og dermed kontrollen over situationen.
…
Politiaktion 8-1 - Sektor København
Indsatsledere: Vpk. Kim Østergaard, OCI[69], og vpk. Børge Niemann, OCV[70], Regionsafdelingen
…
Et antal letsikrede politienheder forskydes parallelt med kortegerne til indsættelse mod eventuelle demonstranter, der søger at hindre kortegerne i at komme frem.
…"

I en udgave af operationsbefalingen dateret 14. september 2002 og udgaver af 17. og 18. september 2002 er første afsnit under politiaktion 1 – Demo 1:

"…
Der opstilles en politiaktion med støttefunktioner til ledsagelse af den anmeldte demonstration torsdag 19-09-01 kl. 1700-2100, Reclaim Initiativet fra Blågårds Plads til Israels Plads.
…"

ændret til:

"…
Der opstilles en politiaktion med støttefunktioner til ledsagelse af anmeldte demonstrationer.
…"

69 Ordenspolitiets Centrale Indsatsleder
70 Ordenspolitiets Centrale Vagtleder

Efter første afsnit under Politiaktion 1 - Demo 1 er endvidere indsat:

> "…
> Ikke anmeldte demonstrationer, spontane happenings, herunder gadeteater, musik og dans, skal som udgangspunkt ikke standses, men ledsages eller observeres af et antal enheder, svarende til den aktuelle trusselsvurdering og der fastlægges - efter omstændighederne - en rute, der ikke umiddelbart kolliderer med andre demonstrationer.
> …"

Punktet "Politiaktion 1 – Demo 1" er ikke gentaget i en operationsbefaling af 20. september 2002 vedrørende officielt besøg af Folkerepublikken Kina's premierminister Zhu Rongji udfærdiget af politiinspektør Mogens Lauridsen og vicepolitikommissær Ole Pagh Andreasen/kriminalassistent Morten Andersen, der ellers i øvrigt lægger sig tæt op ad formuleringerne i operationsbefalingen af 14. september 2002 vedrørende ASEM IV topmødet.

Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen har for Tibetkommission II forklaret, at hans underskrift på operationsbefalingen var et udtryk for, at han havde godkendt den. PET's trusselsvurdering af 2. september 2002 er isoleret set at karakterisere som udtryk for et lavt trusselsniveau, men i og med at det var i forbindelse med ASEM IV topmødet, var det reelle trusselsniveau højere. Beskrivelsen af opgaven i operationsbefaling af 17. september 2002 var helt sædvanlig. Det skal ses i lyset af, at Danmark havde EU-formandskabet et år efter, at der under Sveriges formandskab havde været nogle skræmmende episoder, herunder demonstrationer der var kommet ud af kontrol, politiet havde været nødt til at trække våben, og demonstranter havde været ved at trænge ind på nogle af politikernes opholdssteder. Derfor var der generelt et højt sikkerhedsniveau i det halve år, hvor Danmark havde formandskabet. Angivelsen af, at opgaven blandt andet var, at "*… anmeldte demonstrationer, der erfaringsmæssigt giver anledning til uroligheder, udelukkes fra at anvende andre ruter end de, der er aftalt med politiet…",* vedrørte typisk demonstrationer, som, de havde efterretninger om, ville kunne give ballade. Man skal have for øje, at det anførte vedrørte demonstrationer, der havde anmeldt at ville gå en rute, og således ikke stationære demonstrationer ved en eskorterute.

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at "optisk føring" betød, at de ville bruge biler til at følge demonstranterne og spærre af, så de gik i den retning, som politiet ønskede. På den måde blev demonstranterne ført det rigtige sted hen. Optisk føring kunne også foretages af gående betjente, der fulgte demonstrationen på hver side. Det afhang af situationen, om man valgte den ene eller den anden fremgangsmåde.

Rigspolitiets risikovurderinger af 19. september 2002

I en risikovurdering, der er sendt pr. fax den 19. september 2002 kl. 13.32 og 14.10 udfærdiget af vicepolitimester Vibeke Christensen, PET, er anført blandt andet:

"…

2.3 Usikkerhedsfaktorer

- Hvorvidt antiglobaliseringsaktivister og andre elementer fra det venstreradikale miljø har fokus på Kina og dette lands relationer til EU, og/eller om der er en forbindelse mellem Falun Gong-bevægelsen i Danmark eller herboende oppositionskinesere til det venstreekstremistiske miljø.
- Hvorvidt tilhængere af "Falun Gong" vil forsøge at konfrontere repræsentanter fra den kinesiske delegation eksempelvis ved at opnå adgang til aktuelle hoteller og korteger.

2.4 Truslen

Motiv.

- Bekæmpelse af det kinesiske styres undertrykkelse af mindretal og bevægelser, herunder Falun Gong.

Vilje.

- Herboende kinesere og Falun Gong-tilhængere kan ønske at sætte fokus på Kinas undertrykkelse af mindretal og Falun Gong-bevægelsen.
- Der har tidligere været afholdt demonstrationer ved den kinesiske repræsentation i Danmark.

Evne.

- De omtalte demonstrationer er forløbet fredeligt og i øvrigt med forholdsvis få deltagere.

Mulighed.

- Både det venstreekstremistiske miljø og andre, herunder herboende kinesere, har mulighed for at forøve anslag og/eller voldelige aktioner mod topmødet den 24. september 2002 i København, men PET er den 19. september 2002 ikke i besiddelse af oplysninger, der indikerer planlægning af konkrete aktiviteter rettet mod mødet.

Truslen vurderes at være: **UKENDT**

Mål

- **Bella Centret.**

- **De kinesiske repræsentationer.**
- **Aktuelle hoteller.**
- **Infrastrukturen i og omkring møde og indkvarteringsstederne, samt det forbindende vejanlæg.**

...
4. Sikkerhedsniveau

Politiets Efterretningstjeneste er den 19. september 2002 ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete terrorrelaterede aktioner rettet mod mødet eller mødedeltagerne.

Vi henleder dog opmærksomheden på det under det Danske EU-formandskab generelt forhøjede trusselsbillede og anbefaler, at regionen tilpasser de påtænkte sikkerhedstiltag herefter.
…"

I en risikovurdering, der er sendt pr. fax samme dag, den 19. september 2002, men kl. 14.30 og ligeledes udfærdiget af vicepolitimester Vibeke Christensen, PET, er anført blandt andet:

"…
Der eksisterer dermed en generel terrortrussel rettet mod repræsentanter fra de pågældende lande, men PET er den 18. september 2002 ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete terrorrelaterede aktioner rettet mod møderne eller mødedeltagerne.
…
2.3 **Usikkerhedsfaktorer**

- Hvorvidt de tidligere fremsatte trusler mod … fortsat er aktuelle i forbindelse med …s tilstedeværelse ved ASEM møderækken.
- Hvorvidt et massivt politiopbud afholder aktivistmiljøet fra at foretage voldelige aktioner.
- Hvorvidt aktivistmiljøet har indflydelse på og deltager i ovennævnte demonstrationer anmeldt af "Falun Gong.
- Hvorvidt tilhængere af "Falun Gong" vil forsøge at konfrontere repræsentanter fra den kinesiske delegation eksempelvis ved at opnå adgang til aktuelle hoteller og korteger.

…"

Københavns Politis operationsbefaling af 20. september 2002 vedrørende "Officielt besøg fra Kina" (Zhu Rongij)

I en operationsbefaling af 20. september 2002 vedrørende Zhu Rongij's officielle besøg fra 24. september 2002 til 26. september 2002 udfærdiget af politiinspektør Mogens Lauridsen, vicepolitikommissær Ole Pagh Andreasen og kriminalassistent Morten Andersen er strategien og opgaven fra operationsbefalingen af 2. september 2002 og senere vedrørende ASEM IV topmødet gentaget.

Vicepolitikommissær Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at han deltog i et møde i Eigtveds Pakhus umiddelbart før premierminister Zhu Rongji's besøg i 2002. I mødet deltog embedsmænd fra Udenrigsministeriet og indsatsledere, og de fik at vide, at de skulle undgå, at den besøgende så Falun Gong-tilhængere. Mødet må være blevet holdt efter, at operationsbefalingen var udarbejdet. Hvis mødet alene havde været et indledende møde i forbindelse med tilblivelsen af operationsbefalingen, ville han ikke have været med. Det var hans opgave at finde ud af, hvor Falun Gong-tilhængere stod ved kortegeruten. Hvis der var Falun Gong-tilhængere, ville kortegeruten blive omlagt. Det var første og eneste gang, han har været til møde i Udenrigsministeriet. Der har helt sikkert også deltaget folk fra PET, men han husker det ikke konkret. Der var mange til stede på mødet og givetvis også flere indsatsledere end ham selv. Han husker det ikke konkret, men han er overbevist om, at chefpolitiinspektør Kai Vittrup også deltog i mødet, da det formentlig var Kai Vittrup, der havde taget ham med til mødet. Det var en slags gestus for at vise, at også indsatsledere burde deltage på højere plan. Kai Vittrup var operationsansvarlig for besøget, uanset om han var angivet som sådan eller ej. Det var Kai Vittrup, der satte fingeraftrykkene på operationsbefalingen i forhold til, hvad der skulle ske.

Han husker mødet i Eigtveds Pakhus, fordi der var én, der klappede ham på skulderen, da mødet sluttede, og sagde, at han skulle sørge for, at VIP'en ikke så demonstranter, da det ville forstyrre gæstens "åndelige habitus". Det var første og eneste gang, at han har hørt vendingen "åndelig habitus", og derfor bed han mærke i den. Det var en civilklædt mand, der sagde det til ham. Det var ikke en politimand. En politimand ville han have genkendt. Han kan ikke udelukke, at det var én fra ministeriet eller fra PET. Det var ikke én, der var i hans kommandolinje i operationen.

Det var Udenrigsministeriet, der kendte til besøgets detaljer. Han ved ikke, hvilken afdeling fra Udenrigsministeriet der deltog i mødet, men han er er overbevist om, at der deltog ansatte fra Protokollen. Han husker ikke, om det var mænd eller kvinder, der deltog fra Udenrigsministeriet. På mødet blev programmet gennemgået. Han erindrer ikke at have været til flere møder i Udenrigsministeriet efter 2002. I så fald ville han kunne huske det.

Vicepolitiinspektør Benny Winther Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var med til et møde om operationen i Eigtveds Pakhus i forbindelse med ASEM IV topmødet. Derimod deltog han op til topmødet i stabsmøder ca. en gang om ugen, hvor blandt andre KSN-ledere, ledere fra Regionsafdelingen og PET deltog.

Det var den samme medarbejder fra PET, der deltog på alle stabsmøderne op til topmødet og det samtidige besøg af Zhu Rongji. PET-medarbejderen talte meget om, at kineserne var sensible i forhold til at se demonstranter. Medarbejderen nævnte blandt andet, at Udenrigsministeriets protokol var lidt bange for, at det skete, idet det kunne have betydning for indgåelsen af handelsaftaler. Det var imidlertid aldeles uvedkommende for ham. Han skulle alene rette sig efter operationsbefalingen og handle ud fra den. Det var på alle stabsmøderne, at medarbejderen fra PET sagde, at kineserne nok ville blive sure, hvis de så demonstranter.

PET-medarbejderens oplysninger om, at kineserne var sensible i forhold til at se demonstrationer, førte ikke til interne drøftelser blandt KSN-lederne eller i øvrigt. Han deltog i hvert fald ikke i drøftelser om det og således heller ikke med chefpolitiinspektør Kai Vittrup.

De taktiske befalinger

Der foreligger en lang række taktiske befalinger vedrørende de enkelte indsatsområder under ASEM IV, der alle gengiver operationsbefalingens pkt. 1.1 strategi og i forskellig grad nævner de omkring 20 anmeldte demonstrationer. Af Københavns Politis demonstrationsoversigt fremgår, at demonstrationerne primært var anmeldt af Den kinesiske Forening og Falun Gong, mens Støttekomitéen for Tibet havde anmeldt to af demonstrationerne.

Handlingsforløbsrapporter og KSN-døgnrapporter 21. til 26. september 2002

Politiets handlingsforløbsrapporter er løbende tilført oplysninger om diverse demonstrationer og deres forløb. Særligt om Falun Gong-demonstrationer er tilført følgende:

I handlingsforløbsrapport af 21. september 2002 for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI, Kim Lykke Østergaard (L8) er kl. 09.13 tilført:

> "L8 til D31-01: 1 grp. sektorpatruljering snævert omkring Kgs. Nytorv og holde øje med Falun Gong-demo samt åbenhus arrangement på den Franske Ambassade."

Handlingsforløbsrapporten er endvidere tilført oplysning om blandt andet:

> Kl. 12.32
>
> "L8 og D9-01 besigtigelse af Kgs. Nytorv vedr. Falun Gong og kulturarrangement på Frankrigs Ambassade. Alt roligt."

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at han var Lima 8 (L8). Chefpolitiinspektør Kai Vittrup havde forud for handlingsforløbsrapporten givet ham ordren om at sikre, at den besøgende ikke så Falun Gong-tilhængere på Kongens Nytorv.

I handlingsforløbsrapport af 21. september 2002 for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI,[71] vicepolitikommissær Børge Niemann er kl. 15.15 tilført:

> "Falun Gong-demo / 30-40 personer danser / alt roligt / Kgs.Nytorv"

Handlingsforløbsrapporten er endvidere tilført oplysning om blandt andet:

> Kl. 16.00
>
> "Rekonosering Øregårds Alle 25 / Kinas Ambassade"
>
> Kl. 20.30
> "S 17-33 & S 17-34 på plads Øregårds Alle 25 – Kina's Ambassade"
>
> Kl. 21.15
>
> "S17-34, oplyser i.a.b. på Hellerup Station vedr. Falun Gong"
>
> Kl. 21.30
> "25 personer med lys & banner foran Kina's Ambassade / Falun Gong.
>
> Alt stille & roligt."

71 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Kl. 21.45

"KSN får situationsmelding vedr. Falun Gong"

Kl. 22.10 og 23.15 er handlingsforløbsrapporten tilført oplysning om:

"D17-03 melder 67 personer ved Kina's Ambassade / alt stille & roligt."

"Falun Gong Demo afsluttet / Kina's Ambassade"

I handlingsforløbsrapport af 22. september 2002 for politiaktion 9 Sektor Amager, OCI, politikommissær Mads Firlings (L9) er kl. 14.45 tilført:

"L 9, S11 og S14 til Hotel Scandinavia, hvor en pro kinesisk demonstration på ca. 15 personer havde taget opstilling på Artillerivej ved Seruminstituttet.

Ved kontakt til demonstrationen, gjorde lederen af denne opmærksom på en Hvid Toyota Hi-Ace med svensk indregistreringsnummer SXJ675 som man frygtede indeholdt Falun Gong tilhængere. Køretøjet kontrolleret uden at dette syntes at være tilfældet. Lederen af demonstrationen syntes også at genkende den person der blev sat af som provinsguvernør i Kina."

Politikommissær Mads Firlings har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke var et problem, at den prokinesiske demonstration stod ved Hotel Scandinavia på Artillerivej ved Seruminstituttet. Det havde heller ikke været et problem, hvis det havde været en Falun Gong-demonstration, som havde stået der. Han havde placeret styrker meget tæt på, og de ville kunne have grebet ind, hvis der var blevet behov for det. Han husker det ikke konkret, men han ville forholde sig mandskabsmæssigt ens til en prokinesisk og en Falun Gong-demonstration. Han husker ikke, hvor det omtalte køretøj var på vej hen. Han mener, at køretøjet blev standset på Christianshavns Torv. Baggrunden for standsningen var, at de havde et skærpet sikkerhedsniveau. Som han husker det, var føreren af bilen en journalist, der var uden tilknytning til Falun Gong, men kendt for blandt andet tilknytning til autonome demonstrationer. Han husker ikke, hvem det var, der blev sat af.

I handlingsforløbsrapport af 22. september 2002 for politiaktion 9 Sektor Amager, OCI, vicepolitikommissær Jan S. Rasmussen (nu Steen Bischof) (L9) er i tidsrummet kl. 21.45 til 01.30 tilført blandt andet:

"…
2201/KSN/Kinesisk delegation afgang Kronborg.

> 2205/KSN/pga. Falon Gong demonstration på Rådhuspladsen omlægges kinesisk rute fra Langebro til Knippelsbro. Posten Langebro nedlægges og flyttes til Knippelsbro.
> …"

Vicepolitikommissær Steen Bischof[72] (L9) har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke i dag husker omlægningen af ruten. Det var ikke en type beslutning, som blev truffet af ham. Det var meget muligt KSN, som traf beslutningen. Han sad i "Lima"vognen og var formentlig slet ikke involveret.

Af Københavns Politis vagtplan fremgår, at politiinspektør Mogens Lauridsen var leder af KSN den 23. september 2002 kl. 08.00 til 20.00, hvor politiinspektør Torben Schütt tog over i tidsrummet kl. 20.00 til 08.00.

I en KSN[73] døgnrapport for KSN niveau 2 fortsat mandag, den 23. september 2002 fra kl. 07.00 er anført blandt andet:

> "…
> KSN bemandes med:
>
> Politiinspektør Mogens Lauridsen KSN leder
> …
> 0808 **L9** [Mads Firlings]
>
> Ca. 30 personer foran BC [Bella Center]. Halvdelen er pro kina, resten er Falun Gong.
>
> 0818 **L9**
>
> Alt roligt på Vejlands Alle. Pro kineserne forlader snart området. Falun Gong bliver, og forventer at der kommer flere demonstranter.
>
> Kl. 0838 **L9**
> Der er pt. 50 Falun Gong aktivister og 30 pro kina demonstranter.
> …
> Kl. 0939 **Lehnert**

72 Tidl. Jan S. Rasmussen

73 Kommandostation

Alle demonstrationer ved BC er væk.

Kl. 09.57 **Ropers**

Kineserne fra Vejlands Alle er nu ved P-pladsen ved SAS Scandinavia. De holder i svensk indregistrerede vogne ve hotellet. Der står Fal

Kl. 10.11 **Sallov**

Der er ca. 20 fra Falun Gong på Rådhuspladsen

Kl. 10.16 **L1**

Lidt over 100 demonstranter på Rådhuspladsen

Kl. 10.28 **L1**

Ca. 200 demonstranter på Rådhuspladsen
…
Kl. 11.43 **L1**

Der er stadig ca. 200 demonstranter på Rådhuspladsen. Der er taler. Alt er roligt.
…
Kl. 12.46 **L1**

Falun Gong Demonstrationen har sat i gang. Den går ad … til Christiansborg Slotsplads.
…
Kl. 12.59 **Ropers**

Ca. 150 personer i Falun Gong demonstrationen.
…
Kl. 14.45 **L1**

Demonstrationen på Christiansborg Slotsplads er slut
…"

I handlingsforløbsrapport af 23. september 2002 for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI,[74] vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard er kl. 10.00 tilført:

> "…
> Briefing i Grøndal Centret af hele politiaktionen, herunder: D9-01 patruljemæssig tilsyn ved demoer (Falun Gong) med 1 grp. Kl. 1800 overtages demo ved Christianshavns Torv (Falun Gong) kl. 1930 går demoen til UM. (indtil kl. 1930 er der pro-kinesisk demo ved UM)
> …"

Handlingsforløbsrapporten er endvidere tilført oplysning om blandt andet:

> Kl. 12.17
> "S9-12: har været på alle steder, hvor der er anmeldt demoer med Falun Gong. Der er alene demo på Rådhuspladsen."
>
> Kl. 17.55
> "S9-11: til Christianshavns Torv for afløsning ved Falun Gong demo"
>
> Kl. 18.55
> "L8 til D9-01: demoen ved Torvegade skal holdes på vestlige fortov"
>
> Kl. 19.13
> "L8 til D9-01: al bevægelse vedr. Falun Gong meldes uopholdeligt til mig."
>
> Kl. 19.16
> "Demoen fra Knippels Bro trækker mod Chr.borg slotspl."
>
> Kl. 19.17
> "L8 til KSN : grp. fra Knippels Bro mod Chr.borg slotspl. Ingen på Langebro."
>
> Kl. 19.20
> "L8 til D9-01: demoen (5 pers.) er u.f. Børsen. Sv.: kører til aftalt sted ud for Chr. Borg. Og holder demoen i Børsgade"
>
> Kl. 19.22
> "D9-01: demoen på 5 pers. er på Slotspladsen. Sv.: hold dem der."

74 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Kl. 19.25
"D9-01 til L8: demoen fra Slotspladsen går ad Vindebrogade. Sv. Tilbageholdes indtil VIP Kina er ankommet til Chr. Borg."

Kl. 19.28
"L8 til KSN : Forslag til eskorterute: Langebro, Rysenstensgade, Vester Voldgade, Ny Vestergade til Marmorbroen. Er netop gennemkørt uden problemer."

Kl. 19.37
"D9-01: S9-14. har kontakt til 3 demonstranter. Sv.: Skal holdes i sidegade, hvis det er Falun Gong"

Kl. 19.39
"S9-11: har afvist gruppen og sendt dem mod Rådhuspladsen."

Kl. 19.40
"L8 til KSN: de tre Falun Gong-tilhængere går ad HCAB og har passeret Rysenstensgade"

Kl. 19.42 og 19.45 er handlingsforløbsrapporten tilført oplysning om:

"L8 til KSN : de tre er gået mod RHPL. Er langt forbi Rysenstensgade."

"L8 til KSN : de tre på HCAB fortsætter mod indre by. Er pt. Ved Tivoli."

Kl. 19.47
"KSN melder afgang fra hotellet for VIP-kina"

Kl. 19.52
"KSN: kortegen fremme."

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har om hændelse kl. 18.55, forklaret, at det ikke var usædvanligt, at demonstranterne stod på den anden side af kørebanen og derved ovre ved Ørkenfortet på den modsatte side af ministeriet. Han husker ikke demonstrationen ved Torvegade. Han sendte en delingsfører til stedet. Han skulle give konstante meldinger til KSN om, hvor der befandt sig demonstranter på eskorteruten, så de hurtigt kunne ændre ruten.

Om hændelse kl. 19.37 i handlingsforløbsrapporten har han forklaret, at det hele handlede om, at Falun Gong-tilhængerne ikke var synlige for kortegen.

I handlingsforløbsrapport af 23. september 2002 for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI,[75] vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) er kl. 08.00 tilført:

> "Briefing i KSN ved PI Mogens Lauridsen og PK Lars Haugaard."

Videre er tilført blandt andet:

> Kl. 10.25
> "L8 på Grøndal Centret for briefing af politiaktionens enheder. D9-01 skal føre tilsyn ved demo Nytorv (Falun Gong) i tidsrummet kl. 1700 til 1900. Derefter kl. 1925 – 2000 føre tilsyn med eskorter mod Fredenborg."
>
> Kl. 19.25
> "S33 tlf.: ca. 50 Falun Gong på Nytorv."

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) har for Tibetkommission II forklaret, hans opgave også her var at holde øje med Falun Gong-tilhængere. Hans opfattelse var, at chefpolitiinspektør Kai Vittrups ordre gjaldt for hele besøget. Han talte ofte med eskorteleder Ole Kahr. Hvis han til KSN meldte, at der stod Falun Gong-tilhængere, ville der typisk blive valgt en anden rute. Omlægning af eskorterute kunne også være sket under et besøg af fx den amerikanske præsident, da en omlægning kunne have sikkerhedsmæssige aspekter.

I handlingsforløbsrapport af 23. september 2002 for politiaktion 9, Sektor Amager, OCI, politikommissær Mads Firlings (L9) er kl. 08.00 tilført oplysning om:

> "…
> KSH meddelte, at tre tysk indregistrerede personbiler var landet i krydset Vejlands Alle – Center Boulevard med demonstranter. Dette blev hurtigt øget til 5 biler. D 11 var hurtigt på stedet, og kunne konstatere, at der var tale om 2 demonstrationer. En velkomst demonstration fra pro-kinesere og en demonstration fra Falun Gong mod undertrykkelse af bevægelsen i Kina.
> …"

75 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Handlingsforløbsrapporten er endvidere tilført oplysning om blandt andet:

> Kl. 08.10
> "L9 tog kontakt med begge demonstrationer. Man var fra begge sider tilfredse med muligheden for at demonstrere fra de anviste pladser. Der var ca. 40 deltagere i velkomstdemonstrationen og ca. 60 deltagere iFalun Gongs demonstration"
>
> Kl. 09.10
> "Den pro kinesiske demonstration pakkede sammen, da den kinesiske delegation var ankommet til Bella Centret. I øvrigt uden at passere velkomst demonstrationen"
>
> Kl. 09.35
> "Falun Gong demonstrationen pakkede sammen, da de samme mennesker skulle ind og demonstrere på Rådhuspladsen kl. 1000. Der var en god og konstruktiv kontakt mellem demonstrationslederne og Indsatslederen."

I handlingsforløbsrapport af 23. september 2002 for politiaktion 9, Sektor Amager, og politiaktion 1, Demo 1, begge OCI,[76] politikommissær Bent Olsen (Lima 1) er i tidsrummet kl. 9.00-20.05 tilført oplysning dels om en Falun Gong demonstration, som blev fulgt fra Rådhuspladsen til Christiansborg Slotsplads, dels om en demonstration vedrørende menneskerettighederne i Philippinerne, som ligeledes blev fulgt fra demonstrationens start til dens afslutning. Om Falun Gong demonstrationen er tilført blandt andet:

> Kl. 10.00
> "Lima 1: fremme på Rådhuspladsen, hvor ca. 20 personer ses forsamlet. Alt roligt."
>
> Kl. 10.05
> "Lima 1: pk. Bent Olsen kontaktede talskvinde for Falun Gong i Danmark … Demo'en forventes afsluttet kl. 1200. …"

76 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Kl. 10.29
"Lima 1 til KSN: der ses forsamlet knapt 200 deltagere i Falun Gongs arrangement/demo på Rådhuspladsen. Der spilles stille, kinesisk musik, og udføres gymnastiske øvelser. Der hersker en rolig stemning på stedet."

Kl. 11.42
"Lima 1: fremme på Rådhuspladsen, hvor ca. 200 tilhængere af Falun Gong … Arrangementet afvikles i overensstemmelse med de med politiet trufne aftaler herom."

Kl. 11.57
"Lima 1 til KSN: Falun Gong demonstrationen er forsinket, således at man først afgår fra Rådhuspladsen kl. ca. 1245."

Kl. 12.38
"Lima 1: forskyder til Vester Voldgade v. Rådhuspladsen, hvor Falun Gong demonstrationen gør klar til at gå ad ruten: Rådhuspladsen-Vester Voldgade-Nørre Voldgade-Gothersgade-Chr. IX's Gade-Kr. Bernikows Gade-Bremerholm-Holmens Kanal-til Christiansborg Slotsplads."

Kl. 12.48
"Lima 1: demo'en begynder at gå fra Rådhuspladsen."
Kl. 12.50 til 13.49 indgår i alt 17 meldinger fra Lima 100 og Lima 1 om demonstrationens bevægelse fra Rådhuspladsen til Christiansborg Slotsplads. Herunder konstateres det et par gange, at "Alt roligt".

Hændelsesrapporten fortsætter herefter:

Kl. 13.51
"Lima 1: alle demonstranter er nu fremme på Christiansborg Slotsplads."

Kl. 13.53
"Delta 12-01 til Lima 1: delingen holder stand by i Prins Jørgens Gård."

Kl. 13.54
"Delta 5-01: holder ligeledes stand by, men i Rigsdagsgården."

Kl. 14.22
"Lima 1: demonstrationen er slut, og de ca. 180 deltagere forlader Christiansborg Slotsplads i ro og orden."

I KSN-døgnrapport mandag, den 23. september 2002, KSN-leder politiinspektør Torben Schütt, er tilført oplysning om:

> Kl. 19.29
> "LIMA 8
> Ca. 50 personer ved Falun Gong demo på Nytorv."
>
> Kl. 20.09
> "HOTEL ROYAL
> Ca. 20 Falun Gong tilhængere på modsatte fortov. Alt roligt."
>
> Kl. 20.43
> "KSN
> Demo Kgs. Nytorv er aflyst og afholdes i stedet på den nordøstlige side af Hotel Scandinavia.
>
> KSN
> Lima 9 kigger på det."
>
> Kl. 22.22
> "LIMA 9
> 6-7 stk. Falun Gong ved Hotel Scandinavia/Amager Boulevard med et enkelt banner."
>
> Kl. 22.34
> "SIERRA 33
> Falun Gong gået fra stedet (mod Scandinavia??)"
>
> Kl. 22.53
> "LIMA 9
> Flytter Falun Gong demoen over til stien ved Stadsgraven, hvor de har tilladelse til at stå."

Vicepolitiinspektør og KSN-leder Benny Winther Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han ud fra oplysningerne i KSN-døgnrapporten vil tro, at han afløste politiinspektør Torben Schütt som KSN-leder den 23. september 2002 kl. 19.00. Tilførslen kl. 19.29 siger ham ingenting, men vedrørende de efterfølgende tilførsler husker han, at kineserne var indlogeret på Hotel Scandinavia og et hotel på Vesterbro. Der skete ikke noget i forbindelse med demonstrationer ved de to hoteller, som har fæstnet sig i hans hukommelse.

I handlingsforløbsrapport af 23. september 2002 for politiaktion 9, Sektor Amager, OCI, vicepolitikommissær Jan S. Rasmussen (nu Steen Bischof) (L9) er i tidsrummet kl. 18.00 til 06.00 tilført oplysning om en Falun Gong demonstration:

> "…
> 2230/Falun Gong demo havde taget opstilling på Amager Boulevard over for Hotel Scandinavia. DF fra 31-04 tog kontakt til lederen …
>
> Der var i alt 30 demonstranter.
> …
> 2244/KSN oplyste at pga. Falun Gong demo'en valgtes alternativ escorte-rute 35A for kinesisk delegation.
>
> 2255/KSN ønskede demo'en rykket uden for den Kinesiske delegations synsfelt. D 31-04 sat på opgaven.
> …
> 2329/D 31-04 oplyste at demo'en havde opløst sig selv.
> …"

Vicepolitiinspektør og KSN-leder Benny Winther Jørgensen har om valget af alternativ eskorterute kl. 22.44 forklaret, at han ikke husker noget om, at der blev lagt en eskorterute om på grund af en Falun Gong-demonstration. Han er ret sikker på, at han ikke havde noget med det beskrevne i handlingsforløbsrapporten at gøre, men han har som KSN-leder lagt mange eskorteruter om. Det var helt almindeligt at gøre. Rent sikkerhedsmæssigt ville det være amatøragtigt, hvis man havde fulgt den primært planlagte rute. Som KSN-leder bestemte han typisk lige inden, at eskorterne skulle køre, hvilken rute de skulle følge, og han lagde stort set altid ruten om, navnlig hvis VIP'en var en, som kunne være udsat. Hvis det derimod var dronningen, som skulle køre en rute, hvor der stod folk og viftede med flag, ændrede han ikke ruten.

Inden en eskorte kørte, var ruten kørt igennem af en motorcykel. Sædvanligvis sad lederen af færdselsafdelingen ved siden af ham i KSN, og de drøftede, hvilken rute der skulle køres, hvorefter han bestemte, hvilken af de mulige ruter der skulle køres. Han ved ikke, hvad baggrunden var for, at eskorteruten blev lagt om som angivet i handlingsforløbsrapporten, og heller ikke, hvorfor KSN ønskede demonstrationen rykket uden for den kinesiske delegations synsfelt. Det var ikke hans beslutning. Han har aldrig flyttet en demonstration for, at den ikke skulle være synlig for kineserne.

Vicepolitikommissær Steen Bischof[77] (L9) har for Tibetkommission II forklaret, at som han husker det, var det ham, der ankom i "Lima"vognen som den første til demonstrationen. Der var 10-15 Falun Gong demonstranter. De sad fuldstændig stille på fortovet i skrædderstilling og mediterede, hvilket han meddelte over radioen til KSN, hvorefter radiokommunikationen med KSN sluttede. Mens han stadig var på stedet, blev han igen kaldt op af KSN, som spurgte, om kineserne ville kunne se demonstranterne, når delegationen kom ad Artillerivej, hvilket han bekræftede, at de kunne. Derefter meddelte KSN ham, at demonstranterne skulle flyttes. Han gik derfor hen til demonstranterne og sagde, at de lige skulle flytte sig 10 meter, hvilket de gjorde. Ved flytningen de 10 meter blev demonstranterne placeret således, at de ikke ville kunne ses af kortegen, idet hotellet herefter skyggede for dem. Han var alene og i uniform, da han henvendte sig til demonstranterne. Han husker ikke nærmere om det anførte i handlingsforløbsrapporten om, at der valgtes en alternativ eskorterute, herunder hvilken vej den alternative rute fulgte. Han havde ikke tidligere oplevet, at man omlagde eller flyttede demonstrationer for, at de ikke skulle ses. Han husker ikke, hvem der sad i KSN den aften.

Af indberetning fra Københavns Politis hotelbevogtning på Hotel Scandinavia den 23. september 2002 kl. 07.00 til 24. september 2002 kl. 07.00 fremgår blandt andet:

> Kl. 09.54
> "Post 3 + 4 oplyste at en sølvfarvet Mazda … havde streamer med Falun Dafa på bagklappen. ... passagerer af form. Kinesisk herkomst i bilen. Forlader stedet."
>
> Kl. 09.58
> "Efterfølgende meddeler post 12, at 2 personer, mand og kvinde, lyshårede svenskere, iført Falun Gong – jakker er i lobbyen med kontakt til receptionisten. … Post 12 bortviser, og De går efter at have afleveret propagandamateriale. … KSN underrettet."
>
> Kl. 17.45
> "JK medd. at der mandag+tirsdag+onsdag i tidsrummet kl. 1900-2200 var anmeldt demonstration af nogle Falungong personer/medlemmer på stien øst for Amager Boulevard overfor Helte Skandinavia."

77 Tidl. Jan S. Rasmussen

Kl. 19.29-19.51
"…Ingen
"Falungong demonstration" obs."

Kl. 22.40
"Post 4 meddeler, at der kommer en flok på ca. 20 personer/demonstranter på fortovet. Går over fodgængerfeltet ved Artellerivej mod nordsiden af Amager Boulevard.

Kl. 22.55
"Lima Scandinavia meddelte at demonstrationen bliver flyttet ca. 100 m ud af Amager Boulevard. Lima 9 foretager flytningen."

Kl. 23.45
"Sikkerhedsofficer fra Kina retter mistanke mod yngre par, som er bosiddende i værelse 1628 – mistænkes for at være falungong'er. … bekræftede på forespørgsel, at han og hustruen var medlemmer af Falungong bevægelsen og pt. var i København grundet en udstilling på Hotel D'angleterre. Begge havde tænkt sig at rejse i morgen og man havde ikke tænkt sig at udøve propaganda eller demonstrationer her på hotellet. Ej heller var man i besiddelse af materiale herom på hotellet. Natholdet checker 16. etage i løbet af natten og situationen følges i morgen tidlig. /JS"

Vicepolitiinspektør og KSN-leder Benny Winther Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at hvis en demonstration skulle flyttes, var det KSN-lederen, som skulle give ordre om det. Han ved ikke, hvad begrundelsen var for at flytte demonstrationen som beskrevet i indberetningen for hotelbevogtningen af Hotel Scandinavia fra den 23. september til den 24. september 2002. Normalt var det på grund af optøjer, at en demonstration blev flyttet. Han flyttede ikke nogen demonstrationer i forbindelse med topmødet og Zhu Rongji's besøg, idet der var stille og roligt ved hotellerne, mens han havde vagter.

I en KSN døgnrapport for KSN niveau 2 fortsat af 24. september 2002 kl. 07.00 til 19.00 er anført, at politiinspektør Mogens Lauridsen var leder af KSN. Videre fremgår blandt andet, at:

Kl. 8.10
"**Falun Gong demo Vejlands Alle**
Den anmeldte demonstration ved Vejlands Alle. Ingen er pt. fremmødt."

Kl. 10.15
"**Vedr. anmeldt demo v/Kina ambassaden (Falun Gong)**
D22 meddeler, at der pt. befinder sig 1 demonstrant foran den Kinesiske ambassade på Øregårdsvænget."

Kl. 10.16
"**Vedr. anmeldt demo v/Skt. Hans Torv (Falun Gong)**
D22 meddeler, at der ingen demonstranter er på Skt. Hans Torv."

Kl. 10.40
"**Få Falun Gonger Vejlands Alle**
D11 meddeler, at der nu er kommet nogle få demonstranter på den anviste plads ved Vejlands Alle o.f. BC."

Kl. 11.05
"**Status vedr. demoerne**
Efterretning meddeler, at der ca. 30 – 35 Falun Gonger på Rådhuspladsen. 4 på Vejlands Alle og 3 ved Kinas ambassade."

Kl. 12.15
"**Situationsmelding demo Falun Gong**
Øregårdsvej 15 demonstranter – Gl. Torv Nytorv, ingen – Rådhuspladsen 1."

Kl. 16.22
"**Demo v/Udenrigsministeriet**
Lima 1 meddeler, at der forsamlet ca. 25—30 demonstranter på Christianshavns Torv ved Kanalen. De bærer på flag og bannere. Alt er stille og roligt."

Kl. 16.39
"**Demoen trækker ned mod UM**
Lima 1 standser demoen ved Christianshavns Kanal."

Kl. 16.40
"**Kinesiske delegations fremme UM**
Lima Eigtved melder, at den kinesiske delegation er fremme ved Eigtveds Pakhus. Delegationen trækker ned mod vandet for optagelse af fotos."

Kl. 16.52
"**Demoen opløst**

> Lima 1 meddeler, at demonstrationen langsomt er gået i opløsning. De er sivet derfra i små grupper uden at det har givet anledning til problemer. Man overgår til sektorpatruljering."
>
> Kl. 16.59
> "**5 – 7 demonstranter bortvises**
> Lima 1 meddeler, at man er nødt til bortvise 5 – 7 demonstranter, der er lidt langsomme i betrækket, fra hjørnet af Strandgade – Torvegade. Det er resterne fra Tibetdemonstrationen."
>
> Kl. 17.06
> "**Anmeldt demo af prokinesere**
> D 501 meddeler, at ca. 20 kinesere i 2 minibusser holder stand by Strandgade overfor Ørkenfortet. De er klar til at hylde deres Premierminister når og hvis kan
> kommer forbi."
>
> Kl. 18.29
> "DELTA 3
> 20 demonstranter ved den kinesiske ambassade. Forventer at blive stående til kl. 1900."

I handlingsforløbsrapport af 24. september 2002 for politiaktion 1, Demo 1, OCI[78], politikommissær Bent Olsen(Lima 1) er kl. 15.25 tilført:

> "Lima 1 forskyder fra PG til Amager Torv, hvor der kl. 1545-1930 er anmeldt en demonstration:"Mod Kinas undertrykkelse af Tibet"."

Videre er handlingsforløbsrapporten tilført blandt andet:

> Kl. 15.36
> "Delta 5-01: er fremme på Christianshavns Torv, hvor der står 5-10 personer med tibetanske flag på broen over Christianshavns Kanal."
>
> Kl. 15.40
> "Lima 1: fremme på hjørnet af Christianshavns Torv – Overgaden Oven Vandet. På det nordlige fortov af broen står der 7 demonstranter og kigger …"

78 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Kl. 16.03
"Lima 1: retur til demo'en, der tæller ca. 30 deltagere, hvor der tages kontakt med talsmand Anders Højmark Andersen …. Han var noget utilfreds med det sted, som demo'en havde fået anvist, fordi det lå for langt væk fra Udenrigsministeriet."

Kl. 16.38
"Delta 5-01: der er mødt en kineser op på hjørnet af Torvegade-Strandgade."

Kl. 16.40
"Lima 1: Tibet-demonstrationen begynder at gå mod Udenrigsministeriet, men bliver standset v. Torvegade – Wildersgade."

Kl. 16.46
"KSN til Lima 1: demo'en kan gå forbi Udenrigsministeriet, men man må ikke tage ophold på hjørnet af Strandgade og Torvegade, hvor der er anmeldt en pro-kinesisk demo. Delta 5-01 skal følge med Tibet-demo'en."

Kl. 16.50
"Lima 1: demo'en er tilsyneladende opløst, der står 4 personer tilbage på broen over Christianshavns Kanal."

Kl. 17.07
"Delta 5-01: to minibusser med ca. 20 kinesere er standset i Torvegade o.f. Udenrigsministeriet, hvor man stiller op til en hyldest-demonstration for den Kinesiske Udenrigsminister."

Kl. 17.10
"Delta 5-01: de sidste 6 Tibet-demonstranter har taget bussen i Torvegade væk fra stedet."

Kl. 17.21
"Delta 5-01: de to busser med kinesere kører fra Strandgade med kurs mod Christiansborg. Alt roligt på stedet. Enkelte personer iklædt gule jakker og formentlig Falun Gong tilhængere går rundt på Knippelbro og Strandgade, men de udgør ingen trussel mod nogen."

I handlingsforløbsrapport af 24. september 2002 for politiaktion 9, Sektion Amager, OCI, pk. Mads Firlings (L9) er kl. 16.45 tilført:

> "4 Falun Gong udøvere antruffet ved udenrigsministeriets hovedindgang i Strandgade. Anmodet om at forlade stedet, hvilket de indvilligede i uden yderligere kommentarer. Vejledt om muligheden for at søge tilladelse til demonstration."

Politikommissær Mads Firlings har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke specifikt husker baggrunden for anmodningen om, at de fire Falun Gong-udøvere skulle forlade stedet. Der kan have været mødeaktivitet i ministeriet, og de havde nogle nøglepunkter, hvor de havde fokus på, at der ikke opstod demonstrationer og sammenstimlen. Falun Gong-udøverne blev på sædvanlig vis vejledt om, at de kunne søge om demonstrationstilladelse, således at deres tilstedeværelse blev lovliggjort. Han husker ikke, om han var involveret i placeringen af demonstrationer.

Nøglepunkter, hvor de havde fokus på, at der ikke opstod demonstrationer, var blandt andet generelt offentlige bygninger, men enhver politiaktion havde sine egne nøglepunkter. Det ville normalt fremgå af operationsbefalingens indledning, hvilke steder der var de væsentligste nøglepunkter.

Af handlingsforløbsrapport for Københavns Politi, Ordenspolitiets Centrale Indsatsledere, 24. september 2002 fremgår blandt andet:

> Kl. 16.35
> "Det oplyses, at 4-5 Falun Gong aktivister har taget opstilling på cykelparkeringen ved UM. De pgl., der er helt fredelige, anvist plads i Torvegade v. Lima 9."
>
> Kl. 17.00
> "Falun Gong aktivisterne har taget opstilling på Knippelsbro. Er helt fredelige."
>
> Kl. 17.40
> "2 Falun Gong sympatisører havde indfundet sig via porten, Strandgade 23, henvist til Torvegade. S 5-13 følger dem."
>
> Kl. 18.55
> "4 Falun Gong aktivister fulgt til Torvegade. Yderligere 10 stk. af slagsen kommer med bus og forsvinder i nærområdet. KSN orienteret. Foreslår alternativ rute ad Skt. Annæ Gade over Christians Havns Kanal og til højre. Der recces for ændringen. Ingen problemer"

I handlingsforløbsrapport af 24. september 2002/NAT for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI,[79] vicepolitikommissær Børge Niemann (Lima 8), er kl. 21.00 tilført:

> "Lima 8 tilgående med tilsyn SAS Radisson, Amager.
> Ca. 25 Falun Gong tilhængere samlet foran SAS / alt stille & roligt. Lima Scandinavia, vpk. Jørgen Kristensen, kontaktet – ønskede Falun Gong demoen flyttet ind i parken, hvilket var i overensstemmelse med tilladelsen og KSN."

Handlingsforløbsrapporten er endvidere tilført oplysning om blandt andet:

> Kl. 21.20
> "Falun Gong tilhængere placeret på fortov mellem cykelsti & busstop. Af tilladelse fremgår, at Demoen kun må stå "På sti i Parken", hvorfor de efter lidt diskussion med OCI fortrækker til parken.
>
> Ansvarlig for demoen, Lingnan Wu, påstod, at hun havde en telefonisk aftale med Arne Larsen om den placering, som de indledningsvis havde indtaget. Dette forsøgt bekræftet via KSN uden held.
>
> Lingnan Wu fik oplyst mit navn, idet hun evt. ville klage."
>
> Kl. 23.20
> "S34 oplyser, at Demo - Falun Gong ved SAS Radisson stadig er på stedet, men nu begyndt at rulle banner sammen."
>
> Kl. 23.45
> "Falun Gong demo afsluttet"

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) har for Tibetkommission II forklaret om hændelserne kl. 21.00 og kl. 21.20, at det ikke var ham, der kørte L8 på det tidspunkt, da han ikke havde nattevagten. Det lyder som den episode, som han senere fik fortalt. Han har helt sikkert talt med OCI Børge Niemann og læst handlingsforløbsrapporten, og det var også fast praksis, at de orienterede hinanden ved vagtskifte, men han husker det ikke.

Af KSN's døgnrapport 24. september 2002 kl. 19.00 til 07.00 (KSN-leder politiinspektør Torben Schütt) fremgår blandt andet:

79 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Kl. 21.27

"LIMA 8
Der er uenighed om hvor 25 —30 personer fra Falun Gong vil stå ved Hotel Scandinavia. De vil stå på Amager Boulevard, men skal stå på stien ved Stadsgraven. Lima 8 flytter dem."

Af Københavns Politis statistiske opdatering 24. september 2002 kl. 22.52 fra KSN (KSN-leder politiinspektør Torben Schütt) fremgår:

"…
TIRSDAG, den 24. sept. 2002:
EU-Kina topmødet indledt planmæssigt i Eigtveds Pakhus i umiddelbar forlængelse at ASEM-4 mødet. Mødet og den efterfølgende middag på Christiansborg afviklet uden problemer.

Falun Gong fortsatte deres demonstrationer, herunder foran den kinesiske ambassade, hvor der sidst på eftermiddagen var forsamlet ca. 20 personer, samt foran Hotel Scandinavia, hvor der til aften var forsamlet ca. 30 personer.

De pro-kinesiske demonstrationer fortsatte også. Således havde ca. 20 personer i 2 minibusser omkring kl. 1700 taget opstilling på Strandgade overfor "Ørkenfortet" for at hylde den kinesiske premierminister.
Demonstrationen for et frit Tibet kl. 1630 samlede 25-30 demonstranter på Christianshavns Torv ved Kanalen. Flag og bannere - opløst af sig selv efter en halv time uden problemer.

Den løbende palæstinensiske demonstration foran USA's ambassade, kunne denne aften mønstre 30 personer - ingen problemer.

En person - græsk statsborger - blev kl. 1905 anholdt på Hotel Scandinavia, hvor han opholdt sig sammen med sin kinesiske hustru (svensk statsborger) og barn. Da den kinesiske delegation ankom til foyeren med henblik på afgang til Christiansborg, rettede den pgl. henvendelse forsamlingen og råbte højlydt "noget" på kinesisk efter premierministeren. Pgl. blev af sikkerhedsmæssige årsager anholdt og indbragt til Valby. Efter at hans identitet var fastlagt, og det var blevet konstateret, at tilråbet udelukkende havde været noget i retning af: "Falun Gong er god!", blev pgl. løsladt uden sigtelse — men med en formaning.
…"

I handlingsforløbsrapport af 25. september 2002 for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI,[80] vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) er tilført:

> Kl. 12.53
> "KSN: Eskorterute: Ved Stadsgraven, Christmas Møllers Plads via Torvegade, Knippels Bro, via Kgs. Nytorv, Bredgade til Amalienborg."
>
> Kl. 13.50
> "L8 ved passage Rådhuspladsen konstateret ca. 50 Falun Gong som lavede opvisning. KSN underrettet. Intet foretages i den forb."

Handlingsforløbsrapporten er endvidere tilført oplysning om blandt andet:

> Kl. 14.37
> "S9-11: hele ruten gennemkørt. –ingen demonstrationer på ruten."

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) har for Tibetkommission II forklaret om hændelsen kl. 13.50, at der givetvis ikke har været en eskorterute, der skulle forbi Rådhuspladsen den pågældende dag, så der var ikke grund til at gøre noget. Falun Gong-tilhængere var yderst fredelige. Han talte med demonstrationsanmelderen på Kongens Nytorv. Han så Falun Gong-tilhængerne flere gange under besøget. Det er hans klare opfattelse, at de ikke udgjorde en sikkerhedsmæssig risiko.

I en KSN døgnrapport for KSN niveau 2 af 25. september 2002 kl. 07.00 er anført, at politiinspektør Mogens Lauridsen og vicepolitiinspektør Gunnar Sallov var ledere af KSN. Videre fremgår blandt andet:

> Kl. 08.20
> **"Situationsmelding**
> D23-02 meddeler, at ingen Falun Gong demonstranter endnu er mødt op ved den anmeldte demonstration Vejlands Alle i tidsrummet 0800 – 2000."
>
> Kl. 09.00
> **"Demo SAS Radisson**
> G 41 meddeler, at der er ca. 10 fredelige demonstranter u.f. hotellet."

80 Ordenspolitiets centrale indsatsleder

Kl. 09.16
”**Rute fra Skandinavia til Christiansborg**
Amager Boulevard-Langebro-Frederiksholms Kanal-Marmorbroen-Christiansborg.
Lima 8 er orienteret om ruten.”

Kl. 09.16
”Ruten gennemkørt
Lima 8 meddeler, at der på ruten ikke befinder sig nogen synlige Falun Gong folk.”

Kl. 13.47
”Ca. 75 Falun Gonger forsamlet på RHP
Lima 8 meddeler, at der på Rådhuspladsen befinder sig ca. 75 Falun Gong tilhængere. Der er ikke anmeldt nogen demonstration på RPH i dette tidsrum. KSN anmoder Lima 8 at man holder øje med dem - ikke yderligere.”

Kl. 15.07
”Demo Kinas Amb.

KSN meddeler, at Gentofte overtager bevogtningen/tilsyn med demonstranterne (4 stk.) ud for Kina ambassade på Øregårdsvænget. Der foretages patruljemæssig tilsyn.”

I en KSN døgnrapport af 25. september 2002 kl. 19.00 er anført, at politikommissær Allan Christensen var leder af KSN. Videre fremgår blandt andet, at der kl. 20.13 var ”Ingen Falun Gong'er ved ambassaden”, og at der kl. 21.02 var ”1 Falun Gong uf. ambassaden.”

I handlingsforløbsrapport af 26. september 2002 for politiaktion 8 Indre by/Vesterbro, OCI, vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) er tilført:

Kl. 09.05
”KSN: Afgang VIP-Kina via rute 93”

Endvidere er tilført oplysning om blandt andet:

Kl. 09.07 [i handlingsforløbsrapporten fejlnoteret som kl. 19.07]

”L8 til D23-02: Grundet ændret rute umiddelbart efter afgang fra hotellet improviseres mht. placering. …”

> Kl. 13.45
> "D23-02: har patruljeret i hele sektoren samt omkring Kinas ambassade i Hellerup.
> Ingen Falun Gong-aktivister at se."

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard (L8) har om hændelsen kl. 09.07 forklaret, at den ændrede rute hentydede til eskorteruten. Det var deling 23-02, der skulle improvisere og hurtigt få placeret bilerne, så de stod parallelt med den nye rute. "FUH" stod for færdselsuheld. Det var en sikkerhedskortege, som helst ikke skulle holde stille på ruten på grund af et færdselsuheld. Delingsføreren måtte selv finde ud af, hvor bilerne skulle placeres. Der har gennem tiden stået mange demonstranter ved Ørkenfortet over for Udenrigsministeriet.

Om hændelsen kl. 13.45 har han forklaret, at der også blev holdt øje med ambassaden og den kinesiske gæsts besøgssteder. Det var det lokale politi, der tog sig heraf, hvis besøgsstederne lå uden for København.

Forklaringer af mere generel karakter om forholdene i 2002 og tidligere

Vicepolitikommissær Ole Kahr har for Tibetkommission II forklaret, at han som vagthavende i færdselsafdelingen var involveret i topmødet og Zhu Rongji's besøg i september 2002. Herom har han forklaret blandt andet, at han ved planlægningen af eskorteruter af sikkerhedsmæssige hensyn altid udfærdigede både en primær rute, som var den rute, eskorten med højeste sandsynlighed ville benytte, og to sekundære ruter. KSN traf umiddelbart inden kørslen beslutning om, hvilken rute der skulle anvendes. Det var KSN-lederen, der havde den endelige beslutningskompetence.

Han husker ikke, at de tog særlige forholdsregler i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina. Det er rigtigt, at han har udtalt til pressen, at det blev nævnt på stabsmøder, at de skulle passe på, at den kinesiske premierminister ikke så fx demonstranter fra Falun Gong eller Støttekomitéen for Tibet. Det faldt som en bemærkning på flere stabsmøder i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina. Det blev aldrig sagt, hvorfra det stammede, at det ikke måtte forekomme. Det blev alene sagt, at de skulle undgå, at det skete. Det var en inspektør eller en vice- eller chefinspektør, der ledede stabsmøderne, og det var ved disse møder, at udtalelsen blev fremsat. Det var en uskreven regel. Der var ingen, der spekulerede over, hvor det kom fra. Han ved ikke, om den konkret blev efterlevet. Det var ikke en regel, som han skulle efterleve i sin funktion. Det var KSN, som havde ansvaret for afvikling af eskorten og traf beslutning om, hvilken rute der skulle køres ud fra sikkerhedshensyn og andet.

Han husker ikke, at det ved debriefingen blev sagt, at det havde været meget uhensigtsmæssigt, at Udenrigsministeriet havde blandet sig i sikkerheden. Han husker ikke, at der den 23. september 2002 var episoder med Falun Gong. Meldingerne afspejler ikke, at de var særligt opmærksomme på Falun Gong. Det er ikke typen af demonstranter, der er afgørende for, om der meldes ind. Alle forsamlinger meldes ind.

Han bekræftede sin udtalelse i pressen om, at "*Det var ikke exceptionelt i 2012. Det er en praksis, som har eksisteret, lige siden jeg kan huske, når vi har kørt med kinesiske premierministre, eller hvem det ellers var. De måtte ikke visuelt se demonstranter, bannere og flag*", dog er "måtte" et for stærkt udtryk, idet de alene fik at vide, at de skulle tilstræbe, at demonstranter, bannere og flag ikke kunne ses. Dette har været holdningen i al den tid, han har været med - helt tilbage fra 1980'erne, hvor han var delingsfører. Henstillingen kom fra højeste sted. "Højeste sted" er højere end hans niveau, men han ved ikke hvor højt. Chefinspektøren var den øverste ledelse ved en konkret aktion. Det var ikke betjenten på gaden, der traf beslutningen om at fjerne demonstranter eller flag. Han ved ikke specifikt, hvor tilkendegivelsen kom fra, men det var ikke fra hans niveau. Han ved ikke, hvorledes henstillingen i praksis blev efterlevet. Det var uden for hans kompetence. Henstillingen er ikke udtryk for sikkerhedsmæssige hensyn. Bannere og flag har ikke i sig selv noget med sikkerheden at gøre.

Han har alene udtalt, som det fremgår af artiklen, at "*Det har altid været en uskreven regel, at kinesiske delegationer ikke skulle se demonstranter*". Den uskrevne regel var baseret på noget andet end en sikkerhedsvurdering. Alle, der havde deltaget i stabsmøder, havde kendskab til denne uskrevne regel. Han ved ikke, om budskabet blev formidlet længere ned i rækkerne. Han har ikke selv sagt det til de motorcykelbetjente, han havde ansvaret for, da deres opgaver var fastlagt.

Han vil forvente, at Mogens Lauridsen var bekendt med den uskrevne regel, idet han var en del af ledelsen. Kaj Vittrup var over Mogens Lauridsen. Han formoder, at de, der rangerede lige over politiinspektør Mogens Lauridsen, tillige var bekendt med den uskrevne regel. Han må tillige antage, at Kim Østergaard har haft kendskab hertil. Han kan ikke vide, om politidirektøren kendte den.

Vicepolitikommissær Ole Kahr har til Den Uafhængige Politiklagemyndighed tillige forklaret blandt andet:

> "…
> For afhørte er der dog en enkelt ting, som gør at besøget fra Kina – i 2002 – adskiller sig fra de andre VIP-besøg, som afhørte har været med til at planlægge. Der blev nemlig sagt på Stabsmøderne, at de skulle gøre hvad de kunne for at

undgå, at premierministeren under besøget kunne se eventuelle demonstranter, flag og bannere med relation til Frit Tibet.
…"

Vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallov har for Tibetkommission II forklaret, at han var operationsleder i KSN[81] under topmødet og Zhu Rongji's besøg i september 2002. Han har endvidere forklaret blandt andet, at han altid var med til de forberedende planlægningsmøder, som angik, hvor store styrker der skulle bruges, og hvordan de skulle placeres.

Under de forberedende møder deltog PET, idet de fortalte om sikkerhedsrisikoen ved besøget. De oplyste om Falun Gong, at deres demonstrationer ikke var voldelige, og at de ikke vurderedes at udgøre en sikkerhedsrisiko. Kineserne kunne blot ikke så godt lide Falun Gong. PET sagde, at Falun Gong-demonstranterne skulle ses så lidt som muligt.

I planlægningsmøderne deltog chefpolitiinspektør Kai Vittrup og KSN-lederne, herunder Mogens Lauridsen. Kai Vittrup nævnte under et forberedende møde, at kineserne var meget sarte over for Falun Gong og demonstrationer i almindelighed. De skulle derfor gøre så meget, som de kunne, for at kineserne ikke blev "udsat" for demonstrationer. Kai Vittrup sagde videre, at idet kineserne var vores gæster, skulle politiet forsøge at rette sig efter deres ønsker, idet man som vært skulle opføre sig pænt over for sine gæster. Det var ikke på tale at fratage demonstranter flag eller lignende. Han opfattede ikke Kai Vittrups udtalelse som en forholdsordre. Han opfattede den som en henstilling om, at lederne så vidt muligt skulle tage hensyn til kineserne. Afhørte fik aldrig at vide, hvorfra ønsket kom. Afhørte forudsatte dog, at ønsket kom fra regeringen. Det var et ønske fra dansk side, at besøget blev afviklet så let og smertefrit som overhovedet muligt. Det var indforstået mellem politifolkene, at hvis man tilgodeså kinesernes ønske, så var man glade både på kinesisk og dansk side.

Han talte efterfølgende i KSN med Mogens Lauridsen om Kai Vittrups udtalelse, og de tilrettelagde arbejdet derefter. Da grundloven sikrer retten til at demonstrere, men ikke hvor en demonstration kan foregå, kunne politiet afgøre placeringen af en demonstration. De valgte herefter placeringen således, at demonstranterne ikke kom alt for tæt på kineserne, og således at demonstranterne ikke alt for længe var samme sted som kineserne. De kunne også vælge at flytte en demonstration. Demonstranterne fik stadig lov til at se kineserne, men de sørgede for, at det blev så lidt som mu-

81 Kommandostationen

ligt. På den måde tog de hensyn til alle parter for at få det hele til at gå op i en højere enhed.

Han erindrer ikke, at KSN gav ordre om at skærme af for demonstranter. De sagde ved briefingerne, at indsatslederne skulle gøre så meget, som de kunne, for at kineserne ikke så demonstranter. Han erindrer ikke, at de på noget tidspunkt brugte gruppevogne til at afskærme. Han kender ikke noget til en ordre om afskærmning med mandskab ved Amager Boulevard.

Ordren i handlingsforløbsrapport af 23. september 2002, hændelse kl. 18.55 om, at "*demoen ved Torvegade skal holdes på vestlige fortov*", dækker over, at politiet skulle minimere demonstranternes synlighed for kineserne mest muligt. Årsagen hertil var ikke sikkerhed. Det drejede sig alene om, at kineserne ellers ville blive fornærmede. Demonstranterne ville gerne ses af kineserne, men de var ikke voldelige. Det var også PET's melding til dem, at demonstranterne ikke var voldelige.

Chefkriminalinspektør Per Larsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har nogen klar erindring om forløbet i forbindelse med ASEM IV topmødet. Han har ikke givet udtryk for eller kan genkende, at det som forklaret af Ole Kahr blev nævnt på stabsmøder, at de skulle passe på, at den kinesiske premierminister ikke så anti-kinesiske demonstranter. Man vil også kunne se i operationsplanerne fra den gang, at der ikke står noget herom, og det skulle have været anført, hvis de taktiske ledere skulle medtage det i deres befalinger. Han kan heller ikke genkende, at henstillingen herom skulle komme fra højeste sted, som forklaret af Ole Kahr. "Højeste sted" var i hvert fald ikke ham, for han har ikke hørt noget om det. Han har ingen viden om, hvad der skete på det forberedende møde, som Gunnar Birger Sallov omtaler. Han deltog ikke i mødet. På dette tidspunkt havde han og Kai Vittrup et forholdsvis stringent tostrenget system, således at han som chef for kriminalpolitiet ikke var involveret heri.

Han er ikke enig i Gunnar Birger Sallovs beskrivelse af, at de kunne vælge at flytte en demonstration. Man kan ikke flytte rundt på demonstranter uden en konkret grund, der vejer tungere end hensynet til demonstranterne. Som udgangspunkt skulle de have lov at stå, hvor de ville.

Efter hans opfattelse er det ikke eneafgørende i forhold til de grundlovsikrede rettigheder, om en demonstration kan ses af den eller dem, der demonstreres mod, idet der kan være tungere vejende sikkerhedsmæssige hensyn, som gør, at man er nødt til at flytte demonstrationen uden for synsvidde. Hvis der ikke er noget sikkerhedsmæssigt til hinder for det, har demonstranterne imidlertid krav på at stå, således at de kan ses. Det er børnelærdom på politiskolen.

Han tvivler på, at en ordre som beskrevet af Gunnar Birger Sallov var kommet oppefra. Den ville i givet fald have fremgået klart af strategien for operationen, således at ordren kom ned gennem systemet. Naturligvis ville man aldrig gå på kompromis med grundloven i en operationsplan, men hvad der så skete ned gennem systemet efter udarbejdelsen af operationsplanen, herunder hvad den ene sagde til den anden, kan han ikke sige noget om. Hvis det var kommet frem under en egentlig briefing, ville man fra ledelsens side været blevet opmærksom på, at der var nogle ting, som blev fortolket anderledes længere nede i rækkerne. Det skete illustrerer problemet med at delegere ansvar ned i systemet.

Hvis han havde været bekendt med, at opfattelsen beskrevet af Ole Kahr og Gunnar Birger Sallov var en generel opfattelse ned gennem rækkerne, ville han som leder have sørget for, at det blev skrevet klart og tydeligt, hvordan håndteringen skulle ske. Det var åbenbart ikke skåret tilstrækkeligt ud i pap. Hvis man skulle have en operation udført på den rigtige måde, gjaldt det om at have en klar og tydelig kommunikation, således at ingen var i tvivl, men der var ikke nogen standardmodel for, hvordan det skulle skrives. Han ville hellere skrive, hvordan operationen skulle udføres, end hvad politiet ikke skulle gøre. At noget ikke stod i en operationsbefaling, var ikke en ordre om, at det ikke måtte ske. Man kunne ikke forudse, hvad der kunne ske. Kommunikationen kunne ske på stabsmøder og ved briefing af udvalgte medarbejdere. Man kunne blandt andet tage fat i de taktiske ledere og sikre sig, at summen af de taktiske befalinger svarede til operationsplanen, og at de havde forstået den, som det også skete ved senere operationer. Herved ville man kunne have fanget nogle af misforståelserne.

Politifolk bliver uddannet til at tænke og handle selvstændigt, og de er langt hen ad vejen frie fugle. Kunsten er så, når man sætter politifolk under kommando, at man skal være meget tydelig i sin signalgivning. Både han og Kai Vittrup gjorde, hvad de kunne for at signalere helt klart, hvilke rammer politifolkene skulle operere inden for. Det ville kræve tilladelse at bryde ud af disse rammer, hvilket også gjaldt for indsatslederne på trinnet over. Han kan således godt genkende elementer i Torsten Hesselbjergs forklaring, men samlet set er det skåret for groft op.

Han tror, at han selv ville have grebet om problemstillingen, hvis han var blevet bekendt med, at det som forklaret af Ole Kahr "susede rundt på gangene…", og på stabsmøder have sagt, at det måtte stoppe. I øvrigt nåede det ikke frem til ham. Det var ikke noget, han havde kendskab til. Det var Kai Vittrups valg, at han ikke overvejede at indkalde de 10-15 indsatsledere til et møde og gøre op med deres generelle viden om kinesernes syn på demonstranter.

Med hans kendskab til politidirektør Hanne Bech Hansen gennem 25 års samarbejde ville hun ikke have undladt at tage det op, hvis hun havde været bekendt med en generel opfattelse blandt politifolkene om håndteringen af demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg som beskrevet af Ole Kahr og Gunnar Birger Sallov i deres forklaringer for kommissionen.

Politikommissær Henning Peter Dahl har for Tibetkommission II forklaret, at han fra december 1999 til april 2007 var leder af hundetjenesten og fungerede som indsatsleder for hundetjenesten ved aktioner, herunder også topmødet og Zhu Rongji's besøg i september 2002. Han har videre forklaret blandt andet, at der i operationsbefalingen fra 2002 stod noget i retning af, at det efter anmodning fra Udenrigsministeriet skulle sikres, at kortegen ikke kom forbi nogle negative demonstranter. Han mener, at det stod under afsnittet *"Situation"*. Han er usikker på, om vendingen kom til at fremgå af den endelige operationsbefaling, eller om det var noget, der gled ud i processen, hvor der ofte blev rundsendt rettede udgaver. Men vendingen stod i den version, de startede planlægningen op på et par måneder før operationen. Foreholdt at en sådan passus ikke synes at fremgå af de to endelige operationsbefalinger angående henholdsvis ASEM 4 topmødet og det efterfølgende officielle besøg fra Folkerepublikken Kina, fastholdt afhørte sin forklaring. Han husker det, fordi han og nogle kollegaer efter mødet med fremlæggelsen af operationsbefalingen særligt drøftede denne passus. De drøftede, at med den formulering måtte det være politisk afstemt, at de skulle sikre, at der ikke var negative demonstranter på kortegeruten. Det er hans vurdering, at der var tale om handelsmæssige interesser, for personlig kan han ikke forestille sig, at en sådan udmelding fra Udenrigsministeriet ikke var clearet. Drøftelserne med kollegerne gik i øvrigt på, hvordan de skulle tackle det anførte om håndteringen af negative demonstranter.

Det var blandt andet Ole Kahr, som han drøftede passussen med. Han husker at Kaspar Andreasen også var der, men om han lyttede med på netop den snak, ved han ikke. Han husker i øvrigt ikke konkret, hvem der deltog, men det ville typisk være de skarpe delinger svarende til politiaktion 1 til 5. De var 4-5 personer omkring bordet. Politidirektør Hanne Bech Hansen og chefpolitiinspektør Kai Vittrup ville kende til formuleringen, idet operationsbefalingen ville være blevet drøftet i de interne stabsmøder i den øverste ledelse. Han gik ikke til nogle af sine ledere, da han personligt opfattede det sådan, at formuleringen og opgaven i operationsbefalingen var "clearet af" i øverste ledelse – herunder med politidirektør Hanne Bech Hansen og chefpolitiinspektør Kai Vittrup.

Da det på stabsmødet også blev slået fast, at det var vigtigt, at de sikrede, at gæsten ikke så noget negativt, bragte han konceptet i forslag under opgavegennemgangen. Forholdsordren om afskærmning opstod dermed på stabsmødets opgavegennem-

gang i dialogen mellem ledelsen og folk på hans niveau. Aftalen blev, at afhørtes enhed skulle afskærme, hvis Mike Limas forrider observerede demonstranter med negative tilkendegivelser. Afskærmning var sekundært i forhold til at køre en anden rute. Falun Gong var en negativ demonstration i forhold til gæsterne. Til afskærmning skulle de bruge "grisebilerne". Det var store kassebiler med plads til seks hunde. De havde samme størrelse som de såkaldte "hollænderbiler". Det var alene afhørtes enhed, der havde til opgave at afskærme. Formålet med afskærmningen var dels sikkerhed, altså at sikre at kortegen kunne komme frem, men det var også at sørge for, at kortegen ikke kunne se demonstranterne. Begge dele var vigtige. Under selve besøget fik de dog ikke ordre om at udføre en afskærmningsopgave.

Han bekræftede at have udtalt sig som gengivet i artikel af 14. juni 2018 af Jesper Tynell på DR's hjemmeside, at repræsentanter fra Falun Gong i 2002 ønskede at demonstrere på fortovet over for hotellet, hvor premierministeren boede, og at de skulle sørge for, at der ikke kom demonstranter i den retning, som kortegen kom fra. De politifolk, han sendte ud, skulle holde øje mod Lange Bro, således at demonstranterne troede, at kortegen kom der fra, men han havde fået melding om, at kortegen ville køre ad Artillerivej. De snød på den måde de negative demonstranter, som stod på Amager Boulevard. Samtidig stod de positive "klappere", som ambassaden havde bestilt, lige ved indkørslen til hotellet, hvor de var synlige for kortegen. De to grupper kunne ikke se hinanden.

Når han husker, at de skulle skærme over for negative ytringer i 2002, er det på grund af den særlige formulering, der var i operationsbefalingen, med anmodningen fra Udenrigsministeriet.

Vicepolitiinspektør Allan Christensen har for Tibetkommission II forklaret, at han blev leder af KSN[82] omkring 2002. Han har videre forklaret blandt andet, at han husker to episoder, hvor han var involveret i besøg fra Folkerepublikken Kina. Det ene var, hvor de kinesiske besøgende boede på Scandinavia Hotel. Han husker ikke, hvornår besøget fandt sted. Han var på gaden i forbindelse med besøget, og da de kørte fra Artillerivej, foranstaltede han, at der kom til at holde to store vogne på Amager Boulevard for at forhindre demonstranter, hvoraf nogle havde orange tøj på, i at løbe ud på kørebanen. Det indebar også, at demonstranterne ikke kunne ses af den kinesiske delegation, da den kørte forbi, hvilket ikke var tilfældigt.

Han har på intet tidspunkt set på skrift, at kinesiske besøgende skulle skærmes mod anti-kinesiske demonstrationer, men det var alment kendt. Endog i en sådan grad, at

82 Kommandostationen

der tales herom i en Olsen-banden film fra 2010. Han antager, at der helt op til politidirektøren og hos Rigspolitiet var kendskab til denne holdning. Han har aldrig hørt det udtrykkeligt tilkendegivet på de møder i politiet, som han deltog i. Han har aldrig hørt politiledelsen eller PET sige, at demonstranter ikke måtte være synlige ved besøg fra Folkerepublikken Kina.

Han husker ikke at have deltaget i stabsmøder, hvor det er blevet nævnt, at der skulle være en særlig håndtering af demonstranter ved besøg fra Folkerepublikken Kina. Håndteringen var underforstået i mange år.

Chefpolitiinspektør Kai Vittrup har for Tibetkommission II forklaret, at når han havde lavet sin operationsplan, var det yderst sjældent, han så operationsbefalingen, for han vidste, at Mogens Lauridsen kørte det, som det skulle.

PET deltog i de overordnede stabsmøder og fremkom her med deres trusselsvurdering. Ved besøg fra Folkerepublikken Kina var meldingen fra PET altid, at de ikke var bekendt med, at der var trusler mod den besøgende. Kineserne ville nødigt give oplysninger om, at den besøgende var truet. Han iværksatte derfor altid det højeste beredskab, da han ikke troede på, at der ingen risiko var. Endvidere var det alment kendt, at kineserne ikke brød sig om, at premierministeren skulle se nogen råbe "øv bøv" og stå med flag osv. Dette sagde han "nå" til. Han tog ikke hensyn hertil.

Foreholdt Ole Kahr og Henning Peter Dahls forklaringer om, at der var en opfattelse blandt indsatslederne af, at man skulle sikre, at kinesiske gæster ikke så fx demonstranter fra Falun Gong, og at kineserne ikke blev mødt med flag og bannere, har han forklaret, at han ikke kan afvise, at der blandt indsatslederne var en opfattelse af, at man skulle beskytte kineserne herimod, og at nogen på eget initiativ har handlet i overensstemmelse hermed. Det cirkulerede rundt i politiet, at kineserne ikke kunne lide demonstranter. Han havde grebet ind, hvis han havde han set det. Det var stik imod hans holdning. Hvis nogen er skredet til handling i overensstemmelse med kinesernes holdning, er det i sidste ende hans ansvar, da hans kontrol som ansvarlig for operationen i så fald ikke har været tilstrækkelig.

I 2002 og formentligt længe inden da susede PET's opfattelse vedrørende håndteringen af demonstranter ved besøg fra Folkerepublikken Kina rundt på gangene. Det var umuligt for ham at gribe ind heroverfor, da der er 2.000 ansatte i Københavns Politi. Der blev fra kinesisk side lagt vægt på, at der ikke måtte være synlige demonstranter. Det var helt generel viden, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter, men det var irrelevant for operationen, og han tog ikke hensyn hertil. Sikkerheden var afgørende for ham. Han beskrev i operationsplanerne, hvordan de generelt skulle forholde sig overfor anmeldte og ikke-anmeldte demonstrationer.

Foreholdt Henning Peter Dahls forklaring om, at der i 2002 var en forholdsordre om, at hundeførernes "grisevogne" kunne køres frem foran demonstranter fra Falun Gong, har han forklaret, at det er helt ukendt for ham. Han kørte forbi Hotel Radisson Blu, hvor der stod demonstranter på fortovet foran hotellet. Kineserne kunne se dem fra deres værelser på hotellet.

Chefpolitiinspektør Kai Vittrup har ved en genafhøring[83] forklaret, at operationsplanen blandt andet fastlagde rammerne for, hvordan demonstrationer fremover skulle håndteres. Det fremgik af planen, at han ikke ville have infiltration af civilklædt politi i demonstrationerne, da demonstranterne ikke skulle være i tvivl om, hvorvidt de gik ved siden af en politimand eller en demonstrant. Det var første gang, at dette blev skrevet ned. Han ville gribe hårdt ind, hvis reglen blev brudt. Politiets opgave var at beskytte demonstranterne mod at blive generet af andre, der ikke havde samme opfattelse.

Det var først under PET's briefinger og ved læsningen af trusselsvurderingen forud for stabsmødet vedrørende Zhu Rongji's besøg, at han fik kendskab til, at kineserne ikke brød sig om at se demonstrationer. Han mener fortsat, som han tidligere har forklaret, at han ikke lod sig påvirke af PET's udmeldinger om, at kineserne ikke kunne lide at se demonstrationer. PET kom med deres budskab, og så var der ikke mere i det. Oplysningerne fra PET om, at kineserne ikke brød sig om demonstranter, blev viderefortalt på politiets stabsmøde forud for besøget. Det blev endvidere oplyst, at der ikke var konkrete trusler mod delegationen. PET kan have været til stede under stabsmødet, men han husker det ikke.

Foreholdt vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallovs forklaring om, at *"Kai Vittrup nævnte under et forberedende møde, at kineserne var meget sarte over for Falun Gong og demonstrationer i almindelighed. De skulle derfor gøre så meget, som de kunne, for at kineserne ikke blev "udsat" for demonstrationer. Kai Vittrup sagde videre, at idet kineserne var vores gæster, skulle politiet forsøge at rette sig efter deres ønsker, idet man som vært skulle opføre sig pænt over for sine gæster",* har han forklaret, at Gunnar Birger Sallov har misforstået hans udtalelse under stabsmødet. Han refererede alene, hvad PET havde sagt om, at kineserne ikke brød sig om demonstranter, og hvad der stod i PET's trusselvurdering. Han tog ikke under stabsmødet mundtlig afstand fra det, som PET havde sagt på det forberedende møde, da hans folk vidste, at de alene skulle følge den skriftlige befaling, som han havde udstedt. Han forlod i øvrigt stabsmødet hurtigt efter, at han havde givet de nødvendige informationer om opgaven,

83 Protokol nr. 55

operationsplanen og trusselsvurderingen og havde refereret, hvad PET ellers havde sagt.

Når Gunnar Birger Sallov har forklaret, at Gunnar Birger Sallov ikke opfattede "… *Kai Vittrups udtalelse som en forholdsordre. Han opfattede den som en henstilling om, at lederne så vidt muligt skulle tage hensyn til kineserne*", må Gunnar Birger Sallov have misforstået ham, da der ikke var tale om en henstilling til, hvad de skulle gøre. Han refererede blot, hvad PET havde sagt.

Om hans tidligere forklaring om, at PET's opfattelse vedrørende håndteringen af demonstranter ved besøg fra Folkerepublikken Kina susede rundt på gangene, har han forklaret, at han ikke regnede med, at politifolkene tillagde PET's opfattelse om, at de kinesiske gæster ikke kunne lide at se demonstrationer, nogen betydning, idet han havde udstedt en skriftlig ordre i operationsplanen, hvor der stod, hvordan demonstranter skulle behandles. Selvom han tidligere har forklaret, at det susede rundt på gangene, var det ikke fordi, der blev snakket om det alle steder, og der blev i virkeligheden talt meget lidt om det. Han havde fuld tiltro til, at hans skriftlige ordre blev fulgt, og han overvejede ikke at indkalde de 10-15 indsatsledere til et møde, hvor han fik gjort op med indsatsledernes generelle viden om kinesernes syn på demonstranter. Han drøftede ikke med politidirektør Hanne Bech Hansen, hvad der blev talt om blandt politifolkene, men hvis nogen skulle have grebet ind, havde det nok været hende.

Foreholdt vicepolitikommissær Kim Lykke Østergaards forklaring om, at "*Ved briefingen i 2002 var der forlydende om, at der ville være Falun Gong-tilhængere på Kongens Nytorv. Chefpolitiinspektør Kai Vittrup gav ham klar besked om, at han skulle sørge for, at den besøgende ikke så dem, hvis kortegen var nødsaget til at køre forbi Kongens Nytorv. Kai Vittrup sagde ikke, hvordan de skulle skærmes. Han ville nok have kørt vogne ind foran demonstranterne, hvis det var blevet aktuelt*", har han forklaret, at han på intet tidspunkt gav mundtlige ordrer og slet ikke om sådan noget. Han lagde meget vægt på at holde niveauerne, således at der var klare kommandoveje, og at han som chef ikke blandede sig i, hvad der skulle gøres på indsatslederniveau, da dette ville forvirre mere, end det ville gavne. Han var på Kongens Nytorv på et tidspunkt under topmødet i december 2002 for at nyde synet af de mange demonstranter og politibetjente, der gjorde et pænt stykke arbejde. Han kunne godt lide at køre ud og se, hvordan tingene foregik og uden at blande sig.

Han har ikke udtalt, som det fremgår af Kim Lykke Østergaards forklaring, at hvis Kim Lykke Østergaard "*… ikke skærmede demonstranter for den kinesiske gæst, ville* [Kim Lykke Østergaard] *aldrig blive politikommissær*". Kim Lykke Østergaard blev da også efterfølgende udnævnt til vicepolitiinspektør.

Kim Lykke Østergaard fik sine ordrer fra KSN og ikke fra ham. Det ville virke underligt, hvis han havde givet Kim Lykke Østergaard ordrer uden om KSN.

Vicepolitiinspektør og KSN-leder Benny Winther Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han tvivler på, at der var en sådan uskreven regel i Københavns Politi som beskrevet af Ole Kahr. Han var i hvert fald ikke bekendt med den. Han var således totalt ligeglad med, om de kinesiske gæster så demonstranter, og det var det samme, han hørte fra dem, som han talte med. Det rørte ikke dem, at kineserne var sarte. Ole Kahrs forklaring skal ses i lyset af, at Ole Kahr ikke deltog i stabsmøder, og som færdselsmedarbejder kendte Ole Kahr ikke det indsatskoncept, som de brugte.

Hans største frygt vedrørende demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg var, at nogen af demonstranterne kom til skade. Der var således en af de besøgende kinesere, som havde 12 bevæbnede vagter med, og år forinden havde man skudt 70-80 demonstranter i Folkerepublikken Kina. Han tænkte derfor, at demonstranterne ikke skulle have mulighed for at kaste en flaske eller lignende, når gæsterne var ude af køretøjerne, idet han kunne frygte, hvad der ville ske, hvis de ramte VIP'en. KSN ville ikke kunne styre situationen, idet de ikke havde nogen kontakt til de bevæbnede kinesiske sikkerhedsvagter. Han ved ikke, om sikkerhedsvagterne var i følgeskab med en bevæbnet medarbejder fra PET, men det var PET, som havde givet dem oplysningerne om vagterne.

Rigspolitichef Jens Henrik Højbjerg har om Kai Vittrups forklaring om, at det var en generel viden, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter, forklaret, at det ikke var en viden, som han havde som rigspolitichef. Han havde tidligt i sin karriere været ansat i Københavns Politi, men det var kun i ca. 1 år i 1986-1987, hvor han havde arbejdet i anklagemyndigheden som politifuldmægtig.

Han kan ikke forestille sig, at der var nogen, som havde forstået, at denne opfattelse, som efter det citerede susede rundt på gangene i Københavns Politi, kunne udmønte sig i begivenhederne i 2012, men han var som nævnt ikke selv bekendt med opfattelsen. I forhold til, om Rigspolitiet skulle have grebet ind, hvis Rigspolitiet havde været bekendt med opfattelsen, var organisationen og retsplejeloven i 2002 sådan, at politikredsene operativt refererede til Justitsministeriets departement. Det var først i forbindelse med politireformen i 2007, at Rigspolitiet fik den samlede ledelse af dansk politi. Han vil imidlertid ikke udelukke, at Rigspolitichefen kunne have gjort noget i anledning af opfattelsen, hvis man havde været bekendt med den.

Rigspolitichef Torsten Hesselbjerg har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke forud for læsningen af beretningen fra Tibetkommission I havde kendskab til, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter under deres besøg. Han tror gerne, at det

som forklaret af Kai Vittrup var alment kendt, at premierministeren ikke brød sig om at se eller høre demonstranter. Som chefpolitiinspektør Kai Vittrup selv har forklaret, mener han ikke, at Kai Vittrup uden videre ville lade sig påvirke af eller følge PET's udmeldinger. Chefpolitiinspektør Kai Vittrup havde et rigtig godt samarbejde med politidirektør Hanne Bech Hansen. Chefpolitiinspektør Kai Vittrup var meget selvstændig og forelagde ikke politidirektør Hanne Bech Hansen eller vicepolitidirektør Mogens Kjærgaard Møller alle ting.

Foreholdt vicepolitikommissær Ole Kahrs forklaring for Tibetkommission II om, at *"… Henstillingen kom fra højeste sted. "Højeste sted" er højere end hans niveau, men han ved ikke hvor højt",* har han forklaret, at Ole Kahr, som vicepolitikommissær, var på det laveste trin i chefshierarkiet, så "*højeste sted*" kunne referere til en del niveauer over vicepolitikommissær. Han tror ikke, at vicepolitikommissær Ole Kahr havde ham i tankerne. Om ham ville man bruge udtrykket "*aller højeste sted*".

Ole Kahrs og andre politifolks udtalelser om en praksis for, at kineserne ikke måtte se demonstranter, viser, at ingen stoppede op og overvejede, om der var hjemmel hertil.

Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker, at der i forbindelse med ASEM IV topmødet skulle være taget særlige hensyn til den kinesiske delegation, herunder i forhold til Falun Gong og Tibetdemonstrationer. Der var et generelt højt sikkerhedsniveau. Eskoteruterne blev besluttet i KSN, og man prøvede så vidt muligt at køre ruter, hvor der ikke var demonstranter til stede. Han var selv leder af KSN i dagtimerne under topmødet. På grund af erfaringerne fra Sverige havde de en målsætning om at have 4-5 alternative eskorteruter for hver kørsel. De kørende patruljer meldte ind til KSN om deres observationer, herunder om demonstrationer, og beslutningen om valg af rute blev herefter truffet på grundlag af det aktuelle billede af situationen på de forskellige ruter. Man søgte at undgå ruter med demonstranter, idet målet var, at eskorterne ikke måtte stoppe, idet det ville indebære en væsentligt forøget risiko for, at nogen kunne gøre skade på dem, som man skulle passe på. Der blev i den forbindelse ikke taget stilling til, om den enkelte demonstration i sig selv var farlig. Risikoen lå i, at demonstrationen kunne medføre, at eskorten skulle stoppe

Han så ikke på det som en krænkelse af demonstranternes ytringsrettigheder, at man valgte ruter, således at demonstranterne ikke blev set og hørt af delegationerne. Rutevalget skete af sikkerhedsmæssige årsager.

Efter hans opfattelse er det ikke udtryk for en sikkerhedsmæssig beslutning, når det af handlingsforløbsrapport af 23. september 2002 fra politiaktion 9, Sektor Ama-

ger, fremgår "*... 22.55/KSN ønskede demo'en rykket uden for den Kinesiske delegations synsfelt…*". Han er ikke klar over, hvad baggrunden for beslutningen var. Beslutningen ser mærkelig ud. Han har set mange handlingsforløbsrapporter, hvor der fejlagtigt har stået, at KSN har givet ordre om noget. Det kan derfor ikke lægges til grund, at KSN havde givet en ordre som beskrevet. Hvis man vil vide, hvad KSN har besluttet, er det mere sikkert at se i KSN døgnrapporterne, hvor det om den konkrete situation fremgår af KSN døgnrapport af 23. september 2002 med starttidspunkt kl. 19.00 "*... 2253 LIMA 9 Flytter Falun Gong demoen over til stien ved Stadsgraven, hvor de har tilladelse til at stå…",* men han var der ikke, og han ved derfor ikke, hvad der rent faktisk skete, og hvad baggrunden for flytningen var.

I forbindelse med anmeldelse af demonstrationer gav politiet efter ordensbekendtgørelsen blandt andet tilladelse til, hvor demonstranterne kunne stå. Det ville være det sted, som de ønskede at stå, og ellers et andet sted, hvor formålet med demonstrationen så vidt muligt kunne opfyldes.

Som det fremgår af KSN døgnrapport af 23. september 2002 med starttidspunkt kl. 07.00, var han på den pågældende vagt selv KSN leder, og vicepolitiinspektør Gunnar Sallov var næstkommanderende. Han ved ikke, hvorfra Gunnar Sallov har, at en melding som i handlingsforløbsrapport af 23. september 2002, politiaktion 8, Indre By/Vesterbro om, at "*… demoen ved Torvegade skal holdes på vestlige fortov*" som forklaret af Gunnar Sallov for Tibetkommission II den 4. december 2018 "*… dækker over, at politiet skulle minimere demonstranternes synlighed for kineserne mest muligt. Årsagen hertil var ikke sikkerhed. Det drejede sig alene om, at kineserne ellers ville blive fornærmede. Demonstranterne ville gerne ses af kineserne, men de var ikke voldelige. Det var også PETs melding til dem, at demonstranterne ikke var voldelige...*". Det er ikke blevet sagt på møder, som han selv har været med til, at man skulle sørge for, at demonstranterne ikke skulle ses af kineserne. Det er ikke en norm, som han på noget tidspunkt har kendt til. Han var objektleder ved Eigtveds Pakhus i forbindelse med Det Sociale Topmøde i 1995, og heller ikke der eller på noget andet tidspunkt har han været med til briefinger, hvor der blev sagt, at eventuelle demonstranter skulle gemmes væk. Han har hørt mange gange fra PET om, hvor følsomme kinesiske gæster er i forhold til demonstrationer, men det har ikke medført ordrer om at gøre noget i den anledning. Hvis det har være opfattelsen på indsatslederniveau i Københavns Politi, at politiet skulle minimere demonstranters synlighed for kinesiske gæster som forklaret af Gunnar Sallov, har man fra ledelsens side ikke været gode nok til at forklare afvejningen mellem sikkerhed og ytringsfrihed, men det var ikke en opfattelse, som han var bekendt med.

Han er overrasket over operativ leder i Københavns Politis færdselsafdeling Ole Kahrs forklaring om en uskreven regel, og at han ville "*… forvente, at Mogens Lau-*

ridsen var bekendt med den uskrevne regel, idet han var en del af ledelsen. …". Han har ikke været med til stabsmøder, hvor denne uskrevne regel blev omtalt. Den angivelige uskrevne regel harmonerer ikke med, at hvis der var noget, som chefpolitiinspektør Kai Vittrup gik op i, var det, at der både var sikkerhed og mulighed for at ytre sig. Han har aldrig selv tilkendegivet, at kinesiske delegationer ikke skulle se demonstranter, og han har aldrig hørt Kai Vittrup sige det. Han har ikke et egentligt bud på, hvordan en sådan uskreven regel eventuelt kan være opstået i ledelseslaget under ham selv. Det eneste, som han kan pege på, er, at der i ledelseslaget under ham foregik bilaterale samtaler med medarbejdere i sikkerhedstjenesten og medarbejdere fra Udenrigsministeriet, og det kunne i givet fald være kommet ind via denne kommunikation.

Han er enig i Kai Vittrups forklaring om, at *"… han ikke kan afvise, at der blandt indsatslederne var en opfattelse af, at man skulle beskytte kineserne herimod, og at nogen på eget initiativ har handlet i overensstemmelse hermed. Det cirkulerede rundt i politiet, at kineserne ikke kunne lide demonstranter. Han havde grebet ind, hvis han havde han set det. Det var stik imod hans holdning. Hvis nogen er skredet til handling i overensstemmelse med kinesernes holdning, er det i sidste ende hans ansvar, da hans kontrol som ansvarlig for operationen i så fald ikke har været tilstrækkelig…"*. I Københavns Politi var man udmærket klar over, hvad kineserne ønskede, men det var ikke ensbetydende med, at det ønskede skete. Blandt andet i lyset af de eksempler, der har været på, at Københavns Politi ikke har løst opgaven med håndtering af demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg korrekt, kan han dog ikke afvise, at der blandt indsatslederne var en opfattelse af, at man skulle beskytte kinesiske gæster mod at se fx demonstranter fra Falun Gong og sikre, at kineserne ikke blev mødt med flag og bannere.

Han har aldrig hørt Kai Vittrup komme med en udtalelse som gengivet i Gunnar Sallovs forklaring for Tibetkommission II, hvorefter *"… Kai Vittrup nævnte under et forberedende møde, at kineserne var meget sarte over for Falun Gong og demonstrationer i almindelighed. De skulle derfor gøre så meget, som de kunne, for at kineserne ikke blev "udsat" for demonstrationer. Kai Vittrup sagde videre, at idet kineserne var vores gæster, skulle politiet forsøge at rette sig efter deres ønsker, idet man som vært skulle opføre sig pænt over for sine gæster."*

Når Gunnar Sallov videre har forklaret, at *"… De valgte herefter placeringen således, at demonstranterne ikke kom alt for tæt på kineserne, og således at demonstranterne ikke alt for længe var samme sted som kineserne. De kunne også vælge at flytte en demonstration. Demonstranterne fik stadig lov til at se kineserne, men de sørgede for, at det blev så lidt som muligt. På den måde tog de hensyn til alle parter for at få det hele til at gå op i en højere enhed…",* er det heller ikke korrekt. De afgjorde ikke, hvor de-

monstrationerne skulle stå. Det var tilladelseskontoret, som behandlede demonstrationsansøgninger, og i den forbindelse blev KSN spurgt, om den ansøgte placering var i overensstemmelse med sikkerhedsopbygningen, men den endelige beslutning om placeringen blev truffet af tilladelseskontoret.

Det indgik ikke i KSN's planlægning, at kineserne ikke skulle se demonstrationer. Som han husker det, boede kineserne i 2002 på Radisson Hotel på Amager Boulevard. KSN blev spurgt, om Falun Gong-demonstranterne måtte stå over for hotellet i et grønt område. Falun Gong-demonstranterne havde ønsket at stå foran indkørslen til hotellet, men det var der allerede en pro kinesisk demonstration, som havde fået tilladelse til, og det ønske kunne derfor ikke imødekommes. KSN havde ikke bemærkninger, og Falun Gong-demonstranterne blev herefter tilbudt placeringen i det grønne område. Det var således ikke ham og Gunnar Sallov, der traf bestemmelse om, hvor Falun Gong-demonstrationen skulle stå.

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at der ved briefingen i 2002 var forlydende om, at der ville være Falun Gong-tilhængere på Kongens Nytorv. Chefpolitiinspektør Kai Vittrup gav ham klar besked om, at han skulle sørge for, at den besøgende ikke så dem, hvis kortegen var nødsaget til at køre forbi Kongens Nytorv. Kai Vittrup sagde ikke, hvordan de skulle skærmes. Han ville nok have kørt vogne ind foran demonstranterne, hvis det var blevet aktuelt. Kai Vittrup sagde ved en anden lejlighed forud for besøget, at hvis han ikke skærmede demonstranter for den kinesiske gæst, ville han aldrig blive politikommissær. Kai Vittrup sagde det ikke for sjov. Humor og Kai Vittrup var ikke en god cocktail. Kortegen kom aldrig forbi Kongens Nytorv, men det var Kai Vittrups ordre, der var årsag til, at han selv stod der, da han havde ansvaret for indre by. Han valgte at stå der, da det nok var der, der var det største behov for en indsats, hvis det skulle ske at kortegen kørte den vej. De har i andre tilfælde brugt biler til at afskærme demonstranter. Det var efter den 18. maj 1993, at politiet var gået over til at bruge bilerne aktivt som skjold for at beskytte dem selv, andre og bygninger. I 2002 ville han dog have brugt bilerne til noget, som ikke var sikkerhedsmæssigt begrundet. Han anså ikke Falun Gong-tilhængere som egentlige demonstranter, da de bare stod og mediterede.

Når Kai Vittrup har forklaret for Tibetkommission II, at han ikke kunne afvise, at der blandt indsatslederne var en opfattelse af, at man skulle beskytte kineserne, og at nogen på eget initiativ har en anden opfattelse af virkeligheden end han, har Kai Vittrup en anden opfattelse af virkeligheden, end Kim Lykke Østergaard har. Han har under de to episoder i 2002 på intet tidspunkt handlet på eget initiativ. Det er korrekt, at der var en klar opfattelse blandt indsatsledere, men denne opfattelse var

kommet oppefra. Han fik en generel ordre om at melde anti-kinesiske demonstranter til KSN, så eskorteleder Ole Kahr kunne omlægge eskorteruten.

Chefpolitiinspektør Kai Vittrup har formentlig ikke givet ordrer på eget initiativ, men fulgt Udenrigsministeriets ønsker om særlige foranstaltninger for kinesiske besøg. Han tror, at Kai Vittrup var til en del møder i Udenrigsministeriet gennem årene. Han ved ikke, om Jørn Aabye Nielsen kendte til denne praksis. Kai Vittrup beskæftigede sig meget med det operative, mens chefpolitiinspektør Jørn Aabye Nielsen var langt mere optaget af den virksomhedsmæssige drift af politiet. Jørn Aabye Nielsen blandede sig ikke i politifaglige operationer mv.

Kai Vittrups lederstil var "management by fear". Kai Vittrup var frygtet af politikorpset. Der var meget langt op til en chefpolitiinspektør, og det gjorde ham ikke mindre frygtet. Han var senere i Kosovo samtidig med Kai Vittrup, hvor han fik et andet billede af ham og kan sige, at han har humor. Han er dog ikke i tvivl om, at Kai Vittrups ordrer i Københavns Politi var seriøse.

Han forstod, at det var kulturelt begrundet, at kineserne ikke ønskede at se Falun Gong-tilhængere. Dengang tænkte han ikke nærmere over det. De ville behandle gæsterne ordentligt, og hvis de ikke ville se demonstranter, skulle de ikke det.

Der er sikkert også andre ledende politifolk, der har givet lignende ordrer om, at kineserne skulle skærmes fra Falun Gong-tilhængere, for de havde alle den opfattelse. Han ved ikke, om dette også gjaldt politiinspektør Mogens Norup Lauridsen. Han mindes ikke, at han fik ordrer fra Mogens Norup Lauridsen herom, men da de sad på samme gang, virker det utænkeligt, at Mogens Norup Lauridsen ikke har haft viden om, at kineserne ikke skulle se demonstranter, men han ved det ikke.

Han så ikke noget odiøst i, at de gjorde, hvad de kunne, for at den kinesiske gæst følte sig velkommen, og hvis det var en del af den kinesiske kultur, at kineserne blev stødt over at se Falun Gong-tilhængere, ville de sikre, at gæsterne ikke så dem. Han anså ikke dette som værende på kant med grundloven eller med andre regler.

Den generelle viden om, at kineserne ikke tålte at se demonstranter, har formentlig også været der før 2002, og forståelsen eksisterede sikkert også, før Kai Vittrup kom til København. Han betragtede det som gængs viden. Han var også gruppefører før 2002, men han husker ikke, om det har været under kinesiske besøg. Han erindrer ikke at have fået ordre eller instruks om at skærme demonstranter fra en kinesisk delegation før i 2002.

PET står for det sikkerhedsmæssige. Han kan ikke forestille sig, at PET har drevet politik og på den baggrund videregivet kinesernes bekymringer. Han mener, at det kom fra Udenrigsministeriet, at demonstranterne skulle skærmes under kinesiske besøg, men han ved det ikke. Han ved, at ministerierne også efter 2012 og så sent som i 2018 har anmodet om særlige foranstaltninger ved kinesiske besøg.

Zhu Rongji boede på Hotel Radisson, og han har fået fortalt, at når gæsten skulle til og fra hotellet, blev der kørt biler ind foran Falun Gong-tilhængerne, så disse ikke kunne ses af Zhu Rongji. Demonstranterne blev placeret på stien ved voldgraven, som lå under gadeniveau et stykke væk, og ikke foran hotellet. De var på den måde nærmest umulige at se, hvilket også var hele agendaen. Han erindrer ikke, at bannere, flag og musik var et tema, der blev taget stilling til. Falun Gong-tilhængerne havde noget musik, som de lavede øvelser og meditation til. Dette blev ikke forhindret, og det forekom ham ikke som et problem. Han mindes ikke, at de havde bannere. Der er et temmelig bredt stykke ved træerne på gadeniveau, som ikke er cykelsti, hvor Falun Gong-tilhængerne kunne have stået. De kunne også have stået på fortovet foran Statens Serum Institut. Han var ikke klar over, at der allerede stod en pro-kinesisk demonstration på det sted. I 2002 så han det ikke som en ulovlig ordre, at demonstranterne blev placeret under gadeniveau og ude af syne. Han ville ikke dengang have tilladt, at de havde stået på gadeniveau. Dette var ikke begrundet i sikkerhed, men alene vurderet ud fra, at de ikke skulle være synlige.

Vedrørende eskorteleder Ole Kahrs forklaring for Tibetkommission II om, at det blev nævnt på stabsmøder, at de skulle passe på, at den kinesiske premiereminister under sit besøg i 2002 ikke så fx demonstranter fra Falun Gong, og at dette var en uskreven regel, som var baseret på noget andet end en sikkerhedsvurdering, samt at Ole Kahr ikke vidste, om budskabet blev formidlet længere ned i rækkerne, har han forklaret, at han er enig i betragtningerne. Som indsatsleder sagde han helt sikkert til sine folk, at en del af opgaven var, at den kinesiske gæst ikke skulle se demonstranter.

Vedrørende vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallovs forklaring for Tibetkommission II, at chefpolitiinspektør Kai Vittrup under et forberedende møde nævnte, at kineserne var meget sarte over for Falun Gong og demonstrationer i almindelighed, og at de skulle gøre så meget de kunne, for at kineserne ikke blev "udsat" for demonstrationer, har han forklaret, at han ikke deltog i de møder, som Gunnar Birger Sallov omtaler, men hvis Kai Vittrup havde sagt, at de skulle gøre, hvad de kunne, har han svært ved at se, at der ville være en begrænsning i, hvad politiet skulle gøre for at sikre, at delegationen ikke så Falun Gong-tilhængere.

Vicepolitiinspektør Claus Hjelm Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han har kendskab til, at Falun Gong-tilhængere i 2002 blev placeret så langt væk fra kor-

tegen, at de ikke var nævneværdigt synlige. Han vil tro, at det var for at imødekomme kinesernes bekymringer om ikke at se demonstranter og ikke på grund af sikkerhed. Han husker ikke en episode med demonstranter ved Radisson hotel.

Vedrørende hans forklaring for Tibetkommission I om hans viden om kinesisk kultur i relation til, hvordan man skulle håndtere kinesiske besøg, og at kineserne ikke ønskede at se demonstranter, har han forklaret, at han første gang hørte om Falun Gong i 2002 under Danmarks EU-formandsskab. Han oplevede, at man så anderledes på Falun Gong-demonstranter end på andre demonstranter, da nogle følte, at dem ville kineserne helst ikke se. Det kan have været i forbindelse med ASEM IV-topmødet, hvor der var besøg af den kinesiske vicepremiereminister. Han mindes ikke, at han før 2002 havde stiftet bekendtskab med håndteringen af anti-kinesiske meningstilkendegivelser under kinesiske besøg.

Anti-kinesiske demonstranter ville under besøget i 2002 tage opstilling ved Bremerholm, hvorefter en delingsfører blev sat til at holde øje med dem. Kortegen skulle køre forbi Holmens Kirke. Han var central indsatsleder, og han havde fire delinger, som han kunne indsætte, hvis der opstod uroligheder.

Det var chefpolitiinspektør Kai Vittrup og politiinspektør Mogens Norup Lauridsen, der ledede operationen under EU-formandsskabet. Han husker ikke at have drøftet trusselsvurderingen med Mogens Norup Lauridsen, som var hans nærmeste leder, men de har formentlig vendt den på et stabsmøde. Det var formentlig Kai Vittrup, der var med til at formulere strategien, men det var i sidste ende politidirektøren, der stod på mål herfor.

Han har kendskab til, at Falun Gong-tilhængere i 2002 blev placeret så langt væk fra kortegen, at de ikke var nævneværdigt synlige. Han vil tro, at det var for at imødekomme kinesernes bekymringer om ikke at se demonstranter og ikke på grund af sikkerhed. Han husker ikke en episode med demonstranter ved Radisson hotel.

Vedrørende Kai Vittrups forklaring om, at det cirkulerede rundt i politiet, at kineserne ikke kunne lide demonstranter, har han forklaret, at dette var rigtigt.

Vedrørende vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallovs forklaring for Tibetkommission II den 4. december 2018 om forholdet mellem den grundlovssikrede ret til at demonstrere og politiets ret til at bestemme inden for loven, hvor en demonstration skulle foregå, har han forklaret, at alle var bevidste om retten til at demonstrere og ytre sig, hvilket man langt hen ad vejen efterkom. Han mindes ikke at have drøftet grænserne for placering af demonstranter med sine kollegaer. Han har medvirket til at lave manøvrer med køretøjer, der gjorde det umuligt at se et objekt fx ved am-

bassader. Når man foretog skærmning af en demonstration, var det for at få afviklet demonstrationen på en måde, hvorpå sikkerheden ikke blev tilsidesat, og ingen led overlast. Det var på det tidspunkt måden, man gjorde det på, og han har aldrig fået kritik af sin ledelse heraf.

Falun Gong-tilhængere udgjorde som udgangspunkt ikke en sikkerhedsmæssig risiko. En demonstration kunne dog altid udvikle sig, hvilket man skulle være forberedt på.

Han har ikke fået ordre eller lignende af den øverste ledelse i Københavns Politi om, hvordan de skulle behandle demonstranter under kinesiske besøg. Han har ikke været til stede i de mødefora, hvor disse ting kunne være drøftet, da han ikke fungerede på det strategiske niveau. Han har heller ikke hørt om det fra andre.

Vicepolitikommissær Steen Bischof[84], Glostrup Politi, har for Tibetkommission II forklaret, at han var udlånt fra Glostrup Politi til Københavns Politi i forbindelse med ASEM IV og det samtidige officielle kinesiske besøg og fungerede som indsatsleder for sektor Amager sammen med politikommissær Mads Firlings. Chefpolitiinspektør Kai Vittrup var ansvarlig for briefingen vedrørende selve topmødet. Han husker ikke, hvad der blev sagt under briefingerne. Han har en erindring om, at der var en diskussion om kinesernes ønske om, at de ikke ville se Falun Gong-demonstranter. Han husker ikke, om det var under en briefing eller på Danmarks Radio, at han hørte denne diskussion. Hvad der nærmere blev sagt herom, husker han ikke.

Vedrørende vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallovs forklaring om, at *"… Kai Vittrup nævnte under et forberedende møde, at kineserne var meget sarte over for Falun Gong og demonstrationer i almindelighed. De skulle derfor gøre så meget, som de kunne, for at kineserne ikke blev "udsat" for demonstrationer. Kai Vittrup sagde videre, at idet kineserne var vores gæster, skulle politiet forsøge at rette sig efter deres ønsker, idet man som vært skulle opføre sig pænt over for sine gæster. Det var ikke på tale at fratage demonstranter flag eller lignende..."*, husker han ikke, om han hørte noget lignende under Kai Vittrups briefing, men han havde op til topmødet og det kinesiske besøg hørt, at kineserne helst ikke ville se Falun Gong-demonstranter. Han husker ikke, hvor han havde hørt det.

Vicepolitikommissær Peter Olesen Dahl har for Tibetkommission II forklaret, at han aldrig har hørt det omtalt på stabsmøder, at politiet skulle tage noget fra de-

84 Tidligere Jan S. Rasmussen

monstranterne eller skærme de kinesiske gæster for demonstranter, og heller ikke at eskorteruter skulle omlægges, så de kinesiske gæster ikke så demonstranter.

Han kan ikke genkende vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallovs forklaring om, at kinesernes ønske om ikke at se demonstrationer så vidt muligt skulle imødekommes. Han havde ikke sin gang på Politigården samtidig med Gunnar Birger Sallov, og han har aldrig hørt om den opfattelse.

Han har endvidere ikke kendskab til den praksis, som operativ leder Ole Kahr omtalte i sin forklaring om sin udtalelse til pressen om, at *"Det var ikke exceptionelt i 2012. Det er en praksis, som har eksisteret, lige siden jeg kan huske, når vi har kørt med kinesiske premierministre, eller hvem det ellers var. De måtte ikke visuelt se demonstranter, bannere og flag", dog er "måtte" et for stærkt udtryk, idet de alene fik at vide, at de skulle tilstræbe, at demonstranter, bannere og flag ikke kunne ses"*.

Han var ikke involveret i ASEM IV i 2002. Han var ikke bekendt med, at PET's opfattelse vedrørende håndteringen af besøg fra Folkerepublikken Kina *"susede rundt på gangene* [i Politigården]*"* som forklaret af Kai Vittrup. I 2002 befandt han sig formentlig på en politistation eller på et stadion i forbindelse med fodboldurolligheder, og han arbejdede ikke på Politigården. Han har heller ikke senere som delingsfører eller indsatsleder, haft kendskab til en sådan generel holdning hos andre betjente, der var involveret i kinesiske besøg.

Kriminalkommissær Carsten Holder har for Tibetkommission II forklaret, at der ham bekendt ikke i 2002 eller i øvrigt i hans tid i politiet blev taget særlige hensyn til besøgende fra Folkerepublikken Kina i forhold til demonstrationer og meningstilkendegivelser. Han har ikke været bekendt med særlige bekymringer fra kinesisk side. Han deltog i stabsmøderne, som blev ledet af chefpolitiinspektør Kai Vittrup. Han husker ikke at have hørt bemærkninger om, at de skulle passe på, at premierministeren ikke så demonstranter eller tilsvarende, som Ole Kahr har forklaret. Han husker heller ikke i forbindelse med andre besøg fra Folkerepublikken Kina at have hørt sådanne bemærkninger.

For så vidt angår Ole Kahrs forklaring om, at politiet *"… skulle tilstræbe, at demonstranter, bannere og flag ikke kunne ses. Dette har været holdningen i al den tid, han har været med - helt tilbage fra 1980'erne, hvor han var delingsfører…"*, er det ikke hans opfattelse, at det forholdt sig sådan.

Han husker ikke at have hørt Kai Vittrup nævne under et forberedende møde, at *"kineserne var meget sarte over for Falun Gong og demonstrationer i almindelighed. De skulle derfor gøre så meget, som de kunne, for at kineserne ikke blev "udsat" for de-*

monstrationer…" som forklaret af vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallov, og det er ikke hans opfattelse, at "*… Politiet havde til opgave at minimere, hvad kineserne så til demonstranter…"* som ligeledes forklaret af Gunnar Birger Sallov vedrørende kinesernes besøg i forbindelse med ASEM IV topmødet i 2002. På stabsmøderne præsenterede alle indsatslederne deres planer for udførelsen af de forskellige politiaktioner for ham, chefpolitiinspektør Kai Vittrup og chefkriminalinspektør Per Larsen.

Når der var besøg, herunder fra Folkerepublikken Kina, ville man fra politiets side gøre det så godt som muligt både for de besøgende og for demonstranterne. Han husker ikke, at *"… Der var henover årene en almindelig indforstået opfattelse mellem politifolkene af, at kineserne ikke ønskede at se demonstrationer, og at ønsket så vidt muligt skulle imødekommes. Denne forståelse kan føres helt tilbage til Kinas første besøg i Danmark i starten af 1990'erne. Når kineserne kom til Danmark for at indgå handelsaftaler, ville man gerne gøre det så godt som muligt for alle parter. Ønsket om ikke at se demonstranter var særligt for kineserne…",* som forklaret af Gunnar Birger Sallov.

Han var ikke bekendt med, at *"… Det cirkulerede rundt i politiet, at kineserne ikke kunne lide demonstranter… I 2002 og formentligt længe inden da susede PETs opfattelse vedrørende håndteringen af demonstranter ved besøg fra Kina rundt på gangene…. Der blev fra kinesisk side lagt vægt på, at der ikke måtte være synlige demonstranter. Det var helt generel viden, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter…",* som forklaret af chefpolitiinspektør Kai Vittrup for Tibetkommission II. Det var i hvert fald ikke en viden, der var tilgået ham. Han mindes aldrig at have fået information om, at kinesere ikke ønskede at se demonstrationer. Han har kun på TV set demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg i Danmark. Det skal ses i lyset af, at han aldrig var på gaden i forbindelse med besøgene fra Folkerepublikken Kina. Det var også kun på TV, at han hørte om demonstrationer i forbindelse med de kinesiske besøg, som han deltog i håndteringen af.

Han havde ikke anden holdning til, hvad man kunne træffe af sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forhold til demonstrationer, end at demonstranterne ikke måtte kunne komme til at skade besøget sikkerhedsmæssigt. Det var op til de enkelte taktiske ledere, om man kunne skærme en demonstration eksempelvis ved at køre biler ind foran demonstrationen. Han gjorde sig ikke tanker om, hvorvidt man kunne flytte en demonstration til et andet sted.

Politikommissær Bent Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var indsatsleder på en række aktioner i forhold til demonstrationer. Hans opgave bestod i at køre rundt i byen og lokalisere demonstrationer og at have folk omkring demonstrationerne til at observere, om demonstrationerne var stationære eller bevægede sig. De tog udgangspunkt i, hvor der var anmeldt og tilladt demonstrationer. Han meldte

observationerne ind til KSN, som herefter styrede gæsternes eskorter i forhold hertil. Man skulle så vidt muligt holde eskorterne væk fra demonstrationerne, og KSN omlagde eskoteruterne herefter.

De anmeldte Falun Gong-demonstrationer stod, hvor de havde fået tilladelse til at stå, mens eskorten kørte ad en rute uden om demonstrationen. Han husker ikke, om de i den forbindelse overvejede, om det var i overensstemmelse med ytringsfriheden, hvis demonstrationen ikke kunne ses af dem, som den var rettet mod. Demonstrationerne blev blandt andet placeret ved Rådhuspladsen, hvor der ikke var decideredе mødearrangementer i forbindelse med ASEM IV topmødet.

Han hørte ikke i forbindelse med planlægningen af operationen i forbindelse med ASEM IV topmødet noget om, at kineserne ikke ønskede at se demonstrationer. Det lå implicit i omlægningen af eskorteruter, således at eskorterne ikke kom forbi demonstrationerne, at kineserne ikke kom til at se demonstranter. Det gjaldt generelt for alle VIP-eskorter med delegationer fra alle deltagende lande. Beslutningen om ruterne lå hos KSN. Han ved ikke konkret, om man kørte uden om Falun Gong-demonstrationerne under ASEM IV topmødet, men han tror det.

Kai Vittrups holdning var, at demonstranter skulle have lov til at ytre sig. Han ved ikke, om Kai Vittrup var bekendt med, at eskorteruterne blev omlagt, således at man kørte uden om demonstrationerne.

Han deltog ikke i planlægningsmøder i forbindelse med ASEM IV topmødet, men han deltog i briefinger. Det var operationsstaben, som deltog i planlægningsmøderne. Det var oppe på briefingmøder, at kineserne var meget sarte i forhold til Falun Gong og demonstrationer, ligesom det generelt var oppe i forbindelse med alle besøg fra Folkerepublikken Kina.

Falun Gong demonstrationerne var nemme at håndtere, idet de var passive. De stod, hvor de havde fået tilladelse til at stå, hvorefter politiet ikke mærkede meget mere til dem. Derimod var den tibetanske frihedsbevægelses demonstrationer sværere at håndtere, idet de var mere bevægelige. Kai Vittrup var bekendt med, at det var opfattelsen i Københavns Politi, at kineserne ikke måtte se demonstranter. Han ved ikke, hvilke oplysninger Kai Vittrup gav videre højere op til det strategiske niveau.

Efterhånden som Folkerepublikken Kina fik mere magt på verdensplan, blev der taget større hensyn til de kinesiske besøgende. Der var en løbende udvikling fra 2002 til 2014. Udviklingen betød, at man i videre omfang imødekom de kinesiske ønsker, herunder om afskærmning af demonstrationer, som også var på dagsordenen i 2013 og 2014.

Han er enig i tidligere vidners forklaring for Tibetkommission II om, at det var almindelig kendt i Københavns Politi, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter, og man derfor skulle sikre, at kineserne ikke så demonstrationer. Baggrunden for den viden og håndtering af demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg var sikkerhedsvurderingerne fra PET. I sikkerhedsvurderingerne var der blandt andet citater fra henvendelser fra den kinesiske ambassade. Når man havde modtaget en sådan sikkerhedsvurdering fra PET, underrettede man sine foresatte, så de var bekendt med den.

Kai Vittrup var tæt inde over planlægningen af indsatsen i forbindelse med ASEM IV topmødet og var bekendt med PET's trusselsvurderinger i forbindelse med topmødet. Han vil tro, at man også på niveauerne over Kai Vittrup, herunder politidirektørniveau, var bekendt med trusselsvurderingerne, men han ved det ikke.

Han opfattede PET's sikkerhedsvurderinger som instrukser, som den enkelte medarbejder i Københavns Politi ikke kunne tilsidesætte. Det er hans opfattelse, at på papiret var det politiet, som bestemte, men i praksis skelede man meget til PET's sikkerhedsvurdering. Det gjorde man i hvert fald i hans tid i planlægningsafdelingen. Han oplevede ikke, at man gik uden for rammerne af PET's trusselsvurderinger, således at man ikke rettede sig efter PET. Hvis der havde været en situation, hvor det var nødvendigt at gøre indsigelse over for en trusselsvurdering, ville det være Københavns Politis strategiske niveau, som skulle tage det op med PET.

Han husker ikke, om der stod noget om en anmodning fra Udenrigsministeriet i en udgave af operationsbefalingen, men en anmodning fra Udenrigsministeriet som den gengivne blev nævnt på møder.

Politiassistent Mogens Bendiks Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at han givetvis har deltaget i stabsmøder, hvor det blev fremhævet, at kineserne ikke kunne lide at se demonstranter. Det var gængs viden. Han hørte formentlig første gang om dette tilbage i 1990'erne. Han har kørt eskorte, hvor Ole Kahr kørte som førstemand, og han har modtaget briefinger af ham. Han husker ikke, at Ole Kahr under en briefing har sagt direkte, at man skulle søge at undgå, at kineserne så demonstranter, men han er enig i, at der på et tidspunkt, mens han kørte sammen med Ole Kahr, var en slags uskreven regel herom. Det blev aldrig sagt direkte. Man kunne ikke forhindre demonstranter, og hans fornemmelse var, at demonstranterne, der demonstrerede under kinesiske besøg, var fredelige. Han er enig med Ole Kahr i, at det var en bagvedliggende holdning, at kineserne ikke var meget for demokrati. Det var det også efter, at han afløste Ole Kahr som eskorteleder.

Som indsatsleder havde han ikke ansvaret for demonstranterne, men han var alene ansvarlig for motorcykeldelen. Han mindes ikke at have hørt, at de skulle omlægge eskoteruten på grund af fredelige demonstranter. Han har omlagt ruterne af hensyn til sikkerheden, hvis der var demonstranter, som der ikke var styr på.

Han erindrer at have set Falun Gong-tilhængere og folk iklædt gule T-shirts i bybilledet under kinesiske besøg, men han husker ikke præcis hvilke besøg. Han opfattede dem ikke nødvendigvis som demonstranter, men mere, at de i mindre grupper kom med deres meningstilkendegivelser. Man kan næppe kalde en gruppe på firefem personer i gule T-shirts for en demonstration. Der er mere tale om en manifestation. Han så nok for første gang tibetanske flag i bybilledet i 2012.

Der var forskel på, hvilke informationer en eskorteleder fik i forhold til, hvilke informationer den indsatsleder, der skulle holde øje med demonstranterne, fik. Han kan godt genkende noget af det, som Ole Kahr nævner, men om det går så langt tilbage som til 1980'erne, ved han ikke. "Tilstræbe" er nok et dækkende udtryk. Han ved ikke, hvilket niveau demonstrationerne var på. Han var alene indsatsleder for eskortedelen. Hvis det havde været formålet at skærme demonstranterne af, var det i hvert fald ikke altid lykkedes dem.

Der var store handelsinteresser forbundet med kinesiske besøg, og Danmark gjorde meget for at gøre kineserne tilfredse. Han tror ikke, at det var en tanke, der var født i politiet, at Danmark skulle være en god vært. Han har samarbejdet med Udenrigsministeriet, og uden at det blev nævnt direkte, var der ingen tvivl om, at der fra politisk side var stor fokus på, at besøgene forløb godt.

Udenrigsministeriet gav generelt udtryk for, at kineserne var betydningsfulde gæster, som de skulle give en god oplevelse, så de følte sig betydningsfulde. Det blev ikke sagt direkte, men det var tydeligt, at dette betød, at gæsten skulle nyde den samme respekt i Danmark, som gæsten nød i hjemlandet. Udtrykket om "ikke at tabe ansigt" gik igen på mange møder i Udenrigsministeriet og også før 2012.

Kriminalkommissær René Hallin har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke er stødt på en "uskreven regel" eller "forståelse" som beskrevet af Ole Kahr. Det, som Kai Vittrup har forklaret om, at *"Det cirkulerede rundt i politiet, at kineserne ikke kunne lide demonstranter"*, har ikke været et stort punkt i forbindelse med operationsbefalingerne. Der blev i politiet talt om mange ting, men han hæftede sig ikke ved, at der skulle være drøftelser om, at kinesere ikke skulle se demonstranter.

Politikommissær Torben Juel Eriksen har for Tibetkommission II forklaret, at Einer Lind blev afløst af chefpolitiinspektør Kai Vittrup som chef for ordenspolitiet i Kø-

benhavns Politi i 1996. Det var ikke hans oplevelse, at Kai Vittrup generelt havde en ny tilgang til håndteringen af demonstrationer. Kai Vittrups ændringer lå i, hvordan man taktisk løste opgaverne, herunder når der opstod voldsomheder i forbindelse med en demonstration. Det indebar ikke ændringer for ham i forhold til planlægningen af politiaktioner eller for den måde, hvorpå han håndterede demonstrationer, som kineserne ikke ville se. Han husker ikke at have hørt Kai Vittrup sige noget i retning af, at kineserne var meget sarte over for Falun Gong med videre under planlægningsmøderne vedrørende ASEM-IV i 2002, som forklaret af Gunnar Sallov. Han var mest koncentreret om sin egen opgave og havde ikke interesse i at følge detaljeret med i de andre politiaktioner.

Det var alment kendt i politiet fra 1995 og derefter, at der skulle tages særlige hensyn ved kinesiske besøg. Han går ud fra, at Kai Vittrup havde den samme viden som alle andre i Københavns Politi om, at der skulle tages de omtalte særlige hensyn til kinesiske besøgende.

Han drøftede ikke med nogen, om det var rigtigt at tage de omtalte særlige hensyn til kinesiske besøgende. Det var bare sådan, det var. Han overvejede ikke, om der kunne være noget kontroversielt i at gøre det. Han opfattede det som en præmis for at løse opgaven.

Han har ikke kendskab til, om Københavns Politi i 1995 til 2002 i forbindelse med kinesiske besøg omlagde eskorteruter for at undgå, at de kinesiske delegationer så demonstranter, idet han ikke var involveret i planlægning af eskorteruter.

Politikommissær Mads Firlings har for Tibetkommission II forklaret, at han deltog i møder, hvor Kai Vittrup redegjorde for den politimæssige indsats i forbindelse med topmødet og det kinesiske besøg. Kai Vittrup oplyste blandt andet, at kineserne var meget sensitive over for Falun Gong-bevægelsen, der i kinesernes øjne var en form for terrorbevægelse. Kai Vittrup sagde, at de skulle udvise særlig agtpågivenhed over for Falun Gong-medlemmer, således at de eksempelvis ikke kunne komme til at angribe en eskorte. De skulle i det hele taget være opmærksomme på forhold, som af kineserne kunne opfattes som en ydmygelse. Han husker ikke, hvor fra Kai Vittrup havde oplysningerne, som lå til grund for denne udmelding, men det ligger i kortene, at det var fra PET, idet det var derfra, at man havde oplysningerne om trusselsniveauet. Det var i øvrigt almindeligt kendt og blev nævnt på stabsmøder i Københavns Politi, at der ikke skulle ske noget i forhold til kineserne ved ud- og indpassage. Det blev italesat, at de skulle være på mærkerne, således at kineserne ikke blev unødigt forulempede. Hans forståelse heraf var, at de lynhurtigt skulle kunne gribe ind, hvis der opstod situationer, som afveg fra det planlagte.

PET's trusselsvurdering fremgik af operationsplanen. Han hørte ikke i øvrigt PET udtale sig om sikkerhedsniveauet eller andet i forbindelse med topmødet og det kinesiske besøg. Kai Vittrups udmelding var på linje med trusselsvurderingen fra PET, idet Kai Vittrup gengav, hvad der fremgik af operationsplanen.

Det var alment kendt i Københavns Politi, at kineserne ikke brød sig om at se demonstranter, og man skulle søge at undgå, at det skete. Sammenlignet med andre statsbesøg skulle de være ekstra på tæerne i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina. Konkret kom det til udtryk blandt andet ved, at politiet var tæt og opmærksomt til stede der, hvor der var planlagt demonstrationer. Det kom ikke til udtryk på anden vis end ved tilstedeværelse. Det var den gængse opfattelse i politiet, at den kinesiske holdning til Falun Gong-demonstrationer var way out i forhold til en demokratisk tankegang. Han opfattede ikke Falun Gong-demonstranterne som en trussel, men planlægningsmæssigt forholdt han sig til, at der skulle sørges for, at de ikke kunne blive det.

Han kan ikke afvise, at der skete omlægning af eskorteruter i forbindelse med det kinesiske besøg, ligesom det skete ved de fleste statsbesøg. Han erindrer ikke, at der i forbindelse med det kinesiske besøg skete omlægning af eskorteruter alene for at undgå, at kineserne skulle se demonstranter. For så vidt angår Kai Vittrups forklaring for Tibetkommission II om, at "*… I 2002 og formentligt længe inden da susede PETs opfattelse vedrørende håndteringen af demonstranter ved besøg fra Kina rundt på gangene…*", mener han, at det var almen viden i Københavns Politi, med det forbehold, at han ikke præcist ved, hvad Kai Vittrup forklarede, at der "susede rundt" på gangene.

Vedrørende Kai Vittrups videre forklaring om, at "*… Der blev fra kinesisk side lagt vægt på, at der ikke måtte være synlige demonstranter. Det var helt generel viden, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter, men det var irrelevant for operationen, og han tog ikke hensyn hertil…*", forekommer det ham plausibelt. Personligt fik han ikke behov for at skærme demonstranter af i forbindelse med det kinesiske besøg. Det var tilstrækkeligt til opfyldelse af operationsplanen, at han var tæt på demonstranterne, således at han kunne gribe ind, hvis situationen ændrede sig. Han opfattede hensynet til kineserne således, at de skulle være ekstra på mærkerne og klar til at gribe ind, hvis der kunne opstå en direkte forulempelse.

Han er enig i Kai Vittrups forklaring om, at "*… der var en opfattelse blandt indsatslederne af, at man skulle sikre, at kinesiske gæster ikke så fx demonstranter fra Falun Gong, og at kineserne ikke blev mødt med flag og bannere, forklarede han, at han ikke kan afvise, at der blandt indsatslederne var en opfattelse af, at man skulle beskytte kineserne herimod, og at nogen på eget initiativ har handlet i overensstemmelse her-*

med…". Han var imidlertid ikke selv en af de indsatsledere, der havde den beskrevne opfattelse.

Han oplevede ikke i 2002 tilsvarende ordrer som beskrevet af vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard om en ordre fra Kai Vittrup til at sørge for, at den besøgende ikke så Falun Gong-tilhængere på Kongens Nytorv.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har for Tibetkommission II forklaret, at da han var ansat i Regionsafdelingen, arbejdede han kun kortvarigt sammen med chefpolitiinspektør Kai Vittrup, som var øverste chef i OPA. Chefpolitiinspektør Kai Vittrup var altid en leder, der var tæt på operationen, og det ville overraske ham, hvis Kai Vittrup ikke havde kendskab til hans forståelsesramme om, at den kinesiske delegation skulle skærmes, så de ikke blev konfronteret med anti-kinesiske demonstrationer.

Han er enig i chefpolitiinspektør Kai Vittrups udtalelse om at *"[…] I 2002 og formentligt længe inden da susede PETs opfattelse vedrørende håndteringen af demonstranter ved besøg fra Kina rundt på gangene."*

Han er derimod ikke enig i Kai Vittrups udtalelse om, at *"Det var umuligt for ham at gribe ind heroverfor, da der er 2.000 ansatte i Københavns Politi. Der blev fra kinesisk side lagt vægt på, at der ikke måtte være synlige demonstranter. Det var helt generel viden, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter, men det var irrelevant for operationen, og han tog ikke hensyn hertil"*. Hvis chefpolitiinspektør Kai Vittrup havde ønsket, at det, der susede rundt på gangene, ikke skulle efterleves, kunne Kai Vittrup have ændret dette, da Kai Vittrup havde en stor eksekveringskraft. Hans erfaring med chefpolitiinspektør Kai Vittrup var, at hans manøvreidéer blev honoreret og eksekveret, uden at der blev stillet spørgsmål hertil, hvilket måske var begrundet en anelse mere i frygt end i respekt for chefpolitiinspektøren.

Han mindes ikke, at han drøftede de kinesiske særhensyn med politiets ledelse, da det ikke var noget, der fyldte meget i hverdagen, og da de kinesiske besøg typisk ikke krævede det helt store sikkerheds setup. Der var aldrig en konkret trussel mod de kinesiske gæster.

Korrespondance i Københavns Politi 22. og 23. maj 2018 mellem vicepolitiinspektør Claus Hjelm Olsen og en kollega om "en tænkt situation"

Den 22. maj 2018 sendte Lars Henrik Lundberg, Københavns Politi til vicepolitiinspektør Claus Hjelm Olsen en mail vedhæftet et dokument, som han kaldte "En

tænkt situation". Dokumentet angår primært overvejelser vedrørende præsidentbesøget i 2012 og er citeret nedenfor vedrørende 2012.

Lars Henrik Lundberg videresendte samme dag, den 22. maj 2018, mailen med vedhæftning til politikommissær Andrew Jerome Henrik Oryés icloud.com mail med bemærkning "Kig på det".

Dagen efter, den 23. maj 2018, skrev Lars Henrik Lundberg til politikommissær Andrew Jerome Henrik Oryés icloud.com mail under emnet "talte lige med Kim Ø". Lars Henrik Lundberg skrev:

> "…
> Har lige tilføjet lidt under punkterne, efter jeg har haft en yderst spændende samtale med Kim Ø i dag. Kim er klar til at bevidne det her i retten hvis det bliver nødvendigt ☺
> …"

Mailen var vedhæftet "En tænkt situation", hvori Lars Henrik Lundberg havde tilføjet[85]:

> "…
> Kim Østergaard til mig den 23/5: Kim husker fuldstændigt klart og tydeligt, at han i 2001/02 i forbindelse med et kinesisk besøg fik en lodret ordre fra Kai Wittrup personligt, om, at nogle få tibetanere/falun gong folk der stod ved hotel Radisson hvor den kinesiske delegation boede, skulle gennes om bag ved en hæk og dækkes af nogle gruppevogne, så de ikke kunne ses. Kan formentlig støttes af Henning Dahl der på et tidspunkt har fortalt, at han var objektleder på Raddisson.
>
> Endvidere husker Kim tydeligt, at han fik ordre på, at han skulle sørge for – med 2-3 delinger – på Kongens Nytorv at være i stand til med delingernes køretøjer – at sikre, at delegationens kortege ikke ville kunne se den flok af tibetanske sympatisører og falun gong tilhængere, som befandt sig på Kgs. Nytorv – i fald at kortegen skulle forbi der.

85 KBHPOL0002820323.0001

> Kim taler også om, hvor tydeligt han husker, at der under Obamas besøg var klare ordre om, at alle bannere, skilte m.m. skulle fjernes inden præsidenten skulle forbi de pågældende steder.
> …"

Politikommissær Lars Henrik Lundberg har for Tibetkommission II forklaret, at han var delingsfører i 2002 og havde noget at gøre med Zhu Rongji's besøg. Han kan huske, at det i 1990'erne eller måske i 2002 var en meget vigtigt regel, at hvis de så Falun Gong-tilhængere i tilknytning til et besøg, skulle de melde det ind til vagtcentralen. Han vil tro, at han har hørt det i forbindelse med et kinesisk besøg.

Han har også ved andre demonstrationer oplevet, at de skulle melde demonstrationer ind, men det har mere været, hvor der har været en høj trussel fx fra autonome under COP 15. Han tror ikke, at der var en sådan sikkerhedstrussel fra Falun Gong, men man kører ligesom samme koncept i forhold til dem. Man skal være klar til at tage sig af det uventede.

Om tilføjelsen til "En tænkt situation" har han forklaret, at han sad og talte med politiinspektør Jens Christian Jespersen på dennes kontor den 23. maj 2018, da Kim Lykke Østergaard kom forbi. Der var på det tidspunkt udkommet avisartikler, hvor Kai Vittrup havde udtalt, at han ikke kendte noget til en kutyme, og at indsatslederne og delingsførerne måtte have handlet af egen drift. Kim Lykke Østergaard mente, at det var for groft, og fortalte det, der er gengivet i tilføjelsen til "En tænkt situation". Han sendte ikke "En tænkt situation" og tilføjelsen til Kim Lykke Østergaard, og han har heller ikke drøftet det med ham. Kim Lykke Østergaard har ikke omtalt andre episoder, men han sagde, at han fik besked af Kai Vittrup på at dække demonstrationen med gruppevogne, uden at det havde med sikkerhed at gøre. Kim Lykke Østergaard har ikke omtalt en situation ved Den lille Havfrue. Kim Lykke Østergaard sagde, at han ikke fortalte om kutymen under afhøringen ved Tibetkommission I, da han ikke var blevet spurgt, men at han gerne vil bekræfte dette over for Tibetkommission II.

Nu ledende politiinspektør Jens Christian Jespersen har over for ham for nylig bekræftet, at Kim Lykke Østergaard fortalte som beskrevet i tilføjelsen af 23. maj 2018.

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at han er klar til under straffesagerne mod Claus Hjelm Olsen og Henrik Oryé at vidne om, at han fik direkte ordrer fra chefpolitiinspektør Kai Vittrup. Han kender både Lars Henrik Lundberg, Claus Hjelm Olsen og Henrik Oryé privat. Han fandt det harmdirrende, at det var kommet i spil, at Claus Hjelm Olsen og Henrik Oryé på eget initiativ skulle have taget flagene fra demonstranter, så han talte med Lars Hen-

rik Lundberg i et forsøg på at hjælpe dem. Han talte ikke med Claus Hjelm Olsen eller Henrik Oryé om "En tænkt situation".

Om oplysningen i dokumentet "En tænkt situation" om, at *"…Kim husker fuldstændigt klart og tydeligt, at han i 2001/02 i forbindelse med et kinesisk besøg fik en lodret ordre fra Kai Wittrup personligt om, at nogle fa tibetanere/falun gong folk der stod ved hotel Radisson hvor den kinesiske delegation boede, skulle gennes om bag ved en hæk og dækkes af nogle gruppevogne, så de ikke kunne ses…",* har han forklaret, at der er tale om den tidligere omtalte episode den 24. september 2002 ved Radisson Hotel, hvor Børge Niemann var på nattevagt og kørte L8. Han fik ordren af chefpolitiinspektør Kai Vittrup og videregav den til Børge Niemann, som sikkert også havde fået den fra KSN. Oplysningerne er korrekt gengivet af Lars Henrik Lundberg.

Om oplysningen i dokumentet om, at *"Endvidere husker Kim tydeligt, at han fik ordre på, at han skulle sørge for - med 2-3 delinger - på Kongens Nytorv at være i stand til med delingernes køretøjer - at sikre, at delegationens kortege ikke ville kunne se den flok af tibetanske sympatisører og falun gong tilhængere, som befandt sig på Kgs. Nytorv - i fald at kortegen skulle forbi der",* har han forklaret, at der er tale om den tidligere omtalte episode ved Kongens Nytorv. En deling består af 5 biler. Han husker ikke, at Kai Vittrup havde sagt direkte, at han skulle have 2-3 delinger klar, men han skulle med alle til rådighed værende midler forhindre, at delegationen så Falun Gong-tilhængere. Der kunne dog sagtens have været 2-3 delinger til stede på Kongens Nytorv.

Vicepolitiinspektør Jens Christian Jespersen har for Tibetkommission II forklaret, at han har overværet, at Kim Lykke Østergaard ret firkantet har fortalt flere gange, at han ikke kunne genkende chefpolitiinspektør Kai Vittrups totale frasigelse af kendskab til, at det var måden, man gjorde det på. Han husker ikke Kim Lykke Østergaards nøjagtige formulering.

Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen har for Tibetkommission II forklaret, at han har svært ved at forestille sig, at Kai Vittrup skulle have givet en ordre som beskrevet i politikommissær Lars Henrik Lundberg notat om "*En tænkt situation*". Han har aldrig selv hørt Kai Vittrup sige noget sådant. Det ville også være mærkeligt, idet en sådan ordre skulle komme fra KSN, hvor politiinspektør Torben Schütt var leder på tidspunktet for Falun Gong-demonstrationen. Kai Vittrup var meget klar om, at man ikke skulle blande sig i andre niveauer end sit eget, og Kai Vittrup havde ansvaret for det strategiske niveau, mens en sådan ordre ville være på operationelt plan.

Presseomtale

I en artikel i Jyllands-Posten den 26. september 2002 er i forbindelse med en angivelig anholdelse den 24. september 2002 af en græsk/svensk Falun Gong-udøver i forhallen på det hotel, hvor Zhu Rongji var indkvarteret, chefpolitiinspektør Kai Vittrup citeret for at have udtalt:

> "
>
> Jeg var ikke på stedet, så jeg kan ikke gå ind i den konkrete situation. Men det er klart, at hvis der kommer en person, man ikke kender, som pludselig rejser sig op eller i øvrigt bevæger sig usædvanligt og råber et eller andet – så kan man altså ikke bare se stiltiende til. Det ligger i hele bodyguardsystemet." Chefpolitiinspektør Kaj Vittrup "Når nogen pludselig foretager sig noget uventet, skal vi reagere. Ellers havde vi ikke gjort vores arbejde ordentligt." …
>
> Betjentene havde umiddelbart opfattet manden som truende. Men kort e er anholdelsen kom det frem, at Falun Gong-udøveren blot havde sagt: Goddag, Falun Gong er god til Zhu … Den anholdte mand blev dere er løsladt igen og fik besked om, at hvis han var utilfreds med anholdelsen, kunne han søge erstatning for uberettiget anholdelse.
> …."

I Jyllands-Postens artikel omtales også oplysninger fra Støttekomitéen for Tibet, formand Anders Højmark Andersen, om at foreningens demonstration var henvist til en placering på Christianshavns Torv, hvor de ikke kunne ses fra kortegen. Anholdelsen på SAS Radisson og placeringen af Støttekomitéen for Tibets demonstration er også omtalt i Ritzaus artikler af 24. september 2002. Placeringen af Støttekomitéen for Tibets demonstration er endvidere omtalt i en artikel i Information den 25. september 2002.

Dokument om "EU-China Summit 24 September 2002"

I et dokument om "EU-China Summit 24 September 2002", der fremtræder som en oversættelse af formålsnotitsen af 23. august 2002, udfærdiget af en medarbejder i Udenrigsministeriet Niels Bjørn Olsen Blau (Bjørn Blau) med oprettelsesdato 3. september 2002, redegøres under pkt. "1. Objective" for mødets fokuspunkter og under pkt. "2 Concrete results" for de resultater, der er målet. Derefter følger:

"…
3. Chinese priorities

… China is concerned about demonstrations by Falun Gong and Tibetans-in-exile.
…"

Udateret samtalenotits til statsministerens samtale 25. september 2002 med premierministeren

I en udateret samtalenotits i blåt omslag til statsminister Anders Fogh Rasmussens samtale med premierminister Zhu Rongij den 25. september 2002 er anført blandt andet:

"…
Beredskab: Falun Gong

[Danmark og EU har ikke taget stilling til Falun Gong som bevægelse. Der lægges vægt på at alle, også Falun Gong-udøvere, har krav på respekt for deres rettigheder.

De kinesiske myndigheder har i forbindelse med premierministerens besøg i Danmark udtrykt stor bekymring over, at premierministeren skulle konfronteres med Falun Gong udøvere. Man har her henvist til premierministerens sikkerhed og værdighed. Fra dansk side har man henvist til at man ikke vil/har mulighed for at begrænse Falun Gong udøveres indrejse i Danmark, ligesom Falun Gong har samme rettigheder som alle andre til på lovligvis at give udtryk for synspunkter. Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses.[86] Det kan ikke udelukkes at der vil være kortvarige uanmeldte demonstrationer, som premierministeren muligvis vil tage op.]

– The security of the Chinese delegation in connection with your stay in Denmark is a major concern for the Danish Government. Everything possible has been done to take care of that aspect. [I regret the unforeseen event.]

86 I et tidligere udkast til samtalenotitsen lød denne sætning "Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så sandsynligheden for, at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses."

– Under the Danish Constitution, all citizens and organisations that have obtained prior permission are entitled to express their opinion in demonstrations.

– Respect for human rights and fundamental freedoms for all citizens are essential - also for practitioners of Falun Gong.

…"

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at der kunne godt medfølge underliggende bilagsmateriale til en samtalenotits som den foreliggende, og han kunne også selv bede om det, men det gjorde han sjældent. Normalt fokuserede han på selve formålsnotitsen, og hvis noget undrede ham, spurgte han ind til det.

Samtalenotitserne var til hans forberedelse af møderne og blev ikke brugt under møderne, der foregik som en fri samtale. Man kunne ikke sidde med et stykke papir under samtalerne. Punkter i samtalenotitsen, der var omtalt som "beredskab", vedrørte emner, som han ikke selv havde tænkt sig at tage op, men som han skulle være forberedt på kunne komme op.

I forhold til samtalenotitser skal man være opmærksom på, at de var et oplæg fra embedsmændene til, hvad han skulle sige. Hvad han rent faktisk sagde, afgjorde han selv i situationen. Det var forskelligt, hvor tæt han holdt sig til det foreslåede. Som regel svarede embedsmændenes oplæg fint til hans holdninger, men det skete, at han korrigerede. Han mener, at Falun Gong slet ikke kom op under hans samtale med Zhu Rongji, og beredskabet nævnt i notitsen om dette emne blev derfor ikke aktuelt.

For så vidt angår det i samtalenotitsen nævnte om kinesernes bekymring for, at premierministeren skulle blive konfronteret med Falun Gong, og henvisning til premierministerens sikkerhed og værdighed, havde han ikke anledning til at gå op i sondringen mellem sikkerhed og værdighed, herunder hvad der mentes med *"værdighed"*. I den forbindelse skal man være opmærksom på, at under ASEM IV topmødet, EU-Kina topmødet og det bilaterale møde mellem ham og premierministeren var det meget større ting end premierministerens værdighed, der var på dagsordenen. Det var således ikke et emne, som han overhovedet gik op i.

I øvrigt ses det af samtalenotitsen, at der var lagt op til, at han korrekt skulle svare med en henvisning til grundloven, hvilket var det væsentlige i forhold til det spørgsmål.

Op til mødet med Zhu Rongji læste han naturligvis hele samtalenotitsen, herunder det anførte om, at *"… Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses. Det kan ikke udelukkes at der vil være kortvarige uanmeldte demonstrationer, som premierministeren muligvis vil tage op…",* men han gik ikke lige meget op i alle punkter i notitsen. Han gjorde sig overhovedet ikke tanker om, at der indirekte skulle kunne udledes af det anførte, at der var sørget for, at premierministeren ikke ville komme til at se de anmeldte demonstrationer, som man havde styr på. Dybest set anså han ikke spørgsmålet som sit problem, og han gjorde sig derfor ikke tanker om ordvalget, men han læser det faktisk ikke, som om der var lagt op til et indgreb i de grundlovssikrede rettigheder. Man skal passe på med ikke at overfortolke det ud fra den viden, som man har i dag. Den gang hæftede han sig i hvert fald ikke ved det som en begrænsning af grundlovssikrede rettigheder. Hvis det var blevet lagt op til ham som et spørgsmål om en begrænsning af ytringsfriheden, ville han have reageret meget skarpt, men det var ikke tilfældet.

Justitsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at det, som fyldte for hende som justitsminister i efteråret 2002, var værtskabet for EU-topmødet i slutningen af 2002, hvor udvidelsen af EU skulle på plads. De var meget optaget af, at topmødet skulle afvikles, således at der var plads til demonstrationer, men at det ikke måtte medføre for meget uro eller dødsfald. ASEM IV topmødet husker hun ikke, som noget hun havde meget at gøre med i sin dagligdag, og hun har ikke nogen erindring om den kinesiske delegations deltagelse i ASEM IV topmødet.

Hun husker ikke, hvornår hun blev bekendt med kinesiske sensibiliteter i forbindelse med besøg i Danmark, herunder i forhold til anti-kinesiske demonstrationer. Det er ikke noget, som hun husker fra sin tid som justitsminister.

Hun erindrer ikke at have hørt om, at man i forbindelse med premierminister Zhu Rongji's besøg i Danmark i forbindelse med ASEM IV topmødet *"… Fra dansk side har … søgt at tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses…"* som nævnt i samtalenotitsen. Ligeledes husker hun ikke, at der skulle have været drøftelser om at begrænse forud anmeldte lovlige demonstrationer. Hvis Udenrigsministeriet og Københavns Politi havde haft overvejelser om en sådan begrænsning, burde hun som justitsminister være blevet orienteret om det, og det ville være mærkeligt, hvis hun ikke have hørt om det, for politiet hører trods alt under Justitsministeriet.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mindes at have set samtalenotitsen, og det skulle han heller ikke, for samtalenotitsen var til brug for statsministeren, og blev ikke sendt til udenrigsministeren. Det

ville kun ske, hvis der i en samtalenotits til brug for statsministeren blev lagt op til en ændring af udenrigspolitikken. Det var sjældent, at han selv eller statsministeren benyttede sig af samtalenotitserne, der mere var en redningsplanke, hvis man mistede tråden.

Han var ikke bekendt med oplysningerne i samtalenotitsen om de kinesiske myndigheders udtrykte bekymring. Hvad der måtte have været af drøftelser mellem Protokollen og politiet vedrørende tilrettelæggelsen af programmet i forhold til Falun Gong-demonstrationer, havde ikke været oppe på hans bord. Hvad der lå i ordet "*konfronteres*", kunne man ikke med sikkerhed fastlægge ud fra den foreliggende tekst, og han kunne derfor ikke udtale sig om lovmedholdeligheden af det anførte om, at "*... mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses…*", men det ses, at der var lagt op til, at statsministeren korrekt skulle svare "*… Under the Danish Constitution, all citizens and organisations that have obtained prior permission are entitled to express their opinion in demonstrations…*".

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at der ingen grund var til at provokere gæsten unødigt. Han var ikke involveret i, hvordan man konkret gjorde det. For så vidt angår spørgsmålet, om det ikke stred mod demonstranternes ret til at blive set og hørt, var det sådan, at både ved de amerikanske præsidentbesøg og ved det kinesiske statsbesøg havde regeringen og i sidste ende statsministeren den suveræne kontrol over, hvordan Udenrigsministeriet sammen med Kongehuset planlagde programmet for besøgene. Ingen af de ansvarlige, herunder regeringen og statsministeren, ønskede naturligvis, at programmerne skulle være i strid med de danske frihedsrettigheder, og det er i denne kontekst, at han læste, "*… Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses…*". Han har derfor ikke drømt om, at der heri skulle kunne ligge en afsøgning af grænserne for grundlovens rammer.

For ham at se giver det god mening at begrænse muligheden for konfrontation med Falun Gong. Hvis man ved tilrettelæggelsen af besøget eksponerede gæsten unødigt for Falun Gong, ville det være en provokation. Han tror ikke, at nogen politiker eller embedsmand kunne forestille sig, at det skulle indebære tilsidesættelse af grundloven at hindre en demonstrant i at stå fx i Prins Jørgens Gård, og om man eksempelvis vælger at køre til Amalienborg eller Christiansborg, har intet med grundlovens rammer at gøre. Han kan ikke slutte sig til, at der var en sammenhæng mellem det gengivne afsnit fra samtalenotitsen og samarbejdet mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade omtalt i notitserne af 10. september 2002 til ham fra Asienkontoret og af 11. september 2002 fra Asienkontoret til udenrigsministeren.

Udenrigsråd og chef for Sydgruppen Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke er sikkert, at den udaterede samtalenotits ville passere ham, inden den blev overgivet til Statsministeriet. Fordi der både var deltagelsen i ASEM IV, i EU/Kina-topmødet og i det bilaterale besøg har der været mange papirer om det samme, og hvis kontoret havde følt sig sikre i ministeriets generelle linje, er det ikke sikkert, at det ville komme forbi ham.

Han husker ikke samtalenotitsen. Han er ikke sikker på, at han har set samtalenotitsen, men han kan heller ikke udelukke det. Det var formentlig Asienkontoret og Protokollen, der arrangerede besøget. Hvis han havde læst det grundigt, ville han nok have undret sig over, at der i beredskabet stod, at Danmark ikke havde taget stilling til Falun Gong som bevægelse, da en bevægelse kunne dække over mange ting. Adspurgt om hvad "*mulighederne for, at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses*" betød, har han forklaret, at han ikke ved det, men det kunne selvfølgelig godt tænkes, at der fx blev ændret på ruten, eller at der blev givet tilladelse til at demonstrere et andet sted end planlagt. Det er ikke noget, som han har spekuleret over eller været involveret i.

Vicekontorchef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun vil tro, at hun har været inde over samtalenotitsen, da Asienkontoret skulle sørge for, at der var substans i de politiske samtaler ved de kinesiske besøg. Der blev samlet oplysninger fra hele huset, som derefter blev indsat i ét dokument for at sikre en ensrettet linje. Hun ved ikke, hvor informationerne om programmets tilrettelæggelse kom fra, men der måtte være truffet nogle beslutninger om, at det skulle tilrettelægges således, at sandsynligheden for konfrontation med Falun Gong blev begrænset. Hun husker ikke noget om det, og hun ved ikke, hvorfor ordet "*sandsynlighed*" har erstattet ordet "*mulighed*", som fremgik af en tidligere version. Asienkontoret tilrettelagde ikke programmet, da dette var politiets og Protokollens opgave. Hun erindrer ikke at have deltaget i møder med Protokollen eller lignende. Hun husker intet om besøget. Hun tror ikke, at hun deltog i statsministerens samtale med Zhu Rongji, eller at hun i øvrigt var en del af besøgsprogrammet. Alle besøg var, ifølge dem der planlagde dem, som udgangspunkt en succes, også selvom der ikke kom så meget ud af det.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at Protokollen aldrig deltog i politiske samtaler som denne mellem statsministeren og Zhu Rongji. Hun var heller ikke involveret i udarbejdelsen af samtalenotitser til sådanne samtaler. Det er rigtigt, som forklaret af Bjørn Blau, at Protokollen i forbindelse med en sådan samtale fungerer som protokol for statsministeren, og Protokollen var derfor til stede ved gæstens ankomst, men Protokollen var ikke til stede under samtalen.

Hun var ikke inde over eller i øvrigt bidragyder til samtalenotitsen.

Vedrørende det anførte i samtalenotitsen om, at *"… Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses…"*, var det ASEM-sekretariatet sammen med landekontoret, der planlagde programmet for besøget. Protokollens opgave i forbindelse med programmet var at skrive det ned. Protokollen havde ikke indflydelse på selve indholdet af programmet, men Protokollen bistod sammen med PET og Færdselsafdelingen fra Københavns Politi med såkaldte minutprogrammer, hvor man tog hensyn til, hvor lang tid det ville tage at køre fra et sted til et andet, flyafgange mv.

Det er muligt, at det var i forbindelse med Zhu Rongji's besøg, at man foreslog at tilrettelægge programmet således, at medarbejderne fra ambassaden kom hen til hans hotel, i stedet for, at han skulle komme ud på ambassaden.

Hun ved ikke, hvad man konkret har tænkt med det videre anførte i samtalenotitsen om, at *"… Det kan ikke udelukkes at der vil være kortvarige uanmeldte demonstrationer, som premierministeren muligvis vil tage op…"*. Selvfølgelig kunne ingen sikre, at Zhu Rongji ikke så uanmeldte demonstrationer, men efter hendes opfattelse kunne det heller ikke garanteres, at Zhu Rongji ikke så lovligt anmeldte demonstrationer, hvilket også var det, som man altid fortalte til kineserne.

I praksis oplevede hun mange gange i forbindelse med de kinesiske besøg, at de kørte forbi demonstrationer, og de hørte aldrig efterfølgende fra kineserne, at kineserne ikke var tilfredse med det.

Hun ved ikke, hvem der kan have været involveret i formuleringen af de gengivne sætninger fra samtalenotitsen.

Hun husker, at der var demonstrationer under Zhu Rongji's besøg. Hun mener, at der blandt andet var demonstrationer ved Bella Center, hvor ASEM IV-topmødet blev holdt. Hvor demonstrationerne i øvrigt var, erindrer hun ikke.

Fuldmægtig i Asienkontoret Bjørn Blau har for Tibetkommission II forklaret, at han vil have været inddraget i udarbejdelsen af den udaterede samtalenotits til statsministeren.

Ved udarbejdelsen af en sådan samtalenotits til statsministeren ville man fra Udenrigsministeriets side bestræbe sig på kortest muligt at præsentere de vigtigste forhold under de enkelte overskrifter.

Adspurgt om man kan lægge til grund, at det, som står i notitsen, var udtryk for fakta, som, man dengang var overbevist om, var rigtige, har Bjørn Blau forklaret, at generelt kan man det, men med forbehold for, at det anførte i notitsen ikke indeholdt en vurdering.

Inden man i Udenrigsministeriet skrev en sådan samtalenotits til statsministeren, havde man en dialog med Statsministeriet om indholdet af samtalen, og inden for den ramme, man nåede frem til, skrev Udenrigsministeriet et udkast, som kom til gennemsyn i Statsministeriet. Statsministeriet havde sædvanligvis bemærkninger til udkastene. Statsministeriet kunne både komme med bemærkninger og selv skrive ændringer ind i udkastet.

Han vil tro, at det var ham, der sendte udkastet til den udaterede samtalenotits til sin counterpart i Statsministeriet. Han ved ikke, om det i dag er muligt at se, hvem der har foretaget hvilke ændringer i samtalenotitsen.

Han ved ikke, hvad der i samtalenotitsen til statsministeren lå i det anførte om, at *"… Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så mulighederne for at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses…"*, og han husker ikke, hvorfra oplysningen herom kom, herunder om det var ham, der skrev den ind, eller om andre tilføjede den. Han erindrer ikke, at de på noget tidspunkt talte om tilrettelæggelse af programmet under hensyntagen til placeringen af demonstranter. Hans fokus var ikke på forhold rundt om programmet for besøget. Det var på indholdet af møderne.

For så vidt angår tidligere udkast til samtalenotitsen til statsministeren, hvor sætningen lød *"… Fra dansk side har man i stedet søgt at tilrettelægge programmet så sandsynligheden for, at premierministeren konfronteres med Falun Gong begrænses..."*, husker han ikke, hvilken af de to formuleringer, der eventuelt var hans.

Han er enig i, at sætningen i samtalenotitsen til statsministeren om, at *"… Det kan ikke udelukkes at der vil være kortvarige uanmeldte demonstrationer, som premierministeren muligvis vil tage op…"* godt kan læses således, at man havde sikret sig, at anmeldte demonstrationer foregik steder, hvor Zhu Rongji ikke kom forbi, men han ved ikke, om det var sådan, at den skulle forstås.

Han vil bestemt tro, at samtalenotitsen til statsministeren havde været over Carsten Nilaus Pedersen. Han vil også tro, at leddet over Carsten Nilaus Pedersen, hvilket var den bilaterale chef, var inde over samtalenotitsen. Han vil anse det for meget sandsynligt, at den også var forbi direktøren. Der vil have været en fra Asienkontoret til stede under statsministerens møde den 25. september 2002 med Zhu Rongji. Det var

formentlig på kontorchefniveau, at kontoret var repræsenteret. Formentlig deltog flere andre kontorer også repræsenteret ved deres kontorchefer. Desuden vil Protokollen have været involveret i modtagelsen af Zhu Rongji og afviklingen af samtalen.

Zhu Rongji's besøg i Danmark var et vellykket besøg. Der var rimelig tilfredshed med det på både dansk og kinesisk side. Det havde været velorganiseret, og der havde været godt indhold i drøftelserne.

Københavns Politis debriefing

Af et debriefingsnotat af 26. september 2002 for politiaktion 1, demo 1, udfærdiget af politikommissær Bent Olsen fremgår blandt andet:

> "…
> OPGAVEN:
>
> Planlagte:
> Den anmeldte demonstrationer forløb meget stille og roligt. Der var en god dialog med demonstrationsanmelderen og de fremmødte demonstranter. Alle opfører sig meget disciplineret jfr. aftaler/påtaler.
>
> Spontane:
>
> Bemærkninger:
> Det er ikke hensigtsmæssigt at demonstrationsruter og eskorteruter er sammenfalden, hvis der er andre muligheder. Det kaos der opstår med den almindelige færdsel når eskorterne passerer gør det umuligt at indsætte Indsatspersonel hvis demonstranterne passerer. Alternativ er at demonstrationen i forvejen er pakket ind i politi ????? Trusselsniveau m.v.
>
> Demonstrationstilladelser:
> Det er en god ide, at den plads (Christianshavns Torv) der tildeles demonstrationer er brugbar når man tildeler den!!! Hele pladsen er en stor byggeplads formentlig Metro byggeri, der har stået på i flere år
> …"

Af et debriefingsnotat udfærdiget 8. oktober 2002 af politiinspektør Mogens Lauridsen vedrørende en debriefing den 27. september 2002 fremgår blandt andet:

"…
Cpi[87]. Kai Vittrup indledte briefingen med at byde velkommen til de fremmødte samt at rette en tak til alle implicerede styrker i aktionen. Afholdelsen af mødet var gået efter planen og uden nogen problemer. Kai Vittrup understregede, at hele vejen op i systemet, fra Københavns politis ledelse til justitsministeriet og Justitsministeren, var der stor tilfredshed med indsatsen.
…
Set i bakspejlet kan det godt forekomme som om, at sikkerhedsniveauet ved ECOFIN og ASEM 4 var sat for højt, da der ikke har været nogen demonstrationer af nævneværdig karakter. Årsagen til dette er lidt uvis, men det vil ikke få Københavns Politis ledelse til at skrue ned for blusset til Rådsmødet i December.
…
Vittrup afsluttede med endnu engang at rose politifolkene for deres høje faglige niveau og den gode stemning, der var i blandt dem.
…
Pi. Mogens Lauridsen overtog herefter debriefingen og forespurgte de fremmødte, om de havde nogen kommentarer til ASEM EMM …

Der var ingen kommentarer til disse, hvorefter man gik over til **ASEM 4 mødet.**
KSN Mogens Lauridsen meddelte, at KSN var forløbet forholdsvis stille og roligt uden de store problemer. Mogens roste eskortekoordineringen i KSN, hvilket er en stor hjælp i bestræbelserne på at holde styr på eskorterne.
…
Politiaktion 1 – Demo 1, pk. Bent Olsen oplyste, at de planlagte demonstrationer forløb stille og roligt. Aftalerne, som var indgået med demonstrationsledelserne, blev overholdt, og der var en god disciplin blandt politifolkene. Det er dog ikke hensigtsmæssigt at demonstrationsruter og eskorteruter er sammenfaldne. Hvis det er muligt at tage hensyn til dette, vil det være at foretrække.
…
Sikkerhedstjeneste/livvagt ... understregede, at …
Udenrigsministeriets folk havde blandet sig i sikkerheden, hvilket var meget uhensigtsmæssigt.
Lufthavnen og KSN var ikke lukket op, da de første delegationer ankom, hvilket medførte, at flere af livvagterne var kørt forkert ude i lufthavnen.
…"

87 Chefpolitiinspektør

Justitsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker nærmere om baggrunden for Kai Vittrups oplysning om, at Justitsministeriet og hun skulle have givet udtryk for stor tilfredshed med indsatsen. Hendes gæt er, at de efter afviklingen af ASEM IV topmødet kan have talt i ministeriet om, at det var gået stille og roligt, og i lyset af at man andre steder i verden havde haft svært ved at håndtere tilsvarende topmøder, kan hun have sagt, at det var dejligt, at det var gået godt, men det er ikke noget, som hun husker. Der havde været stor fokus på, at man gerne ville være i stand til at håndtere et topmøde, hvilket skulle ske under overholdelse af grundloven, således at det var muligt at demonstrere inden for grundlovens rammer. Hun husker det ikke, men det er sandsynligt, som han har forklaret, at oplysningerne har fundet vej til ham via politidirektøren. Hun har ingen erindring om, at Hanne Bech Hansen skulle have fortalt hende, at den kinesiske ambassade havde givet udtryk for stor tilfredshed med afviklingen af premierminister Zhu Rongji's besøg i Danmark.

Chefpolitiinspektør Kai Vittrup har for Tibetkommission II forklaret, at han givetvis havde sin viden om Justitsministeriet og justitsministeren fra politidirektør Hanne Bech Hansen, idet han ikke selv havde forbindelse til ministeriet eller ministeren. Derudover var det tilbagemeldingerne fra kineserne, der dannede baggrund for det, som han sagde på debriefingsmødet.

Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen har for Tibetkommission II forklaret, at kommentaren fra lederen af sikkerhedstjenesten/livvagterne [Bent Olsen] om, at "*… Udenrigsministeriets folk havde blandet sig i sikkerheden, hvilket var meget uhensigtsmæssigt…*" som gengivet i debriefingsnotatet ikke siger ham noget. Livvagterne var fra PET, og det var typisk medarbejderne fra PET, der havde kontakten til medarbejdere fra Udenrigsministeriet. Derfor var han sandsynligvis ikke selv involveret i problemstillingen.

Politikommissær Bent Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at baggrunden for hans bemærkning på mødet var, at det ikke var hensigtsmæssigt, at man kom gående med en demonstration, som fyldte det meste af gaden, og der så kom en eskorte kørende på samme gade. Bemærkningen gik ikke på Falun Gong- eller Tibet-demonstrationer. Den gik på andre demonstrationer, som var bevægelige og gik gennem byen. Generelt var det sådan, at det var nemmere at håndtere stationære demonstrationer, og det var navnlig i forhold til bevægelige demonstrationer, at man omlagde ruten. I forhold til stationære demonstrationer kunne man sætte sikkerhed op mellem eskorteruten og demonstranterne.

Politiassistent Bjørn Lindhard Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at hans udtalelse om, at "*Udenrigsministeriets folk havde blandet sig i sikkerheden…*" re-

fererede til, at der havde været en episode, hvor VIP'erne skulle køres fra Bella Center til en middag på Christiansborg. Politiet tog sig af det sikkerhedsmæssige ved opgaven, men der kunne være noget protokollært, som politiet ikke havde forstand på. Afklaring heraf foregik normalt i en god tone, men her blev det så bestemt fra højere sted, ministeriet og Hofmarskallatet, at de ikke ville have alle kortegerne med VIP'erne ind i indre gård. Det blev i stedet foreslået, at VIP'erne skulle køres til Christiansborg i busser, da chaufførerne ikke var godkendt. Løsningen ville kompromittere sikkerheden, og det var de meget utilfredse med. Mødet i Bella Center trak dog så meget ud, at VIP'erne aldrig nåede til middag på Christiansborg. Denne episode var formentlig årsagen til hans udtalelse under debriefingsmødet.

Kinesisk takkebrev af 10. oktober 2002 til Københavns politidirektør Hanne Bech Hansen

Folkerepublikken Kina's ambassadør sendte et takkebrev den 10. oktober 2002, hvor ambassadøren skrev blandt andet:

> "…
> In addition, we acknowledge a profound debt to Mr. Ole Kahr, team leader of motorbike police. He always, led his colleagues, adroitly navigated our Premiere Zhu's motorcade moving in right direction and has successfully avoided Fulungong demonstrators' long-time planned disturbance to Chinese delegation. At the same time we express our gratitude to Mr. Jesper Simmonsen and Mr. Jørgen Kristensen, two police officers who led their colleagues in doing a wonderful security job inside and outside Radisson SAS Scandinavia Hotel lived by Premiere Zhu and his delegation members. It is them who have tried their best to prevent Falungong's attempted trouble-makings there.
> …"

Udenrigsministerens svar til statsministeren af 28. oktober 2002 om Udenrigsministeriets aflysning af invitation til Falun Gong udøvere

Den 28. oktober 2002 svarede udenrigsminister Per Stig Møller på en henvendelse af 19. september 2002 til statsminister Anders Fogh Rasmussen fra Labour MEP for the West Midlands Michael Cashman, hvor han udtrykte bekymring, fordi han havde erfaret, at Udenrigsministeriet havde aflyst en invitation til Falun Gong udøvere, som skulle have optrådt på ASEM IV angiveligt som følge af pres fra den kinesiske ambassade. Henvendelsen var oversendt fra kontorchef Jacob Holbraad i Statsmini-

steriet til ministersekretæren i Udenrigsministeriet til besvarelse, og udenrigsminister Per Stig Møller svarede blandt andet:

> "…
> In connection with "Asia Comments" all practical aspects … were the responsibility of the Centre for Cooperation with Developing Countries, CKU, and Copenhagen's International Theatre. CKU has informed me, that they had invited performing artists in their individual capacty rather than organisations, movements and states. Therefore, CKU found that Falun Gong was not eligible for participation.
>
> Freedom of expression and assembly are guaranteed rights under the Danish Constitution. Falun Gong practitioners were therefore free to perform and express their views, which they did at various locations in central Copenhagen during ASEM.
>
> In this light, I think you will agree with me and that there is no reason to assume that the government gave in to pressure from China.
> …"

Udenrigsministeriets notits af 17. december 2003 til udenrigsministeren om initiativ til muligt kinesisk statsbesøg og den tilfredsstillende håndtering af "evt. kinesiske krav" i den forbindelse under premierministerens ophold i Danmark i 2002

I en notits af 17. december 2003 stilet til udenrigsminister Per Stig Møller med overvejelser vedrørende initiativ til et muligt kinesisk statsbesøg i Danmark fra Asienkontoret, ifølge metadata oprettet af Thomas Jørgensen, anførtes blandt andet:

> "…
> **Kina har i forsigtige vendinger forhørt sig om muligheden for at gennemføre et officielt bilateralt besøg på præsident- eller premierministerniveau i Danmark. Fra dansk side betragtes et kinesisk statsbesøg som et væsentligt bidrag til bestræbelserne på at udbygge relationerne til Kina. Det indstilles, at statsministeren i forbindelse med sit besøg i Kina i 2004 officielt overbringer Kina en invitation til et statsbesøg i Danmark i 2005.**
> …
> Fra dansk side lægger man vægt på at udbygge relationerne med Kina, herunder særligt at etablere et godt forhold til den nye kinesiske ledelse. Gennemførelsen af et kinesisk besøg på højeste niveau vil være et væsentligt bidrag til denne proces. En bekræftelse af det gode forhold til Kina vil i lyset af problem-

> sagerne vedr. Taiwan og Tibet være af interesse for Danmark. Gode samarbejdsrelationer med den kinesiske ledelse vil være et godt udgangspunkt for … ligesom det vil gavne de kommercielle bånd mellem Danmark og Kina.
>
> Samtidig er det klart, at et kinesisk statsbesøg sandsynligvis vil give anledning til mobilisering af Kina-kritiske kræfter i Danmark. Offentlige meningstilkendegivelser samt direkte henvendelser til regeringen fra Falun Gong-, Tibet- og Taiwan-sympatisører samt menneskerettighedsaktivister vil dels lægge politisk pres på regeringen for at anlægge en kritisk holdning til den kinesiske gæst, dels give anledning til krav fra kinesisk side om at sikre gennemførelsen af besøget uden ubehagelige incidenter for den kinesiske gæst. Håndteringen af sådanne evt. kinesiske krav kan i sig selv give anledning til offentlig debat i Danmark.
>
> Det bemærkes, at disse aspekter blev håndteret tilfredsstillende for alle parter i forbindelse med Zhu Rongjis ophold i Danmark i 2002.
> …"

Thomas Jørgensen sendte samme dag notitsen som et udkast til Niels Dyrlund, Statsministeriet, cc. Sus Ulbæk og Klaus Simoni med oplysning om, at:

> "…
> Efter aftale med Sus Ulbæk fremsendes vedlagt udkast til notits vedr. kinesisk statsbesøg, der af udenrigsministeren vil kunne overbringes til statsministeren. Evt. bemærkninger, særligt vedr. håndtering af Kongehuset, modtages gerne.
> …"

Notitsen blev den 23. december 2003 af Klaus Simoni Pedersen, Asienkontoret, sendt til Statsministeriet, herunder tillige blandt andre departementschef i Statsministeriet Niels Dyrlund og departementsråd i Statsministeriet Michael Zilmer-Johns, med bemærkning, at den fremsendtes efter aftale, idet udenrigsministeren havde tiltrådt en indstilling om, at initiativet skulle komme fra statsministeren.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker notitsen. Han læser den som en bekræftelse af hans daværende opfattelse af, at der ikke havde været problemer i forbindelse med besøget i 2002, og han har derfor ikke haft anledning til at spørge ind til, hvad der mentes med, "… *at disse aspekter blev håndteret tilfredsstillende for alle parter i forbindelse med Zhu Rongjis ophold i Danmark i 2002…*".

Det var korrekt som angivet i notitsen, at "… *Gode samarbejdsrelationer med den kinesiske ledelse vil være et godt udgangspunkt for håndteringen af det danske med-*

lemskab af FN's Sikkerhedsråd…". Det gode forhold betød, at Danmark som mellemmand mellem Folkerepublikken Kina og USA kunne hjælpe med at løse Nordkoreakonflikten i 2005 eller 2006. Hensynet til det gode forhold til Folkerepublikken Kina indebar ikke, at man fulgte de kinesiske ønsker ud over, hvad man kunne inden for grundlovens rammer.

I øvrigt var han enig i indstillingen i notitsen, og han har derfor ikke haft behov for at læse indholdet af selve notitsen.

Departementsråd i Statsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han formentlig har drøftet notatet med departementschef Niels Bernstein og med andre i Udenrigsministeriet. Han havde tillid til, at de kunne holde den rette balance mellem at behandle deres gæster høfligt og ordentligt og samtidig respektere dansk lovgivning om ytringsfrihed mv. Han husker ikke, at han forelagde notitsen for statsminister Anders Fogh Rasmussen, men det er formentlig sket for at sikre, at statsministeren var enig i indholdet.

Ambassadør Ole Lønsmann Poulsen har for Tibetkommission II forklaret, at ambassaden i Beijing sædvanligvis ville modtage en notits som denne. Den udtrykte tilfredshed svarede til hans indtryk, som var, at man fra kinesisk side var tilfreds med besøget. Således fulgte han under besøget Zhu Rongji, hvor han kunne, og det forløb, som det skulle. Han fik under besøget ikke bemærkninger fra den kinesiske ambassadør om, at der var noget galt, og der var heller ikke bemærkninger fra kineserne, da han efter besøget kom tilbage til Folkerepublikken Kina. Han mener også, at han så et takkebrev fra den kinesiske ambassadør. Det var ikke brevet af 10. oktober 2002 fra den kinesiske ambassadør til direktøren for Københavns Politi, Hanne Bech Hansen.

Han ved ikke, hvad det nærmere var, der blev "*håndteret tilfredsstillende*" som anført i notitsen. Der kan have indgået mange elementer i denne konklusion. Han kørte med i kortegen med den kinesiske delegation, og han så ikke noget, som vakte uro hos kineserne. Hvis der havde været noget, som havde bekymret kineserne voldsomt. ville han antage, at den kinesiske ambassadør havde taget fat i ham, hvilket ikke skete. Han husker ikke, om kortegen foretog pludselige retningsændringer. Han har ikke været involveret i logistikplanlægningen og fulgte ikke med i, hvordan de nærmere kørte. Han mener, at han så demonstranter på H.C. Andersens Boulevard. Han husker det som en blandet forsamling af demonstranter. Hans gæt er, at det var Tibet-demonstranter, men det kan også have været menneskerettighedsforkæmpere. Det lignende ikke Falun Gong-demonstranter, og det var ikke en prokinesisk demonstration.

Souschef i Asienkontoret Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker notitsen og ikke ved, hvordan besøget i 2002 blev håndteret, og hvad der blev aftalt under besøget. Hun troede på det tidspunkt, at når politiet var involveret, var alle foranstaltninger i overensstemmelse med dansk lovgivning, og hun reagerede derfor ikke på oplysningerne om demonstranter med videre. Hun forventede ikke, at der ville blive skrevet åbenlyst ud om ulovlige indgreb, og hun gjorde sig dengang ingen særlige overvejelser om demonstranters rettigheder. Asienkontoret interesserede sig alene for at få afviklet besøgene inden for lovens rammer. Hun var ligeglad med, om Folkerepublikken Kina blev sure over at se demonstranter. Folketinget og den offentlige mening var i forvejen meget opmærksomme på alt, hvad der foregik i forhold til Folkerepublikken Kina, hvilket også fremgår af notitsen, og der var en kritisk diskurs i Danmark om Folkerepublikken Kina. Kineserne fik også besked om, at det ikke var i Folkerepublikken Kina's interesse at skabe debat om demonstranter og uroligheder, men at de alene skulle fokusere på at have et godt bilateralt forhold til Danmark.

Fuldmægtig Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han undrer sig over, at notitsen blev sendt til Statsministeriet, men det kan være sket som led i forberedelsen af Wu Bangguo's indgående besøg fra Folkerepublikken Kina året efter.

Han husker ikke formuleringen om, at det kunne *" give anledning til krav fra kinesisk side om at sikre gennemførelsen af besøget uden ubehagelige incidenter for den kinesiske gæst. Håndteringen af sådanne evt. kinesiske krav kan i sig selv give anledning til offentlig debat i Danmark",* men han husker selve konteksten, der handlede om at finde balancen mellem de internationale udenrigspolitiske aspekter, og de indenrigspolitiske opmærksomhedspunkter. Besøg af en højtstående kinesisk gæst ville kunne skabe en offentlig debat i Danmark, hvor tibetanske sympatisører kunne forsøge at lægge pres på regeringen for at sætte Tibet på dagsordenen, og den kinesiske gæst kunne blive konfronteret med anti-kinesiske budskaber. Det skal man kunne håndtere på en sådan måde, at besøget bliver vellykket. Han erindrer ikke, hvilke overvejelser Asienkontoret gjorde sig om de mulige kinesiske krav, eller hvad de måtte indebære, da det alene var beskrevet meget generelt i notitsen. Notitsen må være forelagt udenrigsministeren, før den blev sendt til Statsministeriet.

Han undrer sig over oplysningerne om håndteringen af Zhu Rongji's besøg i 2002 i notitsen, og han erindrer ikke at have hørt om dette besøg før. Han var ikke involveret i Zhu Rongji's besøg. Han var i 2002, som fuldmægtig i det handelspolitiske kontor, med til at planlægge et handelsministermøde i forlængelse af ASEM IV, men han har ikke hørt om en særlig Kina-vinkel i planlægningen eller om kinesiske sensibiliteter. Oplysningen referer til hele notitsens foregående afsnit om håndteringen af

de indenrigspolitiske udfordringer og kinesernes forventninger med videre, og blev måske medtaget for at forsikre udenrigsministeren om, at disse aspekter godt kunne håndteres, og at Asienkontoret havde gjort det før. Kontorchef Sus Ulbæk og formentlig Udenrigsministeriets direktør har godkendt dokumentet, før det blev sendt til udenrigsministeren.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke yderligere oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.9.2 Besøg af Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Wang Zhongyu 26. til 29. november 2002

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Wang Zhongyu aflagde i dagene 26. til 29. november 2002 Danmark et besøg, hvor han blandt andet mødte ministeren for handel, industri og økonomi Bent Bendtsen. Vicepremierministeren var under besøget indlogeret på Marriott Hotel.

Wang Zhongyu var generalsekretær for det kinesiske statsråd og ikke medlem af Politbureauet med rang under vicepremierministrene, men over ressortministre og andre statsråd. Besøget blev behandlet med relativt lav prioritet af de danske myndigheder.

Københavns Politis operationsbefaling af 25. november 2002

I en operationsbefaling af 25. november 2002 udfærdiget af kriminalkommissær René Hallin og kriminalassistent Erich Torenholt er anført blandt andet:

> "…
> **1.0 SITUATION**
> …
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod den kinesiske vicepremierminister eller selve besøget.
>
> **1.1 - Strategi**
> Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en afpasset indsats**,** sørger for sikkerheden omkring Kinas vicepremierminister under besøget i Danmark.
>
> **2.0 OPGAVE**
> Det er opgaven at
> - Kinas vicepremierminister ikke forulempes under opholdet i Danmark.
> …

Trin 1 – Efterretnings- og planlægningsfase

Kriminalkommissær René Hallin, Regionsafdelingen indhenter de nødvendige politimæssigeefterretninger og gennemfører på baggrund af de indhentede oplysninger og trusselsvurderinger den detaljerede operationsplanlægning. …"

Der er ikke i det materiale, som Tibetkommission II har modtaget fra de undersøgte myndigheder, i øvrigt materiale af interesse for undersøgelsen.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder heller ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.9.3 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Falun Gong indledte fra april 2002 sine daglige demonstrationer foran Folkerepublikken Kina's ambassade i Gentofte, hvor de også havde demonstreret jævnligt i løbet af de tre forudgående år. Folkerepublikken Kina's ambassade klagede jævnligt herover til Gentofte Politi.

Gentofte Politis demonstrationstilladelser

Af en demonstrationstilladelse af 29. maj 2002 fra politiet i Gentofte fremgår fx:

"…
DATO/TID: Mandage, tirsdage og torsdage i ugerne 23+24+25 2002 kl. 21.00 - kl. 23.10
STED: Kinesiske Ambassade, Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup
RUTE: Demonstrationen samles overfor ambassaden
…
MATERIALE: Meditation, tavs, uden eller med lav musik
NB!: Opstilling ved ambassaden skal ske på modstående fortov

… samt indskærpe

At …
At eventuel højttaler-/megafonanvendelse samt båndoptagermusik skal ske såpas afdæmpet, at det ikke giver anledning til berettigede klager.
At …

At …
…"

Den 18. juni 2002 klagede den kinesiske ambassade til politimesteren i Gentofte over demonstrationerne. Ambassaden skrev blandt andet:

"…
They have not only demonstrated right in front of the main entrance of the Embassy, but also hung banners and posters with provoking and assaulting words against the Chinese leaders and Government on the hedge-wall of the Embassy compound and shouted slogans with loudspeaker. On June 2, they even placed a wreath at the main entrance of the Embassy and threw posters into the Embassy yard, posing potential threat to the safety of our Embassy.
…
The Embassy, as the representative of a sovereigh state, is a solemn place. Therefore, it would be highly appreciated if the Gentofte Police Station would kindly take notice of our serious concern and take immediate and practical measures to prevent such happenings, so that demonstrators will not be allowed to demonstrate in such high frequevency and in front of the main entrance of the Embassy.
…"

Ambassaden sendte kopi af dette brev til blandt andet Udenrigsministeriet og Justitsministeriet.

Den 26. juni 2002 udstedte Gentofte Politi på ny en demonstrationstilladelse til Falun Gong, som havde blandt andet følgende indhold:

"…
DATO/TID: Mandage, tirsdage og torsdage i ugerne 26+27+28 2002 kl. 21.00 - kl. 23.10
STED: Kinesiske Ambassade, Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup
RUTE: Demonstrationen samles overfor ambassaden
…
MATERIALE: Meditation, tavs, uden eller med lav musik
NB!: Opstilling ved ambassaden skal ske på modstående fortov

… samt indskærpe

> At …
> At eventuel højttaler-/megafonanvendelse samt båndoptagermusik skal ske såpas afdæmpet, at det ikke giver anledning til berettigede klager.
> At …
> At bannere og transparenter ikke må indeholde ord, tekster eller billeder, der kan virke stødende, ligesom uddeling af skrifter m.v. ikke må finde sted, når det er egnet til at forstyrre den offentlige orden.
> At …
> …"

Koordinerende vicepolitikommissær Bruno Wittin-Hansen, Gentofte Politi, skrev i en intern notits af 28. juni 2002 vedrørende klagen af 18. juni 2002 fra Folkerepublikken Kina's ambassade og som et "Delgrundlag til svarskrivelse" blandt andet:

> "…
> Det skønnes, at vi fremover vil få Falun Gong som et fast indslag i vores kreds, ligesom de vil være hyppigt aktive. Deres aktive agitering vil højst sandsynligt forsætte – især når politiet ikke er på stedet. For at imødegå fremtidige klager/situationer kunne det overvejes, at anvise demonstranterne en anden og mere hensigtsmæssig plads, da deres tilstedeværelse kan virke forstyrrende på den offentlige orden…
>
> Samtidig er antallet af fremmødt demonstranter hver gang så få, at det ikke berettiger til brug af megafon, hvorfor brugen heraf bør forbydes.
> …"

Af et håndskrevet notat i Gentofte Politi af 1. juli 2002 fremgår, at der efter kinesisk ønske fremsat over for PET blev aftalt et møde med deltagelse også af Gentofte Politi. Det fremgår videre, at det var aftalt at afvente besvarelsen af klagen fra den kinesiske ambassade, indtil mødet var afholdt.

Mødet blev afholdt den 9. juli 2002, og af Gentofte Politis rapport af 11. juli 2002 med resume af mødet fremgår, at den resumeskrivende vicepolitiinspektør Niels Jørgen Møller oplyste om de danske grundlovssikrede rettigheder. Herunder oplyste han blandt andet:

> "…
> I relation til demonstrationsretten og –friheden poienterede jeg endvidere, at netop borgernes ret til i skrift og tale at offentliggøre deres tanker også indebar, at politiets anvisning af plads for demonstrationer skulle muliggøre, at demonstrationen "kunne komme af med sit budskab". Vi kunne derfor ikke anvise

> Falun Gong til at demonstrere langt fra ambassaden, men var pligtige til at give dem plads i rimelig nærhed af målet for deres demonstration.
> …"

Om udkommet af mødet fremgår videre af resumeet:

> "…
> Samtalen og diskussionen mundede ud i, at vi fra Gentofte politi og ka. Peter Kristensen fra Rigspolitichefens afd. G aftalte med de kinesiske repræsentanter, at
> 1. man fra den Kinesiske ambassade rettede telefonisk henvendelse på døgnåbent telefonnummer til ka. Peter Kristensen i afd. G, når ambassaden vurderede, at demonstranterne ikke overholdt betingelserne for demonstrationerne …
> 2. Gentofte politi i fremtidige demonstrationsbekræftelser til Falun Gong anviser en plads for demonstranterne 10 m øst for hovedindgangen til den kinesiske ambassade …
> 3. Gentofte politi i fremtidige demonstrationsbekræftelser ikke tillader brug af megafon …
> …"

Den 16. juli 2002 udstedte Gentofte Politi på ny en demonstrationstilladelse til Falun Gong, som havde blandt andet følgende indhold:

> "…
> DATO/TID: Mandage, tirsdage og torsdage i ugerne 30+31+32 2002 kl. 1000 - kl. 1100
> STED: Kinesiske Ambassade, Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup
> RUTE: Demonstrationen samles overfor ambassaden
> …
> MATERIALE: Meditation, tavs, uden eller med lav musik
>
> Politiet skal henlede opmærksomheden på …
>
> At den ansvarlige for demonstrationen retter henvendelse til Gentofte politi forud for den første demonstrationsdag, for at få anvist plads
> At…
> At fortovet ikke spærres for fodgængere
> At der kun spilles stilfærdig øvelsesmusik. Anden musikudøvelse er ikke tilladt
> At højttaler eller megafon ikke må benyttes
> At …

> At …
> At …
> At bannere og transparenter ikke må indeholde stødende eller fornærmende tekst
> …"

Den 26. juli 2002 demonstrerede Falun Gong over for den kinesiske ambassade, men blev af Gentofte politi påbudt at flytte 10 m i østlig retning til nær hjørnet ved Øregårdsvænget.

Falun Gong klagede ved brev af 28. juli 2002 til politimesteren i Gentofte over:

> "…
> … påbuddet om at flytte til nær hjørnet ved Øregårdsvænget
> …"

Falun Gong sendte kopi af klagen til Folketingets Retsudvalg, hvorefter folketingsmedlem Peter Skaarup (DF) stillede spørgsmål nr. S 2816 til udenrigsminister Per Stig Møller om flytningen af Falun Gongs demonstration foran den kinesiske ambassade den 26. juli 2002, og udenrigsminister Per Stig Møller svarede den 13. august 2002:

> "…
> Udenrigsministeriet har ikke kendskab til den omtalte begivenhed foran den kinesiske ambassade den 26. juli 2002. Såvel Danmarks som EU's holdning til menneskerettighedsspørgsmål er velkendt. Regeringen vil under det danske EU-formandskab videreføre den igangværende kritiske dialog med Kina, hvor spørgsmålet om menneskerettigheder for alle landets borgere, også for Falun Gong-udøvere, er et væsentligt element.
> …"

Falun Gong klagede ved brev af 19. august 2002 til politimesteren i Gentofte over placeringen af demonstrationen og sendte kopi af klagen til Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Rigspolitichefen og Folketingets Retsudvalg. Justitsministeriet svarede Falun Gong med en henvisning til, at en klage måtte afvente en afgørelse fra politimesteren i Gentofte.

Politimesteren i Gentofte traf den 23. august 2002 afgørelse vedrørende flytningen af Falun Gongs demonstration den 26. juli 2002, hvori han konkluderede:

"…
Efter det for mig oplyste har der ikke forud for den første demonstration i henhold til brev af 16. juli 2002 været rettet henvendelse hertil fra den ansvarlige for demonstrationen med henblik på demonstrationens placering …

Politifolkene handlede således i overensstemmelse med de forholdsregler de fik fra vagthavende, og som ville have været den ansvarlige for demonstrationen bekendt, såfremt der havde været rettet henvendelse hertil.

Jeg finder det imidlertid mindre hensigtsmæssigt, at demonstranternes placering ikke er direkte og præcist anført i brevet af 16. juli, ligesom det eventuelt kunne have været fremhævet, at der på dette punkt var sket en præcisering.

Episoden den 26. juli opstod efter min vurdering på grund af den manglende tydeliggørelse af placeringen sammenholdt med, at den ansvarlige for demonstrationen øjensynlig ikke har været opmærksom på, at Gentofte Politi skulle kontaktes forud for første demonstrationsdag.

Jeg finder derfor ikke anledning til kritik af politifolkenes dispositioner den 26. juli 2002.

Jeg beklager imidlertid, at brevet af 16. juli 2002 ikke er tydeligere på dette punkt.
…"

Denne afgørelse påklagede Falun Dafa, Foreningen for Falun Gong, ved brev af 29. august 2002 til justitsminister Lene Espersen med kopi til Folketingets Retsudvalg og Gentofte Politi.

Den 10. september 2002 besvarede justitsminister Lene Espersen folketingsmedlem Peter Skaarup (DF)'s spørgsmål S. 2920 således:

"…
Spørgsmål nr. S 2920
…
Jeg kan henvise til min samtidige besvarelse af spørgsmål nr. 305-306 …

Politimesteren i Gentofte har ikke modtaget særlige instrukser vedørende demonstrationen foran ambassader under Danmarks EU-formandskab.
…"

Folketingets Retsudvalgs spørgsmål nr. 305-305 besvarede justitsminister Lene Espersen således:

> "…
> **Spørgsmål nr. 305:**
> …
> Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Politimesteren i Gentofte.
>
> Politimesteren har henholdt sig til sine breve af … 23. august 2002 til Falun Dafa i anledning af den i spørgsmålet omtalte klage.
>
> Justitsministeriet skal henvise til de nævnte breve, som i anonymiseret form vedlægges til udvalgets orientering.
>
> **Spørgsmål nr. 306:**
> …
> Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Politimesteren i Gentofte, der har oplyst følgende:
>
> "Der henvises til den under spørgsmål 305 nævnte korrespondance. Som det fremgår er der tale om en ændring af demonstrationernes placering på mindre end 10 meter for at minimere gener for besøgende til Den Kinesisk Ambassade i forbindelse med parkering. Det er min vurdering, at ændringen på dette punkt på ingen måde griber ind i demonstrationens formål eller dens slagkraft, idet dens placering fortsat er helt central lige over for ambassaden.
> …"
> …
> Justitsministeriet har i sidste uge modtaget en klage fra Falun Gong i Danmark. Sagen er således nu under behandling i ministeriet.
> …"

Af en demonstrationstilladelse udstedt af Gentofte Politi den 13. september 2002 fremgår blandt andet:

> "…
> **Tidsrum** Lørdag den 21. september 2002 i tidsrummet kl. 2130 – 2330. Tirsdag den 24. september 2002 – torsdag den 26. september 2002 i tidsrummet kl. 1000 – 1830.
> **Sted** På det nordlige fortovs østlige ende overfor den kinesiske ambassade fra Øregårdsvænget til det andet store træ (ca. 25 m). …

Rute Samling overfor den kinesiske ambassade, Øregårds Alle 25, …
Antal …
Ansvarlig …
Formål …
Aktiviteter Candle Light Vigil (lysvagt) samt øvelser til afdæmpet øvelsesmusik.

Politiet skal henlede opmærksomheden på …

At …
At …
At megafoner ikke må anvendes
At personer til og fra ambassaden ikke må forulempes for eksempel ved udlevering af skriftligt materiale
At …
At …

Som det fremgår af denne skrivelse, er Deres anmodning om at placere demonstrationen overfor hovedindgangen ikke imødekommet.
Begrundelsen herfor er, at nærværende anmeldelse af demonstrationen herfra betragtes som værende et led i de daglige demonstrationer, der er givet tilladelse til den 8. august og for resten af 2002 og hvor placeringen er den samme som i denne tilladelse.
…"

Justitsministeriets afgørelse af 4. juli 2003 vedrørende placeringen af Falun Dafa's demonstrationer ved den kinesiske ambassade

Falun Gongs påklage af 29. august 2002 til justitsministeren af Gentofte Politis afgørelse af 23. august 2002 blev af Justitsministeriet sendt i høring hos politimesteren i Gentofte, der i et brev af 1. november 2002 til Justitsministeriet anførte blandt andet:

"…
Med baggrund i demonstrationernes permanente karakter, de givne begrundelser vedrørende parkerings- og til- og frakørselsforhold, samt at den ændrede placering i min anvisning af 16. juli 2002 er en flytning af demonstranterne på mindre end 10 meter (se vedlagte rids), skal jeg indstille, at mine afgørelser fastholdes.
…"

Politimesteren i Gentofte har i en fortsættelse heraf ved brev af 22. november 2002 til Justitsministeriet efter nogle supplerende oplysninger på ny indstillet, at hans afgørelser fastholdes.

Ved afgørelse af 4. juli 2003 omgjorde Justitsministeriet afgørelsen truffet af politimesteren i Gentofte den 23. august 2002 og en tilsvarende afgørelse truffet den 13. september 2002 vedrørende det anviste sted for en række demonstrationer foran den kinesiske ambassade anmeldt af Falun Dafa (Falun Gong).

Justitsministeriet skrev i sin begrundelse, at hensyn til at minimere generne i relation til parkering og til til- og frakørselsforhold til den kinesiske ambassade og demonstrationernes permanente karakter, som politimesteren i Gentofte have lagt vægt på, ikke fuldt ud kunne begrunde den ændrede placering af Falun Dafa's demonstrationer over for den kinesiske ambassade.

I et brev af 15. juli 2003 til Justitsministeriet med kopi til Folketingets Retsudvalg skrev Falun Dafa i forlængelse heraf blandt andet:

> "…
> Vi håber at Justitsministeriet vil revurdere sagens indhold og fjerne de sidste af politiets forbehold."
> …"

Den 19. juli 2003 udstedte Gentofte Politi på ny en demonstrationstilladelse til Falun Gong, hvori er anført blandt andet:

> "…
> **Tidsrum** Søndag den 20 juli 2003 kl 1630 - 1830
> **Sted** På det nordlige fortov overfor den kinesiske ambassade, Øregårds Alle 25, …
> **Rute** Samling overfor den kinesiske ambassade, Øregårds Alle 25 …
> **Antal** …
> **Ansvarlig** …
> **Formål** …
> **Materialer** Bannere og plancher
> **Aktiviteter** Siddende tavs meditation uden brug af musik.
>
> Politiet ska henlede opmærksomheden på …
>
> At …
> At …

At megafon ikke må anvendes
At personer til og fra ambassaden ikke må forulempes for eksempel ved udlevering af skriftligt materiale
At …
At …
At bannere ikke må indeholde stødende eller fornærmende tekst.
…"

Den 14. august 2003 fremsendte Gentofte Politi en redigeret demonstrationstilladelse til Falun Gong, hvori er anført blandt andet:

"…

Tidsrum	Søndag den 20 juli 2003 kl 1630 - 1830
Sted	Samling på det nordlige fortov overfor den kinesiske ambassade, Øregårds Alle 25, …
Ansvarlig	…
Formål	…
Materialer	Bannere og plancher
Aktiviteter	Siddende tavs meditation uden brug af musik.

Opmærksomheden henledes på …

At …
At …
At megafon ikke må anvendes
…"

Påbuddet om at bannere ikke måtte indeholde stødende eller fornærmende tekst var således ikke længere en del af demonstrationstilladelsen.

Justitsministeriet besvarede derefter Folketingets Retsudvalgs spørgsmål nr. 404 således:

"…
Politimesteren i Gentofte har oplyst, at man den 19. juli 2003 har afgivet … bekræftelse på en demonstrationsanmeldelse fra Falun Gong i Danmark, og at anvisningerne heri vedrørende demonstrationens afholdelse svarede til de anvisninger, der var afgivet i forhold til Falun Gongs løbende demonstrationer foran den kinesiske ambassade.

> Politimesteren har endvidere oplyst, at man – efter at være gjort bekendt med det i spørgsmålet omtalte brev fra Falun Gong til Justitsministeriet [Falun Gongs brev af 15. juli 2003] – har gennemgået og revurderet de omtalte anvisninger for demonstrationernes afholdelse og i den anledning ved brev af 14. august 2003 har sendt en ny bekræftelse til Falun Gong vedrørende de anmeldte demonstrationer. …
> …"

Den 25. august 2003 skrev Falun Gong på ny til politimesteren i Gentofte med kopi til Justitsministeriet, Retsudvalget og folketingsmedlem Peter Skaarup og anmodede om, at klausulen vedrørende brug af megafon også blev fjernet fra tilladelserne, og den 10. september 2003 skrev politimesteren i Gentofte blandt andet:

> "…
> Jeg har på ny vurderet sagen og har besluttet, at klausulen vedrørende brug af megafon ikke fremover skal fremgå af bekræftelsen på anmeldelser fra Falun Gon i forbindelse med demonstrationer foran den kinesiske ambassade.
> …"

8.3.10 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2003

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2003:

- 40 studerende fra Kina, der besøgte Flyvestation Værløse. Besøget involverede alene Forsvarskommandoen.
- Vicemiljøminister mm. Xu Deli, der involverede Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Fyns Politi.
- Rigsadvokat Jia Chungwang, der involverede Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Fyns Politi.
- Generaldirektør Guo Peizhang, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Fyns Politi.
- Vicemiljøminister Wang Jirong, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Fyns Politi.
- Gu Jianguo m.fl., der alene involverede Hofmarskallatet.
- En "ukendt", der alene involverede Københavns Vestegns Politi.
- Dalai Lama besøgte også Danmark i 2003, og det involverede Københavns Politi og Politiets Efterretningstjeneste.

- Viceudenrigsminister Zhang Yesui, og der involverede Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Fyns Politi.

Der er i det afleverede materiale alene fundet besøgsrelaterede oplysninger af interesse for undersøgelsen vedrørende Dalai Lama's og viceudenrigsminister Zhang Yesui's besøg, men i materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, er der tillige fundet oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen.

8.3.10.1 Dalai Lama's besøg i Danmark den 4. til 9. juni 2003

Dalai Lama besøgte Danmark i perioden 4. til 9. juni 2003. Under besøget mødtes han med blandt andre statsminister Anders Fogh Rasmussen på Marienborg, og udenrigsminister Per Stig Møller.

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han modtog Dalai Lama på Marienborg, og at han lagde stor vægt på, at det var på Marienborg, idet hans forgængere efter hans opfattelse ikke havde behandlet Dalai Lama passende ved blandt andet at mødes med Dalai Lama i Kastrup Lufthavn i et mærkeligt lokale. Danmark havde et godt forhold til Folkerepublikken Kina, men man ønskede at markere, hvor grænsen gik i forhold til menneskerettigheder og behandlingen af det tibetanske folk.

Man var fra dansk side klar over, at kineserne ikke brød sig om, at han mødtes med Dalai Lama, men for hans vedkommende var det vigtigt at markere den danske holdning, uanset hvilke konsekvenser det måtte have. Kineserne protesterede mod besøget, men de gjorde ikke mere end det.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han inden Dalai Lama's besøg i 2003 havde mødt Dalai Lama ved flere lejligheder. Det var i 1988, hvor han havde frokost med ham på Plaza i København, og i 2000 hvor de begge deltog i et panelmøde på Christiansborg. Der var ham bekendt ikke en lyd fra kineserne i forbindelse med hans møde med Dalai Lama disse to gange, hvilket står i kontrast til kinesernes reaktioner ved hans møder med Dalai Lama i 2003 og senere i 2009, hvor det i sidstnævnte tilfælde blev til en egentlig konflikt. Det er meget illustrativt for den udvikling, der havde været, hvor Folkerepublikken Kina var vokset økonomisk, mens den vestlige økonomi var brudt sammen i 2008. Det kan føres videre op til i dag, hvor den kinesiske selvbevidsthed er vokset yderligere.

Kineserne protesterede mod de danske planer om, at han selv og statsministeren skulle mødes med Dalai Lama i 2003. Hans svar til kineserne var, at Dalai Lama var Nobelprismodtager, og han ville modtage enhver Nobelprismodtager, som ønskede

at holde møde med ham. Derefter hørte han ikke mere fra kineserne om hans planlagte møde med Dalai Lama. Han tog heller ikke ved planlægningen af selve mødet med Dalai Lama hensyn til kineserne.

Invitation til Kongehuset

Den 18. september 2002 modtog dronningen og prins Henrik en invitation fra formanden for Tibet Charity[88] T. D. Lakha Lama og projektleder Pia Kryger Lakha til som æresgæster at overvære Dalai Lama's offentlige foredrag med titlen "Universal Responsibility" den 5. juni 2003 i Falconer Salen på Frederiksberg. Af invitationen fremgår, at der tillige ville kunne arrangeres et personligt møde med Dalai Lama.

Hofmarskal Søren Haslund-Christensen svarede den 30. september 2002 T. D. Lakha Lama, at man foreløbig havde noteret dagen og begivenheden i kalenderen og ville vende tilbage med endelig besked på et senere tidspunkt.

I en intern meddelelse fra Hofmarskallatet, kabinetssekretær Niels Eilschou Holm, til prinsens sekretariat af 20. november 2002 meddeltes, at dronningen ikke ville deltage i arrangementet, og at man gik ud fra, at det samme gjaldt prinsen.

Den 12. marts 2003 rettede projektleder Pia Kryger Lakha telefonisk henvendelse til Hofmarskallatet med oplysning om, at både statsministeren og udenrigsministeren ville tage imod Dalai Lama og med fornyet forespørgsel om mulighed for tilstedeværelse af medlemmer af den kongelige familie.

Korrespondancen med Tibet Charity blev oversendt fra Hofmarskallatet til Udenrigsministeriets protokolchef[89] den 13. marts 2003 "Efter aftale med Hofmarskallen".

Den 14. marts 2003 genfremsendte formanden for og projektlederen i Tibet Charity invitationen til dronningen og prinsen, og også denne invitation blev videresendt til Udenrigsministeriets protokol "efter aftale med kabinetssekretær N. Eilschou Holm".

Udenrigsministeriets Asienkontors notits af 9. april 2003

88 Tibet Charity oplyser at være en velgørenhedsforening, som udelukkende beskæftiger sig med kulturelle og humanitære projekter, og at foreningen ikke har politiske aktiviteter

89 Protokolchef Niels Dyrlund

Af Udenrigsministeriets Asienkontors notits af 9. april 2003 til udenrigsministeren fremgår, at Udenrigsministeriet havde modtaget en anmodning fra Hofmarskallatet om at få oplyst, hvorvidt Kongehuset ville kunne være til stede ved et offentligt foredrag med Dalai Lama.

Det anføres i notitsen, at:

> "…
> Såfremt repræsentanter for Kongehuset er til stede ved Dalai Lamas foredrag, bør enhver form for kontakt og samtale – udover en evt. indledende hilsen og afsked – undgås. Selv en sådan tilstedeværelse må forventes at afstedkomme betydelige officielle protester fra kinesisk side.
>
> … En anden mulighed – foreslået af Hoffets Kabinetssekretær – er en privat audiens mellem H. M. Dronningen og Dalai Lama.
>
> … Det må derfor forventes, at en privat audiens vil afstedkomme ganske skarpe officielle protester fra kinesisk side.
> …"

Udenrigsministeriet indstillede derefter i notitsen,

> "…
> – at Hoffet orienteres om, at en privat audiens med Dalai Lama ikke kan anbefales, men at repræsentanter for Kongehuset om ønsket vil kunne være til stede ved Dalai Lamas offentlige foredrag efter de ovenfor anførte retningslinier.
> – at herværende kinesiske ambassade af Udenrigsministeriet orienteres om sagen, såfremt repræsentanter for Kongehuset måtte beslutte sig for at være til stede ved foredraget
> …"

Notitsen blev ifølge påtegning på gult omslag tiltrådt af udenrigsminister Per Stig Møller.

Notitsen blev den 23. april 2003 af protokolchef Niels Dyrlund oversendt til kabinetssekretær Niels Eilschou Holm vedlagt en skrivelse med følgende indhold:

> "…
> Hoslagt følger som aftalt den af udenrigsministeren tiltrådte indstilling …

> Opmærksomheden henledes på, at det er Udenrigsministeriets hensigt at orientere den kinesiske ambassade, såfremt repræsentanter fra Kongehuset måtte ønske at være til stede ved Dalai Lamas foredrag
> …"

I en intern meddelelse fra kabinetssekretær Niels Eilschou Holm til Prinsens Sekretariat den 7. maj 2003 forespurgtes, om prinsen ligesom dronningen ikke ønskede at komme til stede ved Dalai Lama's besøg. Med meddelelsen fulgte Udenrigsministeriets notits af 9. april 2003. I meddelelsen anføres blandt andet:

> "…
> Jeg har efterfølgende haft en drøftelse med Udenrigsministeriets direktør, der bl. a. præciserede, at udenrigsministeriets bemærkninger under pkt. 3 ligefuldt gælder en privat audiens mellem Hans Kongelige Højhed Prinsen og Dalai Lama.
> …"

Prinsens sekretariat, Mogens Christensen, oplyste den 20. maj 2003, at heller ikke prinsen ville komme til stede i forbindelse med Dalai Lama's foredrag, hvorefter kabinetssekretæren den 21. maj 2003 skrev til Tibet Charity og meddelte, at De Kongelige Højheder ikke kunne være til stede ved Dalai Lama's offentlige foredrag den 5. juni 2003.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker overvejelserne om inddragelse af Kongehuset i Dalai Lama's besøg som omtalt i notitsen af 9. april 2003 fra Asienkontoret til ham, men Dalai Lama var set fra dansk perspektiv en åndelig leder samt Nobelprismodtager og ikke et statsoverhoved, hvorfor Dalai Lama protokolmæssigt ikke var en person, som dronningen burde mødes med. Indstillingen i notitsen, om at *"… Hoffet orienteres om, at en privat audiens med Dalai Lama ikke kan anbefales, men at repræsentanter for Kongehuset om ønsket vil kunne være til stede ved Dalai Lamas offentlige foredrag…",* var i overensstemmelse hermed. Det var således ikke hensyn til Folkerepublikken Kina, der lå til grund for den linje, som indstillingen var udtryk for.

8.3.10.2 Folkerepublikken Kina's viceudenrigsminister Zhang Yesui's besøg 26. september 2003

Viceudenrigsminister Zhang Yesui aflagde den 26. september 2003 Danmark et besøg, hvor han mødte Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen.

Zhang Yesui var ikke medlem af Politbureauet og var som viceudenrigsminister en forholdsvis lavt rangerende embedsmand. Formentlig derfor synes besøget behandlet med lav prioritet af de danske myndigheder.

Københavns Politi har således oplyst, at der ikke er udarbejdet operationsbefaling og taktiske befalinger for dette besøg.

I et referat af 6. oktober 2003 udarbejdet af Thomas Jørgensen vedrørende de politiske konsultationer mellem Folkerepublikken Kina og Danmark i København den 26. september 2003 under et møde mellem Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen og Folkerepublikken Kina's viceudenrigsminister med flere og fra dansk side tillige under deltagelse af Susan Ulbæk og Klaus Simoni Pedersen samt ministerråd John Kierulf, er anført blandt andet:

> "…
> Taiwan og Tibet blev af den kinesiske side fremhævet som de to centrale emner, der ville afgøre mulighederne for en fortsat positiv udvikling i det bilaterale forhold. Man takkede for dansk opbakning til ét-Kina-princippet … Vedr. Tibet håbede Kina, at man fra dansk side ville se Dalai Lamas handlinger i deres rette sammenhæng og fastholde den nuværende Tibetpolitik.
>
> Direktøren svarede, at man fra dansk side holdt sig indenfor grænserne af ét-Kina-politikken … Vedr. Tibet støttede man en fredelig løsning indenfor rammerne af ét-Kina-politikken og med respekt for tibetansk kultur. Man støttede derfor dialogen mellem Dalai Lamas repræsentanter og Beijing.
> …"

Fuldmægtig Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han har udarbejdet referatet sammen med Klaus Simoni Pedersen. Han mener, at det var en af de politiske konsultationer, som blev holdt årligt mellem Folkerepublikken Kina og Danmark, og således led i den løbende dialog med kineserne. Konkret var det også forberedelse til statsministerens besøg i Folkerepublikken Kina i 2004. Han husker ikke meget fra selve mødet, men han husker, at han og Klaus Simoni Pedersen deltes om at tage referat, hvorefter de konsoliderede det i fællesskab, før de fik kontorledelsens godkendelse. Mødet handlede overordnet set om, at Danmark ønskede at udbygge de bilaterale relationer til Folkerepublikken Kina. Året efter blev der afholdt et tilsvarende møde i Beijing.

Når der i referatet stod, at Taiwan og Tibet fra kinesisk side blev fremhævet som to centrale emner, der *"… ville afgøre mulighederne for en fortsat positiv udvikling i det bilaterale forhold",* var det kinesernes måde at markere ét-Kinapolitikken på, hvil-

ket var deres grundlag for samarbejdet med Danmark. Før han startede i Asienkontoret, havde statsminister Anders Fogh Rasmussen modtaget Dalai Lama under sit besøg i Danmark, så udtalelsen var formentlig kinesernes måde at udtrykke deres utilfredshed på. Han husker ikke, at kineserne uddybede deres synspunkter om Tibet under mødet. Danmark ønskede at støtte dialog og fremme en fredelig løsning for Tibet, mens kineserne mente, at Dalai Lama alene arbejdede for Tibet's selvstændighed. Han erindrer ikke, om der blev drøftet andre emner end dem, der fremgår af referatet.

Der er ikke i dokumenter og korrespondance modtaget fra Udenrigsministeriet, Justitsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste fundet yderligere oplysninger af betydning for undersøgelsen.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.11 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2004

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2004:

- Den kinesiske parlamentsformands hustru Zhang Ruizhen, der alene involverede Fyns Politi.
- Minister og director-general of China Earthquake Zon Ruixiang, der alene involverede Beredskabsstyrelsen.
- Sundhedsminister Qiang Gao, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Parlamentsformand Wu Bangguo, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.

Der er alene for parlamentsformand Wu Bangguo's besøg fundet dokumenter og korrespondance af interesse for undersøgelsen i det afleverede materiale.

8.3.11.1 Folkerepublikken Kina's parlamentsformand Wu Bangguo's besøg 31. maj til 2. juni 2004

Folkerepublikken Kina's parlamentsformand Wu Bangguo aflagde den 31. maj til 2. juni 2004 Danmark et besøg, hvor han blandt andre mødte statsminister Anders Fogh Rasmussen, formanden for Folketinget Christian Mejdahl, partiformænd og medlemmer af Udenrigspolitisk Nævn. Han besøgte endvidere Avedøreværket. Fol-

ketingets formand var vært ved besøget. Parlamentsformanden var under besøget indlogeret på Marriott Hotel.

Wang Bangguo var formand for den Nationale Folkekongres, 2. medlem af Politbureauets Stående Komité med rang umiddelbart under præsident Hu Jintao. Besøget blev behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

Rigspolitiets analyseafdelings trusselsvurdering af 27. april 2004

Rigspolitiets analyseafdeling skrev i en trusselsvurdering af 27. april 2004 blandt andet:

> "…
> Der er for nærværende intet, der tyder på, at den kinesiske parlamentsformands besøg i Danmark vil være truet. Det skal imidlertid påpeges, at et officielt kinesisk besøg vil kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod menneskerettighedsspørgsmål i Kina.
>
> Således er der til stadighed danske tilhængere af Falung Gong bevægelsen, som demonstrerer ved den kinesiske ambassade. Falung Gong er imidlertid erklæret ikkevoldelige og det kan således ikke forventes, at disse tilhængere vil forsøge at gennemføre anslag mod besøget. Men såfremt parlamentsformandens besøg bliver kendt i den brede offentlighed, vil en forstærkning af demonstrationen mod Kinas behandling af Falun Gong tilhængere kunne blive en mulighed.
>
> Med mellemrum er der ligeledes international fokus på Kinas annektering af Tibet i 1949-50 og den efterfølgende kinesiske undertrykkelse af det tibetanske folk. …I Danmark fremføres det for Kina kontroversielle Tibet-spørgsmål som oftest af "Støttekomiteen for Tibet".
>
> **3. Vurdering**:
> Til trods for, at både Falun Gong og Tibet-spørgsmålet med mellemrum har mediernes bevågenhed, vurderes aktivist-potentialet at være smalt, grænsende til ikke-eksisterende, hvorfor risikoen for anslag er meget lille. Muligheden for stiltiende protestdemonstrationer er dog til stede, men vurderes alene at kunne irritere den kinesiske parlamentsformand.
>
> Sammenfattende vurderes truslen mod besøget derfor at være lav.
> …"

Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering af 21. maj 2004

KF 1061 skrev den 21. maj 2004 i en meddelelse til Københavns Politi, Plan- & Sikkerhedssektionen, og implicerede politikredse blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Parlamentsformanden eller besøget i øvrigt. Det skal dog bemærkes, at Parlamentsformanden rangerer som nr. 2 i det kinesiske herarki.
>
> Da parlamentsformandens besøg i Danmark skal ses i en sammenhæng, hvor den kinesiske præsident inviteres til Danmark, kan det ikke udelukkes, at venstreekstremistiske elementer vil finde anledning til at gå i rette med regeringens relativt positive udenrigspolitiske kurs overfor Kina. Det skal ligeledes påpeges, at et officielt kinesisk besøg vil kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod menneskerettighedsspørgsmål i Kina, ligesom der til stadighed er danske tilhængere af Falung Gong bevægelsen, der demonstrerer ved den kinesiske ambassade.
> …"

Sikkerhedschef KF 1061 har for Tibetkommission II forklaret, at det er analyseafdelingen CTA, der har formuleret afsnittet om trusselsvurderingen, som gengivet i Rigspolitiet Afd. G's trusselsvurdering af 21. maj 2004 vedrørende Wu Bangguo's besøg fra den 31. maj til den 2. juni 2004. Koordinatorkontoret rettede ikke i og tilføjede ikke til trusselsvurderingerne. Han ved ikke, hvor oplysningen om, at det ikke kan *"… udelukkes, at venstreekstremistiske elementer vil finde anledning til at gå i rette med regeringens relativt positive udenrigspolitiske kurs overfor Kina"*, kom fra. Han forestiller sig ikke, at oplysningen kom fra KF 0765. Da hans opgave bestod i at sikre VIP'en sikkerhed, kunne det være nyttig viden, at nogle elementer måske kunne lægge nogle hindringer i vejen. I CTA sad folk fra FE, Udenrigsministeriet, PET med videre, så CTA havde formentlig mulighed for at indhente sådanne oplysninger.

Telefax af 23. maj 2004 til KF 0765, Politiets Efterretningstjeneste, fra Folkerepublikken Kina's ambassade om uønskede demonstrationer

Den 23. maj 2004 modtog KF 0765, Politiets Efterretningstjeneste, en telefax fra Sen. Col. Fangming Chen, Defense Attache, Folkerepublikken Kina's ambassade, hvori han skrev:

"…
Dear …:
I have been directed by Chinese Central Security Bureau (CCSB) to inform you about cult group "Falungong"'s tempt to disturb Chairman of Chinese National People's Congress Standing Committee, Wu Bangguo's visit to Denmark.

About 100 "Falungong" practioners from Sweden, Norway, Germany and other countries have planned to come to Denmark, along with around 15 "Falungong" practioners (two or three Danish, others are Chinese) in Denmark, for attempting to make disturbances when Mr. Wu is in Denmark. Their main plans are
…
…
The members of Chinese **"Democratic Movement"** in DK (about 10 persons) have planned to make protests during Wu's stay in DK.

CCSB thanks Danish police's cooperation for the planning on security arrangements and hope Danish police to take all necessary measures, especially on following matters:

1. Strengthen security control outside/inside Marriott Hotel Copenhagen, to be sure no Falungong practioners living in the hotel during Wu's stay there because they would try their best to disturb Wu and his delegation members.
2. Strengthen security control in places where Mr. Wu shows up the route that Wu's motorcade passes.
3. Avoid Falungon practioners and other demonstrators closing to Marriott Hotel Copenhagen and the places where Mr. Wu shows up. Take necessary measures to avoid the protests being seen and heard by Mr. Wu.
4. Select more alternative routes for the motorcade.
5. Please timely inform CCSB of demonstrations slanting to Mr. Wu and his delegation (through Chinese Embassy in DK).

…"

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at brevet ikke gav anledning til noget særligt, udover at de måske grinte lidt af ønskerne. Koordinatorkontoret vurderede alene ud fra Center for Terroranalyses (CTA) trusselsvurdering, hvilke sikkerhedsmæssige foranstaltninger der skulle sættes i værk.

Han meddelte den kinesiske ambassade, hvilke ønsker der ikke kunne imødekommes. Han husker det ikke konkret, men han fortalte dem helt sikkert om reglerne i Danmark. Politiet kunne fx ikke forbyde en lovligt anmeldt demonstration foran

den kinesiske ambassade, selvom ambassaden gentagne gange bad dem om at fjerne demonstranterne.

Han mindes ikke, at han derudover modtog ønsker fra den kinesiske ambassade om, at politiet skulle agere på en bestemt måde under besøget.

Han havde som sikkerhedskoordinator kontakt til en række ambassader, der var vant til andre regler i deres hjemlande end de danske, og han fortalte dem, om de danske regler. På et tidspunkt efter 2002 satte han sig grundigt ind i grundlovens bestemmelser, herunder om retten til at demonstrere, og i kommentarerne til bestemmelsen, hvor der stod, at demonstranter havde ret til at blive set og hørt. Han oplyste kineserne om grundlovens bestemmelser på engelsk. Den kinesiske ambassade holdt herefter op med at nævne den daglige demonstration foran ambassaden, men når der kom en ny ambassadør eller en ny militærattaché, kunne ambassaden godt nævne det igen. Der var mange politifolk, der ikke vidste, at grundloven ikke blot sikrede retten til at demonstrere, men også sikrede, at demonstranterne havde ret til at blive set og hørt. Han husker ikke, om han havde denne viden på tidspunktet for det kinesiske besøg i 2004.

Han husker ikke nærmere, hvornår han satte sig ind i kommentarerne til grundloven. Han fandt kommentarerne til grundloven på internettet og printede dem ud. Han husker ikke, hvilket værk han printede kommentarerne ud fra. Han satte sig ind i grundlovens regler forud for Tibetkommission I's beretning. Han gik på nettet og fandt grundloven og kommentarer hertil. Han printede det ud, markerede det relevante med gult og havde det liggende. Han gjorde det for at have argumenterne i orden over for diverse diplomater, så han kunne redegøre for, at de ikke bare kunne fjerne demonstranterne foran ambassaderne.

Han nævnte sin viden om grundlovens bestemmelser for nogle kolleger på Koordinatorkontoret. Det kan have været til nogle nye kolleger under sidemandsoplæring i Koordinatorkontoret, men han husker ikke hvornår.

Københavns Politis operationsbefalinger af 28. maj 2004 og tidligere

Leder af operationen i Københavns Politi var vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallov.

I en operationsbefaling, 1. udgave, af 19. maj 2004 udfærdiget af politikommissær Kaspar Andreasen og kriminalassistent Erling Jürgensen er anført blandt andet:

"…
Trusselsvurdering:
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Parlamentsformanden eller besøget i øvrigt. Parlamentsformanden rangerer i det kinesiske herarki som nr. 2. Da parlamentsformandens besøg i Danmark skal ses i en sammenhæng, hvor den kinesiske præsident inviteres til Danmark, kan det ikke udelukkes, at venstre ekstremistiske elementer vil finde anledning til at gå i rette med regeringens relativt positive udenrigspolitiske kurs overfor Kina. Det skal ligeledes påpeges, at et officielt kinesisk besøg vil kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod menneskerettighedsspørgsmål i Kina, ligesom der til stadighed er danske tilhængere af Falung Gong bevægelsen, der demonstrerer ved Den kinesiske Ambassade.
…
1.1 Strategi
Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en afpasset offensiv indsats, sørger for sikkerheden omkring Parlamentsformanden og fruen under besøget i Danmark. Eventuelle demonstrationer søges afviklet gennem dialog og et troværdigt beredskab, ved at politiets synlighed er minimal og tolerancen høj i relation til fredelige demonstrationer.
…
2.0 OPGAVE
Det er opgaven at
- Parlamentsformanden og følget ikke forulempes under opholdet i Danmark.
- programmet for Parlamentsformandens besøg kan gennemføres uforstyrret
- anmeldte eller spontane demonstrationer ikke griber forstyrrende ind i besøget
…
Politiaktion 03-1 – Civile anholdelsesgrupper
Aktionsleder: Vpk. Johnny Paulsen, OCI, Regionsafdelingen
Der opstilles Civile Anholdelsesgrupper, hvoraf nogle skal være i uniform, som skal følge eventuelle anmeldte eller uanmeldte demonstrationer i form af f.eks. Falun Gong, som formodes at ville/kunne gribe forstyrrende ind i Parlamentsformandens besøg her i landet. De Civile Anholdelsesgrupper følger Parlamentsformandens program i København, Hvidovre og Hillerød. Ved optræk til uroligheder mv. iværksættes de operationelle teknikker for at hindre at uroligheder breder sig og for at kunne bevare initiativet og kontrollen over situationen.
…"

2. og 3. udgave af operationsbefalingen er uændrede på disse punkter.

I en operationsbefaling, 4. udgave, af 25. maj 2004 udfærdiget af politikommissær Kaspar Andreasen og kriminalassistent Erling Jürgensen er indsat følgende:

> "…
> **Vedr. Demonstrationer:**
>
> Der er ikke anmeldt demonstrationer, men følgende foreligger oplyst:
>
> Der er fra Den Kinesiske Ambassade meddelt, at man fra en Falun Gong avis "Epoch Times" hjemmehørende i Hamborg, samt et tv-selskab "New Chinese TV" har fået oplyst, at omkring 100 Falun Gong fra henholdsvis Danmark, Sverige, Norge og Tyskland har planlagt at forstyrre Parlamentsformandens besøg i Danmark ved:
>
> - Den 31. maj 2004 at demonstrere på Rådhuspladsen og
>
> - Den 01. juni 2004 at demonstrere på Christiansborg Slots plads, hvor forskellige folketingsmedlemmer er inviteret til at holde taler til støtte for Falun Gong.
>
> En organisation i Danmark kaldet "Chinese Democratic Movement" bestående af ca. 10 personer, har planlagt at protestere/demonstrere under Parlamentsformandens besøg i Danmark.
>
> Derudover er der den permanente Falun Gong demonstration over for den kinesiske ambassade alle hverdage mellem kl. 1000 og kl. 1115 på adressen Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup.
> …
> **Politiaktion 07-7 – Den Lille Havfrue, Langelinie**
> **Aktionsleder**: **Pk. Kim Østergaard, Station Bellahøj.**
> …
> Eventuelle demonstrationer henvises til området ved Lystbådehavnen.
> (de ikke kan ses fra området ved den lille havfrue.)
> …"

I en operationsbefaling, 5. udgave, af 28. maj 2004 udfærdiget af politikommissær Kaspar Andreasen og kriminalassistent Erling Jürgensen er tilføjet oplysning om nogle demonstrationer, der var anmeldt af Den Kinesiske Forening v/Yanbiao Lin.

Statsminister Anders Fogh Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at hvis han var blevet bekendt med, at demonstrationer skulle placeres ude af syne fra den kinesiske delegation ved Den lille Havfrue, ville han have reageret kraftigt herimod.

Han er derfor sikker på, at det anførte aldrig er blevet forelagt ham, ligesom han i sin tid som statsminister aldrig hørte om, at politiet skærmede kinesiske delegationer fra at se og høre demonstranter eller placerede demonstrationer således, at de var ude af syns- og hørevidde for kinesiske delegationer. Hvis han havde hørt om det, ville han have protesteret mod det. Sikkerhedsaspektet skulle indgå i politiets afvejning af hensyn, men naturligvis måtte det ikke føre til krænkelse af de grundlovssikrede rettigheder.

Rigspolitichef Torsten Hesselbjerg har for Tibetkommission II forklaret, at hvis en sådan instruks skulle gives, ville den rigtige placering være i operationsplanen. Når sådan noget var anført i operationsplanen, viste det blot, at der blev lagt vægt på det, og at man helt ned på det operative niveau var optaget af at sikre, at der ikke var demonstranter at se.

Vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallov har for Tibetkommission II forklaret, at man kunne ikke læse direkte i operationsbefalingen, at politiet havde til opgave at minimere, hvad kineserne så til demonstranter, men man kunne læse det mellem linjerne, og i KSN var der ingen tvivl om, at det var en af opgaverne. Han ved ikke, hvorfor det ikke direkte står i operationsbefalingen. Det var ikke, fordi det kunne være kontroversielt. De kunne godt have skrevet det ind, men det fandt man åbenbart ingen grund til.

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mindes forudgående drøftelser med politikommissær Kaspar Andreasen om formuleringen af operationsbefalingen eller om hans taktiske befaling. Han hæfter sig ved, at det allerede i operationsbefalingen var angivet, hvor en demonstration skulle placeres. Dette skete sædvanligvis først senere i forløbet, hvor aktionslederen i samråd med PET og andre besigtigede ruten og besluttede, hvor det var mest hensigtsmæssigt at placere demonstrationer, kortege osv. Han kan ikke forestille sig, at Kaspar Andreasen indsatte bemærkningen i parentes på eget initiativ. Det er en usædvanlig bemærkning, som ikke tilkendegiver noget om sikkerhed. Han reagerede ikke på, at demonstranterne blev placeret et sted, hvor de ikke kunne ses. Hans opfattelse har altid været, at der var særlige foranstaltninger i forhold til demonstrationer ved kinesiske besøg. Det undrer ham, at Kaspar Andreasen ikke står nævnt som KSN-leder under punkt 3.0, men at det er Benny Winther Jørgensen. Dette understøtter blot hans teori om, at det ikke er Kaspar Andreasen selv, der skrev bemærkningen i parentes om synlighed.

Vicepolitikommissær Johnny Paulsen har for Tibetkommission II forklaret, at der allerede inden Wu Bangguo's besøg var noget med værdighed og ikke tabe ansigt,

men hvornår han hørte om det, og hvilke ord der præcist blev benyttet, husker han ikke.

Opfattelsen i Københavns Politi i forbindelse med Wu Bangguo's besøg var, at overordnet skulle besøget håndteres som alle andre højniveaubesøg, men der var noget snak om blandt andet Falun Gong, som i en periode havde demonstreret foran den kinesiske ambassade. Han mener, at Falun Gong blev nævnt under briefingen i forbindelse med besøget, og Falun Gong blev også nævnt i operationsbefalingen. Han husker ikke, hvad der konkret blev sagt.

Uden at kunne huske den konkrete ordlyd efterlod briefingen mv. det indtryk hos ham, at besøget skulle forløbe værdigt og uden at, kineserne tabte ansigt. I hans optik var det ikke anderledes end i forbindelse med andre statsbesøg.

Han kan godt huske, at der var snak om en uskreven regel helt tilbage fra 1990'erne som forklaret af flere politividner, men han husker det ikke konkret i forhold til besøget af parlamentsformand Wu Bangguo. Han kan således ikke huske, at kineserne i forbindelse med besøget ikke måtte se demonstranter. Demonstranterne skulle have lov til at demonstrere inden for en vis sikkerhedsafstand.

Det eneste særlige, han hæfter sig ved i trusselsvurderingen i operationsbefalingen, er, at Falun Gong og eventuelle venstreekstremistiske demonstrationer er nævnt i den. Han husker ikke, om det blev uddybet, hvorfor Falun Gong blev eksplicit nævnt i trusselsvurderingen.

Vedrørende beskrivelsen af opgaven i operationsbefalingen hæfter han sig ved, at det er anført, at "*… Det er opgaven at … anmeldte eller spontane demonstrationer ikke griber forstyrrende ind i besøget…*", idet det kan fortolkes og gradbøjes. Han husker ikke, hvordan det skulle fortolkes, herunder hvad der blev sagt herom under briefingen.

Han kan ikke huske, at der var Falun Gong eller andre anti-kinesiske demonstranter ved Hotel Marriott, hvor kineserne var indlogeret. Derimod var der mange kinesere med kinesiske flag. De var der efter aftale med den kinesiske ambassade. Som han husker det, fik de lov til at stå rimelig tæt på hotellet.

Som han husker det, blev der ikke afholdt Falun Gong-demonstrationer på Rådhuspladsen og Christiansborg Slotsplads i forbindelse med besøget, som ifølge 4. udgaven af operationsbefalingen af 25. maj 2004 ellers var planlagt. Han husker det som et meget fredeligt besøg.

Beskrivelsen af opgaven under politiaktion 03-01, som han var aktionsleder for, var lidt speciel. Det var primært en opklaringsopgave, hvor de skulle observere, om der var nogen, som ville demonstrere og udføre happenings.

Som han husker det, var det opfattelsen, at Falun Gong-udøverne var ganske fredelige personer. Han ved ikke, hvordan "*… Falun Gong … ville/kunne gribe forstyrrende ind i Parlamentsformandens besøg…*" som anført under politiaktion 03-01. Han tolker ikke det anførte således, at Falun Gong ville/kunne gribe forstyrrende ind ved at kunne ses. Han er ikke sikker på, hvordan han forstod det den gang.

Politiaktion 03-01 blev gennemført ved, at de havde to grupper på arbejde ad gangen, således at grupperne skiftedes til at køre ad ruten til næste besøgssted, hvor de ankom i god tid, inden parlamentsformand Wu Bangguo nåede dertil, således at de kunne afdække og undersøge, om der var noget usædvanligt på besøgsstederne. Som han husker det, var der ikke noget usædvanligt.

Hvis grupperne observerede Falun Gong demonstranter, var forholdsordren, at de skulle melde det tilbage til ham, hvorefter han ville underrette KSN om det. Herefter kunne de alt efter situationen tilkalde andre, som kunne håndtere det, eller demonstranterne kunne blive anvist en plads i nærheden af objekterne, hvor de kunne demonstrere. Igen efter situationen ville han selv reagere straks efter meldingen fra gruppen eller afvente ordre KSN, hvis det kunne vente. Omlægning af ruten ville altid være en KSN-beslutning. Han husker ikke, om ruten blev omlagt.

Han husker ikke tidligere at have set noget tilsvarende i en operationsbefaling, som det anførte i 4. udgaven af operationsbefalingen for Wu Bangguo's besøg om, at "*… Eventuelle demonstrationer henvises til området ved Lystbådehavnen. (de ikke kan ses fra området ved den lille havfrue.)…*". Det ville efter sin karakter kunne stå både i en operationsbefaling og i en taktisk befaling. Det må være nogen med ansvar for operationsbefalingen, som havde godkendt formuleringen. Han husker ikke at have deltaget i møder eller andet, hvor placeringen af demonstranter i forhold til besøget ved Den Lille Havfrue blev drøftet.

Vicepolitiinspektør og KSN-leder Benny Winther Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at parlamentsformand Wu Bangguo blandt andet skulle spise på Langelinie Pavillonen efter at have set Den Lille Havfrue, og der var demonstranterne placeret nede ved Lystbådehavnen. Han ved ikke, hvem der havde bestemt, at de skulle stå der. Det var ikke ham. Demonstranterne havde fået tilladelse til at stå det pågældende sted, og længere var den ikke for KSN-lederen.

Systemet vedrørende demonstrationstilladelser fungerede sådan, at de havde en afdeling med to mand, som ikke lavede andet end at skrive demonstrationstilladelser. Inden de godkendte et demonstrationssted, skulle de høre KSN-vagten eller lederen af Regionsafdelingen eller chefpolitiinspektøren. De var 4-5 KSN-vagter, og han ved derfor ikke præcis, hvem der havde været inde over placeringen. Selv om han ikke havde givet tilladelsen, syntes han, at det var en god ide, at demonstranterne var placeret ved Lystbådehavnen, for demonstranterne kunne derfra se Wu Bangguo, og Wu Bangguo kunne se dem. Efter hans opfattelse var det muligt, sådan som geografien var i området. Han er enig i Kim Lykke Østergaards bemærkning om, at der ikke med oplysningen i operationsbefalingen om placeringen af demonstranterne ved Lystbådehavnen blev tilkendegivet noget om sikkerhed, men ikke i, at der altid har været særlige foranstaltninger i forhold til demonstrationer ved kinesiske besøg.

Vicepolitiinspektør Allan Christensen har for Tibetkommission II foreholdt, at det af operationsbefaling for det kinesiske parlaments formand Wu Bangguo og frues officielle besøg i Danmark fra den 31. maj til 2. juni 2004 i forbindelse med en politiaktion ved Den Lille Havfrue fremgår blandt andet, at *"Eventuelle demonstrationer henvises til området ved Lystbådehavnen. (de ikke kan ses fra området ved den lille havfrue.)",* forklaret, at det er meget atypisk, at det fremgår direkte af operationsbefalingen, at demonstranterne ikke måtte være synlige for de kinesiske besøgende. En sådan formulering ville sædvanligvis alene fremgå af den taktiske befaling. Det var ikke muligt fra Den Lille Havfrue at se en demonstration placeret ved lystbådehavnen.

Politikommissær Kaspar Andreasen har for Tibetkommission II forklaret, at han som leder af Plan- og Sikkerhedssektionen var ansvarlig for planskrivningen. Generelt var han som leder af planlægningen fokuseret på, at de fik indhentet alle oplysninger og efterretninger, som skulle bruges i operationsplanerne. Sikkerheden skulle være på plads, men under kinesiske besøg skulle der tages nogen særlige hensyn. Demonstranter skulle holdes på afstand, således at den kinesiske delegation ikke blev krænket eller forulempet. Efter oplysningerne fra PET skulle der tages hensyn til kinesernes værdighed.

I 2004 kom oplysningerne fra PET frem på et stabsmøde, hvor PET fremlagde de oplysninger, som PET havde fra Udenrigsministeriet som vært for Wu Bangguo's besøg. PET sagde blandt andet, at Udenrigsministeriet ønskede, at det blev et godt besøg, hvor gæsterne ikke blev fornærmet. Som vært for besøget var det Udenrigsministeriet, som satte rammerne for besøget, herunder besøgssteder og hoteller for den kinesiske delegation. Ud fra disse oplysninger og trusselsvurderingen fra PET planlagde politiet selv, hvilke ressourcer der skulle opstilles hvor. Han ved ikke, hvorfra i Udenrigsministeriet at PET fik informationerne. Han havde ikke tidligere planlagt

besøg fra Folkerepublikken Kina og kendte ikke før dette til de særlige hensyn, som skulle tages til kinesiske delegationer.

Han husker ikke konkret, hvem der var til stede på stabsmødet, men det har været repræsentanter fra PET og Rigspolitiet, ledelsen af Regionsafdelingen, herunder politiinspektør Mogens Lauridsen, medarbejdere fra planlægningssektionen, herunder planskriveren og indsatsledere, hvilket var den sædvanlige deltagerkreds ved sådanne stabsmøder.

Han kender PET-medarbejderne KF 0765 og KF 0766, og det kan have været dem, som var til stede på stabsmødet, men han husker det ikke. Han genkender ikke umiddelbart KF 1061's navn.

Han opfattede PET's budskab på stabsmødet således, at det var et vilkår, at demonstranterne skulle holdes på afstand af den kinesiske delegation, og at delegationen ikke måtte blive krænket. Krænkelsen kunne bestå i, at delegationen så medlemmer af Falun Gong-bevægelsen eller tibetanske flag. Afstanden til demonstranterne var således ikke begrundet i sikkerhed. Den var begrundet i værdighed. Han husker ikke, om der blev nævnt noget om delegationens mulighed for at høre demonstranter.

Han husker ikke, hvordan PET's budskab blev modtaget på stabsmødet, og heller ikke om Mogens Lauridsen var til stede og reagerede på det. Han har ikke nogen erindring om, at det skulle have givet anledning til debat. Hans fokus på stabsmødet var på at indhente oplysninger til brug for operationsplanen. Han havde ikke anledning til at spørge ind til, hvordan de særlige hensyn skulle komme til udtryk i operationsbefalingen, idet de heri altid indskrev PET's skriftlige redegørelse for situationen, trusselvurderingen mv. Han husker ikke, om PET's budskab om de særlige hensyn til kinesere var nyt for hans kollegaer, men de, der deltog i 2004, har været klar over, at der blev taget disse særlige hensyn.

Baggrunden for, at 1. udgave af operationsbefalingen blev sendt til blandt andre PET, direktøren for Københavns Politi, vicepolitidirektøren, chefpolitiinspektørerne m.fl., var dels, at planlægningsafdelingen var blevet bedt om at sende til en del af kredsen, og dels fordi en række af modtagerne skulle vide, hvilke operationer de skulle stille personale til rådighed for. Han husker ikke, om der kom bemærkninger til operationsbefalingen fra nogen af modtagerne.

Han ved ikke, om ledelsen i Københavns Politi læste de operationsbefalinger, som de fik tilsendt, men han har svært ved at forstille sig, at de ikke gjorde det.

Som det fremgår af underskrifterne på 1. udgaven af operationsbefalingen var han selv ansvarlig for udfærdigelsen af og fremsendelsen af operationsbefalingen, og kriminalassistent Erling Jürgensen var planskriver på den. Som leder af Planlægningsafdelingen var det hans ansvar, at planerne indeholdt det aftalte.

Ordlyden af trusselsvurderingen i operationsbefalingen svarede helt til PET's formulering, som de aldrig ændrede i. Tilsvarende gjaldt for PET's beskrivelse af situationen, der blev gengivet ordret i operationsbefalingerne.

PET's oplysninger om de særlige hensyn til den kinesiske delegation var givet på stabsmødet og fremgik ikke at selve trusselsvurderingen, herunder vilkåret om at demonstranterne skulle holdes på afstand af den kinesiske delegation, og at delegationen ikke måtte blive krænket. Han husker ikke, hvordan vilkåret blev meldt ud videre ned i rækkerne. Det blev formentlig sagt på yderligere stabsmøder og under briefinger. Han husker ikke, hvilke stabsmøder og briefinger han deltog i.

Det var via PET, at Planlægningsafdelingen havde fået oplysningen om, at omkring 100 Falun Gong havde planlagt at forstyrre besøget. Som han i dag læser opgaven i operationsbefalingen, ligger der heri, at intet i forbindelse med demonstrationerne måtte gribe forstyrrende ind i besøget. Det drejer sig om såvel hensynet til sikkerhed som værdighed.

Aktionslederne nævnt i 4. udgaven af operationsbefalingen var de indsatsledere, som sædvanligvis ville have deltaget i det indledende stabsmøde.

Afsnittet i 4. udgaven af operationsbefalingen om, at demonstrationer skulle anbringes ude af syne fra Den lille Havfrue, var Planlægningsafdelingen enten blevet bedt om at skrive ind, som det står, eller også var planskriveren blevet bedt om at komme med et forslag til, hvor demonstranterne kunne placeres, men han husker det ikke. Formålet med placeringen af demonstranterne i Lystbådehavnen var at imødekomme anmodningen om at holde demonstranterne på afstand, således at de ikke kunne genere den kinesiske delegation, som navnlig ikke ønskede at se Falun Gong-tilhængere eller tibetanske flag.

Det giver ham ikke anledning til at ændre sin forklaring, at Kim Lykke Østergaard, som var aktionsleder for politiaktion 07-7, har forklaret om henvisningen i operationsbefalingen af eventuelle demonstranter til området ved Lystbådehavnen, at han ikke mindes forudgående drøftelser med Kaspar Andreasen.

Han er enig i vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallovs forklaring om, at "*… Man kunne ikke læse direkte i operationsbefalingen, at politiet havde til opgave at minimere, hvad kineserne så til demonstranter, men man kunne læse det mellem linjerne…*".

Politiassistent Mogens Bendiks Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at han er enig i Gunnar Birger Sallovs forklaring om, at det i 2004 stod mellem linjerne i operationsbefalingen, at politiet havde til opgave at minimere, hvad kineserne så til demonstranter, og at der henover årene var en almindelig indforstået opfattelse mellem politifolkene af, at kinesernes ønske om ikke at se demonstranter så vidt muligt skulle imødekommes.

Sikkerhedschef KF 1061 har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har drøftet Københavns Politis operationsbefaling med Københavns Politis ledelse. Operationsbefalingen blev sendt til sikkerhedsafdelingen i PET.

Om oplysningen om, at "*… Eventuelle demonstrationer henvises til området ved Lystbådehavnen. (de ikke kan ses fra området ved den lille havfrue.)*" under politiaktion 07-7, har han forklaret, at han aldrig har hørt om, at demonstranter skulle placeres uden for kinesernes synsvidde, men han har rigtig mange gange hørt, at kineserne ikke brød sig om at se demonstranter. Kinesernes adfærd var hamrende irriterende og ikke noget, han honorerede overhovedet. Deres adfærd var almindelig kendt. Det var tillige almen viden, at kineserne ikke brød sig om at se demonstranter. Han har været på besøgssteder, hvor han oplevede, at der blev skubbet til folk og alt muligt andet. Det var ikke noget, de bidrog med i den afdeling, som han repræsenterede. I hans afdeling skulle man opføre sig ordentligt. Hvis man skulle efterleve kinesernes fuldstændig vanvittige krav, skulle man nærmest tage alle gule regnfrakker fra folk. På Koordinatorkontoret syntes de, at det var latterligt, og bakkede ikke op herom. De talte ikke på Koordinatorkontoret om, hvordan de kinesiske ønsker skulle håndteres, da der slet ikke var noget, der skulle håndteres af PET i den henseende. Han ved ikke, hvor oplysningerne i operationsbefalingen om håndteringen af demonstranter kom fra. Han blev bekendt med kinesernes syn på demonstranter, da han ankom til Koordinatorkontoret omkring år 2000.

Det var ikke hans opfattelse, at KF 0765 var under pres fra den kinesiske ambassade om at honorere de kinesiske ønsker. Koordinatorerne tillagde ikke kinesernes ønsker en særlig værdi. Han kan ikke afvise, at oplysningerne blev videregivet til Københavns Politi, da de ikke sorterede i oplysningerne fra ambassaden eller andre. Når de videregav oplysninger, var det ikke ud fra, at der skulle foretages noget ud fra oplysningerne. Det måtte være op til modtagerne at vurdere, hvordan informationerne skulle behandles.

Hvis en PET-medarbejder modtog oplysninger fra Udenrigsministeriet om, at kineserne ikke brød sig om at se demonstrationer af hensyn til deres værdighed, forventede han, at hans medarbejder forklarede Udenrigsministeriet, at dette ikke havde gang på jord, og herefter loyalt videregav informationen til Københavns Politi som en slags budbringer for Protokollen. Han forventede ikke selv at blive orienteret, da det ikke vedrørte sikkerhed, og da koordinatorerne godt vidste, hvordan det skulle håndteres.

Han har aldrig drøftet kinesernes holdning til demonstranter ved OPA-møder. Han kender politikommissær Michael Agerbæk fra OPA, men han har ikke drøftet de kinesiske ønsker med ham.

Han har heller ikke drøftet de kinesiske ønsker med chefpolitiinspektør Kai Vittrup. Han kan sagtens have deltaget i møder med Kai Vittrup, men husker ikke, at de er mødtes om dette kinesiske besøg. Han tror heller ikke, at han har drøftet de kinesiske ønsker med politiinspektør Mogens Norup Lauridsen.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han som forrider typisk kørte eskorteruten igennem 15-20 minutter før kortegen for at sikre, at politiet havde iværksat de tiltag ved besøgsstederne, som PET havde anbefalet. Hvis politiets objektleder ikke havde fulgt sikkerhedsanbefalingerne, kunne han som forrider sige, at der skulle strammes op. Der var dog kun tale om anbefalinger. Eventuelle demonstranter skulle ikke stå så tæt på besøgsstedet, at de kunne forulempe VIP'en. Det ville ikke i sig selv udgøre et problem, hvis demonstranterne var synlige for den kinesiske gæst. Hvis han så ting, der var interessante på ruten, ville han melde det til eskortelederen eller til KSN. Dette kunne godt være demonstranter.

Forud for et kinesisk besøg deltog han som sikkerhedskoordinator i stabsmøder med Københavns Politi.

På stabsmøderne blev operationsbefalingen for besøget gennemgået af operationslederen. Operationsbefalingen lå typisk på et internt drev i Københavns Politi, som han havde adgang til. Han læste normalt operationsbefalingerne, særligt når et punkt vedrørte ham selv. Han læste dog typisk ikke om de øvrige politiaktioner. Teksten i politiets operationsbefalinger var ofte kopieret fra tidligere operationsbefalinger, hvor kun den besøgendes navn var ændret. Han havde ingen beføjelser over for Københavns Politi. Det var alene operationslederen, der styrede besøget, og forrideren var underlagt operationslederen. Han mindes ikke, at politikredse ikke efterlevede PET's anbefalinger.

Om operationsbefalingens politiaktion 07-7- Den Lille Havfrue, Langelinie, hvoraf det fremgår blandt andet, at *" […] Eventuelle demonstrationer henvises til området ved Lystbådehavnen. (de ikke kan ses fra området ved den lille havfrue.)…",* har han forklaret, at det var en uheldig formulering, da demonstranter havde ret til at blive set. Han hæftede sig ikke ved passagen, da han læste om sin egen politiaktion. Han mener, at der stod nogle få demonstranter ved Den lille Havfrue, da de ankom til havnen. Oplysningen om, at demonstranter ikke skulle kunne ses, kom ikke fra ham. Det kunne ikke undgås, at en gæst så demonstranter.

Han har mange gange set demonstranter under kinesiske besøg. Der stod demonstranter på den modsatte side af Copenhagen Marriott Hotel på Kalvebod Brygge. Han husker ikke, om det var repræsentanter fra Falun Gong, Frit Tibet eller lignende.

Han husker et besøg, hvor den kinesiske ambassade placerede en minibus med pro-kinesiske tilhængere foran den kinesiske gæsts hotel. Han beskæftigede sig alene med objektets sikkerhed, og han lagde derfor ikke mærke til, om de tog opstilling ved hotellet eller andre steder.

Som forbindelsesofficer til den kinesiske ambassade vidste han, at kineserne ikke var glade for demonstranter, men han har ikke kendskab til en generel regel om, at kinesiske gæster ikke måtte se demonstranter. Efter hans opfattelse var det heller ikke en gængs opfattelse i Københavns Politi. Han har set demonstranter under kinesiske besøg, som ikke blev fjernet.

Han baserer denne udtalelse på, han havde deltaget i en del kinesiske besøg, hvor han så adskillige demonstranter, der ikke var blevet fjernet, hvorfor det ikke kunne være en gængs regel i politiet. Falun Gong og Frit Tibet demonstrerede altid under kinesiske besøg. Han har en enkelt gang set pro-kinesiske tilhængere arrangeret af den kinesiske ambassade foran Hotel Marriott under et kinesisk besøg. Han mindes ikke, at han har set pro-kinesiske tilhængere foran Udenrigsministeriet. Den eneste kultur, han har haft kendskab til i forhold til demonstranter, var, at de, under transporten af VIP'en, uanset VIP'ens nationalitet, altid forsøgte at undgå en rute, hvor der stod demonstranter. Der var ofte spontant opståede demonstrationer, som politiet ikke nødvendigvis havde helt styr på, og de ville ikke tage risikoen ved at køre forbi. De forsøgte dog ikke at fjerne demonstranterne, hvis de stod ved besøgsstederne. Han har ikke været involveret i demonstrationstilladelserne, da Københavns Politi tog sig heraf. Når han gik ud fra, at det var spontane demonstrationer, som han havde set, var det, fordi en enkelt Falun Gong-demonstrant, der stod ved motorvejen, hvor delegationen ville køre forbi, ikke ville have fået tilladelse til at stå der. Han kender KF 0764 godt, og han er sikker på, at KF 0764 heller ikke var en del af en så-

dan kultur. Det er nærmest konspiratorisk tankegang, at der skulle findes en sådan kultur.

Koordinatorerne fungerede som bindeled mellem Udenrigsministeriet og Københavns Politi på det praktiske niveau, og han var derfor ofte i dialog med begge. Hvis der var særlige politiske ønsker, formodede han, at kommunikationen foregik direkte mellem den øverste ledelse i henholdsvis Udenrigsministeriet, Københavns Politi og PET og derved uden om hans niveau.

Han har ingen viden om, at der skulle findes noget på tryk om, at kinesere skulle behandles anderledes end andre nationaliteter. Han har heller ikke hørt om det.

De taktiske befalinger

Trusselsvurderingen og pkt. "1.1 Strategi" fra operationsbefalingen er gentaget i en lang række af det store antal taktiske befalinger, der blev udfærdiget til brug for operationen.

I taktisk befaling for "Politiaktion 3-01 - Civile Anholdere" af 24. maj 2004 udfærdiget af vicepolitikommissær Johnny Paulsen er trusselsvurdering og strategi gentaget fra operationsbefalingen. Derudover er blandt andet anført:

> "…
> **3.1. Samlet plan.**
> Forud for parlamentsformands ankomst til diverse besøgssteder, opholdssteder m.m foretages der opklaring omkring objekterne for at afdække evt. demonstrationer eller forberedte happenings. Såfremt der observeres demonstranter sikres det at disse placeres på anviste pladser, således at kortegen med ministerpræsidenten kan passere uhindret og således at demonstranterne ikke kommer for tæt på ministerpræsidenten.
> …
> Såfremt der observeres evt. større grupperinger af demonstranter tilkaldes operationel reserve.
> …
> På de enkelte besøgssteder foretages der udvendig opklaring således at forberedte demonstrationer eller happenings afdækkes inden kortegen ankommer til stedet. Evt. mistænkelige grupperinger holdes under observation af de civilklædte kollegaer. Såfremt der afdækkes grupperinger følges disse og der anvises plads efter nærmere aftale med politiaktionen på det pågældende sted.

> Såfremt der afdækkes større grupperinger trækkes der på operationel reserve fra b-sektionen.
> …"

I en 2. udgave af den taktiske befaling for "Politiaktion 3-01 - Civile Anholdere" ligeledes af 24. maj 2004 udfærdiget af vicepolitikommissær Johnny Paulsen er tilføjet oplysning om en række demonstrationer anmeldt af Den Kinesiske Forening v/Yanbiao Lin. Under "**Uanmeldte"** er tilføjet oplysning om:

> "…
> Der er fra Den Kinesiske Ambassade meddelt, at man fra en Falun Gong avis "Epoch Times" hjemmehørende i Hamborg, samt et tv-selskab "New Chinese TV" har fået oplyst, at omkring 100 Falun Gong fra henholdsvis Danmark, Sverige, Norge og Tyskland har planlagt at forstyrre Parlamentsformandens besøg i Danmark ved:
> …
> En organisation i Danmark kaldet "Chinese Democratic Movement" bestående af ca. 10 personer, har planlagt at protestere/demonstrere under Parlamentsformandens besøg i Danmark.
>
> Derudover er der den permanente Falun Gong demonstration over for den kinesiske ambassade alle hverdage mellem kl. 1000 og kl. 1115 på adressen Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup.
> …"

Vicepolitikommissær Johnny Paulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han skrev den taktiske befaling for politiaktion 3-01, og at oplysningerne i afsnittet "Samlet plan" ikke adskilte sig fra tilsvarende i andre taktiske planer for opklaringsaktioner. Det var sikkerhedshensyn, der lå bag, når der står, at *"… Såfremt der observeres demonstranter sikres det at disse placeres på anviste pladser, … således at demonstranterne ikke kommer for tæt på ministerpræsidenten..."*. Der var et begreb, som hed, at "demonstranterne skulle altid være uden for kasteafstand" af VIP'en og gæsterne omkring VIP'en. I hans optik skulle demonstranterne ikke være ude af syne, og det var ikke sådan, at hans taktiske befaling skulle forstås. Betydningen var, at demonstranterne skulle være uden for kasteafstand, således at man havde tid til at reagere. Hans fokus var alene på sikkerhed.

Oplysningen i den taktiske befaling om, at Falun Gong-demonstranter havde planlagt at forstyrre parlamentsformandens besøg, var en relevant oplysning for de medarbejdere, som skulle ud i marken. Det var en direkte afskrift fra operationsbefalin-

gen, herunder placeringen af oplysningen under afsnittet om uanmeldte demonstrationer.

I taktisk befaling for "Politiaktion 07-7 Den Lille Havfrue" udfærdiget den 26. maj 2004 af vicepolitiinspektør Kim Østergaard er trusselsvurderingen og pkt. "1.1 Strategi" fra operationsbefalingen gentaget. Derudover er anført blandt andet:

> "…
> **2.0 OPGAVE**
>
> Det er opgaven at
> - sikre kortegens fremkomst til den lille havfrue
> - sikre parkeringsmulighed for kortegens ca 10 køretøjer ved "rundkørslen" ud for den Lille Havfrue ved vejen ned mod pavillionen
> - sikre at evt. demonstrationer henvises til Lystbådehavnen ude af syne fra den lille havfrue.
> …
> **3.0 UDFØRELSE**
> …
> Personalet udfører herefter kontrol med, at parkeringsstedet for kortegen er fri for andre køretøjer, herunder turistbusser, samt overvåger nærområdet for evt. demonstranter samt at der er frit fremkommeligt for kortegen, der kommer ad vejen fra Folke Bernadottes Allé mod pavillionen.
> …
> Ved konstatering af evt. demonstranter skal disse henvises til området ved lystbådehavnen og melding straks gives til Vpk. Johnny Paulsen.
> …"

Politiaktion 07-07 var underlagt politiaktion 03-01 v/vicepolitikommissær Johnny Paulsen.

Vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard har for Tibetkommission II forklaret, at når han skrev, at det var opgaven *"at – sikre at evt. demonstrationer henvises til Lystbådehavnen ude af syne fra den lille havfrue"* i sin taktiske befaling, var det, fordi oplysningerne fremgik af operationsbefalingen.

I uunderskrevet taktisk befaling for "Politiaktion 07-3 - Christiansborg Slot" af 27. maj 2004 er anført blandt andet:

> "…
> **EFTERRETNINGER:**
>
> Der foreligger ikke konkrete oplysninger om trusler rettet mod Mr. Bangguo eller besøget i øvrigt.
>
> Muligheden for demonstrationer fra danske tilhængere af den Kinesiske bevægelse Falung Gong kan dog ikke udelukkes.
> …"

I udateret taktisk befaling for ordenspolitiets bevogtning af Hotel Marriott udfærdiget af kriminalassistent Henrik V. Nielsen og politikommissær Boye V. Larsen er anført blandt andet:

> "…
> Der foreligger ingen konkrete trusselsvurderinger mod parlamentsformanden, men der er mulighed for politiske demonstrationer mod styreformen i Kina, samt holdningen til menneskerettigheder.
>
> Opmærksomheden henledes her især på FALUNG GONG bevægelsen.
> …"

Handlingsforløbsrapport 31. maj 2004 til 2. juni 2004

I en handlingsforløbsrapport udfærdiget af vicepolitikommissær Johnny Paulsen for perioden 31. maj 2004 til 2. juni 2004 er under 1. juni 2004 kl. 11.24 anført:

> "…
> En souvenirsælger ved Den lille Havfrue går opmærksom på en kinesisk udseende mand, som virker som turistguide på stedet. Pgl. skulle ved tidligere lejligheder have delt løbesedler ud vedr. Falong gong. …
>
> … Pgl. oplyste generalier som … I en rygsæk blev der set forskellige guidebøger over København, intet mistænkeligt. Pgl. placeret bag afspærringen og mandsopdækket. Ingen episoder.
> …"

Vicekriminalkommissær Johnny Paulsen har for Tibetkommission II forklaret, at han formentlig var ved Den Lille Havfrue, men at han ikke husker episoder derfra.

Han har svært ved at forestille sig, at den omtalte souvenirsælger var en ansat fra politiet eller en informant. Han husker ikke noget om souvenirsælgeren.

Debriefing 3. juni 2004

Af et debriefingsnotat af 9. juni 2004 vedrørende en debriefing afholdt 3. juni 2004 af KSN-lederen politiinspektør Benny Winther Jørgensen fremgår blandt andet, at der var overvejende tilfredshed med operationens afvikling blandt politiaktionerne.

Takkebrev af 10. juni 2004 fra Folkerepublikken Kina's ambassadør til rigspolitichefen

I et brev af 10. juni 2004 til rigspolitichef Torsten Hesselbjerg takkede Folkerepublikken Kina's ambassadør i Danmark for excellent ledelse og enestående udført beskyttelse og sikkerhed for Folkerepublikken Kina's parlamentsformand Wu Bangguo og hans delegation under deres ophold i Danmark. Efter at have takket konkrete personer, herunder sikkerhedsofficeren fra Politiets Efterretningstjeneste, politiinspektør Kai Vittrup og politiinspektør Mogens Norup Lauridsen skrev ambassadøren videre:

> "…
> In addition, we acknowledge a profound debt to Mr. Per Lund, team leader of motorbike police. He always, led his colleagues, adroitly navigated Mr. Wu's motorcade moving in right direction and has successfully avoided Fulungong demonstrators' long-time planned disturbance to Chinese delegation.
> …"

Brevet er påtegnet "LVS/TH[90]" og note om, at kopi er sendt til "PD[91]+Politiafdelingen+PET".

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

Rigspolitichef Torsten Hesselbjerg har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker takkebrevet, men at det er hans påtegning på brevet. Da brevet var skrevet

90 /TH muligvis = Torsten Hesselbjerg
91 Politidirektøren for Københavns Politi, Hanne Bech Hansen

på engelsk, var han måske lidt mere doven end normalt i forhold til at læse det hele. Han ved ikke, om politidirektør Hanne Bech Hansen reagerede herpå. Han sikrede sig, at Københavns Politi og PET modtog brevet. Han noterede altid på dokumentet, når han havde gennemgået det. Når han skrev "Kopi" betød det, at der ikke skulle ske mere fra hans side. Hvis han havde lavet en påtegning, hvor der stod "nævnes", skulle et svar forelægges ham, før det gik ud af huset. Hvis han brugte påtegningen "tale", betød det, at han skulle tale med vedkommende afdeling eller chef, og skrev han "cito", betød det, at det hastede. Han betvivler ikke rigtigheden af kinesernes udsagn om, at *"…Mr. Per Lund, team leader of motorbike police…always… adroitly navigated Mr. Wu's motorcade moving in right direction and has successfully avoided Fulungong demonstrators"*. Der kunne have udviklet sig en ulovlig adfærd i eskorteafdelingen. Det kommer ikke bag på ham, når nu der var den atmosfære, der har vist sig at være om, at kineserne ikke ville se Falun Gong, og at Udenrigsministeriet var opmærksom på det, at afdelingen så på forskellig vis prøvede at lægge ansigtet til musikken og sikre sig ved at ændre på eskorteruterne eller oplyse et andet tidspunkt for kortegens kørsel end det rigtige, uden at det blev så vidtgående som i 2012.

Han kan nemt forestille sig, at der under det kinesiske besøg i 2004 blev placeret demonstranter uden for synsvidde af den kinesiske delegations hotel. Disse unoder er han først blevet bekendt med senere. Demonstranterne kunne tilbage i 2002 eller 2004 have rettet henvendelse til fx pressen herom, så der var kommet fokus på det tidligere, men det var alt for høflige, kan man sige.

Det er ikke lovligt at placere demonstranter, hvor de ikke kan ses. Det er i strid med politiloven, grundloven og EMRK og helt galt. Hvis man skal prøve at forstå det her, skal man blandt andet også forstå, at forholdet til kineserne var meget mere positivt tilbage i 2002 og 2004, end det er for tiden.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har for Tibetkommission II forklaret blandt andet, at han udtalte sig i pressen, fordi han syntes, at det var ærgerligt, at to politiledere skulle stå på mål for en forståelsesramme, som havde været kendt i politiet gennem en længere årrække. I 2004 blev han leder af Beredskabsafdelingen i Københavns Politi, og fra dette tidspunkt indgik han i den operationelle planlægning. Han blev i 2005 udtaget til at opbygge afdelingen Operativ Planlægning og Analyse, hvor han var frem til 2012.

Planlægningen på det operationelle niveau foregik blandt andet på ugentlige sikkerheds- og stabsmøder. Allerede dengang var der en forståelse vedrørende synlighed og anti-kinesiske demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg. Han kan ikke angive præcist, hvordan denne forståelse kom til udtryk. De enkelte operationer blev planlagt på stabsmøder, hvori PET deltog. På møderne deltog endvidere de operative

ledere fra andre involverede politistationer. Det var på disse møder, at forståelsen om synlighed ved kinesiske besøg fremkom. Forståelsen blev talt ind i politiet fra PET, som havde kontakten til værtskabet. PET var altid koblingen mellem værtskabet og politiet. Han ved ikke, hvor PET fik sine informationer fra, herunder om det var fra Statsministeriet eller Udenrigsministeriet, men det var muligvis fra deres møder med værterne for besøgene. Oplysningerne fra PET blev konverteret til noget operationelt og inkorporeret i de operationsbefalinger, der blev udfærdiget i forbindelse med besøgene, idet PET havde en viden, som de enkelte politikredse ikke var i besiddelse af. Han kan alene udtale sig om den viden, som han er blevet bekendt med på det operationelle niveau, der omfatter vicepolitiinspektører, politiinspektører og nogle gange ned på politikommissærniveau.

Der var en italesættelse i forhold til synlighed ved besøg fra Folkerepublikken Kina. Således var det et klart ønske at undgå, at kineserne blev konfronteret med anti-kinesiske demonstrationer, herunder fra Falun Gong og Støttekomitéen for Tibet. Han er bekendt med, at eskorteruter blev ændret for at efterkomme dette. Der kan altid være et sikkerhedsmæssigt aspekt ved ændring af eskorteruter, men ved besøg fra Folkerepublikken Kina blev det synlighedsmæssige aspekt vægtet tungere end ved gæster fra andre lande.

Da han blev en del af planlægningsarbejdet, var der allerede en forståelse af, hvordan de skulle reagere. Han kan ikke udelukke, at han i perioden 2002 til 2012 drøftede med Mogens Lauridsen, hvordan de skulle skærme kineserne mod demonstranter, men han husker det ikke. Det var på stabsmøderne, som han har deltaget i utallige af, at de drøftede, hvordan en konkret opgave skulle løses ud fra en strategisk hensigt, en trusselsvurdering og den operative opgave, der skulle løses.

Forskellen mellem besøg fra Folkerepublikken Kina i forhold til besøg fra andre lande var, at det var sædvanlig praksis, at der ved besøg fra Folkerepublikken Kina var øget fokus på synlighed, således at kineserne ikke måtte møde demonstranter. Det var fast praksis. Da han trådte ind i ledelsen i 2004, kom han ind i denne forståelsesramme for håndteringen af besøg fra Folkerepublikken Kina. Han mindes ikke at have drøftet denne forståelse med sine overordnede. Han ved ikke, hvordan vidensdelingen foregik i ledelsesniveauet over ham. Han er således ikke bekendt med, hvilken viden chefpolitiinspektøren og politidirektøren var i besiddelse af. Han havde kendskab til forståelsesrammen på det operationelle niveau.

Med de positioner, som Mogens Lauridsen har indtaget, herunder som leder af Regionsafdelingen, bør han være bekendt med forståelsesrammen omkring synlighed af demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg. Forståelsesrammen var kendt på dette niveau. Mogens Lauridsen sad for bordenden under stabsmøderne, men

han blev i nogle tilfælde i 2004 afløst af Gunnar Birger Sallov, som var tredjemand i afdelingen på dette tidspunkt. Kaj Vittrup deltog i nogle møder, men han deltog ikke i alle. Kaj Vittrup var dog altid tæt på operationerne.

Vicepolitiinspektør Gunnar Birger Sallov har for Tibetkommission II forklaret blandt andet, at en bemærkning som den i operationsbefalingen om, at "*Eventuelle demonstrationer henvises til området ved Lystbådehavnen. (de ikke kan ses fra området ved den lille havfrue.)",* var med, for at demonstranterne ikke skulle gå hen og genere gæsterne, mens de så Den Lille Havfrue. Lystbådehavnen var rimelig tæt på Den Lille Havfrue uden dog at være "helt oppe i hovederne" på gæsterne. Demonstrationen ved lystbådehavnen ville ikke være ret synlig fra Den Lille Havfrue - faktisk nok slet ikke."

Foreholdt Michael Agerbæks forklaring om, at Michael Agerbæk i 2004 kom ind i en forståelsesramme, hvoraf en del bestod i, at den kinesiske delegation skulle skærmes, så de ikke blev konfronteret med anti-kinesiske demonstrationer, har han forklaret, at det ikke er en praksis, som han kan genkende.

Vicepolitiinspektør Claus Hjelm Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, om chefpolitiinspektør Kai Vittrup havde samme forståelsesramme som Michael Agerbæk, men at det ville undre ham, hvis Kai Vittrup ikke havde viden om forståelsesrammen, da Kai Vittrup havde været meget inde over besøgene, især i 2002. Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen besad i en periode Kai Vittrups stilling, mens Kai Vittrup var udlånt til en international stilling. Han ved ikke, om Kai Vittrups efterfølger, chefpolitiinspektør Jørn Aabye Nielsen, kendte til denne forståelsesramme.

Adspurgt om hvor langt ind i politiets ledelsesrækker denne forståelsesramme eller norm var kendt, har han forklaret, at der var nogen, der havde et ønske om, at et besøg forløb på en god måde. Denne sti kunne kun lægges af dem, der inviterede. Ingen var interesserede i at sige direkte, hvad der skulle gøres, men der kom tilkendegivelser, som blev oplevet forskelligt af modtagerne. Han vil tro, at politiinspektør Mogens Norup Lauridsen også havde den viden. Det ville undre ham, hvis han ikke havde. De, der arbejdede i det operative felt fra chefpolitiinspektørniveau og nedefter, må have haft en grad af viden. Der var en klar oplevelse af, at kineserne ikke ville se demonstranter. Det har alle med en styrende opgave og formentlig også den enkelte politimand haft kendskab til. Det viste sig blandt andet ved, at der blev ændret i kortegeruter. Det har alle med en styrende opgave og formentlig også den enkelte politimand haft kendskab til. Det viste sig blandt andet ved, at der blev ændret i kortegeruter.

Chefpolitiinspektør Kai Vittrup har for Tibetkommission II forklaret blandt andet, at han ikke husker at have været involveret i besøgene fra Folkerepublikken Kina i 2004 og tvivler på, at han var det. Operationsbefalingerne fra disse besøg er anderledes, end dem han sædvanligvis var med i. Om afsnittet "Trusselsvurdering" i operationsbefalingen vedrørende det kinesiske parlaments formand Wu Banggou og frues officielle besøg i Danmark fra den 31. maj til 2. juni 2004 har han forklaret, at denne ikke er formuleret i hans sprog. Formuleringen stammer sandsynligvis fra PET og hører ikke hjemme i en operationsbefaling. Den er udtryk for en politisk holdning, som ikke hører hjemme i en operationsbefaling. Politiet stod alene for sikkerheden. Indholdet i punktet politiaktion 07-7 - Den Lille Havfrue, Langelinie stemmer ikke med den holdning, som han havde givet udtryk for. Formuleringen er kommet ind i operationsbefalingen ved, at "den har cirkuleret, og nogen har puttet det ind." Han har ingen erindring om, at han var en del af operationen. Hvis han har været det, skulle han have foranstaltet, at det blev fjernet fra den taktiske befaling, at demonstrationer blev henvist til lystbådehavnen ude af syne fra Den Lille Havfrue.

Foreholdt Michael Agerbæks forklaring om, at Michael Agerbæk i 2004 kom ind i en forståelsesramme, hvoraf en del bestod i, at den kinesiske delegation skulle skærmes, så de ikke blev konfronteret med anti-kinesiske demonstrationer, har han forklaret, at det ikke er en praksis, som han kan genkende.

8.3.11.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

I en mail af 10. februar 2004 til en række medarbejdere i Udenrigsministeriet, herunder seniorrådgiver Hans Hækkerup, Sus Ulbæk og Thomas Jørgensen, skrev ambassadør Ole Lønsmann Poulsen fra ambassaden i Beijing under emnet "Samtale med kinesisk viceudenrigsminister om statsministerens besøg …" blandt andet:

> "…
> Jeg tilkendegav, at man fra dansk side også i relation til Tibet bekendte sig til et-Kina politikken, og at jeg forventede, at statsministeren i sine formuleringer ville begrænse sig til at henvise dertil.
>
> Jeg brugte lejligheden til at give udtryk for, at man efter min opfattelse fra kinesisk side havde overreageret i sin reaktion på statsministerens modtagelse sidste sommer af Dalai Lama. Modtagelsen var - som det var Kina bekendt - i Dalai Lamas egenskab af spirituel leder og Nobel pris modtager. Og i et samfund som det danske var det utænkeligt, at en sådan modtagelse ikke ville kunne finde sted. En afvisning ville jo netop være at politisere Dalai Lams besøg , og det var det man fra dansk side - og for så vidt vi havde forstået også fra kinesisk side

- ønskede at undgå. Vi prøvede at forstå de kinesiske "følsomheder" (sensitivities), men Kina måtte også forsøge at forstå vores.

På Zhang Yesuis spørgsmål om hvorvidt statsministeren kunne tænkes at inddrage Dalai Lama i drøftelserne, svarede jeg, at jeg ikke var bekendt dermed, men at det ikke kunne udelukkes. Zhang Yesui begrænsede sig til at udtrykke håbet om, at det i givet fald ville blive med en formulering om, at man fra dansk side håbede, at dialogen med Dalai Lama ville fortsætte og føre til en bedre gensidig forståelse.
…"

8.3.12 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2005

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2005:

- Vicepremierminister Hui Liangyu, der har involveret Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Nordsjællands Politi.
- Forsvarsminister Gangchuan Gao, der har involveret Statsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Rigsadvokat Jia Chunwang, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Deputy chief of General Staff fra People's Liberation Army, der alene involverede Forsvarskommandoen.
- Viceminister/forsvarsminister Gao Hucheng, der involverede Udenrigsministeriet og Justitsministeriet.
- Ambassadør Zhen Jianguo, der involverede Statsministeriet og Hofmarskallatet.
- Medlem af Folkerepublikken Kina's Centralkomité, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Nordsjællands Politi.
- Borgmester i Beijing Liu Qi, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Nordsjællands Politi. Liu Qi's besøg er derudover registreret som et selvstændigt besøg i Nordsjællands Politi som et "Besøg på Frederiksborg Slot".

Kommissionen har alene vedrørende besøgene af vicepremierminister Hui Liangyu og forsvarsminister Gangchuan Gao og borgmester i Beijing Liu Qi fundet materiale af betydning for undersøgelsen.

8.3.12.1 Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Hui Liangyu's besøg 13. til 16. april 2005

Folkerepublikken Kina's vicepremierminister Hui Liangyu aflagde i dagene 13. til 16. april 2005 Danmark et besøg, hvor han blandt andet var i privat audiens hos dronningen, mødte minister for fødevarer, landbrug og fiskeri Hans Christian Schmidt og besøgte Avedøreværket, Foss Skandinavia og Danish Crown. Under opholdet var vicepremierministeren indlogeret på Hotel Marriott.

Hui Liangyu var 4. premierminister og medlem af Politbureauet, og hans besøg blev behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Københavns Politis operationsbefaling af 8. april 2005 og tidligere

I en operationsbefaling af 5. og 8. april 2005 udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og kriminalassistent Erling Jürgensen er anført blandt andet:

> "…
> **Trusselsvurdering:**
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Vicepremierministeren eller besøget i øvrigt. Det skal dog bemærkes, at Vicepremierministeren rangerer som nr. 1 af 4 vicepremierministre i Kina.
> Det skal ligeledes påpeges, at et officielt kinesisk besøg vil kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod menneskerettighedsspørgsmål i Kina, ligesom der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer ved den kinesiske ambassade.
> …
> **Den samlede trusselsvurdering vurderes til: lav.**
> …
> **Demonstrationer:**
> Der er en permanente Falun Gong demonstration over for den kinesiske ambassade alle hverdage mellem kl. 1000 og kl. 1115 på adressen Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup.
>
> **1.1 - Strategi**
> Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en afpasset offensiv indsats**,** sørger for sikkerheden omkring Vicepremierministeren og delegation under deres besøget i Danmark. Eventuelle demonstrationer søges afviklet gennem dialog og et troværdigt beredskab, ved at politiets synlighed er minimal og tolerancen høj i relation til fredelige demonstrationer.

> Samtidig skal det sikres, at arrangementet giver så få ulemper som muligt for dem, der i øvrigt berøres af begivenheden.
> …
> **2.0 - Opgave**
> Det er opgaven at:
> …
> - anmeldte eller spontane demonstrationer ikke griber forstyrrende ind i besøget
> …"

Operationsbefalingens oplysninger om truslen fremtræder som kopieret fra PET's trusselsvurdering og anbefalinger af 8. april 2005.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har for Tibetkommission II forklaret, at operationsbefalingen var et dynamisk dokument, der kunne ændres og justeres helt op til og under besøget, såfremt der fx kom ændringer i programmet. Fordelingslisten for operationsplanerne blev ændret i 2007, hvor hele politiets struktur blev lavet om. Beredskabsportalen blev formentlig implementeret sidst i 00'erne, hvor ansatte med adgang selv kunne hente de relevante planer.

Trusselvurderingen fra PET blev efter praksis kopieret ind i operationsbefalingen, hvorefter politiet arbejdede ud fra dette.

Beskrivelsen af sikkerheden i trusselsvurderingen om, at *"Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Vicepremierministeren eller besøget i øvrigt. Det skal dog bemærkes, at Vicepremierministeren rangerer som nr. 1 af 4 vicepremierministre i Kina*", er stort set identisk med trusselsvurderinger fra andre kinesiske besøg, da der, ham bekendt, ikke har været konkrete trusler mod de kinesiske besøg. Oplysningerne om demonstrationerne optrådte altid i PET's trusselsvurderinger ved kinesiske besøg. Han mindes ikke, at de drøftede afsnittet om demonstranter.

I operationsbefalingens afsnit om strategi, stod der ikke noget om at skærme eller begrænse synligheden af demonstrationer. Beskrivelsen i strategien vedrørende demonstrationer var udtryk for en standardhåndtering af demonstrationer. Meget af det, der stod, blev kopieret fra andre operationsbefalinger, hvilket kunne gå ud over refleksionen i forhold til de enkelte afsnit. Strategien kunne lige så vel fremgå af operationsbefalinger for andre udenlandske besøg. Han mener ikke, at det indirekte fremgår af afsnittet, at synligheden af demonstranter skulle begrænses, men forståelsesrammen lå inde bagved i underbevidstheden i forhold til, at der var et ønske om,

at man skulle begrænse synligheden af Falun Gong- og Tibet-demonstrationer, som var de eneste demonstrationer under kinesiske besøg.

Materiale fra de involverede ministerier

I Udenrigsministeriet blev tilrettelæggelsen af besøget varetaget af Thomas Jørgensen, Susan Anette Ulbæk [Sus Ulbæk] og viceprotokolchef Annette Lassen. Der er ikke for kommissionen fremkommet materiale af betydning for undersøgelsen.

Af materiale modtaget fra Statsministeriet fremgår, at Hui Liangyu ikke mødte statsministeren under sit besøg i Danmark.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.12.2 Den kinesiske forsvarsminister og viceformand for den centrale militærkommission Gangchuan Cao's besøg 19. til 21. april 2005

Folkerepublikken Kina's forsvarsminister og viceformand for den centrale militærkommission Gangchuan Cao aflagde i dagene 19. til 21. april 2005 Danmark et besøg, hvor han blandt andet mødte statsminister Anders Fogh Rasmussen, Udenrigsministeriets direktør Friis Arne Petersen, forsvarschef general Helsø og forsvarsminister Søren Gade. Under besøget var Folkerepublikken Kina's forsvarsminister indlogeret på Hotel Marriott.

Gangchuan Cao var viceformand for den centrale militærkommission og rangerede som sådan lige under formanden, præsident Hu Jintao. Gangchuan Cao var endvidere medlem af Politbureauet, og ifølge Udenrigsministeriet en del af Folkerepublikken Kina's magtcentrum. Besøget blev behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

København Politis operationsbefaling af 12. april 2005

I en operationsbefaling af 12. april 2005 udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og vicepolitikommissær Sten Sørensen er anført blandt andet:

> "…
> **Trusselsvurdering:**
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Forsvarsministeren eller besøget i øvrigt. Det skal dog be-

mærkes, at et officielt kinesisk besøg vil kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod menneskerettighedsspørgsmål i Kina, ligesom der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer dagligt ved den kinesiske ambassade.

…

Den samlede trusselsvurdering vurderes til: LAV

…

Demonstrationer:

Der er en permanent Falun Gong demonstration over for den kinesiske ambassade alle hverdage mellem kl. 1000 og kl. 1115 på adressen Øregårds Alle 25, 2900 Hellerup.

1.1 - Strategi

Det er den strategiske hensigt, at politiet gennem en afpasset offensiv indsats, sørger for sikkerheden omkring Forsvarsministeren under dennes besøg i Danmark. Eventuelle demonstrationer søges afviklet gennem dialog og et troværdigt beredskab, ved at politiets synlighed er minimal og tolerancen høj i relation til fredelige demonstrationer.

Samtidig skal det sikres, at arrangementet giver så få ulemper som muligt for dem, der i øvrigt berøres af begivenheden.

…

2.0 - Opgave

Det er opgaven at:

…

- anmeldte eller spontane demonstrationer ikke griber forstyrrende ind i besøget

…"

Operationsbefalingens formulering af trusselsvurderingen var kopieret fra PET's trusselsvurdering og anbefalinger.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har for Tibetkommission II forklaret, at trusselsvurderingen ligner en gengivelse fra andre lignende besøg. Operationsbefalingens strategi var givetvis kopieret fra operationsbefalingen af 8. april 2005. At det i afsnit 1.2 om Ledelse og stab er oplyst, at KSN- niveau 1 var involveret, viser, hvor lille truslen var. De opererede med KSN-niveau 1-3, og ved et højere trusselsniveau ville KSN-niveauet være 2 eller 3.

Taktiske befalinger

I en taktisk befaling for færdselspolitiet af 12. eller 14. april 2005 udfærdiget af Mike Lima[92] Flemming Lehnert er trusselsvurderingen, oplysningen om Falun Gong demonstrationen og den strategiske hensigt gentaget fra operationsbefalingen.

Materiale fra de involverede ministerier

Udenrigsministeriet, Sydgruppen, udarbejdede den 19. april 2005 talepunkter til Udenrigsministeriets direktør til brug for samtalen med forsvarsminister Cao Gangchuan. Heri anføres blandt andet:

> "…
> Fra dansk side vil man kunne anvende lejligheden til at understrege det gode forhold til Kina, herunder ønsket om et tættere samarbejde på det politiske, økonomiske og sikkerhedsmæssige område.
> …
> **[Baggrund:**
>
> **Det bilateral forhold**
> Dansk Kina-politik lægger vægt på dels udbygget økonomisk og handelsmæssigt samarbejde, dels politisk dialog, herunder dialog om menneskerettighederne, med henblik på at bistå Kina i bestræbelserne på at blive integreret i det internationale samfund. …
>
> Det bilaterale forhold mellem Danmark og Kina er godt og hviler på en lang tradition for samarbejde. Det gode forhold afspejles bl.a. i hyppig besøgsudveksling (bl.a. statsministerens besøg i Kina den 24.-28. februar 2004, kinesiske vice-statsministerbesøg 13.-15. april 2005 og forventet statsbesøg i 2006 eller 2007 af Kinas præsident Hu Jintao) og stadig stigende økonomisk samkvem. Den 11. maj d.å. er 55-året for Danmarks anerkendelse af Kina (Ét-Kina politikken).
> …"

Et referat af statsministerens samtale med Folkerepublikken Kina's forsvarsminister den 21. april 2005 udfærdiget i Statsministeriet indeholder ikke oplysninger af interesse for undersøgelsen.

92 Motorcykelleder

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.12.3 Folkerepublikken Kina's medlem af Centralkomiteen og borgmester i Beijing Liu Qi 11. og 12. juni 2005

Folkerepublikken Kina's medlem af Centralkomiteen og borgmester i Beijing Liu Qi aflagde i dagene 11. og 12. juni 2005 Danmark et besøg, hvor han blandt andet besøgte Avedøreværket. Under opholdet var borgmesteren indlogeret på SAS Royal Hotel.

Selv om Liu Qi tillige var medlem af Politbureauet, synes hans besøg ikke behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Trusselsvurdering af 1. juni 2005

I trusselsvurdering og anbefalinger fra Politiets Efterretningstjeneste af 1. juni 2005 er anført blandt andet:

> "…
> **Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod hr. Liu Qi eller besøget i øvrigt. Det skal dog bemærkes, at et officielt besøg fra Kina vil kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod menneskerettighedsspørgsmål i Kina, ligesom der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong-bevægelsen, der demonstrerer dagligt ved den kinesiske ambassade.**
> …"

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at trusselsvurderingen alene er vejledende for det operationelle politi. Hvis PET har oplysninger om trusler eller om en demonstration, som godt kunne udvikle sig til en trussel, har de pligt til at videregive informationen til den ansvarlige politikreds.

Københavns Politis operationsbefaling

Københavns Politi har oplyst, at der ikke foreligger en operationsbefaling for dette besøg.

De taktiske befalinger

Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering er gentaget i taktisk befaling for færdselspolitiet af 8. juni 2005 udfærdiget af vicepolitikommissær Flemming Lehnert.

I taktisk befaling for lufthavnen af 9. juni 2005 udfærdiget af politikommissær Niels-Erik Nielsen og politiassistent Daniel R. Raahauge er anført blandt andet:

> "…
> **2.0 OPGAVEN**
>
> Politiet i lufthavnen skal:
> – sikre, at hr. Liu Qi med følge ved ankomst og afrejse kan komme til og fra lufthavnen uden forstyrrelser og i øvrigt ikke udsættes for overgreb eller lider anden overlast.
> …"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.13 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2006

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2006:

- Folkekongressens viceformand Li Tieying, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi og Fyns Politi. Li Tieying's besøg er derudover registreret som et selvstændigt besøg i Nordsjællands Politi som et "Besøg på Frederiksborg Slot".
- Ambassadør Zhen Jianguo, der alene involverede Statsministeriet.
- Viceminister for civile affærer Li Liguo, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Forsvarschef Liang Guanglie, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Vicepremierminister Liu Yandong, der involverede Udenrigsministeriet og Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi, Nordsjællands Politi og Midt- og Vestsjællands Politi.
- Premierminister Wen Jiabao, der alene involverede Statsministeriet.

- Viceformanden for Kongressen Cheng Siwei, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Nordsjællands Politi.
- Et arbejdsbesøg af nogle kinesiske ministre, der alene involverede Fyns Politi.
- En kinesisk erhvervsdelegation, der alene involverede Statsministeriet.
- Ambassadør Zie Hangsheng, der alene involverede Statsministeriet.
- Et ASEM-møde, der involverede Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- En arbejdsmiddag, der alene involverede Nordsjællands Politi.
- Statsråd Chen Zhili og undervisningsminister Zhou Ji m.fl., der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.

Tibetkommission II har alene vedrørende viceformand Li Tieying's, Folkerepublikken Kina's statsråd Chen Zhili's og undervisningsminiser Zhou Ji m.fl.'s samt Folkerepublikken Kina's viceformand for Political Consultative Conference Liu Yandong's besøg fundet materiale af interesse for undersøgelsen.

8.3.13.1 Folkerepublikken Kina's viceformand Li Tieying's besøg 16. til 19. januar 2006

Folkerepublikken Kina's viceformand Li Tieying aflagde i dagene 16. til 19. januar 2006 Danmark et besøg, hvorunder han blandt andet mødte økonomi- og erhvervsminister Bent Bendtsen og 1. viceformand for Folketinget Svend Auken og besøgte Bryggeriet Apollo.

Li Tieying var medlem af Politbureauet indtil 2002. Som tidligere medlem af Politbureauet og som viceformand for det ikke særligt magtfulde kinesiske parlament, Folkekongressen, blev hans besøg behandlet med relativt lav prioritet af de danske myndigheder.

Trusselsvurdering af 10. januar 2006

I trusselsvurdering og anbefalinger af 10. januar 2006 fra Politiets Efterretningstjeneste er anført blandt andet:

> "…
> **Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Viceformanden eller besøget i øvrigt. Et officielt kinesisk besøg vil dog kunne afføde demonstrationer, der er rettet mod men-**

> **neskerettighedsspørgsmål i Kina, ligesom der til stadighed er tilhængere af Falung Gong-bevægelsen, der demonstrerer ved den kinesiske ambassade.**
> …"

Københavns Politis operationsbefaling

Københavns Politi har oplyst, at der ikke foreligger en operationsbefaling for dette besøg.

De taktiske befalinger

I udateret taktisk befaling for lufthavnen udfærdiget af politikommissær Niels-Erik Nielsen er anført blandt andet:

> "…
> **Efterretninger**: ingen konkrete trusler rettet mod delegationen eller arrangementet.
> …
> **2.0 OPGAVEN**
> Politiets opgave er ved synlig tilstedeværelse at:
> - sikre delegationen under dens ophold i lufthavnen
> - sikre at ankomst/afgang kan gennemføres uforstyrret.
>
> …"

I udateret taktisk befaling for færdselspolitiet, 2. udgave, udfærdiget af politiassistent John Søgaard Larsen og sendt til blandt andre OPA og politikommissær Ole Kahr er anført blandt andet:

> "…
> **1.1 Trusselsvurdering**
> Politiets efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af konkrete trusler rettet med delegationen eller arrangementet, men på grund af Viceformandens position anbefaler Politiets Efterretningstjeneste, at [ingen tekst]
>
> Den samlede trusselsvurdering vurderes som: **Lav**
> …

1.4 Strategi.
Det er den strategiske hensigt, at politiet igennem en afpasset offensiv indsats sørger for sikkerheden omkring arrangementet og gæsternes ophold i Danmark.
…"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.13.2 Folkerepublikken Kina's statsråd Chen Zhili's og undervisningsminiser Zhou Ji m.fl.'s besøg 23. til 26. september 2006

Folkerepublikken Kina's statsråd Chen Zhili og undervisningsminister Zhou Ji m.fl. aflagde i dagene 23. til 26. september 2006 Danmark et besøg, hvor de blandt andet mødte statsminister Anders Fogh Rasmussen og undervisningsminister Bertel Haarder og besøgte Avedøreværket og DTU. Folkerepublikken Kina's statsråd var under opholdet indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Chen Zhili rangerede som statsråd under vicepremierministrene, men over ressortministrene. Chen Zhili var ikke medlem af Politbureauet. Zhou Ji var ressortminister og heller ikke medlem af Politbureauet. Besøget blev desuagtet behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

Trusselsvurdering af 21. september 2006 og tidligere

I Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurderinger og anbefalinger af 18. og 21. september 2006 er anført blandt andet:

"…
Trusselsvurdering:

Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod besøget eller de besøgende ministre. Det skal dog påpeges at der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer ved den kinesiske ambassade…
…"

Københavns Politis operationsbefaling

Københavns Politi har oplyst, at der ikke foreligger en operationsbefaling for dette besøg.

Odense Politis operationsbefaling af 20. september 2006

I Odense Politis operationsbefaling af 20. september 2006 udfærdiget af politiinspektør Johnny Schou og politikommissær Ken Andersen er anført blandt andet:

> "…
> **1.1 STRATEGI**
>
> Det er politiets strategiske hensigt at være **henholdende** med et begrænset antal polititjenestemænd tilstede ved besøget samt ledsagelse.
> …"

De taktiske befalinger

I Københavns Politis taktiske befalinger er første punktum i Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering citeret.

I udateret taktisk befaling for Rosenborg Slot udfærdiget af vicepolitiinspektør Kim Lykke Østergaard er Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering gentaget. Endvidere er anført blandt andet:

> "…
> **Strategi**
> Politiet medvirker ved en **henholdende** strategi. Hvis der opstår optræk til alvorlige forstyrrelser, herunder vold, hærværk eller anden kriminalitet, vil politiet skifte til en **offensiv indsats** for at modvirke dette.
> …"

Materiale fra de involverede ministerier

Et referat af statsminister Anders Fogh Rasmussens samtale med statsråd Chen Zhili den 26. september 2006 udfærdiget i Statsministeriet indeholder blandt andet oplysning om, at:

> "…
> Statsministeren understregede, at man fra dansk side selvsagt var opmærksom på Kinas kandidat til stillingen i WHO. Endnu havde Danmark ikke taget stilling til, hvem man ville støtte, men der var ingen tvivl om, at Kinas kandidat var fuldt kvalificeret.
>
> Statsministeren bekræftede Danmarks ét-Kina politik. Fra dansk side opfordrede man alle parter til at undgå spænding. Statsministeren bød det velkommen, at der i forbindelse med Chen Zhilis besøg var undertegnet to memoranda på uddannelsesområdet. Danmark ønskede et tæt samarbejde på uddannelsesområdet, og så endvidere store muligheder inden for energi og miljø.
>
> Statsministeren henledte afslutningsvis opmærksomheden på, at han dagen efter ville modtage en større delegation af kinesiske erhvervsfolk. Det var yderligere et tegn på den store vægt, som Danmark tillagde det dansk-kinesiske forhold.
> …"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.13.3 Folkerepublikken Kina's viceformand for Political Consultative Conference Liu Yandong's besøg 27. til 30. oktober 2006

Folkerepublikken Kina's viceformand for Political Consultative Conference Liu Yandong aflagde i dagene 27. til 30. oktober 2006 Danmark et besøg, hvor hun blandt andet mødte Folketingets formand Christian Mejdahl, viceformand for Folketinget Svend Auken og udenrigsminister Per Stig Møller og besøgte Dansk Industri. Viceformanden var under opholdet indlogeret på Marriott Hotel.

Liu Yandong var viceformand for det rådgivende parlament, Political Consultative Conference (CPPCC), og ikke medlem af Politbureauet. Hendes gode forbindelse til præsident Hu Jintao sikrede hende dog en vis status, og hun opnåede medlemskab af Politbureauet året efter besøget. Besøget blev dog behandlet på relativt lav niveau af de danske myndigheder.

Trusselsvurdering af 24. oktober 2006

I Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering og anbefalinger af 24. oktober 2006 er anført blandt andet:

»…
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Viceformand, fr. Liu Yandong eller besøget i øvrigt…
…«

Københavns Politis operationsbefaling af 24. oktober 2006

I operationsbefaling af 24. oktober 2006 udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og kriminalassistent Erling Jürgensen er Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering gentaget. Endvidere er anført blandt andet:

»…
2.0 - Opgave
Det er opgaven at:
…
- anmeldte eller spontane demonstrationer ikke griber forstyrrende ind i besøget,

…«

De taktiske befalinger

I en taktisk befaling for politiaktion 07-5 Bellahøj af 24. oktober 2006 udfærdiget af vicepolitiinspektør Kim Østergaard er anført blandt andet:

»…
Trusselsvurdering:
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod Viceformand, fr. Liu Yandong eller besøget i øvrigt…
…
1.1 - Strategi
Det er den strategiske hensigt, at politiet på baggrund af den aktuelle trusselsvurdering gennem en afpasset offensiv indsats sikrer, at der specielt på de indre linier skabes den fornødne sikkerhed, ved at politiet gennem en fastholdelse af initiativet har kontrol med situationen og arrangementet, men som samtidig under iagttagelse af fornøden fleksibilitet er med til, at fastholde arrangementet som en festlig begivenhed der medfører så få ulemper som muligt for dem, der i øvrigt berøres af begivenheden.

2.0 – Opgave
Det er opgaven at:
- foretage politimæssig tilstedeværelse ved ankomst til de øvrige besøgssteder.

…"

Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering og anbefalinger er gentaget i de taktiske befalinger.

Der er ikke i materiale udleveret af de undersøgte ministerier fundet dokumenter af interesse for undersøgelsen.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.14 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2007

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2007:

- Præsident Hu Jintao, der alene var registreret i Statsministeriet. Besøget blev først gennemført i 2012.
- En ASEM Miljøkonference, der involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Viceudenrigsminister Kong Quang, der involverede Udenrigsministeriet og Justitsministeriet.

Der er ikke for kommissionen fremkommet oplysninger af interesse for undersøgelsen vedrørende disse besøg, men i materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, er fundet oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen.

8.3.14.1 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Oplysning om et aftalt møde med den kinesiske ambassade om demonstrationer foran ambassaden med deltagelse af politidirektør Johan Martini Reimann

I et referat fra et såkaldt VPI-møde den 20. august 2007 i Nordsjællands Politi, OPA – Operativ Planlægning og Analyse, hvori deltog blandt andre chefpolitiinspektør Torben Mølgård og politiinspektør Allan Nyring, begge Rigspolitiet, og politiinspektør Uffe Stormly, Nordsjællands Politi, er oplyst blandt andet:

> "…
> Der er aftalt møde med den kinesiske ambassade, hvor Reiman også deltager vedr. demonstrationer foran ambassaden.
> …"

Politidirektør Johan Martini Reimann har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker det konkrete møde, men at han utvivlsomt deltog, idet politidirektøren af honorære grunde altid deltog, når politiet havde formelle møder på ambassadeniveau, hvorimod den daglige betjening af ambassaderne godt kunne ske på et andet niveau. Han mener ikke, at der deltog medarbejdere fra PET eller Protokollen i de møder på ambassaderne, som han deltog i. Møderne drejede sig typisk om klager over gener fra demonstrationer, herunder sikkerhedsgener og støjgener.

Udenrigsministeriets referat til ambassaden i Beijing af samtale om kinesisk bekymring for Falun Gong fakkeltog

I et referat af møde den 19. september 2007 skrev chefkonsulent Jonas Parello-Plesner, Udenrigsministeriet, til den danske ambassade i Beijing blandt andet:

> "…
> **Ift. til Falun gong/OL** oplystes, at der ventedes en fakkeltog i København arrangeret af Falun gong og mod OL i Kina. Fra kinesisk side håbede på, at man ville forbyde dette arrangement, der besudlede Kina, samt ikke deltage officielt og på højt niveau. I Tjekkiet havde en vicepremierminister deltaget og det havde været meget skadeligt for det bilaterale forhold.
>
> Fra dansk side oplystes, at man ikke havde kendskab til arrangementet .., men at kulturelle arrangementers og demonstrationers lovlighed afgjordes af Politiet/Justitsministeriet, og at der i Danmark var udbredt mulighed for at forfægte alle synspunkter også ved offentlige demonstrationer inden for rammerne af bl.a. injurielovgivning.
> …"

8.3.15 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2008

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2008:

- En delegation fra Ministry of Public Security (MPS), der alene involverede Rigspolitiet.
- Director of operations John So, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Folkerepublikken Kina's ambassadør, der alene involverede Midt- og Vestsjællands Politi.
- Vice commissioner Chen Du, der alene involverede Syd- og Sønderjyllands Politi.
- Den kinesiske ambassadørs officielle besøg i Grønland, registreret som et officielt kinesisk besøg i Forsvarsministeriets Departement.
- 1. næstformand for Det stående Udvalg i Folkerepublikken Kina's Folkekongres og medlem af politbureauet Wang Zhaoguo, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi, Fyns Politi, Nordsjællands Politi, Sydsjælland- og Lolland-Falster Politi og Midt- og Vestsjællands Politi.

Der er i det afleverede materiale alene fundet dokumenter af interesse vedrørende 1. næstformand Wang Zhaoguo's besøg, men der er tillige i materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, fundet oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen.

8.3.15.1 Folkerepublikken Kina's 1. næstformand for Det Stående Udvalg i Folkerepublikken Kina's Folkekongres og medlem af Politbureauet Wang Zhaoguo's besøg 4. til 7. september 2008

Næstformanden for Det Stående Udvalg i Folkerepublikken Kina's Folkekongres og medlem af Politbureauet Wang Zhaoguo aflagde i dagene 4. til 7. september 2008 Danmark et besøg, hvor han blandt andet mødtes med statsminister Anders Fogh Rasmussen og Folketingets formand Thor Pedersen og næstformand Svend Auken. Under opholdet var næstformanden indlogeret på Radisson SAS Scandinavia Hotel.

Wang Zhaoguo var tillige medlem af Politbureauet og rangerede over statsråder og ressortministre, men under vicepremiereministre. Hans besøg blev af de danske myndigheder behandlet på relativt højt niveau.

Trusselsvurdering af 25. august 2008

I trusselsvurdering og anbefalinger af 25. august 2008 fra Politiets Efterretningstjeneste er oplyst blandt andet:

»…
Trusselsvurdering:

Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod ovennævnte arrangement den besøgende person, men der gøres opmærksom på, at der i Danmark i forhold til den vestlige verden, for tiden er et generelt forhøjet trusselsniveau. Det skal endvidere påpeges at der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer ved den kinesiske ambassade. Dette sammenholdt med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark, gør at følgende sikkerhedsforanstaltninger anmodes iværksat:
…«

<u>Københavns Politis operationsbefaling af 25. august 2008</u>

I en operationsbefaling af 25. august 2008 udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og politiassistent Morten Vinther er anført blandt andet:

»…
Trusselsvurdering:
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod den besøgende, mod ovennævnte arrangementer eller de delegationen, men der gøres opmærksom på, at der i Danmark i forhold til den vestlige verden, for tiden er et generelt forhøjet trusselsniveau. Det skal endvidere påpeges, at der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer ved Den kinesiske Ambassade.
…
1.1 Strategi:
…
Hvis der skulle opstå demonstrationer eller andre hændelser, der medfører optøjer eller uroligheder, er det den strategiske hensigt, gennem en målrettet offensiv indsats at stille uromagerne til ansvar gennem en konsekvent strafferetlig reaktion…
…
2.0 OPGAVE:
Det er opgaven at:
- Mr. Zhaoguo og delegationen ikke forulempes under opholdet i Danmark.
- arrangementerne gennemføres i god ro og orden.
- der opstilles en tilstrækkelig styrke til håndtering af eventuelle demonstrationer

- …

…

Politiaktion 02-1 Operationel Reserve – Dagligt beredskab
Indsatsleder: Pk. Jesper Bangsgaard, Specialafdelingen
Politiaktionen skal under hensyntagen til andre opgaver og efter anmodning yde assistance til de øvrige politiaktioner i denne operationsbefaling. I forbindelse med besøgene i Københavns Politikreds skal politiaktionen ved ankomst og afgang køre sektorpatrulje ved relevante steder/områder så eventuelle demonstrationer erkendes hurtigst muligt.

Såfremt der er optræk til demonstrationer eller spontane uroligheder skal politiaktionen indlede dialog med demonstrationslederen og her fastlægge demonstrationsrute. I forbindelse med dialogen skal demonstrationslederen gøres bekendt med retningslinierne for afviklingen af demonstrationen herunder konsekvenserne, hvis disse ikke overholdes. Såfremt demonstrationen ikke overholder reglerne og laver uorden/uroligheder, skal disse forsøges afværget ud fra de offensive operationelle teknikker.
…"

Det overordnede politimæssige operative og koordinerende ansvar for operationen blev ifølge operationsbefalingen varetaget af politiinspektør Mogens Lauridsen, Station City, politiinspektør Richard La Cour, Station Lufthavnen, politiinspektør Gert Sejback, Station Amager, politiinspektør Torben Mølgård Jensen, Nordsjællands Politikreds, politiinspektør Bjarne Sørensen, Fyns Politikreds, politiinspektør Michael Kristiansen, Vestegnens Politikreds, politiinspektør Steen Skovgaard Larsen, Midt- og Vestsjællands Politikreds, og politiinspektør Erik Johansen, Sydsjællands og Lolland-Falsters Politikreds.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har for Tibetkommission II forklaret, at formålet med det, der er skrevet under punkt 1.1 Strategi, var at give dem, der skulle løse opgaven, mulighed for at ændre i indsatsen, hvis der skulle opstå uroligheder. Langt de fleste situationer blev løst ud fra en henholdende strategi, hvor politiet afventede situationen og kun greb ind og foretog anholdelser, hvis der opstod uroligheder. Strategien kunne, som den er formuleret, stå i enhver anden operationsbefaling.

Afsnit 2.0 om politiets opgaver, hvoraf fremgår blandt andet, at det skulle sikres, at Mr. Zhaoguo samt delegationen *"ikke forulempes"* under opholdet i Danmark, ville almindeligvis betyde, at kortegen eller objektet ikke skulle møde fysisk modstand under besøget. Dette var det politiets opgave at sikre. Der har været en bredere for-

ståelse og fortolkning af begrebet "*forulempes*" ved kinesiske besøg, da synlighedsaspektet har været indfortolket heri.

De taktiske befalinger

Trusselsvurderingen beskrevet i operationsbefalingen er kopieret over i en række taktiske befalinger.

I taktisk befaling af 3. september 2008 for "Politiaktion 07-2, SAS Scandinavia Hotel", udfærdiget af politikommissær Erik Rørbæk Petersen er anført blandt andet:

> "…
> **Situation:**
> …
> Trusselsvurderingen indeholder ikke oplysninger om konkrete trusler. Der gøres opmærksom på, at der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer ved Den kinesiske Ambassade.
>
> **Strategi:**
> Strategien er en henholdende og fleksibel indsats til sikring af gennemførelse med høj grad af sikkerhed.
> …"

Fyns Politis operationsbefaling af 26. august 2008

I Fyns Politis operationsbefaling af 26. august 2008 udfærdiget af politiassistent Jesper Fabricius er strategien beskrevet således:

> "…
> **1.1 STRATEGI**
> Det er politiets strategiske hensigt at være **henholdende** med et begrænset antal polititjenestemænd tilstede ved besøget samt ledsagelse.
> …"

Nordsjællands Politis lokale planer

1. næstformanden aflagde under opholdet besøg på Louisiana den 4. september 2008, den 6. september 2008 deltog 1. næstformanden i en middag på den kinesiske

ambassade, og den 7. september 2008 besøgte 1. næstformanden Kronborg og Frederiksborg Slot, og i den anledning skrev politiinspektør Allan Nyring og politiassistent Hanne Nielsen, Nordsjællands Politi, i lokale planer vedrørende de lokale politimæssige foranstaltninger blandt andet:

> "…
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod ovennævnte arrangement eller den besøgende person, men der gøres opmærksom på, at der i Danmark i forhold til den vestlige verden, for tiden er et generelt forhøjet trusselsniveau. Det skal endvidere påpeges, at der til stadighed er danske tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der demonstrerer ved den kinesiske ambassade. Dette sammenholdt med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark, gør at der anmodes om politimæssig tilstedeværelse…
> …"

Politikommissær Bent Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han i forbindelse med andre senere besøg fra Folkerepublikken Kina fra 2007 eller 2008 og frem havde ansvaret for planlægningsstabens placering af demonstrationer. Der indgik det i overvejelserne at placere demonstrationerne således, at delegationerne reelt ikke kunne se dem, og man gjorde det også. Det var af hensyn til værtskabet over for VIP'en, at man placerede demonstrationerne uden for eskorteruten. Det lå i sikkerhedsvurderingen fra PET, at kineserne ikke ønskede at se demonstrationer. Man forbød ikke demonstrationerne, men man prøvede at imødekomme kinesernes ønske ved, at demonstranterne blev placeret således, at de var i en vis nærhed af VIP'en, men på en sådan afstand at VIP'en ikke ville føle sig stødt eller muligvis slet ikke så demonstrationen. Det var på stabsmøder, at de drøftede placeringen af demonstrationer. Det var ikke ham personligt, som besluttede den endelige placering.

Det var et løbende tema, at man skulle skærme demonstrationer i forbindelse med kinesiske besøg. Det var en del af retorikken og kom op med det samme, når der var et besøg fra Folkerepublikken Kina. Man så det i Københavns Politi som problematisk, at man skærmede demonstrationer, idet man har ret til at demonstrere i Danmark. Det var således også en opmærksomhed på, at demonstranter skulle kunne ses af dem, som demonstrationen var rettet mod. De trak lidt på smilebåndet af det, men det lå i luften, at det var den måde, som de skulle håndtere det på. Det var blandt andet svært at håndtere i dialogen med demonstranterne, hvor der gerne skulle være en konstruktiv feed back, hvilket ikke var i tråd med at sige, at de ikke kunne stå på et sted, fordi de kinesiske gæster ikke kunne lide at se dem. Der var ikke noget tidspunkt, hvor der var nogen i Københavns Politi, som sagde, at de ikke ville være med til, at man skærmede demonstrationerne.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.3.15.2 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Mailkorrespondance mellem Udenrigsministeriet og Statsministeriet 9. april 2008 om muligt besøg af Tibet's udenrigsminister

I en mailkorrespondance af 9. april 2008 mellem centerchef Sus Ulbæk, Udenrigsministeriet, og kontorchef Lisbet Zilmer-Johns, Statsministeriet, vedrørende muligt besøg i Danmark af Tibet's udenrigsminister spurgte kontorchef Lisbet Zilmer-Johns centerchef Sus Ulbæk om:

> "…
> status for afklaring af besøg af tibets um'er, herunder besøg i andre lande ? (vi vil gerne orientere op i Huset)
> …"

Centerchef Sus Ulbæk svarede:

> "…
> Med alt det tumult der har været om DKs linje i forhold til OL gør det jo hele sagen lidt vanskeligere, Vi lå bare så godt med STMs klare udmelding - og kineserne var enormt afslappede. Nu er de jo på vej i diskanten - hvad Danmark mener nu??
>
> Et Tibetbesøg oveni er ikke godt på den front.
>
> Så lige nu ser vi på om vi kan slippe med at mødes på embedsmandsniveau. Vi har lige besvaret POTENTIELLE para 20 spm. om hvorfor UMen ikke vil mødes med...
>
> Det er ikke let - (vi prøver argumentet om at det vil skade mulighderne for dialog mellem Kina og Tibet) Det vil Mogens Lykketoft købe - men ingen af de andre i FT. Jeg kan ikke se at vi kan undgå det opfølgende spørgsmål - Var DK under pres fra Kina i sagen? Det er jo det spm vi ikke kan lide. Heldigvis har Kina ikke henvendt sig endnu - men det sker senest i morgen jf. SF-landsmødet.
>
> Bureukratargumentet om at ingen andre gør det, så vi gør heller ikke dur ikke. Vi fører aktivistisk udenrigspolitik.

…
Jeg har det også lidt svært med at vi går så meget ind for ytringsfrihed - men Kina skal så bestemme hvem vi taler med... Tibetanerne er virkelig et folk, som bliver trådt under fode. Og hvor der er brug for værdikamp.
…"

Kontorchef i Statsministeriet Lisbet Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at hendes ansvar som konsulent og kontorchef var den del af udenrigsområdet, der vedrørte lande uden for EU, herunder Folkerepublikken Kina. Derudover omfattede området sikkerheds-, forsvars- og bistandspolitik og alt det løse uden for EU området. Hun var også formand for Kriseberedskabsgruppen og sekretær for Sikkerhedsudvalget og Embedsmandsudvalget. Hun sendte mail af 9. april 2008 til Sus Ulbæk i Udenrigsministeriets Asienkontor i sin egenskab af konsulent på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. "Op i huset" var som minimum til departementschefen og også statsministeren, hvis det var vigtigt nok. Det står hende ikke i dag klart, hvilket besøg Sus Ulbæks svar om, at hele sagen var blevet gjort vanskeligere af Danmarks linje i forhold til OL, og at kineserne var på vej i diskanten, handlede om. Hun mener ikke, at der blev gennemført et besøg af den tibetanske udenrigsminister. Hun mindes, at der forudgående havde været et møde i Statsministeriet, hvor Sus Ulbæk havde nævnt, at der var overvejelser om besøg af en tibetansk repræsentant, og hun havde selv i den forbindelse spurgt ind til, hvad andre lande gjorde. I og med at Danmark er med i EU, hvor der er en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, har Danmark orienteret sig mod, hvad andre EU- og nordiske lande gør i forhold til Folkerepublikken Kina. Det kan være i den kontekst, at mailkorrespondancen skal læses. At mødes på embedsmandsniveau er modsætningen til at mødes på politisk niveau. Et møde med Tibet fra dansk side vil kineserne typisk anse for at være i strid med ét-Kinapolitikken. Der ville derfor blive gjort indsigelser mod et sådant møde fra kinesisk side. Man søgte som følge heraf at holde møder med eksiltibetanere på embedsmandsniveau. Der skete ændringer i 2011, hvor Dalai Lama ikke længere var politisk leder. Der havde gennem lang tid været et bredt flertal i Folketinget bag den vedtagne ét-Kinapolitik. Hun genkender derfor ikke billedet af Mogens Lykketoft på den ene side og resten af Folketinget på den anden side.

Chef for udenrigsområdet Thomas Ahrenkiel, Statsministeriet, har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at være blevet orienteret om centerchef Sus Ulbæks mail af 9. april 2008. Han husker ikke nærmere om konkrete politiske drøftelser om det omtalte pres fra Folkerepublikken Kina, men der var ingen tvivl om, at Folkerepublikken Kina ville opfatte et møde med Dalai Lama eller andre repræsentanter for Tibet som værende i strid med den danske ét-Kinapolitik. Man var derfor i Statsministeriet opmærksom på eventuelle besøg af tibetanske repræsentanter, og det er i dette lys, at Lisbet Zilmer-Johns' forudgående mail af 9. april 2008 til Sus

Ulbæk skal ses, idet sådanne besøg ville kunne medføre spørgsmål, som ville kunne lande på deres bord. Hvis Dalai Lama kom på besøg, ville det blandt andet rejse spørgsmålet, om statsministeren skulle mødes med Dalai Lama.

Udenrigsministeriets referat til ambassaden i Beijing af telefonsamtale 30. april 2008 med Folkerepublikken Kina's ambassade om uønsket tibetansk fakkelmarch

I en mail af 30. april 2008 til ambassaden i Beijing, cc. souschef Lars Bredal, ambassadesekretær Mads Kjeldsen, politisk direktør Liselotte Kjærsgaard Plesner, centerchef Sus Ulbæk, bilateral chef Carsten Nilaus Petersen, udenrigsråd og senere udviklingspolitisk direktør Ib Petersen og Direktionssekretariatet, skrev chefkonsulent Jonas Parello-Plesner, Udenrigsministeriet, i et referat af en telefonsamtale med Folkerepublikken Kina's ambassade blandt andet:

> "…
> Kinesisk tilfredshed med statsministerens linje på samrådet den 24. april 2008 omkring dansk deltagelse i OL. Det var et virkeligt godt udgangspunkt for fortsat gode bilaterale relationer.
> …
> Fra kinesisk side nævntes bekymring over tibetansk fakkelmarch den 1. maj herunder i Fælledparken med deltagelse af bl.a. Villy Søvndal. Souschefen gjorde opmærksom på, at man var klar over danske regler (bem: vedrørende forsamlingsfrihed og ytringsfrihed) men at man fra kinesisk side – i det mindste - håbede at regeringen ikke ville deltage heri.
> …"

Mailen blev samme dag videresendt til Anders Bjørn Hansen, Statsministeriet, der den 5. maj 2008 videresendte mailen til chefen for udenrigsområdet Thomas Ahrenkiel, kontorchef Lisbet Zilmer-Johns og Lars von Spreckelsen-Syberg, alle Statsministeriet.

Chef for udenrigsområdet Thomas Ahrenkiel, Statsministeriet, har for Tibetkommission II forklaret, at han vil tro, at mailen blev videresendt til ham på grund af afsnittet om OL, idet der havde været en del offentlig diskussion om statsministerens klare linje om, at Danmark ikke skulle boykotte åbningsceremonien ved OL i Beijing. Det dansk-kinesiske forhold var på dette tidspunkt udmærket og under styrkelse, hvilket bedst illustreres af indgåelsen af det strategiske partnerskab med Folkerepublikken Kina under statsministerens besøg i Folkerepublikken Kina i efteråret 2008, hvor Danmark var et af de første nordeuropæiske lande til at indgå et sådant partnerskab med Folkerepublikken Kina.

EUK[93]-instruktion af 10. juni 2008 fra den danske ambassade i London til Udenrigsministeriet om Folkerepublikken Kina

I en EUK-instruktion af 10. juni 2008 fra den danske ambassade i London til en række medarbejdere i Udenrigsministeriet er om Folkerepublikken Kina oplyst:

> "…
> **Kina**
> UK regner med en bred, generel diskussion af forholdet til Kina inkl. OL, Tibet og økonomiske relationer. UK støtter fortsat ikke boykot af OL. Premierminister Brown agter fortsat at deltage i afslutningsceremonien, hvor OL overdrages til London. OL-minister Tessa Jowell ventes at deltage i åbningsceremonien. Tibet og menneskerettighedssituationen bør nævnes under alle møder med kineserne, men vejen frem er ikke at lade Kina tabe ansigt.
> …"

Korrespondance mellem Nordsjællands Politi og Falun Gong om flytning af demonstration ved Folkerepublikken Kina's ambassade

I et svar til Poul Christian Andersen, Foreningen Falun Gong, af 17. juli 2008 skrev vicepolitidirektør Finn Borch Andersen, Nordsjællands Politi, blandt andet:

> "…
> Jeg har på baggrund af Deres henvendelse indhentet oplysninger til brug for oplysning af sagen. Det fremgår herefter, at Deres forening henholdsvis den 1. og den 19. december 2007 anmeldte demonstrationer foran den kinesiske ambassade for første halvår af 2008 til afvikling hver uge henholdsvis mandag til fredag mellem kl. 10.00 og 11.15 samt hver torsdag kl. 16.00-17.15. Begge demonstrationer er beskrevet som meditation, bannere, plancher, materiale til udlevering samt på torsdag eftermiddage muligvis med meditationsmusik med begrænset volumen. Der er endvidere beskrevet oplæsning af tekster på kinesisk med begrænset volumen, således at alene personer på gaden/forbipasserende ville kunne høre oplæsningen, som en mulig del af demonstrationerne. Nordsjællands Politi har kvitteret for disse anmeldelser, i hvilken forbindelse foreningen blandt andet er blevet gjort opmærksom på, at eventuelle anvisninger fra politiet straks skal efterkommes.

93 Europa-Kommission

I forbindelse med naturkatastrofen i Kina i februar blev der den 19. til den 21. maj 2008 holdt åbent på ambassaden for kinesere, der skulle ønske at skrive sig i kondolencebøger på ambassaden.

På dette tidspunkt var der udover Deres forenings demonstration en uanmeldt demonstration foran ambassaden, og på baggrund af en samlet vurdering af sikkerhedsssituationen omkring arrangementet blev der placeret to polititjenestemænd fra Nordsjællands Politi ved ambassaden med henblik på at sikre, at besøgende kinesere til ambassaden i forbindelse med sørgedagene ikke følte sig generet af disse demonstrationer.

I samme forbindelse blev Lingnan Wu, som kontaktperson for Falun Gong i Danmark, kontaktet telefonisk fra Nordsjællands Politi den 19. maj 2008 med en anmodning om, at demonstrationen de pågældende dage blev flyttet ca. 50 meter. De modtog endvidere en e-mail med oplysninger om politiets samtale med Lingnan Wu. De bliver kontaktet telefonisk den 20. maj 2008 og tilkendegiver under denne samtale, at foreningen ikke vil demonstrere de pågældende dage på baggrund af Nordsjællands Politis anmodning.
…
Erfaringerne med Deres forenings demonstration har været, at der er tale om en fredelig demonstration, der ikke umiddelbart giver anledning til frygt for de i § 7, stk, 3, beskrevne situationer. Man fandt det dog i den konkrete situation mest hensigtsmæssigt at foregribe eventuelle problemstillinger ved at anmode Deres foreningen om at flytte demonstrationen. Idet Lingnan Wu under telefonsamtalen den 19. maj 2008 udtrykte forståelse for anmodningen og ikke fremsatte indvendinger herimod, og idet De den 20. maj 2008 tilkendegav, at foreningen ikke ønskede at demonstrere, blev der ikke foretaget yderligere i sagen umiddelbart herefter.

På baggrund af Deres skriftlige henvendelse er sagen imidlertid blevet gennemgået, og på baggrund af en samlet vurdering af sagen, er jeg ikke utilbøjelig til at erklære mig enig i Deres synspunkt om, at flytningen af demonstrationen i den konkrete situation ikke var berettiget. Jeg skal derfor beklage dispositionerne i sagen.
…"

8.4 Statsbesøg, officielle besøg, besøg i forbindelse med internationale topmøder og enkelte private besøg fra Folkerepublikken Kina i årene 2009 til 2018

8.4.1 Forholdet Danmark – Kina

I 2009 mødtes statsminister Lars Løkke Rasmussen og udenrigsminister Per Stig Møller med det tibetanske religiøse overhoved Dalai Lama under dennes rundrejse i Europa. Selvom mødet var af uofficiel karakter, protesterede den kinesiske regering. Protesterne blev af den kinesiske regering fulgt op af en aflysning af samtlige kinesiske delegationsbesøg til Danmark, afslag på visumansøgninger for danske ministerbesøg til Folkerepublikken Kina og annullering af planlagte handelsaftaler.[94]

I forbindelse med at Danmark skulle være vært for FN's klimakonference (COP 15) i december 2009 var det fra dansk side af største vigtighed at få bilagt konflikten og sikre kinesisk deltagelse. Den 9. december 2009, få dage før klimakonferencens afgørende fase, vedtog Folketinget en verbalnote, som stadfæstede den danske ét Kina-politik. Verbalnoten havde en række lighedspunkter med en fransk-kinesisk erklæring, der blev afgivet tidligere samme år, efter at den franske præsident havde mødt Dalai Lama. Forholdet mellem Danmark og Folkerepublikken Kina blev genoprettet efter verbalnoten i den forstand, at relationen formelt set blev bragt tilbage til udgangspunktet før statsministerens og udenrigsministerens møder med Dalai Lama. [95]

Statsministerens møde med Dalai Lama var ikke uden fortilfælde. Blandt andet var det tibetanske religiøse overhoved blevet modtaget af statsminister Poul Nyrup Rasmussen i 2000 og af statsminister Anders Fogh Rasmussen i 2003. De tidligere besøg udløste kritik fra kinesisk side, men ikke en egentlig diplomatisk krise. Siden 2009 har regeringsmedlemmer ikke mødtes med Dalai Lama eller andre repræsentanter fra det tibetanske eksilsamfund.[96]

Arbejdet med at genetablere relationen til Folkerepublikken Kina fortsatte med blandt andet øget besøgsudveksling og en række bilaterale aftaler. I maj 2012 lancerede regeringen under statsminister Helle Thorning-Schmidt en ny vækstmarkeds-

94 Brødsgaard, "Danish-Chinese Relations: The Collapse of a Special Relationship", 10–11; Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 48; Østergaard, "Danish-Chinese relations: Continuity and Change 1949-2011", 66–67.

95 Brødsgaard, "Danish-Chinese Relations: The Collapse of a Special Relationship", 10–12; Sørensen, "Udfordringerne for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitisk aktivisme i håndteringen af stormagten Kina", 14.

96 Sørensen, "Udfordringerne for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitisk aktivisme i håndteringen af stormagten Kina", 14–15.

strategi for Folkerepublikken Kina, og i juni 2012 var dronningen vært for det første kinesiske statsbesøg i Danmark, da Folkerepublikken Kina's daværende præsident Hu Jintao gæstede landet. Under statsbesøget blev der underskrevet 17 politiske aftaler, som satte yderligere skub i udviklingen af det dansk-kinesiske forhold. I de følgende år steg antallet af minister- og højniveaubesøg i begge lande, samhandlen voksede fortsat, og i 2014 blev det strategiske partnerskab fra 2008 opdateret.[97]

I 2010'erne opstod sideløbende en ny form for samarbejde mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, hvor den danske regering søgte at etablere konkrete samarbejdsaftaler mellem danske og kinesiske myndigheder. Fra dansk side var tanken med disse myndighedssamarbejder blandt andet at forsøge at påvirke udviklingen i det kinesiske samfund, men også at bibeholde en vigtig funktion som samarbejdspartner for Folkerepublikken Kina. Samarbejdet omfattede blandt andet korruptionsbekæmpelse, miljø- og klimatiltag samt offentlig administration. I tillæg hertil har Arktis' øgede betydning i international politik rettet Folkerepublikken Kina's blik mod Grønland.[98] Samtidig er det økonomiske samkvem mellem Danmark og Folkerepublikken Kina fortsat intensiveret op gennem 2010'erne.

Styrkelsen af det dansk-kinesiske forhold afspejles også i ankomsten af to pandaer til Københavns Zoologiske Have i 2019. Ankomsten var et resultat af mange års dansk forberedelse, idet pandaerne kun udlejes til lande, som Folkerepublikken Kina finder strategisk vigtige – det såkaldte "pandadiplomati". Den endelige aftale blev indgået af statsminister Lars Løkke Rasmussen under et besøg til Folkerepublikken Kina i 2017, og i foråret 2019 blev pandaanlægget indviet i Københavns Zoologiske Have.

8.4.2 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2009

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2009:

- Et kinesisk studiebesøg, der alene involverede Rigspolitiet.
- Kinesiske politifolk fra Wave International, der alene involverede Midt- og Vestsjællands Politi.

97 Thøgersen, "Altid med handelen i centrum", 48; Brødsgaard, "Mærkedag for de dansk-kinesiske relationer"; Forsby, "Førsteviolinist i det nordiske ensemble? Danmarks forhold til Kina", 5–6.

98 Sørensen, "Udfordringerne for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitisk aktivisme i håndteringen af stormagten Kina", 11–12; Forsby, " Førsteviolinist i det nordiske ensemble? Danmarks forhold til Kina", 5–6.

- Folkerepublikken Kina's ambassadør, der alene involverede Statsministeriet.
- Dalai Lama, der involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Klimakonferencen COP 15 afholdt i København med besøg af premierminister Wen Jiabao, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Rigspolitiet og Københavns Politi.

Tibetkommission II har for besøgene af Dalai Lama og Klimakonferencen COP 15 fundet dokumenter og korrespondance af interesse for undersøgelsen.

8.4.2.1 Overvejelser i Udenrigsministeriet vedrørende Dalai Lama's besøg den 29. maj 2009

Dalai Lama besøgte Danmark den 29. maj 2009, hvor han blandt andet mødte statsminister Lars Løkke Rasmussen på Marienborg og udenrigsminister Per Stig Møller på en café nær udenrigsministerens privatbolig.

Intern orientering af 27. marts 2009 i Politiets Efterretningstjeneste

Den 27. marts 2009 skrev KF 1199 i en intern besked til en kollega i Politiets Efterretningstjeneste blandt andet:

> "…
> Måske du allerede nu bør se lidt nærmere på Dalai Lamas besøg i Danmark den 29. maj til 1. juni 2009, hvor han bl.a. holder et større arrangement i Bella Center lørdag og søndag den 30. og 31. maj 2009.
>
> Jf. Xinhua's (nyhedsbureauet/-mediet betragtes mere eller mindre som regeringens talerør) skriverier omkring Sydafrikas afvisning af Dalai Lama synes **tonen væsentlig skærpet mod Dalai Lama – og nok så væsentligt mod hans eventuelle venner og lande, der er ham venligt stemt**. Det synes at kunne konstateres, at Kinas holdning til "sagen" op til OL er en saga blot!!
>
> Også set i lyset af, at der i forbindelse med Dalai Lamas besøg på Kurt F. Larsens program er indføjet et eventuelt besøg hos/møde med statsministeren den 30. maj 2009, er det måske en god ide, at PETs ledelse underrettes om Kinas seneste udmelding om Dalai Lama – ikke mindst med tanke på det senere klimatopmøde.
> …"

Folkerepublikken Kina's ambassadørs henvendelse til udenrigsministeren af 13. maj 2009 om et uønsket møde mellem statsministeren og Dalai Lama og korrespondance i maj til august 2009 og beredskab til statsministeren om mødet med Dalai Lama

Den 13. maj 2009 skrev den kinesiske ambassadør Xie Hangsheng til udenrigsminister Per Stig Møller og videregav oplysning om den kinesiske regerings store bekymring for det kommende møde mellem statsminister Lars Løkke Rasmussen og Dalai Lama. Han skrev blandt andet:

> "…
> …Therefore I am deeply worried about the consequences which will definitely damage the hard-earned sound bilateral relationship and mutual trust between China and Denmark.
> …
> Your Excellency, we both witnessed the development of comprehensive strategic partnership between our two countries. Let us exert joint efforts to maintain this good momentum, and I firmly believe that it will serve the interests of both our countries, as well as you and the Prime Minister.
> …"

Statsminister Lars Løkke Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var i tvivl om, at han skulle mødes med Dalai Lama, da Dalai Lama anmodede ham herom. Et afslag ville have betydet en kursændring i forhold til hans forgænger, som også havde mødt Dalai Lama. Han var opmærksom på, at det ikke var helt uproblematisk at mødes med Dalai Lama, da Danmarks nabolande havde oplevet krusninger i relationen til Folkerepublikken Kina efter tilsvarende besøg. De var på den baggrund meget åbne i kommunikationen over for kineserne om Dalai Lama's besøg, så det ikke kom som en overraskelse for dem.

Dalai Lama var et religiøst overhoved, nobelprismodtager og et ikon for mange mennesker. Han er bekendt med, at kineserne ikke så positivt på Dalai Lama eller på de vestlige ledere, der havde en relation til Dalai Lama. Det ændrede dog ikke på hans holdning om, at det var vigtigt for ham som nytiltrådt statsminister at tage imod Dalai Lama's anmodning om et møde. Hvis han ikke mødtes med Dalai Lama, ville det sende et meget stærkt udenrigspolitisk signal om, at Danmark ikke kerede sig om forholdene i Tibet. Mødet med Dalai Lama ville ikke rykke på den danske Kinapolitik og ét-Kinapolitikken. At Dalai Lama ikke er blevet modtaget på regeringsrepræsentantniveau siden 2009 er grundlæggende blandt andet udtryk for, at Dalai Lama ikke har anmodet om et nyt møde siden dengang.

Han erindrer ikke brevet fra den kinesiske ambassadør af 13. maj 2009 til udenrigsminister Per Stig Møller, men han har været orienteret om det. Han vidste, at modtagelsen af Dalai Lama ville udløse en kinesisk reaktion, og at det kunne skabe udfordringer i forholdet til Folkerepublikken Kina. Henvendelsen gav ham dog ikke anledning til overvejelser om mødet, og han erindrer ikke, at han drøftede henvendelsen med udenrigsminister Per Stig Møller. Beslutningen om at mødes med Dalai Lama var alene hans.

Mødet med Dalai Lama var 100 % omkostningerne værd, uanset hvordan det blev gjort op. Set ud fra, hvordan Danmarks relation til Folkerepublikken Kina efterfølgende har udviklet sig, blev mødet med Dalai Lama håndteret ganske fint. Han har ikke en oplevelse af, at den affødte omkostning var for stor. Det spillede sikkert også en rolle i forhold til resten af verden og for kinesernes reaktioner på Danmarks modtagelse af Dalai Lama, at Danmark stod over for værtskabet for COP 15.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at kineserne forud for Dalai Lama's besøg som altid gjorde opmærksom på deres bekymringer for besøget. Tibet var et vigtigt og sensitivt spørgsmål for Folkerepublikken Kina, hvilket var årsagen til, at Danmarks ét-Kinapolitik dannede rammen for dialogen om det spørgsmål. Udenrigsministeriet lavede en faglig analyse af Folkerepublikken Kina's forventede reaktioner på besøget, hvorefter politikerne tog den politiske beslutning om at ville modtage Dalai Lama. Han husker ikke drøftelserne om Folkerepublikken Kina's ambassadørs henvendelse af 13. maj 2009 til udenrigsministeren om mødet mellem statsministeren og Dalai Lama. Han husker ikke, om henvendelsen blev lagt til udenrigsminister Per Stig Møller, men ministeren var helt sikkert bekendt med bekymringen. Der var mange drøftelser i Udenrigsministeriet om den kinesiske reaktion ved et besøg af Dalai Lama.

Der har gennem årene været mange forskellige måder at modtage Dalai Lama på. Anders Fogh Rasmussen og Lars Løkke Rasmussen modtog som statsministre begge Dalai Lama på Marienborg. Udenrigsminister Per Stig Møller valgte at møde Dalai Lama under andre former. Han husker ingen særlige politiske grunde til den måde, som Dalai Lama blev modtaget på.

Tiltrædende politisk direktør Ulrik Vestergaard Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var OECD-ambassadør fra 1. april 2008 til 1. juni 2009. Han rejste frem og tilbage til København allerede fra april 2009, inden han blev politisk chef. Han kunne derfor godt have set henvendelsen, men den var formentlig lagt til hans kommende kollega Michael Zilmer-Johns. Som politisk direktør og medlem af direktionen refererede han til departementschef Claus Grube.

Nogle lande benytter sig meget af verbalnoter, som er et gammeldags formelt diplomatisk instrument, hvor man giver beskeder under en masse høflighedsformularer. Andre lande ønsker et møde med ministeren eller med en ledende embedsmand for at drøfte bekymringer mv. Det er ikke helt usædvanligt, at en ambassadør skriver til en udenrigsminister, men ikke alle lande vil benytte den metode.

Dalai Lama's besøg i 2009 afstedkom den største krise mellem Danmark og Folkerepublikken Kina i nyere tid. Der blev udfoldet bestræbelser på at kalibrere formen for samtalerne med Dalai Lama. Statsministeren modtog Dalai Lama på Marienborg, og udenrigsministeren mødtes med Dalai Lama på en lille cafe. Der var herved sket en forskydning af modtageformen siden Dalai Lama's modtagelse i 2003. Dette var et udtryk for, at man var klar over, at det var et følsomt emne. Det var et forsøg på at møde Dalai Lama og samtidig vise kineserne, at man var klar over, at det var kontroversielt.

Idet det var politikerne selv, der valgte at modtage kinesiske besøg og gå ind i forhandlingerne om verbalnoten og vedtage den, vil det politiske niveau være bedre til at svare på, hvorvidt man var overrasket over kinesernes reaktion oven på mødet med Dalai Lama. Man kan dog nok godt sige, at en krise, som nødvendiggør en verbalnote, siger noget om hårdheden fra kinesernes side.

Den kinesiske ambassade var i flere landsdækkende aviser (enslydende i Berlingske, Politiken og BT) fredag, den 15. maj 2009 citeret for til Ritzau at have meddelt, at:

> "…
> Kina kraftigt modsætter sig, at den tibetanske eksilleder, Dalai Lama, om to uger under et besøg i landet skal have samtaler med statsminister Lars Løkke Rasmussen (V).
> …
> - Vi håber, at Danmark værdsætter de gode bilaterale forbindelser, behandler Kinas nøgleinteresser korrekt og ikke udsender noget forkert signal til Dalai og det internationale samfund, så at en langvarig, sund og stabil udvikling af det bilaterale forhold kan videreføres, hedder det i erklæringen fra Kinas ambassade.
> …"

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke var unormal praksis, at fremmede lande kom med en pressemeddelelse som led i en afklaring af et politisk uenighedspunkt. Kineserne kunne på den måde lægge pres på Danmark i et kontroversielt spørgsmål. En dansk ambassade i udlandet kunne godt gøre noget tilsvarende.

Kontorchef i Asienkontoret Carsten Nilaus Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at da der i 2009 var aftalt møder mellem Dalai Lama og både statsministeren og udenrigsministeren under Dalai Lama's besøg i Danmark, var Folkerepublikken Kina stærkt negativ heroverfor. Som bilateral chef i Sydgruppen var han involveret i de grundige overvejelser om, hvordan man bedst kunne håndtere besøget af Dalai Lama.

Han havde ikke tidligere oplevet, at kineserne gik ud med en sådan offentlig erklæring i Danmark. Tiltaget fra kinesisk side skal ses i lyset af, at et møde mellem Dalai Lama og statsministeren betød noget helt særligt for kineserne.

Han havde selv forudgående drøftelser med udenrigsministeren om dennes møde med Dalai Lama og gav blandt andet udenrigsministeren råd om, at mødet kunne foregå på en café lige ved siden af, hvor udenrigsministeren boede. Det var Dalai Lama, som havde bedt om et møde.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at kinesernes pressemeddelelse ikke ændrede på beslutningen om, at Dalai Lama skulle ankomme som planlagt. Han er ret overbevist om, at der allerede på det tidspunkt var truffet beslutning om, hvordan besøget skulle afvikles, og det var også kineserne bekendt. Selve formen omkring modtagelsen af Dalai Lama var ikke fastlagt på det tidspunkt, men der var drøftelser om, at Dalai Lama skulle møde udenrigsministeren til the. Han husker ikke Udenrigsministeriets reaktion på pressemeddelelsen, men han tvivler på, at de blev overrasket over indholdet bortset fra, at COP 15 nævnes. Han husker ikke, om det var en sædvanlig måde at agere på for en udenlandsk repræsentation, men det falder inden for, hvad han i dag ville kalde "public diplomacy".

Det var mange forskellige forhold, der skulle holdes op imod hinanden ved vurderingen af, om det ville være en god idé at modtage Dalai Lama. De kiggede på Folkerepublikken Kina's reaktioner fra tidligere besøg og reaktionerne over for andre lande, som havde modtaget Dalai Lama. De politiske beslutninger herom var Asienkontoret ikke involveret i. Der blev i et gult omslag forberedt et beslutningsgrundlag med en indstilling. Det var udenrigsministerens beslutning, om han ville mødes med Dalai Lama. Han husker ikke, om der var en indstilling til udenrigsministeren om muligheden for at afslå mødet med Dalai Lama.

Den 25. maj 2009 skrev Lars Gert Lose til centerchef Sus Ulbæk og blandt andre kontorchef Martin Bille Hermann og Jonas Parello-Plesner, cc. blandt andre direktør for udenrigspolitik, Udenrigsministeriet, Michael Zilmer-Johns og politisk di-

rektør Ulrik Vestergaard Knudsen under emnet "Kina imod Løkkes møde med Dalai Lama":

> "…
> Det rygtes nu i journalistkredse, at kineserne er ret sure. JP og Politiken har henvendt sig – sidstnævnte har hørt, at kineserne truer med handelsblokade.
> …
> Ambassaden i Beijing skal nok være forberedt på kontakter også. Ifølge avisernes kilde, skulle det dreje sig om reaktioner i Beijing overfor Jeppe.
> …"

Centerchef Sus Ulbæk svarede kort efter i en mail samme dag til alle, at hun:

> "…
> Talte med ambassadør Xie. …
>
> Han sagde at han jo lige som os arbejdede på at sikre at besøget ikke fik indflydelse på det glimrende dansk-kinesiske forhold. Han havde ikke talt med journalister. Han kunne evt. tale med dem. Jeg sagde det at muligt at han skulle det på et tidspunk – de ville jo nok ringe.
>
> Fortalte videre at der nu var enighed om at UMen ville mødes helt uformelt med DL på en cafe og ikke som i 2003 i UM. Der ville heller ikke være pressemøde. Det var klart at hvis Umen blev spurgt af pressen, om han havde mødtes med DL, at han så var nødt til at svare at det havde han. Men vi ville gøre alt for at spille sagen ned.
>
> Xie var glad for den gode nyhed.
> …"

Økonomi- og erhvervsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at det gav anledning til stor vrede fra kinesernes side, at statsministeren mødtes med Dalai Lama, og det var klart, at der var et enormt reparationsarbejde for at få genskabt et tåleligt forhold til Folkerepublikken Kina, hvilket der var stor fokus på. Der var forståelse i Folketinget for de politiske omkostninger, der havde været ved at mødes med Dalai Lama, og der havde været stor opbakning til, at møderne skulle gennemføres. Reparationsarbejdet hvilede navnlig på diplomaternes skuldre.

Hun gjorde sig ikke som økonomi- og erhvervsminister tanker om, hvordan forholdet skulle repareres. Hun brugte det meste af sin tid på bankpakker, som hun ufrivilligt var meget optaget af i lang tid.

Tidligere udenrigsminister Mogens Lykketoft har for Tibetkommission II forklaret, at Folkerepublikken Kina's stigende aggressivitet over for noget, som kunne opfattes som en anfægtelse af ét-Kinapolitikken, herunder modtagelsen af Dalai Lama på regeringsniveau, har haft den konsekvens, at ingen europæiske lande vil modtage Dalai Lama på statslederniveau. I dag er USA det eneste land, der modtager Dalai Lama uden konsekvenser. Det vil formentlig kræve, at både USA og Europa står sammen, før det kan påvirke Folkerepublikken Kina's holdninger i mere gunstig retning.

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at de vidste, at der ville komme reaktioner. Den danske holdning var, at Danmark selv bestemte, hvem regeringens medlemmer skulle mødes med, og at kineserne ikke skulle blande sig heri. Ambassadens henvendelse var ikke overraskende.

Direktør for udenrigspolitik, Udenrigsministeriet, Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han tydeligt erindrer, at der var et stærkt pres fra ambassaden om, at statsministeren eller udenrigsministeren ikke skulle mødes med Dalai Lama. Folkerepublikken Kina havde strammet skruen voldsomt over for andre europæiske lande, som havde mødtes med Dalai Lama, herunder med økonomiske sanktioner.

Den 20. maj 2009 oplyste Christian Grønbech-Jensen, Udenrigsministeriet, i en mail med emnet "Modtagelse af Dalai Lama den 29. maj 2009 ..." til en medarbejder i Udenrigsministeriet og kontorchef Martin Bille Hermann, cc. blandt andre centerchef Sus Ulbæk, ministersekretariatschef Lars Gert Lose, kontorchef Carsten Nilaus Pedersen, chefkonsulent Jonas Parello-Plesner og direktør for udenrigspolitik, Udenrigsministeriet, Michael Zilmer-Johns:

> "…
> Som bekendt har UM'en i går talt med ordførerne.
> …"

Direktør for udenrigspolitik, Udenrigsministeriet, Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han er ret sikker på, at der var politiske kontakter inde over for at sikre, at der var et flertal i Folketinget for at mødes med Dalai Lama, hvilket også fremgår af Christian Grønbech-Jensens mail af 20. maj 2009 til Martin Bille Hermann og ham selv m.fl. Det stod herefter klart, at man fra politisk hold ønskede at gennemføre mødet med Dalai Lama, hvorfor de ikke havde konkrete overvejelser om at aflyse mødet.

Statsminister Lars Løkke Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var involveret på et detaljeringsniveau, som indebar, at han havde kendskab til, hvorvidt der var en fælles holdning i Statsministeriet og i Udenrigsministeriet til, at departementschefen i Udenrigsministeriet skulle have et frokostmøde med ambassadøren. Han var vidende om, at der fra flere sider blev arbejdet for at minimere potentielle skadevirkninger på de bilaterale relationer og i forhold til COP 15, hvor Folkerepublikken Kina spillede en central rolle.

I en notits af 16. juni 2009 fra Udenrigsministeriets Asienkontor/Ambassaden i Beijing til udenrigsminister Per Stig Møller er under emneangivelsen "Dalai Lamas forestående og hidtidige besøg samt kendte "konsekvenser" og løsninger" anført blandt andet:

> "…
> Det kan konstateres, at den generelle tendens går i retning af, at det tager længere og længere tid at normalisere forholdet, og at det koster en højere og højere pris, eksempelvis i form af erklæringer.
> …"

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at på baggrund af erfaringer fra andre lande, ville de undersøge, hvordan forholdet til Folkerepublikken Kina kunne normaliseres. Efter inspiration fra andre lande overvejede de at lave en erklæring omkring et-Kinapolitikken for at løsne situationen op. Danmark skulle være værter ved FN's COP 15 i december 2009. Det ville derfor være godt, hvis forholdet var normaliseret på det tidspunkt.

I Statsministeriet blev den 16. juni 2009 udarbejdet et notat til brug for statsminister Lars Løkke Rasmussens møde med Folkerepublikken Kina's ambassadør. Mødet havde til formål at:

> "…
> … markere over for Kina, at man fra dansk side lægger stor vægt på at bevare et tæt forhold til Kina uagtet modtagelsen af Dalai Lama…
> …"

Notatet blev sammen med blandt andet Udenrigsministeriets notitser af 27. maj 2009 og 16. juni 2009 lagt i et omslag til departementschef Karsten Dybvad med på-

tegning "Bedes videregivet til statsministeren[99] efter godkendelse". I notatet er anført blandt andet:

> "…
> Det er stadig indtrykket, at Kina har reageret og fortsat vil reagere hårdt med forskellige sanktioner. Især danske virksomheder er blevet ramt, men ligeledes møder, der omfatter samtaler med officielle danske repræsentanter, er blevet aflyst. … Udenrigsministeriets foreløbige vurdering af kinesiske reaktioner i forbindelse med officiel modtagelse er, at den generelle tendens går i retning af, at det tager længere tid at normalisere forholdet, og at det koster en højere pris, eksempelvis i form af erklæringer.
> …"

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at referatet stemmer overens med hans erindring om de kinesiske reaktioner.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at de på det tidspunkt vurderede omfanget af de kinesiske reaktioner. Der var kun forløbet ca. 3 uger fra Dalai Lama's møde med ministrene, hvorfor de ikke kendte til reaktionerne på det tidspunkt. Om notatets vedhæftede bilag med oversigt over de lande som Dalai Lama har besøgt, og Folkerepublikken Kina's reaktioner herpå, har han forklaret, at han vil tro, at man brugte oversigten til at danne sig et indtryk af, hvad reaktionerne fra Folkerepublikken Kina havde været, og hvad der skulle til for, at forholdet blev normaliseret efter besøget. Han husker ikke umiddelbart drøftelserne herom. Det var verbalnoten fra december 2009, der i sidste ende fik normaliseret Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina efter besøget af Dalai Lama.

Ambassaderåd og souschef ved ambassaden i Beijing Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at da han vendte tilbage til ambassaden i Beijing den 1. august 2009, var der stadig stor fokus på Folkerepublikken Kina's reaktioner efter Dalai Lama's besøg i Danmark i maj 2009, og det var han beskæftiget med. Som følge af besøget lukkede Folkerepublikken Kina ned for mange planlagte ting, som gjorde det vanskeligt at fremme danske interesser i Folkerepublikken Kina. Der havde været mange besøg mellem Folkerepublikken Kina og Danmark på forskellige niveauer, men det var hørt op efter Danmarks modtagelse af Dalai Lama. Det stod klart, at det overordnet set ville fremme Danmarks interesser bedst, hvis forholdet blev bragt tilbage til normalen.

99 Lars Løkke Rasmussen

Han var sammen med ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen meget involveret i tilblivelsen af verbalnoten i efteråret 2009 og i dialog med Udenrigsministeriet herom. Ambassaden havde ikke kontakt til kineserne om verbalnoten. Det var Udenrigsministeriet, der havde denne kontakt. Verbalnoten bekræftede, at Danmarks ét-Kinapolitik lå helt fast, og var med til at tø forholdet til Folkerepublikken Kina op efter Danmarks modtagelse af Dalai Lama.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at Folkerepublikken Kina's reaktioner på Dalai Lama's besøg var hårdere end håbet, men det var en kalkuleret mulig konsekvens. Han har ikke efterfølgende hørt nogle politikere sige, at de fortrød modtagelsen af Dalai Lama. Modtagelsen af Dalai Lama betød ikke, at der blev stillet spørgsmål ved Danmarks ét-Kinapolitik, hvilket var det centrale for Folkerepublikken Kina. Danmark har, ham bekendt, ikke officielt modtaget Dalai Lama siden 2009.

Der har været adskillige vedtagelser i Folketinget med politisk flertal for et strategisk partnerskab med Folkerepublikken Kina, og det har han altid opfattet som, at der var et politisk ønske om, at Danmark havde et godt forhold til Folkerepublikken Kina, som den globale stormagt, landet havde udviklet sig til både kommercielt, på klimaområdet og sikkerhedsmæssigt. Verbalnoten var herefter den nødvendige forudsætning for genopbygningen af det bilaterale forhold mellem Danmark og Folkerepublikken Kina efter besøget.

Chef for udenrigsområdet Thomas Ahrenkiel, Statsministeriet, har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke deltog i statsministerens samtale med Dalai Lama på Marienborg i maj 2009. Det var ikke et politisk møde med Dalai Lama, og derfor var der, som han husker det, ikke deltagelse af embedsmænd, hvilket var for at signalere, at statsministeren modtog Dalai Lama som religiøst overhoved. Tilsvarende signal blev sendt i forbindelse med udenrigsministeren møde med Dalai Lama på en café.

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at det politiske klima mellem Danmark og Folkerepublikken Kina var nedkølet i sommeren 2009. Udenrigsministeriet ville gerne arbejde videre med strategien om samarbejdsaftaler for erhvervslivet, myndighedssamarbejde og ministerbesøg. Der blev ikke givet tilsagn eller garantier om, at Danmark ikke ville modtage Dalai Lama igen. Det var fast dansk politik, at Danmark selv ville bestemme, hvem der blev holdt møde med.

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at kineserne efter Dalai Lama's besøg reagerede ved, at de ikke ville have officielle besøg af Danmark eller komme på besøg i Danmark. For-

holdet ville først blive betragtet som normaliseret, hvis besøgene til og fra Folkerepublikken Kina blev genoptaget. Han erindrer ikke, at der var drøftelser om, at dette skulle føre til en ændring i den måde, man modtog kinesiske gæster på. De havde i stedet fokus på modtagelsen af Dalai Lama, da det var det, der havde udløst Folkerepublikken Kina's reaktioner, og som senere afstedkom verbalnoten. Folkerepublikken Kina's reaktion påvirkede dog i høj grad de fremtidige overvejelser om modtagelse af Dalai Lama.

Ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen har for Tibetkommission II forklaret, at tiden op til vedtagelsen af verbalnoten var præget af, at Folkerepublikken Kina havde lagt Danmark på is efter statsministerens modtagelse af Dalai Lama den 29. maj 2009. Folkerepublikken Kina anså Dalai Lama som en politisk separatist, der støttede tibetansk uafhængighed af Folkerepublikken Kina, og over tid var Folkerepublikken Kina's reaktioner på andre landes modtagelse af Dalai Lama blevet kraftigere. Ambassaden havde inden besøget gjort København opmærksom på, at den kinesiske selvfølelse var under udvikling, hvilket kunne få betydning for Folkerepublikken Kina's reaktion på Dalai Lama's besøg. København og politikerne havde dog, på trods af ambassadens indberetninger herom, en opfattelse af, at reaktionen på besøget ikke ville være anderledes end ved det forrige besøg, hvor statsminister Anders Fogh Rasmussen havde modtaget Dalai Lama i 2003. Dialogen herom, ud over indberetningerne, foregik ret uformelt med afdelingschefen eller departementschefen. Han redegjorde tillige kort før besøget for sit syn på mulige kinesiske reaktioner på den planlagte modtagelse af Dalai Lama i en formel indberetning, som formentlig gik til en bredere kreds. Folkerepublikken Kina havde reageret kraftigt på, at Frankrig rejste tvivl om sin deltagelse i OL i Folkerepublikken Kina, og den kraftige reaktion fik ham til at tænke, at Folkerepublikken Kina med sin voksende selvfølelse ikke længere anså Frankrig for et stort land.

Han ved ikke, om departementschef Claus Grube havde en forståelse for kinesernes selvfølelse, da Claus Grube tiltrådte som departementschef den 1. april 2009. Hans bemærkning om, at Udenrigsministeriet havde en anden opfattelse end ambassaden, gik derfor generelt på Udenrigsministeriet og ikke specifikt på Claus Grube. De øvrige ansatte på ambassaden havde normalt kontakt med kontorchefer eller menige medarbejdere på Asienkontoret om Kina-relevante emner.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at den danske regering hverken kunne eller ville afgive sådanne garantier, som Folkerepublikken Kina krævede. Det er korrekt, at statsministeren og udenrigsministeren ikke senere har mødtes med Dalai Lama.

At forholdet mellem Folkerepublikken Kina og Danmark var *"stærkt nedkølet efter Dalai Lamas besøg"* og vigtigheden af *"at arbejde for at forbedre det bilaterale forhold til Kina så hurtigt som muligt; uden at give køb på centrale danske værdier og principper"* blev også omtalt af udenrigsminister Per Stig Møller på møder i Udenrigspolitisk Nævn. Mødet i Udenrigspolitisk Nævn den 9. september 2009 blev afholdt med deltagelse af blandt andre udenrigsminister Per Stig Møller, forsvarsminister Søren Gade, tidligere udenrigsminister Niels Helveg Petersen, den senere udenrigsminister Holger K. Nielsen og fra Udenrigsministeriet blandt andre politisk direktør Ulrik Vestergaard Knudsen, centerchef Sus Ulbæk, ministersekretariatschef Lars Gert Lose, ministersekretær Christian Grønbech og ass. nævnssekretær Mercan-Ellen Nielsen. Ifølge referatet oplyste udenrigsminister Per Stig Møller på mødet følgende om Folkerepublikken Kina:

> "…
> For Danmark havde konsekvensen af Dalai Lamas besøg været, at officielle besøgsudvekslinger var blevet aflyst eller nedprioriteret. Kina havde klar lagt vægten på det officielle område, hvor Danmark nærmest var "lagt på is". Danmark havde dog også kendskab til, at enkelte danske virksomheder oplevede problemer på det kinesiske marked, som de mente havde forbindele til Dalai Lamas besøg.
>
> Danmarks forhold til den hastigt voksende økonomiske og politiske stormagt Kina var af strategisk betydning. Det var derfor vigtigt at arbejde for at forbedre det bilaterale forhold til Kina så hurtigt som muligt; uden at give køb på centrale danske værdier og principper.
>
> Kina havde gjort det klart, at det var op til Danmark at rette op på det bilaterale forhold. Det vidstes endnu ikke, hvad Kina i sidste instans ville kræve. Det var netop, hvad vi skulle tale med dem om i den kommende tid. Der havde været samtaler mellem udenrigsministerierne og ambassadørerne i henholdsvis København og Beijing. Både statsministeren og udenrigsministeren havde i forbindelse med internationale møder haft lejlighed til at tale med centrale kinesiske ledere. De samtaler bekræftede indtrykket af situationen – men også, at Kina gerne så at forholdet blev bragt tilbage på ret kurs.
>
> Det var klart, at den danske et-Kina politik lå fast. Den var vedtaget i Folketinget flere gange. Det havde Folketinget også genbekræftet sidste år i forbindelse med OL-debatten. Det skulle vi så overbevise Kina om. Men det var altså ikke nok for kineserne.

> Vores drøftelser med kineserne kom til at tage tid. At forhandle med kineserne var en kunstart i sig selv, som krævede tålmodighed og evne til at læse de fineste nuancer i meldingerne. Netop fordi sagen var så følsom for Kina, fulgte de meget nøje debatten i Danmark. Udenrigsministeren ville derfor opfordre alle til at være opmærksom på dette, ligesom han ville understrege behovet for fortrolighed om drøftelserne af sagen i Nævnet.
> …"

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at de havde en fast procedure for forberedelse af UPN-møder. Udenrigsministeriet lavede, i samarbejde med Folketinget og nævnets sekretariat, et skriftlig oplæg med talepunkter, baggrundsnotitser og beredskabspapirer til samtlige punkter på dagsordenen til ministeren. Han husker ikke det konkrete møde. Den normale forberedelse indebar, at han læste disse papirer igennem inden mødet. De kunne ikke forudse, hvor længe kineserne ville lægge Danmark på is. Enten skulle der gå lang tid, eller også måtte de finde en vej frem, hvor kineserne kunne acceptere Danmarks tilgang. Verbalnoten var en måde at skrive sig ud af de diplomatiske problemer på, uden at parterne tabte ansigt.

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han helt naturligt har haft drøftelser med politisk direktør i Udenrigsministeriet Ulrik Vestergaard Knudsen om UPN-mødet, da de har arbejdet sammen i mange år, og der var tale om en besværlig situation. Adspurgt var han enig i, at der var tale om en nedsmeltning af relationen. Det var vigtigt at skille COP 15 og værtsrollen fra den bilaterale relation med Folkerepublikken Kina, så dette ikke havde en negativ effekt for klimakonferencens succes. De havde interesse i at få normaliseret forholdet til Folkerepublikken Kina igen. De drøftede konferencen i Direktionen, da det var en stor politisk satsning, men han havde stort set ikke noget at gøre med selve konferencen.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at udenrigsministeren på mødet i Udenrigspolitisk Nævn orienterede om den følsomme periode, som Danmark og Folkerepublikken Kina befandt sig i. Han husker ikke, om Danmark ændrede adfærd over for Folkerepublikken Kina, men de var inde i en meget delikat periode, så de holdt øje med de kinesiske ytringer om Danmark.

8.4.2.2 Verbalnoten af 10. december 2009[100]

Den 10. december 2009 afgav den danske regering med tilslutning fra et flertal i Folketinget en verbalnote til Folkerepublikken Kina, hvori var anført blandt andet:

> "…
> Denmark is fully aware of the importance and sensitivity of Tibet-related issues and attaches great importance to the view of the Chinese government on these issues. Denmark takes very seriously the Chinese opposition to meetings between members of the Danish Government and the Dalai Lama, and has duly noted Chinese views that such meetings are against the core interest of China, and will handle such issue prudently. In this regard, Denmark reaffirms its One-China Policy and its unchanged position that Tibet is an integral part of China. Denmark recognizes China's sovereignty over Tibet and accordingly opposes the independence of Tibet.
>
> Next year in May we look forward to celebrating the 60 year anniversary of the diplomatic connections between Denmark and the PRC. Denmark hopes to cooperate with China in order to ensure high-level exchanges before, during and after the celebration. Denmark would like to use this opportunity to renew its invitation to President Hu Jintao to come to Denmark as the official guest of Her Majesty Queen Margrethe II. EXPO 2010 in Shanghai will also be an excellent opportunity to celebrate the long-lasting and multifaceted friendship between our two countries.
> …"

Folketingsmedlem og senere statsminister Helle Thorning-Schmidt har for Tibetkommission II forklaret, at der var en stor diskussion mellem Danmark og Folkerepublikken Kina om den danske statsministers modtagelse af Dalai Lama i 2009. Besøget afstedkom en konflikt mellem Folkerepublikken Kina og Danmark. Dette handlede også om den daværende statsministers håndtering af sagen og den måde, han mødte Dalai Lama på. Derfor gik flere partier, herunder Socialdemokratiet, med til udformningen af verbalnoten. Det var en måde, hvorpå Kinapolitikken kunne samles, og det kunne sikres, at Kinapolitikken ikke skiftede fra den ene regering til den anden. Dette var i Danmarks interesse. I de år var Danmark også meget påvirket af, at Norge havde et dårligt forhold til Kina.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at det var en vigtig pointe angående verbalnoten fra 2009, at Dalai Lama og i øvrigt Taiwan går

100 http://www.ft.dk/samling/20091/almdel/UPN/bilag/24/772818.pdf

ind for ét-Kinapolitikken. Det er i dette lys, at det skal ses, at han i verbalnoten skrev, at fordi Danmark går ind for ét-Kinapolitikken, går Danmark ikke ind for, at Tibet skal løsrives fra Folkerepublikken Kina. I øvrigt var det vigtigt at notere, at Danmark ved verbalnoten ikke imødekom kinesernes krav om en undskyldning og om, at Danmark skulle love aldrig igen at mødes med Dalai Lama. En af grundene til, at man gennem de 6 måneders forhandlinger opnåede dette, var, at han trak forhandlingerne, idet kineserne havde brug for, at Wen Jiabao kunne deltage i COP 15, mens man fra dansk side ikke havde et tilsvarende behov for en løsning på situationen. I øvrigt ville det have været i strid med hans opfattelse af Danmark som et suverænt land, hvis man havde givet Folkerepublikken Kina en undskyldning.

Centerchef i Udenrigsministeriet Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun tydeligt husker drøftelserne om verbalnoten. Hun argumenterede for, at Danmark ikke skulle indgå kompromisser med Folkerepublikken Kina, fordi kineserne i høj grad var interessebårne i deres tilgang og kun ville deltage i COP 15, såfremt de havde interesse heri, uanset verbalnotens indhold. Hun troede derfor ikke, at en Falun Gong-demonstration ville få betydning for, om Folkerepublikken Kina ville deltage i COP 15, så længe Folkerepublikken Kina havde en interesse i at deltage. Der var ingen grund til at ændre ordlyden i verbalnoten fra "*do not support*" til "*oppose*". Det var ærgerligt, at Danmark gjorde det. Det gik hende meget på, da hun syntes, at Danmark gav køb på ting i forhold til Tibet, som det ikke var nødvendigt at give køb på. Verbalnoten ændrede ikke på ét-Kinapolitikken, men den ændrede på omverdens opfattelse af Danmark. Det var et stort stresspunkt for hende. Hun var ikke med til at formulere ordlyden af verbalnoten. Det er ministerens suveræne beslutning, og udenrigsminister Per Stig Møller udtalte efterfølgende, at han godt kunne leve med ændringen, hvilket Folketinget også havde bakket op om.

Ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen har for Tibetkommission II forklaret, at verbalnoten betød en normalisering af det dansk-kinesiske forhold. Ambassadens opgave var at komme med input til beslutningen. Ambassaden talte i den forbindelse med andre lande om, hvad de havde gjort i en tilsvarende situation. Han vurderede, at forslaget ikke skulle hastes igennem, da dette kunne medføre en for høj pris for Danmark, og at det i stedet først skulle gennemføres tæt på COP 15, hvor kineserne ville have en stærkere interesse i at få udfordringerne af vejen, fordi de gerne ville deltage i COP 15. Han havde løbende kontakt med Statsministeriet og Udenrigsministeriet om verbalnoten.

Verbalnoten betød, at forholdet var genoprettet, og at de kunne besøgsudveksle igen. Statsminister Lars Løkke Rasmussen besøgte Folkerepublikken Kina i 2010, og de markerede 60-året for indgåelsen af det diplomatiske forhold med Folkerepublikken Kina.

Ambassaden talte allerede dengang med kineserne om et statsbesøg til og fra Folkerepublikken Kina, men Dalai Lama-sagen udskød dette. Kineserne sagde, at et statsbesøg kunne komme på tale "*at a time of mutual convenience*", hvilket kunne betyde alt mellem en måned og ti år. Et statsbesøg fra Folkerepublikken Kina blev ikke konkret i hans tid som ambassadør.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at verbalnoten handlede om at skabe fælles klarhed over, hvad den danske ét-Kinapolitik indebar, da kineserne var blevet usikre herom efter Danmarks modtagelse af Dalai Lama.

Chef for udenrigsområdet Thomas Ahrenkiel, Statsministeriet, har for Tibetkommission II forklaret, at de i Statsministeriet oplevede Folkerepublikken Kina's reaktion på statsministerens og udenrigsministerens møder med Dalai Lama som hård, og man var nødt til at forholde sig til, hvordan man kunne få relationerne til Folkerepublikken Kina tilbage på sporet. Man indgik i den forbindelse i dialog med Folkerepublikken Kina, hvilket i december 2009 mundede ud i verbalnoten.

Med verbalnoten var det opfattelsen, at forholdet til Folkerepublikken Kina var på samme niveau som inden Dalai Lama's besøg, men det var klart, at der skulle være noget opfølgning, herunder i form af besøg, som der nu igen var åbnet mulighed for.

Den danske ambassade i Beijings orientering til Udenrigsministeriet 10. december 2009 om en samtale med generaldirektøren for Europa afdelingen Li Ruiya i forbindelse med afleveringen af en dansk verbalnote "vedrørende det dansk/kinesiske forhold som afslutning på Dalai Lama sagen"

Den 10. december 2009 skrev ambassaderåd Søren Jacobsen, den danske ambassade i Beijing, til Udenrigsministeriet, cc. blandt andre departementschef Claus Grube, udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns, politisk direktør Ulrik Vestergaard Knudsen, kontorchef Martin Bille Hermann, alle Udenrigsministeriet, Ministersekretariatet, Direktionssekretariatet, Statsministeriet og departementsråd Thomas Ahrenkiel, kontorchef Lisbet Zilmer-Johns og departementsråd Bo Lidegaard, alle Statsministeriet om den danske ambassadørs officielle aflevering samme dag af en dansk verbalnote "vedrørende det dansk/kinesiske forhold som afslutning på Dalai Lama sagen" til generaldirektør for Europa afdelingen Li Ruiya. I referatet af samtalen i forbindelse hermed er anført blandt andet:

> "…
> Sammenfatning:

– Den danske note blev d.d. afleveret, og det bilaterale forhold må dermed anses for normaliseret.

…

…… Li understregede betydningen af forståelsen for hinandens "core interests", som noten var udtryk for.

…

… Han nævnte i den forbindelse, at statsministeren[101] i et møde kunne gentage, at danske politiske ledere ikke ville møde Dalai Lama igen ("during the meeting your leaders will reiterate orally their committment not to meet with the Dalai Lama again").

…

… For så vidt angik det bilaterale forhold og noten understregede ambassadøren, at det for Danmark hele tiden havde været afgørende og også var blevet gjort klart i offentligheden og i UPN, at det var noten, som udgjorde aftalen mellem Danmark og Kina. Såfremt Dalai Lama planlagde et nyt besøg i Danmark, ville sagen blive drøftet med UPN[102] på grundlag af noten.

…

Kommentar

Trods det på ny fremførte ønske om mundtlige forsikringer efterlod samtalen klart det indtryk, at det dansk-kinesiske bilaterale forhold hermed er normaliseret…

…"

Folketingsmedlem og senere statsminister Helle Thorning-Schmidt har for Tibetkommission II forklaret, at hun på det tidspunkt sad i Udenrigspolitisk Nævn og var formand for Socialdemokratiet, og de havde løbende samtaler med den daværende regering om forholdet til Folkerepublikken Kina. Under hendes regeringstid var der konsensus, herunder med SF og Villy Søvndal, om, at deres Kinapolitik tog udgangspunkt i verbalnoten. Danmark havde væsentlige økonomiske interesser i samarbejdet med Folkerepublikken Kina. Hun erindrer ikke samtaler med Dansk Industri eller Dansk Erhverv om samarbejdet med Folkerepublikken Kina, men hun har haft mange samtaler med danske virksomhedsledere om Folkerepublikken Kina. Hendes indtryk var, at verbalnoten fik hul igennem til, at Danmark igen kunne få et godt forhold til Folkerepublikken Kina, og efterhånden udviklede det sig da også til et exceptionelt godt forhold til Folkerepublikken Kina.

101 Lars Løkke Rasmussen

102 Udenrigspolitisk Nævn

Kontorchef i Statsministeriet Lisbet Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at afleveringen af verbalnoten og dermed normaliseringen af forholdet var ikke lige kommet fra den ene dag til den anden. Da de modtog mailen, var de i fuld gang med COP 15. Det var utrolig vigtigt at vide, at det dansk-kinesiske forhold var normaliseret, herunder at Danmarks værtsrolle i samspil med Danmarks bilaterale forhold til Folkerepublikken Kina ikke spillede negativt ind på forhandlingerne under COP 15. Man kan ikke sige, at der i verbalnoten lå, at Danmark over en bred kam ville begynde at please Folkerepublikken Kina. Der var tale om et core interest område for kineserne, og det var afgørende for, at forholdet mellem Danmark og Folkerepublikken Kina i øvrigt kunne udvikle sig. Man var meget bevidst om kinesernes sensibiliteter, og man agerede her ud fra, hvilket ikke er det samme som at please. I forløbet havde man fra dansk side fået større indsigt i den kinesiske selvforståelse og de sensibiliteter, som det gav sig udslag i, hvilket hjalp til, at man kunne sikre, at man ikke ved sin ageren og politik gik ud i minefeltet uden at vide, hvor minerne lå. Det kunne fx give sig udslag i, at man var opmærksom på at kunne forklare, hvorfor man ikke fra dansk side så det som værende i strid med ét-Kinapolitikken at mødes med eksiltibetanere på embedsmandsniveau. Hun mindes ikke, at det var et stort issue med sensibiliteter som Falun Gong-demonstrationer og tibetanske flag før end statsbesøget i 2012. Hun havde ikke bemærket det som store temaer før dette.

8.4.2.3 Klimakonferencen COP 15 7. til 18. december 2009 og besøg af premierminister Wen Jiabao

Danmark var i dagene 7. til 18. december 2009 vært for FN's klimakonference 2009, hvori deltog mere end hundrede statsledere fra hele verden, herunder Folkerepublikken Kina's premierminister Wen Jiabao.

Wen Jiabao var 2. medlem af Politbureauets Stående Komité, og som premierminister rangerede han lige under præsident Hu Jintao. Hans besøg blev behandlet med høj prioritet af de danske myndigheder.

Om COP 15-sekretariaterne (Klimasekretariaterne)

Såvel Udenrigsministeriets som Statsministeriets og Københavns Politis arbejde med forberedelsen og afviklingen af FN's klimakonference 2009, COP 15, blev primært udført i tre til lejligheden nedsatte COP 15 sekretariater, også kaldet Klimasekretariater, men en del af forberedelsen og afviklingen af COP 15 lå også i Udenrigsministeriets protokol og Asienkontor, i Statsministeriet og i andre afdelinger i Københavns Politi. Om den nærmere fordeling af arbejdsopgaverne ved forberedelsen og afviklingen af klimakonferencen er forklaret følgende:

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at Udenrigsministeriets Klimasekretariat stod for forberedelsen af konferencen. Udenrigsministeriet bistod med praktisk råd og vejledning, og Protokollen var involveret. Administrationsafdelingen i Udenrigsministeriet bistod FN omkring det praktiske i forhold til Bella Center.

Politisk direktør i Udenrigsministeriet Ulrik Vestergaard Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at forberedelserne til COP 15 var i fuld gang, da han kom hjem fra posten som OECD-ambassadør og tiltrådte som politisk direktør pr. 1. juni 2009, hvorfor han ikke blev involveret i planlægningen heraf. Dog blev han inddraget i udenrigsministerens udenrigspolitiske samtaler, som foregik uden for COP 15-regi med tilrejsende udenrigsministre. Et sådan topmøde kunne ses som "diplomatiets Roskilde Festival". Han blev ikke inddraget i logistikken, eskortekørsel af den kinesiske delegation eller lignende.

Protokolchef Jette Nordam, Udenrigsministeriets protokol, har for Tibetkommission II forklaret, at COP 15 var en FN konference, som Danmark var værtsland for. FN havde ansvaret for selve konferencen. Det overordnede ansvar i Udenrigsministeriet for gennemførelsen af COP 15 lå i et særligt oprettet COP 15-sekretariat. Hendes rolle i forbindelse med konferencen var som chef i Protokollen at modtage statsoverhoveder og andre VIP'er. Protokollen var med i planlægningen af frokoster, bordplaner, placering i Det Kongelige Teater og lignende. Hun havde ikke fingrene nede i den politiske substans og heller ikke i setuppet omkring konferencen i Bella Center.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at Protokollen var med til utrolig mange møder. Hun selv stod for ankomsterne i Lufthavnen. Det skal ses i lyset af, at der deltog et stort antal stats- og regeringschefer samt mange andre delegationer i konferencen. Protokollen var med i arbejdet, når Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat forberedte logistik. Protokollen var ikke ansvarlig for logistikken.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at COP 15-logistik var ansvarlig for topmødets samlede logistik, og for at det hele fungerede. I sommeren 2009 bestod logistikenheden af ca. 20 personer, herunder souschef Sven Gad samt en række internt og eksternt rekrutterede medarbejdere. Chefkonsulent Nis Lauge Gellert var ansvarlig for en del af transportopgaven.

Sikkerheden omkring konferencen udgjorde en lille del af logistikenhedens planlægning, og var mest noget, de skulle holde øje med. Fuldmægtig Torkild Byg var sikkerhedsansvarlig i logistikenheden og skulle i starten sikre, at de nødvendige aktø-

rer, herunder FN og dansk politi, var i kontakt med hinanden, så de kunne udveksle oplysninger om delegationernes ankomst, placering mv. Torkild Byg havde selvsagt ikke ansvaret for selve sikkerheden. Torkild Byg overtog senere den mere praktiske del af planlægningen om antallet af limousiner, delegationernes ankomsttidspunkter, kommunikationen til hotellerne om visse sikkerhedsforhold mv., hvilket han ikke selv var særligt involveret i.

Han mødtes med PET og politiets klimakonferencesekretariat mange gange under planlægningen af COP 15, herunder med chefpolitiinspektør Per Larsen, vicepolitiinspektør Michael Agerbæk, og en transportansvarlig, hvis navn han ikke længere husker, men det var mest i begyndelsen. Da Torkild Byg kom til, var de nogle gange til møde med PET og politiet sammen, men Torkild Byg overtog og gik alene til møderne, efterhånden som arbejdet blev af mere praktisk karakter. Der var ingen af KF-numrene på udspørgerens oversigt, der sagde ham noget.

Efter etableringen af sekretariatet og op til topmødet var der løbende kontakt med Protokollen, da Protokollen havde stor ekspertise på området. Der var helt sikkert fysiske møder med Protokollen. Han vil tro, at der blev udarbejdet referater af møderne, hvis der blev taget vigtige beslutninger, eller hvis det var til gavn for andre at kende til drøftelserne, men ellers ikke.

Han har sikkert talt med kontorchef for Asienkontoret Martin Bille Hermann om COP 15, men han husker ingen konkrete samtaler om kinesiske gæster eller om andre emner. Han havde ikke mere kontakt med centerchef Sus Ulbæk, end hvad han havde med andre medarbejdere i Udenrigsministeriet. Han husker ikke et konkret samarbejde med fuldmægtig Jens Martin Alsbirk eller fuldmægtig Robin Glinka Rehn fra Asienkontoret. Han kender Jens Martin Alsbirk fra andre funktioner.

Chefkonsulent Nis Lauge Gellert har for Tibetkommission II forklaret, at de i logistikenheden var omkring 15 medarbejdere, som alle var fra Udenrigsministeriet. Han ved ikke, hvor mange medarbejdere der var i den politiske del af COP 15-sekretariatet, som i vidt omfang lå i Energiministeriet. Lederen af logistikenheden var kontorchef Svend Olling, som han refererede til. Svend Ollings område var logistik og sikkerhed. Formelt set var han selv teamleder for logistik og sikkerhedsenheden, men reelt var det fuldmægtig Torkild Byg, der var ansvarlig for sikkerhedsområdet og refererede direkte til Svend Olling på dette område. Strukturelt i logistikenheden var souschef Sven Gad mellem ham selv og Svend Olling. Sven Gad bidrog til sparring navnlig i juridiske spørgsmål, herunder i forbindelse med udbud af transportopgaverne.

Hans arbejde i COP 15-sekretariat bestod i at vurdere og anslå, hvor mange personer der skulle flyttes rundt, hvor de skulle bo, hvordan de skulle transporteres rundt og lignende praktiske forhold omkring de besøgendes ophold i Danmark.

Efter at der i forlængelse af udbuddene var indgået aftaler om transporten, bestod hans arbejde blandt andet i at følge op på, at aftalerne blev overholdt, og at de klimamæssige transportløsninger var i orden. De vurderede løbende, hvor mange deltagere der ville komme, de sikrede, at faciliteterne i Bella Center var i orden mv. Han vil ikke udelukke, at han kan have været inddraget i spørgsmål om sikkerheden af transportløsningerne. Han husker ikke konkrete sikkerhedsspørgsmål. Sikkerhedsspørgsmålene har han i givet fald primært været i dialog med Torkild Byg om. Han husker ikke, om han havde kontakt til politiet eller PET. Givetvis havde han kontakt til medarbejdere i Protokollen, som deltog i relevante møder. Om det var souschef i Protokollen Annette Lassen eller protokolchef Jette Nordam, der deltog i møderne, husker han ikke.

Hans generelle kendskab til Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina var meget begrænset, inden og mens han var i COP 15-sekretariatet. Han var bekendt med, at forholdet til Folkerepublikken Kina op til COP 15-konferencen blev betegnet som "stærkt nedkølet" på grund af statsministerens møde med Dalai Lama i 2009. Han var ikke arbejdsmæssigt involveret i arbejdet med opblødning af forholdet. Han husker ikke, om han i forberedelserne til COP 15 var bekendt med verbalnotens eksistens, eller at den blev vedtaget.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at han er enig med chefkonsulent Nis Lauge Gellert i beskrivelsen af logistikenheden. Han blev i lighed med flere kolleger kaldt hjem og pr. 1. september 2008 placeret i COP 15-sekretariatet, hvor han indgik som en del af logistikenheden. Han havde på det tidspunkt ikke et særligt kendskab til dansk Kinapolitik, kinesisk kultur eller kinesiske sensibiliteter, og han mindes ikke, at han blev indført heri, da han tiltrådte. Han refererede primært til kontorchef Svend Olling, og derudover til Nis Lauge Gellert, som var teamleder for transportdelen af konferencen, og til souschef Sven Gad, som især beskæftigede sig med et stort offentligt udbud om sikkerhedskontrollen ved Bella Center i forbindelse med konferencen. En yderligere medarbejder i logistikteamet, Peter Floridon, havde ansvaret for delegationernes limousiner.

Som sikkerhedsansvarlig skulle han koordinere sikkerheden uden for COP 15, som blev varetaget af det danske politi, med FN's sikkerhedsenhed, som varetog sikkerheden i selve Bella Center. Han skulle derudover sikre koordination af de sikkerhedselementer, der var forbundet med de enkelte delegationer, hvorfor han var i kontakt

med stort set alle de udenlandske delegationer, herunder den kinesiske delegation, der skulle deltage under konferencen. Han var i regelmæssig kontakt med Protokollen. Han erindrer ikke at have været i kontakt med medarbejdere i Asienkontoret eller med kontorchef Martin Bille Hermann op til og under COP 15. Han var derfor heller ikke i kontakt med fuldmægtig Jens Martin Alsbirk eller fuldmægtig Robin Glinka fra Asienkontoret under COP 15. Logistikenhedens hovedkontakt var Københavns Politi, herunder med det særligt nedsatte klimakonferencesekretariat, der blev ledet af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk. Derudover var der et månedligt stabsmøde i Københavns Politi med en lidt større deltagerkreds samt møder i andre sikkerhedsfora, herunder vedrørende sikkerheden i lufthavnen. Han havde regelmæssig kontakt med chefpolitiinspektør Per Larsen, som var formand for stabsmøderne.

Kontorchef i Statsministeriet Lisbet Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at der var en udvikling i den kinesiske selvforståelse, som blandt andet kom til udtryk i den kontinuerlige dialog med Folkerepublikken Kina og i indberetningerne fra Folkerepublikken Kina, og konkret var det fx vigtigt for Folkerepublikken Kina i forbindelse med COP 15-konferencen i 2009, at Folkerepublikken Kina blev behandlet på niveau med USA. Situationen i forbindelse med COP 15 var meget speciel forstået på den måde, at der var omkring 120 stats- og regeringschefer, som deltog i de sidste dage af konferencen. Hendes opgave var at skabe rammerne for seancen mellem stats- og regeringscheferne i de sidste dage. Statsministeriet var involveret, selvom det var en konference under FN, idet det ikke var normalt, at der deltog stats- og regeringschefer som her. De var inviteret til Danmark i forventning om, at man kunne lande en bred aftale.

Under COP 15 blev der arrangeret en række samtaler mellem statsministeren og de tilrejsende stats- og regeringschefer. Der var også parallelle forhandlinger. Der var et bilateralt møde mellem statsministeren og premierminister Wen Jiabao. Man arbejdede 24-7, hoppede fra møde til møde og var presset på søvn. Der var derfor ikke meget fokus på det protokollære. Hun har således ingen erindring om protokollære spørgsmål i forbindelse med det bilaterale møde. Overordnet gik kineserne meget op i, at Wen Jiabao kunne få adgang til at aflevere en tale til hele COP 15-forsamlingen. Det var vigtigt for kineserne at markere, at han var en central skikkelse, og at Folkerepublikken Kina var et land, der skulle lyttes til. Mødet mellem statsminister Lars Løkke Rasmussen og premierminister Wen Jiabao foregik på det hotel, hvor den kinesiske delegation var indkvarteret.

Hun er ikke bekendt med, om kineserne fremsatte særlige krav til behandlingen af dem under COP 15. Det er en årlig konference, som alle lande deltager i, og hun var ikke en del af forhandlingsforløbet op til konferencen. Det var ikke under hendes område, men efter hvad hun hørte, var der ikke spørgsmål om, hvorvidt kineserne

ville deltage. Spørgsmålet var, på hvilket niveau de ville deltage i den sidste højniveaudel af konferencen. Hun var ikke inddraget i eller hørte om eventuelle forhandlinger og overvejelser om den protokollære behandling af kineserne.

De befandt sig i de to uger i en boble i Bella Center, og hendes eneste kendskab til demonstrationer var fra TV, og hvad man efterfølgende fik at vide. Hun har ikke nogen indsigt i, hvordan kineserne blev transporteret rundt, og hvordan man i den forbindelse håndterede demonstrationer.

Konsulent i Statsministeriet Peter Lehmann Nielsen har for Tibetkommission II forklaret, at han som konsulent på udenrigsområdet var involveret i den politiske og substansmæssige forberedelse af udenlandske besøg, som involverede statsministeren. Han havde primært ansvaret for bestemte lande, herunder USA og Nordamerika, og en række tværgående tematiske spørgsmål. Hans kollega specialkonsulent Tue Krarup-Pedersen havde ansvaret for Asien og dermed også for kinesiske besøg.

Der blev i forbindelse med COP 15 etableret en særlig enhed i Statsministeriet ledet af udenrigsråd Bo Lidegaard og med 10-11 medarbejdere, som tog sig af det klimapolitiske indhold under topmødet. Han og specialkonsulent Tue Krarup-Pedersen blev bedt om at hjælpe med den bredere organisatoriske og bilaterale dimension af topmødet. Han tog sig af de lande, som han i forvejen beskæftigede sig med. Idet COP 15 var en stor begivenhed, flød deres ansvarsområder mere sammen end normalt. Han var fortsat ikke involveret i delegationen eller besøg fra Folkerepublikken Kina, men det var klart, at Folkerepublikken Kina's rolle under topmødet var helt central. Han bistod med forberedelsen af den afsluttende politiske forhandling, der skulle foregå i Bella Center. Han var ikke en del af den store logistiske planlægning af topmødet.

Intern orientering af 27. marts 2009 i Politiets Efterretningstjeneste

Den 27. marts 2009 skrev KF 1199 i en intern besked til en kollega blandt andet:

> "…
> Og endelig skal det lige med, at det selvfølgelig kan forventes, at kinesiske patrioter (styret fra ambassaden) vil forsøge at forstyrre mødet i Bella Center.
> …"

Københavns Politis Klimakonferencesekretariats redegørelse for "Planlægning og gennemførelse af IOC og COP15"

Af Københavns Politis Klimakonferencesekretariats redegørelse for "Planlægning og gennemførelse af IOC og COP15" fremgår blandt andet, at der fra den 22. juni 2007 blev afholdt en række stabsmøder til forberedelse af klimakonferencen i København i december 2009, hvor cirka 150 stats- og regeringschefer deltog. Under dette forløb blev forberedelsen af IOC's gennemførelse af deres session og congress i København i oktober måned 2009 inddraget.

Deltagere i stabsmøderne var blandt andre chefpolitiinspektør Per Larsen, politiinspektør Mogens Norup Lauridsen, politikommissær Ole Kahr og vicepolitiinspektør Michael Agerbæk.

Chefpolitiinspektør Per Larsen har for Tibetkommission II forklaret, at han på vegne af politidirektør Hanne Bech Hansen og efterfølgende politidirektør Johan Reimann, der tiltrådte som politidirektør i Københavns Politi den 1. juli 2009, var totalansvarlig for Københavns Politis operation i forbindelse med COP 15.

Det var normal procedure, at man sikrede sig, at politidirektøren var orienteret om, hvad de foretog sig, og han mødtes flere gange om dagen med direktøren. Den komplette strategi for COP 15 var clearet af med Hanne Bech Hansen, inden den blev distribueret ud til medarbejderne. Den var udfærdiget allerede i januar 2009. Efter Johan Reimann var tiltrådt, deltog Johan Reimann blandt andet i flere møder om COP 15 med ministerierne.

COP 15-operationen var den største, som dansk politi nogen sinde har haft, og de havde utrolig mange bolde i luften. For så vidt angik demonstrationer, omformede de deres koncept fra fodboldkampe med dialogpoliti til at kunne bruges under COP 15. Strategien i forhold til demonstrationer var klar. Dialogkonceptet var gældende hele vejen igennem, og kun hvis det missede, måtte man tage skeen i den anden hånd og bruge indsatskonceptet. Det var en samlet plan, der gjaldt for alle demonstrationer, herunder anti-kinesiske, der således ikke skulle håndteres anderledes end andre demonstrationer. Planlægningen af COP 15-operationen lå i Københavns Politi i et klimakonferencesekretariat, som var blevet oprettet i 2007. Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk var leder af sekretariatet, hvilket var naturligt, da Michael Agerbæk allerede var leder af OPA. Michael Agerbæk var således hans højre hånd vedrørende alt det praktiske, herunder udfærdigelse af operationsplaner, sammen med sine medarbejdere, herunder politikommissær Bent Olsen. Formålet med oprettelsen af sekretariatet var at have one point of contact. Politiinspektør Mogens Lauridsen var på trinnet under ham ansvarlig for afviklingen af operationen.

Han husker ikke, om der var medarbejdere fra andre myndigheder i Københavns Politis klimasekretariat, herunder fra Udenrigsministeriet, men sekretariatet havde

et tæt samspil med Udenrigsministeriet. Samspillet var i vidt omfang med Udenrigsministeriets protokol vedrørende håndteringen af de mange gæster og afviklingen af konferencen i Bella Center. Der var tæt kontakt til protokolchef Jette Nordam og viceprotokolchef Annette Lassen. Han husker ikke, om de havde kontakt til kontorchef i Udenrigsministeriets Asienkontoret Martin Bille Hermann, men der var ned gennem systemet efter behov massevis af kontakter til Udenrigsministeriet.

Hvis der var tale om sikkerhedsspørgsmål, gik kontakten til Udenrigsministeriet gennem PET, mens den øvrige kontakt, herunder om protokollære spørgsmål, i vidt omfang gik direkte mellem ministeriet og Københavns Politi. De praktiske spørgsmål havde han uddelegeret til sine underordnede, og han havde således ikke selv kontakten til Udenrigsministeriet i forbindelse hermed, men der var en løbende tæt kontakt om alle mulige praktiske spørgsmål.

Han mindes ikke, at protokollen kom med særlige tilkendegivelser i forhold til håndteringen af den kinesiske delegation.

Han tror heller ikke, at han, politiinspektør Gert Sejbak, vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og politikommissær Ole Kahr udvekslede erfaringer om håndteringen af anti-kinesiske demonstrationer under den rejse til Polen, som er omtalt i Københavns Politis redegørelse af 9. august 2017 for "*Planlægning og gennemførelse af IOC og COP15*", og som de var på for at indhente erfaringer fra Polens planlægning og gennemførelse af COP 14 i 2008, ligesom han og Michael Agerbæk heller ikke havde anledning til at drøfte det i forbindelse med gennemførelsen af COP 15, da det ikke kom op som en problemstilling.

Han og Michael Agerbæk talte dagligt sammen, også når der ikke var COP 15.

Det er meget muligt, at der blev omlagt eskorteruter i forbindelse med den kinesiske delegations transport under COP 15, idet det nemmeste var at undgå en konfrontation med demonstranter ved at køre eskorten uden om demonstrationen. Det skete i givet fald ikke af hensyn til et kinesisk ønske herom, men for at undgå en fysisk konfrontation, hvor eskorten kunne blive tvunget til at stoppe.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har for Tibetkommission II forklaret blandt andet, at han deltog i planlægningen af COP15 i 2009. Under COP15 kørte KSN i døgndrift. Han delte KSN ledelsen med politiinspektør Mogens Lauridsen, som havde dagvagten, mens han selv havde nattevagten. Han kan ikke udelukke, at der om natten kørte eskorter med kinesiske delegationer, men han husker det ikke. Hvis der havde stået demonstranter på Langebro, og ruten var planlagt til at gå over bro-

en, kan han ikke udelukke, at han med den forståelsesramme, der var dengang, ville have omlagt ruten, hvis dette kunne ske uden at øge sikkerhedsrisikoen.

Beredskab til statsministerens møde med repræsentationscheferne forud for COP 15

I et beredskab til statsminister Lars Løkke Rasmussen af 14. august 2009 til brug for hans møde med repræsentationscheferne forud for COP 15 udfærdiget af Udenrigsministeriets kontor for Asien og Stillehavet er oplyst:

> "…
> **Beredskab:**
> [*Baggrund: Der hersker ingen tvivl om, at Dalai Lamas besøg i Danmark har forårsaget stor vrede hos Kina og, at Kina forventer at Danmark betaler en pris for, at det bilaterale forhold bliver normaliseret. Der har både før og efter besøget været jævnlig kontakt og møder, både med den kinesiske ambassade i København og via den danske ambassade i Beijing.*
>
> *Det dansk-kinesiske forhold er på grund af besøget nedkølet, hvilket blandt andet har medført, at der ikke kan gennemføres officiel besøgsudveksling på højt niveau. Med en enkelt markant undtagelse (Carlsberg) synes det på det kommercielle område at være de fremtidige muligheder – snarere end konkrete problemer for danske virksomheder – der giver anledning til bekymring i erhvervskredse.*
>
> *Der er en væsentlig forståelseskløft mellem Danmark og Kina i denne sag. Kina har ingen forståelse for de faktorer, der betød at den danske regering valgte at mødes med Dalai Lama. Efter den seneste tids møder – dels mellem Udenrigsministeriet og herværende kinesiske ambassadør, dels mellem den nytiltrådte kinesiske viceudenrigsminister og den danske ambassadør i Beijing – står det nu klart, at Kina forlanger garantier/forsikringer for, at Danmark ikke vil mødes med Dalai Lama igen i fremtiden.*
>
> *Andre landes erfaringer med bestræbelser på normalisering af forholdet til Kina efter møder med Dalai Lama viser, at vejen til normalisering ikke nødvendigvis ligger lige for, at Kina hele tiden hæver "overliggeren", og at de er benhårde forhandlere. Belgien synes efter 8 måneders tovtrækkeri at være nået til en mellemløsning med en erklæringstekst, der ifølge belgiske forhandlere er en anelse mildere end den franske. Der er dog fortsat et kinesisk krav om mundtligt tilsagn om, at den belgiske regering aldrig vil mødes med Dalai Lama igen. Fsva. Frankrig er det uklart, præcis hvor meget Sarkozy har lovet Kina. Det forlyder, at Frankrig, udover den officielle erklæringstekst, hvori Frankrigs afholdelse fra at støtte tibe-*

tansk uafhængighed manifesteres, tillige har givet mundtlige løfter om ikke at mødes med Dalai Lama igen.

Danmark må forvente at blive stillet over for endnu større kinesiske krav end belgierne og franskmændene – i hvert fald i begyndelsen af forhandlingsforløbet].

- Der er ingen tvivl om, at mit og udenrigsministerens[103] møder med Dalai Lama i maj har skabt betydelig vrede hos Kina. Jeg må konstatere, at Danmark og Kina ser meget forskelligt på den sag. Men venskaber og partnerskaber skal som bekendt også kunne holde til at vi er uenige.
- Der er heller ikke tvivl om, at partnerskabet med Kina er af strategisk vigtighed. Og at det derfor er væsentligt for Danmark at få forholdet tilbage på rette spor. Det er Kina også interesseret i – og det arbejdes der for på begge sider.

…"

Statsminister Lars Løkke Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke afgav sådanne garantier, som fremgår af notits af 14. august 2009 fra kontoret for Asien og Stillehavet om *"Statsministerens møde med repræsentations-cheferne: Danmark-Kina efter Dalai Lama's besøg"*, hvor Folkerepublikken Kina forlangte en dansk garanti/forsikring for, at Danmark ikke på ny mødtes med Dalai Lama. Folkerepublikken Kina fik heller ikke andre garantier op til COP 15, men der blev lavet en verbalnote, som udenrigsminister Per Stig Møller dygtigt landede. Det var vigtigt for COP 15, at Folkerepublikken Kina og alle andre lande blev repræsenteret på højt niveau. Der var lagt op til, at der kunne komme et gennembrud under COP 15, og at det skulle ske ved en stærk højniveaurepræsentation.

Notitsens oplysninger om erfaringerne fra andre EU-lande var en almindelig del af en beredskabspakke, som han ikke havde for vane at gøre meget brug af. Uanset at kineserne var unødigt sensitive på nogle områder, måtte Danmark forholde sig til det og agere på de reaktioner, som en modtagelse af Dalai Lama kunne medføre. Dette gjorde de ved en samlet diplomatisk indsats, herunder ved samtaler med kineserne.

Op til COP 15 var han mest optaget af materien i klimapolitikken, og han var ikke optaget af kinesiske sensibiliteter. Han deltog i flere andre topmøder i den periode, hvor kineserne ligeledes var repræsenteret på højt niveau, hvilket også var med til at nuancere hans eget syn på udfordringerne med Folkerepublikken Kina. Han opleve-

103 Per Stig Møller

de, at kineserne var interesserede i at engagere sig i COP 15, uden at det nødvendiggjorde et knæfald fra hans side.

Mail af 15. september 2009 fra ambassaden i Beijing til Udenrigsministeriet om mulige emner til inddragelse under COP 15

I en mail af 15. september 2009 til Udenrigsministeriet, Asienkontoret, cc. en lang række medarbejdere i Udenrigsministeriet, svarede ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen og ambassaderåd Christian Brix Møller, Ambassaden i Beijing, på en forespørgsel om andre mulige emner til inddragelse under COP 15:

> "…
> Ambassaden har svært ved at få øje på 'andre emner' på den internationale dagsorden, der af COP15-værterne eller andre parter kunne bringes i spil som modydelser til Kina for fremme af landets bidrag til en global klimaaftale.
> …
> Konkret vil ambassaden på den baggrund foreslå, at København ift. Kina:
> …
> (2) Er særligt opmærksom på at "status" spiller en meget betydelig rolle for kineserne, hvilket vil sige, at der ift. Kina bør vies ekstra stor opmærksomhed omkring protokollære spørgsmål og koreografi. Ambassaden indgår gerne i yderligere dialog herom.
> …
> … Endelig skal nævnes, at en snarlig løsning på knasten i det bilaterale dansk-kinesiske forhold selvsagt også vil være fremmende for indsatsen for at fremme Kinas bidrag til en ny, global klimaaftale.
> …"

Ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen har for Tibetkommission II forklaret, at for kineserne var et topmøde som COP 15 angstprovokerende på grund af den manglende forudsigelighed og struktur. De var vant til, at aftaleteksterne var aftalt på forhånd, hvorimod Danmark lagde op til en egentlig forhandling mellem stats- og regeringscheferne.

Den kinesiske selvforståelse spillede ikke en stor rolle i ambassadens forberedelse af COP 15, da ambassaden mest fokuserede på det substantielle i møderne, herunder hvilke argumenter der ville få Folkerepublikken Kina til at forpligte sig under topmødet. Ambassaden fungerede også som kulturformidler, da der var store kulturforskelle mellem Danmark og Folkerepublikken Kina, og ambassaden havde til opgave at forklare Udenrigsministeriet, hvad de skulle være opmærksom på for at undgå "slør" i kommunikationen med Folkerepublikken Kina, således at topmødet blev en

succes. Folkerepublikken Kina lagde vægt på at blive behandlet korrekt, hvilket indebar, at de ville behandles ligesom USA. For at sikre et succesfuldt forløb af COP 15 var ambassaden derfor involveret i protokollære og praktiske aspekter, herunder om der var hotelværelser nok, om Wen Jiabao fik taletid nok, faciliteterne i Bella Center med videre.

Ambassaden var i kontakt med protokolchef Jette Nordam om protokollære spørgsmål i forbindelse med besøget. Den daglige kontakt om COP 15 var i høj grad med Asienkontoret, Klimaministeriet og Statsministeriet. Han tror ikke, at han var i kontakt med departementschef Claus Grube om, hvordan besøget skulle tilrettelægges og gennemføres. Han har måske advaret om andre aspekter ved besøget, såsom hotelværelser og lignende, efter at han havde været til møde i det kinesiske udenrigsministerium, hvor kineserne udtalte bekymring herom.

Det fik derfor en del opmærksomhed i Folkerepublikken Kina, at den kinesiske chefforhandler blev afvist i sikkerhedsslusen i Bella Center under COP 15. Der opstod også spørgsmål om, hvorvidt Wen Jiabao var blevet inviteret korrekt efter forskrifterne til et møde. Dette var en stor ting for kineserne, og de følte sig ikke respektfuldt behandlet. Disse protokollære spørgsmål spillede en rolle for forhandlingsklimaet under topmødet.

Når han i sin mail om mulige emner til inddragelse i forhold til Folkerepublikken Kina under COP 15 henviste til, at *"… Kina bør vies ekstra stor opmærksomhed omkring protokollære spørgsmål og koreografi. Ambassaden indgår gerne i yderligere dialog herom"*, var der med "*koreografi*" tænkt på, hvem der talte først, hvem der sad ved siden af hinanden, hvem var inviteret til middag med dronningen med videre. Dette var også protokollære spørgsmål, men koreografien handlede mere om det tidsmæssige forløb. Derudover havde begreberne protokol og koreografi et betydeligt overlap.

Ambassaderåd Christian Brix Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han typisk selv udarbejdede indberetninger, når det handlede om klimaspørgsmål. Når det tillige handlede om andre emner, vendte han det med kolleger på ambassaden. De kunne også drøfte et udkast på de ugentlige møder på ambassaden. Det var grundlærdom, når man arbejdede med Folkerepublikken Kina, at man gjorde Udenrigsministeriet opmærksom på særlige forhold om kinesisk kultur. De mange, der var indforskrevet til den store opgave, og som ikke havde særligt kendskab til Folkerepublikken Kina, ville også have en fordel i at få denne viden. Henvisningen til "*status*" var en lægmandsudlægning af "face/ansigt" i kinesisk kultur. Status handlede dybest set om, at de sociale og rimeligt fastlagte roller skulle respekteres, og at man var omhyggelig med, at kineserne ikke tabte ansigt. Der kunne sagtens arbejdes in-

tensivt med kineserne, også på områder de ikke umiddelbart syntes om, så længe de ikke blev sat i forlegenhed. Uventede ting måtte gerne ske, men det måtte ikke være ubehagelige overraskelser.

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at det var et naturligt element at spørge de danske ambassader i de enkelte lande om, hvad der kunne gøres for at få landene til at give yderligere indrømmelser i klimaforhandlingerne. "*status*" dækkede over den måde, som gæsterne forventede at blive behandlet på. Asiatisk kultur lægger vægt på, hvordan landet modtages. De forventede at blive behandlet ligeså godt og på samme niveau som fx Barack Obama og den franske præsident. Begrebet "*koreografi*" handlede om de hoteller, værelser og biler, som blev stillet til kinesernes rådighed under deres besøg. Dette er karakteristisk for Folkerepublikken Kina, som er meget følsomme på dette område. Folkerepublikken Kina havde tidligere opfattet sig selv som et udviklingsland, hvilket betød, at de andre lande skulle tage særlige hensyn til dem. Samtidig fik Folkerepublikken Kina en større selvfølelse på grund af den voksende økonomiske styrke end andre udviklingslande. Folkerepublikken Kina ville som følge heraf behandles som en stormagt. Kineserne gjorde utvivlsomt opmærksom på, at den kinesiske delegation ikke ville tabe ansigt eller se anti-kinesiske demonstrationer. Dette havde han ikke i detaljer kendskab til, inden han blev departementschef, men det var velkendt, at kineserne ikke ønskede, at der blev pillet ved deres status og værdighed. Kineserne ønskede ikke at blive konfronteret med ting, der kunne skubbe til deres værdighed. Kineserne vidste, at demonstrationer ikke kunne forhindres i Danmark.

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker, om han modtog mailen. Med "*status*", "*protokollære spørgsmål*" og "*koreografi*" menes der formentlig, at det lå kineserne meget på sinde, at den kinesiske præsident skulle have samme gode behandling, som fx den amerikanske præsident set i forhold til hotelstandard, antallet af politifolk mv.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var involveret i forberedelsen af COP 15, da udenrigsminister Per Stig Møller ikke havde en stor rolle under topmødet. Han deltog sammen med udenrigsministeren i enkelte bilaterale møder med andre landes udenrigsministre i forlængelse af COP 15. Han var ikke involveret i det protokollære i forbindelse med premierminister Wen Jiabao's besøg, da han alene lavede politisk arbejde for udenrigsminister Per Stig Møller samt pressehåndtering. Han mindes ikke, at han blev orienteret om kinesernes bekymringer for at se Falun Gong-tilhængere og Tibet-støtter under konferencen og under Wen Jiabao's besøg.

Han husker ikke mailen af 15. september 2009 fra ambassaden i Beijing. Han betragter mailen som et naturligt stykke arbejde, og han anser de protokollære oplysninger som faktuelle informationer. Det var ikke overraskende, at det var dét, der var fokus på. Han havde adgang til indgående post, der blev sendt til Ministersekretariatet, men han var ikke bekendt med al post.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at ambassadens formål med mailen var at informere Udenrigsministeriet om, hvordan de protokollære forhold var i Folkerepublikken Kina, og hvad kineserne gik op i. De skulle undgå, at det var det protokollære, der var årsag til, at kineserne ikke var tilfredse.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker mailen af 15. september 2009, men at den ikke gav ham anledning til at foretage sig noget. Det var ikke kun Folkerepublikken Kina, der lagde vægt på koreografi og lignende, og der var mange ambassadører i København, der gjorde dem opmærksom på deres baglands følsomme emner. Det var således ikke særligt opsigtsvækkende, at man som vært skulle være opmærksom på andre landes sensibiliteter. Som et eksempel ankom der 126 stats- og regeringschefer til konferencen og dertil et stort antal ministre, men da der kun kunne skaffes 100 hotelsuiter, blev de kontaktet af utilfredse ambassadører fra flere af de lande, som der ikke var suiter til.

Fuldmægtig og teamleder, Asienkontoret, Nordøstasienteamet Jens Martin Alsbirk har for Tibetkommission II forklaret, at han helt sikkert har læst mailen af 15. september 2009. Der var meget af det, som ambassaden beskrev, herunder vigtigheden af protokol, som han kunne genkende fra sin tid i Folkerepublikken Kina. Hans erfaring var, at kineserne kunne holde til meget, så længe der var transparens herom. Nogle gange prøvede kineserne at rykke grænserne for, hvad der kunne imødekommes, men han oplevede ikke, at Asienkontoret kom dem i møde.

De oplevede ved mange lande, at protokol, status og koreografi var vigtigt, hvilket viste sig ved, at landene fx ønskede at få suiter på hotellerne under deres ophold. Dette kunne dog ikke imødekommes over for alle lande under COP 15.

Op til COP 15 var Udenrigsministeriets landekontorer først og fremmest involveret i de faglige problemstillinger og i de politiske analyser. Asienkontoret var med til at forberede udenrigsministeren og ledelsen på deltagelsen af højniveaudelegationer fra ASI-landene og på de politiske samtaler. Han mindes ikke, at han havde meget med logistikenheden i COP 15-sekretariatet at gøre under forberedelsen af konferencen, da hans opgaver mest var orienteret mod de bilaterale relationer. Han husker

ikke møder med sekretariatschef Svend Olling, fuldmægtig Torkild Byg, chefkonsulent Nis Lauge Gellert eller andre fra COP 15-sekretariatet.

Udenrigsministeriets udkast af 15. oktober 2009 til landeanalyse blandt andet om Folkerepublikken Kina og COP 15

I et udkast af 15. oktober 2009 til en landeanalyse blandt andet om Folkerepublikken Kina og COP 15 udarbejdet af Christian Brix Møller, ambassaden i Beijing, og sendt til Udenrigsministeriet, cc. blandt andre Statsministeriet, udenrigsråd Bo Lidegaard, Statsministeriet, og centerchef i Udenrigsministeriet Sus Ulbæk, er anført blandt andet:

> "…
> 1. **Indledning**
> Kina er nøglespiller i klimaforhandlingerne og landets position og indstilling til COP15 vil være udslagsgivende for succes eller ej i København.
> …
> Fire forhold vurderes centrale at holde sig for øje, for at processen ikke går galt i forhold til Kina:
> …
> 4. ***Processen.*** Nøgleord i forhold til Kina vil være respekt og inddragelse. Kina må ikke få negative overraskelser. Der skal appelleres til Kinas selvfølelse og egeninteresse og søges at gøre succes til et fælles mål. Omvendt vil Kina i positivt fald kunne vise sig som nøgle i forhold til andre udviklingslande, herunder Indien.
> …
> 9) ***COP15 - opmærksomhed på protokol.*** Endelig bør Danmark som værter være bevidste om, at Kina vil se COP15 som en test på evnen til at kunne agere og levere som "*responsible stakeholder*" i det internationale system og i videre perspektiv håndtere forventningerne opbygget til "G2", der flyder fra områderne krise og klima, og kan forventes yderligere at tage til med det planlagte amerikansk-kinesiske topmøde i november. Danmark bør være særligt opmærksom på, at "status" spiller en meget betydelig rolle for kineserne, hvilket vil sige, at der i forhold til Kinas deltagelse i København, især i tilfælde af deltagelse på stats- og regeringschefsniveau, bør vies ekstra stor opmærksomhed omkring protokollære spørgsmål og koreografi.
> …"

Ambassaderåd Christian Brix Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han vil tro, at udkastet var en tværministeriel Kina-baggrundsanalyse, og ambassaden

havde formentlig haft dialog med Udenrigsministeriet herom og bidraget til landeanalysen.

Protokolchef i Udenrigsministeriet Jette Nordam har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke mindes at have set Udenrigsministeriets udkast af 15. oktober 2009 til landeanalyse blandt andet om Folkerepublikken Kina og COP 15. Hun fik meget materiale om COP 15, men hun ville ikke være den umiddelbare modtager af et sådant udkast.

Når der i udkastet under pkt. 9, *"COP15 - opmærksomhed på protokol"* blandt andet gøres opmærksom på, at status spiller en meget betydelig rolle for kineserne, og der især i tilfælde af deltagelse på stats- og regeringschefsniveau bør vies ekstra stor opmærksomhed omkring protokollære spørgsmål og koreografi, betød det, at den kinesiske premierminister ønskede samme behandling som præsident Obama for at vise, at han som premierminister for Folkerepublikken Kina var en storspiller og blev behandlet derefter.

Ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen har for Tibetkommission II forklaret, at Udenrigsministeriet formentlig allerede var bekendt med det protokollære, der henvistes til i udkastet til landeanalyse. Da der var tale om et globalt topmøde med mange deltagere, kunne håndteringen af en kinesisk delegation nemt blive til en detalje, med mindre ambassaden ved løbende indberetninger gjorde opmærksom på de forhold, der var af betydning for kineserne. Ambassaden var opmærksom på, at når noget gik galt, kunne det være svært at få kineserne med ombord.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at Folkerepublikken Kina ikke brød sig om overraskelser, der kunne skabe akavede og pinlige situationer, som kunne være undgået ved forberedelse. Planlægning, forudsigelighed og transparens var derfor centralt i forhold til kineserne. Danske ministre taler altid om menneskerettigheder og om Tibet under møder med repræsentanter fra Folkerepublikken Kina. Der har altid været åbenhed herom, hvorfor det ikke er kommet som en overraskelse for kineserne, at emnerne tages op. Selvom demonstrationerne ikke kommer som en overraskelse for kineserne under deres besøg, vil kineserne helst være fri for at se fx Falun Gong-demonstranter. Kineserne ved, at demonstrationer er en grundlovssikret rettighed, som ikke kan fraviges. Som chef for Asienkontoret havde han ansvaret for de politiske samtaler og tilrettelæggelsen af det overordnede program for premierminister Wen Jiabao's besøg. Han havde ikke ansvaret for sikkerhed og protokol. Kontoret videreformidlede i relevant omfang kinesernes bekymringer, ønsker og hensyn til dem, som de mente, sad med ansvaret herfor. Han har ikke på noget tidspunkt forestillet sig, at et kinesisk besøg kunne foregå uden demonstrationer.

Ambassaderåd og souschef ved ambassaden Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han vil mene, at betegnelsen "status" var en henvisning til, at Folkerepublikken Kina i højere grad begyndte at betragte sig selv som en stormagt, og at det var vigtigt for Folkerepublikken Kina, at de blev behandlet med samme anseelse som tilsvarende lande fx USA. Han var formentlig orienteret om landeanalysen, men han har ikke være med til at skrive den.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at han erindrer at have set landeanalysen. I forhold til hans arbejdsopgaver under COP 15 var det relevante for ham i udkastet til landeanalysen af 15. oktober 2009 om Folkerepublikken Kina og COP 15, oplysningerne om, at kineserne ville behandles ækvivalent med amerikanerne. Der blev ikke nævnt andre kinesiske ønsker over for ham. Når der i landeanalysen stod, at Danmark burde være særligt opmærksom på, at *"status, protokollære spørgsmål og koreografi"* spillede en betydelig rolle, handlede koreografi fx om størrelsen af motorcykelkortegen.

Chef for Statsministeriets klimasekretariat Bo Lidegaard har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke var forfatter til udkastet til landeanalyse af 15. oktober 2009. Den var formentlig forfattet af de ansvarlige på Kina-området i Udenrigsministeriet, men det er meget tænkeligt, at han havde udkastet til gennemsyn eller i øvrigt så det. Klimasekretariatets opgave var blandt andet at udarbejde analyser af de enkelte deltagerlandes indstilling. Til brug herfor fik de bidrag fra kontorer og ambassader, som havde dybere kendskab til de enkelte lande. Analyser som den foreliggende blev udarbejdet for en række af de vigtige deltagere i konferencen, og disse analyser indgik i høj grad i sekretariatets arbejde. Sekretariatet havde også kontakt til klimansvarlige i deltagerlandene, herunder i Folkerepublikken Kina. Det anførte om *"negative overraskelser"* var helt entydigt en reference til noget ret fundamentalt i enhver forhandling med Folkerepublikken Kina. Var der noget, man ikke skulle i en substansforhandling med Folkerepublikken Kina, var det at fremkomme med forslag, ideer mv., som den kinesiske side ikke var forberedt på. Det gjaldt for mange lande, men for Folkerepublikken Kina var det meget udpræget, at de forberedte deres forhandlinger meget grundigt, og at de helt op på premierministerniveau var meget stærkt bundet af deres mandat. Forhandlingsmæssigt var det derfor meget vigtigt, at man ikke bragte de kinesiske forhandlingspartnere i en situation, hvor de præsenteredes for forslag, som de ikke havde været forberedt på, idet de reelt ikke kunne forholde sig hertil. I givet fald ville resultatet blive, at de sagde nej, hvilket ikke ville være så meget på grund af forslagets substans som en følge af, at fremsættelsen af forslaget ikke var aftalt forud. Det var således en reference til forhandling og ikke til logistik.

Fuldmægtig og teamleder i Asienkontoret, Nordøstasienteamet, Jens Martin Alsbirk har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at have læst Udenrigsmi-

nisteriets udkast til landeanalyse om Folkerepublikken Kina og COP 15, sendt cc. til ham samme dag, men det ville være naturligt, at han havde læst den. Han ved ikke, hvem der havde skrevet den. Han vil mene, at "*Negative overraskelser*", som omtalt i landeanalysens punkt 5.4 om "*Processen*", hvoraf blandt andet fremgår, at "*Nøgleord i forhold til Kina vil være respekt og inddragelse. Kina må ikke få negative overraskelser*", kunne handle om transparens og inddragelse. "*Respekten*" var noget af det, som den danske ambassade i Beijing beskrev i deres indberetninger, hvor de forholdt sig til de særlige kulturforskelle og protokollære ønsker, som Danmark skulle forsøge at imødekomme, hvis det var muligt.

Københavns Politis operationsbefalinger af 6. december 2009 og tidligere

Der foreligger flere udgaver af operationsbefalingen. I den seneste udgave, der er tilgået kommissionen, en operationsbefaling, 7. udgave, af 6. december 2009, udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og kriminalassistent Steffen Sørensen, er anført blandt andet:

> "…
> **1.1 – Strategi**
> …
> Ved fredelige arrangementer og demonstrationer er politiets synlighed minimal og fleksibilitet og tolerancen høj, med udgangspunkt i dialog og med henblik på en smidig gennemførelse...
> …"

Det fremgår, at Københavns Politis planlægning blev styret af et strategisk ledelsesforum ledet af chefpolitiinspektør Per Larsen og med repræsentanter fra Rigspolitiet og Københavns Politi. Københavns Politis COP 15-sekretariat blev ledet af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk, og formand for operativ stab var politiinspektør Mogens Lauridsen.

Videre i operationsbefalingen er anført:

> "…
> **UDFØRELSE**
> …
> 44. Der opstilles et antal operationelle reserver, til ledsagelse af demonstrationer, og til indsats mod ordensforstyrrelser …
> …

45. Hvis der fra en demonstration udgår ulovligheder der er uacceptable, som fx vold, hærværk, overtrædelse af maskeringsforbuddet, angreb på objekter eller mødesteder eller forstyrrelser af eskorteruter, indsættes de operationelle reserver mod den problematiske del af demonstrationen, mens den fredelige del af demonstrationen forsøges videreført.
…
Politiaktion 01-00 – Ekstremisme
Ansvarlig: Vicepolitiinspektør Steen Søder, Station Amager og politikommissær Bent Olsen, OPA og politikommissær Henrik Hjort Sommer.
Politiaktionen er iværksat
I et samarbejde med bla. Udenrigsministeriet, Københavns Kommune og PET, skabes der et overblik over hvilke organisationer og grupper, der ønsker at demonstrere i forbindelse med afholdelsen af Klimakonferencen. Der iværksættes en dialog mellem parterne, med henblik at sammenholde ønsker og begrænsninger, og herigennem skabe acceptable vilkår for alle parter. Dialogdelen iværksættes i samarbejde med PET's forhandlerteams.

Endvidere søges det afdækket, hvilke grupperinger som forventes at skabe problemer, således at der kan ske en optimal anvendelse af politiets ressourcer.

Politiaktionen skal i samarbejde med politiaktion 20-01 – Hovedstadens Beredskabsstab, skabe et nationalt overblik over alle arrangementer, der relaterer sig til COP15.

Politiaktionen er overordnet ansvarlig for indsættelse af taktiske styrker mod ordensforstyrrelser, for gennemførelsen af sektorpatrulje, for ledsagelse af demonstrationer, for transport og modtagelse af anholdte og for iværksættelse af en kriminalpræventiv indsats i folkeskolernes ældste klasser. Til støtte for gennemførelse af opgaverne civil anholdelse, teknisk tjeneste, hunde og kriminalpræventiv afdeling underlagt politiaktionen. Politiaktionen får tilgang af helikoptere fra den 12. december, og skal bemande disse med en indsatsleder, som kontaktperson til KSN.
…"

Videre om "Politiaktion 01-01 – Demo 1, Indsatsleder: Politikommissær Johnny Paulsen, København" og "Politiaktion 01-02 – Demo 2, Indsatsleder: Vicepolitikommissær Allan Ejgens Kronvold, København", er anført:

"…
Politiaktionen består af et antal letsikrede delinger der skal ledsage af demonstrationer og indsættes mod ordensforstyrrelser. Ved fredelige arrangementer

og demonstrationer skal politiets synlighed være minimal, og der skal udvises stor fleksibilitet og tolerance, og via dialog sikres en smidig gennemførelse af demonstrationen. I forbindelse med dialogen, skal der udvises stor tolerance over for mindre lovovertrædelser og civil ulydighed, som ikke skønnes at være fare for operationens gennemførelse.
…"

Om "Politiaktion 02-01 – Operationel reserve, Indsatsledere: Politikommissær Michael Vibe Kragh, Specialenheden, og politikommissær Tom Trude Struve, Specialenheden", samt "Politiaktion 02-02 – Operationel reserve, Indsatsledere: Politikommissær Henrik Oryé, Station City, og Politikommissær Lars Lundberg, Specialenheden", er anført:

"…
Politiaktionen er iværksat
Med henblik på at skabe tyngde, i områder hvor grupperinger manifesterer sig ved vold, hærværk, overtrædelse af maskeringsforbuddet, angreb på objekter og mødesteder, eller ved forstyrrelse af eskorteruter, opstilles en sikret operationel reserve, der skal sikre at urolighederne ophører og genskabe normalbilledet og herved genskabe politiets kontrol med situationen. Tilsvarende skal den operationelle reserve anvendes mod demonstrationer der udvikler sig til optøjer, eller hvor demonstrationen ikke følger de anvisninger der er givet af politiet.

Over for mindre lovovertrædelser og civil ulydighed, som ikke skønnes at være til fare for operationens gennemførelse, skal der udvises stor tolerance, og iværksættes dialog, for herved at undgå at situationen optrappes .

Ved en terrorhændelse skal der med udgangspunkt i plan F101 (tidligere 714) iværksættes tryghedsskabende patrulje efter KSN's nærmere bestemmelse.
…"

Om "Politiaktion 04-01 – Sektor Amager, Indsatsledere: Politikommissær Ehm Robert Christensen, Sydsjælland og Lolland Falster Politi og politikommissær Henrik Laigaard Skals, Nordjyllands Politi", og "Politiaktion 04-03 – Sektor København, Indsatsledere: Politikommissær Søren Bjerrum Danielsen, Midt- og Vestsjællands Politi og politikommissær Torben Wittendorff, Vestegnens Politi" er anført blandt andet:

"…
Sektorpatruljen skal planlægge for afspærring af eskorteruter og for omlægning af trafikken ved omfattende demonstrationer eller etablering af KSN områder

> Sektorpatruljen skal planlægges i samarbejde med øvrige politiaktioner som har aktiviteter på Amager, herunder AKS[104], PET og "Terror[105].
> …"

Der er ikke tilført operationsbefalingen særskilt oplysning om håndteringen af demonstranter i forhold til den kinesiske deltagelse i COP 15.

Den citerede del af strategien fra operationsbefalingen er gentaget i en række taktiske befalinger.

Politikommissær Bent Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var ansvarlig for "*Politiaktion 01-00 – Ekstremisme*", der omfattede alt om håndteringen af demonstrationer i forbindelse med COP 15. Han og Steen Søder sad i KSN og dækkede sammen døgnet 24/7. KSN var under COP 15 opdelt i celler, og en af cellerne var deres ekstremismeoperation. Overordnet for alle cellerne i KSN var politiinspektør Mogens Norup Lauridsen og vicepolitiinspektør Michael Agerbæk.

I forhold til demonstrationer, herunder anti-kinesiske, var man heldig, idet demonstranterne i den første af de to COP 15 uger frøs så meget, og der blev anholdt så mange, at de rejste hjem. Derfor var der stort set ingen demonstrationer, da VIP'erne kom i den anden COP 15 uge.

Protokolchef i Udenrigsministeriet Jette Nordam har for Tibetkommission II forklaret, at det ikke var Protokollen, der indgik i det samarbejde, der omtales i operationsbefalingens afsnit om politiaktion 01-00 – Ekstremisme, mellem blandt andre Udenrigsministeriet, Københavns Kommune og PET om at skabe et overblik over, hvilke organisationer og grupper der ønskede at demonstrere i forbindelse med COP 15-konferencen. Det må have været COP 15-sekretariatet, som indgik for Udenrigsministeriet i dette samarbejde.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at hun vil tro, at det var COP 15-sekretariatet, som repræsenterede Udenrigsministeriet i det samarbejde, der nævnes i operationsbefalingen under Politiaktion 01-00, og i givet fald har det formentlig været lederen af sekretariatet Svend Olling, der indgik i samarbejdet.

104 Politiets Aktionsstyrke

105 Formentlig Center for Terroranalyse (CTA)

Hun havde et fantastisk godt samarbejde med kontorchef for COP 15-logistik Svend Olling. Samarbejdet vedrørte blandt andet logistikken i Bella Center og ankomsten til Danmark af 164 stats- og regeringschefer samt udenrigsministre. Vedrørende logistikken havde hun i øvrigt kontakt med leder af Færdselsafdelingen i Københavns Politi Ole Kahr. I COP 15-sekretariatet havde hun kontakt til souschef Sven Gad, Charlotte Balling og fuldmægtig Torkild Byg. Hun husker ikke, hvilket område Torkild Byg havde ansvaret for.

Hun husker slet ikke, at hun skulle have indgået i et samarbejde med Københavns Kommune og PET som omtalt af Torkild Byg.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender til et egentligt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, Københavns Kommune og PET som omtalt i operationsbefalingen under politiaktion 01-00. Han har talt med både Københavns Politi og PET som dialogpartnere, men han kender ikke til et egentligt samarbejde med en fast gruppe eller i den konstellation, som operationsbefalingen omtalte. Han genkender, at han delte oplysninger om demonstrationer, aktiviteter, planlægning mv. med politiet, da det var oplysninger, som politiet skulle bruge for at planlægge deres arbejde. Han talte med politiet om de tusindvis af planlagte sideevents, hvad der var aftalt med FN mv. Tidligt i forløbet holdt han et oplæg for Københavns Politi om, hvad det var for en konference, og hvad der skulle ske, uden at der blev nævnt specifikke lande.

Han var jævnligt i dialog med Københavns Kommune, politiet og PET, men det var ikke som led i et specifikt forum eller udvalg, og han husker ikke, om alle myndighederne deltog samtidigt i alle møderne. Han husker endvidere ikke, om Protokollen eller fuldmægtig Torkild Byg var til stede, men det kunne de godt have været afhængigt af, hvad der skulle tales om.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at han modtog operationsbefalingerne og de opdaterede udkast, men da han den 6. december 2009 havde meget travlt, genlæste han formentlig ikke dokumentet for at se, hvad der var sket af ændringer i forhold til de tidligere udgaver.

I operationsbefalingen var der en række retningslinjer for demonstrationer, som omhandlede, at disse skulle kunne gennemføres stille og fredeligt. Han erindrer ikke, at der på stabsmøderne blev omtalt anti-kinesiske demonstrationer. Han hørte ikke politiet sige noget om, at demonstranter skulle skærmes for de kinesiske besøgende.

Vicepolitiinspektør Steen Søder, politikommissær Bent Olsen og politikommissær Henrik Hjort Sommer, som var ansvarlige for operationsbefalingens "Politiaktion 01-00-Ekstremisme", var ikke hans hovedsamarbejdspartnere hos politiet, da hans primære kontakt var Steffen Thaaning Steffensen. Han kendte til samarbejdet, som omtales i politiaktion 01-00. Det var delvist ham og delvist Protokollen, formentlig viceprotokolchef Annette Lassen, som fra Udenrigsministeriets side indgik i samarbejdet, samt Steffen Thaaning Steffensen og vicepolitiinspektør Michael Agerbæk fra politiet. Der kunne også være nogen fra NGO-kontoret med i noget af mailudvekslingen. I det omfang oplysningerne havde konsekvenser for transportafviklingen, er han sikker på, at chefkonsulent Nis Lauge Gellert og Peter Floridon, begge logistikteamet, også var involveret i samarbejdet. Asienkontoret og centerchef Sus Ulbæk var ikke involveret i samarbejdet. Hvis der var tale om et større eller vigtigt emne, ville han have refereret til sin egen centerchef Niels Pultz. Samarbejdet var en løbende uformel udveksling af oplysninger mellem Udenrigsministeriet og politiet om sikkerhedsanliggender, herunder om demonstranter, om hvilke ministre der kom mv. Udvekslingen af oplysningerne foregik primært telefonisk, men der blev også sendt mails, typisk når programmet blev ændret, eller når der var nye oplysninger om ankomst- og afrejsetidspunkter mv. Han var usikker på, om der var fysiske møder. Politiet orienterede ham typisk dagligt om, hvad der ville ske i løbet af dagen under COP 15. Han mindes ikke at have haft et samlet overblik over, hvad der under konferencen forventedes af demonstrationer.

Kontorchef Svend Olling var bekendt med samarbejdet med Københavns Politi, og kontorchefen deltog i enkelte møder sammen med ham. COP 15-sekretariatet blev etableret allerede i 2007, før hans tiltræden, og Svend Olling havde givetvis haft kontakt med Københavns Politi i opstartsfasen, hvor sekretariatet kun bestod af to medarbejdere.

Fuldmægtig i Asienkontoret, Nordøst- og Sydøstasienteamet, Robin Glinka har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker at have været involveret i det samarbejde, som omtales i operationsbefalingen, og at han ikke ved, hvem fra Udenrigsministeriet der deltog i samarbejdet.

Intern korrespondance i Udenrigsministeriet november 2009 om Folkerepublikken Kina's forventninger til Protokollen

Den 11. november 2009 skrev Nicolaj A. Hejberg Petersen til Danmarks ambassader i udlandet med instruktion om på statsministerens vegne at invitere de respektive stats- og regeringschefer til deltagelse i COP 15 København. Samtidig sendte Nicolaj A. Hejberg Petersen en mail til ambassaderne i Washington og Beijing med be-

sked om, at disse ambassader ikke var omfattet af instruktionen. Dagen efter, den 12. november 2009 blev dette dog korrigeret, idet det blev oplyst i en mail til ambassaderne i Washington og Beijing, til ambassadør Friis Arne Petersen og til Jeppe Tranholm-Mikkelsen, at Statsministeriet havde resolveret, at ambassaderne Washington og Beijing også skulle aflevere budskabet og invitationen på samme måde som alle de øvrige repræsentationer.

I en intern mail af 13. november 2009 til Nicolaj A. Hejberg Petersen m. fl., cc. blandt andre politisk direktør Ulrik Vestergaard Knudsen og Michael Zilmer-Johns, begge Udenrigsministeriet, departementsråd i Statsministeriet Bo Lidegaard, centerchef Sus Ulbæk, protokolchef Jette Nordam, kontorchef Martin Bille Hermann, ambassaderåd Søren Jacobsen og en række andre i Udenrigsministeriet skrev ambassaderåd Christian Brix Møller, Beijing, om overbringelsen af invitationer til stats- og regeringschefer om deltagelse i COP 15 (Folkerepublikken Kina og Mongoliet) blandt andet:

> "…
> Kina vil selvfølgelig forvente, at blive behandlet protokollært sædvanemæssigt og 'passende', jfr, også herom i to af ambassadens tidligere indberetninger.
> …"

Protokolchef Jette Nordam, Udenrigsministeriet, svarede den 16. november 2009 ambassaderåd Christian Brix Møller i en mail, hvor hun skrev blandt andet:

> "…
> … Vi er fuldt ud opmærksomme på "ekstra stor opmærksomhed omkring protokollære spørgsmål og koreografi" som du skriver. Problemet er kun, at det forventer alle deltagere og vi er under meget strenge restriktioner fra UNFCC, der ikke ønsker at København skal sætte en status, som andre lande så ikke kan matche.
>
> Når det er sagt, så vil vi selvfølgelig gøre vores til at det kinesiske besøg bliver så vellykket s om muligt, og hvis du allerede nu kan komme med nogle råd etc. hører vi det gerne.
> …"

Hertil svarede ambassaderåd Christian Brix Møller, Beijing, samme dag, 16. november 2009 at han ville tænke over det.

Ambassaderåd Christian Brix Møller, den danske ambassade i Beijing, sendte den 28. november 2009 efter, at det lå fast, at Folkerepublikken Kina agtede at lade sig re-

præsentere i COP 15 ved premierminister Wen Jiabao, et udkast til blandt andre protokolchef Jette Nordam, hvori han anførte blandt andet:

> "…
> Det er jo nu kendt, at kineserne agter at lade sig repræsentere i COP15 ved premier Wen Jiabao, og vi har haft lejlighed dels til internt at drøfte, hvad vi i den forbindelse vurderer, I bør være særligt opmærksomme på fsva. protokol og koreografi, dels forhørt os hos svenskerne og finnerne her i byen om deres erfaringer ifm. hhv. premier Wen's deltagelse i ASEM6 i 2006 i Finland og præsident Hu Jintao's besøg i Sverige i 2007. Det er ambassadens indstilling, at man fra dansk side gør hvad der er muligt, for at imødekomme de kinesiske forventninger til protokol, koreografi og praktik med henblik at skabe de bedst mulige rammer for at opnå en ambitiøs global aftale i København.
> …
> 1. Overordnet
> ...
> Centralt er her, at "status" spiller en meget betydelig rolle for kineserne, og at Kina uvægerligt vil skæve meget til behandlingen af USA ud fra en forventning om at blive ligeså godt behandlet. Kan man overbevise kineserne om, at de – indenfor de begrænsninger den store opgave og standarderne fra UNFCCC[106] giver – faktisk får samme behandling som USA, vil meget formentlig være nået.
>
> Dertil kommer så, at der vil være mange 'særlige' kinesiske forhold. Kinesiske ambassadører (og MFA-officials[107]) bliver i meget høj grad bedømt på deres performance til at sikre fuldstændig gnidningsfri statsleder-besøg. Derfor må der forventes (og det er givetvis allerede begyndt at sætte ind hos jer) et massivt pres og på alle kanaler for at særlige forhold og behov imødekommes. (Det kan være sigende, at ordet nej ikke indgår i det kinesiske sprog, og at et af de farligste steder at opholde sig i Kina er i en kø).
>
> Kineserne kan derfor vise sig særdeles vanskelige. Men det er ambassadens vurdering, at de så vidt det er muligt, bør imødekommes. Dybest set af hensyn til os selv, da det er helt afgørende for succes i København, at Kina leverer sig selv – og ulandene. Nedenfor følger råd om særlige forhold, umiddelbart bud på hvordan delegation kan se ud samt forslag om særlig attachering.
> * * *
> 1. Særlige forhold

106 United Nations Framework Convention on Climate Change
107 Ministry of Foreign Affairs

> …
> 10. Visse kinesiske politiske sensibiliteter har potentiale til at ødelægge besøget: Det drejer sig om Tibet, Falun Gong og Taiwan.
> …"

Udkastet af 28. november 2009 blev sendt til en række personer i Udenrigsministeriet og ved den danske ambassade i Beijing, herunder ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, Rasmus Abildgaard Kristensen, viceprotokolchef Annette Lassen og kontorchef Martin Bille Hermann, alle Udenrigsministeriet. Udkastet blev endvidere sendt til Gamma[108] PET.

I den endelige udgave af 30. november 2009 til protokolchef Jette Nordam, c.c. blandt andre viceprotokolchef Annette Lassen, centerchef Sus Ulbæk, kontorchef Martin Bille Hermann, Politiets Efterretningstjeneste, Statsministeriet, ambassaderåd Søren Jacobsen og en række andre i Udenrigsministeriet fra ambassaderåd Christian Brix Møller, Beijing, var første afsnit i pkt. 10 blevet suppleret blandt andet med oplysning om, at der var fare for "alvorligt [at] beskadige det bilaterale forhold", og der var tilføjet et afsnit sidst i pkt. 10:

> "…
> 10.
> Visse kinesiske politiske sensibiliteter har potentiale til at ødelægge besøget og alvorligt beskadige det bilaterale forhold: Det drejer sig om Tibet, Xinjiang, Falun Gong og Taiwan.
> …
> Fra kinesisk side vil man vide, at demonstrationer ikke kan forbydes/forhindres qua det danske politiske system. Men man vil forvente, at man fra dansk side har *fuld efterretning* om mulige demonstrationer, således at den kinesiske delegation ikke konfronteres med demonstrationer.
> …"

I forlængelse af Christian Brix Møllers mail skrev kontorchef Martin Bille Hermann senere samme dag, den 30. november 2009 til protokolchef Jette Nordam:

> "…
> ASI kan støtte Beijings vurdering af vigtigheden af det protokollære.
>
> Herudover vil vi gerne give følgende bemærkninger:

108 Livvagttjenesten i Politiets Efterretningstjeneste

– …
– …
– Hvor vi i øvrigt kan imødekomme dem, så bør vi selvfølgelig forsøge at gøre det – uden at det skal helt ud i urimelighederne.

…"

Den endelige udgave af 30. november 2009 blev samme dag sendt fra Jan Jacobsen i Udenrigsministeriets administration til KF 0765 i Politiets Efterretningstjeneste.

Statsminister Lars Løkke Rasmussen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke blev orienteret om indholdet i mail af 30. november 2009 fra ambassadesekretær Christian Brix Møller, herunder punkt 10 i indberetningen, om "*kinesiske politiske sensibiliteter*". Det lå ikke i statsministerens rolle at blive orienteret på det detaljeringsniveau. Han blev ikke briefet om kinesernes holdning til ikke at ville se demonstranter. Grænsen mellem venlighed og imødekommelse af særlige ønsker gik ved respekten for dansk lovgivning og frihedsrettighederne, som ikke måtte knægtes. Han deltog ikke i planlægningen af besøg, men det forekom ham i øvrigt at være klogt, som notitsen omtalte, at der var "*fuld efterretning*" om mulige demonstrationer.

Det var ikke hans opfattelse, at de i Udenrigsministeriet var særligt bekymrede for at modtage kinesiske gæster i lyset af reaktionerne efter Dalai Lama's besøg. Udenrigsministeriet arbejdede professionelt, og han forventede, at de udenrigspolitiske relationer blev håndteret så klogt som muligt. Han ville være skuffet, hvis Udenrigsministeriet ikke bestræbte sig på at tilrettelægge ting på en sådan måde, at der var succes med formålet. Han er ikke bekendt med, at der kunne være nogen i Udenrigsministeriet, der var så bekymrede for en kinesisk reaktion, at de var parat til at gå over grænsen for, hvad der var lovlige hensyn.

Ambassaderåd Christian Brix Møller har for Tibetkommission II forklaret, at mailen af 28. november 2009 var et udkast til en svarmail til protokolchef Jette Nordam om, hvad Udenrigsministeriet burde være særligt opmærksom på for så vidt angik protokol og koreografi i forbindelse med COP 15 og premierminister Wen Jiabao's besøg. Han sendte udkastet til kredsen af udsendte på ambassaden. Han husker ikke, om han fik en tilbagemelding fra ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen. Han modtog en tilbagemelding fra nogle kollegaer om det politiske vedrørende uighurer i Tyskland og Sverige, som senere kom til at stå i indberetningens punkt 10. Han husker ikke, om han fik flere tilbagemeldinger. Han fandt det naturligt med Gamma PET som modtager af mailen, da Gamma PET havde med personbeskyttelse at gøre og indgik i den faste kreds af myndigheder, som forberedte topmødet, og som ambassaden havde kontakt med. Gamma PET var også modtager af en anden indberet-

ning til brug for forberedelsen af COP 15, der vedrørte substansen. Det var vigtigt for Gamma PET at vide, hvem de skulle yde beskyttelse. Det var på grund af topmødets størrelse med 190 inviterede statsledere og den intense og hurtige slutspurt, som man befandt sig i, at ambassaden selv orienterede Gamma PET, eftersom indberetningen indeholdt oplysninger om forventet niveau og størrelsen af den kinesiske delegation, hvilket også kunne være hastende for Gamma PET's planlægning. Det var ellers normalt Protokollen, der varetog den funktion.

Han valgte at sætte Jens Martin Alsbirk blandt modtagerne i Udenrigsministeriet af den endelige udgave af 30. november 2009, da han mener, at Jens Martin Alsbirk var teamleder for Nord/Østasien i Asienkontoret. Modtagerne Robin Glinka og Louise Holmsgaard var formentlig sagsbehandlere i teamet. Han kendte ikke Robin Glinka, og han tror ikke, at han arbejder i Udenrigsministeriet længere.

Når han skrev i indberetningen, at de internt havde haft lejlighed til at drøfte, hvad de i den forbindelse vurderede, at modtagerne burde være særligt opmærksom på i forhold til protokol og koreografi, gik han ud fra, at de havde drøftet dette på et af deres almindelige interne møder på ambassaden. Han kunne også have forhørt sig hos dem, der havde kendskab til de enkelte områder i indberetningen.

Når han i indberetningen skrev, at det var *"….ambassadens indstilling, at man fra dansk side gør hvad der er muligt, for at imødekomme de kinesiske forventninger til protokol, koreografi og praktik med henblik at skabe de bedst mulige rammer for at opnå en ambitiøs global aftale i København*", tænkte han på emner som hierarki, respekt, samt at modtagelsen blev så storslået som muligt ud fra Folkerepublikken Kina's selvforståelse som en supermagt. De gjorde, hvad der var muligt for at imødekomme kinesernes ønsker om modtagelsen i lufthavnen, bordplanen ved dronningens middag, hotellerne, mødeafvikling, talerækken med videre. Det var nemt at komme til at fornærme kineserne med en fodfejl. Han havde dog aldrig været ude for at fornærme kinesere på et højt plan. Kineserne ville i så fald ikke blive vrede, da dette også ville betyde, at de tabte ansigt. I stedet ville kineserne undlade at kontakte vedkommende igen. Han havde ikke hørt om en episode fra Belgien fra 2002, hvor Zhu Rongji ikke ville forlade sit hotelværelse på grund af demonstranter. Det var velkendt, at Norge har haft problemer med kineserne, fordi kineserne var uenige i valget af modtager af Nobels Fredspris. Han havde aldrig været direkte involveret i et højtstående besøg fra Folkerepublikken Kina.

Om indberetningens punkt 10, om "*kinesiske politiske sensibiliteter*" med oplysning om svenske erfaringer, herunder at det kinesiske udenrigsministerium fire dage før statsbesøget varslede en mulig aflysning af Gøteborg-delen, har han forklaret, at oplysningen fra svenskerne om en mulig aflysning var vigtig og central, fordi den gav

Udenrigsministeriet mulighed for at kunne nå at forberede sig på en sådan potentiel situation, hvis det blev relevant. Ambassaden fik informationerne fra deres svenske kolleger i Beijing. Ifølge svenskerne havde Hu Jintao's besøg være gensidigt succesfuldt, men svenskerne havde dog fundet det bemærkelsesværdigt, at én af årsagerne til, at kineserne fandt besøget vellykket, var, at demonstranterne ikke var synlige for delegationen. Han studsede måske lidt over oplysningerne fra svenskerne, men han videregav dem, præcis som de var sagt, da informationerne fortalte noget om kineserne og deres kultur. Han spurgte ikke nærmere ind til begivenhederne i Gøteborg, idet hans arbejdsopgaver ikke omfattede kinesisk indenrigspolitik eller det direkte bilaterale politiske forhold, og han havde derfor ikke nærmere indsigt heri. Ambassaden videregav blot informationerne til København, hvor besøget blev planlagt og fandt sted. Han erindrer ikke at have drøftet oplysningerne fra svenskerne med ambassadesekretær Søren Jacobsen eller ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen. Han mindes ingen henvendelser fra Protokollen, departementschefen, den bilaterale chef eller andre om indberetningens punkt 10 om særlige forhold. Han ville ikke mene, at oplysningerne i indberetningen var nye for dem, der allerede havde et kendskab til Folkerepublikken Kina. I indberetningen gengav han, hvad kineserne lagde stor vægt på, og han udtrykte, at besøget skulle forberedes rigtig godt. Når han til sidst i indberetningens afsnit om særlige forhold skrev, at kineserne vidste, *"…at demonstrationer ikke kan forbydes/forhindres qua det danske politiske system. Men man vil forvente, at man fra dansk side har fuld efterretning om mulige demonstrationer, således at den kinesiske delegation ikke konfronteres med demonstrationer",* handlede det om, at det ikke ville være et problem for kineserne, at lovlige og fredelige demonstrationer var synlige, så længe kineserne var forberedte herpå. Kineserne kendte til de danske regler for demonstrationer. "*Konfrontationer*" er noget andet end synlighed, og ordet henviser til indberetningens afsnit om erfaringerne fra München, hvor det kinesiske generelkonsulat var blevet angrebet med brandbomber. Han gjorde sig ingen overvejelser om, hvad der ville ske, hvis Wen Jiabao så demonstranter under sit besøg, da den del foregik i København.

Udenrigsminister Per Stig Møller har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har nogen viden om Hu Jintao's besøg i Sverige i 2007 som omtalt i mailen af 30. november 2009. Han var ikke bekendt med oplysningen i mailen om besøget i Sverige. Man skal huske på, at alle de store kanoner, herunder Obama, Lula og Wen Jiabao deltog i COP 15, hvorfor han ikke var optaget af at skulle orienteres om eventuelle specielle ønsker fra de store spilleres side, herunder fra kineserne, amerikanerne, russerne etc. Selvfølgelig skulle alle behandles bedst muligt, og ham bekendt blev kineserne behandlet på tilsvarende vis som andre lande i den vægtklasse. Han var ikke involveret i drøftelser om specialbehandling af den kinesiske delegation.

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at omtalen under pkt. 10 i redegørelsen af 30. november 2009 bekræftede kinesernes følsomhed på området. Et emne som menneskerettigheder kunne under et besøg kun tages op efter forudgående aftale. Han er enig i, at det kan læses sådan, at kineserne ikke ville se Falun Gong-demonstranter under deres besøg. Det var ikke nyt, at kineserne var sensible i forhold hertil. Det handlede om, hvordan kineserne ønskede at blive behandlet. Han mener også, at der er en direkte sammenhæng mellem "synlighed" og "konfronteres". Dette var kinesernes synspunkt, men det var ikke sikkert, at det kunne lade sig gøre. Det var overladt til sikkerhedsmyndighederne at tage sig af den slags. Ambassaden vurderede, at kineserne forventede, at demonstrationer ikke var synlige. Der var ikke nogen, der kunne garantere, at kineserne ikke fik dem at se. Man kan godt forestille sig, at oplysningerne indgik i den fremadrettede planlægning blandt de myndigheder, der havde med den slags at gøre, herunder politiet. De havde ikke drøftelser på hans niveau om, at kineserne ikke skulle møde demonstranter. De drøftede sikkerhed og topmødets succes.

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at kineserne var vedholdende og konsistente i deres ønsker om, at demonstranter blev skærmet, hvilket ikke var noget nyt. Kinesernes ønsker blev hver gang besvaret med, at Danmark havde ytringsfrihed mv. Han kan ikke forestille sig en tjenestemand, der ville ønske, at politiet brød grundloven. Der er mange lande, der lægger pres på modtagerlandet omkring rammerne for officielle besøg. Danmark skal hver gang tage stilling til, hvor langt man kan gå for at sikre sikkerheden omkring gæsterne, herunder om en demonstration, fx foran indgangen til gæsternes hotel, kan udgøre en sikkerhedsrisiko, og samtidig forklare gæsterne, at der i Danmark er ytrings- og forsamlingsfrihed. Kineserne og mange andre samfund kan ikke forstå, at de danske borgere har vidtgående rettigheder. Udenrigsministeriet lykkedes med at forklare, hvor langt man kan gå i Danmark, og at dygtige politifolk sikrer beskyttelse mod fx stenkast. Den anden del af opgaven, at der er ytringsfrihed i Danmark, og at demonstrationer derfor ikke kan forbydes, er det op til dem som diplomater at forklare.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har set mailen af 30. november 2009 før, og at han ikke ved, hvordan oplysningerne om Hu Jintao's besøg i Sverige blev håndteret. Erfaringerne fra andre lande var generelt relevant information for Udenrigsministeriet. Han hæfter sig ved, at kineserne godt kendte til de danske regler. Han var ikke inddraget i den protokollære planlægning af besøget.

Protokolchef i Udenrigsministeriet Jette Nordam har for Tibetkommission II forklaret, at oplysningen om, at visse kinesiske politiske sensibiliteter, herunder Tibet,

Falun Gong og Taiwan havde potentiale til at ødelægge premierminister Wen Jiabao's besøg i København i forbindelse med COP 15, var ikke ny for hende. Man var godt klar over, at kineserne var sensible over for de nævnte områder. Det har kineserne fremført i forbindelse med alle kinesiske besøg. Kineserne ved godt, at demonstrationer i Danmark skal godkendes af politiet, og at de danske myndigheder derfor ved, hvor demonstrationerne vil blive holdt. Ønsket om ikke at blive konfronteret med demonstrationer var ønsketænkning fra kinesisk side. Det er op til politiet, hvilken rute en delegation skal køre, og hvor demonstrationer må holdes. Protokollen ville gå videre til PET med informationer som den foreliggende. Hun ved ikke, om kineserne ønskede samme håndtering af Falun Gong-demonstrationer i København som i Sverige i 2007, eller om mailen af 30. november 2009 havde indvirkning på den måde, som kinesernes besøg i København blev håndteret på. Det var et anliggende for politiet, som Udenrigsministeriet ikke havde instruktionsbeføjelse over for. Hun har aldrig taget kontakt til politiet og sagt, hvad der skal gøres.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at Protokollen altid modtog sådanne mails, uanset om der var tale om et besøg i forbindelse med en konference som COP 15, eller det var et almindeligt bilateralt besøg. Protokollen var involveret i COP 15, selv om det var en FN-konference, idet statsministeren var vært. Protokollen servicerer udenrigsministeren og statsministeren. Derfor tilgår mails som denne Protokollen. Der blev ikke fra Protokollens side foretaget noget i anledning af en mail, som den foreliggende. Hvis der skulle ageres på den, ville det være COP 15-sekretariatet, der skulle gøre det. PET og politiet var repræsenteret i sekretariatet, hvorfor de var orienteret, hvis der tilgik sekretariatet oplysninger vedrørende sikkerhedsspørgsmål.

Ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker Christian Brix Møllers indberetning. Om punkt 10 har han forklaret, at han ikke husker, hvor efterretningerne om Hu Jintao's besøg i 2007 i Sverige kom fra. Han var formentlig ikke involveret i det. Ambassadesekretær Christian Brix Møller har formentlig talt med ansatte på andre ambassader i Beijing. Han ved ikke, om svenskerne skærmede demonstranterne, så de ikke var synlige under præsidentens besøg. Han går ud fra, at bemærkningen i indberetningen om, at besøget i Sverige var vellykket, fordi Falun Gong-demonstrationerne ikke var synlige for præsidenten, afspejler ambassadesekretær Christian Brix Møllers samtaler med svenskerne.

Når en sådan indberetning blev sendt til Udenrigsministeriet, var det for at bidrage til det bedst mulige beslutningsgrundlag, og det var så op til Udenrigsministeriet at afveje de forskellige hensyn. De fleste beslutninger blev truffet kollektivt i regeringsorganerne, hvor ministerierne bidrog med relevante oplysninger, herunder fra am-

bassaderne. Han husker ingen overvejelser om, hvordan oplysningerne måtte blive opfattet af Udenrigsministeriet, eller hvilke konsekvenser der kunne drages heraf. Indberetningen var en del af deres ansvarsområde, da ambassaden skulle videreformidle, hvad de så og hørte til ministeriet. Det var uden for hans forestillingsevne på det tidspunkt, at de ansvarlige, herunder politiet og PET, skulle træffe beslutninger i strid med grundloven.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at mailen ikke var direkte henvendt til Asienkontoret, men til Protokollen, som var involveret i planlægningen af besøget. Asienkontoret spillede ikke en særlig fremtrædende organisatorisk rolle under COP 15. De var formentlig i fuld gang med at forhandle verbalnoten på det tidspunkt. En normalisering af forholdet mellem Folkerepublikken Kina og Danmark ville være hjælpsomt, men det var ikke afgørende for afholdelsen af COP 15, som var et multilateralt møde. Hele verden havde dog en enorm interesse i, at Folkerepublikken Kina deltog på et niveau, hvor der kunne træffes beslutninger, og at COP 15 blev en succes. Ambassaden skrev, at kineserne vidste, at demonstrationer ikke kunne forbydes, men at det var afgørende for kineserne, at der var transparens herom. De nærmeste til at reagere på mailen måtte være Protokollen. Asienkontoret blev blot orienteret. Indberetningens punkt 10 vedrørte ikke sikkerheden under besøget. Når han i sin mail samme dag til protokolchef Jette Nordam omtalte "urimelighederne", tænkte han på serviceniveauet, antallet af sikkerhedsfolk foran Wen Jiabao's hotelværelse, længden på den røde løber mv. Asienkontoret tilkendegav med mailen, at de var enige med ambassaden i Beijing i, at det var vigtigt, at der var styr på det protokollære. De ville imødekomme kineserne, hvor de kunne. Premierministeren skulle føle, at han blev godt behandlet. Det handlede ikke om, at der ikke skulle være demonstranter, da dette ikke var et protokollært anliggende. Det var heller ikke et sikkerhedsmæssigt spørgsmål. Han kan ikke huske, hvad han tænkte, da han sendte mailen. Hans mail var en kommentar til det protokollære og ikke til det sikkerhedsmæssige, da han gik ud fra, at der var taget hånd om sikkerheden. Asienkontoret har ikke haft en mening om eller indflydelse på demonstrationerne, og hvor de skulle finde sted, og han havde heller ikke en nærmere viden om, hvor de juridiske grænser gik.

Under en supplerende afhøring[109] har Martin Bille Hermann forklaret, at det ville ligge ham meget fjernt, at Asienkontoret skulle udtale sig over for politiet om, hvor demonstranterne skulle stå, eller hvor kortegerne skulle køre. Det lå uden for Udenrigsministeriets beføjelser. Asienkontoret viderebragte de kinesiske bekymringer, og så måtte de relevante myndigheder tage sig af det. Han har under sine forklaringer

109 Protokol nr. 119

både for Tibetkommission I og for Tibetkommission II udtalt, at hensynet til gennemsigtighed for at undgå overraskelser for kineserne var vigtigt. Det skulle selvfølgelig finde sted inden for lovens rammer og de enkelte myndigheders praksis. Asienkontoret havde ingen holdning hertil, som var operativt relevant, og Asienkontoret havde ingen beføjelser i forhold til demonstranter.

Ambassaderåd og souschef ved ambassaden i Beijing Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han tvivler på, at han drøftede de kinesiske sensibiliteter med ambassadesekretær Christian Brix Møller og ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen. Han vil mene, at oplysningen om Sverige var medtaget, fordi man gerne ville sikre kendskab til, hvad der kunne være med til at forsure et besøg. Det viste samtidig, at det ikke kun var Danmark, der fik forespørgsler fra kineserne om Falun Gong-tilhængere og demonstranter. Der var ingen fra ambassaden, der havde en forventning om, at politiet skulle gøre noget i strid med frihedsrettighederne. Det var ikke vanligt, at ambassaden sendte disse oplysninger til PET, men det skete en gang imellem. Han har selv ved andre besøg informeret PET om fx hotel og andet af tilsvarende karakter. I forbindelse med andre besøg har ambassaden kontaktet PET om logistikspørgsmål.

Han forstår indberetningens punkt 10 som, at politiet skulle give fuld efterretning om demonstrationer, der ikke kun var fredelige, og "*konfronteres*" forstår han som en henvisning til ubehagelige konfrontationer, som ikke kun indebar ord og skilte. Det er en faktuel beskrivelse af, hvad kineserne havde sagt, og der lå ikke en opfordring heri. Han ved ikke, hvad kineserne havde sagt ordret.

Han tror ikke, at det var en henvisning til sikkerhed, når det i mail af samme dag fra kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann til protokolchef Jette Nordam og cc. Jens Martin Alsbirk om Wen Jiabao's deltagelse i COP 15 bemærkes, at " *Hvor vi i øvrigt kan imødekomme dem, så bør vi selvfølgelig forsøge at gøre det – uden at det skal helt ud i urimelighederne…*". Det afgørende i forhold til det protokollære var, at kineserne fik følelsen af, at Folkerepublikken Kina var en ligeværdig part med andre tilsvarende lande. Kontorchef Martin Bille Hermann ville formentlig gerne understrege, at der var vigtigt, at kineserne blev imødekommet så godt, man kunne inden for det danske regelsæt. "*Urimeligheder*" kunne nok også henvise til, at man ikke skulle bruge for mange ressourcer fx på at fjerne 4-taller fra hotellets værelsesnumre. Kineserne ville til gengæld blive meget glade for indlogering på 8. sal, som er deres lykketal. Alle krav kunne således ikke opfyldes. Det var ikke kun kineserne, der stillede krav. Det gjorde sig også gældende for de ind- og udgående statsbesøg til og fra andre lande end Folkerepublikken Kina, som han har været med til at arrangere.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker oplysningerne om erfaringerne fra Göteborg under Hu Jintao's besøg i 2007, som ambassadesekretær Christian Brix Mølle beskrev i punkt 10 om kinesiske politiske sensibiliteter i mailen af 28. november 2009 om, hvad Udenrigsministeriet burde være særligt opmærksom på for så vidt angik protokol og koreografi i forbindelse med COP 15 og premierminister Wen Jiabao's besøg. Han husker ikke, at oplysningerne gav ham anledning til at foretage sig noget, da Falun Gong-demonstranters placering faldt uden for hans ansvarsområde. Det var i stedet en opgave for politiet. På det tidspunkt havde de meget travlt op til topmødets start.

Han erindrer ikke, at ambassadesekretær Christian Brix Møllers mail med den endelige indberetning af 30. november 2009 gav ham anledning til at gøre noget. Indholdet af indberetningens punkt 10 kunne politiet bruge som en del af det samlede efterretningsbillede.

Indberetningen var stilet til Protokollen, da det var dem, der i givet fald skulle reagere på oplysningerne. Han havde tillid til, at de, der havde ansvaret for et område, også reagerede på de fælles indberetninger. Ved den type indberetninger kiggede han først og fremmest på, hvem der var hovedmodtageren. Han har ikke videreformidlet oplysningerne fra indberetningerne om de kinesiske sensibiliteter, erfaringerne fra andre lande eller risikoen for, at noget gik galt under konferencen, til PET eller politiet. Deres udveksling af informationer, var meget mere praktisk orienterede.

Der var andre oplysninger i mailen, som kunne være relevante for COP 15-logistik, herunder oplysningerne om modtagelse af delegationerne i lufthavnen, indkvartering, drikkevand på hotelværelserne med videre. Det var netop sådanne detaljer, som kunne føre til, at Danmark blev opfattet som gode værter. Selvom alle lande protokollært skulle behandles lige, kunne der være mindre ting, der var vigtige for et land, og som værtslandet derfor prøvede at imødekomme.

Vedrørende kontorchef Martin Bille Hermanns mail af 30. november 2009 husker han ikke drøftelser med kontorchef Martin Bille Hermann om opgavefordelingen mellem COP 15-logistik og Asienkontoret. Han er enig i bemærkningen om, at hvis delegationerne kom med særlige ønsker, uden at det kom ud i urimeligheder, ville de forsøge at imødekomme det.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer mailen. Oplysningerne om hotelnumre mv. var ikke relevante for ham i forhold til hans opgaver, der vedrørte sikkerhed. Om indberetningens punkt 10, om "*kinesiske politiske sensibiliteter*" har han forklaret, at

han var bekendt med, at Falun Gong og Tibet var sensitive punkter for kineserne, og at kineserne var opmærksomme på, hvordan man omgikkes disse emner. Han mener ikke, at der inden for hans arbejdsområde blev taget særlige hensyn hertil. I forbindelse med Danmarks værtslandsaftale med FN forpligtede Danmark sig til at tillade adgang til Bella Center ud fra FN's godkendelser. Danmark kunne allerede af den grund ikke foretage sig særlig meget i relation til de emner, som kineserne var sensitive om. Han erindrer ikke, at disse emner blev betragtet som et problem uden for Bella Center, hvor Danmark stod for sikkerheden. Han erindrer ikke at have haft drøftelser herom med kontorchef Svend Olling.

Han var ikke bekendt med indberetningens omtale af problemstillingerne ved Hu Jintao's besøg i Gøteborg i 2007, herunder om demonstranternes synlighed. Han mente ikke, at de i COP 15-logistikenheden drøftede demonstranters synlighed. Beredskabsplanlægningen handlede ikke så meget om baggrunden for demonstrationerne, men mere om, hvordan en demonstration kunne udvikle sig til at påvirke konferencen. Han var ikke sikker på, at erfaringerne fra Sverige var centrale for hans enhed, da COP 15 var en åben konference med deltagelse af talrige NGO'ere. I det omfang NGO'erne og demonstranterne opførte sig fredeligt og ikke truede afviklingen af selve konferencen, var det ikke relevant, hvad der blev demonstrereret for eller imod.

Han vidste ikke, om han havde fuld efterretning i samme omfang som indberetningen beskrev, når der i indberetningen stod, at kineserne vidste, *"…at demonstrationer ikke kan forbydes/forhindres qua det danske politiske system. Men man vil forvente, at man fra dansk side har fuld efterretning om mulige demonstrationer, således at den kinesiske delegation ikke konfronteres med demonstrationer",* men politiet orienterede ham løbende om de planlagte demonstrationer, der kunne påvirke konferencen. Orienteringen skete primært mundtligt af de politifolk, som han delte kontor med i Bella Center, eller gennem mails til hans mailadresse torbyg@um.dk, som han fortsat anvendte. Hvis han havde modtaget oplysninger om anti-kinesiske demonstrationer, kunne han ikke længere huske det.

Chef for Statsministeriets klimasekretariat Bo Lidegaard har for Tibetkommission II forklaret, at mailen formentlig blev sendt cc. til Statsministeriets hovedpostkasse, idet Statsministeriet havde en overordnet koordinerende funktion i forhold til topmødet. Blandt Udenrigsministeriets ansvarsområder i forbindelse med topmødet var alt praktisk, logistisk og protokollært. Han husker ikke, om han så denne mail, men den 30. november 2009 og de øvrige dage op til og under topmødet var blandt de mest travle, han har haft i sin professionelle karriere, idet han personligt havde hovedansvaret for substansforhandlingerne under topmødet. Derfor var hans fokus helt og holdent på forhandlingsteksten og -strategien. Han husker ikke at have

læst afsnittet i mailen af 30. november 2009 fra Christian Brix Møller om de svenske erfaringer. Det var ikke Statsministeriets klimasekretariats fokus- eller ansvarsområde. Han mindes heller ikke, at hans medarbejdere skulle have henvendt sig til ham om dette eller lignende. Det lå helt uden for deres kerneområde. De var i øvrigt også ekstremt optagede af forhandlingerne på dette tidspunkt, hvor de stort set døgnet rundt var beskæftiget med forhandlinger i Eigtveds Pakhus og Bella Center, hvorfor sådanne emner som de foreliggende var helt uden for hans medarbejderes fokus. Udenrigsministeriet havde ansvaret for det protokollære, og det var også andre myndigheder end Statsministeriet, som havde ansvaret for det sikkerhedsmæssige. I Statsministeriets klimasekretariat beskæftigede man sig simpelthen ikke med det på dette tidspunkt.

Ham bekendt havde Statsministeriet ikke en afdeling, som beskæftigede sig med logistikken i forbindelse med topmødet. Logistikdelen var ikke en del af hans ansvarsområde, og han er derfor ikke bekendt med, om Udenrigsministeriet havde en decideret logistikafdeling, men selvfølgelig havde Udenrigsministeriet arbejdsgrupper og task forces, som varetog logistikdelen.

Det skete, at Protokollen inddrog ham i protokollære spørgsmål. Han blev blandt andet inddraget i et spørgsmål om nogle presserende ønsker fra kinesisk side om deres placering i Bella Center og størrelsen af deres delegationslokale mv. Han svarede utvivlsomt, at man skulle gøre, hvad man kunne for at løse disse problemer.

I forbindelse med forhandlingerne havde han direkte løbende kontakt til den kinesiske delegation på flere niveauer. Kontakten vedrørte ikke protokollære og logistiske spørgsmål, og han var ikke bindeled mellem kineserne og Udenrigsministeriet i sådanne spørgsmål. Han ved ikke, hvem der var bindeled, men han går ud fra, at protokolchefen var involveret.

Han havde helt sikkert kontakt til mange medarbejdere i Udenrigsministeriet om forhandlingerne med kineserne, herunder Martin Bille Hermann og Niels Pultz, men han har ingen erindring om drøftelser om den praktiske håndtering af den kinesiske delegation, ligesom han ingen erindring har om, at kineserne i forbindelse med hans forhandlinger med dem rejste spørgsmål om protokol. Det skal blandt andet ses i lyset af, at de kinesere, som han forhandlede med, heller ikke var ansvarlige for protokol. Disse kineseres ansvarsområde var selve klimaforhandlingerne. I forbindelse med topmødet hørte han hverken fra medarbejdere i Udenrigsministeriet eller fra kinesisk side om, at den kinesiske delegation var bekymret for at se demonstranter, herunder fra Falun Gong eller eksiltibetanere.

Han var bekendt med, at kinesere ikke brød sig om at blive konfronteret med demonstranter, som det gælder for stort set alle autoritære regimer, hvilket man selvfølgelig var opmærksom på som diplomat, men han hørte ikke noget herom i forbindelse med topmødet.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han kender protokolchef Jette Nordam. Han samarbejdede med Protokollen om besøg og om arrangementer på ambassaderne i København. Hans opgaver under COP 15 var meget anderledes end normalt, og han havde ansvaret for livvagtsoperationen i Bella Center. COP 15 var én af de største politiaktioner i nyere tid.

Han erindrer ikke at have læst mailen fra Christian Brix Møller til Jette Nordam cc. en række medarbejdere i Asienkontoret med flere, videresendt den 30. november 2009 til KF 0765, med indberetning fra ambassaden. Der kunne være mange grunde til, at demonstranterne i Sverige *"ikke var synlige for præsidenten"*. Han kender ikke til reglerne i Sverige, men i Danmark havde det ikke været lovligt at placere demonstranter, så de ikke var synlige for præsidenten.

Bemærkningen om, *"… at den kinesiske delegation ikke konfronteres med demonstrationer",* kunne forstås på flere måder. Han forstår en konfrontation således, at der er en tilspidset situation, hvor VIP'en kan være i fare.

Jan Jacobsen, som var hans daværende nærmeste leder på Koordinatorkontoret og chef for hele COP 15, videresendte mailen til ham, fordi han normalt var kontaktperson til den kinesiske ambassade. Han har ikke brugt mailen til noget, og han læste den formentlig heller ikke. Han mener heller ikke, at andre fra PET handlede ud fra mailen.

Fuldmægtig og teamleder i Asienkontoret, Nordøstasienteamet, Jens Martin Alsbirk har for Tibetkommission II forklaret, at han husker, at de havde et fælles projekt om at sikre, at de lande, som Asienkontoret havde ansvaret for, var tilfredse med indkvartering mv., hvilket var noget, som de ville gå langt for. Indberetningens punkt 10 om "*kinesiske politiske sensibiliteter*" om Tibet, Xinjiang, Falun Gong og Taiwan var områder, som man i kinesisk udenrigspolitik gik meget op i. Konsekvensen af ikke at imødekomme kineserne var en politisk vurdering, som var overladt til de politisk ansvarlige, og det var på daværende tidspunkt udenrigsminister Per Stig Møller. Ham bekendt prægede de kinesiske sensibiliteter ikke den politiske linje.

Han har ingen erindring om, at erfaringerne fra Göteborg i 2007, som var beskrevet i indberetningens punkt 10, havde betydning for Asienkontorets tilrettelæggelse og gennemførelse af Wen Jiabao's besøg. Ambassaden havde en forpligtelse til at ind-

berette erfaringer fra andre lande. Indberetningens omtale af, at kineserne forventede "*fuld efterretning om mulige demonstrationer*", var ikke en oplysning, som indgik i hans sagsbehandling, da han ikke havde noget at gøre med sikkerhedsspørgsmål. Han går ud fra, at det var politiets og PET's ansvar.

Han havde drøftelser med kontorchef Martin Bille Hermann om protokollære omstændigheder, som blev omtalt i ambassadens indberetninger om Folkerepublikken Kina, og de havde tilsvarende drøftelser om Asienkontorets øvrige lande. Han husker ikke deres præcise drøftelser. De drøftede afviklingen af COP 15, herunder delegationernes indkvartering, og det faglige indhold af de politiske samtaler. Selvom indkvarteringen på hotellerne primært var Protokollens ansvar, ringede den kinesiske ambassade nogle gange til Asienkontoret og spurgte ind hertil. Han husker ikke, at der var fællesmøder med Protokollen eller med logistikenheden i COP 15-sekretariatet om ambassadens indberetning.

Kontorchef Martin Bille Hermanns mail samme dag til protokolchef Jette Nordam bekræfter, at Asienkontoret ikke havde detailopgaver i forhold til de protokollære aspekter, men at linjen var, at det protokollære kunne være vigtigt i en politisk sammenhæng. Det var klart, at de skulle forsøge at imødekomme kinesernes ønsker, hvor det var muligt. Han ved ikke, hvilken begrænsning kontorchef Martin Bille Hermann henviste til, da Martin Bille Hermann skrev, at de skulle imødekomme kineserne, "*…uden at det skal helt ud i urimelighederne*". Det var ikke noget, de havde drøftet. Han så ingen sammenhæng mellem indholdet af Martin Bille Hermanns mail og oplysningerne i indberetningen af samme dag fra ambassaden i Beijing om blandt andet erfaringerne fra Göteborg. Det virkede mere som om, at kontorchef Martin Bille Hermann i sin mail opsatte hegnspæle i forhold til ikke at imødekomme kinesiske ønsker og krav for enhver pris. Han husker ingen nærmere drøftelser med Martin Bille Hermann herom.

Mailkorrespondance i Udenrigsministeriet og til dels med Statsministeriet 4. til 10. december 2009 om blandt andet placeringen af demonstrationer

I en mail af 4. december 2009 til Københavns Politi, OPA, cc. kontorchef Martin Bille Hermann og fuldmægtig Jens Martin Alsbirk, begge Udenrigsministeriet, skrev fuldmægtig Robin Glinka, Udenrigsministeriet, Asienkontoret, under overskriften "Anmodning om oplysninger om planlagte demonstrationer under COP15":

> »…
> Med henvisning til telefonsamtale d.d. anmodes hermed om oplysninger angående anmeldte demonstrationer rettet mod kinesiske interesser eller omhandlende Kina/Tibet under COP15.
>
> Udenrigsministeriet imødeser snarest mulig modtagelse af en liste over ovenstående. Venligst CC marher@um.dk [Martin Bille Hermanns mailadresse] og jenals@um.dk [Jens Martin Alsbirks mailadresse] på svarmail.
> …«

Fuldmægtig og teamleder Jens Martin Alsbirk svarede den 7. december 2009:

> »…
> God idé
>
> Noget svar?
> …«

Fuldmægtig i Asienkontoret, Nordøst- og Sydøstasienteamet, Robin Glinka har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker sin mail. Han formoder, at han sendte mailen for at indhente oplysninger. Han husker ikke, om han sendte mailen efter anmodning fra kontorchef Martin Bille Hermann eller fra teamleder Jens Martin Alsbirk, men han tvivler på, at han selv ville have taget initiativ hertil. Der er en formodning for, at han fik opgaven af enten kontorchef Martin Bille Hermann eller af teamleder Jens Martin Alsbirk, idet han satte dem cc. på mailen, men han ved det ikke. Det var ikke sikkert, at der på det tidspunkt var et adressekartotek over eksterne kilder i Udenrigsministeriets adressekartotek. Han husker ikke, om han havde været i kontakt med Protokollen for at få oplysning om, hvordan han skulle kontakte politiet. Han husker ikke samtalen med OPA, som han henviste til i mailen, eller hvor han havde telefonnummeret fra, og han ved ikke, om det var under en telefonsamtale, at han fik oplyst mailadressen til OPA. Han ved ikke, hvad Udenrigsministeriet skulle bruge de efterspurgte oplysninger til.

Kontorchef Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ville have bedt fuldmægtig Robin Glinka om at kontakte politiet med henblik på at få flyttet en demonstration. Det måtte være politiet, der traf beslutningen om at afspærre Vejlands Allé, og han går ud fra, at det var af andre grunde end hensynet til kineserne.

Om fuldmægtig Robin Glinkas mail af 4. december 2009 har han forklaret, at han ikke ved, hvem der havde bedt fuldmægtig Robin Glinka om at tage kontakt til poli-

tiet. Han er ret sikker på, at Robin Glinka ikke tog kontakt på eget initiativ. Han erindrer ikke, om han bad ham om det, men det var en mulighed. Der blev formentlig taget kontakt ud fra ønsket om at være transparente over for kineserne om anmeldte demonstrationer, så de undgik overraskelser. COP 15 lagde på grund af sin størrelse og omfang Protokollen og COP 15-logistikenheden ned, og det var nok derfor, at Asienkonteret selv kontaktede politiet for at høre om de anmeldte demonstrationer.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, hvorfor Udenrigsministeriet havde en interesse i at få den type oplysninger eller motivet bag anmodningen. I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt mailen kunne være afsendt, fordi oplysningerne om demonstrationerne var noget, der skulle have været reageret på tidligere, svarede han, at det turde han ikke sige.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at anmodningen om oplysninger om planlagte demonstrationer også kunne være rettet til COP 15-logistik, men han vidste ikke, om Jens Martin Alsbirk og Robin Glinka vidste, at han havde de anmodede oplysninger. Der blev ikke rettet henvendelse til ham herom.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke ved, hvad baggrunden er for Robin Glinkas henvendelse til OPA. Hende bekendt kontaktede Protokollen aldrig politiet eller PET for at høre, om der ville være demonstrationer. Det interesserede de sig ikke for.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker, om han blev orienteret om fuldmægtig Robin Glinkas mail af 4. december 2009 til Københavns Politi, OPA. Det eneste, han kan forestille sig, er, at Udenrigsministeriet oplyste kineserne om de planlagte demonstrationer på baggrund af en anmodning herom fra kineserne. Kineserne var ikke meget for at se demonstrationer, når der var tale om besøg på højt nok niveau, og kineserne gav udtryk for, at de ikke ville forulempes af demonstranter.

Udenrigsministeriet udviste en vis nidkærhed ved at spørge ind til og følge med i demonstrationstilladelserne i mailen, da det normalt alene var politiet, der tog sig at demonstrationerne. COP 15 var en helt ekstraordinær begivenhed, også sikkerhedsmæssigt, og det kunne være derfor, at Udenrigsministeriet havde sat en yngre medarbejder til at spørge politiet om de planlagte demonstrationer.

Fuldmægtig og teamleder i Asienkontoret, Nordøstasienteamet Jens Martin Alsbirk har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke ved, hvorfor fuldmægtig Robin

Glinka sendte denne mail. Han bad ikke Robin Glinka om at kontakte politiet. Han ved ikke, hvorfor han svarede Robin Glinka, som han gjorde. De var i tæt dialog med den kinesiske ambassade også om ting, som kineserne rettelig skulle rette henvendelse til Protokollen om. Nogle gange brugte den kinesiske ambassade Asienkontoret som indgangsvinkel til Udenrigsministeriet. Han tænker, at kontorets ledelse derfor ønskede at have oplysningen om demonstrationer.

Den 7. december 2009 skrev sikkerhedskoordinator KF 1114 til Robin Glinka:

> "…
> Hermed som lovet link til politiets hjemmeside med diverse oplysninger.
> …
>
> Under fanebladet nyheder/kalender – finder du kbh.s politis oversigt over anmeldte demonstrationer.
>
> Her på kontoret følger vi normalproceduren, som er at vi telefonisk underretter de herværende udenlandske repræsentationer om demonstrationer der er tilladt uden for ambassade eller residens eller optog som passerer disse. Det samme fsa. Angår ministerier og styrelser.
> …"

Kort efter videresendte Robin Glinka denne mail til Martin Bille Hermann, cc. Jens Martin Alsbirk, idet han skrev:

> "…
> Har talt med PET. Falun Gong demonstrerer foran Bella Centeret under hele COP15:
> …
> Demonstrationen vil foregå i perioden fra den 7. december 2009 til den 18. december 2009 på det grønne område ved krydset Center Boulevard og Vejlands Alle over for Bella Center.
>
> Anmelderen har oplyst, at 15 personer vil deltage i demonstrationen.
>
> …
>
> Der er link til politiets hjemmeside så vi løbende kan følge med i hvilke demonstrationer der bliver anmeldt. Jeg skal nok sørge for at tjekke den hver dag.
>
> …"

Fuldmægtig i Asienkontoret, Nordøst- og Sydøstasienteamet, Robin Glinka har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker samtalen med PET. Han mindes ikke, hvor mange samtaler han havde med PET under sin tid i Asienkontoret, men han formoder ikke, at det var mange. Det ser ud som om, at han havde fundet oplysningerne om Falun Gong-demonstrationen fra internettet og kopieret oplysningerne ind i mailen.

Han husker ikke, om han gik ind på linket til politiets hjemmeside, som KF 1114 sendte til ham.

Sikkerhedskoordinator KF 1114 har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kender fuldmægtig Robin Glinka fra Asienkontoret, som skrev mailen af 4. december 2009 til Københavns Politi, OPA, med anmodning om oplysninger om planlagte demonstrationer under COP 15. Han husker ikke henvendelsen.

Han husker ikke, at han skrev mailen af 7. december 2009. Forud herfor må han have modtaget enten en opringning eller en mail fra OPA om at besvare Robin Glinkas mail. Det ser ud til, at han i mailen, som en service, havde kopieret linket til politiets offentlige hjemmeside, hvor oplysningerne om demonstrationerne fremgik. Han havde ikke sendt linket til fuldmægtig Robin Glinka, hvis hjemmesiden havde været klassificeret.

Fuldmægtig Robin Glinka må have ringet til PET inden, han skrev mailen, for Robin Glinka skrev samme dag til kontorchef Martin Bille Hermann *"Kære Martin, Har talt med PET. Falun Gong demonstrer foran Bella under hele COP15…"*. Det var formentlig tilfældigt, at det var ham, der tog telefonen hos PET den dag. Robin Glinka bad ham formentlig om at sende noget på skrift til ham, hvilket han så gjorde. Han husker ikke telefonsamtalen.

Han mindes ikke tilsvarende situationer, hvor Udenrigsministeriet anmodede om oplysninger om demonstrationer. Når hans kontor modtog oplysninger fra politiet om anmeldte demonstrationer, var det naturligt, at PET orienterede det pågældende ministerium eller myndighed om en demonstration, som var placeret ved myndighedens bygninger. Under COP 15 var der formentlig lavet en aftale om, at Københavns Politi orienterede om anmeldte demonstrationer på politiets hjemmeside, uanset om demonstrationerne skulle foregå foran Belle Center, foran en ambassade eller et andet sted. Alle anmeldte demonstrationer må have været nævnt på hjemmesiden, siden han sendte et link til fuldmægtig Robin Glinka.

Sikkerhedskoordinator KF 0764 har for Tibetkommission II forklaret, at der under COP 15 var planlagt mange demonstrationer, som ikke kun omhandlede Folkerepu-

blikken Kina. Han kender KF 1114. KF 1114 fulgte deres almindelige praksis, hvor de altid underrettede herværende repræsentationer eller ministerier om demonstrationer, såfremt de skulle foregå foran ambassaden eller myndigheden. Henvisningen til linket var blot udtryk for god service fra PET's side. Han var overbevist om, at linket var offentligt tilgængeligt, da KF 1114 i modsat fald aldrig ville have sendt det til Udenrigsministeriet.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mindes at være blevet orienteret om KF 1114's mail til Udenrigsministeriet.

Han tror, at han ved, hvem KF 1114 var. Han mener, at KF 1114 under COP 15 var ansvarlig for at løse sikkerhedsopgaven i lufthavnen. På Koordinatorkontoret var KF 1114's ansvarsområde de danske ministre. KF 1114 henviste formentlig Udenrigsministeriet til politiets hjemmeside som ren og skær service. Det var åbenbart en offentlig tilgængelig hjemmeside. Han ved ikke, hvorfor Tilladelseskontoret i Københavns Politi ikke selv besvarede Udenrigsministeriets anmodning.

PET underrettede ambassaderne om demonstrationer, da de var forbindelsesled mellem ambassaderne og politikredsene. Han har ikke hørt om overvejelser om, at det var vigtigt med transparens herom, fordi kineserne ikke kunne lide overraskelser.

PET måtte kun orientere ambassaderne om demonstrationer, der foregik foran deres lands repræsentation, eller hvis demonstrationsruten passerede residensen eller ambassaden. Såfremt PET orienterede ambassaden om alle demonstrationer, ville PET drive noget, der lå tæt på agentvirksomhed.

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ved, at PET havde en løbende kontakt til ambassaderne, og at konkrete medarbejdere fra PET havde kontakten til en gruppe landes ambassader, som de blandt andet orienterede om demonstrationer ved ambassaderne. Hun kan forestille sig, at med den gode dialog, der var mellem PET og den kinesiske ambassade, fortalte PET også om anmeldte anti-kinesiske demonstrationer andre steder i København end ved ambassaden. Det ville også være tilfældet vedrørende den omtalte anti-kinesiske demonstration ved Bella Center.

Som ved alle kinesiske besøg havde PET både i forbindelse med COP 15 og det bilaterale besøg fra Folkerepublikken Kina i tilknytning hertil en dialog med den kinesiske ambassade om, hvad der måtte forventes af demonstrationer. Proceduren var, at kineserne meddelte deres ønsker til Udenrigsministeriet, som videresendte ønskerne til PET, der holdt kineserne orienteret om, hvad der var af demonstrationer. Det var

en normal procedure, som man havde i forhold til alle landes ambassader i forbindelse med besøg. Det var således ikke kun demonstrationer ved besøgslandets ambassade, som PET orienterede ambassaden om. Det var samtlige demonstrationer i byen rettet mod landet, som PET orienterede ambassaden om. Det kan være denne sædvanlige dialog, som blev omtalt som *"… et konstruktivt samarbejde mellem Udenrigsministeriet, politi og den kinesiske ambassade…"* i de tidligere omtalte notitser fra 10. og 11. september 2002. Det var imidlertid ikke et formaliseret samarbejde. De begyndte således forfra ved hvert nyt besøg fra Folkerepublikken Kina med, at Folkerepublikken Kina afleverede forskellige noter med ønsker i Protokollen.

Kontorchef Martin Bille Hermann og Robin Glinka, Udenrigsministeriet, Asienkontoret, skrev den 7. december 2009 til udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns, departementschef Claus Grube, politisk direktør Ulrik Vestergaard Knudsen, protokolchef Jette Nordam, viceprotokolchef Annette Lassen, ambassaderåd Christian Brix Møller, ambassaderåd Søren Jacobsen og centerchef Sus Ulbæk m. fl., blandt andet:

> "…
> COP15 har givet anledning til en række problemstillinger relateret til Kina. De præsenteres nedenfor i kort form:
>
> **Dalai Lama på COP15 hjemmesiden**
> I øjeblikket findes der links til seks Dalai Lama-relaterede nyhedsartikler på den officielle COP15 hjemmeside – som vel at mærke kun kommer frem hvis der søges på "Dalai Lama". Alle nyheder, der lægges ud på COP15 hjemmesiden, varetages af en ekstern redaktion drevet af et kommunikationsbureau. Nyhederne tages altid fra anerkendte danske og internationale nyhedsmedier. Herværende kinesiske ambassade har påtalt artiklen om Dalai Lama på COP15 hjemmesiden og har overfor ASI officielt udtrykt ønske om at artiklen fjernes. ASI har noteret sig de kinesiske synspunkter og redegjort for, hvordan hjemmesiden redigeres.
>
> **Demonstrationer under COP15 – Falun Gong**
> Politiet har givet tilladelse til, at der demonstreres "mod forfølgelsen af Falun Gong". Demonstrationen vil foregå i perioden fra den 7. december 2009 til den 18. december 2009 på det grønne område ved krydset Center Boulevard og Vejlands Alle over for Bella Center. Anmelderen har oplyst, at 15 personer vil deltage i demonstrationen. PET oplyser at der ikke har været grundlag for at nægte Falun Gong at demonstrere og at der i øvrigt aldrig tidligere har været balladе under Falun Gongs demonstrationer. Herværende kinesiske ambassade har overfor ASI udtrykt ønske om at demonstrationer rettet mod Kina forhindres/

> undgås på steder, hvor den kinesiske COP15-delegation måtte passere/opholde sig. ASI har noteret sig det kinesiske synspunkt og redegjort for hensynet til grundlovssikrede rettigheder. Samtidig klart tilkendegivet at den kinesiske delegations sikkerhed selvfølgelig og til enhver tid er en prioritet.
> …"

Centerchef Sus Ulbæk svarede Martin Bille Hermann med mail af 8. december 2009, hvori hun skrev:

> "…
> Fint – men vi plejer at aftale med Politiet at FG og Tibetanere står steder hvor den kinesiske delegation ikke kommer.
>
> Det kan enten ske ved at kortegerne altid kører en anden vej eller at demonstrationerne flyttes. Det hjørne, som FG har fået tildelt lyder meget centralt?
> …"

Kontorchef Martin Bille Hermann svarede få minutter senere med blandt andre Robin Glinka cc.:

> "…
>
> Det er meget centralt. Og bestemt ikke noget, som vi er vilde med. Men vi skulle nærmest hale informationen ud af Politiet, og de har ikke spurgt os forinden. Spørgsmålet er, hvad der sker, hvis vi beder Politiet om at flytte demoen. Vi risikerer vel, at der pludselig kommer strøm på.
>
> …"

Hertil svarede Sus Ulbæk ni minutter senere i en svarmail til alle:

> "…
> Tror vi må tale med COP15LOG og de må tale med politiet om hvor kortegen kører, hvis vi er så langt at FG allerede har fået tilladelsen…
> Under alle omstændigheder er det jo først og fremmest under Wens ophold det er rigtig vigtigt.
>
> Det er også uheldigt at LoG ikke hører os i slige sager. Og man må sige at Beijing har gjort en del for at advare.
> …"

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har om oplysningen om en planlagt demonstration med 15 Falun Gong-tilhængere, som kineserne ønskede forhindret, forklaret, at han ikke kan forestille sig, at nogen reagerede herpå. Det var ikke Udenrigsministeriets opgave at håndtere den slags praktiske situationer. Det måtte politiet gøre. Han foretog sig derfor ikke noget. Kontoret, som havde fået oplysningerne fra ambassaden, måtte tage stilling til, om der skulle handles herpå.

Tidligere direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har ved genafhøring[110] for Tibetkommission II forklaret, at han ikke i sin tid som direktør i Udenrigsministeriet til og med 2005 hørte om, at der skulle være en aftale mellem Asienkontoret og Københavns Politi om, hvad man plejede at gøre i forhold til demonstranter i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina.

For så vidt angår centerchef for blandt andet Asien Sus Ulbæks mail om, at *"… Fint - men vi plejer at aftale med Politiet at FG og Tibetanerne står steder hvor den kinesiske delegation ikke kommer…"*, har han aldrig før hørt om en sådan aftale. Han ville ikke selv have blandet sig i, hvordan politiet placerer demonstrationer.

Han kan ikke slutte sig til, at der var en sammenhæng mellem det gengivne fra Sus Ulbæks mail og det anførte om demonstrationer i udateret *"Samtalenotits til brug ved officielt besøg af den kinesiske premierminister Zhu Rongji onsdag den 25. september 2002"* til statsministeren samt samarbejdet mellem Udenrigsministeriet, politiet og den kinesiske ambassade omtalt i notitserne af 10. september 2002 til ham fra Asienkontoret og af 11. september 2002 fra Asienkontoret til Udenrigsministeren.

Mailkorrespondancen den 8. december 2009 mellem Sus Ulbæk og Martin Bille Hermann overrasker ham. Ham bekendt var der ikke en sådan praksis eller modus operandi, som kommer til udtryk i denne korrespondance. Det stemmer ikke overens med hans opfattelse af Udenrigsministeriets rolle. Hvis han havde været departementschef på dette tidspunkt, ville han have sagt, at det lå uden for ministeriets ressort.

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at mailen af 7. december 2009 fra Martin Bille Hermann og Robin Glinka Rehn ikke gav anledning til beslutninger, da Asienkontoret allerede havde forklaret gæsterne om de grundlovssikrede rettigheder samt givet gæsterne løfte om, at sikkerheden under besøget var sikret. Der skulle derfor ikke træffes nogen beslutninger. Han mener ikke, at Udenrigsministeriet var bekendt med hjem-

110 Protokol nr. 117

mesiden omkring Dalai Lama. De vidste, at Falun Gong altid demonstrerede, når der var kinesiske besøg. Det er fornuftigt og relevant, at Asienkontoret op til et topmøde med deltagelse af mange topledere videregav og sammenfattede, hvilke issues kineserne havde forud for topmødet. Han ved ikke, hvordan det kunne gå fra en udmelding om, at grundloven blev overholdt, til at demonstranterne rent faktisk blev skærmet for den kinesiske delegation.

FN ambassadør Carsten Staur har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har kendskab til den form for aftale mellem politiet og Udenrigsministeriet, som fremgår af centerchef Sus Ulbæks mail. Adspurgt om centerchef Sus Ulbæks mail kan have sammenhæng med det konstruktive samarbejde, der blev beskrevet i notitsen til statsministeren af 10. september 2002, har han forklaret, at centerchef Sus Ulbæk brugte mere specifikke vendinger om et samarbejde end notitsen fra 2002, når hun beskrev, at kortegerne kørte en anden vej, eller demonstrationerne blev flyttet. Han ved ikke, hvorfor centerchef Sus Ulbæk skrev sådan. Det var politiet, der placerede demonstrationerne og ikke Asienkontoret. Han var selv i New York på det tidspunkt.

Det kan være svært at vurdere, om en sådan mail havde vakt hans opmærksomhed, hvis han havde hørt om en tilsvarende mail, mens han stadig var i Udenrigsministeriet. Det ville afhænge af situationen, og måden det var blevet præsenteret for ham på. Oplysningen i mailen om politiet stikker noget ud, så han ville nok have tænkt lidt over det, hvis mailen var sendt til ham, mens han var i Udenrigsministeriet.

Ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer drøftelser om afsnittet om 15 Falun Gong-tilhængeres planlagte demonstration. Han kan ikke forestille sig, at der var overvejelser om, hvorvidt svenskernes håndtering af Hu Jintao's besøg i 2007 skulle efterlignes, da ambassaden ikke havde noget at gøre med håndteringen af demonstranter. Afvejningen af de forskellige generelle hensyn, herunder hvordan man behandlede de øvrige delegationer med videre, fandt sted i Udenrigsministeriet. Han forventede selvfølgelig, at lovligheden gik forud for alle andre hensyn. Han overvejede ikke, om det var lovligt, at demonstranter ikke var synlige. Dette måtte være overladt til politiet.

Ambassaderåd Christian Brix Møller har for Tibetkommission II forklaret, at formålet med at videresende den type oplysninger, der fremgår af mailen fra Martin Bille Hermann af 7. december 2009, kunne være almindelig videndeling for eftertiden til alle, der beskæftigede sig med Folkerepublikken Kina, eller fordi det kunne være operativt nyttig viden for ambassaden, hvis det kinesiske udenrigsministerium kontaktede den danske ambassade i Beijing om Falun Gong-demonstrationen. Han deltog ikke i drøftelser om mailens indhold. Han kendte ikke til den aftale med politiet, som Sus Ulbæk refererede til i sin mail af 8. december 2009. Han har aldrig beskæf-

tiget sig med højniveaubesøg fra Folkerepublikken Kina, og han har aldrig deltaget i drøftelser i ministeriet eller på ambassaden om håndteringen af demonstranter i forbindelse med kinesiske besøg. Han kendte ikke til overvejelserne om, at demonstrationer skulle flyttes, som kontorchef Martin Bille Hermann henviste til i sit svar til centerchef Sus Ulbæk samme dag kl. 9.01. Ambassaden beskæftigede sig ikke med at tilrettelægge logistikken under et kinesisk besøg i Danmark.

Der stod ikke noget i de indberetninger fra ambassaden, som han var involveret i, og som kunne give centerchef Sus Ulbæk eller Udenrigsministeriet den forståelse om Wen Jiabao's besøg, som centerchef Sus Ulbæk gav udtryk for i sin besvarelse samme dag af kontorchef Martin Bille Hermanns mail.

Han kunne godt se, at det kunne være ærgerligt, hvis der stod en permanent Falun Gong-demonstration foran Bella Center, som premierminister Wen Jiabao skulle passere dagligt under sit besøg, for kineserne ville ikke bryde sig om det. Han ville mene, at det var en generel viden blandt dem, der beskæftigede sig med Folkerepublikken Kina, at kineserne ikke ønskede at se demonstranter eller Falun Gong-tilhængere. Dette betød dog ikke, at det ikke måtte være sådan. Henvisningen til Beijing var formentlig en henvisning til ambassaden.

Han havde ikke umiddelbart et bud på, hvad de mulige konsekvenser kunne være, hvis den kinesiske delegation så Falun Gong-tilhængere under sit besøg. Der er et meget stort udfaldsrum. Selvom det formentlig ikke ville være gavnligt for de dansk-kinesiske interesser, såfremt delegationen så demonstranter, ville det heller ikke nødvendigvis være skadeligt, hvis spillereglerne var optegnet på forhånd, og forventningerne var afstemt. Hvis det ikke var tilfældet, kunne man risikere, at kineserne blev fornærmede.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at han aldrig har hørt om den aftale med politiet, som centerchef Sus Ulbæk omtalte i sin mail af 8. december 2009, men at det lyder meget mystisk. Han kender ikke til en sådan praksis eller et sådant samarbejde.

Protokolchef i Udenrigsministeriet Jette Nordam har for Tibetkommission II forklaret, at hun vil antage, at viceprotokolchef Annette Lassen videresendte mailen af 7. december 2009 fra Martin Bille Hermann til PET. Det var Protokollens praksis hellere at sende for mange oplysninger til PET end at forholde PET oplysninger. Kineserne henvendte sig løbende til Udenrigsministeriet og andre myndigheder om disse problematikker forud for besøg fra Folkerepublikken Kina. Kineserne kendte reglerne i Danmark samt Danmarks svar på deres anmodninger. De henvendte sig mest af hensyn til deres bagland, så de havde gjort, hvad de kunne eller skulle.

Viceprotokolchef Annette Lassen har ved genafhøring[111] for Tibetkommission II forklaret, at det var business as usual, at kineserne ønskede, at demonstrationer rettet mod Folkerepublikken Kina blev forhindret eller undgået, og mailen gav hende derfor ikke anledning til at foretage sig noget. Det var de sædvanlige kinesiske ønsker, og PET orienterede som sædvanlig kineserne om, hvilke demonstrationer der ville være.

Hun er ikke bekendt med, at Udenrigsministeriet havde en aftale med politiet om, at man plejede at placere Falun Gong- og Tibet-demonstranter på steder, hvor den kinesiske delegation ikke kom.

For så vidt angår centerchef Sus Ulbæks svarmail af 8. december 2009 til Martin Bille Hermann, hvoraf fremgår, *"… Fint - men vi plejer at aftale med Politiet at FG og Tibetanerne står steder hvor den kinesiske delegation ikke kommer..."*, ved hun ikke, hvad Sus Ulbæk har haft i tankerne med den anførte. De havde ingen aftale med hverken politiet eller ambassaden om, hvor demonstranterne skulle stå. Hvis hun havde set mailen dengang, ville hun være faret i blækhuset og have skrevet, at en sådan aftale findes ikke. Hende bekendt var der heller ikke en fast forståelse mellem Københavns Politi og Udenrigsministeriet om placeringen af anti-kinesiske demonstrationer. Det var politiet, som besluttede, hvor demonstrationerne skulle stå.

Hun gjorde sig ikke tanker om, hvorvidt Protokollens kontinuerlige videresendelse af kinesernes ønsker til PET kunne have indflydelse på PET og på Københavns Politis behandling af anti-kinesiske demonstrationer. Det skal ses i lyset af, at det var fast procedure, at Protokollen videresendte alle sådanne ønsker til PET i forbindelse med indgående besøg også fra andre lande som Iran og Tyrkiet, som også var meget intense i deres ønsker vedrørende demonstrationer, herunder foran deres ambassader.

Vedrørende det videre anførte i Sus Ulbæks mail af 8. december 2009 om, at *"… Det kan enten ske ved at kortegerne altid kører en anden vej eller at demonstrationerne flyttes…"*, ved hun ikke, hvorfra Sus Ulbæk havde fået den opfattelse.

Det afsluttende i Sus Ulbæks mail om, at *"… Det hjørne som FG har fået tildelt lyder meget centralt?..."*, refererede til hjørnet, hvor kortegerne drejede ned til Bella Center. Hun husker ikke, at Vejlands Allé blev lukket for trafik, således at kortegerne ikke kom forbi demonstrationerne. Det er muligt, at det var i forbindelse med Obama's ankomst til Bella Center, at Vejlands Allé blev lukket.

111 Protokol nr. 118

Angående Martin Bille Hermanns svar til Sus Ulbæk ved senere mail den 8. december 2009, hvoraf fremgår, at *"… Det er meget centralt. Og bestemt ikke noget, som vi er vilde med…",* ved hun ikke, hvad de i Asienkontoret tænkte på i forbindelse med denne mailkorrespondance.

For så vidt angår det videre anførte i Martin Bille Hermanns svarmail den 8. december 2009 til Sus Ulbæk om, at *"… Men vi skulle nærmest hale informationen ud af Politiet, og de har ikke spurgt os forinden...",* oplevede hun aldrig, at politiet spurgte Protokollen om en påtænkt placering af en demonstration. Protokollen fik heller ikke forudgående oplysninger om placeringen af demonstrationer. Når Protokollen fik kopi af operationsplaner fra politiet, hæftede de sig ikke ved oplysninger heri om, hvor demonstrationer var placeret, idet det ikke vedrørte deres arbejdsområde. Hun kan ikke forklare Asienkontorets interesse for placeringen af de anti-kinesiske demonstrationer.

Vedrørende det videre anførte i Martin Bille Hermanns svarmail af 8. december 2009 til Sus Ulbæk om, at *"… Spørgsmålet er, hvad der sker, hvis vi beder Politiet om at flytte demoen…",* har hun ikke hørt om lignende før. Der var aldrig nogen fra Udenrigsministeriet, som havde bedt Protokollen om at sige til politiet, at de skulle flytte en demonstration.

Hun var ikke klar over, at det gennem årene skete, at demonstrationer blev flyttet i forbindelse med kinesiske besøg.

Angående Sus Ulbæks senere svar den 8. december 2009 til Martin Bille Hermann om, at *"… Tror vi må tale med COP15LOG og de må tale med politiet om hvor kortegen kører, hvis vi er så langt at FG allerede har fået tilladelsen ... Under alle omstændigheder er det jo først og fremmest under Wens ophold det er rigtig vigtigt…",* ved hun ikke, hvorfor Sus Ulbæk først og fremmest fandt det rigtig vigtigt under Wen's ophold. Sus Ulbæk var formentlig meget koncentreret om deltagelsen fra ASI-landene. Det var COP 15 LOG, som stod for alt praktikken, herunder kørsler.

Hun husker fuldmægtig i Asienkontoret Jens Martin Alsbirk, som var cc. på Martin Bille Hermanns svarmail til Sus Ulbæk. Derimod husker hun ikke fuldmægtig i Asienkontoret Robin Glinka, som også var cc. på mailen. Hun kender Jens Martin Alsbirk fra, at han var inde over flere forskellige kinesiske besøg i sin tid i Asienkontoret.

Hun kan ikke sige ja eller nej til, om det var et anliggende for Jens Martin Alsbirk og Robin Glinka at kontakte politiet for at få oplysning om placeringen af anti-kinesiske demonstrationer.

Centerchef i Udenrigsministeriet Sus Ulbæk har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke var involveret i COP 15, som kørte i sit eget spor på grund af størrelsen. Hun havde ikke møder med Protokollen, PET eller Københavns Politi i forbindelse med Wen Jiabao's besøg. Hun modtog mailen af 7. december 2009 fra kontorchef Martin Bille Hermann og Robin Glinka i sin egenskab af centerchef. Hun husker ikke, hvilken aftale med politiet hun henviste til i sin mail til kontorchef Martin Bille Hermann af 8. december 2009. Hun ved ikke, hvorfor hun skrev sådan, da der jo ikke var behov for at gøre noget. Hun husker slet ikke mailkorrespondancen, eller hvad hun skrev. Hun var enig i, at det ser ud, som om hun vidste, hvad hun talte om, men det var fuldstændig ude i hampen. Hun har ikke deltaget i noget, hvor der har været en sådan aftale. Det må have været en forståelse, hun har haft på det tidspunkt. Hun har aldrig talt med nogen om det, og de gjorde ikke noget ved det. Hun havde ikke en konkret viden om, hvordan demonstranterne ellers blev håndteret, og hun mener ikke at have deltaget i møder, hvor dette er blevet drøftet. Hun havde ikke viden om, at der blev handlet ud fra mailen, og mailkorrespondancen var bare en latterlig udveksling mellem dem. Hun ved ikke, om der var en aftale med politiet og i så fald, hvor langt tilbage i tiden den rakte. Hun ved heller ikke, hvorfor hun kun svarede kontorchef Martin Bille Hermann og ikke de andre modtagere, som kontorchef Martin Bille Hermann havde sendt sin mail til. Det er en virkelig mærkelig korrespondance, som hun intet husker om.

Hun er ikke bekendt med, hvordan politiet håndterede demonstranterne under COP 15. Hun ved ikke, hvorfor hun skrev, som hun gjorde, eller hvad hun har ment hermed.

Om kontorchef Martin Bille Hermanns svar til hende samme dag har hun forklaret, at hun ikke ved, hvorfor Asienkontoret ikke var *"vilde med"* placeringen af demonstranterne. Hun kan ikke forestille sig, at Asienkontoret var i kontakt med politiet. Det var ude af proportioner, at der var nogen, der interesserede sig for 15 anti-kinesiske demonstranter, når COP 15 tiltrak flere tusinde demonstranter. Det var ligegyldigt, hvor demonstranterne stod, og det var overhovedet ikke et anliggende for Asienkontoret at bede politiet om at flytte en demonstration. Hun ved ikke, hvad Martin Bille Hermann har ment med, at der *"kommer strøm på"*.

Årsagen til hendes svar samme dag til kontorchef Martin Bille Hermann om at tale med COP15LOG m.v. kan have været, at der var et massivt pres for at bringe statslederne sammen under COP 15. Indholdet i mailen strider imod alt, hvad hun i øvrigt står for, da hun aldrig har argumenteret for, at der skulle gøres noget særligt for Folkerepublikken Kina. Hendes bekymringer om demonstranterne må have været et udtryk for stemningen ved COP 15, og om hvilke konsekvenser det ville have for Danmark, hvis COP 15 ikke kunne gennemføres. COP 15 var hele Danmarks stolt-

hed og alle ønskede, at det blev en succes. Det var afgørende, at Folkerepublikken Kina og USA deltog på højt niveau, da det var på det niveau, at en aftale skulle indgås. Hun havde ingen grund til at reagere på kontorchef Martin Bille Hermanns mail af 7. december 2009, som hun gjorde, og hun var slet ikke en del af planlægningen af COP 15. Hun husker ikke, hvem hun tænkte på, da hun skrev *"…ikke hører os i slige sager"*.

Hun kan ikke forestille sig, at hun orienterede Udenrigsministeriets ledelse om indholdet af disse mails om håndteringen af demonstranter, da det ikke normalt var noget, som hun blandede sig i. Der må have være noget i konteksten, der gjorde, at hun tænkte, at Wen Jiabao's besøg var enormt vigtigt, og det måtte have noget at gøre med, om Folkerepublikken Kina ville komme til COP 15. Det var en hurtigt korrespondance, som virker overambitiøs og ikke var gennemtænkt, og hun forstår stadig ikke, hvorfor hun skrev det.

Kontorchef i Asienkontoret Martin Bille Hermann har for Tibetkommission II forklaret, at det dansk-kinesiske forhold på dette tidspunkt havde været igennem en rutsjebanetur efter indgåelsen af det strategiske partnerskab i 2008, til Danmark blev lagt på is efter modtagelsen af Dalai Lama i 2009 og indtil afgivelsen af verbalnoten. Derfor tiltrak forholdet til Folkerepublikken Kina sig opmærksomhed i Udenrigsministeriet. Når han orienterede Udenrigsministeriets top, var det, fordi forholdet til Folkerepublikken Kina var inde i en følsom periode. Ønsker, krav og forventninger fra Folkerepublikken Kina og andre nordøstlande blev ikke nødvendigvis forventet imødekommet, men det var vigtigt for dem, at de blev fremsat.

Ved en supplerende afhøring[112] har Martin Bille Hermann forklaret, at han ikke ved, hvor oplysningen i hans og Robin Glinkas mail af 7. december 2009 kom fra. Asienkontoret havde formentlig talt med politiet, som det fremgår af Robin Glinkas mail. Han husker ikke, om ambassaden havde rettet fornyet henvendelse til Asienkontoret med deres ønske om, at demonstrationer rettet mod Folkerepublikken Kina under COP 15 blev forhindret. Han læser sin mail således, at Asienkontoret allerede på det tidspunkt havde fortalt kineserne, at de grundlovssikrede rettigheder ikke stod til diskussion, og Asienkontoret kunne sagtens have fortalt ambassaden om den planlagte Falun Gong-demonstration på Amager. Han erindrer ikke, hvem der i givet fald måtte have overbragt beskeden til ambassaden. Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina var inde i en meget følsom periode, hvilket hele Udenrigsministeriets top interesserede sig for. Fuldmægtig Robin Glinka havde formentlig sendt et

112 Protokol nr. 119

udkast til mailen til ham, hvorefter han færdiggjorde mailen og sendte den til modtagerkredsen. Han erindrer ikke, hvordan det skete konkret.

Det var ingen hemmelighed, at kineserne ikke brød sig om demonstrationer og overraskelser. De fortalte kineserne gentagne gange, at de grundlovssikrede rettigheder ikke var til diskussion, men de kunne måske undgå overraskelser ved at være transparente om demonstrationernes placering. I sin mail af 7. december 2009 gjorde han det også klart, at man havde fortalt kineserne, at de grundlovssikrede rettigheder ikke var til diskussion.

Om centerchef Sus Ulbæks svarmail af 8. december 2009 har han forklaret, at han ikke husker mailkorrespondancen. Han husker ikke, at de "*plejede*" at gøre noget. Hvis der havde været noget, de plejede at gøre, var det ikke noget, han var klar over. Logistik, demonstranters placering og kortegeruter i forbindelse med besøg var ikke Asienkontorets ansvarsområde, og ikke inden for Asienkontorets beføjelser. Han har ikke en erindring om, hvad "*plejer*" henviste til.

Han refererede formentlig til Asienkontoret, når han i sit svar samme dag til Sus Ulbæk skrev "vi".

Selvom det ikke var noget, som Asienkontoret var vilde med, var det ikke noget Asienkontoret havde indflydelse på, og det var sådan det var. Det fremgår af mailen, at de kun havde fået information fra politiet, hvilket ovenikøbet havde været svært. Der var således ikke et samarbejde med politiet. Når han skrev, at "*Spørgsmålet er, hvad der sker, hvis vi beder Politiet om at flytte demoen*", forholdt han sig bare til den option, som centerchef Sus Ulbæk selv nævnte, og han udtrykte skepsis heroverfor. Han erindrer ikke, hvad han mente med, at de risikerede, at "*… der pludselig kommer strøm på*". Det kunne betyde mange ting, herunder at såfremt demonstrationen blev flyttet, ville Falun Gong få ekstra meget opmærksomhed, eller at der vel kunne opstå en vis skepsis, hvis Udenrigsministeriet begyndte at blande sig i politiets arbejde. Det var måske hans forsøg på at sige, at de skulle tage den lidt med ro, men han husker det ikke.

Han erindrer ikke, at han på baggrund af centerchef Sus Ulbæks svar foretog sig noget i forhold til placeringen af demonstrationen, eskorteruten eller lignende. Han kontaktede ikke politiet eller andre som følge af mailen. Det var normalt Protokollen, der varetog kontakten til PET og politiet, men under COP 15 var der oprettet en særlig logistikenhed hertil. Han har aldrig taget kontakt til politiet eller PET om logistiske forhold, bortset fra Robin Glinkas mail til politiet, som han havde ansvaret for som kontorchef. Han har deltaget i møder, hvor politiet har været til stede, fordi der havde været andre emner end logistik på dagsordenen.

Han erindrer ikke, om de tog kontakt til logistikenheden i COP 15-sekretariatet som følge af centerchef Sus Ulbæk besvarelse samme dag. Han ved ikke, hvad centerchef Sus Ulbæk mente med bemærkningen om premierminister Wen Jiabao. Kineserne var formentlig optaget af alle forhold i forbindelse med premierministerens ankomst og besøg, hvilket var helt sædvanligt, når der var tale om en delegationsleders ankomst.

Han blev overrasket over, at der fandtes en sådan korrespondance. Han har tænkt meget over, hvorfor han ikke husker den. Det kan være begrundet i, at han på det tidspunkt var travlt optaget af verbalnoten, som Asienkontoret havde ansvaret for at forhandle hjem, og som udenrigsministeren samme dag skulle diskutere i Det Udenrigspolitiske Nævn. Det kan også være begrundet i, at han på det tidspunkt ikke fandt mailkorrespondancen kontroversiel. Der har åbenbart ikke været nogen alarmklokker, der har ringet hos ham, og han har ikke lagt noget særligt i korrespondancen eller undret sig herover. Han tror ikke, at de havde en opfattelse af, at mailkorrespondancen var på kanten af eller i strid med dansk lov. Han kan slet ikke se, at det var en mulighed at have en aftale med politiet om at gøre noget, som kunne være i modstrid med loven. Hvis han havde haft opfattelsen af, at centerchef Sus Ulbæk opfordrede til et grundlovsbrud på grund af et fint besøg fra Folkerepublikken Kina, havde han sagt fra, hvilket han også har gjort ved andre lejligheder. Han var på det tidspunkt helt sikker på, at de ansvarlige myndigheder sikrede, at alt skete i overensstemmelse med lov og praksis. Det var fint, hvis man kunne imødekomme kinesernes ønsker inden for rammerne af dansk ret, men det lå ikke inden for Asienkontorets beføjelser at vurdere, om man kunne imødekomme kinesernes ønsker på en ikke grundlovsstridig måde. Den vurdering lagde han trygt i hænderne på politiet, som havde kompetencen på det område.

Det er selvfølgelig en efterrationalisering, at han i dag vurderer, at han tilbage i 2009 ikke tænkte, at korrespondancen var kontroversiel, da han i modsat fald ville have sagt fra. Det var dem, der havde ansvaret for demonstrationerne, som skulle foretage vurderingen af, hvad der var lovligt. Han er ret sikker på, at han aldrig har talt med politiet om, hvor en demonstration skulle stå eller hvor en kortege skulle køre. Han har heller ikke bedt en medarbejder om at få flyttet en demonstration.

Han kan ikke forestille sig, at han frygtede, at deres møjsommelige arbejde i forbindelse med verbalnoten og med genoprettelsen af Danmarks forhold til Folkerepublikken Kina ville gå i vasken, hvis premierminister Wen Jiabao så gule T-shirts på vej til Bella Center. Det handlede snarere om forudsigelighed og om at undgå overraskelser, hvilket var afgørende for kineserne.

Ambassaderåd og souchef ved ambassaden i Beijing Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke kan forestille sig, at mailen af 7. december 2009 fra Martin Bille Hermann gav ambassaden anledning til at foretage sig noget. Der var ikke noget operationelt i oplysningerne. Han mener ikke, at han havde kontakt til centerchef Sus Ulbæk i forbindelse med topmødet.

Særlig rådgiver i Udenrigsministeriet Claus Perregaard har for Tibetkommission II forklaret, at når han læser Sus Ulbæks mail af 8. december 2009 kl. 8.57 og den efterfølgende korrespondance, bekræfter det ham i, at der var en helt særlig anspændt stemning og præstationsangst i forhold til kinesiske besøg, og korrespondancen indikerer en praksis, der rækker langt tilbage. Mailkorrespondancen viser også, at det var en systemisk måde at tænke på.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke fandt, at der var noget operativt rettet mod ham i kontorchef Martin Bille Hermanns mail af 7. december 2009. Han ved ikke, hvem kontorchef Martin Bille Hermann forventede, skulle reagere på mailen. Han husker ikke, hvorvidt artiklerne om Dalai Lama blev fjernet fra den officielle COP 15-hjemmeside. Det var ikke hans ansvar. Måden, der i orienteringens andet afsnit var kommunikeret til kineserne på om demonstranterne, var helt korrekt. Selvom orienteringens tredje afsnit om Taiwan henviste til COP 15-logistik, var det ikke noget, logistikenheden skulle handle på, og han betragtede det alene som baggrundsviden. Han husker ikke, om han tog kontakt til kontorchef Martin Bille Hermann, Martin Alsbirk eller Robin Glinka Rehn om orienteringen, men det ville undre ham, da han ikke så en anledning hertil.

Han ved ikke, hvilken aftale centerchef Sus Ulbæk henviste til i mailen af 8. december 2009. Det var meget mærkeligt, at centerchef Sus Ulbæk skrev, at der skulle tales med COP 15-logistik, da det ikke var en typisk dialog, som logistikenheden ville have med politiet. Logistikenheden ville ikke stille spørgsmål til politiet eller foreslå en placering af demonstranter. Mailen var ret mystisk. Det var en misforståelse af de roller, der var, at COP 15-logistik skulle høre Asienkontoret i sådanne sager. Det var slet ikke logistikenhedens ansvarsområde. Centerchef Sus Ulbæks bemærkning var ikke logisk i forhold til, hvordan logistikenheden arbejdede, eller hvad de arbejdede med. Han husker ikke at være blevet ringet op af centerchef Sus Ulbæk eller kontorchef Martin Bille Hermann som følge af mailkorrespondancen.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at han vil antage, at kontorchef Svend Olling eller andre videreformidlede kontorchef Martin Bille Hermanns og fuldmægtig Robin Glinkas mail om blandt andet Falun Gong-demonstrationer under COP 15 til ham. Mai-

len indeholdt ikke noget, som hans kontor skulle reagere på. Han modtog kun kopi af mailen til orientering. Kontorchef Martin Bille Hermann havde formentlig fået oplysningerne om Falun Gong-demonstrationerne fra Københavns Politi. Han ved ikke, om kontorchef Martin Bille Hermann kendte til samarbejdet mellem ham, nogle kolleger fra Udenrigsministeriet og politiet eller til arbejdsdelingen i COP 15-sekretariatet. Han vil mene, at han gennem samarbejdet med Københavns Politi også havde hørt om de kommende Falun Gong-demonstrationer. Han mindes ikke, at kontorchef Martin Bille Hermann kontaktede ham herom.

Teamleder Nis Lauge Gellert kendte til hans funktioner i COP 15-logistik. Kort før og under COP 15 var der dog stor fokus på de snævre operationelle opgaver, hvilket betød, at Nis Lauge Gellert især var optaget af afviklingen af den offentlige transport til og fra Bella Center. Han drøftede ikke Falun Gong-demonstranternes placering med Nis Lauge Gellert eller Københavns Politi. Det var ren orientering af hensyn til mulig betydning for transportdelen, når han fra politiet modtog oplysningerne om den følgende dags demonstranter.

Han ved ikke, hvad centerchef Sus Ulbæk plejede at aftale med politiet, som omtalt i hendes svarmail af 8. december 2009 kl. 8.57. Han kendte ikke til en sådan aftale med politiet. Selve kortegekørslen blev i princippet tilpasset i sidste øjeblik afhængigt af, hvad der måtte opstå af problemer undervejs, uagtet om det var en almindelig trafikprop eller en demonstration langs ruten. Han har ikke set mailen før.

Han ved ikke, hvem kontorchef Martin Bille Hermann henviste til med omtalen af "*vi*" i sit svar kort efter. Som han forstår det, var en del af mailkorrespondancen den 8. december 2009 mellem centerchef Sus Ulbæk og kontorchef Martin Bille Hermann baseret på en misforståelse, idet Falun Gong demonstrerede under lavniveaudelen af konferencen den 10. december 2009, hvor der ikke var kortegekørsel.

Om centerchef Sus Ulbæks svar til kontorchef Martin Bille Herman samme dag om at tale med COP 15-logistik har han forklaret, at kørselsruterne for kortegen ikke blev lavet af COP 15-logistik, men af Ole Kahr fra Københavns Politi. Det havde derfor ikke bidraget til noget at spørge COP 15-logistik. COP 15-logistik blev ikke på noget tidspunkt spurgt af Københavns Politi om bestemte demonstrationer, men COP 15-logistik blev orienteret om demonstrationerne og tilpassede så organiseringen, så konferencen kunne afvikles så gnidningsfrit som muligt og med hensyntagen til de forskellige demonstrationer, der fandt sted under konferencen.

Adspurgt om hvorvidt mailkorrespondancen kunne tyde på, at centerchef Sus Ulbæk syntes, at hun og kontorchef Martin Bille Hermann burde være blevet orienteret om den viden, som COP 15-logistik havde om demonstrationstilladelser til Wen Jia-

bao's kommende besøg, har han forklaret, at det ville være vanskeligt at tolke mailkorrespondancen anderledes.

Fuldmægtig og teamleder i Asienkontoret, Nordøstasienteamet, Jens Martin Alsbirk har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer en Falun Gong-demonstration ved Bella Center. Han mindes ikke at have drøftet oplysningerne med kontorchef Martin Bille Hermann eller med Robin Glinka.

Han har ikke kendskab til, at Asienkontoret "*plejede*" at aftale noget med politiet, som centerchef Sus Ulbæk skrev i sin mail af 8. december 2009. "*Vi*" måtte henvise til en bredere kreds end Asienkontoret. Han har ingen erindring om mailkorrespondancen. Det er meget sandsynligt, at han har læst mailen, men han husker det ikke. Han kan ikke sige, om han ville have haft en bedre erindring i dag, hvis han dengang havde fundet, at indholdet var usædvanligt.

Når kontorchef Martin Bille Hermann indsatte ham cc., da han kort efter besvarede centerchef Sus Ulbæks mail, var det måske fordi, at han var teamleder i Asienkontoret og var involveret i koordinationsopgaver i forhold til den faglige forberedelse af de kommende besøg. Han var ikke bekendt med dialogen mellem politiet og andre kontorer i Udenrigsministeriet. Det var ikke en dialog, som Asienkontoret skulle have med politiet.

Om centerchef Sus Ulbæks svar til kontorchef Martin Bille Herman samme dag har han forklaret, at han ikke husker, om COP 15-LOG havde noget at gøre med tilrettelæggelsen af kortegeruten, og han husker ikke arbejdsdelingen mellem de forskellige interessenter. Det var ikke noget, han var involveret i. Han ved ikke, hvorfor det først var under Wen Jiabao's besøg, at det var "*særligt vigtigt*". Der var ingen tvivl om, at sikkerhedsopgaverne blev mere komplekse ved Wen Jiabao's ankomst.

Folkerepublikken Kina var, som verdens største udleder af CO^2, ét blandt mange vigtige lande under COP 15. Folkerepublikken Kina havde et ønske om at blive sidestillet protokollært med USA.

Adspurgt om, hvorvidt han nu ser en sammenhæng mellem oplysningerne fra ambassaden i Beijing om forløbet i Göteborg i 2007, Asienkontorets anmodning af 4. december 2009 til politiet om oplysninger om demonstrationer og reaktionen fra centerchef Sus Ulbæk den 8. december 2009 om, hvad de "*plejede*" at gøre, har han forklaret, at det gør han ikke.

Han var fra sin tid i Guangzhou bekendt med, at kineserne helst ikke så, at der var Kina-kritiske demonstrationer under deres udenlandske besøg, og såfremt der var

demonstrationer, var det vigtigt, at der var en dialog herom. Selvom han ikke er jurist, var han opmærksom på, at landets love skulle overholdes, herunder at lovligt anmeldte demonstrationer kunne gennemføres, såfremt det var sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Det ville være et problem, hvis demonstrationer blev flyttet eller skjult. Han mindes ikke, at han deltog i drøftelser i Udenrigsministeriet om, hvorvidt retten til at demonstrere også omfattede retten til at blive set, men han regnede med, at demonstranter også skulle kunne ses.

Fuldmægtig i Asienkontoret, Nordøst- og Sydøstasienteamet, Robin Glinka har for Tibetkommission II forklaret, at han har en svag erindring om at have set kontorchef Martin Bille Hermanns mail af 7. december 2009 før. Han mindes ikke præcist, om han var involveret i besvarelsen til den kinesiske ambassade om Dalai Lama-artiklen. Han husker ikke episoden.

Han husker ikke årsagen til, at han stod anført som medforfatter, og han husker ligeledes ikke, om han var med til at udfærdige mailen. Han ved ikke, om han også var medforfatter på andre mails fra kontorchefen. Han formoder ikke, at det skete så ofte, men han husker det ikke. En hypotese kunne være, at idet han var ny medarbejder i Asienkontoret, ønskede kontorchef Martin Bille Hermann at vise, at han var med til at lave noget substans, men han ved det ikke. Han ved ikke, om det var ham, der forfattede mailen, og derefter Martin Bille Hermann, der sendte den. Han tvivler på, at han selv har sendt mails til Udenrigsministeriets direktion. Det virker usandsynligt, at kontorchef Martin Bille Hermann ville påføre hans navn, uden at han var indblandet i mailen.

Han husker ikke deltaljerne om mailens afsnit om Falun Gong-demonstrationer under COP 15. Han kender ikke motivationen for, at Udenrigsministeriets direktion skulle have oplysninger om Falun Gong-demonstrationerne ved Bella Center.

Han ved ikke, om han så eller ser en sammenhæng mellem oplysningerne i indberetningen af 30. november 2009 fra ambassadesekretær Christian Brix Møller om erfaringerne fra det kinesiske præsidentbesøg i Göteborg i 2007 og oplysningerne i mailen af 7. december 2009 fra ham og kontorchef Martin Bille Hermann om Falun Gong-demonstrationer. Det var vel en informationsstrøm fra en ambassade til toppen af Udenrigsministeriet. Han var ikke direkte indblandet i, hvordan informationer blev videregivet fra chefer til chefer. Han husker ikke, om han blev orienteret om det efterfølgende forløb.

Han husker ikke, om han læste mailkorrespondancen mellem centerchef Sus Ulbæk og kontorchef Martin Bille Hermann af 8. december 2009. Centerchef Sus Ulbæks mail virker kryptisk og er uklart formuleret. Den ser underlig ud, og det virker lidt

overraskende for ham personligt, hvad der står. Han ved ikke, hvilken information mailen var bærer af. Han ved ikke, hvorfor den var formuleret, som den var.

Han ved ikke, hvorfor kontorchef Martin Bille Hermann indsatte ham cc., da Martin Bille Hermann kort efter besvarede centerchef Sus Ulbæks mail. Han ved endvidere ikke, hvem Martin Bille Hermann tænkte på, da han skrev "vi". Han formoder, at han læste korrespondancen, og den virker bekendt. Han ved ikke, hvad Martin Bille Hermann mente med mailen, og han husker ikke, at han talte med Martin Bille Hermann herom. Han husker ikke, hvordan han forstod mailen, da han modtog den. Han har formodentlig tænkt, at det ikke var noget, han skulle beskæftige sig med.

Om centerchef Sus Ulbæks svar til kontorchef Martin Bille Herman samme dag om, at hun *"Tror vi må tale med COP15LOG …"*, har han forklaret, at han ikke erindrer at have talt med COP 15-LOG. Han husker ikke kommunikationslinjerne mellem COP 15-LOG og Asienkontoret, men det foregik formentlig ikke på hans niveau. Han tror ikke, at han har været i kontakt med sekretariatschef Svend Olling fra COP 15-sekretariatet. Han ved ikke, hvorfor centerchef Sus Ulbæk mente, at det først var "rigtig vigtigt" under Wen Jiabao's ophold.

Konsulent i Statsministeriet Peter Lehmann Nielsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke erindrer at være blevet orienteret om Martin Bille Hermanns mail af 7. december 2009. Han havde primært fokus på de lande, som han i forvejen havde ansvaret for.

Han kendte ikke til den type overvejelser, som centerchef Sus Ulbæk gjorde sig i mailen af den 8. december 2009 kl. 8.57 til kontorchef Martin Bille Hermann. Han samarbejdede ikke med centerchef Sus Ulbæk i forbindelse med forberedelsen af COP 15. Han kender ikke til, hvad man plejede at gøre, og han har ikke hørt drøftelser herom under planlægningen af besøg. Han var bekendt med, at der var et tæt samspil mellem Protokollen og politiet om afviklingen af besøget, men han kendte ikke til de overvejelser, som mailen antyder. Han havde på et mere generelt plan kendskab til, at kineserne var følsomme over for afviklingen af besøg, og der var mange deltaljer i besøgene, der skulle håndteres.

Chefpolitiinspektør Per Larsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke har kendskab til en sådan aftale, som angivet af Sus Ulbæk. Han ved ikke præcist, hvem i Københavns Politis Klimasekretariat der kan have haft kontakten om Falun Gong-demonstrationen med Udenrigsministeriet. Det kan have været på en mængde forskellige niveauer, og det kan have været tilfældigt, hvem der havde kontakten. Han er enig med Martin Bille Hermann i hans bemærkning i svarmail af 8. december 2009 om, at der kunne komme "strøm på". Der kunne komme en frygtelig palaver ud af

det mediemæssigt, hvis man flyttede demonstrationen i strid med politiets vurdering af, at der ikke var et sikkerhedsmæssigt problem i den tilladte placering af demonstrationen. Han har ingen erindring om, at Københavns Politi var involveret i drøftelser af den karakter, som Sus Ulbæk skriver, at de måtte tale med COP15LOG om.

Vicepolitikommissær Jørgen Hedegaard Thomsen har for Tibetkommission II forklaret, at han sad i tilladelsesafsnittet i alle sine år i OPA fra 2008 til 2016, hvor politikommissær Bent Olsen som leder af OPA blandt andet var leder af tilladelsesafsnittet, som godkendte demonstrationer.

Han modtog aldrig forespørgsler fra Udenrigsministeriet om placeringen af demonstrationer eller lignende. Tilladelsesafsnittet havde ikke kontakt med Udenrigsministeriet. Han har ikke hørt om, at Udenrigsministeriet fik oplysninger fra tilladelsesafsnittet om demonstrationer.

De var 5-6 medarbejdere i tilladelsesafsnittet. I visse dele af perioden fra 2008 til 2016 var der en sektionsleder i tilladelsesafsnittet. Der var ikke andre afsnit, som var inde over godkendelserne af demonstrationerne.

Proceduren i forbindelse med behandlingen af anmodninger om godkendelse af demonstrationer var, at efter modtagelsen af en anmodning i tilladelsesafsnittet gik anmodningen først til staben, som skulle høres, om de havde kommentarer til placeringen, tidspunktet mv. Derefter udfærdigede tilladelsesafsnittet en godkendelse. Der blev sendt en godkendelse til ansøgerne og en kopi til den lokale politistation. Godkendelserne kunne ses på politiets intranet, og placeringen ville kunne ses der, idet den stod i godkendelserne. Alle i politiet kunne tilgå intranettet. Han ved ikke, om nogen uden for politiet havde adgang til intranettet. Det ville undre ham, hvis ikke PET havde adgang.

Han husker ikke noget specielt fra COP 15.

Han havde ikke i forbindelse med COP 15 kontakt med Udenrigsministeriet om afviklingen af konferencen. Han var ikke bekendt med, om andre i KSN havde en sådan kontakt.

Han var ikke bekendt med, at Udenrigsministeriet fik oplysninger om placering af demonstrationer i forbindelse med COP 15, således som det fremgår af mailen af 7. december 2009 fra kontorchef Martin Bille Hermann, Udenrigsministeriets Asienkontor.

Han havde ikke kendskab til, at den " … *kinesiske ambassade har overfor ASI udtrykt ønske om at demonstrationer rettet mod Kina forhindres/undgås på steder, hvor den kinesiske COP15-delegation måtte passere/opholde sig…",* som anført i mailen af 7. december 2009 fra Martin Bille Hermann. Han tror ikke, at placeringen af demonstrationerne i demonstrationsområdet ved Vejlands Allé havde noget med dette ønske fra den kinesiske ambassade at gøre. Efter hans opfattelse var det af rent sikkerhedsmæssige årsager, at demonstrationerne var henvist til dette område, men han var ikke involveret i beslutningen om placeringen, og han ved det derfor ikke.

Han havde aldrig hørt om en aftale, som beskrevet i centerchef i Udenrigsministeriet Sus Ulbæks svar af 8. december 2009 til Martin Bille Hermann.

Beslutningen om placeringen af demonstrationsområdet ved Vejlands Allé lå i planlægningsfasen på et tidspunkt forud for korrespondancen mellem Martin Bille Hermann og Sus Ulbæk. Han hørte ikke fra Mogens Norup Lauridsen eller andre om baggrunden for beslutningen om placeringen af demonstrationsområdet. Det var en beslutning, som blev truffet på et højere niveau end hans. Det var staben, som traf beslutningen. Staben bestod af Mogens Norup Lauridsen og chefpolitiinspektøren.

Sikkerhedskoordinator KF 0764 har for Tibetkommission II forklaret, at han under COP 15 alene var koordinator i forbindelse med stats- og regeringschefernes middag hos dronningen på Christiansborg Slot. Han har mødt sekretariatschef Svend Olling et par gange i forbindelse med COP 15. Han kender ikke Torkild Byg.

Om mailen af 7. december 2009 fra kontorchef Martin Bille Hermann og fuldmægtig Robin Glinka med indberetning om blandt andet Falun Gong-demonstrationer under COP 15 har han forklaret, at han ikke mener, at han deltog i større briefinger hos Københavns Politi, men han deltog i PET's fælles briefinger. Det ville under briefinger være naturligt at nævne, hvilke demonstrationer der var givet tilladelse til.

Han kender ikke noget til den aftale, som centerchef Sus Ulbæk henviste til i mail af 8. december 2009. Han har aldrig talt med Asienkontoret og kender ikke personerne, der optræder i korrespondancen. Han ved ikke, om centerchef Sus Ulbæk med "plejer" henviste til et samarbejde mellem Københavns Politi og Protokollen.

Om centerchef Sus Ulbæks svar til kontorchef Martin Bille Hermann samme dag har han forklaret, at han ikke kendte til advarsler fra det kinesiske udenrigsministerium eller fra den kinesiske ambassade om, at Wen Jiabao ikke måtte konfronteres med kritiske demonstrationer.

Adspurgt om, hvorvidt han havde kendskab til, om der mellem Udenrigsministeriet/Protokollen og Københavns Politi i 2009 var en særlig forståelse om, hvordan man plejede at håndtere besøg fra Folkerepublikken Kina og demonstranter, har han forklaret, at det havde han ikke.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han er enig i, at Falun Gong-demonstrationer altid havde været fredelige. PET blev normalt ikke spurgt om tilladelserne til demonstrationer, og han har aldrig modtaget en forespørgsel fra Københavns Politi af den karakter. I givet fald ville det være sket til et højere niveau end hans i PET. Han ville mene, at Udenrigsministeriets ledelse blev orienteret om alt, hvad der foregik under COP 15, men han kendte ikke til proceduren i Udenrigsministeriet. Han ville ikke tro, at det var usædvanligt i et tilfælde som dette, hvor det var Folkerepublikken Kina's nr. 1, der kom.

Det ville undre ham meget, hvis det var noget de *"plejede"* at gøre, som centerchef Sus Ulbæk skrev i sin mail af 8. december 2009. Det havde i hvert faldt ikke noget med PET at gøre. Han har aldrig set eller hørt noget, der skulle indikere en sådan aftale. Han har aldrig hørt om centerchef Sus Ulbæk.

Om kontorchef Martin Bille Hermanns besvarelse til centerchef Sus Ulbæk har han forklaret, at han aldrig har hørt om, at politiet forud for udstedelse af en demonstrationstilladelse spurgte Udenrigsministeriet om demonstranternes placering. Hvis det var sket, var det foregået på et højt niveau hos Københavns Politi og i Udenrigsministeriet og over hans niveau i PET.

Om centerchef Sus Ulbæks svar til kontorchef Martin Bille Hermann samme dag om, at hun *"Tror vi må tale med COP15LOG og de må tale med politiet om hvor kortegen kører, hvis vi er så langt at FG allerede har fået tilladelsen… Under alle omstændigheder er det jo først og fremmest under Wens ophold det er rigtig vigtigt…",* har han forklaret, at det tydede på, at Udenrigsministeriet forsøgte at fremme Danmarks interesser måske grænsende til, hvad der var lovligt. Udenrigsministeriet spurgte ikke ham eller andre på hans niveau om de juridiske grænser. Han har heller ikke haft en sådan dialog med viceprotokolchef Annette Lassen, som selv var jurist og sikkert vidste det lige så godt som han.

Sikkerhedskoordinator KF 1114 har om oplysningen i kontorchef Martin Bille Hermanns mail af 7. december 2009 om, at *"Herværende kinesiske ambassade har overfor ASI udtrykt ønske om at demonstrationer rettet mod Kina forhindres/undgås på steder, hvor den kinesiske COP15-delegation måtte passere/opholde sig",* forklaret for Tibetkommission II, at han ikke har hørt om en sådan tilkendegivelse fra ambassaden før,

men det skyldes måske, at han stort set ikke har været involvereret i kinesiske besøg. Det var almindeligt kendt, at kineserne helst så, at besøget foregik i "*en glasboble*".

Han har aldrig hørt om en sådan aftale mellem Udenrigsministeriet og Københavns Politi, som omtales i centerchef Sus Ulbæks mail af 8. december 2009, hvor Sus Ulbæk skrev, *"Fint - men vi plejer at aftale med Politiet at FG og Tibetanerne står steder hvor den kinesiske delegation ikke kommer. Det kan enten ske ved at kortegerne altid kører en anden vej eller at demonstrationerne flyttes. Det hjørne som FG har fået tildelt lyder meget centralt?"*. PET var ikke involveret i placeringen af demonstrationer, da det alene var noget Københavns Politi tog sig af. Under et så stort topmøde foregik der en masse bilateralt mellem Københavns Politi og Udenrigsministeriet, som PET ikke var involveret i. Han har aldrig hørt om, at demonstrationer blev flyttet. Kortegerne kunne godt køre ad en anden rute, da der altid blev planlagt minimum to ruter, og politiet bestemte, hvilken rute der skulle bruges. Han har ikke kendskab til, at der ved kinesiske besøg blev valgt en specifik eskorterute for at undgå, at kineserne så demonstrationer undervejs.

Han ved ikke, hvad kontorchef Martin Bille Hermann mente med henvisningen til politiet, da Martin Bille Hermann kort efter besvarede centerchef Sus Ulbæks mail med, *"Det er meget centralt. Og bestemt ikke noget, som vi er vilde med. Men vi skulle nærmest hale informationen ud af Politiet, og de har ikke spurgt os forinden. Spørgsmålet er, hvad der sker, hvis vi beder Politiet om at flytte demoen…"*. Såfremt politiet undtagelsesvist spurgte PET om en anmeldt demonstration, ville han aldrig spørge Udenrigsministeriet om tilladelse til en demonstration. Udenrigsministeriet havde ingen legitim ret til at blande sig i demonstrationstilladelserne. Demonstrationstilladelser var alene noget politiet gav. Det virker helt utænkeligt, at politiet skulle spørge Udenrigsministeriet på forhånd om, hvor Falun Gong-tilhængere skulle placeres under et kinesisk besøg.

Den 9. december 2009 skrev fuldmægtig Jens Martin Alsbirk til kontorchef Martin Bille Hermann, cc. fuldmægtig Robin Glinka, alle Udenrigsministeriets Asienkontor under overskriften "COP15-hjemmesiden og Dalai Lama":

> "…
> … kinesiske ambassade bedriver aktivt diplomati denne formiddag. Robin er blevet ringet op af presseatache Wang og jeg er blevet ringet op af Zhang Zhen vedr. Dalai Lama's optræden på UM's hjemmeside. Det primære problem er den vedhæftede artikel
> …
> Zhang sagde, at artikelen var blevet bemærket i Beijing og hun bad om at den blev fjerne fra hjemmesiden og derudover, at vi sikrede os at artikler med DL

> ikke blev lagt på COP15-hjemmesiden. Han forstod selvsagt, at vi ikke kunne forhindre DL i at komme til orde i øvrige medier, men dette var en hjemmeside, der blev administreret af det danske udenrigsministerium og det måtte kunne lade sig gøre at fjerne artiklen.
>
> Vores aktuelle problemer var startet med DL og derfor var det meget vigtigt at der ikke opstod nye problemer forud for/under COP15.
>
> Både Robin og jeg sagde, at vi forstod at du allerede har været i kontakt med kinesiske ambassade herom, at vi noterede os de kinesiske synspunkter og lovede at bringe dem videre.
>
> Jeg sagde derudover, at hjemmesiden havde bidrag fra mange forskellige personer, som vi ikke nødvendigvis var enige med og at omtalte bidrag jo ikke beskrev DL som State Leader eller andet. Det gjorde ikke stort indtryk på Zhang, der sagde, at "we both know that DL is in constant pursuit of attention aiming at splitting the motherland" ….
>
> Quo vadis?
> …"

Senere samme dag videresendte fuldmægtig Jens Martin Alsbirk denne mail til Klavs A. Holm, cc. kontorchef Martin Bille Hermann, fuldmægtig Robin Glinka m.fl., idet han skrev:

> "…
>
> … hvor svært vil det være at fjerne nyheden … fra COP 15 hjemmesiden?
>
> Baggrund nedenfor. Vi hælder til at indstille, at vi undtagelsesvist imødekommer kinesernes ønske i lyset af vores aktuelle DL-udfordringer. (også selvom indholdet i artiklen overhovedet ikke er kontroversielt)
> …"

Klavs A. Holm svarede alle kort efter:

> "…
> COP15-hjemmesiden er nok regeringsfinansieret, men ansvaret for nyhedsindholdet er tillagt en ekstern redaktion, som har ansvaret for indholdet i nyhedsdækningen i henhold til Medieansvarsloven.

> Jeg ved, at det er svært at forklare et kinesisk publikum, men vi bliver nødt til at holde fast i dette. Der ligger jo også en super negativ historie, hvis vi i denne sag fjerner en nyhed for første gang – det er imod alt, hvad vi står for vedrørende kommunikation i forbindelse med COP15.
>
> Håber på forståelse.
> …"

Fuldmægtig Jens Martin Alsbirk svarede straks Klavs A. Holm, cc. Martin Bille Hermann:

> "…
> Stor forstaaelse fra min side og nok lidt mindre fra kinesisk
> …"

Kontorchef Martin Bille Hermann svarede samme aften:

> "…
> Tak for præciseringen. Vi holder linjen og fronterne. Har netop været sammen med den kinesiske ambassadør, der ikke nævnte hjemmesiden med et ord.
> …"

Den 10. december 2009 videresendte fuldmægtig Jens Martin Alsbirk denne mailkorrespondance til Jeppe Tranholm-Mikkelsen, Udenrigsministeriet, og Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, med bemærkning:

> "…
> i det – usandsynlige – tilfælde at jeres samtalepartnere nævner nedenfor omtalte artikel … med DL på COP15 hjemmesiden baggrundsinfo + UM linje på spørgsmålet.
>
> Med normaliserede hilsner,
> Jens
> …"

Den 11. december 2009 skrev Frode Z. Olsen, Udenrigsministeriet, til Interpol DK, cc. ambassaderåd Søren Jacobsen:

> "…
> Jeg fremsender vedhæftet min rapport af dags dato, som indeholder oplysninger fra kinesisk politi om, at der muligt kan ventes voldelige demonstrationer

rettet mod kinesiske mødedeltagere i COP 15. Det fremgår, at der allerede i morgen, den 12. december skal være planer om en sådan demonstration.

Jeg anmoder om, at rapporten fremsendes til orientering og foranstaltning for alle relevante dele af Rigspolitiet og Københavns politi.

…"

Ambassaderåd Søren Jacobsen videresendte rapporten til blandt andre protokolchef Jette Nordam, Svend Olling og kontorchef Martin Bille Hermann til orientering, og kontorchef Martin Bille Hermann skrev samme dag, 11. december 2009, til protokolchef Jette Nordam og Svend Olling, cc. blandt andre ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen, Rasmus Abildgaard Kristensen, ambassaderåd Christian Brix Møller, ambassaderåd Søren Jacobsen (Beijing) og udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns:

"…
Kære alle,

Normaliseringen af forholdet mellem Kina og Danmark har – som det vil fremgå af medierne – også givet anledning til en del fortørnelse blandt bevægelser/oganisationer, der bl.a. går ind for et frit og uafhængigt Tibet. Det bør give anledning til skærpet opmærksomhed.

…"

Ambassaderåd og souschef ved ambassaden i Beijing Søren Jacobsen har for Tibetkommission II forklaret, at ambassadens politiforbindelsesofficer allerede havde sendt oplysningerne til politimyndighederne, der skulle agere på det, og han sendte derfor blot rapporten til orientering, da det var interessante oplysninger. Det var ikke noget, som Udenrigsministeriet skulle agere på. Hvis der var en mulig trussel, skulle det selvfølgelig håndteres. Ambassadens politiforbindelsesofficer mødtes med politifolk fra Folkerepublikken Kina og fra Danmark.

Meddelelse fra Rigspolitiets Kommunikationscenter 11. december 2009

Af en intern rapport i Politiets Efterretningstjeneste fremgår, at Rigspolitiets Kommunikationscenter den 11. december 2009 til blandt andre KSN og Politiets Efterretningstjeneste meddelte, at:

> "…
> LO Beijing fremsender rapport af d.d. vedr. oplysninger fra det kinesiske rigspoliti om, at der muligt kan ventes voldelige demonstrationer rettet mod kinesiske mødedeltagere i COP15. Det fremgår, at der allerede i morgen, den 12. december skal være planer om en sådan demonstration.
> …"

Rapporten er den 12. december 2009 videre tilført Politiets Efterretningstjeneste oplysning om, at:

> "…
> Officielle kinesiske myndigheder har på diplomatisk plan givet udtryk for bekymring overfor sikkerheden omkring kinesiske interesser i DK under COP-15. Bekymringen skønnes reel ikke mindst set i lyset af tilstedeværelsen i næste uge af premierminister Wen.
>
> Tilsyn (niveau 2) etableret d.d. kl. 0900 ved den kinesiske ambassade … (indtil videre).
> …"

Politiets hændelsesrapporter 6. til 12. december 2009

I politiets hændelsesrapporter, der føres i systemet POLDOK registreres løbende observationer, herunder vedrørende demonstrationer. Om Falun Gong er noteret følgende:

I udskrift af POLDOK med overskriften "Hændelser: 11KSN_091206_KSN-COP15_0700-0700." er 6. december 2009 kl. 09.00 tilført blandt andet:

> "…
> **Manøvre ide**
>
> Briefing af Lima 4 – Transport Anholdt – Hotel Lima. Gårsdagens hændelser gennemgået. Her blev specielt problemstillinge af håndteringer af ulovlige baner/brug af politilovenngennemgået…
> …"

Under "Briefing kl. 20.00" af 6. december 2009 i samme dokument er anført blandt andet:

> "…
> Michael Agerbæk: Man skal have obs påFalun Gong demonstration i morgen ved Bella Centret. Kinesiske delegationer har tidligere ytret kritik over at foreningen afholder demonstration når de er til stede.
> Håndtering af de mange delegerede og akkrediterede til Bella Centret skal klares af politiaktionen - man har fået tilført ekstra personale til løsning af opgaven …"

Chefpolitiinspektør Per Larsen har for Tibetkommission II forklaret, at der efter hans opfattelse blot er tale om en oplysning om, at der var en demonstration, hvilket man selvfølgelig skulle være opmærksom på. Falun Gong-demonstrationerne var altid fredelige og rolige, men det betød ikke, at man kunne udelukke, at de ville gøre noget tåbeligt som fx at gå ud på kørebanen. Han ved ikke, hvor Falun Gong-demonstrationen var placeret, men hele området rundt om Bella Center var stort set spærret af, idet man forventede, at der ville komme et angreb, hvilket også skete.

Han husker ikke, at der skulle have været direkte kontakt mellem Københavns Politi og Udenrigsministeriet om Falun Gong-demonstrationer i forbindelse med COP 15, men han kan ikke udelukke, at det var tilfældet.

Politiinspektør Mogens Norup Lauridsen har for Tibetkommission II forklaret, at Michael Agerbæks oplysninger om Falun Gong-demonstrationen overrasker ham, da det var givet, at alle, der ønskede det, skulle have lov til at demonstrere ved Bella Center.

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har ved genafhøring[113] for Tibetkommission II forklaret, at han var leder af politiets klimasekretariat under COP 15. Det var dansk politis hidtil største sikkerhedsopgave, da 160-170 stats- og regeringschefer kom til landet i forbindelse med topmødet. Dette krævede optimering af uddannelser, og der var en masse stabsopgaver, der skulle gennemføres. Der var egentlig tale om en normal OPA-opgave, men på grund af operationens størrelse, blev der oprettet en særskilt stabssekretariatsenhed, som understøttede operationen. Ud over et møde i Statsministeriet sammen med chefpolitiinspektør Per Larsen, husker han ikke at have deltaget i møder i ministerierne om COP 15. Han husker ikke, at den kinesiske deltagelse i topmødet gav særlige overvejelser hos Københavns Politi. Folkerepublikken Kina var et af de lande, der krævede det største sikkerhedssetup ud fra landets rolle på den politiske bane. Meget af det, de gjorde for kineserne, var dog af mere honnørmæssig karakter, da kineserne krævede det samme setup som ameri-

113 Protokol nr. 66

kanerne eller russerne, selvom de forventede flere demonstrationer over for USA og Rusland end over for Folkerepublikken Kina.

Oplysningerne om hans briefing, som fremgår af POLDOK's hændelsesrapport af 6. december 2009 kl. 20, om, at de kinesiske delegationer tidligere havde ytret kritik over, at Falun Gong demonstrerede, når en kinesiske delegation var til stede, kunne han kun have fra PET. PET fungerede som kobling mellem ministerierne og politiet. De gjorde ikke noget for at skærme demonstrationer på det tidspunkt, og det var heller ikke hensigten med hans briefing. Havde dét været tilfældet, havde det stået i manøvreideen. Falun Gong stod ved Bella Center i flere dage. Der har garanteret været en parameter for, hvor tæt på Bella Center de måtte stå, men han husker ikke, om de var inden for synsvidde. Det var almindelig praksis, at de førte tilsyn med de kendte demonstrationer, og at de ud fra situationen vurderede, om der var noget, der skulle håndteres. Han husker ikke, hvorfor demonstranterne fik placeringen ved Vejlands Allé. Hvis eskorteruten var tilrettelagt på den strækning, hvor demonstrationen var placeret, kan han ikke udelukke, at eskorten blev omdirigeret, men han husker det ikke. Han var selv vagt om natten, hvor dette ikke var relevant.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mindes at være blevet orienteret om den Falun Gong-demonstration, som vicepolitiinspektør Michael Agerbæk briefede politiet om den 6. december 2009 kl. 20.00. Der var tale om en meget lille demonstration. De beskæftigede sig i sekretariatet mest med de store demonstrationer, som kunne komme til at påvirke konferencen.

I udskrift af POLDOK med overskriften "Hændelser: 11KBH_091207_KSN-COP15_0700-0700." er efter briefing 7. december 2009 kl. 08.00 ved vicepolitiinspektør Michael Agerbæk tilført blandt andet:

> "…
> - Dagens aktiviteter tæller 22 arrangementer, heraf et retsmøde og en Falung Gong demonstration, hvor der køres tilsyn. Derud over en iraner-demonstration på Toftgårdsplads.
> …"

Vicepolitiinspektør Michael Agerbæk har ved genafhøring[114] for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker baggrunden for at fremhæve Falun Gong-demonstrationen. Der var ikke et større fokus på Falun Gong under COP 15 end ved andre ki-

114 Protokol nr. 66

nesiske besøg, med mindre der var et særligt sikkerhedsaspekt forbundet hermed. Han har ikke oplevet sikkerhedsmæssige problemer ved Falun Gongs demonstrationer. Ofte var de ganske få, der demonstrerede, og ofte havde deres demonstrationer mere meditativ karakter.

I udskrift af POLDOK med overskriften "Hændelser: 11KBH_091210_KSN-COP15_0700-0700." er under briefing 10. december 2009 kl. 08.00 ved politiinspektør Mogens Lauridsen tilført blandt andet:

> "…
> Afspærring af Vejlands Alle den 12 i forbindelse med demonstrationen, skal meldes ud til offentligheden. Vejlands Alle spærres helt mellem Center Boulevard og Røde Mellemvej i tidsrummet fra kl. 0700 til 2400.
> …"

Kl. 08.25 er i samme hændelsesrapport anført blandt andet:

> "…
> Lima 4-11. "Mod forfølgelse af Falun Gong i kina" v Poul Andersen … krydset Center Boulevard/Vejlands Alle." Tidsrum 0800-2000.
> …"

Vicepolitikommissær Jørgen Hedegaard Thomsen har for Tibetkommission II forklaret, at når det fremgår af hændelsesrapport af 10. december 2009, at han under COP 15 sad i KSN med ansvar for dokumentation, måtte han have gjort det, men han husker det ikke. Ansvaret for dokumentation indebar, at man havde ansvaret for at skrive døgnrapporten. Døgnrapporten indeholdt en oversigt over kommunikationen i døgnets løb, herunder dispositioner fra KSN under aktionen og meldinger fra køretøjer og enheder.

Baggrunden for afspærringen af Vejlands Allé som omtalt under indførsel om briefing kl. 8.00 i hændelsesrapport af 10. december 2009 var, at det var et demonstrationsområde, hvor ledelsen havde bestemt, at demonstrationerne skulle være. Afspærringen betød, at der ikke var adgang for almindelige trafikanter. Det var nødvendigt at etablere en bred afspærring for, at de almindelige trafikanter skulle kunne ledes væk via en omlægning af trafikken.

Han kunne ikke huske noget om de meldinger, der kom ind i KSN om demonstrationerne ved Vejlands Allé. Som han husker det, var der noget uro, hvor nogen prøvede at komme ind på konferenceområdet.

Demonstrationsområdet lå 50-100 meter fra Bella Center. Han husker ikke, hvordan eskorterne kørte i forhold til demonstrationsområdet. Afspærringen gjaldt også for eskorterne.

Han erindrer ikke, hvad indførslen i hændelsesrapporten af 10. december 2009 kl. 8.25 om, at *"… Lima 4-11. "Mod forfølgelse af Falun Gong i kina" v Poul Andersen … krydset Center Boulevard/Vejlands Alle. Tidsrum 0800-2000…"*, dækker over.

Politikommissær Bent Olsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var ansvarlig for *"Politiaktion 01-00 – Ekstremisme"*, der omfattede alt om håndteringen af demonstrationer i forbindelse med COP 15.

I forbindelse med COP 15 møderne i Bella Center var der en demonstrationsplads. Den var placeret, således at demonstranterne kunne se Bella Center. De fleste delegationer ankom fra motorvejen og kom således ikke forbi demonstrationspladsen, som lå ved Vejlands Alle/Center Boulevard, men man kunne se Bella Centers hovedindgang fra demonstrationspladsen. Der var ca. 200 m fra demonstrationspladsen til hovedindgangen.

Sikkerhedskoordinator KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at han havde ansvaret for livvagterne i Bella Center under COP 15. Han skulle briefe livvagterne om deres opgaver i selve Bella Center, som under konferencen var et FN-område. Det betød, at livvagterne ikke blot kunne gå frit rundt med VIP'en, og han skulle derfor orientere dem om retningslinjerne herfor. Hans opgave var ikke knyttet til beskyttelsen af specifikke landes repræsentanter.

Han deltog i et enkelt møde i Bella Center med repræsentanter fra den kinesiske ambassade, Udenrigsministeriet, herunder viceprotokolchef Annette Lassen og medarbejdere i COP 15-sekretariatet. Han vil tro, at de drøftede forholdene i Bella Center og transporten dertil, modtagelsen i lufthavnen mv. Han erindrer stort set ikke mødet. Han husker fuldmægtig Torkild Byg og sekretariatschef Svend Olling. Han var ikke involveret i selve placeringen af demonstranterne ved Bella Center, og han tror ikke, han fik kendskab til, hvor demonstranterne blev placeret. Der var stort set demonstranter overalt ved Bella Center. Han bekymrede sig ikke om Falun Gong-demonstranternes placering. Når han mødte på arbejde kl. 6 om morgenen, var der ikke mange demonstranter ved Bella Center. Han vil tro, at der var færdselsmæssige reguleringer i forbindelse med placeringen af demonstranter, således at demonstranterne af sikkerhedsmæssige årsager ikke kom for tæt på kortegerne fra lufthavnen. Han ved ikke, om der blev lavet afspærring af tilkørselsvejene til Bella Center, herunder ved Vejlands Allé. Der var sikkert afspærret ved Vejlands Allé, da den amerikanske præsident ankom, men han kan ikke forestille sig, at vejen var afspærret un-

der hele COP 15. Han fulgte ikke meget med i, hvad der foregik uden for Bella Center, da Københavns Politi havde ansvaret herfor.

Kontorchef i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Svend Olling har for Tibetkommission II forklaret, at logistikenheden kort før topmødet rykkede ud i et kontor i Bella Center. Inden da havde de kontor i Udenrigsministeriet. Der var under konferencen trafikale omlægninger af hensyn til adgangsforholdene til Bella Center, hvilket dansk politi havde ansvaret for. De talte i starten af planlægningsfasen sammen om adgangsvejene. Han husker ikke, om Vejlands Allé var afspærret. Politiet orienterede logistikenheden, såfremt adgangsvejene blev ændret. De talte ikke med politiet om placeringen af demonstranter, da det alene var politiets ansvar. Han tror ikke, at han var bekendt med, at omlæggelsen af trafikken ved Vejlands Allé tillige medførte, at demonstranter blev afskåret fra kortegeruterne. Hvis han havde fået besked herom af politiet, var det i givet fald ikke noget, som Udenrigsministeriet skulle have en særlig mening om.

I udskrift af POLDOK med overskriften "Hændelser: 11KBH_091211_KSN-COP15_0700-0700." er efter briefing 11. december 2009 kl. 08.00 ved vicepolitiinspektør Michael Agerbæk kl. 08.08 tilført blandt andet:

> "…
> **Manøvreide**
> …
> Dagens opgaver:
> Lima 4-11. Demo "mod forfølgelse af Falun Gong i Kina" ved Poul Andersen, tlf. … krydset Center Boulevard/Vejlands Alle i tidsrum 0800-2000.
>
> Lima 4-32. Tilsyn med demonstrationer jf. aktivitetskalender.
>
> Lima 2-3. Fokus på demo anmeldt på Gl./Ny Torv kl. 1000…
>
> …"

Dokumentet er tilført oplysninger om diverse hændelser, herunder vedrørende diverse demonstrationer, frem til 12. december 2009 kl. 06.02. Falun Gong's demonstration er ikke nævnt.

I hændelsesrapporter fra POLDOK for hele perioden for afviklingen af COP 15 er Falun Gong-demonstrationer nævnt på linje med en lang række andre demonstrationer.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriets COP 15-sekretariat Torkild Byg har for Tibetkommission II forklaret, at han læste hændelsesrapporten således, at rapportens manøvreidé omhandlede demonstrationerne den 10. december 2009 og ikke den 12. december 2009. Han husker det som, at den lille Falun Gong-demonstration, der fandt sted den 10. december 2009, blev henvist til at stå foran Bella Center. Der var på det tidspunkt ingen afspærring eller eskortekørsel, da højniveaudelen endnu ikke var gået i gang. Han mindes ikke, at Udenrigsministeriet reagerede på Falun Gong-demonstrationens placering. Han erindrer ikke, at der efter den 10. december 2009 fandt Falun Gong-demonstrationer sted. Den lille Falun Gong-demonstration påvirkede ikke konferencen og fik derfor ikke deres opmærksomhed.

Intern korrespondance i Udenrigsministeriet 11. til 15. december 2009 om møde med en medarbejder fra Dalai Lama's London afdeling den 17. december 2009

Det fremgår af kalendermeddelelse fra kontorchef Martin Bille Hermann til Jens Martin Alsbirk og centerchef Sus Ulbæk, at de skulle mødes med medarbejderen fra Dalai Lama's Londonkontor på Martin Bille Hermanns kontor den 17. december 2009 kl. 11.00-12.00 CET[115] (kl. 10.00-11.00 UTC[116]).

Den 14. december 2009 sendte Lars Gert Lose en mail til kontorchef Martin Bille Hermann og politisk direktør Michael Zilmer-Johns. Mailen var vedhæftet omtale fra medierne af et ulmende vælgeroprør i SF, hvorefter SF-vælgerne skulle være vrede over, at SF støttede regeringens politik, der angiveligt gik Folkerepublikken Kina i møde i spørgsmålet om Tibet's selvstændighed. I mailen skrev Lars Gert Lose blandt andet:

> "…
> SF – Søvndal – vil i aften på TV 2 meddele, at han og Holger K på torsdag vil modtage Dalai Lamas repræsentant fa London på deres kontor. Han vil opfordre regeringen/udenrigsministeren til ligeledes at mødes med repræsentanten. Der er nok ikke tvivl om, at det er et resultat af det pres, som Søvndahl/Holger K er kommet under, jf. nedenfor. TV2 spørger til UMens reaktion. Jeg mener ikke, at han skal stille op. Men vi bør sende et par linjer til TV2. Hvad med noget a la:

115 Central European Time.

116 Koordineret universaltid (fransk: temps universel coordonné, UTC) er verdens primære internationale tidsstandard til brug for regulering af ure og klokkeslæt.

> Udenrigsministeriet oplyser, at man på torsdag vil følge normal praksis, således at repræsentanten for Dalai Lamas kontor i London vil blive modtaget i Udenrigsministeriet. Her vil der være mulighed for at drøfte indholdet af den danske erklæring og forklare, at der ikke er nogen ændring i den danske et-Kina-politik. Repræsentanten er ikke tidligere modtaget på politisk niveau.
> …"

Kontorchef Martin Bille Hermann svarede alle samme dag, at han var enig. Han skrev videre:

> "…
> Jeg har lige konfereret med Sus, der bekræfter, at Repræsentanten for Dalai Lamas kontor i London ikke tidligere er modtaget på politisk niveau. Det er normal praksis, at vi mødes med repræsentanten på departementalt niveau. På torsdag mødes Sus, Jens og jeg med ham.
> …"

Michael Zilmer-Johns svarede samme aften alle:

> "…
> Behøver Sus at være med. Er det ikke meget højt niveau. Jeg tvivler på at vi tidligere har stillet op på LR-38 niveau. Niveauet bør nøje svare til fortilfælde. Hverken højere eller lavere.
> …"

Centerchef Sus Ulbæk svarede næste morgen, den 15. december 2009 kl. 08.53 i en mail til alle, hvor hun havde tilføjet kontorchef Carsten Nilaus Pedersen:

> "…
> Har lige konfereret med Carsten – så dækker vi jo tilsammen perioden 1997 – til i dag. Det har aldrig været en problemstilling. Carsten og jeg har som Asienchefer mødtes med tibetanerne, og der var jo ingen grund til at involvere andre. Og så kommer de ikke så tit (et par gange i perioden). Så det normale er 37. Men som sagt skyldes det ikke gennemdrøftet politisk beslutning.
> …"

Hertil svarede Michael Zilmer-Johns i en mail til alle samme dag:

> "…
> Jeg kan godt forstå overvejelsen, men synes, at den sikreste linje er, at fastholde hidtidig praksis og niveau. Det gælder også ønsket om møder i Statsministeriet

> (som jo i øvrigt er fuldstændig opslugt af COP-15 i disse dage). Derved får vi også understreget vores linje, som er at vi IKKE har ændret vores Tibet-politik. Vi kan således ikke lægge til grund, at der er behov for at genoprette en balance.
> …"

Sus Ulbæk svarede "Noteret". Lars Gert Lose videresendte korrespondancen til Ulrik Vestergaard Knudsen med bemærkningen "Fantastisk udveksling!!", og Ulrik Vestergaard Knudsen svarede, "Men Z har jo ret!", hvilket Lars Gert Lose erklærede sig enig i en svarmail samme dag. En time senere skrev Lars Gert Lose på ny til Ulrik Vestergaard Knudsen:

> "…
> Grube blev ringet op af per i morges, og grube gik så til zilmer!
> …"

Samme morgen skrev Lars Gert Lose i en mail af 15. december 2009 kl. 08.59.47 (07.59.47 UTC) til Ulrik Vestergaard Knudsen, under overskriften "TV2 i aften om Tibet/SF":

> "…
> Genoprette en lille smule balance?
> …"

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at han læser denne interne mailkorrespondance af 14. og 15. december 2009 som vedrørende håndteringen af et ønske fra en repræsentant for Dalai Lama's kontor i London om at komme på besøg i Danmark. Han husker ikke længere mailkorrespondancen. Der var fast praksis for, hvordan den type besøg blev håndteret. Han forstår direktør for udenrigspolitik Michael Zilmer-Johns' mail af 14. december 2009 således, at Michael Zilmer-Johns ikke mente, at repræsentanten skulle mødes af nogen på højere niveau end kontorchefniveau.

Da han den 15. december 2009 svarede politisk direktør Ulrik Vestergaard Knudsen med bemærkningen "*Fantastisk udveksling*!!", var det ment som en morsom betragtning over, at to chefer i Udenrigsministeriet så detaljeret diskuterede et konkret og praktisk spørgsmål. Og så er udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns og centerchef Sus Ulbæk to meget forskellige personer, og det var hans bemærkning også udtryk for. Som embedsmænd har de ikke en personlig holdning til politiske spørgsmål, så det handlede bemærkningen ikke om.

Intern mail i Udenrigsministeriet af 14. december 2009 om forholdet til Folkerepublikken Kina efter verbalnoten og COP 15

Efter afviklingen af COP 15 skrev Jens Martin Alsbirk, Udenrigsministeriet, den 14. december 2009 til blandt andre ambassaderåd Søren Jacobsen, den danske ambassade i Beijing, viceprotokolchef Annette Lassen og kontorchef Martin Bille Hermann, begge Udenrigsministeriet, blandt andet:

> "…
> Som I har kunnet læse jer til er den dansk-kinesiske relation nu normaliseret (vi er endda blevet stillet i udsigt, at det er normalisering+; altså, at vi nu er *endnu* bedre venner end før DL's besøg)
>
> Vi skal derfor have maksimal udnyttelse af den nye situation og de ophobede behov for at sætte turbo på DK-Kina relationen.
>
> Vi vil derfor meget gerne mødes med jer til en kort brainstorming/stock taking ift diverse DK-Kina relaterede emner,…
> …"

Økonomi- og erhvervsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at de kinesiske sensibiliteter i forhold til Tibet-spørgsmålet og ét-Kinapolitikken stod tydeligst frem for hende i forbindelse med udarbejdelsen af verbalnoten i 2009 og de efterfølgende politiske diskussioner. Det var på dette tidspunkt, at disse sensibiliteter blev meget tydelige for hende.

Hun var som økonomi- og erhvervsminister involveret i forberedelsen af COP 15 topmødet. Hun indgik i drøftelserne om, hvordan man kunne sætte en grøn dagsorden og få fortalt om det enorme erhvervspotentiale, der var for Danmark i at sælge energieffektive løsninger til resten af verden. Hun var selv vært for et arrangement i Bella Center med deltagelse af blandt andre Lykke Friis, hvor dette blev drøftet.

Hun husker ikke i forbindelse med COP 15 at have hørt om, at der fra den kinesiske delegations side blev udtrykt bekymring for demonstranter, der måtte komme for tæt på delegationen.

Hun erindrer ikke, at hun som økonomi- og erhvervsminister skulle være blevet orienteret om den opfattelse, der fremgår af mail af 14. december 2009.

Hun har ikke konkret erindring om samarbejdet mellem Økonomi- og Erhvervsministeriet og Udenrigsministeriet vedrørende erhvervsfremstød i Folkerepu-

blikken Kina, men der var i nullerne stort fokus på BRIK-landene, herunder Folkerepublikken Kina. Hendes ministerium havde fokus på, hvordan man kunne vinde markedsandele i disse lande med høj økonomisk vækst. Der var en god dialog med Udenrigsministeriet om, hvilken type erhvervsfremstød man kunne lave. Hun husker det som et godt samarbejde, men hun kan ikke huske de specifikke landesamarbejder.

Der var under afviklingen af COP 15 en del demonstrationer, hvoraf nogle gav anledning til politiets indgriben og efterfølgende retssager, men der er ikke i det materiale, Tibetkommission II har modtaget, oplysning om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

Henvendelse af 14. juni 2010 fra Danish-Chinese Business Forum til udenrigsministeren

Det fremgår af Danish-Chinese Business Forums hjemmeside, at organisationen blev etableret 29. august 2005 af en gruppe af større danske virksomheder. Organisationen har p.t. omkring 130 medlemmer, der inkluderer flere af de største danske private og offentlige virksomheder og organisationer, såsom A.P. Møller-Mærsk, COWI, Carlsberg og Lundbeck, såvel som Københavns Universitet, Århus kommune, Udenrigsministeriet, den kinesiske ambassade i Danmark og mange flere. Bestyrelsen består af et udpluk af ledende erhvervsfolk samt en repræsentant for Udenrigsministeriet og Copenhagen Business School. Den kinesiske ambassadør har observatørstatus. Organisationen er under protektion af Kronprins Frederik, der efterfulgte Prins Henrik som protektor i 2019.

Danish-Chinese Business Forum præsenterer sig selv som "a unique network of top executives from the most successful private and public companies and organisations…". Organisationens tjener sine medlemmer ved at facilitere netværksdannelse mellem erhvervsledere og politiske aktører på tværs af de to lande. På hjemmesiden anføres det, at "Membership gives you the opportunity to build personal connections with experienced executives within China-related business areas and direct access to both commercial and political decision-makers". Herunder lægges vægt på det politiske lobbyarbejde: "Danish-Chinese Business Forum's combined strength affects decision-makers."

Danish-Chinese Business Forum modtager årligt omkring 20 kinesiske delegationer, bestående af højtstående embedsmænd såvel som erhvervsledere, ofte i samarbejde med Udenrigsministeriet samt den kinesiske ambassade.

Siden 2015 er Danish-Chinese Business Forum desuden repræsenteret i Bruxelles gennem paraplyorganisationen EU China Business Association.

Den 14. juni 2010 skrev formand Nils Foss, Danish-Chinese Business Forum til udenrigsminister Lene Espersen blandt andet:

> "…
> Tak for et godt møde den 9. juni.
>
> Jeg vil gerne resumere nogle punkter af vores samtale„ som jeg havde lejlighed til at drøfte med Claus Grube aftenen efter vort møde. …
>
> 1. **Statsministerens**[117] **besøg i Kina i maj måned har renset luften** efter en alt for lang Lama konflikt, som også påvirkede COP15 resultatet i uhyggelig grad, idet statsministeren på grund af konflikten, ikke havde mulighed for i god tid inden COP15, at rejse til Kina for at afstemme forløbet og forventningerne til topmødet med kineserne.
>
> …
>
> 2. Det er uheldigt at regeringen, samtidig med at statsministeren[118] har fået Danmark tilbage på det rette spor, meddeler at **Generalkonsulatet i Hong Kong skal lukkes i 2012.** …
>
> 3. Sidste års **Lama-konflikt** kunne i øvrigt have været undgået ved lidt diplomatisk snilde, f.eks. ved ikke at tage imod pga andre vigtige møder eller ved at lade Københavns biskop være vært for et frokostmøde.
>
> …"

Udenrigsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at hun havde en samtale med formanden for Danish-Chinese Business Forum, Nils Foss som omtalt i brevet til hende, men hun kan ikke specifikt huske brevet, hvilket skal ses i lyset af, at hun som udenrigsminister hver dag fik rigtig mange papirer. Fra samtalen med Nils Foss husker hun, at han var meget optaget af, at der skulle være et godt forhold til Folkerepublikken Kina.

117 Lars Løkke Rasmussen
118 Lars Løkke Rasmussen

Det er efter hendes opfattelse godt, at alle i Danmark kan skrive til ministrene og komme med deres input og ideer. Som minister lyttede hun gerne til rådene, uden at hun nødvendigvis behøvede at følge dem. Hun værdsatte, at folk og interesseorganisationer skrev til hende, selv om hun ikke var enig i det hele.

Hun ved ikke, hvad kinesere lægger i udtrykket "*at tabe ansigt*". Hun forstår udtrykket generelt og ikke kun i forhold til kinesere således, at man ikke skal skabe en situation, hvor personen over for en bliver ydmyget på en sådan måde, at man ikke ved, hvordan man skal komme tilbage igen. Hun har aldrig anset det for at være noget specielt kinesisk. Hun har derimod opfattet det som alment medmenneskeligt, at man skal opføre sig ordentligt.

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at de i Udenrigsministeriet hverken ville eller kunne gøre noget ved forummets råd i forhold til sidste års Lama-konflikt. Det var ikke usædvanligt at modtage sådanne henvendelser.

Politisk direktør i Udenrigsministeriet Ulrik Vestergaard Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at en sådan henvendelse håndteres i Danmarks Eksportråds regi, også kaldt DE-søjlen, så han har formentlig ikke set brevet. Danish-Chinese Business Forum havde en klar dagsorden, hvorfor deres henvendelse og strategiforslag ikke var overraskende.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke forestiller sig, at henvendelsen fra Danish-Chinese Business Forum vægtede særlig tungt i de politiske afvejninger.

8.4.3 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2010

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2010:

- Viceministeren fra Ministry of Public Security (MPS), der alene involverede Rigspolitiet.
- Zhejiang fra Justice Department, der alene involverede Rigspolitiet.
- Seks personer fra Chines People's Armed Police Forces, der alene involverede Rigspolitiet.
- Viceministeren fra Ministry of Public Security (MPS), der alene involverede Rigspolitiet.

- Den kinesiske viceminister med ansvar for kinesisk politi, der alene involverede Rigspolitiet.
- En delegation fra Folkerepublikken Kina's ambassades besøg i Grønland, der involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Handelsminister Chen Deming, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet og Københavns Politi.
- Viceformanden for Den Nationale Folkekongres' Stående Udvalg Hua Jianmin, der involverede Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi, Fyns Politi og Nordsjællands Politi.
- Viceformanden for Folkekongressens Nationalkomité Zheng Wantong, der involverede Politiets Efterretningstjeneste, Københavns Politi, Nordsjællands Politi og Midt- og Vestsjællands Politi.

Kommissionen har særligt interesseret sig for de tre sidstnævnte, dels fordi de involverer et flertal af de undersøgte myndigheder, dels på grund af oplysningerne i de dokumenter, der er afleveret til kommissionen, men der er også i materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, fundet oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen.

8.4.3.1 Folkerepublikken Kina's handelsminister Chen Deming's besøg 16. til 18. maj 2010

Den kinesiske handelsminister Chen Deming aflagde den 16. til 18. maj 2010 Danmark et besøg, hvor han blandt andet mødte statsminister Lars Løkke Rasmussen, udenrigsminister Lene Espersen og økonomi- og erhvervsminister Mogens Lykketoft og besøgte A. P. Møller-Mærsk og Carlsberg.

Chen Deming var ressortminister i Ministry of Commerce (MOFCOM) og rangerede som sådan under statsråder og vicepremierministre. Han var ikke medlem af Politbureauet. Relationen til MOFCOM har dog en særlig betydning, idet al praktik vedrørende kinesisk udenrigshandel varetages af dette ministerium. Besøget blev behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

Kinesisk note verbale af 28. april 2010 og korrespondance i perioden 29. april til 10. maj 2010 i Udenrigsministeriet internt og med Politiets Efterretningstjeneste om uønskede forstyrrelser fra Falun Gong, tibetanske separatister og Xinjiang separatister

Den 28. april 2010 sendte Folkerepublikken Kina's ambassade en verbalnote til Udenrigsministeriet, hvori anføres blandt andet:

> "…
> For the safety of the delegation and for the achievement and success of this visit, instructed by the Ministry of Commerce, People's Republic of China, the Chinese Embassy requests the Ministry of Foreign Affairs of Denmark to strengthen the following relevant security work.
>
> 1, Danish side is fully responsible for the whole security and safety of the delegation during the visiting period.
>
> 2, Danish side is asked to attach great importance on disturbance, violence and terrorist activities possibly made by FALUNGONG, TIBET separatists and XINJIANG separatists during unfolding of programs.
> …"

Chefkonsulent Thomas Jørgensen, Udenrigsministeriet, videresendte den 29. april 2010 denne note verbale fra den kinesiske ambassade med en mail stilet til viceprotokolchef Annette Lassen, hvori han skrev:

> "…
> Vi modtog på møde d.d. med repræsentanter fra den kinesiske ambassade vedlagte note verbale vedr. sikkerhedsforholdene under den kinesiske handelsminister Chen Demings besøg…
>
> Noten referer eksplicit til mulig indblanding fra Falun Gong aktivister og andre grupper i forbindelse med besøget.
>
> Vi forstod på ambassaden, at de dybest set bare er interesseret i en bekræftelse af, at DK varetager sikkerheden under besøget...
>
> Der bør efter vores opfattelse ikke refereres til de konkrete trusler om indblanding. Endelig formulering bør evt. afstemmes med ASI, som vi cc'er på denne mail.
>
> Vi går ud fra, at I tager jer af sikkerhedsspørgsmålet i samarbejde med politiet.
> …"

Chefkonsulent Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han var med til at forberede den kinesiske handelsminister Chen Deming's besøg.

Han deltog forud for sin mail i et møde med repræsentanter fra den kinesiske ambassade sammen med Carsten Boyer Thøgersen, som i Eksportrådet havde ansvaret

for at styrke de danske relationer til Folkerepublikken Kina med forskellige tiltag. Han husker ikke, hvor mødet fandt sted. Når han på ny læser "note verbale" af 28. april 2010 fra kineserne, lyder det, som om kineserne mente, at det var sandsynligt, at Falun Gong ville begå terrorangreb under besøget. Kineserne nævnte ikke dette på mødet, men oplyste blot, at der skulle sørges for sikkerheden under besøget. Den kinesiske note havde karakter af en standardtekst, som kineserne sendte til alle værtslande forud for et kinesisk besøg, for på den måde at kunne sige, at de havde gjort alt for at sikre, at der ikke skete uforberedte ting. Fra dansk side var man klar over, at formuleringerne i noten ikke skulle tages så alvorligt, som de fremstod, og fra kinesisk side var man klar over, at der ikke var tale om terrorvirksomhed. Han læste ikke noten som et spørgsmål om værdighed. Det var Protokollen, ikke Eksportrådet, der havde kontakten med politiet i forbindelse med indgående besøg, og derfor orienterede de Protokollen om noten. Idet mailen var sendt til ASI-postkassen, kunne kontorledelsen tillige tilgå den. Han talte ikke med Jens Martin Alsbirk om demonstranter og sikkerhed.

Viceprotokolchef Annette Lassen videresendte samme dag, den 29. april 2010 kl. 14.43.48 CET (12.43.58 UTC) den kinesiske note verbale til Politiets Efterretningstjeneste:

> "…
> med anmodning om at tage direkte kontakt til ambassaden.
> …"

Sikkerhedskonsulent KF 0765 har for Tibetkommission II forklaret, at en sådan verbalnote normalt ville havne hos ham, da han havde den daglige kontakt til den kinesiske ambassade. Verbalnoten lignede de verbalnoter, som han tidligere havde modtaget fra den kinesiske ambassade, og budskabet var det samme.

Idet der var tale om et besøg af en handelsminister, gav verbalnoten ikke PET anledning til overvejelser. PET orienterede Københavns Politi om besøgsprogrammet, og de anbefalede formentligt stort set ingenting om sikkerheden. Det var normal procedure, at Udenrigsministeriet videresendte en sådan henvendelse til PET, idet PET skulle foretage den samlede vurdering af truslen mod gæsten og herunder anbefale, hvilke sikkerhedsmæssige tiltag der skulle iværksættes.

Den 3. maj 2010 skrev PET, KF 0765, til viceprotokolchef Annette Lassen, cc. Thomas Jørgensen, Lotte Skovgaard og konsul Solvej Pawelczük, alle Udenrigsministeriet, blandt andet:

"…
I forbindelse med det forestående besøg af den Kinesiske handelsminister kan jeg oplyse, at der ud over at Københavns Politi bliver orienteret om besøget, ikke bliver iværksat politimæssige sikkerhedstiltag i forbindelse dermed.

Erfaringen med Falun Gong og pro Tibetanere er, at de under deres demonstrationer i Danmark mod forholdende i Kina, altid er fredelige. Tilstedeværelsen af Xin Jiang separatister i Danmark er nærmest ikke eksisterende. Derudover er Politiets Efterretningstjeneste ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler rettet mod det kinesiske besøg.

Der er selvfølgelig en mulighed for, at pro Falun Gong/Tibet-aktivister vil forsøge at gøre opmærksom på deres sag i forbindelse med besøget, men dette er ikke i sig selv et sikkerhedsproblem.

Jeg kontakter ambassaden og orienterer dem om ovenstående.
…"

Chefkonsulent Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han forstod KF 0765's mail som PET's måde at forholde sig til oplysningerne i noten, hvor de samtidig vurderede, at der ikke var sikkerhedsudfordringer ved besøget. Det overraskede ham ikke, at Falun Gong eller tibetaktivister ikke udgjorde en sikkerhedstrussel. Han gjorde sig ikke tanker om sondringen mellem det sikkerhedsmæssige og det, at der kunne være demonstrationer, som ikke var et sikkerhedsmæssigt problem.

Viceprotokolchef Annette Lassen, Udenrigsministeriet, skrev senere samme dag, den 3. maj 2010, i fortsættelse af mailen fra Politiets Efterretningstjeneste og under samme emneangivelse en mail til Politiets Efterretningstjeneste og politikommissær Mogens Bendiks Knudsen, Københavns Politi, cc. konsul Solvej Pawelczük og Lotte Skovgaard, begge Udenrigsministeriet, hvori hun skrev blandt andet:

"…
Jeg har noteret, at der ikke er DK sikkerhed på.

Mogens: jeg vil nok komme tilbage og anmode om MC-eskorte på (en del af) programmet – når vi har fået det lagt (!).
…"

Politikommissær Mogens Bendiks Knudsen, Københavns Politi, svarede den 4. maj 2010:

»…
Hej Annette

Du siger blot til – så skal vi nok sørge for lidt MC-eskorte.
…«

Viceprotokolchef Annette Lassen svarede syv minutter efter:

»…
Tak! Det er jo noget kineserne lægge utrolig stor vægt på – og som styrker dansk eksport !!!
…«

Hertil svarede politikommissær Mogens Bendiks Knudsen et minut efter:

»…
Ja, vi må jo se på det med samfundsøkonomiske øjne !!!
…«

Viceprotokolchef Annette Lassen videresendte denne korrespondance samme dag, den 4. maj 2010, under samme emneangivelse til konsul Solvej Pawelczük og Lotte Skovgaard, begge Udenrigsministeriet, med en mail, hvori hun skrev:

»…
Godt med venner de rigtige steder !!!
…«

Protokolchef i Udenrigsministeriet Jette Nordam har for Tibetkommission II forklaret, at det kan være forbundet med prestige for gæsten at blive eskorteret af politiet, og det får trafikken til at glide. Der blev fremsat lignende anmodninger ved alle officielle kinesiske besøg og også i forbindelse med besøg fra mange andre lande. Det er altid op til politiet at vurdere behovet for beskyttelse. Protokollen kan fremføre kinesernes ønske om det over for politiet, men Protokollen har ikke instruktionsbeføjelser over for politiet. Protokollen havde i hendes tid et fantastisk samarbejde med politiet, herunder PET.

Politiassistent Mogens Bendiks Knudsen har for Tibetkommission II forklaret, at han kender Lotte Skovgaard og Solvej Pawelczük fra Protokollen, som var ledet af Annette Lassen. Det var normalt, at der var motorcykeleskorte, hvis der skulle overholdes en minutplan, som sikrede at gæsten komme frem til tiden. Annette Lassen anmodede nogle gange om assistance til at komme et bestemt sted hen, fx til Ama-

lienborg, selvom der ikke var et sikkerhedsmæssigt hensyn hertil. Dette foregik ikke kun ved kinesiske besøg. Politiet var generelt behjælpelig med motorcykeleskorte uanset nationalitet. Han husker ikke korrespondancen. Det var ikke usædvanligt, at Protokollen kontaktede ham direkte, når der var tale om helt små operationer af måske 10 minutters varighed, selvom dette nok ikke var den helt korrekte kommandovej. Han erindrer ikke, at der i disse tilfælde blev taget et særligt hensyn til kinesiske gæster. Annette Lassen kørte oftest med i kortegen. Når Udenrigsministeriet var vært eller ved statsbesøg, var Protokollen altid repræsenteret i kortegen. Protokollen var placeret i den første bil efter motorcyklerne. Jo længere ned man kom i eskorten, jo mindre betydningsfuld var man.

Den 4. maj 2010 skrev chefkonsulent i Udenrigsministeriet Thomas Jørgensen i en mail til viceprotokolchef Annette Lassen, ASI m. fl. vedrørende morgendagens møde med den kinesiske ambassade blandt andet:

> "…
> Ambassaden vil formentlig i morgen oversende en konsolideret liste med yderligere spørgsmål. De er ikke mindst optaget af sikkerhedsspørgsmål, herunder evt. forstyrrelser fra Falun Gong ifm. erhvervssymposiet.
> …"

Chefkonsulent Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han vil tro, at hans bemærkning om, at den kinesiske ambassade ikke mindst var "…*optaget af sikkerhedsspørgsmål, herunder evt. forstyrrelser fra Falun Gong ifm. Erhvervssymposiet*", var ment som en henvisning til, at kineserne ikke ville have Falun Gong-tilhængere tæt på ministeren. Ordet "*forstyrrelser*" relaterede sig ikke til sikkerhed, da det mere handlede om, at demonstranterne ikke kom for tæt på delegationen. Han husker ikke, om der lå overvejelser bag, at han skrev "forstyrrelser" og ikke "trusler", men "forstyrrelser" var vel det rigtige ord, fordi det indikerede en bredere bekymring fra kinesisk side end sikkerhed.

Viceprotokolchef Annette Lassen videresendte den 5. maj 2010 denne mail til Politiets Efterretningstjeneste, cc. konsul Solvej Pawelczük:

> "…
> Til info ad mødet i morgen med kineserne.
> …"

Den 7. maj 2010 fremsatte den kinesiske ambassade en anmodning til Udenrigsministeriet om, hvorvidt Udenrigsministeriet ville:

»…
… equip with a security person for Mr. Chen Deming, Minister of Commerce, People's Republic of China during his visit in Denmark.
…«

Konsul Solvej Pawelczük, Udenrigsministeriet, videresendte samme dag, den 7. maj 2010, anmodningen til Politiets Efterretningstjeneste, KF 0765, der samme dag svarede:

»…
Jeg har talt med militærattachéen fra Kina's ambassade d.d. telefonisk. Han er af ambassaden blevet anmodet om at forsøge at presse/overtale os til at stille med noget sikkerhed alligevel. Militærattachéen blev oplyst om, at PET ændrer ikke syn på sagen, da der kun iværksættes sikkerhedsforanstaltninger, hvis det er nødvendigt af sikkerhedsmæssige årsager, hvilket der ikke er her. Selv ikke USA's handelsminister ville få nogen former for sikkerhed. Københavns politi har givet en helt ekstraordinær service ved at tilbyde motorcyklister til de officielle programpunkter.
…«

Konsul Solvej Pawelczük, Udenrigsministeriet, videresendte mailen fra Politiets Efterretningstjeneste, KF 0765, til viceprotokolchef Annette Lassen samme dag, den 7. maj 2010.

Den 10. maj 2010 skrev viceprotokolchef Annette Lassen til Politiets Efterretningstjeneste, KF 0765, cc. protokolchef Jette Nordam og konsul Solvej Pawelczük m. fl.:

»…
Jeg er både i fredags og lige nu blevet ringet op af ambassaden, som tror, at de kan bevæge udenrigsministeriet til at stille en sikkerhed til rådighed eller presse en sikkerhedskoordinator ud af PET.

Jeg har forklaret, at Udenrigsministeriet ikke råder over eget sikkerhedspersonel, og at vi ikke har bemyndigelse til ændre en beslutning truffet af PET. I øvrigt benyttede jeg samme argumenter, som du har beskrevet nedenfor.

Jeg henviste ham til at tage kontakt med militærattachéen.
…«

Københavns Politis operationsbefaling og taktiske befalinger

Københavns Politi har oplyst, at der ikke foreligger operationsbefaling og taktiske befalinger for dette besøg.

Det materiale, Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.4.3.2 Folkerepublikken Kina's viceformand for Den Nationale Folkekongres' Stående Udvalg Hua Jianmin's besøg 26. til 30. maj 2010

Viceformanden for Den Nationale Folkekongres' Stående Udvalg Hua Jianmin aflagde i dagene 26. til 30. maj 2010 Danmark et besøg, hvor han blandt andet mødte statsminister Lars Løkke Rasmussen, udenrigsminister Lene Espersen og Folketingets viceformand Mogens Lykketoft og besøgte Vestas. Viceformanden var under opholdet indlogeret på Hotel Hilton.

Hua Jianmin var ikke medlem af Politbureauet, men rangerede over statsråder og ressortministre. Hans besøg blev af de danske myndigheder behandlet med relativt høj prioritet.

Trusselsvurdering af 18. maj 2010 og senere

I trusselsvurdering og anbefalinger udfærdiget af Politiets Efterretningstjeneste den 18. maj 2010 og sendt til Københavns Politi, OPA, Nordsjællands Politi, OPA[119], og Fyns Politi, OPA, er anført blandt andet:

> "…
> **Trusselsvurdering**
>
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod viceformand, Hua Jianmin eller besøget i øvrigt. Der skal dog gøres opmærksom på, at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den kinesiske ambassade. Dette skal sammenholdes med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark.
>
> …"

119 Operativ Planlægning og Analyse

Trusselsvurdering og anbefalinger fra Politiets Efterretningstjeneste foreligger endvidere i udgaver dateret 25. maj 2010 og 15. juni 2010 med uændret trusselsvurdering. Udgaverne indeholder ikke ændringer af betydning for kommissionsundersøgelsen.

Københavns Politis operationsbefalinger af 18. maj 2010 og tidligere

I en operationsbefaling 2. udgave, af 18. maj 2010 udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og politiassistent Else Rasmussen er anført blandt andet:

> "…
> **Trusselsvurdering:**
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod Viceformanden eller besøget i øvrigt. Der skal dog gøres opmærksom på, at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrer ved den kinesiske ambassade, Dette skal sammenholdes med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark.
> …
> **1.1 Strategi:**
> …
> Hvis der skulle opstå demonstrationer eller andre hændelser, der medfører optøjer eller uroligheder, er det den strategiske hensigt, gennem en målrettet offensiv indsats at stille uromagerne til ansvar gennem en konsekvent strafferetlig reaktion. Ved alvorlige og planlagte optøjer anvendes umiddelbare frihedsberøvende foranstaltninger.
> …
> **2.0 OPGAVE.**
> Det er opgaven at:
> - Viceformanden med følge ikke forulempes under opholdet i Danmark.
> - …
>
> …
> **Politiaktion 02-1, Operationel reserve – Dagligt beredskab**
> **Indsatsleder: Delingsfører, B-sektionen**
> Politiaktionen skal, under hensyntagen til andre opgaver og efter anmodning, yde assistance til de øvrige politiaktioner i denne operationsbefaling, ligesom anmeldte og ikke anmeldte demonstrationer skal håndteres på den mest hensigtsmæssige måde. Gerningsmænd til kriminalitet og specielt til planlagte organiserede voldelige aktioner søges anholdt og retsforfulgt.
> …"

Under flere af politiaktionerne er anført:

> »…
> Derud over skal det sikres, at kortegen kan komme til og fra stedet uden problemer. Politiaktionen skal forhindre, at Viceformanden generes eller udsættes for overlast…
> …«

Det overordnede politimæssige operative og koordinerende ansvar for operationen blev ifølge operationsbefalingen varetaget af politiinspektør Mogens Lauridsen, Station City, politiinspektør Arne Wissing, Station Lufthavnen, politiinspektør Richard La Cour, Station Amager, politiinspektør Helge Holbek, Nordsjællands Politikreds, politiinspektør Per L. Laursen, Fyns Politikreds, politiinspektør Hans Michael Christiansen, Vestegnens Politikreds, politiinspektør Henrik Mikkelsen**,** Midt- og Vestsjællands Politikreds, og politiinspektør Erik Johansen, Sydsjællands Politikreds.

2. udgaven af operationsbefalingen dateret 18. maj 2010 indeholder ikke i forhold til 1. udgaven ændringer, der er af betydning for kommissionens undersøgelse.

De taktiske befalinger

I de taktiske befalinger er trusselsvurderingen og strategien fra operationsbefalingen gentaget uden tilføjelser.

Fyns Politis operationsbefaling af 18. maj 2010

I Fyns Politis operationsbefaling af 18. maj 2010 udfærdiget af politiassistent Jesper Fabricius er anført blandt andet:

> »…
> **1.1 STRATEGI**
> Det er politiets strategiske hensigt at være **henholdende** med et begrænset antal polititjenestemænd tilstede ved besøget samt ledsagelse.
> …
> **Politiaktion 1.1 – EfterretningsvirksomhedPolitiassistent Jesper Fabricius, Operativ planlægning og analyse**, indhenter og indsamler de nødvendige politimæssige efterretninger til brug for den detaljerede planlægning. Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod viceformand Hua Jianmin eller besøget i øvrigt. Der skal dog gøres opmærk-

som på, at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den kinesiske ambassade i København. Dette skal sammenholdes med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark.
…"

Nordsjællands Politis lokale plan

Viceformanden aflagde under opholdet besøg på Frederiksborg Slot den 27. maj 2010, og den 28. maj 2010 var viceformanden på den kinesiske ambassade. I den anledning skrev vicepolitiinspektør Søren Greve og politiassistent Peter Sørensen, Nordsjællands Politi, i en lokal plan vedrørende de lokale politimæssige foranstaltninger blandt andet:

"…
PET er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod Viceformanden eller besøget i øvrigt, men opmærksomheden henledes dog på at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den Kinesiske ambassade.
…"

Materiale fra de involverede ministerier

Et referat af udenrigsministerens samtale med viceformand Hua Jianmin den 28. maj 2010, udfærdiget af Katrine Teisen Cramon, Udenrigsministeriet, indeholder ikke oplysninger af interesse for undersøgelsen.

Det materiale, Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.4.3.3 Folkerepublikken Kina's viceformand for Folkekongressens Nationalkomite, Zheng Wantong's besøg 22. til 25. juni 2010

Folkerepublikken Kina's viceformand for Folkekongressens Nationalkomite, Zheng Wantong aflagde i dagene 22. til 25. juni 2010 Danmark et besøg, hvor han blandt andet mødte Folketingets 1. viceformand Mogens Lykketoft og besøgte Green Lighthouse og Kalundborg Industripark. Viceformanden var under opholdet indlogeret på Marriott Hotel.

Zheng Wantong var ikke medlem af Politbureauet og blot én blandt mange viceformænd i det rådgivende parlament, Political Consultative Conference (CPPCC), og

således forholdsvis lavt rangerende. Besøget blev af de danske myndigheder behandlet med relativt lav prioritet.

Trusselsvurdering af 15. juni 2010

I trusselsvurdering og anbefalinger udfærdiget af Politiets Efterretningstjeneste den 15. juni 2010 og sendt til OPA i Københavns Politi, Nordsjællands Politi, Midt- og Vestsjællands Politi, og Fyns Politi, og til politikommissær Mogens Bendiks Knudsen er anført blandt andet:

> "…
> **Trusselsvurdering**
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod viceformand, Zheng Wantong eller besøget i øvrigt. Der skal dog gøres opmærksom på, at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den kinesiske ambassade. Dette skal sammenholdes med besøgets betydning for forholdet mellem Kina og Danmark.
> …"

Intern mail i politiet af 15. juni 2010 om demonstranter

I en intern mail af 15. juni 2010 skrev politikommissær Peter Brix Koch, Midt- og Vestsjællands Politi, OPA, til Per Kragh blandt andet:

> "…
> Hermed som aftalt sagen vedr. Kinas viceformands besøg den 24. juni 2010.
> Der udsættes 2 m/k der skal være til stede i god tid før ankomst, så det sikres, at der ikke foran bygningen er personer fra Falun Gong eller andre, der vil forstyrre arrangementet.
> …"

Politikommissær Peter Brix Koch har for Tibetkommission II forklaret, at det drejede sig om, at de to politifolk fra nærpolitiet skulle sikre, at der ikke var personer foran den umiddelbare indpassage til bygningen. Det var en standard-formulering, der varetog rent sikkerhedsmæssige hensyn. I *"forstyrre"* lå, at personerne ikke måtte være lige foran døren og ikke så tæt på, at de kunne udgøre en sikkerhedsrisiko. Der lå ikke heri, at personerne ikke måtte kunne ses af den kinesiske delegation.

Han havde ikke hørt om og var ikke bekendt med, at kineserne ikke brød sig om at se Falun Gong eller andre anti-kinesiske demonstranter. Det anførte i mailen om *"forstyrre"* var en standardformulering, og der ville have stået det samme, hvis det havde været besøgende fra fx Rusland, Tyskland eller Japan.

Han kan se af sin mail til Per Kragh, at Zheng Wantong's besøg ved Kalundborg Industripark ikke var en særlig højt prioriteret opgave, idet han kun havde afsat to mand hertil.

Når der i 2. udgaven af operationsbefalingen for besøget var anført, at indsatsleder for Kalundborg Industri Park var *"Vagth., Midt- og Vestsjællands Politi..."*, betød det, at der ikke var sat en indsatsleder på, men at det var en ganske almindelig patrulje, som tog sig af opgaven.

For så angår det anførte i operationsbefalingen om, at "… *Det overordnede politimæssige operative og koordinerende ansvar for operationen, i det tidsrum den befinder sig i Midt- og Vestsjællands politikreds, varetages af politiinspektør Henrik Mikkelsen der træffer afgørelse i alle operationelle forhold…",* betyder det, at det var Henrik Mikkelsen, som han refererede til i forbindelse med opgaven. Han talte givetvis med Henrik Mikkelsen om besøget, men han husker det ikke. Formentlig blev det nævnt på et morgenmøde, hvorefter der ikke var yderligere om det.

<u>Københavns Politis operationsbefaling af 16. juni 2010</u>

I operationsbefaling, 1. udgave af 16. juni 2010 udfærdiget af vicepolitiinspektør Michael Agerbæk og politiassistent Finn Bach, er anført blandt andet:

> "…
> **Trusselsvurdering**
> Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod viceformanden eller besøget i øvrigt. Der skal dog gøres opmærksom på, at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den kinesiske ambassade, Dette skal sammenholdes med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark.
> …
> **1.1 Strategi:**
> …
> Hvis der skulle opstå demonstrationer eller andre hændelser, der medfører optøjer eller uroligheder, er det den strategiske hensigt, gennem en målrettet offensiv indsats at stille uromagerne til ansvar gennem en konsekvent strafferetlig

> reaktion. Ved alvorlige og planlagte optøjer anvendes umiddelbare frihedsberøvende foranstaltninger.
> …
> **2.0 OPGAVE.**
>
> Det er opgaven at:
> • Viceformanden med følge ikke forulempes under opholdet i Danmark.
> …"

Det er under flere af de enkelte aktioner anført, at:

> "…
> Politiaktionen skal forhindre, at Viceformanden generes eller udsættes for overlast
> …"

Det overordnede politimæssige operative og koordinerende ansvar for operationen blev ifølge operationsbefalingen varetaget af politiinspektør Mogens Lauridsen, Station City, politiinspektør Arne Wissing, Station Lufthavnen, politiinspektør Richard La Cour, Station Amager, politiinspektør Helge Holbek, Nordsjællands Politikreds, politiinspektør Per L. Laursen, Fyns Politikreds, politiinspektør Hans Michael Christiansen, Vestegnens Politikreds, og politiinspektør Henrik Mikkelsen**,** Midt- og Vestsjællands Politikreds.

Vicepolitiinspektør Claus Hjelm Olsen var operativ leder.

De taktiske befalinger

Trusselsvurderingen fra operationsbefalingen er i vidt omfang gentaget i de taktiske befalinger.

Nordsjællands Politis lokale plan

Viceformanden aflagde under opholdet besøg på Frederiksborg Slot og den kinesiske ambassade den 22. juni 2010. I den anledning skrev vicepolitiinspektør Søren Greve og politiassistent Rune Hamann, Nordsjællands Politi, i en lokal plan vedrørende de lokale politimæssige foranstaltninger blandt andet:

> "…

Trusselsvurdering: PET er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod Viceformanden eller besøget i øvrigt, men opmærksomheden henledes dog på at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den Kinesiske ambassade.
…"

Fyns Politis operationsbefaling af 17. juni 2010

I Fyns Politis operationsbefaling af 17. juni 2010 udfærdiget af politiassistent Jesper Fabricius er anført blandt andet:

"…
1.1 STRATEGI
Det er politiets strategiske hensigt at være **henholdende** med et begrænset antal polititjenestemænd tilstede ved besøget samt ledsagelse.
…
Politiaktion 1.1 – Efterretningsvirksomhed
Politiassistent Jesper Fabricius, Operativ planlægning og analyse, indhenter og indsamler de nødvendige politimæssige efterretninger til brug for den detaljerede planlægning. Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod viceformand Zheng Wantong eller besøget i øvrigt. Der skal dog gøres opmærksom på, at der til stadighed er tilhængere af Falun Gong bevægelsen, der dagligt demonstrerer ved den kinesiske ambassade i København. Dette skal sammenholdes med betydningen af besøget for forholdet mellem Kina og Danmark.
…"

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

8.4.3.4 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen.

En henvendelse fra Folkerepublikken Kina's ambassade 6. maj 2010 til Udenrigsministeriet om uønskede forstyrrelser fra Falun Gong, tibetanske separatister og Xinjiang separatister

Li Kai fra den kinesiske ambassade skrev den 6. maj 2010 til Thomas Jørgensen, Udenrigsministeriet, blandt andet:

"…
Dear Mr. Thomas,

As promised, I would like to send our questions as follows.
…
protocol
…
7.Could all the meeting be held in English? The delegation has an interpreter who will do the Chinese-English translation and vice versa. Could you provide the translater for your side?
…
security and safety
…
4.Danish side is asked to attach great importance on disturbance, violence and terrorist activities possibly made by FALUNGONG, TIBET separatists and XINJIANG separatists during unfolding of programs, and accordingly set up the relative pre-measures for the emergency.
5.we are pleased to know that motorcyclists from police are provided.
…"

Chefkonsulent Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at han vil tro, at punkt 5 under *"security and safety*" handlede om at give kineserne lidt VIP-behandling med motorcykeleskorte, selvom der ikke var et sikkerhedsbehov. Han mindes ikke, at han var involveret i drøftelserne om motorcykeleskorten med viceprotokolchef Annette Lassen eller andre. Den kinesiske ambassade har ikke fortalt ham, at det var normalt, at der blev brugt motorcykeleskorte under besøg i Danmark. Han har heller ikke talt om kinesernes bekymringer med viceprotokolchef Annette Lassen.

Thomas Jørgensen videresendte samme dag, den 5. maj 2010, ambassadens mail til viceprotokolchef Annette Lassen, cc. blandt andre Carsten Boyer Thøgersen, Solvej Pawelczük, Lotte Skovgaard, Politiets Efterretningstjeneste, protokolchef Jette Nordam og Helle Nielsen, hvor han skrev blandt andet, at den kinesiske ambassade:

"…
… beder om afklaring på ifm. mødet imorgen formiddag.

Det drejer sig primært om spørgsmål vedr. protokol, sikkerhed og tolkning ved de officielle møder.
…"

Helle Nielsen oplyste i en svarmail til alle af 6. maj 2010, at Annette Lassen ikke kunne deltage i mødet, idet hun videre skrev blandt andet:

> "…
> Fsva. De ASI relevante spørgsmål kan jeg oplyse, at vi via sprogcenteret har bestilt en KIN-ENG tolk til samtalerne med STM'en, UMen og ØEMen samt til de efterfølgende arrangementer...
> …"

Herefter videresendte viceprotokolchefen mailkorrespondancen til kontorchef Lisbet Zilmer-Johns, Statsministeriet, og oplyste, at:

> "…
> Som du kan se af nedenstående, er tolkespørgsmålet nu løst.
> …"

Kontorchef Lisbet Zilmer-Johns videresendte derefter mailkorrespondancen til chef for udlændingeområdet Thomas Ahrenkiel.

Den 11. maj 2010 afsluttedes mailstrengen med en mail fra Tue Krarup-Pedersen, Statsministeriet, til Jens Martin Alsbirk og Louise Holmsgaard, begge Udenrigsministeriet, hvor han spurgte:

> "…
> For god ordens skyld: I/PRO sørger for at tolk indfinder sig på Marienborg mandag morgen?
> …"

Intern mail i Udenrigsministeriet af 13. september 2010

Thomas Jørgensen skrev den 13. september 2010 i en mail til en kollega Berit Basse, cc. kollegaen Merete Juhl Vincents Svendsen blandt andet:

> "…
> … Og så må der i øvrigt tages den generelle diskussion af håndtering af indkommende besøg fra Kina. Lige nu serviceres de helt anderledes end indgående besøg fra alle andre lande, og vi giver i den grad den kinesiske ambassade royal treatment, hvilket trækker store veksler på ressourcerne.
> …"

Chefkonsulent Thomas Jørgensen har for Tibetkommission II forklaret, at mailen omhandler et emne til et af de ugentlige fredagsmøder i Eksportrådet. Der var et indgående kinesisk besøg, hvor de havde et arrangement om Folkerepublikken Kina. Han husker ikke detaljer, men konteksten var, at de i Kundekontoret, som han var skiftet til, og som arbejdede med kunderelationer og eksportfremme, havde ansvaret for erhvervselementerne for udgående delegationer og havde en enkelt medarbejder, der understøttede erhvervsarrangementer ved indgående besøg.

Med formuleringen henviste han til, at når der var besøg fra andre lande end Folkerepublikken Kina, skulle den besøgende være på statsminister- eller udenrigsministerniveau, før hans kontor arrangerede erhvervsmæssige arrangementer for delegationen, mens de for Folkerepublikken Kina, som var et stort land med mange politiske ledere, også arrangerede erhvervselementer for besøgende fra lavere niveauer, hvilket var meget ressourcekrævende. Han erindrer ikke, om hans ressourcebetragtninger blev bragt videre i Udenrigsministeriet.

Heller ikke i 2010 vidste han, at kineserne ikke ønskede, at deres højtstående repræsentanter så demonstrationer, da han ikke havde beskæftiget sig særlig meget med indgående besøg inden da. Han vidste, at kineserne var følsomme over for Falun Gong-tilhængere med videre, og at et opmærksomhedspunkt var, at demonstranterne skulle være på en vis afstand under kinesiske besøg. Han har ikke hørt om, at politiet og udenrigsministeriet plejede at aftale, at Falun Gong- og Frit Tibet-demonstranter blev placeret på andre ruter, end hvor den kinesiske delegation kom.

Chef for udlændingeområdet Thomas Ahrenkiel, Statsministeriet, har for Tibetkommission II forklaret, at han vil antage, at Lisbet Zilmer-Johns videresendte mailtråden til ham på grund af tolkespørgsmålet, idet der tidligere havde været episoder, hvor der ikke havde været fuld tilfredshed med tolkningen i forbindelse med besøg fra Folkerepublikken Kina. Han husker ikke, om han deltog i et møde med den kinesiske handelsminister Chen Deming, hvis besøg i Danmark mailen fra Li Kai vedrørte.

Han kan ikke forestille sig, at han læste mailen fra Li Kai, da han ikke havde anledning hertil, ligesom han ikke havde anledning til at reagere på mailtråden, for beskeden fra Lisbet Zilmer-Johns var, at tolkeproblemet var løst.

Som han husker det, var man i Statsministeriet opmærksom på, at kineserne udtrykte utilfredshed med de regelmæssige demonstrationer foran den kinesiske ambassade. På et generelt plan var man således opmærksom på, at kineserne var utilfredse med demonstrationer, men det var ikke noget, som man i Statsministeriet gjorde til genstand for nogen form for behandling.

Intern mail i Udenrigsministeriet af 25. november 2010 – om "Dalai lama effekt"

Den 25. november 2010 sendte en studentermedhjælper i Udenrigsministeriet en intern alle-mail, hvor hun skrev:

> "…
> Nu også helt videnskabeligt bevist at besøg af Dalai Lama koster på eksporten (hvis modtaget på officielt niveau).
>
> *Our empirical results support the idea that countries officially receiving the Dalai Lama at the highest political level are punished through a reduction of their exports to China. However, this 'Dalai Lama Effect' is only observed for the Hu Jintao era and not for earlier periods. Furthermore, we find that this effect is mainly driven by reduced exports of machinery and transport equipment and that it disappears two years after a meeting took place.*
>
> Desuden Ræson artikel om lamaens besøg i DK, hvor man har regnet ud at Løkke næppe modtager denne gang.
> …"

Artiklen var forsynet med et link til den omtalte Ræson artikel.

8.4.4 Officielle besøg fra Folkerepublikken Kina i 2011

Myndighederne har på kommissionens forespørgsel om registrerede besøg fra Folkerepublikken Kina af officiel karakter i den periode, der er omfattet af undersøgelsen, indberettet, at de har noteret følgende besøg i 2011:

- Ministry of Public Security (MPS)'s Economy Crime Department, der alene involverede Rigspolitiet.
- En delegation fra GACC and SAFE, der alene involverede Rigspolitiet.
- To besøg af viceadmiral Lili Xu fra The Chinese Academy for Military Science, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Den tibetanske premierminister Lobsang Sangay, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste.
- Viceformanden for Den Stående Komité i Folkekongressen Chen Changzhi, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Dalai Lama, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.
- Et ASEM møde, der alene involverede Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.

- Director general Zhai Jiugang fra China Maritime Search and Rescue Center, der alene involverede Forsvarskommandoen.
- Deputy director of Suzhou Public Security Bureau Qian Zhijan, der alene involverede Syd- og Sønderjyllands Politi.
- Udenrigsminister Yang Jiechi, der involverede Udenrigsministeriet, Statsministeriet, Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste og Københavns Politi.

Af disse besøg har navnlig besøget af udenrigsminister Yang Jiechi haft interesse for undersøgelsen, da størsteparten af de undersøgte myndigheder var involveret i besøget, og dokumenter og korrespondance i sagen kunne være af betydning for undersøgelsen, men også myndighedernes korrespondance omkring den tibetanske premierminister Lobsang Sangay's besøg er af interesse for undersøgelsen.

Yderligere indeholder materiale, der ikke er direkte besøgsrelateret, oplysninger, der kan være af betydning for undersøgelsen.

8.4.4.1 Folkerepublikken Kina's viceformand for Den Stående Komité i Folkekongressen Chen Changzhi's private besøg 29. til 31. marts 2011

Folkerepublikken Kina's viceformand for Den Stående Komité i Folkekongressen Chen Changzhi aflagde i dagene 29. til 31. marts 2011 Danmark et besøg. Under besøget var viceformanden indlogeret på Marriott Hotel.

Chen Changzhi rangerede formelt over statsråder og ressortministre, men han var ikke medlem af Folkerepublikken Kina's Kommunistiske Parti, og han har således antageligvis haft en lavere placering i det kinesiske hierarki.

Besøget er indberettet til kommissionen som et officielt besøg, uanset at det er betegnet som et privat besøg.

Trusselsvurdering, udateret

I Politiets Efterretningstjenestes udaterede trusselsvurdering og anbefalinger udfærdiget af KF 0765 og sendt til OPA i Københavns Politi og OPA i Nordsjællands Politi er anført blandt andet:

> "…
> **Situation**
> Det foreligger oplyst fra Kinas ambassade og Udenrigsministeriet, at en af viceformændene i Den Stående Komité i Folkekongressen kommer på privat besøg

i Danmark i perioden fra 29.-30. marts 2011. Han bliver fulgt af en delegation på 8 personer.
…
Trusselsvurdering
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod Viceformanden eller besøget i øvrigt.

Opmærksomheden henledes dog på, at Viceformanden for Den stående Komité i Folkekongressen er en meget høj og betydningsfuld post, hvorfor Udenrigsministeriet har udpeget Viceformanden til VIP.
…"

Besøget var privat, hvorfor der ikke foreligger operationsbefaling mv..

8.4.4.2 Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Yang Jiechi's besøg 19. til 21. oktober 2011

Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Yang Jiechi var i dagene 19. til 21. oktober 2011 i Danmark for at afholde en række arbejdsmøder med den danske regering. Den kinesiske udenrigsminister mødte herunder statsminister Helle Thorning-Schmidt og udenrigsminister Villy Søvndal. Under opholdet var den kinesiske udenrigsminister indlogeret på Marriott Hotel.

Yang Jiechi var ikke medlem af Politbureauet. Som ressortminister rangerede han under blandt andet statsråder, herunder også statsråder med udenrigspolitisk ansvar. Hans besøg blev trods hans relativt lave rang behandlet med relativt høj prioritet af de danske myndigheder.

Den 26. september 2011 modtog blandt andre den udenrigspolitiske direktør Michael Zilmer-Johns, kontorchef Martin Bille Hermann, protokolchef Jette Nordam, ambassadør Friis Arne Petersen, ambassaderåd Søren Jacobsen, departementschef Claus Grube, viceprotokolchef Annette Lassen og chefkonsulent Nis Lauge Gellert, alle Udenrigsministeriet, referat af møde mellem ASI's souschef og dep. head of mission på den kinesiske ambassade om et kommende besøg af Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Yang Jiechi, hvori blandt andet er anført:

"…
Gu Hui understregede, at man fra kinesisk side værdsatte den positive udvikling i det bilaterale forhold.
…
Gu Hui udtrykte, at to temaer, man fra kinesisk side særligt ønskede at knytte til samtalen med den nye UMer var Taiwan og Tibet. Ift. begge emner var der på

> det seneste kommet udviklinger, som var afgørende at drøfte, da de stred imod kinesiske kerneinteresser.
> …"

I en formålsnotits af 28. september 2011 udarbejdet af Udenrigsministeriets ASI kontor og stilet til udenrigsminister Lene Espersen og omhandlende et møde mellem ASI og den kinesiske ambassade den 16. september 2011 er anført blandt andet:

> "…
> Herværende kinesiske ambassade har på et møde med ASI den 16. ds. meddelt, at den kinesiske udenrigsminister Yang Jiechi agter at aflægge besøg i Danmark den 19.-20. oktober 2011
> …
> Baggrunden for den kinesiske anmodning
> **1.** Ønsket om at mødes med den danske regering er, at Yang Jiechi ønsker at 'udtrykke vilje fra kinesisk side til at styrke det bilaterale forhold og for at hilse det kommende samarbejde med den nye danske regering velkommen'. Fra kinesisk side har man desuden peget på to konkrete emner, man ønsker drøftet: Dels en våbeneksportsag ifht. Taiwan (se baggrundsnotits), dels spørgsmålet om Tibet, der nok er den egentlige årsag til Yangs besøg, jf. nedenfor. Fra kinesisk side har man oplysninger om, at den nyligt demokratisk valgte leder af det tibetanske eksilsamfund, Lobsang Sangay, vil besøge Danmark i november måned 2011 som led i en større europæisk rundtur. Såfremt man fra dansk side mødes med Lobsang Sangay, vil dette i kinesisk perspektiv skade det gode dansk-kinesiske forhold. Fælles for både Taiwan-spørgsmålet og Tibet er ét-Kina politikken, og det er denne, man fra kinesisk side ønsker at få bekræftet fra 'hestens mule' og helst i den udlægning, der også kommer til udtryk i verbalnoten af december 2009.
> …
> **3**…. Centralt her er – som det også formuleres ligeud i anmodningen - en kinesisk angst for, at den ny udenrigsminister måtte beslutte at mødes med Lobsang Sangay.
> …
> **6.** De næste par 'lag i løget' handler om Danmark, nemlig verbalnoten af 20. december 2009 og den usikkerhed, der altid vil være knyttet til en indkommende regerings politik og synspunkter….
> …
> Hvad skal Danmark bruge besøget af Yang Jiechi til?
> 1. Kina er af central betydning for Danmark og for, hvad vi fremover skal leve af. Selv med et moderat årligt vækstskøn vil Kinas økonomi fordobles indenfor de kommende 10 år. Derfor har Danmark en meget afgørende inte-

> resse i at etablere rammerne for et stabilt og venskabeligt forhold til Kina, hvor vi kan udvikle samarbejde på områder og bane vej for dansk erhvervsliv og andre danske aktører…
> ..."

Udenrigsminister Lene Espersen har for Tibetkommission II forklaret, at hun ikke husker formålsnotitsen. Det er korrekt, at relationen til Folkerepublikken Kina var et emne, som var meget højt på dagsordenen i Udenrigsministeriet og meget vigtigt for Danmark. Tilsvarende var relationen til de øvrige BRIK-lande meget vigtig. Der var en meget høj politisk bevågenhed vedrørende alle fire BRIK-lande, og der blev i den forbindelse blandt andet udnævnt eksportambassadører til hvert af de fire BRIK-lande, og ambassaden i Beijing blev større og større. Der var også stort fokus på Folkerepublikken Kina fra erhvervslivets side.

Ambassadør Friis Arne Petersen, den danske ambassade i Beijing, gjorde i en mail af 6. oktober 2011 til blandt andre chefkonsulent Nis Lauge Gellert, departementschef Claus Grube, den udenrigspolitiske direktør Michael Zilmer-Johns, ambassaderåd Søren Jacobsen og ambassadesekretær Mads Kjeldsen, alle Udenrigsministeriet, status over Danmarks bilaterale forhold til Folkerepublikken Kina. Friis Arne Petersen skrev:

> "…
> … Den *latente ustabilitet* der synes at karakterisere vores forhold til Kina forekommer at besidde samme potentielle kraft som tidligere – og måske endda større, jævnfør nedenfor. Hver gang vi har været igennem en af kriserne har de tilsyneladende haft potentiale til at sætte næsten hele det bilaterale forholds fremtid på spil. Kina har for sit vedkommende i alle 3 kriser brugt en retorik og usædvanlig hårdhed og er gået langt. Kina har også haft mange diplomatiske kriser med andre lande. Vi har – vil vi selv mene – ført en mere moderat og forsonlig linje svarende til vores diplomatiske traditioner ensbetydende med at vi ej heller har ønsket at gå til yderligheder for vores bilaterale forholds fremtid.
>
> Kernen har i alle 3 kriser været klare interesse-forskelle: i 1989 og i 1997 var det MR der udgjorde kernen og i 2009 var det ét-Kina politikken. Altså noget af det mest centrale i vores henholdsvis Kinas udenrigspolitik. Og de samme emner som alle andre vestlige lande har haft kriser eller komplicerede forhold til Kina på grund af.
> …
> …: Udviklingen synes at gå i en meget positiv retning og alligevel eksisterer den *latente ustabilitet* for vores bilaterale forhold stadig.
> …

2. En dynamisk udvikling af det dansk-kinesiske forhold 2011-?

A)Kina synes indenfor det næste årti med stor sandsynlighed at være på vej mod den ledende rolle i den globale økonomi og på længere sigt også en rolle som en af de største globale spillere i internationale udenrigspolitiske anliggender.
…
I lyset af vores forholds historie, den globale udvikling og samlede nuværende situation i Danmark synes det oplagt, at søge at avancere vores forhold til Kina. Rammen herfor vil naturligt være den strategiske samarbejdsaftale.
…
Udover den strategiske samarbejdsaftale vil der være i dansk interesse at genoplive, vedligeholde og udbygge eksisterende samarbejdsaftaler/MoUs samt identificere mulighederne på uopdyrkede områder.
…
B)Ovenstående øgede samarbejdsmuligheder bør søges kompletteret med at vi også overvejer at udbygge vores samarbejde med Kina på MR-området.
…"

Statsminister Helle Thorning-Schmidt har for Tibetkommission II forklaret, at hun opfattede besøget af den kinesiske udenrigsminister Yang Jiechi som et kinesisk ønske om at etablere en god relation til den nye regering. Dette var de meget glade for. Samtidig ville kineserne formentlig undersøge, om den nye regering var lige så forankret i verbalnoten, som den tidligere regering havde været. Hun drøftede ikke fremtidige besøg af Dalai Lama eller Lobsang Sangay med Yang Jiechi under besøget. Hun har dog set i bilagsmaterialet, at udenrigsminister Villy Søvndal i mere indirekte vendinger har drøftet dette med Yang Jiechi. Hun drøftede ikke mulige besøg med Villy Søvndal. Hun mindes ikke, at hun som statsminister fik en briefing om Danmarks Kinapolitik inden mødet med Yang Jiechi. Hun havde jo i forvejen et godt kendskab til Folkerepublikken Kina, og hun havde fulgt forhandlingerne om verbalnoten tæt. Hun har formentlig haft kontakt med både departementschef Christian Kettel Thomsen og departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen om Kina-anliggender. Det var formentlig ikke noget, de brugte lang tid på. Hun erindrer ikke begrebet "latent usikkerhed" anvendt i 2011, men der var vel altid en latent ustabilitet i forhold til specifikke lande. Forholdet til Folkerepublikken Kina blev siden 2009 løbende bedre. Hun besøgte Folkerepublikken Kina, det samme gjorde dronningen, og der kom for første gang et kinesisk statsbesøg til Danmark. Disse besøg samt de øvrige kulturelle udvekslinger understregede, at forholdet til Folkerepublikken Kina var blevet bedre.

Direktør i Udenrigsministeriet Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at den *"latente ustabilitet"* bestod i, at der havde været tre lavpunkter i 1989, 1997 og 2009 i forholdet til Folkerepublikken Kina, hvilket Danmark ikke havde oplevet i forhold til ret mange andre lande af denne vigtige karakter. Det var latent, idet man ikke havde været i stand til at undgå kriserne. Den latente ustabilitet afspejlede sig ikke i de danske holdninger i forhold til Folkerepublikken Kina. De skiftende regeringer havde således haft modet til at træde i karakter ved de lejligheder, hvor det havde været nødvendigt. Efter lang tids omtanke og analyse havde man fra dansk side valgt at gå ind i kriserne i 1989, 1997 og 2009 for at vise Folkerepublikken Kina, at man stod fast på sine principper.

Udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker indberetningen specifikt, men han husker forløbet. Kineserne ville sikre sig, at Danmarks nye regering ligeledes fastholdt ét-Kinapolitikken. Han holdt efterårsferie under udenrigsminister Yang Jiechi's besøg, hvorfor Claus Grube deltog i stedet for ham. Han afbrød sin ferie og var til briefing af udenrigsministeren kort før besøget, da han havde været med til at forhandle verbalnoten. I forberedelsen af ministeren havde de fokus på det politiske, og de tog udgangspunkt i håndakterne til mødet med baggrundsnotits og forslag til talepunkter. Villy Søvndal var udenrigsminister, og SF havde været med til at støtte verbalnoten.

Chefkonsulent Nis Lauge Gellert har for Tibetkommission II forklaret, at Asienkontoret ikke kendte baggrunden for, at den kinesiske udenrigsminister Yang Jiechi i oktober 2011 ville besøge Danmark. De spekulerede på, om det kunne være en fortrop for et større besøg, idet der i lang tid havde ligget en invitation til Folkerepublikken Kina om at komme på statsbesøg i Danmark. Uanset hvad var det et skridt fremad i opblødningen af forholdet mellem Danmark og Folkerepublikken Kina. Han er enig i overvejelserne i notitsen af 28. september 2011 om Folkerepublikken Kina's centrale betydning for Danmarks økonomi. Sådanne overvejelser påvirkede arbejdet i Udenrigsministeriet med at skabe et godt grundlag for et tæt økonomisk samarbejde med Folkerepublikken Kina. Man ønskede derfor blandt andet mange besøgsudvekslinger med Folkerepublikken Kina, herunder på højt niveau. I forbindelse med besøgene var alt til forhandling, herunder hvad der skulle fokuseres på, og hvad der skulle tales om, men det var aldrig til forhandling, om dansk lovgivning og grundloven skulle overholdes i noget som helst aspekt af afviklingen af besøgene, og det havde man en tæt dialog med kineserne om. Der ud over imødekom man kineserne, hvor det var muligt, og navnlig der hvor Danmark også selv kunne få noget ud af det. Der er ingen tvivl om, at kineserne er vanskelige med hensyn til deres fremsættelse af krav i forbindelse med besøg. Han oplevede ikke konkrete ønsker om det, men det giver sig selv, at kineserne gerne ville behandles på niveau med USA.

1. ambassadesekretær ved ambassaden i Beijing Mads Kjeldsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke mener at have været medforfatter til redegørelsen, men at mange af de omtalte emner blev drøftet indgående på ambassaden. Han tænker, at der med "den latente ustabilitet" sigtes til spørgsmålene om menneskerettigheder og Tibet, herunder Dalai Lama. Han husker ikke klart, i hvilket omfang der var nervøsitet på ambassaden for udviklingen i forholdet til Folkerepublikken Kina, men der var altid risikoen for, at forholdet til Folkerepublikken Kina i en eller anden udstrækning kunne sættes over styr. Der var elementer, som kunne komme op, der ville have indvirkning på det bilaterale forhold.

Særlig rådgiver Claus Perregard har for Tibetkommission II forklaret, at der var en meget stærk stemning, særligt hos departementschefen, den politiske direktion i Udenrigsministeriet og i Asienkontoret, af, at der ikke var noget, der måtte gå galt under besøget. Kineserne skulle ikke opleve noget, der kunne genere deres selvopfattelse, hvis der fx stod demonstranter ved kortegeruten, foran mødestederne eller tæt på, hvor pressen befandt sig. Ministeriet var samtidig urolig for, hvad Falun Gong kunne finde på i forbindelse med besøget. Besøget havde absolut topprioritet i ministeriet. Der er fare for, at han blander 2011 og 2012 sammen, men især departementschef Claus Grube var meget optaget af besøgets betydning for dansk erhvervsliv og for Danmarks relation til Folkerepublikken Kina. Den øverste ledelse udtrykte, at det værste, der kunne ske, var, at kineserne led ansigtstab under deres besøg.

Når ledelsen, herunder departementschef Claus Grube, brugte begrebet "*ansigtstab*", forstod han det som, at der skulle udvises kulturel hensyntagen og almindelig høflighed over for gæsten. Departementschef Claus Grube brugte også begrebet i en bredere politisk betydning, herunder også i forhold til Danmarks position. Kineserne måtte for enhver pris ikke føle, at besøget var en dårlig oplevelse. Claus Grube uddybede ikke, hvad han lagde i begrebet "*ansigtstab*", da Claus Grube sjældent var præcis i sine instrukser, og hans meldinger derfor kunne fortolkes bredt.

Fordi det var lykkedes ham at skærpe ministerens retorik i talepapiret om menneskerettighederne over for Folkerepublikken Kina, sænkede han sine parader en smule, og han tænkte ikke nærmere over, hvilken betydning det havde, at kineserne ikke måtte tabe ansigt. Han mindes ikke, at begrebet "*ansigtstab*" blev brugt i mails, men der blev både i 2011 og 2012 talt om det på gangene i Udenrigsministeriet. Han husker dog ikke, at direktør for udenrigspolitik Michael Zilmer-Johns eller presserådgiver Jean-Charles Ellermann-Kingombe omtalte begrebet. Kontorchef Martin Bille Hermann omtalte ansigtstab som led i en kulturel og faglig indsigt i kinesernes måde at anskue verden på. Han erindrer ikke, at kinesernes værdighed blev drøftet i den forbindelse.

Notits til udenrigsministeren af 6. oktober 2011 om risiko for blandt andet Falun Gong-demonstrationer

I en notits til udenrigsminister Villy Søvndal, cc. direktionen, af 6. oktober 2011 udarbejdet af Udenrigsministeriets ASI kontor[120] er anført blandt andet:

> "…
> Det er vurderingen, at selvom Udenrigsministeriet ikke formelt er medarrangør, vil en evt. uheldig afvikling af et arrangement i Eigtveds Pakhus nemt kunne falde tilbage på Udenrigsministeriet og Eigtveds Pakhus bør derfor ikke benyttes. Risici her kunne fx være mulige demonstrationer vedr. menneskerettighedsforhold i Kina, happenings og aktioner af Falun Gong medlemmer og endelig mulig kritik af Udenrigsministeriet for at værte/lægge hus til et lukket arrangement, hvor der ikke kan stilles kritiske spørgsmål.
> …"

Bekymringen for "happenings og aktioner af Falun Gong medlemmer" m.v. ved afvikling af arrangementet i Eigtveds Pakhus er gentaget i en opdatering af notitsen 14. oktober 2011 til udenrigsminister Villy Søvndal.

Departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grube har for Tibetkommission II forklaret, at "risici" kunne være demonstranter, og at han havde et møde med udenrigsministeren om forberedelsen af samtalen med Yang Jiechi. Han husker ikke det konkrete bilag, men det har været en del af forberedelsen. Samtalen med Yang Jiechi fandt sted i Eigtveds Pakhus. I Torvegade var der jævnligt demonstrationer. Overvejelserne om, hvor DIIS-foredraget skulle foregå, for at undgå *"risici … fx mulige demonstrationer…"* blev formentlig ikke drøftet med udenrigsministeren. Falun Gong-demonstrationen ved Udenrigsministeriet i Torvegade forløb stille og roligt, som det normalt gør, når Falun Gong og eksiltibetanere demonstrerer. Yang Jiechi's kortege kørte formentlig forbi demonstrationen, så den kinesiske udenrigsminister har ikke kunnet undgå at se den.

Chefkonsulent Nis Lauge Gellert har for Tibetkommission II forklaret, at notitsen omhandler et ret tidligt public diplomacy tiltag fra kinesisk side. Udenrigsministeriet ville ikke kunne lægge navn til at sponsorere et arrangement, hvor der ikke kunne stilles spørgsmål, og som nærmest ville være propaganda for Folkerepublikken Kina. Det anførte om demonstrationer var en del af den samlede overvejelse. Han husker ikke, om foredraget blev afholdt.

120 Asienkontoret

Under Yang Jiechi's besøg deltog denne i et møde med udenrigsministeren i Eigtveds Pakhus, og i den forbindelse blev de under mødet underrettet om, at der var en person med tilknytning til Falun Gong, som var blevet akkrediteret til det efterfølgende pressemøde.

Nordsjællands Politis lokale plan

Folkerepublikken Kina's udenrigsminister aflagde under opholdet besøg på den kinesiske ambassade den 20. oktober 2011. I den anledning skrev politikommissær Henrik Kildsgaard Jensen og vicepolitikommissær Steen Andersen, Nordsjællands Politi, i en lokal plan dateret 10. oktober 2011 vedrørende de lokale politimæssige foranstaltninger blandt andet:

> "…
> **HUSK:** Falun Gong demonstration ved den Kinesiske ambassade, Øregårds Alle overfor nr. 25, 2900 Hellerup i tidsrummet 1000-1215.
>
> **Strategi:** 1 patrulje fra Station Syd skal være til stede på adressen, Øregårds Alle 25 fra kl. 1115. Når den Kinesiske Udenrigsminister, med følge, spadserer fra ambassaden til residensen sikres det, at ingen griber forstyrrende ind.
> Når Udenrigsministeren er på residensen aftales det med livvagterne fra PET, om patruljen kan forlade stedet eller om patruljen skal forblive på stedet, til Udenrigsministeren har forladt residensen.
>
> **Opgave:**. Det er opgaven, at:
> - sikre at Udenrigsministeren uhindret kan komme til og fra lokaliteterne,
> - forhindre uvedkommende i at gribe forstyrrende ind i arrangementet.
>
> **Trusselsvurdering:** PET er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod den Kinesiske Udenrigsminister.
> …"

Trusselsvurdering af 12. oktober 2011 og senere

I en trusselsvurdering af 12. oktober 2011 udarbejdet af Politiets Efterretningstjenestes Center for Terroranalyse (CTA) er anført blandt andet:

"…
CTA, har pt. ingen efterretningsmæssige indikationer på terrorrelaterede trusler eller aktiviteter rettet mod den kinesiske udenrigsministers besøg i Danmark.
…
I Danmark tæller den kinesiske diaspora ca. 9767 personer. Ifølge de oplysninger som CTA er i besiddelse af, har der ikke tidligere været episoder, hvor kinesere bosiddende i Danmark har gennemført voldelige demonstrationer, eller på anden vis været involveret i negative aktiviteter rettet mod officielle danske eller kinesiske interesser.

I Danmark er der oprettet en støttekomité for Tibet. Støttekomitéen kan muligvis forsøge at arrangere en demonstration, hvis den forinden bliver bekendt med udenrigsministerens ankomst.
…
2.3 Omtale af statsbesøget i medierne

Det kan indvirke på truslen imod statsbesøget i hvor høj grad, og hvor tidligt, besøget bliver eksponeret i medierne. En massiv eksponering i medierne vil øge kendskabet til besøget blandt personer eller grupper, som måtte have en intention om at demonstrere eller planlægge terror.
…"

I trusselsvurdering og anbefalinger udfærdiget af Politiets Efterretningstjeneste (3. udgave) den 18. oktober 2011, udfærdiget af KF 0765 og sendt til OPA i Københavns Politi og Nordsjællands Politi er anført blandt andet:

"…
Trusselsvurdering
Politiets Efterretningstjeneste er ikke i besiddelse af oplysninger om konkrete trusler mod den kinesiske Udenrigsminister.

Opmærksomheden henledes dog på, at hvis besøget eksponeres tidligt i pressen, vil det øge kendskabet til besøget blandt personer eller grupper som f.eks. støttekomiteen for Tibet, som måtte have en intention om at demonstrere mod besøget.
…
- Politimæssig tilstedeværelse ved besøgsstederne fra før kortegens ankomst. (Af hensyn til evt. demonstrationer).

…"

Trusselsvurderingens andet afsnit er indføjet i 2. udgave af trusselsvurderingen, der er uforandret i 3. udgaven.

Københavns Politis operationsbefaling

Københavns Politi har oplyst, at der ikke foreligger operationsbefaling for dette besøg.

De taktiske befalinger

Trusselsvurderingen i Politiets Efterretningstjenestes trusselsvurdering og anbefalinger er helt eller delvis gengivet i de taktiske befalinger.

Intern mail i politiet af 18. oktober 2011 om patrulje ved Falun Gong demonstration

I en mail af 18. oktober 2011 fra politiassistent Finn Bach til vagtchefen er under emnet "Falun Gong demo 19/6 v/UM" anført blandt andet:

> "…
> Suppl. til ovennævnte Demo ifm med Kinas udenrigsministers besøg i Udenrigsministeriet. Der anmodes om politimæssig tilstedeværelse ved demonstrationen når eskorten/delegationen fra Kina passerer stedet. Når eskorten har passeret og indfundet sig i Udenrigsministeriet, kan patruljen forlade stedet.
> …"

Intern mailkorrespondance 19. oktober 2011 i Udenrigsministeriet om Falun Gong og Tibet demonstrationer ved Udenrigsministeriet

Den 19. oktober 2011 kl. 04.10 skrev ambassadesekretær Mads Kjeldsen til blandt andre kontorchef Martin Bille Hermann og chefkonsulent Nis Lauge Gellert, cc. blandt andre centerchef Sus Ulbæk, ambassadør Friis Arne Petersen og ambassaderåd Søren Jacobsen og videresendte en indkaldelse fra Anders Højmark Andersen, Støttekomitéen for Tibet, til "Demonstration imod Kinas overgreb i Tibet" med bemærkningen:

»…
Hvis ikke I har set den – Støttekomiteen for Tibet opfordrer til demonstration d.d. foran Udenrigsministeriet.
…«

Kontorchef Martin Bille Hermann svarede alle samme dag, den 19. oktober 2011 kl. 08.04.38 CET (06.04.38 UTC):

»…
Takker. Falun Gong har vist også meldt deres ankomst. Kineserne er klar over det. Dbh. Martin
…«

Kort efter, kl. 08.12.13 CET (06.12.13 UTC), videresendte kontorchef Martin Bille Hermann mailen til blandt andre viceprotokolchef Annette Lassen og konsul Helle Bilidt Halvorsen. Han skrev:

»…
Er denne her demonstration anmeldt til Politiet? Vi (og kineserne) ved at der bliver en Falun Gong-demo foran UM … Kommer denne til at finde sted samme sted?
…«

Konsul Helle Bilidt Halvorsen videresendte straks med en hastebesked til Politiets Efterretningstjeneste, cc. viceprotokolchef Annette Lassen og protokolchef Jette Nordam med bemærkning:

»…
Vores Asien-kontor har netop sendt nedenstående meddelelse.

Såfremt demonstrationen finder sted, ville man foretrække, at det sker på Torvegade.
…«

1. ambassadesekretær ved ambassaden i Beijing Mads Kjeldsen har for Tibetkommission II forklaret, at han var på Støttekomitéen for Tibets mailingliste og derfor fik mailen tilsendt bcc. Han havde været på mailinglisten i mange år, også inden han kom ud på ambassaden. Han havde haft flere møder med Anders Højmark Andersen og havde et vældig fint forhold til ham. Han var i dialog med Anders Højmark Andersen både før, han kom til ambassaden, og mens han var på ambassaden. Dialogen omfattede ikke demonstrationer. Han videresendte den 19. oktober 2011 mai-

len til blandt andre Martin Bille Hermann cc. Friis Arne Petersen og andre ansatte på ambassaden. Formålet var at orientere Asienkontoret, idet det havde tilknytning til Yang Jiechi's besøg, og kopien til de ansatte på ambassaden var almindelig orienteringspraksis. Al information med tilknytning til besøget havde relevans. Der var ikke nogen nedre grænse, og han videregav derfor informationen. Han havde ikke nødvendigvis nogen forventning om, at der ville blive ageret på mailen.

Særlig rådgiver i Udenrigsministeriet Claus Perregaard har for Tibetkommission II forklaret, at han blev medlem af Støttekomitéen for Tibet mange år før, han blev udenrigsministerens særlige rådgiver, og han har mødt Dalai Lama flere gange. Han gjorde ikke noget for at holde sit medlemsskab hemmeligt for nogen. Han ved ikke, om departementschef Claus Grube eller direktør for udenrigspolitik Michael Zilmer-Johns kendte til det. Han havde en telefonsamtale med formand for komiteen Anders Højmark forud for mødet, men han er ret sikker på, at den gik ud på at fortælle om ændringerne i Villy Søvndals talepapir til samtalen med Yang Jiechi. Han mener, at han godt kunne adskille sit medlemskab af støttekomitéen fra sin rolle som særlig rådgiver. Han erindrer en diskussion om eventuelle demonstranters placering i forhold til den kinesiske delegation, herunder om de skulle stå ved indgangen til Udenrigsministeriet eller ved Pakhuset, og om demonstranterne kunne flyttes. Der blev ligeledes talt om, at kineserne ikke skulle gå fra bilkortegen og direkte ind i en demonstration. Han husker ikke, at snakken herom fyldte særligt meget, og det foregik ret uformelt. Der lå ikke en slagplan for håndteringen af demonstranter, men man afventede i stedet at se, hvor mange demonstrationsanmeldelser der kom. Han mindes, at departementschef Claus Grube, direktør for udenrigspolitik Michael Zilmer-Johns, chefen for Asienkontoret, måske presserådgiver Jean-Charles Ellermann-Kingombe, og formentlig særlig rådgiver Thomas Bro Sæhl deltog i drøftelserne, men ikke at udenrigsminister Villy Søvndal deltog. Idet han selv havde en kritisk tilgang på en række udenrigspolitiske spørgsmål, tror han ikke, at han ikke blev involveret i alle drøftelserne herom.

København Politis meldeblanketter 19. oktober 2011

I meldeblanket for København Politi vedrørende Marriott Copenhagen er under 19. oktober 2011 kl. 08.35 anført:

> "…
> patrulje på plads på stedet kl. 1330 - skal sikre at Kinas udenrigsminister kan køre uhindret fra hotellet til møde - Vær opmærksom på at FALUN GONG

> stort set ALTID stiller op og demonstrerer - underretning om dette til valgt patrulje
> …"

Den kinesiske udenrigsminister Yang Jiechi landede i Københavns Lufthavn, Kastrup, den 19. oktober 2011 kl. 13.13 med afgang fra lufthavnen kl. 13.33.

I meldeblanket for Københavns Politi vedrørende Asiatisk Plads 2 [Udenrigsministeriet] er under 19. oktober 2011 kl. 14.56 anført:

> "Der er 2 tilladelser til DEMO, "mod forfølgelsen af Falun Gong" --- "Protest mod Kinas overgreb i Tibet"."

Kl. 15.01 er noteret:

> "Fra 1600 til 1700 skal vi være til stede med CD-vogn foran demonstranterne, når den Kinesiske Udenrigsminister kører forbi omkring kl. 1630…"

Kl. 16.34 er noteret:

> "cd07: på palds: 13 demonstranter."

Kl. 17.22 er noteret:

> "cd07: 10 demonstranter anmodet om at tilslutte sig den øvrige demo – hvilket man efterkom"

Kl. 17.53 er noteret:

> "cd07 – alt roligt stadig samme antal"

Viceprotokolchef Annette Lassen har for Tibetkommission II forklaret, at hun kørte med i kortegerne i stort set alle de 18 besøg fra Folkerepublikken Kina, som hun var involveret i. I forbindelse med kortegekørslen har hun set demonstrationer, herunder foran Udenrigsministeriet ved Knippelsbro, Torvegade, da den kinesiske udenrigsminister var på besøg i 2011. Kortegen kom kørende fra Christiansborg over Knippelsbro. Hun husker ikke, om den kinesiske protokolchef var med i samme bil som hende. Demonstranterne havde flag og megafoner mv. Mødet blev holdt i Eigtveds Pakhus, hvorfra man hverken kunne se eller høre demonstranterne. Demonstrationen blev ikke kommenteret af kineserne, og Protokollen modtog ikke efterfølgende en reaktion herpå fra kineserne.

Korrespondance i Udenrigsministeriet og Statsministeriet under og efter pressekonferencen 19. oktober 2011 i anledning af, at der var repræsentanter for Falun Gong blandt journalisterne

Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Yang Jiechi mødte den 19. oktober 2011 udenrigsminister Villy Søvndal. Under mødet skrev konsulent Tue Krarup-Pedersen i en mail til departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen og kontorchef Lisbet Zilmer-Johns, begge Statsministeriet, kl. 18.19.59:

> "…
> Emne: OBS presse
>
> Krise. Falungong reps blandt journalister udenfor. Chn ønsker nu ej pressemoede. Vh tue
> …"

Kontorchef Lisbet Zilmer-Johns svarede med et spørgsmål om, hvordan de var blevet akkrediteret, og konsulent i Udenrigsministeriet Tue Krarup-Pedersen svarede kl. 19.12.32 (CET) (kl. 17.12.32 UTC):

> "…
> Havde aabenbart pressekort og derfor lukket ind af prs. Umers linje[121]: yang har haft lang rejse og bilateralt moede 30min over tid. Derfor yang ej med til pressemoede. Alt idyl her under middag.
>
> Har orienteret Ulrik og Lea. Burde ikke kunne ske hos os, da by invitation only. Men betjente anmodes om noeje at tjekke hvem der lukkes ind. Vh T
> …"

Ambassadør Friis Arne Petersen har for Tibetkommission II forklaret, at han ledsagede Yang Jiechi på rejsen fra Beijing til København og deltog i udenrigsminister Villy Søvndals møde med Yang Jiechi. Han kørte ikke med i kortegen til Eigtveds Pakhus, hvor mødet skulle holdes, idet han sammen med blandt andre Villy Søvndal havde et møde en time før, hvor de gennemgik mødeemnerne. Mødet forløb godt. Yang Jiechi var i Danmark for at høre, om den nye regering fortsatte den hidtidige ét-Kinapolitik. Det gode forløb af mødet set fra dansk side skyldtes blandt andet, at man fik spurgt til, hvorfor kineserne ikke forhandlede mere med tibetanerne, og man fik rejst menneskerettighedsspørgsmålet.

121 Pressekontoret, udenrigsministerens presselinje

De samtidige begivenheder med en akkrediteret journalist med tilknytning til Falun Gong til det efterfølgende pressemøde håndteredes uden for af pressekontoret, mens han sad i mødet, og han har mest kendskab til det fra sin læsning herom i aviserne. Han ved ikke meget mere om det, end at Villy Søvndal holdt pressemødet alene, og da den kinesiske udenrigsminister senere efter middagen holdt pressemøde, var den omhandlede journalist åbenbart gået hjem, da han var blevet træt af at vente. Han var i øvrigt så optaget af mødet, at han ikke agerede i forhold til denne situation.

Konsulent i Statsministeriet Tue Krarup-Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at han deltog som observatør i mødet i Eigtveds Pakhus mellem udenrigsministeren og Yang Jiechi. Deltagelse som observatør under udenrigsministerens møder med en besøgende er sædvanligt, når statsministeren også skal møde den besøgende. Mødet forløb godt, men pludselig kom en person fra den kinesiske ambassade eller delegation ind i lokalet. Der blev udvekslet oplysninger på kinesisk, og yderligere en person fra Yang Jiechi´s stab kom ind og deltog i samtalen. Ifølge kineserne var der blevet lukket Falun Gong-aktivister ind blandt de akkrediterede journalister, som skulle deltage i det efterfølgende pressemøde. Kineserne gav ham indtryk af, at aktivisterne uretmæssigt havde tilegnet sig pressekort. Han undersøgte det ikke nærmere, og han havde ikke noget med det at gøre. Han holdt blot øje ved sidelinjen. Hændelsen havde den konsekvens, at Yang Jiechi ikke ønskede at deltage i det efterfølgende pressemøde, som det ellers var planlagt. Han husker det som, at det herefter alene var udenrigsminister Villy Søvndal, der deltog i pressemødet. Der var ingen dramatik herom.

Særlig rådgiver i Udenrigsministeriet Claus Perregaard har for Tibetkommission II forklaret, at Asienkontoret udarbejdede til brug for samtalen med den kinesiske udenrigsminister et talepapir til Villy Søvndal, hvis indhold lå meget langt fra de synspunkter, som Villy Søvndal havde givet udtryk for før regeringsdannelsen. Da han var uenig i talepapirets linje, udarbejdede han et nyt talepapir, som var mere Kina-kritisk og i større grad omtalte menneskerettigheder og Tibet, og det blev dét, som Villy Søvndal anvendte. Efterfølgende blev det anerkendt i huset, og flere sagde, at det var, så langt man kunne gå i forhold til Folkerepublikken Kina. SF befandt sig på det tidspunkt i en svær periode med massiv modvind som følge af en diskussion om løftebrud, så det var afgørende at fortælle pressen, at retorikken over for Folkerepublikken Kina var blevet skærpet. Han havde forud herfor accepteret, at slagsmålet om ét-Kinapolitikken var tabt, da der var et massivt politisk flertal herfor.

Han var til stede under Villy Søvndals middag og samtale med udenrigsminister Yang Jiechi. Han noterede sig, at Villy Søvndal brugte hans formuleringer fra talepapiret, og herunder særligt én sætning fra talepapiret, hvor udenrigsministeren sagde, at Danmark ikke blandede sig i, hvem Folkerepublikken Kina havde af gæ-

ster, hvorfor Folkerepublikken Kina heller ikke skulle blande sig i, hvem der besøgte Danmark. Han tænkte i høj grad på Dalai Lama og på andre, der repræsenterede eksiltibetanske forhold, da han skrev vendingen i talepapiret.

Konsulent i Statsministeriet Tue Krarup-Pedersen orienterede i en mail af 19. oktober 2011 kl. 23.00 departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen og kontorchef Lisbet Zilmer-Johns, begge Statsministeriet, om forløbet af udenrigsminister Villy Søvndals møde med Folkerepublikken Kina's udenrigsminister Yang Jiechi's besøg samme dag.

Af orienteringen fremgår blandt andet:

> "…
> … Forløbet af mødet var som følger: 1. møde, 2. pressemøde, 3. middag og 4. pressemøde. Det var en betydelig udfordring, da nyheden indløb under det indledende møde, at falungong-aktivister havde fået adgang til presselokalet umiddelbart uden for mødelokalet. Yang ønskede ikke at tage chancer og takkede pænt nej til at mødes med dele af presse. En model, som blev foreslået af UM'er, der naturligvis havde et behov for at møde den fremmødte presse. På TV ser man derfor Yang blot sige "great meeting," idet han hurtigt passerer forbi pressen, mens UM'er efterfølgende møder pressen inden middagen. Middagen forløb dog i god atomsfære og bar ikke præg af incidentet. Det lykkedes - som det også fremgår på TV - at sikre et efterfølgende møde med pressen og Yang, da man havde vished for, at der ikke ville være aktivister tilstede.
>
> Følgende af relevans for samtalen med STM'er i morgen skal fremhæves (referat fra UM følger senere):
>
> "
> **Ét-Kina-politikken:**
> UM'er slog fast, at DK's ét-Kina politik er urokkelig og uafhængig af skiftende flertal i FT. Han var klar over, at Tibet var et meget følsomt emne for Kina; men spurgte hvordan man agtede at få gang i den i 2010 strandede dialog med Dalai Lama.
>
> Yang værdsatte DK's støtte til ét-Kina-politikken. Politikken var for Kina fundamental ift. at udbygge relationerne til ethvert land i verden. Det dansk-kinesiske forhold stagnerede i et halvt år i 2009 netop pga. dette spørgsmål. Yang var derfor meget tilfreds med den dansk-kinesiske aftale [verbalnoten], hvoraf det fremgår, at DK ikke støtter tibetansk uafhængighed [dvs. en positiv gengivelse

fra Yang, da verbalnoten jo taler om, at DK "modsætter" sig tibetansk selvstændighed – min bem.]. Yang hilste velkommen, at regeringen havde afholdt sig fra at møde Dalai Lama under dennes besøg i DK tidligere i år. Kinesiske myndigheders dialog med Dalai Lama fandt i øvrigt fortsat sted.

Yang oplyste derpå, at den nye "såkaldte tibetanske premierminister" **Sangay agtede at besøge DK i november eller december i år.** Sangays formål med et sådant besøg var at sabotere forholdet mellem DK og Kina. Yang udtrykte klar forhåbning om, at man fra dansk side ville håndtere en evt. henvendelse fornuftigt ("handle prudently," jf. sprogbrugen fra verbalnoten) – dvs. at der ikke blev arrangeret møder med repræsentanter fra den danske regering.

UM'er svarede på spørgsmålet om evt. besøg af Sangay, at han var meget opmærksom på kinesiske synspunkter i denne sag og tillagde disse vægt. Men ligesom den kinesiske regering selv besluttede, hvem man ville mødes med, valgte den danske regering også, hvem man ville mødes med som det sømmer sig for selvstændige stater. Han tilføjede, at regeringen ikke havde modtaget en anmodning fra Sangay. Såfremt en anmodning blev fremsat fra tibetansk side, ville regeringen svare "i overensstemmelse med de beslutninger man havde truffet.
…"

Departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen, Statsministeriet, videresendte samme aften kl. 23.15.04 (CET) (kl. 21.15.04 UTC) mailen med referatet til departementschef Christian Kettel Thomsen, cc. kontorchef Lisbet Zilmer-Johns, kontorchef Tobias Elling Rehfeld m.fl., alle Statsministeriet, med følgende bemærkning:

"…
Klog håndtering af mødet med kinesiske UMer, herunder presseincidentet, jf Tues referat nedenfor. Tobias: Har du mulighed for at maile/lægge kopi af denne til STMer[122] inden mødet i morgen? Vil være godt for STMer at kende nedenstående forløb.
Mvh Ulrik
…"

Departementschef Christian Kettel Thomsen, Statsministeriet, svarede hertil den 20. oktober 2011 kl. 07.03.11:

122 Helle Thorning-Schmidt

»…
svarer stm det samme i ft besøg tibet premier? mvh ckt
…«

Hvortil departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen, Statsministeriet, svarede den 20. oktober 2011 kl. kl. 05.34.52 UTC (07.34. 52 CET):

»…
Ja
…«

I en mail senere samme dag efter statsministerens[123] møde med den kinesiske udenrigsminister orienterede departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen, Statsministeriet, dog departementschef Christian Kettel Thomsen om, at spørgsmålet ikke kom op.

Kontorchef Tobias Elling Rehfeld, Statsministeriet, videresendte den 20. oktober 2011 kl. 07.27.06 departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsens mail af 19. oktober 2011 kl. 23.15.04 og konsulent Tue Krarup-Pedersens referat af udenrigsministrenes møde til statsminister Helle Thorning-Schmidt med bemærkning om, at det var:

»…
Til orientering inden dagens møde med den kinesiske udenrigsminister.
…«

Statsministeren svarede den 20. oktober 2011 kl. 07.46.11. (CET) (kl. 05.46.11 UTC):

»…
Super tak
…«

Departementschef i Statsministeriet Christian Kettel Thomsen har for Tibetkommission II forklaret, at for 15 til 20 år siden var der enkelte dele af presseområdet, som lå under Statsministeriets ressort, og der var et billede af, at statsministeren var pressens minister, således at statsministeren var ansvarlig, hvis der opstod principielle spørgsmål på presseområdet. Han var også selv til møder med repræsentanter for pressen og statsministeren i sin første tid i Statsministeriet. Der er ikke i dag no-

123 Helle Thorning-Schmidt

get, der lovgivnings- eller ressortmæssigt knytter Statsministeriet til presseområdet. Pressen hører nu under Kulturministeriet og til dels under Justitsministeriet.

Han husker ikke meget om pressemødet den 19. oktober 2011, hvor udenrigsminister Villy Søvndal og Folkerepublikken Kina's udenrigsminister skulle deltage. Det, der står tilbage, er, at det var et spørgsmål, om den kinesiske udenrigsminister ville deltage, hvis nogle Falun Gong journalister deltog i pressemødet. Han har ikke yderligere erindring om forløbet, end hvad der fremgår af mailkorrespondancen af 19. oktober 2011 mellem Tue Krarup-Pedersen og Lisbet Zilmer-Johns. Det giver sig selv, at man var nødt til at lukke Falun Gong journalisterne ind, da de var akkrediterede, og at det indebar, at den kinesiske udenrigsminister ikke ville deltage i pressemødet. Han husker ikke, om han selv havde en drøftelse med statsminister Helle Thorning-Schmidt i forlængelse af ministersekretær Tobias Elling Rehfelds videresendelse 20. oktober 2011 til statsministeren af Tue Krarup-Pedersens referat af forløbet i mail af 19. oktober 2010.

Når man i Statsministeriet arrangerede et pressemøde med deltagelse "by invitation only", ville det være af hensyn til, at det var vigtigt med et fælles pressemøde, og det stod klart, at det ikke var muligt, hvis man lukkede alle ind. Det var den afvejning, der blev foretaget. Dette var ikke bare i forhold til besøg fra Folkerepublikken Kina. Det gjaldt også en del andre lande, herunder fx Tyrkiet, hvor der under et besøg af præsident Erdogan var en episode med ROJ TV, hvor Erdogan tilsvarende undlod at deltage.

Han vil ikke tro, at han i lyset af forløbet havde en drøftelse med Ulrik Vestergaard Knudsen om den fremtidige håndtering af pressemøder. Sådanne spørgsmål må løses i situationen ud fra de konkrete omstændigheder. Udgangspunktet er den sædvanlige danske håndtering af pressemøder, men når der er besøg af nogen, som har en anden holdning, må man finde en balance, og det er svært at fastlægge en generel balance. Han hørte ikke i forbindelse med pressemødet omtalt, at den kinesiske udenrigsminister skulle undgå at "tabe ansigt" eller lignende.

Kontorchef i Statsministeriet Lisbet Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at forløbet skal ses i lyset af, at man fra kinesisk side reagerede stærkt på, at Falun Gong journalisterne var til stede. Man valgte derefter ifølge korrespondancen en model, hvor først den danske udenrigsminister havde et møde med pressen, og senere havde Yang Jiechi alene et møde med pressen. Hun er ikke klar over, hvordan det kom i stand. Hun har ikke haft pressehåndtering under sit område. Grundlæggende er principperne naturligvis, at man i Danmark er åbne over for pressen, og at der ikke sker forskelsbehandling af pressefolk. Det var vigtigt, at statsministeren var orienteret om en episode som denne, og det er derfor, at Ulrik Vestergaard Knud-

sen bad om, at statsministeren fik kopi af Tue Krarup-Pedersens beskrivelse af forløbet m.m.

Det materiale, som Tibetkommission II har modtaget, indeholder ikke oplysninger om episoder i øvrigt af interesse for undersøgelsen i forbindelse med besøget.

Kinesisk takkebrev af 25. oktober 2011

Efter besøget skrev Folkerepublikken Kina's ambassadør i Danmark den 25. oktober 2011 til departementschef Claus Grube, Udenrigsministeriet, blandt andet:

> "…
> My sincere thanks also go to your colleagues from Danish Ministry of Foreign Affairs for their kind assistance in the political preparation and thoughtful protocol and security arrangement for the delegation.
> …"

Referat af møde 25. oktober 2011 mellem ASI-chefen og Folkerepublikken Kina's ambassade til evaluering af udenrigsministerens drøftelser med Folkerepublikken Kina's udenrigsminister

Den 26. oktober 2011 kl. 10.50 sendte fuldmægtig Anne Dorothea Bruun Aubry, Udenrigsministeriet, til kontorchef Martin Bille Hermann, Udenrigsministeriet, et udkast til referat af et møde dagen før mellem ASI-chefen, dep. head of mission fra den kinesiske ambassade, Gu Hui, og afsenderen. Mødets emne var evaluering af udenrigsminister Yang Jiechi's drøftelser med udenrigsminister Villy Søvndal den 19. oktober 2011. I referatet er oplyst blandt andet:

> "…
> Strategiske partnerskab og udvikling af forholdet. Gu Hui udtrykte en stor tak fra kinesisk side for det vellykkede besøg af kinesisk udenrigsminister Yang Jiechi. Yang havde været meget tilfreds med besøget hos UMen, der havde bekræftet, at Danmark ligesom Kina lagde vægt på udviklingen af det strategiske partnerskab bl.a. på en række konkrete samarbejdsområder.
> …
> Menneskerettigheder og Tibet. … Endelig bemærkede man fra kinesisk side, at den eneste konkrete case, som Yang havde valgt at tage op under det bilaterale møde var Lobsang Sangays kommende besøg i Europa. Det sagde noget om emnets følsomme karakter. ASI-chefen tilkendegav, at man var klar over den

vægt, som emnet blev tillagt fra kinesisk side. Fra dansk side satte man pris på, at Kina og Danmark som partnere kunne drøfte også vanskelige områder som netop Tibet og menneskerettigheder.

Mht. de mere generelle forberedelserne op til besøget havde man fra den kinesiske ambassade sat stor pris på samarbejdet med UM og fundet det yderst positivt, at UM/ASI dagen inden mødet havde givet en nærmere briefing af den danske tilgang til dagsorden. Det havde sikret forventningsafstemning og minimeret risikoen for misforståelser/ubehagelige overraskelser fsva. håndteringen af de forskellige emner.
…"

Den 26. oktober 2011 kl. 17.07 sendte fuldmægtig Anne Dorothea Bruun Aubry, Udenrigsministeriet, dette referat til blandt andre departementschef Claus Grube, den udenrigspolitiske direktør Michael Zilmer-Johns, ambassadør Friis Arne Petersen, Direktionssekretariatet, Ministersekretariatet, særlig rådgiver Thomas Sæhl Sørensen, særlig rådgiver Claus Perregaard, presserådgiver Jean-Charles Ellermann-Kingombe, centerchef Sus Ulbæk, protokolchef Jette Nordam, ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassadesekretær Mads Kjeldsen, viceprotokolchef Annette Lassen, kontorchef Martin Bille Hermann og chefkonsulent Nis Lauge Gellert, alle Udenrigsministeriet.

Få minutter senere, kl. 17.14, sendte fuldmægtig Anne Dorothea Bruun Aubry, Udenrigsministeriet, til en mindre gruppe i Udenrigsministeriet, herunder departementschef Claus Grube, ambassadør Friis Arne Petersen, kontorchef Martin Bille Hermann, særlig rådgiver Thomas Sæhl Sørensen, særlig rådgiver Claus Perregaard, presserådgiver Jean-Charles Ellermann-Kingombe, centerchef Sus Ulbæk og chefkonsulent Nis Lauge Gellert, følgende supplement:

"…
Presse: Der blev fra kinesisk side udtrykt en særlig tak til UMs professionelle og fleksible håndtering in situ af situationen fsva. Falun Gong-aktivister på pressemødet. Falun Gong havde også tidligere været et problem ift. presseadgang i Danmark. Bl.a. i 2009, da Wen Jiabao deltog i COP15 i Bella Centret. Man var fra kinesisk side helt bevidst om den frie danske presse, men ville gerne undgå, at noget lignende skete igen - f.eks. ifm et højniveaubesøg. ASI-chefen påpegede dansk tilfredshed over, at begge udenrigsministre alligevel fik mødt pressen efter middagen og bekræftede, at det også var i dansk interesse (og en aktiv overvejelse i UM), hvordan man fremadrettet kunne tackle lignende situationer inden de opstod.
…"

Kl. 17.23.20 samme dag sendte fuldmægtig Anne Dorothea Bruun Aubry, Udenrigsministeriet, endvidere referatet med supplement til konsulent Tue Krarup-Pedersen, Statsministeriet, og han videresendte samme dag kl. 15.42.06 UTC (17.42.06 CET) mailen til departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen og kontorchef Lisbet Zilmer-Johns, begge Statsministeriet, med besked om:

> "…
> mange flotte superlativer til um. kinesiske ambraad bedt om moede i naermeste fremtid. mon ikke vi faar mindst ligeså godt review for stmens snorlige og falungongfrie performance. Vh tue
> …"

Konsulent i Statsministeriet Tue Krarup-Pedersen har for Tibetkommission II forklaret, at hans mail er skrevet som en "comic relief" efter nogle meget hektiske dage. Det var en intern mail, og han mente ikke noget særligt med det. Han gætter på, at han hentydede til, at der ikke var opstået samme problem med forlydende om aktivister under statsministerens møde med Yang Jiechi. Han tillagde ikke sin mail særlig stor værdi. Han husker ikke nærmere, hvad han mente med den.

Presserådgiver Jean-Charles Ellermann-Kingombe har for Tibetkommission II forklaret, at det var helt normalt, at danske og kinesiske embedsmænd havde en fælles efterfølgende evaluering af drøftelserne mellem den danske og den kinesiske udenrigsminister som gengivet i mailen. Således var det helt sædvanligt, at man på embedsmandsniveau mødtes hurtigt efter ministermøder for at samle op herpå. Det var på disse efterfølgende møder, at man skulle udmønte de aftaler, som ministrene havde indgået.

Han ved ikke, hvorfor man fra Asienkontorets side valgte samme dag kort tid efter udsendelsen af den første mail at sende et supplement om "*Presse*" til en mere snæver kreds, som han var en del af. Efter hans opfattelse var der ikke noget følsomt i supplementet. Situationen havde været følsom, mens den stod på, men referatet var ikke følsomt.

Den omtalte situation var, at der i forbindelse med mødet i Eigtveds Pakhus mellem Villy Søvndal og Yang Jiechi skulle være et pressemøde. Mødet mellem ministrene var planlagt således, at der først skulle være et arbejdsmøde og i direkte forlængelse heraf skulle der være en arbejdsmiddag. Pressemødet, der skulle være mellem arbejdsmødet og middagen, blev faciliteret af Protokollen og Kommunikationskontoret, som inden mødet havde udsendt en pressemeddelelse blandt andet med oplysning om pressemødet. Af oplysningerne om pressemødet fremgik blandt andet reglerne for pressemødet, herunder at der skulle medbringes pressekort. Som han

husker det, var der ikke nogen særlige begrænsninger i reglerne for journalisternes fremmøde. Pressetilladelserne blev dengang typisk håndteret i IPC (International Press Centre), som fordelte pressekort bredt til både danske og internationale journalister. Han sad selv med til arbejdsmødet mellem de to udenrigsministre og blev på et tidspunkt kaldt ud, idet der var opstået en situation i lokalet, hvor pressemødet skulle holdes, og pressen var forsamlet. Situationen var, at en person med pressekort havde tilkendegivet et tilhørsforhold til Falun Gong. Han mener, at tilkendegivelsen var i form af den T-shirt, som personen havde på. Det var der nogle kinesere, som følte sig presset af, og de havde et stærkt ønske om, at der blev gjort noget ved det. Han blev kaldt ud til situationen, idet han havde med presse at gøre. De fik forklaret for kineserne, at de ikke kunne sende en person med pressekort bort fra pressemødet. Efter en del drøftelser stod det klart, at Yang Jiechi ikke ønskede at gennemføre pressemødet mellem arbejdsmødet og middagen. Det blev blandt andet begrundet med, at Yang Jiechi var fløjet til Danmark samme dag og var træt. Derfor blev det aftalt, at Yang Jiechi ville gå direkte fra arbejdsmødet til middagen, mens Villy Søvndal, som havde behov for at møde pressen og svare på kritiske spørgsmål, tog pressemødet alene. Pressemødet varede 15-20 minutter, hvorefter Villy Søvndal gik videre til middagen ca. kl. 18.30.

Middagen forløb vældig godt, og den trak ud. De havde ikke sendt pressen hjem, idet der ikke var sagt noget om, at der ikke kunne komme et senere uannonceret fælles pressemøde, men det meste af pressen, herunder personen med tilhørsforhold til Falun Gong, var helt naturligt gået, da middagen var forbi ca. kl. 20.30. Som han husker det, var der kun TV2 og måske to skriftlige medier tilbage på det tidspunkt. Det blev herefter besluttet, at ministrene på vej fra middagen tog et hurtigt door-step i form af et kort uformelt, improviseret pressemøde med den resterende presse.

Han ved ikke, hvordan man fra Asienkontorets side havde i tankerne, at man fremadrettet skulle *"… tackle lignende situationer inden de opstod…"* som nævnt i supplementet, ligesom han ikke kan sige, hvordan det skulle være muligt, men han ved, at holdningen var, at der skulle være ligebehandling af pressen, og det kunne ikke ske ved manglende tildeling af pressekort, da kompetencen hertil lå uden for Udenrigsministeriet. Konsekvensen kunne godt blive, at man måtte afstå fra at holde fælles pressemøde i forbindelse med et besøg, som han mener, at det også skete i forbindelse med, at Anders Fogh Rasmussen havde besøg af Erdogan fra Tyrkiet, men det kunne ikke blive en konsekvens, at man ikke fra dansk side stillede sig til rådighed for den frie kritiske presse.

Særlig rådgiver i Udenrigsministeriet Thomas Bro Sæhl har for Tibetkommission II forklaret, at han dengang ingen indsigt havde i, hvad kineserne forstod ved *"ubehagelige overraskelser"*, og ikke studsede over det, der stod i mailen herom. Han kendte

stort set heller ingen ting til den situation, der er beskrevet i supplementet. Ansvaret for etablering og organisering af pressemøder samt arbejdet hermed lå hos pressechefen, Jean Charles Ellermann-Kingombe, og dennes medarbejdere i presseenheden. Det var ikke en del af hans arbejde. Han havde ikke selv været til stede i forbindelse med Villy Søvndals møde med Yang Jiechi og deltog ikke i drøftelser af, *"hvordan man fremadrettet kunne tackle lignende situationer inden de opstod"*.

Referat af 23. november 2011 fra ambassaden i Beijing til Udenrigsministeriet og Statsministeriet af en samtale 22. november 2011 mellem ambassadøren og generaldirektør Li

Ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, sendte den 23. november 2011 til blandt andre departementschef Claus Grube, udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns, protokolchef Jette Nordam, kontorchef Martin Bille Hermann, chefkonsulent Nis Lauge Gellert, ambassadør Friis Arne Petersen, ambassadesekretær Mads Kjeldsen, departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen, kontorchef Lisbet Zilmer-Johns og konsulent Tue Krarup-Pedersen et referat af en samtale 22. november 2011 mellem ambassadør Friis Arne Petersen og generaldirektør Li, hvori blandt andet er anført:

> "…
> **Besøget af udenrigsminister Yang i Danmark**
> Li kvitterede herefter for, hvad man fra kinesisk side betegnede, som et meget vellykket besøg af udenrigsminister Yang i Danmark. Det var Li's opfattelse, at besøget var kommet på et vigtigt tidspunkt og havde bidraget til at udbygge de bilaterale forbindelser samtidig med at kontinuiteten var sikret.
>
> Danmark og Kina havde efter kinesisk opfattelse opnået en fælles forståelse for centrale spørgsmål på en lang række områder, og fra kinesisk side håbede man, at momentum i udviklingen af det bilaterale forhold ville fortsætte uforstyrret.
>
> Ambassadøren takkede for den positive vurdering af Yang's besøg i Danmark, som man fra dansk side fuldt ud delte. Fra dansk side var man også enige i, at besøget var kommet på et vigtigt tidspunkt og skulle udnyttes til at fremme de bilaterale relationer yderligere.
> …
> **Lobsang**
> Li spurgte efter mødet på vej ud af udenrigsministeriet om der var nyt i forhold til besøget af Lobsang i Danmark. Ambassadøren svarede, at den danske hold-

> ning var som udenrigsministeren[124] havde redegjort for under samtalen med Yang i København.
> …"

1. ambassadesekretær ved ambassaden i Beijing Mads Kjeldsen har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke deltog i mødet med generaldirektør Li. Når man fra kinesisk side betegnede besøget som "meget vellykket", var det fra kinesisk side udtryk for, at besøget var forløbet godt og uproblematisk, og at man havde haft nogle gode møder med godt indhold. Han tror ikke, at man ud fra Li's tilkendegivelse kan lægge til grund, at der ikke har været ting, som var problematiske for Folkerepublikken Kina i forbindelse med besøget. I kinesisk optik er det med til at gøre besøget vellykket, hvis kineserne ikke konfronteres med demonstrationer fra Støttekomitéen for Tibet og Falun Gong-medlemmer, men kineserne er godt klar over, hvordan forholdene er i det land, som de besøger. Han husker ikke, om der konkret fandt demonstrationer sted i forbindelse med Yang Jiechi's besøg i Danmark.

8.4.4.3 Overvejelser i Udenrigsministeriet vedrørende besøg af Lobsang Sangay

Mailkorrespondance 10. maj til 6. oktober 2011 vedrørende besøg af Lobsam Tripa/Lobsang Sangay, Tibet

Chefkonsulent Nis Lauge Gellert, Udenrigsministeriet, informerede i mail af 10. maj 2011 en række personer i Udenrigsministeriet, herunder den udenrigspolitiske direktør Michael Zilmer-Johns, departementschef Claus Grube, ambassadør Friis Arne Petersen, ambassaderåd Søren Jacobsen, ministersekretariatschef Lars Gert Lose, ambassadesekretær Mads Kjeldsen, protokolchef Jette Nordam og kontorchef Martin Bille Hermann, om et møde samme dag med 1. ambassadesekretær Zhang Zhen. Af orienteringsmailen fremgår blandt andet:

> "…
> I forbindelse med et møde d.d. med 1. ambassadesekretær Zhang Zhen, der primært handlede om den aktuelle situation omkring Kirti-klosteret i Kina (jf. svarudkast på URU[125] 176), drøftedes på ambassadens foranledning tillige det bilaterale forhold, håndteringen af Tibet og Taiwan samt endelig Falun Gong bevægelsens aktiviteter i Danmark.
> …

124 Villy Søvndal
125 Udenrigspolitisk Udvalg

Efter instruktion sagde ambassaden, at spørgsmål relateret til Tibet berørte Kinas 'kerneinteresser', og et evt. besøg af Lobsam Tripa i Danmark selvsagt ville være særdeles følsomt. Man forventede således, at man fra dansk side

- ikke ville tillade et officielt besøg i Danmark af Lobsam Tripa,
- at man ikke i nogen form eller i nogen kapacitet ville gennemføre kontakter til LT, og
- at man ikke ville facilitere separatistiske eksiltibetanske aktiviteter i Danmark.

Ambassaden ønskede også at benytte lejligheden til at minde om, at Kinas ét-Kina politik var uændret ifht. Taiwan, uantastet at relationerne over Strædet aktuelt var særdeles gode, og at der sidste år var indgået en aftale om vidtgående økonomisk samarbejde. Man forventede, at man fra dansk side ville respektere dette og udvise forsigtighed ifht. Taiwan.

Endelig pegede ambassaden på Falun Gong bevægelsen, der jo var forbudt i Kina, men som man have observeret blev stadig mere aktiv i Danmark. Man anmodede om, at man fra dansk side holdt nøje øje med denne organisations aktiviteter i Danmark og i den forbindelse drog omsorg for sikkerheden omkring den kinesiske ambassade.

Jeg svarede, at vi fra dansk side delte den positive vurdering af det bilaterale forhold mellem Danmark og Kina. I overensstemmelse med verbalnoten håndterede vi Tibet forsigtigt i lyset af spørgsmålets følsomhed for Kina. Fra dansk side ville man derfor også håndtere spørgsmål relateret til Lobsam Tripa forsigtigt. Der var i det danske Folketing bred opbakning til ét-Kina politikken. Samtidig var der et klart håb om, at der fandtes en fredelig løsning på spørgsmålet om Tibet gennem forhandlinger mellem repræsentanter for Dalai Lama/Lobsam Tripa og det kinesiske styre. Det var i den forbindelse nedslående, at der ikke havde fundet møder sted siden primo 2010. Derfor kunne man kun opfordre til, at man fra kinesisk side tog initiativ til en genoptagelse af møderne.

Ifht. spørgsmålet om Falun Gongs aktiviteter i Danmark blev ambassaden mindet om, at evt. sikkerhedsspørgsmål relateret til ambassaden håndteredes af PET. Såfremt man ønskede det, bistod ASI gerne i en evt. formidling til PET. Fsva. organisationens religiøse aktiviteter I Danmark var disse omfattet af de grundlæggende friheder, og man ville fra Udenrigsministeriets side ikke foretage sig yderligere.
…"

Departementschef i Statsministeriet Christian Kettel Thomsen har for Tibetkommission II forklaret, at spørgsmålet om ikke at modtage besøg af eksiltibetanere hang nært sammen med ét-Kinapolitikken, idet vedtagelsen af verbalnoten havde til følge, at der var grænser for, på hvilket niveau man kunne have formelle relationer med eksiltibetanere. Han husker ikke, hvordan han konkret oplevede det i Statsministeriet.

Udenrigspolitisk direktør i Udenrigsministeriet Michael Zilmer-Johns har for Tibetkommission II forklaret, at han drøftede Lobsang Sangays mulige besøg og situationen med tibetanerne med Martin Bille Herman. De var enige om, at Lobsang Sangay kun kunne mødes på embedsmandsniveau, hvilket var i tråd med deres hidtidige strategi. Dalai Lama var noget særligt, da han blev modtaget som religiøs leder og som modtager af Nobels Fredspris. Lobsang Sangay var derimod en politisk figur for eksil-tibetanere. Han mener ikke, at henvendelsen fra den kinesiske ambassade havde nogen effekt. Udenrigsministeriet ændrede ikke sin linje som følge heraf.

Ministersekretariatschef i Udenrigsministeriet Lars Gert Lose har for Tibetkommission II forklaret, at det var helt i tråd med standardproceduren, at Folkerepublikken Kina gav udtryk for bekymringer, og Udenrigsministeriet håndterede henvendelsen ud fra Danmarks ét-Kinapolitik og hensynet til grundlæggende menneskerettigheder. Hverken kineserne eller russerne og tyrkerne, som kunne være på linje med kineserne i forhold til visse demonstrationer, var i tvivl om, hvordan tingene foregik i Danmark. Når Udenrigsministeriet har svaret på samme måde på alle de kinesiske henvendelser om bekymringer, viser det ham, at der er tale om et godt funderet kendskab i ministeriet til, at det er den korrekte reaktion. Han er helt tilfreds med Udenrigsministeriets standardsvar, som det står, og går i øvrigt ud fra, at politiet forstår at håndtere demonstrationerne korrekt og efter reglerne. Udenrigsministeriet har ikke beføjelser over for politiet, Kongehuset, Statsministeriet eller andre myndigheder, og han har ikke som ny departementschef fundet anledning til at tage skridt til at informere disse eksterne parter i Danmark om, hvordan Udenrigsministeriets standardsvar skal forstås, idet han også afventer beretningen fra Tibetkommission II.

Udenrigsministeriets medarbejdere har et rigtig godt kendskab til de internationale konventioner, og han håber, at ministeriet også har et rigtig godt kendskab til grundloven, selvom det ikke er i Udenrigsministeriet, de er specialister i håndteringen af grundloven. Embedsmændene i Udenrigsministeriet har selvfølgelig det kendskab til grundloven, som embedsmænd skal have blandt andet også fordi, det er beskrevet i Kodeks VII.

Chefkonsulent Nis Lauge Gellert har for Tibetkommission II forklaret, at han ikke husker det konkrete møde, men at han kan huske, at kineserne blandt andet tilken-

degav, at spørgsmål relateret til Tibet berørte Folkerepublikken Kina's "kerneinteresser", og at man forventede, at man fra dansk side ikke ville tillade et officielt besøg i Danmark af eller gennemføre kontakter til Lobsam Triba, og at man ikke ville facilitere separatistiske eksiltibetanske aktiviteter i Danmark. Under den kinesiske udenrigsminister Yang Jiechi's samtale med udenrigsministeren den 19. oktober 2011 tog Yang Jiechi Lobsang Sangay's ønske om at mødes med blandt andre den danske udenrigsminister op. Yang Jiechi sagde i den forbindelse, at Danmark ikke på noget niveau måtte mødes med repræsentanter for det eksiltibetanske samfund. Udenrigsministeren svarede, at som det sømmer sig for et suverænt land, ville Danmark selv afgøre det. Derfor var det også vigtigt og en selvstændig pointe at mødes med Lobsang Sangay.

Den 26. september 2011 modtog blandt andre den udenrigspolitiske direktør Michael Zilmer-Johns, kontorchef Martin Bille Hermann, protokolchef Jette Nordam, ambassadør Friis Arne Petersen, ambassaderåd Søren Jacobsen, departementschef Claus Grube, viceprotokolchef Annette Lassen og chefkonsulent Nis Lauge Gellert, alle Udenrigsministeriet, referat af møde mellem Asienkontorets souschef og dep. head of mission på den kinesiske ambassade, hvori blandt andet er anført:

> "…
> Tibet: … Kina ville se alvorligt på, hvis man fra dansk side mødtes officielt med ham. Et sådant møde ville skade det gode dansk-kinesiske forhold. Kina så helst, at Lobsang Sangay fik afslag på at besøge Danmark, og Gu Hui bad endvidere om, at man ikke faciliterede noget fra dansk side, der kunne støtte op om Lobsang Sangays mødevirksomhed i Danmark.
> …
> ASI-Souschefen takkede for redegørelsen – det var godt at vide i god tid, hvilke emner der kunne ventes at blive taget op. Han bemærkede, at Udenrigsministeriet ikke var blevet kontaktet med anmodning om møder med Lobsang Sangay. Det var et område, hvor den kinesiske ambassade og ASI meget detaljeret kendte hinandens positioner, og havde en fælles interesse i at undgå misforståelser. Endelig understregede ASI-Souschefen, at det var vigtigt, at mødet d. 19. oktober også fokuserede fremadrettet på de positive samarbejdsområder, hvor begge landes interesser kunne tilfredsstilles.
> …"

Notits til udenrigsministeren af 14. november 2011 om forventelige reaktioner fra Folkerepublikken Kina på et møde mellem udenrigsministeren og Lobsang Sangay, Tibet

I en notits af 14. november 2011 udfærdiget af Udenrigsministeriets Asienkontor, Nis Lauge Gellert, til udenrigsminister Villy Søvndal er om en forespørgsel af 1. november 2011 fra Office of Tibet, Tibet House, London, om et møde mellem udenrigsminister Villy Søvndal og Dr. Lobsang Sangay blandt andet foretaget denne analyse:

> "…
> **Analyse**
> Udenrigsministeriets vurdering er, at et møde med Lobsang Sangay på politisk niveau vil afstedkomme en meget negativ kinesisk reaktion svarende til den, der sås efter daværende statsminister Lars Løkke Rasmussens og daværende udenrigsminister Per Stig Møllers møder med Dalai Lama i 2009 - eller måske værre. Udover at møderne i 2009 med Dalai Lama står i frisk erindring hos kineserne, kan der set fra kinesisk side være en række skærpende omstændigheder ved et møde med Lobsang Sangay.
> …
> Der er således ingen tvivl om, at et møde på politisk niveau med Lobsang Sangay vil være overordentligt omkostningsfuldt for Danmark og det danske forhold til Kina vil lide umådelig skade som følge heraf – og tilliden til den danske ét-Kina-politik formentlig ubodelig skade på kort og mellemlang sigt. Hertil kommer, at det er usandsynligt at et møde skulle føre noget gavnligt med sig for den tibetanske sag (om end det er vanskeligt at kommunikere til offentligheden)
> …"

Referat af 23. november 2011 fra ambassaden i Beijing til Udenrigsministeriet og Statsministeriet af en samtale den 22. november 2011 mellem ambassadøren og generaldirektør Li

Ambassaderåd Søren Jacobsen, ambassaden i Beijing, sendte den 23. november 2011 til blandt andre departementschef Claus Grube, udenrigspolitisk direktør Michael Zilmer-Johns, protokolchef Jette Nordam, kontorchef Martin Bille Hermann, chefkonsulent Nis Lauge Gellert, ambassadør Friis Arne Petersen, ambassadesekretær Mads Kjeldsen, departementsråd Ulrik Vestergaard Knudsen, kontorchef Lisbet Zilmer-Johns og konsulent Tue Krarup-Pedersen et referat af en samtale 22. november 2011 mellem ambassadør Friis Arne Petersen og generaldirektør Li, hvori blandt andet er anført:

> "…
> **Lobsang**
> Li spurgte efter mødet på vej ud af udenrigsministeriet om der var nyt i forhold til besøget af Lobsang i Danmark. Ambassadøren svarede, at den danske holdning var som udenrigsministeren[126] havde redegjort for under samtalen med Yang i København.
> …"

8.4.4.4 Materiale, der ikke relaterer sig direkte til besøg, der har involveret de undersøgte myndigheder, men som kommissionen har fundet af interesse for undersøgelsen

Mailkorrespondance i Udenrigsministeriet 15. til 17. juni 2011 vedrørende visum til den kinesiske ambassadørs hustru

Den 15. juni 2011 videresendte Jette Riisbjerg til viceprotokolchef Annette Lassen en forespørgsel fra den kinesiske ambassade vedrørende visum til ambassadørens hustru, idet hun skrev:

> "…
> Hvad stiller vi op med den kinesiske ambassadørs kone, som åbenbart ikke er bosiddende her men kun kommer på besøg. Kineserne vil have at jeg - før hendes ankomst - skal udstede et D-visum til brug for indrejse i Danmark, således at hun slipper for at skulle søge om visum i Beijing, men det er en grov omgåelse af visumreglerne og jeg tvivler stærkt på, at kineserne ville gå med til samme arrangement, hvis det drejede sig om en dansk diplomatkone, der skulle til Beijing. Desuden er hun jo slet ikke berettiget til et D-visum/opholdskort, når hun ikke er fastboende her. Så hvordan griber vi den an? Lille Ms Fan har allerede telefonisk rykket mig for svar!
> …"

Viceprotokolchef Annette Lassen videresendte samme aften mailen til ambassadør Friis Arne Petersen, cc. protokolchef Jette Nordam og Jette Riisbjerg, idet hun anførte blandt andet:

126 Villy Søvndal

»…
Som du ved, kan ALT lade sig gøre (og her i PRO er vi gode til at trylle !!), men jeg ville dog gerne forinden vide, om Birgitte (og evt. også børnene) har fået fast visum til Kina, så de ikke skal søge, hver gang, de skal besøge dig i Beijing?
…«

Og ambassadør Friis Arne Petersen svarede den 17. juni 2011, cc. de samme:

»…
Tak for din mail og tak fordi I har så professionelle reflekser, at du og Jette spørger her og søger at sikre reciprocitet og symmetri. Bare flere var som Jer!

Birgitte og mine børn er her alle 3 så vi har ikke haft problemet. Vi vil imidlertid få det fordi vores søn rejser nu til DK. Min sekretær siger, at vi ikke skal forvente nogen kinesisk afvigelse fra de kinesiske regler, sådan administrerer de blot ikke.

Mit forslag ville være, at sikre hende hurtig og korrekt behandling men ikke give hende D-visum som om hun boede fast i DK - med mindre de kan garantere dig at vi får den samme behandling her (hvad jeg ikke ville have fundet på at bede om - uden kinesisk inspiration).
…«

